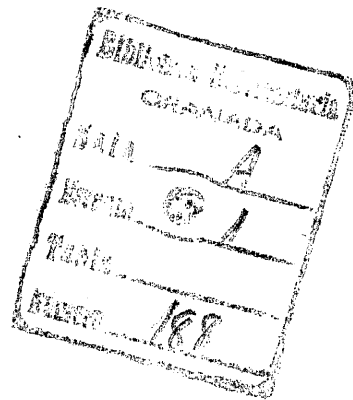
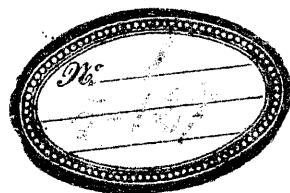

36

13. a. 7

7

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

R. 1175

Be

TRACTATUS DE CENSURIS

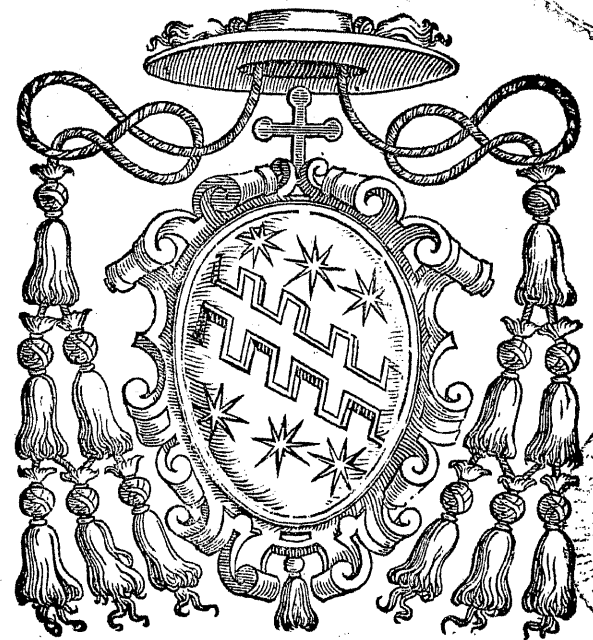
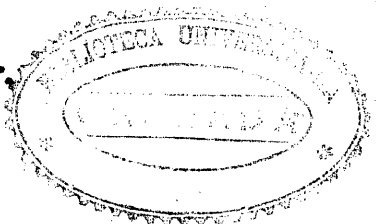
ROMANO PONTIFICI
et Altitudo de la Compagnie de Jesus de Granada
RESERVATIS.

Ad Illustrissimum, ac Reuerendissimum
PETRUM ALDOBRANDINUM
S.R.E. Cardinalem amplissimum.

*Bartholomæo Ugolino Iuriconsf. ex Monte Scutulo Diœc. Ariminen. ac
Barbiani Archipresbytero Autore.*

Nunc primum in lucem editus.

CVM PRIVILEGIO.

Venetijs, Apud heredem Hieronymi Scoti MDCII.

ILLVSTRISSIMO

AC REVERENDISSIMO

PETRO ALDOBRANDINO

S. R. E. CARDINALI

AMPLISSIMO:

Bartholomæus Vgolinus S. P. D.

VA erga Christianam Rempubli-
cam merita tot, ac tanta sunt Car-
dinalis Amplissime, vt nemo sit,
qui Apostolicam Sedem quàm
maximè auctam, ornatamq; ve-
lit, quin se tibi plurimum debere
fateatur. Nam, vt mittam infi-
nita propemodum, quæ abs te præclare gesta sunt,
ad nobilissimam, celeberrimamq; Ferrariæ Urbem
recuperandam à Clemente Octauo Pont. Max. Pa-
truo tuo Legatus missus tanta facilitate præter om-
nium opinionem ipsam Romanæ Ecclesiæ recupe-
raſti, vt apud vniuersos summam gloriam tibi pe-
pereris, & ab ijs etiam, quibus infensus videri pote-
ras, commoda non pauca deportaueris. Ac planè
quis exercituum ductor putasset eam Urbem sine
sanguine recuperari potuisse? Tu tamen tua lingu-

a 2 lari

lari prudentia, tua ingenti virtute sic rem egisti, vt nulla hominum clade, nullo prælio facto summa felicitate ipsam receperis. Hac re primùm tam insigni gesta, non multo post exorto periculosissimo bello inter potentissimos Christianæ religionis Principes (quod quidem grauius dolendum erat, vt armis inter se contenderent, quæ in Christianæ religionis hostes melius, ac iustius vertere debebant) quis existimasset Principum irritatos animos ab armis facile discessuros esse? Ad hos tamen placandos à Pont. Max. qui iam te, iam ingenium tuum nouerat, Legatus itidem missus tuo summo consilio, diuinaque propemodum solertia, & bellum ipsum excitatum extinxisti, & eosdem Principes maxima omnium lætitia inter se conciliaisti. Verùm hæc foris quodammodo à te gesta sunt; quanti verò ea facienda, quæ domi non minus prudenter, quàm liberaliter egisti? Nam, cum in amplissimo dignitatis gradu collocatus sis, apudq; Romanum Pont. virum Sanctissimum, Patrumque tuum ob singulares in primis animi tui dotes, plurimum valeas; quot Illustres viri per te dignitatibus decorati sunt? quot doctrina præstantes beneficijs affecti? quid de eximia liberalitate dicam, quam superioribus annis Tyberi totam penè Urbem inundante erga pauperes domi aquis obsessos exercuisti? Beatum te Cardinalis amplissime, qui in istac florenti

ætate

ætate tot, tantaque feliciter gessisti, quæ nulla posteritas ignorabit, nulla obscurabit obliuio. Hæc igitur sunt, quibus gloriosi nominis tui fama longe, lateque vagatur; hæc, quibus omnes te in cælum laudibus ferunt; hæc, quibus omnes se tibi plurimum debere fateri debent. Quare, ego, etsi omnium minimus sum, rebus tamen istis à te gestis incensus te plurimum semper admiratus sum, te plurimum obseruauit. Lectis postremò tuis humanissimis litteris, quas superiori anno Quarto Id. Maij ad me misisti, mihi crede, sic ipsis sum affectus, vt ex eo tempore nihil magis optauerim, quàm occasionem mihi dari, quò meum hunc erga te animum aliquo officij genere tibi patefacerem. Cum ecce hoc mihi cogitanti occurrit Tractatus de Bulla Cænæ Domini, quem cum promulgandum mihi proposuerim, tuo nomini dicatum in lucem prodire volui; est enim opus tibi etiam quodammodo aliunde debitum, quippe Clementis Octauj Pont. Max. Patru tui; nam Bullam Cænæ Domini ab eodem editam declarauit. Hilari animo igitur labores hosce meos accipias; nam, si hoc feceris, animum mihi dabis, vt posthac, quo grauiora, maioraque offerre tibi possim, studiosius, ac libentius in litteris elaborarem. Vale. Barbiani. Calen. Maij. 1602.

INDEX

PROOEMIUM
AD LECTOREM.

HABES tandem humanissime Lector Dei benignitate Tractatum De Bulla Cœnæ Domini sepius à me antea tibi promissum: qui idcirco usque in hanc diem in lucem editus non est, quoniam, ex quo in ipso res maxima aguntur, ut scilicet Christianæ fidei candor in Sacrosancta Ecclesia eluceat, ut Ecclesiastica libertas conservetur, ut charitatis donum vigeat, & ad summam, ut Christi fideles in officio contineantur, ne præpropere editione cum graui offensa erraretur, maturius erāt hac agenda, & cautius. Sumpta igitur Bulla Cœnæ Domini à Clemente Octavo Pont. Maxi. edita, eaq; in tres partes distributa. In priori vii præmio quodam generatim quæstiones decem, & septem, quod censurarum omnium, quæ per Bullam feruntur, cognitio dilucidior esset, præmissi. In altera verò parte, vii tractatione, viginti capita continente, quibus Bullam offendentes censuris afficiuntur, hoc ordine explicam. Primum erim si quæ vocabula obscuriora paulò, ac minus nota essent, quid significarent, declaravi. Deinde, qui Bullam offendendo in censuras ab ea latas inciderent, regula proposita aperui. Postremo, qui censuras euaderent separatim excepi. In posteriori demum parte tractationis, ubi de Absolutione à censuris potissimum agitur, quæ per Bullam lata sunt, quod octo partes complectitur, in totidem capita eam distribui, et regulis, quæ in singulis partibus aguntur, vniuersa comprehendendi. Quæ agendi ratio in toto hoc opere à me perpetuo seruata est; hoc enim modo fieri posse existimaui, ut explicatio illustrior redderetur, et confusio nunquam mihi amica tolleretur. Hilari animo igitur primum Tractatum De Censuris Romano Pont. reseruatim accipias, reliquos propediem, si mihi Dei benignitate vita contigeris, accepturus. Quo enim absolutam tractationem censurarum, necnon earundem absolutam cognitionem à me habeas, ex quo generatim de Censuris alias egi, ut in initio infra dixi, speciatim de ipsis, & primò de reseruatim Romano Pontifi. deinceps de reliquis agendum mihi proposui. Vale.

INDEX EORVM,
QVAE IN HOC OPERE
NOTATA DIGNA
IN PRIMIS SVNT.

A

- A**BSOLVERE à censuris à iure latis Epus pōt. n. 2. pag. 447
Absolvere à censuris ab homine latis potest, qui eas tulit, numero 3. ead.
Absolvere à censuris ab homine generaliter latis, Episcopus etiam potest. nu. 4. 448
Absolvere à censuris Bullæ Cœnæ Domini non potest, Vicarius Papæ, Legatus à Lateræ, Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, Inferior, Collegium Cardinalium, Concilium generale. nu. 5. 448
Absolvere potest à censuris Bullæ Cœnæ Domini Romanus Pont. qui eas tulit, nec non eius successor. ibid. nu. 6.
Absolvere non potest à censuris Bullæ Cœnæ Domini Romanus Pont. qui se pontificatu abdicauit, vel rationis usum amisit, ibid. nu. 7.
Absolvere in articulo mortis sacerdos potest à censuris Bullæ Cœnæ Domini, & ab alijs, quæ regula multis modis amplificatur, nu. 1. 454
Absolvere in articulo mortis Episcopus potest excommunicatum à quocunque, quæ regula multis modis amplificatur, nu. 3. 457
Absolvere à censuris Bullæ huius potest, qui privilegium habet absoluedi continens in indiuiduo casus ipsius Bullæ, nu. 1. 481
Absoluedi facultate data ab omnibus censuris etiam Romano Pont. reseruatim in Bullæ Cœnæ Domini absolutio tribui nihilomagus poterit censurarum, quæ in Bulla habentur, nu. 2. 482
Absoluedi facultate data in indiuiduo in casu aliquo Bullæ Cœnæ Domini, in alijs autem generatim, an absolutio tribui possit à casibus generatim expressis, nu. 3. ead.
Absoluedi sine licentia excommunicatos per hanc Bullam, in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, n. 1. 484
Absoluedi vna absolutione plures sine licentia in plures excommunicationes incidit, nu. 2. ead.
Absoluedi sine licentia excommunicatos per hanc Bullam in quibus casibus in excommunicationem non incidat, nu. 3. 483
Absolui an potuisset quis in articulo mortis ab alio quam à Romano Pont. à censuris.

I N D E X

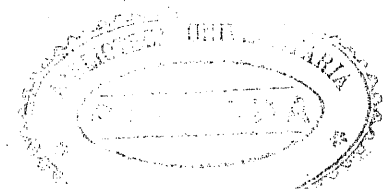
cenfuris huius Bullæ, fi Romanus Pont. id non concessiffet, nu. 1. pag. 453
Absolui potest excommunicatus in articulo mortis constitutus, esto à peccatis non absoluatur, nu. 2. 457
Absolui excommunicati per hanc Bullam ab eo non possunt, qui inferior est Romano Pontifice, esto priuilegium habeant, vt absolui possint, quæ regula amplificatur, & declaratur, nu. 1. 476
Absolutio tribui potest à casibus Bullæ Cœnæ Domini, vbi generatim absoluendi facultas tributa est, modo derogatum sit clausulæ prohibenti absolutionem, nisi in indiuiduo facultas tributa sit, ex quo modo ipsi derogetur, num. 4. 483
Absolutio excommunicationis eius, in quam incidit absoluens excommunicatos per hanc Bullam sine licentia, an Romano Pont. reseruata sit, nu. 4. 486
Absolutio excommunicationis solemniter, & non solemniter tribui potest. Speciatim, & generatim. Pure, aut sub conditione. Aliquando ad aliquem actum tantum, nu. 1. 489
Absolutio tributa à Romano Pont. à censuris per Bullam latis non eos inuat, qui à delictis nõ desistunt, quamobrem excommunicati sunt, quæ regula etiã declaratur, nu. 2. ead.
Absolutio, quæ tribuitur ad aliquem actum gerendum, an proficit excommunicatis per hanc Bullam, nu. 3. 490
Absolutio tributa à Romano Pont. excommunicatis per hanc Bullam quando proficit ijs, qui contra ecclesiasticam libertatem statuta fecerunt, nu. 4. 491
Absolutio Apostatæ, an requirat abiurationem: vid. in verb. Apostata hereticus. Absolutionis forma necessaria, & non necessaria, vid. in verb. Forma.
Absolutus in articulo mortis à censuris, absolutione alia non eget, si periculum illud euadat, nu. 4. 459
Accipientes ab ecclesiasticis personis etiam sponte, dantibus pedagia, & vestigalia in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quousque pateat declaratur, nu. 1. 422
Admonens hereticum vt fugiat, quia iudex eum capere vult, an hereticorum fautor dicatur, nu. 11. 79
Adherentes quinam sint, nu. 1. 442
Adherentes ijs, qui Apostolicam sedem offendunt in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio declaratur, nu. 2.
Aduocati, & procuratores, qui sine licentia hereticum defendunt, hereticorum fautores dicuntur, nu. 6. 78
Aduocati quinam sint, nu. 2. 344
Aduocatos gerentes causas eorum, qui ad curiam confugiunt, si quis offendat in excommunicationem incidit, num. 4. ead. Id quod verum censeo, quamuis principalis ipse ad curiam non iret, sed absens in curia procuratorem, aduocatumue constitueret. 242
Abducere quid significet, nu. 3. 242

Aegroto

I N D E X

Aegroto heretico medicinam facere possumus, nu. 9. pag. 74
Afferre quid significet, nu. 4. 242
Alimenta præbens heretico ob hæresim fautor hereticorum dicitur, nu. 14. 80
Anathematizare an differat ab excommunicare, nu. 1. 30
Anathematizare quid significet, nu. 2. 31
Anathema significat quid detestabile, nu. 5. ead.
Anathematizare significat detestari, nu. 6. ead.
Anabatistæ quinam heretici sint, nu. 8. 52
Animo hæresim inclusam habens hereticus est, nu. 15. 42
Animo hæresim inclusam habens in excommunicationem latam in hereticos non incidit, nu. 16. 43
Animo hæresim inclusam habens signo aliquo eam exprimens in excommunicationem incidit, nu. 17. 44
Animo hæresim inclusam habens, nulloq; exteriori signo eam exprimens quæobrem in excommunicationem non incidat, nu. 16. 43
Animum faciens hostibus Christiani nominis, dum pugnant contra Christianos in excommunicationem incidit, nu. 3. 230
Appellatio à Romano Pont. ad futurum Concilium, cur prohibita sit, nu. 1. 116
Appellatio fit à minore ad maiorem, nu. 2. ead.
Appellatio ne interponatur à Papa ad Concilium quãdo definitum sit, nu. 7. ead.
Appellans ad futurum Concilium à Papa in excommunicationem incidit, quæ regula declaratur, quousque pateat, nu. 1. 118
Appellans à quouis alio præterquam à Romano Pont. in excommunicationem non incidit, nu. 4. 120
Appellans à Romano Pont. ad Concilium generale tunc congregatum in excommunicationem incidit, nu. 1. ibi. Quinto. 119. Idem si appellet quis à Papa ad Concilium Prouinciale, nu. 6. 121
Apostasia hæresis species est, nu. 8. 38
Apostasia quid sit, nu. 1. 56
Apostatare non potest, qui Christianus non est, nu. 2. ead.
Apostasia triplex est, nu. 3. ead.
Apostata à fide quinam sit, nu. 4. 57
Apostatæ fidei in excommunicationem Bullæ incidunt, quæ regula quousque pateat, declaratur, nu. 1. 58
Apostatæ heretici sunt, nu. 2. 59
Apostatæ, an in duas excommunicationes incidant, in alteram quatenus apostatæ, in alteram quatenus heretici, nu. 3. ead.
Apostata religionis in excommunicationem incidit, nu. 4. ead.
Apostata schismaticus non est, nu. 8. 110
Apostata hereticus debet abiurare eam apostasiam ante absolutionem sicut hereticus heresim, nu. 4. 474
Argentum ad Christiani nominis hostes deferri non potest, nu. 5. 215

b Archi-

I N D E X

<i>Archiepiscopi sunt Episcopi, qui vni provincie presunt, & quamobrem sic nominati, nu. 6.</i>	pag. 279
<i>Arma equorum, & quibus equi accommodantur, deferri nequeunt ad Christiani nominis hostes, nu. 2.</i>	208
<i>Arma ad Christiani nominis hostes deferri nequeunt, nu. 1.</i>	209
<i>Arma sunt instrumenta ad offendendum, & defendendum parata, nu. 2.</i>	ead.
<i>Arma duplicis generis sunt, nu. 3.</i>	ead.
<i>Arma per se triplicis generis sunt, nu. 4.</i>	ead.
<i>Arma per accidens quoniam dicantur, nu. 5.</i>	210
<i>Arma deferentes ad Christianos, qui in terris hostium sunt, quod illis contra Christianae religionis hostes utantur, an in excommunicationem incidant, nu. 6.</i>	182
<i>Aromatarij, & lanij retinentes libros haereticorum haeresim continentes, quod aromata, carnes ve illis inuoluta vendant, an in excommunicationem incidant, nu. 1.</i>	95
<i>Articulus mortis quisnam dicatur, nu. 1.</i>	451
<i>Articulo mortis existente si excommunicatus ab excommunicatione, & a peccatis absolui non possit ob mortis angustias, quid tunc faciendum, nu. 3.</i>	468
<i>Articulo mortis existente inferior Romano Pont. absolueri excommunicatum per Bullam non potest, nisi de stando mandatis Ecclesiae cauerit, nu. 1.</i>	473
<i>Astrologi quinam haeretici sint, & in haereticorum penas incidant, nu. 10.</i>	49
<i>Astrologi quinam damnati a Sisto Quinto, nu. 11.</i>	ead.
<i>Audiens legentem librum haeretici haeresim continentem in excommunicationem non incidit, nu. 4.</i>	91
<i>Audiens libros haereticorum libenter dum leguntur, idq; signo aliquo declarans haereticorum fautor dicitur, nu. 10.</i>	79
<i>Auditor quisnam sit, nu. 1.</i>	346
<i>Auocantes causas spirituales, eiusve annexas a Iudicibus Romanae Curiae in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	160
<i>Auocantes causas spirituales, eiusve annexas a Iudicibus Romanae Curiae in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	362
<i>Aurum ad Christiani nominis hostes deferri non potest, nu. 4.</i>	215
<i>Autor huius Bullae Clemens Octauus fuit, nu. 1.</i>	32
<i>Autoritatem Romani Pont. negans, ut haeticus punitur, nu. 5.</i>	505
<i>Auxilium praestans ad delictum committendum mortifere peccat, nu. 1.</i>	21
<i>Auxilium praestans ad delictum aliquod committendum ex ijs, quae per Bullam Cerae Domini prohibentur, in excommunicationem non incidit, vid. in verb. Consilium.</i>	
<i>Auxilium ab haeticis recipere possumus, quod res nostras tueamur etiam contra Christianos, nu. 6.</i>	72
<i>Auxilium ferens hostibus Christiani nominis in damnum Christianorum in ex-</i>	commu-

I N D E X

<i>communicationem incidit, quae excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	pag. 228
<i>Auxilium fauorem, consilium praebens alicui, quo romipetas offendat in excommunicationem incidit, nu. 1.</i>	227
<i>Auxilium quodnam sit, nu. 1.</i>	314
<i>Auxilium multis modis praestari potest, nu. 2.</i>	ead.
<i>Auxilium ferentes ijs, qui in Cardinalem delictum aliquod committere volunt, in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 3.</i>	315
<i>Auxilium praestantes ijs, qui delictum aliquod in Cardinales committere volunt, quando in excommunicationem non incidant, nu. 4.</i>	ead.
<i>Auxilium ferre quinam proprie dicatur, nu. 2. ibi. Illud quoque. 277. & nu. 2. ibi. Atquid si socius.</i>	315
<i>Auxilium ferens ijs, qui Cardinalem offenderunt post offensam in excommunicationem non incidunt ratione auxilij, sed ratione fauoris. 316. iunc. vers. Vel fauorem, nu. 1. ibi. Et qui assistet.</i>	320
<i>Auxilium praestans ad delictum committendum, vid. in verb. Consilium, auxilium fauoremve praestans.</i>	
<i>Auxilium, consilium, fauoremve praestantes iudicibus secularibus contra ecclesiasticos iudices in excommunicationem incidunt, nu. 1.</i>	401
<i>Auxilium praestantes ijs, qui imponunt onera Ecclesiasticis, seu exigunt, in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	424

B

<i>Bannire quid sit, nu. 3.</i>	429
<i>Baptizatus qui non est offendens hanc Bullam in eius excommunicationem, ac censuras non incidit, nu. 1.</i>	14
<i>Basilica Principis Apostolorum de Vrbe est Ecclesia Sancti Petri in Vaticano Monte, nu. 2.</i>	498
<i>Bellica instrumenta deferri ad hostes Christiani nominis nequeunt, & quae sint haec, nu. 1.</i>	217
<i>Bestiis ferris, vt lupo, vulpi, miluio res subrepte, atque liberate, cuius sint, numero 7.</i>	150
<i>Blasphemus, an haeticus sit, nu. 1.</i>	50
<i>Blasphemiae haeticales quoniam sint, nu. 2.</i>	ead.
<i>Bulla Cerae Domini in tres partes diuiditur, & quid in vna quaque agatur, numero 1.</i>	3
<i>Bulla Cerae Domini, cur sic nominetur, nu. 2.</i>	5
<i>Bulla Cerae Domini, quibus temporibus promulgare olim consuevit, nu. 3.</i>	6
<i>Bulla Cerae Domini idcirco singulis annis promulgatur, vt Christi fideles vni-</i>	uersi

I N D E X

<i>uerſi in officio contineantur, num. 1.</i>	pag. 6
<i>Bulla Cœnæ Domini aliquando, ſed in paucis mutatur, nu. 1.</i>	9
<i>Bulla Cœnæ Domini quando obliget, vt eius offendens in eius cenſuram incidat, num. 1.</i>	26
<i>Bulla Pij V. excommunicantur, qui non patefaciunt conſpirationem factam in Cardinalem, nu. 7.</i>	323
<i>Bulla prohibens abſolutionem caſuum, qui reſeruati ſunt, vid. in verb. Decretū.</i>	
<i>Bulla Cœnæ Domini durat, eſto qui illam tulit moriatur, vel Episcopatu ſe abdicauerit, vel ob hæreſim ſit depoſitus, vel eſto alia facta ſit, ſed non promulgata, nu. 2.</i>	443
<i>Bulla hæc quot modis extinguitur, nu. 1.</i>	445
<i>Bulla hæc Cœnæ Domini cur in valuis Eccleſiæ Lateranenſis, & S. Petri affixa fuerit, nu. 3.</i>	408
<i>Bulla hæc cur multis nominibus appelletur, nu. 3.</i>	504
<i>Bulle nomen quid ſignificet, & in quam partem hic accipiatur, nu. 1.</i>	5
<i>Bulle Cœnæ Domini caput, in quo excommunicantur offendentes clericos nõ eſt ſuperuacaneum, nu. 1.</i>	332
<i>Bullam Cœnæ Domini habere debent omnes animarum curam habentes, vt Patriarchæ, Archiepiſcopi, Episcopos, Abbates, Parochi, Vicarij perpetui, Cappellani, Sacerdotes tam regulares, quàm ſeculares ad ſacramentum pœnitentiæ adminiſtrandum admiſi, nu. 1.</i>	501
<i>Bullam Cœnæ Domini quinam habere non teneantur, nu. 2.</i>	502
<i>Bullam Cœnæ Domini offendi quot modis contingat, nu. 2.</i>	504

C

C <i>Aluiſtæ hæretici quinam ſint, nu. 6.</i>	51
<i>Cannabis ad hoſtes Chriſtiani nominis deferri non poteſt, & quamobrem, num. 1.</i>	219
<i>Capietes eos, qui ad Sedem Apoſtolicam eunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quouſque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	257
<i>Capietes eos, qui ad Apoſtolicam Sedem eunt, quando in excommunicationem non incidunt, nu. 2.</i>	258
<i>Capiens, detinens, ſpolians, mutilans, interficiens euntem ad Apoſtolicam Sedem, an in plures excommunicationes incidat, nu. 4.</i>	260
<i>Capietes romipetas in excommunicationem incidunt, nu. 1.</i>	274
<i>Capi ne hæreticus ſe permittat hortans fautor hæreticorum dicitur, nu. 11.</i>	80
<i>Capietes Eccleſiaſticas perſonas, & pro earum redemptione pretium volentes, in pœnam huius capitis non incidunt, nu. 7.</i>	421
<i>Capitales cauſæ quænam ſint, nu. 1.</i>	428
<i>Capitula, Conuentus, & Collegia Eccleſiaſtica quid ſint, nu. 2.</i>	371
<i>Carcere incluſum hæreticum illinc eruens hæreticorū fautor dicitur, nu. 12.</i>	80
Carcerare	

I N D E X

<i>Carcerare quid ſit, nu. 1.</i>	pag. 292
<i>Carcer cur inuentus, nu. 2.</i>	ead.
<i>Carcerantes Cardinalem, aut ratione alia detinentes in excommunicationem incidunt, nu. 4.</i>	300
<i>Carcerem frangendi cauſa instrumenta præbens hæretico, an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Frangendi carcerem.</i>	
<i>Cardinales quinam ſint, nu. 1.</i>	278
<i>Cardinalem interficiens in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quouſque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	280
<i>Cardinalis ſeipſum interficiens in excom. incidit, nu. 2.</i>	282
<i>Catechumenus excommunicari non poteſt, nu. 3.</i>	15
<i>Catechumeni hæretici propriè dici nequeunt, nu. 3.</i>	37
<i>Cauſa quid ſit, num. 4.</i>	335
<i>Cautio, quam Bulla præſtari iubet antequam à cenſuris quis abſoluatur, quænam ſit, nu. 1.</i>	470
<i>Cautio de ſatisfaciendo, quænam ſit, nu. 5.</i>	472
<i>Cautione omiſſa ab excommunicato nihilominus valet, nu. 2.</i>	473
<i>Cenſuræ latæ per Bullam Cœnæ Domini, an ſint a iure, vel ab homine, nu. 1.</i>	10
<i>Cenſuræ aut ab homine, aut à iure feruntur, nu. 1.</i>	447
<i>Chalybs ad hoſtes Chriſtiani nominis deferri non poteſt, nu. 1.</i>	214
<i>Chriſtiani omnes offendentes Bullam Cœnæ Domini in eius pœnas incidunt, numero 1.</i>	166
<i>Citatio quid ſit, & quotuplex, nu. 1.</i>	348
<i>Clamando ſi quis opem ferre potuit Cardinali, an in excommunicationem incidat ſi non clamauit, nu. 4.</i>	322
<i>Clericus ſeipſum percutiens in excommunicationem incidit, nu. 3.</i>	282
<i>Clericus habitum clericalem dimittens ſine cauſa in excommunicationem non incidit, nu. 4.</i>	59
<i>Clericum interficiens de licentia Romani Pont. in excom. non incidit. Item nec ſe ab eo legitimè defendens, nu. 1.</i>	283
<i>Clericum prius percutiens timens probabiliter ne ab eo interficiatur in excommunicationem non incidit, nu. 2.</i>	284
<i>Clericum interficiens non incidit in excommunicationem, ſi aliter vitare non poteſt quin ab ipſo mutiletur, nu. 3.</i>	ead.
<i>Clericus furioſus, dormiens uè, an interfici poteſt, ſi in eo furore, ac ſomno aliquè aggrediatur, & aggreſſus ratione alia ſe tueri ab eo non poſſit, nu. 4.</i>	285
<i>Clericum interficiens, quò filium, uxorem, patrem, familiam uè ſuam ab ipſo tueatur, immò vel extraneam perſonam in excommunicationem non incidit, num. 5.</i>	286
<i>Clericum mulier interficiens cum aliter ſuam pudicitiam tueri non queat, in excommunicationem non incidit, nu. 7.</i>	287
<i>Clericum, an interficere liceat pro rebus ſuis tuendis, nu. 8.</i>	288
Clericum	

I N D E X

Clericum interficiens, ubi talem eum esse ignorat, in excommunicationem non incidit, nu. 9. pag. 289

Clericum aliquem interficere quis volens in excommunicationem, an incidat, si alium casu interficiat, nu. 10. 290

Clericum interficiens, qui usu rationis caret in excommunicationem non incidit, nu. 11. 291

Non itidem, qui clericum interficit, qui ea dignitate priuatus est, nu. 12. 292

Non etiam, qui inuentum turpiter aut cum uxore, aut cum matre, aut cum sorore, aut cum filia propria, aut cum filio interficit, nu. 13. 292

Clericos plures percussione una percussione in tot excommunicationes incidit quot sunt clerici percussi, nu. 4. 13

Clerici coniugati duo privilegia habent tantum, & quæ hæc sint, nu. 6. ibi. Postremò. 415

Clericum capiens euntem ad Apostolicam Sedem in duas excommunicationes incidit, nu. 4. 261

Coacti remigare in nauibus hostium contra Christianos, an in excommunicationem incidant, vid. in verb. Remigantes. ea.

Collectæ, Taleg, præstantiæ quid sint, nu. 1. 410

Collegium quid sit, nu. 1. pag. 121. & vid. in verb. Capitula.

Coloris clericorum grauiora onera imponentes in excommunicationem incidunt, nu. 2. 423

Compellentes actorem, reum uè, qui coram iudicibus Romanæ Curia spirituales causas commiserunt, ut reuocent acta facta, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1. 365

Compellentes actorem, reum uè, ut consentiant, faciant uè, ut à censuris, pennis uè absoluantur ijs, contra quos emanarunt à iudicibus Romanæ Curia in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, num. 2. ead.

Concilium non est supra Papam, magna olim contentio erat, nu. 6. 116

Condemnatum iniuste hæreticum dicens hæreticorum fautor hic dicitur, numero 10. 79

Confessarij inquirere diligenter debent, an pœnitentes, qui de fide malè sentiunt signo aliquo suam hæresim expresserint, nu. 19. 45

Confratres Sanctissimi Corporis Christi, Sanctissimi uè Rosarij, & huiusmodi absolui nequeunt ab his censuris, esto privilegium ad id habeant ob illius cõfraternitates, nu. 2. 477

Consilium præstans ad delictum committendum mortifere peccat, nu. 1. 21

Consilium, auxilium, fauorem uè præstans ad delictum aliquod committendum ex ijs, quæ per Bullam Cænæ Domini prohibentur in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 2. 22

Consilium, auxilium, fauorem uè præstans ad delictum committendum, ubi & contra hunc excommunicatio fertur, an ante, post uè delictum in excommunicationem

I N D E X

nicationem incidat, nu. 3. pag. 24

Consilium præstans hostibus Christiani nominis in damnum Christianæ religionis in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2. 230

Consilium præstare quid, nu. 1. 316

Consilium dare quot modis contingat, nu. 2. 317

Consilium dans ut quis Cardinalem interficiat in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 3. ead.

Consilium reuocans, quod dederat, ut Cardinalis offenderetur, quando proficit, ac liberet à pœna, nu. 4. 318

Consilium præbens alicui, quò Romipetas offendat, an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Auxilium.

Consilium præstantes ad Statuta contra Ecclesiasticos faciendâ, & dicta onera exigenda in excommunicationem incidunt, nu. 2. 424

Consiliarij munere fungens apud hostes contra Christianos in excommunicationem incidit, nu. 2. 230

Idem de eo, qui munus eius facit, qui vulgò dicitur Ingegniero.

Consulens alicui, ut Romipetam interficiat, an in excommunicationem incidat, si is, cui consilium dedit, solùm vulnerauerit, nu. 2. 277

Constantinus Imperator Siluestro Pontifici Max. ac eius successoribus loca multa concessit, nu. 2. 434

Constitutiones quid sint, nu. 3. 377

Consuetudines etiam immemorabiles non profunt quominus offendentes hanc Bullam Cænæ Domini, in eius pœnas incidant, nu. 2. 484

Consuetudo immemorabilis vim pacti, & priuilegij habet, nu. 2. 495.

Conuentus quid sit, vid. in verb. Capitula.

Corrector libri, qui imprimitur, si animaduertit hæretici librum esse, & hæresim continere, & tacet, uti fautor hæreticorum in excommunicationem incidit, nu. 3. ibi. At quid de correctore. 99

Credens hæreticorum quisnam dicatur, nu. 1. 60

Credere hæreticis duobus modis contingit, nu. 2. ead.

Credere quem hæreticis duobus modis conuincitur, ibid. nu. 3. 61

Credentes hæreticorum in excommunicationem Bullæ Cænæ Domini incidunt, quæ regula declaratur, quousque pateat, nu. 1. 61

Cultum diuinum exhibens creaturæ hæreticus est, nu. 4. 47

Curantes, ut mandata fiant iudicibus Ecclesiasticis à secularibus in excommunicationem incidunt, nu. 3. 400

Curia necessaria quænam sint, nu. 3. 235

Curia Romana quid sit, & ubi esse dicatur, nu. 1. 236

D

Antes arma, & alia prohibita Christianis, qui sunt apud hostes, an in excommunicationem incidant, nu. 6. 182.

Decretum

I N D E X

<i>reticus est, & manifestam hæresim sapit, nu. 8.</i>	pag. 49
<i>Dæmones quare de futuris contingentibus consulti ambigua responsa tribuant, num. 9.</i>	ead.
<i>Dæmonem consulens de rebus præsentibus vel præteritis hæreticus nõ est, peccat tamen gravissimè, nu. 12.</i>	ead.
<i>Dæmonem requirens, vt tentet aliquam, & ad amandum impellat, hæreticus non est, nu. 13.</i>	ead.
<i>Dominium quid significat, nu. 4.</i>	328
<i>Donans arma, & huiusmodi prohibita Christiani nominis hostibus referenda gratia causa in excommunicationem incidit, nu. 11.</i>	184
<i>Dubitans in fide, an hæreticus sit, nu. 11.</i>	39
<i>Dubitatioes, quæ alicui obrepunt eorum, quæ sunt fidei, non faciunt hæreticū, si ipsis non assentiatur, nu. 12.</i>	40

E

E cclesia vniuersalis corpus quoddam est, nu. 3.	108
<i>Ecclesiarum nomine quæ comprehenduntur, nu. 5.</i>	403
<i>Ecclesiæ nomine quid significatur, vbi Bulla iubet, vt absolendus à censuris caueat de stando mandatis Ecclesiæ, nu. 2.</i>	470
<i>Ecclesiastica persona quænam sit, nu. 1.</i>	334
<i>Ecclesiasticas personas compellens ad soluendum aliquid pro suis personis, vel rebus in excommunicationem incidit, & vniuersitas interdicta est, numero 1.</i>	427
<i>Ecclesiasticæ personæ pro rebus suis, quas non habent ab Ecclesiis, ordinaria onera, & naturalia soluere tenentur, nu. 3.</i>	416
<i>Ecclesiasticis personis sponte vectigalia soluentibus, an accipiens in pœnam incidat, vid. in verb. Accipientes ab Ecclesiasticis personis.</i>	
<i>Eijcientes à suis diœcesibus, territorijs, terris, seu dominijs Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisq; Apostolicæ Legatos, vel Nuntios in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	329
<i>Eijcientes à suis locis Cardinales, & reliquos supradictos in excommunicationem non incidunt, vbi à non suis locis eos eijciunt.</i>	
<i>Item, vbi à suis eijciunt quidem, sed ab ijs, quæ ratione dignitatum illarum non habent.</i>	
<i>Item, vbi legitimè eos eijciunt, nu. 4.</i>	331
<i>Elisabeth aßerta Regina Angliæ hæretica, & schismatica est, nu. 2.</i>	115
<i>Episcopus renuncians Episcopatum, Episcopalem dignitatem nihilominus retinet, & quid si renunciet dignitati, seu ordini, nu. 2.</i>	326
<i>Episcopi quinam sint, & vnde dicti, nu. 7.</i>	279
<i>Episcopi nomen sumitur generatim, & speciatim, nu. 8.</i>	ead.

Episcopis

I N D E X

<i>Episcopis facultas data absoluedi hæreticos occultos per Trid. Synod. an reuocata sit per hanc Bullam, & quid de alijs casibus occultis, nu. 3. pag. 478</i>	
<i>Equi ad Christiani nominis hostes deferre nequeunt, esto pulli sint, debiles empti ab hostibus morbofi, & facti vtilis non eque, nu. 1.</i>	207
<i>Equos à turcis emptos inhabiles ad bellum si quis iterum turcis vendat habitos factos in excommunicationem incidit, nu. 16. ibi. Quare, qui.</i>	186
<i>Errans in fide hæreticus non est, nu. 5.</i>	37
<i>Euntes ad Christiani nominis hostes, quo ipsis opem ferant, in excommunicationem incidunt, nu. 5.</i>	222
<i>Excommunicamus, & anathematizamus diuersa sunt, nu. 1.</i>	30
<i>Excommunicamus quid significet quoad Bullam Cœnæ Domini, nu. 2.</i>	31
<i>Excommunicatio generalis ab homine pro futuris culpis ferri etiam potest, numero 1.</i>	10
<i>Excommunicatio generalis ab homine pro futuris culpis non requirit aliam admonitionem.</i>	ibid.
<i>Excommunicatio generaliter lata ab homine, vel à iure afficit solùm, vbi quis mortiferè peccat, nu. 2. ibi. Quandoquidem pro regula.</i>	308
<i>Excommunicationes late per Bullam Cœnæ Domini, an à iure, vel ab homine sint, vid. in verb. Censura.</i>	
<i>Excommunicationes interdicta, ac reliqua contenta in hac Bulla etiã post mortem Romani Pont. obligant, ac durant, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	443
<i>Excommunicatus per hanc Bullam, an notorius sit adeo, vt & non denunciatus vitari debeat, propterea quod delictum commissum notorium est, nu. 1.</i>	28
<i>Excommunicatus propriè schismaticus non est, nu. 6.</i>	110
<i>Excommunicati per Bullam Cœnæ Domini, nisi absoluantur, semper sunt excommunicati, nu. 2.</i>	446
<i>Executiones literarum Apostolicarum, decretorumq; impediens in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, num. 1.</i>	367
<i>Executores interponentes se in criminalibus causis contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt, nu. 2.</i>	432
<i>Exempla deprompta ex Bulla etiam si impressa non sint, fidem faciunt, modò manu publici notarij subscripta sint, et signo iudicis Romanæ Curie, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munita, nu. 1.</i>	503
<i>Exequentes mandata facta à iudicibus laicis contra iudices Ecclesiasticos in excommunicationem incidunt, nu. 2.</i>	400
<i>Exequentes contra personas Ecclesiasticas prædicta in excommunicationem incidunt, nu. 3.</i>	423
<i>Exigentes vectigalia prohibita imponi, vel augeri, idest noua vectigalia in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio declaratur, quousque pateat, nu. 1.</i>	161

I N D E X

<i>Exigere vectigal quando quis dicatur, nu. 2.</i>	pag. 163
<i>Exigens onera imposta bonis, fructibus, & redditibus Ecclesiarum, & Monasteriorum à personis Ecclesiasticis in excommunicationem incidit, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	420
<i>Exigentes à personis Ecclesiasticis vectigalia pro rebus, quas negociandi causa deferunt in excommunicationem non incidunt, nu. 5.</i>	421
<i>Exigentes à personis Ecclesiasticis onera non ipsis imposta, sed laicis in excommunicationem hanc non incidunt, nu. 8.</i>	ead.

F

<i>Faciens aliquid pro quo à diuersis excommunicatio lata est, an in plures excommunicationes incidat, nu. 1.</i>	12
<i>Falsans literas Apostolicas in excommunicationem incidit, quæ excommunicatione declaratur, quousque pateat, nu. 1.</i>	168
<i>Falsare litteras Apostolicas, vid. in verb. Litteras Apostolicas falsare.</i>	
<i>Fame laboranti hæretico subuenire possumus, nu. 8.</i>	73
<i>Fauens hæretico in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	82
<i>Fauens Christiani nominis hostibus contra aliquam Principem Christianum, ne Princeps ille Christianus maior fiat, an in excommunicationem incidat, nu. 4.</i>	231
<i>Fauere in iudicio hæreticis dicitur, qui hæresis gratia omittit contra hæreticum procedere, nu. 2.</i>	77
<i>Fauere piratis quot modis quis dicatur, nu. 2.</i>	134
<i>Fauorem præstans ad delictum committendum mortiferè peccat, nu. 1.</i>	25
<i>Fauorem præstans ad delictum aliquod committendum ex ijs, quæ per Bullam Cæne Domini prohibentur, an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Consilium.</i>	
<i>Fauorem, auxiliumvè præstans appellanti ad futurum Concilium, in excommunicationem incidit, quæ regula declaratur, nu. 1.</i>	125
<i>Fauorem præstans Christiani nominis hostibus in perniciem Christianæ religionis, vel Christianorum in excommunicationem incidit, nu. 3.</i>	230
<i>Fauorem præstans ad offendendum Cardinalem in excommunicationem incidit, quæ regula quousque pateat, declaratur, nu. 2.</i>	320
<i>Fauorem præbens alicui, quò offendat romipetas an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Auxilium.</i>	
<i>Fauorem præstans ad delictum committendum, vid. in verb. Consilium, auxilium, fauorem.</i>	
<i>Fauorem, consiliumvè præstantes ijs, qui impediunt executionem litterarum Apostolicarum, decretorumvè, in excommunicationem incidunt, nu. 2.</i>	368
<i>Fauorem præstantes ad imponenda onera Ecclesiasticis personis, seu ad statuta contra</i>	

I N D E X

<i>contra ipsos facienda in excommunicationem incidunt, nu. 3.</i>	pag. 425
<i>Fautor hæreticorum quis dicatur, nu. 1.</i>	76
<i>Fautores hæreticorum an hæretici sint, nu. 3.</i>	84
<i>Fautor piratarum quisnam sit, nu. 1.</i>	134
<i>Fautor Piratarum in excommunicationem incidit quæ regula quousque pateat, declaratur, ibid. nu. 3.</i>	
<i>Fautores Piratarum qui in excommunicationem non incidant, ibid. nu. 4.</i>	
<i>Ferrum ad Christiani nominis hostes deferri non potest, nu. 1.</i>	212
<i>Tam factum, quàm infectum, ibid. nu. 2.</i>	
<i>Ferrum factum, & infectum quodnam sit, ibid. nu. 3.</i>	
<i>Ferri parua quantitas si ad hostes Christiani nominis deferatur, an deferens in excommunicationem incidat, nu. 5.</i>	213
<i>Filum ferri ad Christiani nominis hostes deferri non potest, & quamobrem, numero 1.</i>	214
<i>Fluminis impetu delata, vt linum, ligna, & id generis, an, qui ea capit, sua faciat, restituerevè teneatur, nu. 5.</i>	148
<i>Forma necessaria absolutionis ab excommunicatione adhibenda est, alioquin solutio non valet, nu. 3.</i>	473
<i>Forma non necessaria ad absoluendum quænam sit, & quando adhibenda, numero 4.</i>	ead.
<i>Frangendi carcerem gratia instrumenta præbens hæretico, hæreticorum fautor dicitur, nu. 13.</i>	80
<i>Fructus Ecclesiastici quinam sint, nu. 1.</i>	404
<i>Fructus quid, & quotuplex sint, nu. 2.</i>	402
<i>Fugere potens, ne à clerico interficiatur, an si tueatur, & non fugerit in excommunicationem incidat, nu. 6.</i>	287
<i>Fugiat vt hæreticus admonens an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Admonens.</i>	
<i>Funes deferri ad Christiani nominis hostes nequeunt ex quacunque materia, nume. 1.</i>	220
<i>Furantes aliquid romipetas an in excommunicationem incidant, nu. 5.</i>	275
<i>Fures spoliates eos, qui ad Romanam Curiam confugiunt pro suis causis in excommunicationem non incidunt, sicut nec ij, qui auferunt ipsis aliquid pro eo, quod ipsis debetur, nu. 2.</i>	342
<i>Furantes aliquid ijs, qui ad Curiam Romanam res deferunt an in excommunicationem incidant.</i>	240
<i>Furantes fructus Ecclesiæ in excommunicationem incidunt, nu. 2.</i>	407
<i>Fures, & latrones rapientes bona Ecclesiastica in excommunicationem non incidunt, nu. 6.</i>	421

G

<i>Abella Dacia, & Duana quæ nomina, et quid significant, nu. 5.</i>	152
<i>Gabellas iniustas imponens in excommunicationem Bullæ Cæne Domini non</i>	

I N D E X

<i>ni non incidit, modo alijs imponendi facultatem habeat, nu. 1.</i>	159
<i>Genus quid sit, nu. 13.</i>	414
<i>Gladiolos deferens ad hostes Christiani nominis an in excommunicationem incidat, numero 10.</i>	210
<i>Guidagium quid sit, nu. 2.</i>	151
H	
<i>Habitum clericus dimittens sine causa an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Clericus habitum.</i>	
<i>Hæresis græca vox est, & unde dicta, nu. 1.</i>	34
<i>Hæresis nomen vi sua vitium non significat, sed ecclesiæ consuetudine, numero 2.</i>	ead.
<i>Hæresis omnium pessimam electionem significat, nu. 3.</i>	35
<i>Hæresis catholica fides, ac religio dici non potest, & quamobrem, nu. 4. ead.</i>	ead.
<i>Hæresis in eos cadit, qui baptismum susceperunt, nu. 2.</i>	36
<i>Hæresis est contra ea, quæ sunt fidei, nu. 6.</i>	37
<i>Hæreses plures habens an in plures excommunicationis incidat, nu. 11.</i>	54
<i>Hæresim nouam inueniens in excommunicationem Bullæ Cænæ Domini incidit, nu. 9. 53. & nu. 10.</i>	54
<i>Hæreticus per multos annos an noua excommunicatione obligetur singulis annis, ex quo singulis annis Bulla hæc promulgatur, nu. 3.</i>	12
<i>Hæreticus quisnam sit, nu. 1.</i>	36
<i>Hæreticus quis est ex electione, nu. 4.</i>	37
<i>Hæreticus sit is an apostata, qui in omnibus fidei repugnat, nu. 7.</i>	38
<i>Hæreticus est is, qui pertinaciter contra fidem aliquid sentit, nu. 9.</i>	ead.
<i>Hæretici in excommunicationem huius Bullæ Cænæ domini incidunt, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	51
<i>Hæretici quinam sint, qui in excommunicationem non incidunt, nu. 12.</i>	55
<i>Hæreticus non est, nec in excommunicationem incidit, qui non credit id, quod ab aliquo Episcopo damnatum est, & non ab Ecclesiâ vniuersali, nu. 14. ead.</i>	ead.
<i>Hæretici per Apostolicam Sedem expressè, nominatim vè declarati quinam sint, numero 6.</i>	206
<i>Hæreticis regno priuatis, sed adhuc in possessionem existētibus, an licitè operamur ad regnum tuendum, nu. 10.</i>	74
<i>Hæreticus mentalis an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Animo hæresim.</i>	
<i>Hæreticum instruens, vt veritatem celet, falsum vè dicat, fautor hæreticorum dicitur, nu. 11.</i>	80
<i>Hæreticus antequam absoluitur abiurare hæresim prius debet, nu. 4.</i>	474
<i>Hæreticus mentalis, qui ab hæresi discessit, non incidit in excommunicationem hæresim patefaciēs, quò sciat quò facere debeat, vel in cōfessione, nu. 4.</i>	475
<i>Homines deferri, ac duci nequeunt ad Christiani nominis hostes, quò eorum ope contra Christianos vtantur, nu. 1.</i>	220
<i>Honorans hæreticum quando hæreticorum fautor dicitur, nu. 15.</i>	81

Hostes

I N D E X

<i>Hostes Christiani nominis præter Turcas, & Saracenos sunt alij Mahometicæ perfidia sectatores, Iudei, Pagani, Apostatæ fidei, nu. 4.</i>	pag. 203
<i>Hostes Christiani nominis quinam sint propriè, nu. 5.</i>	205
<i>Hostili ex loco ad alium locum hostilem quando arma deferens in excommunicationem incidat, nu. 16. 186. & nu. 11. ibi. Nono euaditur.</i>	198
<i>Hostiliter insequi quid sit, nu. 2.</i>	300
<i>Hostiliter insequentes Cardinalem in excommunicationem incidunt, nu. 1.</i>	301
<i>Hostibus, exilibus vè res adeptæ, atq; ab ipsis recuperatæ cuius sint, nu. 6.</i>	149
<i>Hugonotti hæretici quinam sint, nu. 7.</i>	52
<i>Hussitæ hæretici quinam sint, nu. 2.</i>	51
I	
<i>Ignorantia probabilis huius Bullæ, an excuset ipsam offendentem, nu. 2.</i>	27
<i>Ignorans quem hæreticum esse in excommunicationem non incidit eum recipiens, nu. 4.</i>	70
<i>Immediatè, mediate vè loca subiecta quænam sint, nu. 7.</i>	436
<i>Impedire quid significat, & in quam partem hic accipiatur, nu. 1.</i>	232
<i>Impedire quot modis quis dicatur, ne vidualia ad Romanam Curiam deferantur, num. 2.</i>	
<i>Impediens deferentes vidualia, & alia ad vsum Romanæ Curie necessaria ad ipsam curiam in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	237
<i>Impedientes deferentes vidualia, & alia ad Romanam Curiam necessaria ne deferantur, quando in excommunicationem non incidant, nu. 1.</i>	240
<i>Impedientes, ne ad vsum Romanæ Curie necessaria deferantur, an in alias pœnas ab excommunicatione incidant, nu. 2.</i>	243
<i>Impedientes, ne executioni mandentur decreta à iudicibus Romanæ Curie in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio declaratur, quousque pateat, nu. 1.</i>	353
<i>Impedientes, ne decreta iudicum Romanæ Curie executioni mandentur, quando in excommunicationem non incidant, nu. 3.</i>	355
<i>Impedientes, ne quis gratias, vel litteras à Sede Apostolica impetret, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2.</i>	359
<i>Impedientes, ne quis impetratis gratijs, litteris vè à Sede Apostolica vtatur, in excommunicationem incidunt, nu. 3.</i>	359
<i>Impedientes, ne spirituales causæ coram iudicibus Romanæ Curie agantur, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	364
<i>Impedire quid sit, nu. 1.</i>	392
<i>Impedire aliquid quot modis contingat, nu. 2.</i>	ead.
<i>Impediens iudices Ecclesiasticos, quominus iurisdictione vtantur in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	395
<i>Impediens iudicem Ecclesiasticum quominus sua iurisdictione vtatur, quando in ex-</i>	

I N D E X

<i>in excommunicationem non incidat, nu. 1.</i>	pag. 397
<i>Imponentes collectas, tales, præstantias, & alia onera rerum personis Ecclesiasticis in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	411
<i>Imponens onera Ecclesiasticis personis quando in excommunicationem non incidat, nu. 1.</i>	414
<i>Imponentes onera bonis personarum Ecclesiasticarum, quæ aliunde habent, quam ab ecclesiis in excommunicationem incidunt, nu. 1.</i>	416
<i>Imponentes onera bonis personarum Ecclesiasticarum, quæ aliunde habent, quam ab ecclesiis quando in excommunicationem non incidant, nu. 2.</i>	ead.
<i>Imponens onera bonis Ecclesiarum in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	417
<i>Imponens onera bonis Monasteriorum, in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	418
<i>Imponentes onera bonis beneficiorum Ecclesiasticorum à prædictis in excommunicationem incidunt, nu. 3.</i>	419
<i>Imponentes onera fructibus, & redditibus Ecclesiarum in excommunicationem incidunt, nu. 4.</i>	420
<i>Imponentes & per alios dicta onera Ecclesiasticis personis in excommunicationem incidunt, nu. 1.</i>	425
<i>Impeditus quominus Romanum Pont. adeat per hanc Bullam excommunicatus an ab alio absolui possit, & quis absoluat, nu. 1.</i>	462
<i>Impedimentum legitimum quodnam sit, quò ab alio, quam à Romano Pont. extra mortis articulum absolui possit ab excommunicatione, nu. 2.</i>	466
<i>Imprimere libros quid sit, nu. 1.</i>	96
<i>Imprimendum nomine quinam comprehendantur, nu. 2.</i>	97
<i>Imprimentes libros hæreticorum hæresim continentem, in excommunicationem incidunt, quæ regula quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	98
<i>Imprimentes libros hæreticorum hæresim continentem, quando in excommunicationem non incidant, nu. 3.</i>	99
<i>Indignatio Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, et Pauli, quæ pœna sit, nu. 2.</i>	504
<i>Indignationem Omnipotentis Dei habent, qui hanc Bullam offendunt, nu. 4.</i>	505
<i>Individuum quid sit, nu. 5.</i>	414
<i>Infamans verbis, scriptorè confugientes ad Romanam Curiam in excommunicationem incidit, nu. 4.</i>	341
<i>Infidèles, qui baptismum non susceperunt hæretici proprie non sunt, nu. 3.</i>	36
<i>Infidelium in terris ubi quis est, an in excommunicationem an incidat, si ad alium locum infidelium arma deferat, vid. in verb. Hostili.</i>	
<i>Inhibitio quid sit, nu. 2.</i>	348
<i>Innouantur decreta quinque per hanc Bullam, & quænam sint, nu. 1.</i>	426
<i>Inquisitores hæreticorum in excommunicationem incidunt, si odio, amore, & contra hæreticos omittant inquirere, nu. 18.</i>	44

Insequi

I N D E X

<i>Insequi aliquem duobus modis contingit, nu. 1.</i>	pag. 300
<i>Insequi hostiliter quibus modis quis dicatur, nu. 3.</i>	301
<i>Insequi volens Cardinalem, sed pœnitentia ductus non insequens in excommunicationem non incidit, nu. 4.</i>	302
<i>Interficiens eos, qui ad Sedem Apostolicam veniunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	245
<i>Interficiens iudeos alios, & à Christiana Religione remotos euntes ad Sedem Apostolicam in excommunicationem incidit, nu. 2.</i>	246
<i>Interficiens clericum euntem ad Sedem Apostolicam in duas excommunicationes incidit, nu. 3.</i>	ead.
<i>Interficiens euntem ad Sedem Apostolicam quando in excommunicationem non incidat, nu. 4.</i>	248
<i>Interficiens recedentem à Sede Apostolica in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, ubi, et quousque privilegium hoc duret, & vagabundo quandiu profuit, explicatur, nu. 1.</i>	249
<i>Interponentes se in causis, quæ aguntur coram Iudicibus Romanæ Curie tanquam Iudices in excommunicationem incidunt, nu. 2.</i>	364
<i>Inuadere quid sit, nu. 3.</i>	435
<i>Inuadere quid significat, nu. 3.</i>	233
<i>Inuadentes aliam Urbem, loca, & alia Romanæ Ecclesiæ in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat declaratur, nu. 1.</i>	473
<i>Inuadens, occupans, & destruens loca Ecclesiæ Romanæ, an in unam, plures, & excommunicationes incidat, nu. 4.</i>	439
<i>In virtute Sanctæ obedientiæ præceptum quid significat, & operetur, n. 1.</i>	499
<i>Inuitus soluere vectigal quis dicatur, nu. 3.</i>	163
<i>Iudæi, ac Turci excommunicari non possunt, nu. 2.</i>	14
<i>Iudæus in clericum violentas manus iniiciens in excommunicationem non incidit, nu. 2.</i>	15
<i>Iudex laicus hæreticorum fautor dicitur, si requisitus non curat, ut constitutiones contra hæreticos latæ seruentur, nu. 3.</i>	77
<i>Iudex nolens exequi sententiam contra hæreticum, hæreticorum fautor dicitur, nu. 5.</i>	ead.
<i>Iudex secularis nolens commodare suos milites ad hæreticos capiendos hæreticorum fautor dicitur, nu. 5.</i>	78
<i>Iudex quisnam sit, nu. 2.</i>	346
<i>Iudices, & domini terrarum, qui non prohibent, ne à personis eccle. vectigalia, & alia onera exigantur, excommunicati sunt, nu. 3.</i>	425
<i>Iudices laici trahentes ad suum tribunal personas ecclesiasticas in excommunicationem incidunt, nu. 1.</i>	371
<i>Iudices laici molestia afficientes colonos ecclesiarum ob res ecclesiæ in excommunicationem incidunt, nu. 2.</i>	373
<i>Iudices laici trahentes ad suum tribunal personam ecclesiasticam in excommunicationem incidunt, nu. 1.</i>	373

d municationem

I N D E X

municationem non incidunt in his casibus, ubi.
De licentia Romani Pontif. id faciunt.
Clericum esse ignorant.
In casibus à Iure canonico permissis.
Clericus succedit in causam iam ceptam coram Iudice laico.
Feudum habet à laico.
Ob delictum, quod ante ordinis susceptionem commisit.
Ob reconventionem.
Ubi priuatus est priuilegijs huiusmodi, nu. 3. cum octo seq. 373. 374. & 375.
Iudices seculares decernentes aliquid contra Indices ecclesiasticos in excommunicatione incidunt, quæ ex cõicatio quousq; pateat, declaratur, n. 1. 400
Index laicus interponens se in causis capitalibus cõtra ecclesiasticas personas in excommunicationem incidit, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur, num. 1. 429
Index laicus interponens se in causis contra personas ecclesiasticas, quando in excommunicationem non incidat, nu. 1. 431
Index ecclesiasticus quinam sit, cuius mandatis absoluendus à censuris parere debet, nu. 3. 471
Iurisdicctio Ecclesiastica quæcunque quando à Christo Domino Ecclesiæ tributa sit, nu. 3. 394
Iurisdicctio ecclesiastica in quibus versetur. ibid.
Iurisdicctio Ecclesiastica quid sit, nu. 3. 394
Iurisdicctio quid sit, nu. 1. 402
Iurisdicctio suprema quænam sit, nu. 1. 440

L

Laicus an absoluere possit à censuris, & ab excommunicatione in mortis articulo constitutum, nu. 1. 459
Lania hæreticæ sunt, si demonem colant, nu. 6. 48
Lania apostatæ sunt, nu. 5. 58
Lapides deferens ad Christiani nominis hostes, quod turrim contra Christianos fabricent in excommunicationem incidit, nu. 9. 211
Lateranensis Ecclesia omnium ecclesiarum totius orbis Princeps est.
Eius clerici alijs præcedunt.
À Constantino Imperatore Saluatori fuit dicata.
Cur sic nominata, nu. 1. 497
Laudans hæreticum fautor hæreticorum dicitur, nu. 10. 79
Legati Apostolicæ Sedis triplicis generis sunt, & qui, nu. 9. 279
Legatos eijcientes è suis prouincijs in excommunicatione incidunt, nu. 2. 329
Legati è latere an absoluere possint ab excõicatione Bullæ huius, num. 3. 333
Legens litteras hæreticorum hæresim continentem an in excommunicationem incidat, nu. 2. 88
Legens libros hæreticorum hæresim continentem in excommunicationem incidit, quæ

I N D E X

dit, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1. pag. 85
Legens ob curiositatem libros hæreticorum hæresim cõinentes in excommunicationem incidit, nu. 3. 89
Legens libros hæreticorum, quando in excõicationem non incidat, nu. 1. ead.
Legens librum catholicorum hæresim continentem in excommunicationem, non incidit, nu. 2. 91
Legens libros gentilium hæresim continentem in excommunicationem non incidit, nu. 3. ead.
Legens libros hæreticorum, de religione tractantes in excommunicationem incidit, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur, nu. 2. 103
Legere quot modis quis dicatur, quò in excommunicationem quis incidat, nu. 2. ibi. Decimo. 88
Lex Christiana diuinitus data est, nu. 5. 35
Libër hæretici repertus apud aliquem facit vt hæreticus existimetur, nu. 2. 93
Librarij retinentes libros hæreticorum hæresim continentem in excommunicationem incidunt, nu. 3. 93
Libros hæreticorum habens hæresim continentem, debet Inquisitori tradere cõburendos, nu. 4. 94
Libros habens hæreticorum hæresim continentem quando in excommunicatione non incidat, nu. 1. ead.
Libri hæreticorum quinam licite retineri possint, nu. 1. 105
Libri hæreticorum vt imprimantur vendens necessaria ad impressionem sciens fautor hæreticorum dicitur, nu. 2. 99
Libros hæreticorum hæresim continentem retinens in excommunicationem incidit ob quamcunque causam ipsos retineat, nu. 3. ibi. Quarto. 94
Librum hæretici hæresim continentem non impressum legens in excommunicationem incidit, nu. 1. ibi. Quarto. 85
Librum hæretici hæresim continentem legens in ea parte, in qua non est hæresis, an in excommunicationem incidat, nu. 1. ibi. Septimo. 86
Librum hæretici hæresim continentem si quis legat etiam quoad partem minimam in excommunicationem incidit, sub nu. 1. 87
Librum hæretici hæresim continentem legere incipiens in excommunicationem incidit, cõto desinat, nu. 1. 87
Librum hæretici hæresim continentem tradens alicui, vt eum legat, vel suades vt legat, vel dicta hæreticorum memoriter recitans, vt fautor hæreticorum in excommunicationem incidit, nu. 4. 92
Librum hæretici defendens, vid. in verb. Defendens libros hæreticorum.
Liberans hæreticum è manu iudicis, aut falsis testibus, rationibusvè fautor hæreticorum dicitur, nu. 9. 80
Idem si precibus. ead. 81
Idem si pecunia, nu. 14. ead.
Idem si corrumpat iudicem. ead.

d 2 Libertas

I N D E X

<i>Libertas Ecclesiastica quid sit, nu. 6.</i>	pag. 377
<i>Libertas Ecclesiastica à quo sit concessa, nu. 1.</i>	378
<i>Libertas Ecclesiastica quando violetur, & quando contra libertatem Ecclesiasticam quid fiat, nu. 1.</i>	380
<i>Licentia imponendi onera Ecclesiasticis personis, quando concessa intelligatur, num. 2.</i>	414
<i>Ligna deferens ad hostes, quò vallum construunt in excommunicationem incidunt, nu. 6.</i>	210
<i>Lignamina deferri ad Christiani nominis hostes nequeunt, & quæ sint hæc lignamina, nu. 1.</i>	217
<i>Ligna ad ignem faciendum, an deferri ad hostes possint, nu. 3.</i>	219
<i>Linum, lanaq; ad Christiani nominis hostes deferri nequeunt, nu. 2.</i>	220
<i>Litteræ Apostolicæ quænam sint, nu. 1.</i>	166
<i>Litteras Apostolicas falsare quid sit, et quot modis cõtingat falsare, nu. 2. ead.</i>	ead.
<i>Litteras Apostolicas mutans quando in excommunicationem non incidat, numero 1.</i>	169
<i>Litteram, vel punctum corrigens in litteris Apostolicis, an in excommunicationem incidat, nu. 2.</i>	ead.
<i>Litteras Apostolicas falsandas consulens, mandans vè, in excommunicationem hanc non incidit, nu. 3.</i>	170
<i>Litteras Apostolicas delens, aut scindens, an in excommunicationem incidat, num. 4.</i>	171
<i>Litteras priuatas Romani Pont. falsas in excommunicationem non incidit, nu. 5. ead.</i>	ead.
<i>Litteras alterius à Romano Pont. falsans in excommunicationem non incidit, num. 6.</i>	ead.
<i>Litteris Apostolicis falsis vtens in excommunicationem non incidit, nu. 7.</i>	172
<i>Litteras Apostolicas falsò fabricare quid sit, nu. 1.</i>	175
<i>Litteras Apostolicas falsò fabricare quot modis contingat, nu. 2.</i>	ead.
<i>Litteras Apostolicas falsò fabricans in excommunicationem incidit, quæ excommunicatione declaratur, quousque pateat, nu. 3.</i>	176
<i>Litteras mittens ad hostes Christianæ Reipublicæ, an in excommunicationem incidat, si ad eos non peruenierint, nu. 2.</i>	226
<i>Litteræ ne deferantur ad Curiam impediens, an in excommunicationem incidat, sub nu. 1.</i>	241
<i>Litteras obsignare, vid. in verb. Obsignare litteras.</i>	
<i>Loca, quæ habet Romana Ecclesia quo iure habeat, nu. 1.</i>	434
<i>Loquens de rebus ad Rempublicam Christianam pertinentibus cum eo, quæ verisimile est ad hostes Christiani nominis delaturum, in excommunicationem incidit, nu. 1. ibi. Secundò.</i>	225

M

M ior exco mmunicatio quid operatur, nu. 4.	31
<i>Mandans alicui, vt Cardinalem interficiat, vel mutilet, vel vulneret, vel</i>	

I N D E X

<i>vel percutiat, vel capiat, in carcerem vè conijciat, vel vt hostiliter insequatur, in excommunicationem incidit, nu. 1.</i>	pag. 304
<i>Mandans offendi Cardinalem, an in excommunicatione statim incidat, an post mandati executionem, nu. 1.</i>	306
<i>Mandans Cardinalem offendi, si mandati eum pœniteat, an in excommunicationem incidat, si nihilominus mandatarius mandatum exequatur, nu. 2. ea.</i>	ead.
<i>Mandans offendi Cardinalem, si interim moriatur, an in excommunicationem incidat, si post eius mortem mandatarius rem exequatur, nu. 3.</i>	308
<i>Mandatarius exequens mandatum ipsi factum de offendendo Cardinalem, an in excommunicationem incidat, nu. 4.</i>	309
<i>Mandatarius mandatum de offendendò Cardinalem per se non exequens, sed per alium, an in excommunicationem incidat, nu. 5.</i>	ead.
<i>Mandans alicui, vt Cardinalem verberet, mutilet vè, an in excommunicatione incidat, si mandatarius Cardinalem interfecit, nu. 6.</i>	310
<i>Mandans, vt Cardinalem aliquem offendat, an in excommunicationem incidat, si alium offendat, nu. 7.</i>	ead.
<i>Mandantes eiectionem Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, sedis quæ Apostolicæ Legatorum, vel Nuntiorum, vel factam rem habentes, vel ad ipsam auxilium, fauorem vè præstantes, in excommunicationem incidunt, nu. 3.</i>	330
<i>Mandans Cardinalem occidi in excommunicationem non incidit, vbi mandatum reuocauit, nu. 2.</i>	306
<i>Idem si ratione alia mandatarius id nouit, ead. ibi. Quintò. Incidit tamen, vbi mandans certiore non fecit mandatarium, si id potuit, quando mandataris mutata voluntatem non nouit, ead. ibi. Secundò loco.</i>	
<i>Mandata Ecclesiæ, quæ absoluendo à censuris dari debèt, quænam sint, nu. 4.</i>	472
<i>Mandatum quid sit, nu. 1.</i>	303
<i>Mandatum à iussu differt, & à præcepto, nu. 2.</i>	ibid.
<i>Materia capitis xv. Bullæ Cænæ Domini iure antiquo quoq; acta est, nu. 2.</i>	391
<i>Medicinã agrotò hæretico, an facere possumus, vid. in verb. Agrotò hæretico.</i>	
<i>Membri partem abscindens, an mutilare hic dicatur, & in excommunicatione incidat, si eunti ad Sedem Apostolicam abscindat membri partem, nu. 3.</i>	252
<i>Memoriter recitans dicta hæreticorum fautor eorum dicitur, vbi libenter id facit, num. 10.</i>	79
<i>Mentalis hæreticus, an in excoicationem incidat, vid. in verb. Animo heresim.</i>	
<i>Metallorum genera nulla ad hostes deferri possunt, nu. 1.</i>	215
<i>Metallorum genera septem sunt, & quæ, nu. 2.</i>	ibid.
<i>Metu negans fidem verbis, animo tamẽ eã retinens, an hæreticus sit, nu. 13.</i>	41
<i>Metu negans fidem mortiferè peccat, nu. 14.</i>	42
<i>Metu recipiens hæreticum in excommunicationem non incidit, nu. 3.</i>	69
<i>Minor exco mmunicatio quid operetur, nu. 3.</i>	31
<i>Mittentes arma, & alia prohibita ad Christiani nominis hostes in excommunicationem</i>	

I N D E X

<i>cationem incidunt, num. 3.</i>	pag. 180
<i>Monasteriorum nomine quæ comprehendantur, nu. 6.</i>	403
<i>Monitorium quid sit, nu. 4.</i>	349
<i>Morari in Curia quinam dicantur quoad rem hanc, nu. 1.</i>	261
<i>Mutilare quid sit, nu. 1.</i>	251
<i>Mutilantes eos, qui ad Apostolicam Sedem eunt in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2.</i>	ibid.
<i>Mutilantes romipetas in excommunicationem incidunt, nu. 1.</i>	272
<i>Mutilantes, vulnerantes, percutientes Cardinalem in excommunicationem incidunt, nu. 1.</i>	299
N	
<i>Naves, triremes, & huiusmodi ad Christiani nominis hostes deferri nequeunt, num. 2.</i>	218
<i>Naufragium quid sit, & unde dictum, nu. 1.</i>	137
<i>Naufragium passi bona capiens quando in excommunicatione non incidat, nu. 1.</i>	141
<i>Naufragio si quid perisset, nisi quis illud liberasset, an liberans ipsum retinere possit, esto dominus pro derelicto non habuerit, nu. 3.</i>	147
<i>Navis in tempestate derelicta in mari præterquam ab vno, an eius fiat, si salva in portum venerit, nu. 4.</i>	148
<i>Necessitatis causa hæreticum recipiens in excommunicationem non incidit, siue sit necessitas animæ, siue corporis, siue famæ, siue rei, nu. 5.</i>	71
<i>Necessitate aliqua si hæreticus præmatur opem ferre ei possumus, nu. 7.</i>	72
<i>Negotium quid sit, nu. 5.</i>	335
<i>Negotiorum gestor quinam sit, nu. 1.</i>	344
<i>Nobis, & Romanæ Ecclesiæ, idest verba hæc quid significant, nu. 2.</i>	400
<i>Nova pedagia, nouæque gabellæ quænam sint, nu. 6.</i>	152
<i>Nova vectigalia imponere potest Imperator, Papa, Reges, Concilium generale, Habens facultatem à dictis; Non recognoscens superiorem: Qui hoc prescripsit tanto tempore, cuius memoria non extat, nu. 1.</i>	ead.
<i>Nova pedagia, seu gabellas imponens in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio declaratur, quousque pateat, nu. 1.</i>	156
<i>Nova vectigalia imponentes, qui in excommunicatione non incidant, nu. 1.</i>	158
<i>Numi aurei, argentei, alteriusvè materiæ, an ad Christiani nominis hostes deferri possint, nu. 6.</i>	215
<i>Nunciata Christiani nominis hostibus quænam sint in perniciem Christianorum, num. 1.</i>	223
<i>Nunciata Christiani nominis hostibus quænam sint in perniciem Christianæ religionis, num. 2.</i>	ibid.
<i>Nunciantes Turcis, & Christianæ religionis hostibus ea, quæ in perniciem Christianæ Reipublicæ vertuntur in excommunicationem incidunt, quæ regula quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	224
<i>Nunciantes aliqua Christiani nominis hostibus quando in excommunicationem</i>	<i>nem</i>

I N D E X

<i>nem non incidant, nu. 2.</i>	pag. 226
<i>Nunciantes aliquid in damnum Catholice religionis in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quousque pateat declaratur, nu. 3.</i>	227
<i>Nuncios hostibus Christianæ religionis, quæ ipsi hostes sciunt an in excommunicationem incidat, nu. 2. ibi. At quid de ijs.</i>	227
O	
<i>Obdire nolens Romano Pontifici ob aliquod interesse non est schismaticus numero 4.</i>	113
<i>Observantiæ quæcunque non profunt quominus offendentes hanc Bullam in eius pœnas incidant, nu. 4.</i>	495
<i>Obsignare literas quid sit, nu. 1.</i>	177
<i>Obsignare falso supplicationes duobus modis contingit, nu. 2.</i>	
<i>Obsignantes falso supplicationes sub nomine Romani Pont. aut gerentis vicem eius, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 3.</i>	
<i>Obsidens Cardinalem, vt eum capiat, vel vt interficiat, insultumvè faciens ad ædes Cardinalis in excommunicationem incidit, esto nihil damni dederit, n. 3. 302</i>	
<i>Obsidens Cardinalem, quò illum infamet, an in excommunicationem incidat, n. 5. 303</i>	
<i>Occidentes eum, qui ad Rom. Curiam pro suis causis, & negotijs vadit in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat declaratur, nu. 1.</i>	336
<i>Occidentes Iudæos, & alios infideles pro suis causis, & negotijs ad Rom. Curiam euntes, in excommunicationem incidunt, nu. 2.</i>	337
<i>Occidentes ad Rom. Curiam euntes pro suis negotijs quando in excommunicationem non incidunt, nu. 3.</i>	338
<i>Occultans hæreticum ob hæresim hæreticorum fautor dicitur, nu. 17.</i>	82
<i>Occupantes loca Romanæ Ecclesiæ in excommunicatione incidunt, nu. 3. 439</i>	
<i>Occupare quid significet, nu. 5.</i>	436
<i>Offendens hanc Bullam an pluribus excommunicationibus obligetur, ex quo sepius promulgatur, nu. 2.</i>	12
<i>Offendens Bullam hanc in pluribus capitibus in tot excommunicationes incidit, quot capita ipsius offendit, nu. 4.</i>	13
<i>Offendentes Romipetas dum in Vrbe morantur in excommunicationem incidunt, num. 1.</i>	275
<i>Offendentes ab Vrbe peregrinos recedentes in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	276
<i>Offendens vno ex modis contentis in Bulla aut Patriarchas, aut Archiepiscopos, aut Episcopos in excommunicationem incidit; quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	326
<i>Offendens electum in Episcopum an in excommunicatione incidat, nu. 3. ead.</i>	
<i>Offendentes Apostolicæ Sedis Legatos, & nuncios in excommunicationem incidunt, num. 1.</i>	327
	Offendens

I N D E X

Offendens Bullam hanc quoad cap. 11. an in excommunicationes plures incidat, num. 2.	333
Offendentes eos, qui ad Romanam Curiam pro suis negotijs confugerunt, dum in curia ea prosequuntur, aut procurant, ac demum, ubi à Curia discedunt, in excommunicationem incidunt, nu. 1.	342
Offendentes negotiorum gestores, advocatos, procuratores, actores eorum, qui pro suis causis ad Curiam confugerunt earum causarum gratia in excommunicationem incidunt, quæ excoicatio, quousq; pateat, declaratur, nu. 1.	344
Offendentes auditores, iudices vè eorum, qui pro suis causis ad Curiam confugerunt earum causarum gratia, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicationis quousque pateat, declaratur, nu. 3.	346
Onera triplicis generis sunt personarum, rerum, & mixta, et quæ sint, n. 2.	410
Onera imponens personis ecclesiasticis, an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Imponens onera.	
Oppugnandi Christianos ab eisdem, quæ se defendendi gratia nihil ad Christiani nominis hostes deferri potest, nu. 3.	221
Ordinationes quid sint, nu. 2.	377
Ordines mendicantium quinam sint, nu. 2.	418
P	
Paleas, & ligna deferens ad hostes, quo illis Christianorum vrbes incendant, in excommunicationem incidit, nu. 8.	211
Papa immediatus Christi domini Vicarius, nu. 3.	116
Papa Ecclesiæ caput est constitutus, nu. 4.	ead.
Papa à nemine iudicari potest, nu. 5.	ead.
Papa errans admoneri potest, nu. 5.	120
Papæ an resisti possit, si iniquam sententiam contra aliquem ferat in executione, numero 6.	121
Papæ plures, ubi sunt, cui adhærendum, nu. 3.	112
Patriarchæ sunt Episcopi, qui pluribus provincijs præsunt, nu. 2.	279
Patriarchæ dicuntur primates, nu. 3.	
Patriarchæ vnde dicti, nu. 4.	
Patriarchæ qui primi, ibid. nu. 5.	
Patrimonium, quod pro titulo alicui clerico est assignatum privilegia bonorum Ecclesiæ habet, nu. 1.	406
Peccator simplex schismaticus non est, nu. 7.	110
Peccati materia, ubi agitur Romanus Pontif. in quoscunque iurisdictionem habet, nu. 2.	17
Pecuniam an dare teneatur ei, qui vult Cardinalem interficere, nisi pecuniam ei tribuat, nu. 5.	322
Pedagia nova imponens, vid. in verb. Noua pedagia.	
Pedagium, & vestigal. exigens, vel sponte accipiens publicanus ab Ecclesiasticis personis in excommunicationem Bullæ Cænæ Domini non incidit, ubi Ecclesiasticis	

I N D E X

Ecclesiasticis personis impositum non est per statutum, decretum vè aliud, num. 9.	pag. 421
Percutere quid sit, nu. 1.	340
Percutere quot modis contingat, nu. 2.	ead.
Percutiens recurrentes ad Romanam Curiam pro suis causis, & negotijs in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 3.	ead.
Peregrini quinam dicantur, nu. 2.	264
Peregrinos ad Urbem deuotionis causa accedentes qui interficiunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.	268
Peregrinos deuotionis causa ad Urbem accedentes qui interficiunt quando in excommunicationem non incidant, nu. 1.	270
Perscriptio longissima multa operatur, nu. 3.	495
Personæ Ecclesiasticæ quoniam sint, nu. 1.	370
Personis quæ onera imponantur, nu. 2.	420
Item quæ bonis, nu. 3.	ead.
Item, quæ fructibus, nu. 4.	ead.
Pertinax quot modis quis dicatur, quò hereticus sit, nu. 10.	39
Perturbare quid significet, nu. 4.	440
Pirata quinam sint, & vnde dicti, nu. 1.	126
Pirata, seu Cursarij, & Latrunculi maritimi discurrentes mare Ecclesiæ in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.	128
Pirata, qui per multos annos piraticam exercuerunt, an in excommunicationes plures inciderint, nu. 2.	ead.
Plumbum ad Christiani nominis hostes deferri non potest, nu. 3.	215
Plura delicta committens, pro quibus singulis excommunicatio fertur, an in plures excommunicationes incidat, vid. in verb. Capiens, detinens, spoliens.	
Plures clericos percutiens, an in plures excommunicationes incidat, vid. in verb. Clericos plures.	
Pœna ordinaria ubi inferri non potest arbitraria inferatur, nu. 3.	15
Potestas Ecclesiastica quamobrem pertineat ad gubernandum etiam naturalia, ac secularia, nu. 2.	16
Potestas Ecclesiastica ad gubernandos fideles secundum Evangelicam legem in supernaturalibus à Christo Domino in primis est instituta, nu. 2.	16
Potestas Ecclesiastica pertinet etiam ad gubernanda naturalia, & secularia quatenus supernaturalia ipsis opus habent, & ad supernaturalem finem, pertinent, nu. 2.	17
Precibus impediens iudicem Ecclesiasticum, an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Pretio mouens.	
Præceptum à quo fiat, nu. 3.	303
e	Præmi-

I N D E X

<i>Præeminentia quid sint, nu. 4.</i>	pag. 37
<i>Prælatus veniens ad suam diocesim, si non recipiatur, in excommunicationem incidit non recipiens secus tamen in legatis, & nuntijs, quamvis puniantur per Extravag. Super gentes, & regna de consuetud. Quare, & dici potest per hanc Bullam in excommunicationem non recipientes incidere, nu. 4. ibi. Tertio.</i>	331
<i>Præscriptiones quæcunque non prosunt quominus offendentes hanc Bullam in eius pœnas incidunt, nu. 3.</i>	495
<i>Prelio mouens Ecclesiasticum iudicem ne sua iurisdictione utatur in excommunicationem non incidit, sub nu. 1.</i>	398
<i>Principes, qui nolunt in suis regnis clericos beneficiorum, quæ ab Apostolica Sede habuerunt, possessionem recipere, in excommunicationem incidunt, nu. 2.</i>	354
<i>Præiulia concessa per viam contractus non facile tolluntur sicut ea, quæ per gratiam, nu. 2.</i>	484
<i>Præiulia concessa ab Imperatore Ecclesiasticis personis, an tolli possint ab ipso sine excommunicatione, nu. 1.</i>	387
<i>Præiulia à Deo qui Ecclesia habeat, nu. 2.</i>	378
<i>Præiulia à Romano Pont. quæ Ecclesia habeat, nu. 3.</i>	379
<i>Præiulia ab Imperatore quæ Ecclesia habeat, nu. 4.</i>	380
<i>Præiulia quæcunque non possunt quominus offendentes hanc Bullam in eius pœnas incidant, nu. 1.</i>	484
<i>Procurator quisnam sit, nu. 3.</i>	344
<i>Procurator, an sine licentia possit defendere hereticum, vid. in verb. Aduocati.</i>	
<i>Procurantes trahi ad suum tribunal personas Ecclesiasticas in excommunicationem incidunt, nu. 2.</i>	376
<i>Procurare causam quid sit, nu. 8.</i>	335
<i>Procurantes prædicta contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt, nu. 4.</i>	423
<i>Pro cessare quid sit, nu. 2.</i>	428
<i>Pro derelicto quando quid habere dicatur, nu. 2.</i>	146
<i>Prohibens, ne ea, quæ ad victum pertinent ad Romanam Curiam deferantur in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	242
<i>Prohibere quomodo differat ab impedire, seu perturbare, nu. 2.</i>	ibid.
<i>Prohibere potes, ne Cardinalis offendatur, an in excommunicationem incidat, n. 3.</i>	320
<i>Prohibentes, ne quis ad Romanam Curiam accedat pro suis negotijs in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	357
<i>Propositum auctoris in hoc opere quodnam sit.</i>	1
<i>Prosequi causam quid sit, nu. 7.</i>	335
<i>Publicare hanc Bullam Ecclesiæ Antistites, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & huiusmodi solemniter in suis Ecclesijs debent, & quoties, & quinam excusentur ab obligatione, nu. 3.</i>	499

Publica-

I N D E X

<i>Publicationis solemnæ huius Bullæ forma quænam sit, nu. 2.</i>	pag. ead.
R	
<i>Ratibabitio quid sit, nu. 1.</i>	311
<i>Ratibabitio duobus modis fit, nu. 2.</i>	ibid.
<i>Ratum habentes delictum commissum in Cardinalem in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 3.</i>	ibid.
<i>Ratum habens animo tantum delictum aliquod in Cardinalem commissum in excommunicationem non incidit, nu. 4.</i>	312
<i>Ratum habens delictum haud nomine suo in Cardinalem commissum in excommunicationem non incidit, nu. 5.</i>	313
<i>Ratum habens delictum in Cardinalem commissum, ubi prius illud improbauit, in excommunicationem non incidit, nu. 6.</i>	ead.
<i>Ratam percussorem clerici habens mortiferè peccat, nu. 1.</i>	21
<i>Receptor hereticorum quisnam dicatur, nu. 1.</i>	63
<i>Recipi hereticus potest ob multas causas, nu. 2.</i>	ibid.
<i>Receptores hereticorum in excommunicationem Bullæ incidunt, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	64
<i>Receptor hereticorum in excommunicationem Bullæ incidit, esto semel tantum recipiat, nu. 2.</i>	65
<i>Receptor piratarum in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	135
<i>Receptores hereticorum, an heretici sint, nu. 3.</i>	84
<i>Recipiens patrem, fratrem, amicum, ut hereticum in excommunicationem incidit, nu. 3.</i>	66
<i>Recipiens hereticum ob aliam causam quam ob heresim in excommunicationem non incidit, nu. 1.</i>	68
<i>Recipiens consanguineum hereticum, an existimetur ob heresim, consanguinitatem, ut recepisse, nu. 2.</i>	ibid.
<i>Recurrere quid sit, nu. 6.</i>	335
<i>Recurreres, appellantes, ut à decretis iudicis Romanæ Curie ad laicos iudices, & curias in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	350
<i>Recurrentes, appellantes, ut à decretis iudicum Romanæ Curie, quando in excommunicationem non incidant, nu. 2.</i>	352
<i>Recurrentes à decretis iudicum Ecclesiasticorum ad iudices seculares, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	399
<i>Recurrentes à iudicibus Ecclesiasticis ad iudices seculares, quando in excommunicationem non incidant, nu. 2.</i>	ead.
<i>Reditus, & proventus quid significant, nu. 3.</i>	403
<i>Religio quot modis sumatur, & in quam sententiam hic accipiat, nu. 1.</i>	103
<i>Remigantes coacti in nauibus piratarum in excommunicationem Bullæ Cæne</i>	

e 2 Domini

I N D E X

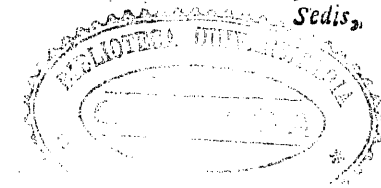
Domini non incidunt, sub nu. 4.	pag. 135
Idem si in nauibus Turcarum, nu. 16. 81. & nu. 1. ibi. Item afficit.	229
Reseruans sibi Episcopus crimen heresis, an intelligatur sibi seruasse heresim, quam quis animo tantum inclusam habet, nu. 20.	45
Reseruans sibi Episcopus peccatum aliquod, an intelligatur seruasse, quod & animo tantum conceptum est, nu. 21.	ead.
Retinens libros hereticorum heresim continentes in excommunicationem incidit, quæ regula quousque pateat, declaratur, nu. 1.	93
Retinens, aut imprimens libros hereticorum de religione tractantes, in excommunicationem incidit, quæ regula declaratur, quousque pateat, nu. 3.	104
Retinentes gratias, litterasve impetratas à Sede Apostolica in excommunicationem incidunt, nu. 4.	360
Retinere quid significet, nu. 5.	440
Romano Pont. p'sente Bulla hæc promulgatur ceremonijs qbusdã adhibitis, n. 1.	7
Romanus Pont. Reges Imperio priuare, coadiutoresq; illis dare pot., nu. 3.	17
Romana Curia, qui locus sit, nu. 3.	335
Romipeta quis dicatur, nu. 1.	263

S

S Aluo condotto quomodo accipiatur, vid. in verb. Securitate.	
Saraceni vnde dicti, & qui propriè Saraceni, & quando Christianorum hostes esse ceperunt, nu. 1.	201
Saraceni quinã sent, ad quos arma, et alia prohibita deferri nequeunt, nu. 2.	202
Satelites, i. sbirri, q hereticos capere nolunt, an fautores hereticorũ sint, n. 8.	79
Sbirri idest publica familia interponentes se cõtra clericos, vid. in verb. Exec.	
Schisma quid sit, nu. 1.	108
Schisma græcum nomen est, nu. 2.	ead.
Schismatis species duæ sunt, nu. 4.	109
Schismaticus quid sit, nu. 5.	ead.
Schismaticus non semper hereticus est, nu. 9.	110
Schismaticus, qui subtrahit se ab obedientia Romani Pont. quatenus caput est vniuersalis Ecclesiæ, in excommunicationem incidit, quæ regula declaratur, quousque pateat, nu. 1.	111
Schismaticus, qui non obedit Romano Pont. quinam sit, qui in excommunicationem non incidit, nu. 2.	112
Schismaticus, qui subtrahit se ab vnitatem Ecclesiæ vniuersalis, ne sit eius membrum in excommunicationem incidit, q̄ regula, quousq; pateat, declaratur, nu. 1.	114
Sciens quem in mortem Cardinalis inspirasse, an in excommunicationem incidat, si id non patefecerit, nu. 6.	323
Scribentes processum, & sententias in causis criminalibus contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt, nu. 1.	432
Secularis persona quanam sit, nu. 2.	335
Securitate data de veniendo ad aliquem locum, & data intelligatur ad morandum,	

I N D E X

dum, & recedendum, sub num. 4.	pag. 249
Sedes Apostolica quid sit, nu. 1.	244
Sedem Apostolicam adire, ab eavè recedere quisnam dicatur, ibid. nu. 2.	
Sepeliens hereticum fauere dicitur heretico, nu. 18.	82
Sequester, & sequestrum quid sint, nu. 3.	349
Sequestrantes sine licentia legitima fructus ecclesiasticos in excommunicationem incidunt quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1.	408
Species quid sit, nu. 1.	414
Spirituales cause quanam sint, nu. 1.	361
Spirituales cause annexæ quanam sint, nu. 2.	362
Spoliare propriè quid sit, nu. 1.	254
Spoliare quot modis contingat, nu. 2.	ead.
Spolians hic quando in excommunicationem incidat, nu. 3.	ead.
Spolians euntem ad Apostolicam Sedem in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat declaratur, nu. 4.	255
Spolians vxore sua maritum euntem ad Apostolicam Sedem an in excommunicationem incidat, nu. 5.	ead.
Spolians euntem ad Apostolicam Sedem an in excommunicationem incidat, si ijs rebus eum spoliaret, quas ei accommodauit, num. 6.	256
Spolians euntem ad Apostolicam Sedem quando in excommunicationem non incidat, num. 7.	257
Spolians romipetam, quæ alius interfecit, an in excommunicationem incidat, n. 4.	275
Spoliãtes eos, qui per mare eunt quãdo in excommunicationem non incidant, n. 1.	130
Spoliantes bonis confugientes ad Romanam Curiam pro suis negotijs, & causis in excommunicationem incidunt, si earum causarum, & negotiorũ causa id faciant, quæ excommunicatio declaratur, nu. 1.	341
Stammum ad Christiani nominis hostes deferri non pot., & quamobrè, n. 1.	214
Statutum faciens, quo inquisitores heresis officium impeditur hereticorum fautor dicitur, nu. 4.	77
Statutum non valet prohibens in funeribus, vt solùm tot missæ, & non plures celebrentur, num. 2.	389
Statutum diminuens libertatem ecclesiasticam non valet, & statuentes in excommunicationem incidunt, nu. 1.	384
Statutum quid sit, nu. 1.	377
Statutum contra libertatem ecclesiasticam facientes in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1.	382
Statutum faciens contra libertatem ecclesiasticam quando in excommunicationem non incidat, nu. 1.	385
Statutum faciens, vt in funeribus, in primis missis tot sumptus fiant, & tot religiones vocentur, & cruces adsint, an in excommunicationem incidat, n. 2.	389
Statutis contra libertatem factis vtentes in excommunicationem incidunt, n. 1.	389
Statutum facientes, vnde præiudicatur Romano Pont. & iuribus Apostolicæ Sedis,	

I N D E X

Sedis, necnon iuribus quarumcunque Ecclesiarum, in excommunicationem incidunt, nu. 1.	390
Subripientes bona eorum, qui naufragium passi sunt, in excommunicationem incidunt, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1.	138
Superstitio quid sit, nu. 1.	46
Superstitio duplex est, nu. 2.	ead.
Superstitiones manifestam hæresim quænam sapiant, nu. 5.	47
Superstitiosi in excommunicationem incidunt, nu. 10.	53
Supplicare licet Pontifici, nu. 2.	120
Supplicari ei potest, a quo appellari non licet, nu. 3.	ead.
Supplicans pro hæretico hæreticorum fautor dicitur, nu. 7.	78
Supplicationes quid sint, nu. 1.	173
Supplicationes gratiam, aut iustitiam continentes quænam sint, nu. 2.	ead.
Suspecti de hæresi an in excommunicationem incidant, nu. 13.	55

T

T Aciturnitas an operetur, vid. in verb. Tolerantia.	
Telum torquens in Cardinalem, lapidem vè coniciens in excommunicationem incidit, esto eum non attigerit, nu. 2.	302
Tempus, quo Bulla hæc promulgari cepta est, non omnino scitur, nu. 1.	8
Terra in quâ sctam accipitur, in c. 11. vers. Aut eos à suis diæcesib. n. 3.	328
Terram deferentes ad hostes, quò illa vallum faciant contra Christianos in excommunicationem incidunt, nu. 7.	211
Terra, vnde ferrum sit, an prohibita sit deferrì ad hostes Christiani nois, n. 4.	212
Terris infidelium, idest in terris eorum vbi quis est, si de vno loco ad aliū eorum arma deferat, an in excommunicationem incidat vid. in verb. Hostili.	
Territorium quid sit, nu. 2.	328
Tolerantia nõ operat quoad ea, quæ in Bulla Cænæ Domini habentur, n. 1.	492
Tolerantia, & patientia Romani Pont. erga eos, qui contra contenta in hac Bulla venerint, necnõ absolutio tributa, iuribus Apostolicæ Sedis, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ nullum præiudicium faciunt, nu. 1.	492
Tormentis captus ab hostibus si cogatur secreta Christianorum patefacere an in excommunicationem incidat, nu. 1. ibi. Tertio	225
Tradentes arma hostibus Christiani nominis vbiunque sint, in excommunicationem incidunt, nu. 8.	183
Tradens arma turcis, qui sunt apud Xpianos in excõicatione incidit, n. 9. ead.	
Trabi faciètes personas Ecclesiasticas ad suum tribunal in excommunicationem incidunt, nu. 1.	375
Transfuga, qui cū armis, alijs vè prohibitis ad Christiani nominis hostes confugiunt, in excommunicationem incidunt, nu. 2.	180
Trinitarij quinam hæretici sint, nu. 9.	52
Turcæ populi quinam sint, & vnde dicti, nu. 3.	202
Testes falsū deponètes p hæretico in cã hæresis eorū fautores dicuntur, n. 6.	78

Timore

I N D E X

Timore honorans hæreticum, an hæreticorum fautor sit, nu. 16.	pag. 81
V	
V Agabundum euntem ad Apostolicam Sedem quando offendens in excommunicationem incidat, nu. 1.	250
Vestigalia quid sint, nu. 3.	151
Vestigalia accipiens à sponte dante in excommunicatione non incidit, nu. 1.	163
Vestigalia exigens quando in excommunicationem non incidat, nu. 4.	ead.
Vestigalia augens, an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Augentes.	
Vestigalia noua imponens, vid. in verb. Noua vestigalia.	
Vestigalia exigens à clericis sponte dantibus, an in penam incidat, vid. in verb. Accipientes.	
Vela nauium, & pannus, vnde fiunt vela, deferrì nequeunt ad Christiani nominis hostes, num. 2.	219
Vendens arma, cartas lusorias, fucos, & id generis, quibus bene, maleque vti possumus, an peccet, nu. 2.	98
Vendentes, donantes, permutantes vè arma, & alia prohibita cum Christiani nominis hostibus in excommunicationem incidunt, nu. 1.	181
Vendentes arma, & alia prohibita ijs, quos sciunt ad hostes delaturos in excommunicationem incidunt, nu. 7.	182
Verberans euntem ad Sedem Apostolicam, an in excõicatione incidat, nu. 5.	253
Verberantes romipetas, an in excommunicationem incidant, nu. 2.	273
Verba contumeliosa in Cardinale dicens in excõicatione nõ incidit, nu. 6.	303
Verba secundum communem vsu loquendi accipienda sunt, nu. 2.	34
Vexare quid significet, nu. 6.	440
Victus gratia, q parantur deferrì ad Christiani nois hostes nequeunt, nu. 2.	220
Victualium nomen idem significat quod nomen Victus, nu. 1.	234
Victus nomine, quæ comprehendantur, nu. 2.	ibid.
Vniuersitas in excõicationes huius Bullæ nõ incidit, esto ipsam offendat, n. 1.	18
Vniuersitas Bullam hanc offendens, an puniri possit alia ratione, ex quo in excommunicationem non incidit, nu. 2.	20
Vniuersitas, si offendat hanc Bullam, an singuli ex ea in excommunicationem incidant, nu. 3.	ead.
Vniuersitas interdicti, non excommunicari potest, & quamobrem, nu. 2.	122
Vniuersitas in interdictum incidit appellans à Romano Pont. ad futurum Concilium, quod interdictum quousque pateat, declaratur, nu. 1.	123
Vniuersitas appellans ad futurum Concilium à Papa quando in interdictum nõ incidat, num. 2.	ead.
Vniuersitati appellanti ad futurum Concilium à Papa fauorem præbens in quam penam incidat, nu. 3.	124
Vniuersitas excommunicari non potest, & quamobrem, nu. 1.	18
Vniuersitas homo verus non est, nec baptizari potest, sub nu. 1.	19
Vouens non nere die Sabbathi hæreticus non est, nu. 3.	47

Vrbis

I N D E X

<i>Urbs nomine quid comprehendatur, nu. 3.</i>	pag. 264
<i>Urbs unde dicta, nu. 4.</i>	265
<i>Usurpantes iurisdictionem contra morantes in Curia in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2.</i>	262
<i>Usurpare quid significet, nu. 3.</i>	440
<i>Usurpare fructus Ecclesiarum quarumcunque, seu Ecclesiasticos fructus in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1.</i>	403
<i>Usurpantes Ecclesiastica bona quando in excommunicatione non incidant, nu. 1.</i>	405
<i>Usurpantes supremam iurisdictionem, quam habet Romanus Pontifex in terris Ecclesie in excommunicationem incidunt, sicut etiam perturbantes, & retinentes, necnon vexantes, nu. 7.</i>	441
<i>Uuile sit hæretici quinam sint, nu. 3.</i>	52
<i>Vulnerantes romipetas in excommunicationem incidunt, nu. 1.</i>	272
Z	
<i>Vingliani quinam hæretici sint, nu. 5.</i>	52

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pag. col. lin.	Mendum.	Emendatio.
17 1 4	Locus habent.	Opus habent.
ad. 19	Ne supernaturalibus.	Ne supernaturalis.
22 1 30	Quoniam sibi.	Quoniam vbi.
37 1 20	Hæretici.	Hæretica.
40 1 32	Ecclesia credat, ac teneat.	Credit, ac tenet.
59 1 32	Ac vna.	Ac vna.
65 2 24	Odoar.	Oldrad.
103 1 8	Vt collegio Deum colentium per fidem.	Vt collegio Deum colentium, & hac ratione quatuor modis primò pro vaineritate hominum colentium Deum per fidem.
124 1 24	Hæc ibi.	Tolle hæc verba.
164 1 25	Noua sunt.	Noua non sunt.
168 2 12	Grass.	Adde Tu tene contrarium ob supradicta pag. 65. lin. 4. & pag. 84. lin. 27.
180 2 2	Transfugere:	Transfuge.
212 1 vlt.	Lininis.	Laminis.
237 1 9	Amplificandum.	Explicandum.
303 1 7	Locis.	Adde Tu tene contrarium ob vers. Capietes, Carcerantes, Detinentes, positum. pag. 99.
305 1 8	Non est.	Adde Huic repugnant, que diximus de remigibus. pag. 135. & pag. 229.
331 2 26	Ibi.	Adde Tene tamen contrarium ob verisimilem mentem latoris Bullæ, & fauorem Apostolica Sedis.
388 1 5	Qudd.	Quò.
417 2 11	Ecclesie Episcopalis.	Ecclesia Episcopalis, vbi Episcopus Cathedram tenet. Matris verò.
456 2 2	Sancti. Trid.	Ante Trid.

BARTHOLOMAEI V GOLINI EX MONTE SCVTULO DIOECESIS ARIMINEN.

Iurifconf. ac Barbiani Archipresbyteri De
censuris, atque casibus Romano
Pontifici reseruatis.

P A R S P R I M A.
S V M M A.

i Propositum auctoris in hoc opere quodnam sit.

Eneratim de censuris eccl. id est de excommunicatione tam maiori, quam minori, necnon de suspensione, atque interdicto superioribus annis tractavi, in lucemque tractatum ipsum edidi: nunc mihi agendum proposui de censuris eisdem speciatim, & primùm de ijs, quarum absolutio Romano Pontifici reseruata est; deinceps de alijs ob rationes in proœmio allatas. Verùm, quòd censuræ, de quibus primo mihi agendum est, partim per sententiam feruntur, partim per ius, seu iure ipso; & in ijs, quæ per sententiam, principem locum obtinent, quæ feria V. maioris hæbdomadæ per litteras promulgantur (generatioris enim sunt, & diuturniores) ob eam rem de his priùs, & vt nouissime à Clemente VIII. per suas litteras latae sunt, agamus. Id quod vt dilucidius fiat, litteras ipsius proponamus: sed in hac prima parte proœmium; in secunda censuras ipsas: in postrema tractationem absolutionis earum. Proœmium igitur hoc est.

A

LITTERAE PROCESSVS

S. D. N. D. CLEMENTIS

PP. VIII. LECTAE DIE

Coenae Domini Anno 1598.

*Clemens Episcopus Servus Servorum Dei
ad perpetuam rei memoriam.*

Pastoralis Romani Pontificis vigilātia
& sollicitudo cū in omni christian
Reipublicae pace, & trāquillitate pro-
curāda pro sui muneris officio assidue
versatur; tum potissimum in Catholi-
cē fidei sine qua impossibile est placere Deo, vnitate,
atque integritate, retinenda, & conseruāda maximè
elucet: nimirum, vt fideles Christi non sint paruuli
fluctuantes, neque circumferantur omni vento do-
ctrinae in nequitia hominum ad circumventionem er-
roris, sed omnes occurrant in vnitatem fidei, & agni-
tionis filij Dei in virum perfectum; neque se in huius
vitae societate, & communione laedant, aut inter se al-
ter alteri offensionem prēbeat, sed potius in vinculo
charitatis conuincti; tanquam vnus corporis mēbra
suo Christo capite; eiusque interris Vicario Roma-
no Pontifice Beatissimi Petri successore à quo totius
Ecclesiae vnitas dimanat, augeantur in aedificationē,
atque

Pontifici reseruat Pars Prima. 3

atque ita diuina gratia adiutrice sic praesentis vitae quie-
te gaudeant; vt futura quoque Beatitudine perfruan-
tur. Ob quas sanè causas Rom. Pontifices praedecesso-
res nostri hodierna die, quae anniuersaria Dominicae
Coenae commemoratione solemnis est, spiritualement Ec-
clesiasticae disciplinae gladium, & salutaria iustitiae ar-
ma per ministerium Summi Apostolatus ad Dei glo-
riam, & animarum salutem solemniter exercere con-
sueuerunt. Nos igitur, quibus nihil optabilius est, quam
fidei inuiolatam integritatem, publicam pacem, & iusti-
tiam Deo Auctore tueri, vetustum, & solemnem hunc
morem sequentes. Excommunicamus, & c.

*De Diuisione huius Bullae, &
quid in singulis eius partibus
agatur. Cap. 1.*

S V M M A.

*Bulla haec in tres partes diuidi-
tur, & quid in una quaque a-
gatur.*

Voniam Bulla haec
in duas prima-
rias partes diui-
ditur, in proce-
mium, & tracta-
tionem, quae tractatio incipit
ibi. Excommunicamus, & ana-
thematizamus. tractatio autē
in alias duas primarias partes

subdiuiditur; quarum posterior
incipit ibi volentes; † ideo rem
hanc totam in tres partes diuisi-
mus; in quarum prima genera-
tim de quibusdam ad totam
Bullam pertinentibus agimus,
& quaestiones plures dissolui-
mus; in altera censuras per hanc
Bullam latas ea ratione, quam
in proemio diximus, explica-
mus; in tertia de absolutione
harum censurarum; necnon de
alijs quibusdam ad Bullam p-
tinentibus tractamus. De his
omnibus igitur sigillatim, &
prius de prima parte agamus:
quod vt dilucidius sit, res, quae
in hoc capite explicabuntur,
recensibimus. Deinde in Ca-

A 2 pita

pita eas distributas explicabimus.

Primum igitur explicabitur, cur litteræ huiusmodi Bulla dicantur, & cur Bulla Cœnæ Domini.

Deinde, quamobrè promulgentur.

Tertio, quando promulgentur, & quibus ceremonijs.

Quarto, quis primò eas promulgauerit.

Quinto, an mutantur.

Sexto, an ex quo singulis anis promulgantur, toties excommunicatio iteretur, & no uis excommunicationibus afficiantur eam offendentes.

Septimò, an à iure vel ab homine sint, id est, an sententiæ, legesve sint.

Octauò, an offendens plura capita huius Bullæ in plures excommunicationes incidat.

Nonò, an Bulla hæc afficiat infideles.

Decimò, an afficiat omnes christianos, & quo iure Romanus Pontifex id faciat.

Vndecimò, an vniuersitatē afficiat.

Duodecimò, an afficiat consilium, fauoremve præstātem iis, qui delicta p Bullam prohibita committunt.

Decimotertio, quando Bulla hæc obliget.

Decimoquarto, an afficiat probabiliter eam ignorantes.

Decimoquinto, an si notorium sit quem delictum aliquod commisisse ex iis, quæ per Bullam hanc prohibetur, notorium etiam sit ipsum excommunicatum esse, adeo, ut vitare eum debeamus, esto denunciatus non sit.

Decimosexto, ea verba, Excommunicamus, & Anathematizamus: quid significant, & an inter se differant.

Decimoseptimò, quæ auctor huius Bullæ sit. Hæc igitur quæstiones sunt, quas singulas suo capite, & prius primam declarabimus.

De hisce litteris, cur Bulla Cœnæ Domini dicantur.

Cap. II.

S V M M A.

1 *Bulla nomen quid significet, & in quam partem hic accipiat.*

2 *Bulla hæc cur Cœnæ Domini Bulla nominetur.*

3 *Bulla hæc quibus temporibus promulgari olim consuevit.*

Quo

Vo ad primā quæstionē igitur, cur hæc litteræ Bulla dicantur, & cur Bulla Cœnæ Domini, antequam eam dissoluamus, explicandū prius est nomē hoc Bulla quid significet.

† Bulla igitur quatuor significat. Primum, ac proprie insigne quoddam triumphantium ad cordis formam factum, quod in triumpho Romani gerebant inclusis quibusdam in eo, quibus contra inuidiam se tutos existimabant. Significat etiam ornamenta quædam. Tertio plumbum, quod appenditur litteris apostolicis, in quo capita Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli impressa sunt, in quam sententiam accipitur in c. licet, ibi ut falsa Bulla falsis litteris apponatur. de crim. fals. Significat demum litteras apostolicas; quæ idcirco sic nominantur, quoniam plumbo ornantur, & ipsi pro signo appenditur; in quo, ut dixi, capita Apostolorum impressa sunt. Hoc premissis in hanc postremam sententiam hic accipitur, scilicet pro litteris Apostolicis, nomine sumpto à plumbo illis

appello, quod Bulla nominatur, eo quod sapius litteræ Apostolicæ eo signo muniri solent, & sicut aliæ litteræ ita hæc signo apposto vim habent, ut tradunt DD. ac Ial. in l. admo nendi. in repet. num. 9 r. ff. de iureiur. & facit ca. post cessionem, & ibi Canonistæ de probat. Quare & litteræ etiam dicuntur, ut in initio huius Bullæ habetur, atque sic tradidit Rebuff. in sua Prax. benefi. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini artic. 4. in verb. Bullarum, & in Bullæ nouæ declaratione in tertia parte signaturæ, ubi declarat, quibus prædita qualitatibus esse Bulla debeat, & sequitur Iacob. de Graff. lib. 4. deci. c. 18. num. 3. versic. Ad secundam: Ex quo igitur Bulla Apostolicæ litteræ dicuntur; iam quæstionem dissoluamus, cur Cœnæ Domini Bulla nominetur.

Bulla Cœnæ Domini ergo hæc litteræ dicuntur, quoniam in die iouis sancto, quo tempore Christus Dominus postremam illam, venerandamque cœnā cum suis discipulis habuit, publicantur, & promulgantur, ut colligitur ex Gloss. Clem. 1. in verb. Solemnes, & in ver.

Ge-

Generales. de iud. & vt dixit Nauar. in Man. capi. 27. num. 52. versic. Quartò no. & vt habetur in prefatione harum litterarum, seu huius Bullæ, & vt ego obseruatum vidi, Romę dum essem, quo tempore S. Iacintus in Sanctorum numerum à Clemente VIII. adscriptus est.

3 Olim verò tribus temporibus processus huiusmodi promulgari cõsuevit, scilicet die iouis sancti, & die Ascensionis, & die dedicationis Basilicę Sanctorum Petri, & Pauli, vt ait Gloss. in cit. Clement. 1. in verb. Solemnes. de iud. Sed de quæstione hac latis; ad aliam veniamus.

De Bulla Cœnæ Domini, cur singulis annis promulgetur. Cap. III.

S V M M A.

2 Bulla hæc idcirco singulis annis promulgatur, vt Christi fideles vniuersi in officio contineantur.

3 **A**ltera quæstio est, † quamobrem Bulla hæc, & hæ litterę sin-

gulis annis promulgentur. Ratio ea est, vt Christi fideles omnes in officio contineantur; nam cum Ecclesia vnum corpus sit, vt ait Apof. ad Eph. capitul. 4. & huius corporis vnum caput Christus Dominus in Cœlo sit, vnum in terris eius Vicarius Romanus Pont. vt habetur in Extrauag. vnā sanctam. de maior. & obed. ideo, ne vnitas hæc lædatur, sed vna sit fides, vnum corpus, & vnum caput, & sic fides vna, pax sancta, charitas vera inter fideles seruentur, his litteris Romanus Pontif. Christi Domini Vicarius delicta quædam grauissima, quibus fidei puritas impediri, vnitas diuidi, charitas tolli possit, coercere penis propositis, studet, atque elaborat, vt optimè ex proœmio harum litterarum habetur, ac bellissimè declaratur. At planè dum hereticos anathemate ferit atque excommunicatione, quid aliud tunc se velle significat, quam vt in fide vna Christi fideles vniuersi viuant? Dum itidem eisdem poenis schismaticos, apostataque prosequitur, quid aliud se velle indicat quam ne Ecclesię vnitas tollatur?

latur? Dum denique eisdem armis contra libertatē Ecclesiasticam impediētes inuehitur, in eosque, qui oneribus grauissimis populos afficiunt grauiterve lædunt, quid aliud studet, quàm vt charitatem tueatur? Hę igitur causę sunt, quamobrem hæ litterę ab vniuersis Rom. Pontificibus promulgantur; hæ quamobrem singulis annis tanta maiestate renouantur, vt scilicet, ex quo tanta res agitur, ea firmiter hominū memorię inhæreat, Bullę huius iterata publicatione. argumen. l. Ballista. ff. ad Trebell. Sed de hoc satis, ad alia transeamus.

De Cerimonijs, quæ adhibentur, dum Bulla hæc promulgatur. Cap. IV.

S V M M A.

2 Romano Pont. presente Bulla hæc promulgatur ceremonijs quibusdam adhibitis.

Tertia quæstio est, quando Bulla hæc promulgetur: sed quoniam in secundo Capite id explicauimus,

ubi, quamobrem Bulla Cœnæ Domini diceretur, exposuimus; ob eam rem hoc omisso, breuiter quibus ceremonijs promulgetur, aperiamus.

Pontifex Max. † igitur in die iouis sancto diuinis de more in Palatio pontificio celebratis, pontificiis vestibus indutus, & diademate ex triplici corona constructo capiti imposito decoratus, præcedentibus Cardinalibus quam plurimis pontificiis vestibus indutis, in sella serico panno obrizo, aureisque Bullis expolita maiestate quadam ad Xystum, & porticum Basilicę Sancti Petri, vnde ab vniuerso populo conspici potest vehitur: vbi eo sedente, duo Cardinales alter latina lingua, alter nostrati alta voce has litteras recitant, cereo accenso ante Pontificem stante. Quibus litteris recitatis, Romanus Pont. ad detestandos, qui cõtra eam Bullam venerint, in vulgus cereum dictum proicit, & hoc facto inde discedit. Hęc summa breuis est ceremoniarum, quæ fiunt, dum hæ litterę promulgantur, quæ partim etiam adhibentur, dum excommunicationes ab aliis inferiori -

inferioribus proferuntur, vt declarauimus in Tractatu nostro de Censuris Tab. 2.

De tempore quo Bulla hac promulgari coepta est. Cap. V.

S V M M A.

Tempus, quo Bulla hac promulgari coepta est, non omnino scitur.

Quarta quaestio est, quando Bulla huiusmodi promulgari coepta est; in qua questione Sot. d. 22. qu. 2. art. 3. conclus. 5. libr. 4. ait Bullam huiusmodi antiquam non esse, sed anno 1420. sub Martino Quinto publicari coeptam esse idem sensisse videtur Nauarr. in c. ita quorundam nota. 11. num. 23. de iudæ. & Iacob. de Graff. lib. 4. decis. cas. conclus. capit. 18. num. 3. Hanc opinionem reprobatur Ioan. Bapt. Antonucius in Catechesi Neapolitana lib. 3. capit. 1. in fine. Et hoc ob eam rationem; quoniam ante Martinum Quintum Clementinae constitutiones à Clemente Quinto latae emanarunt, in quibus Bullae huius

mentio fit, vt habetur in Clem. 1. iunct. Gloss. in ver. Solemnes, & in verb. Generales de iud. ibi enim mentionem facit Clemens V. solemnium dierum, in quibus Romani Pontifices processus generales facere consueuerunt; Gloss. igitur hac interpretans ait hos dies esse diem Iouis. hebdomadae sanctae, & diem Ascensionis, & diem dedicationis Basilicarum Petri, & Pauli. Processus autem generales hos esse contra haereticos, eorum credentes, & contra portantes farracenis merces, & contra huiusmodi. Ex quibus verbis Glo. apparet Bullam hanc ante Martinum promulgari consueuisse; nam Clemens V. Clementinarum auctor fuit anno 1305. Martinus V. vero anno 1417. vt habetur in Cathalogo Romanorum Pont. nuper impresso.

Quid ergo concludendum? Ego sic distinguendum censeo. Aut quaerimus, an casus, qui in Bulla sunt, à iure antiquo prohibiti sint; & multos prohibitos sine dubitatione fuisse concludendum est, vt de haereticis habetur in cap. excommunicamus. 1. & 2. de haeretic. in antiq.

antiquae de deferentibus ad hostes prohibita in c. ita quorundam de iudæ. de romipetis in c. si quis romipetas. 24. q. 3. de aliis in capit. si quis suadente diabolo. 17. qu. 4. & in c. quoniam, de immunit. Eccl. lib. 6. Aut quaerimus, quando per Bullam, & per litteras huiusmodi prohiberi coeperunt, & multo post id factum fuisse censeo, sed quo tempore, à nemine pro certo habetur, vt ex dictis patet. Et sane, quod quaestio hac parum utilitatis affert, ob eam rem non grauis iactura fit, si id ignoretur, atque id circo de hoc satis, ad alia transeamus.

De Bulla huius mutatione. Cap. VI.

S V M M A.

Bulla hac aliquando, sed in paucis mutatur.

Quinta quaestio est, an Bulla hac mutetur, id est an casus alii ad eam addantur, ex eave, qui sunt, amoueantur. Et in hac quaestione breuiter concludendum est, quo-

niam in arbitrio Romani Pontificis id positum est, pro temporum ratione, ac rerum necessitate in aliquibus, aliquando mutari, & ad eam etiam aliquid aliquando addi, vt id conspici potest ex Bulla Gregorii xiiij. quam interpretatur Nauarr. in Man. cap. 27. num. 54. quae in aliquibus non conuenit, cum Bulla Clementis vii. quam interpretandam nos sumpsimus; quamuis in pluribus semper conueniat, vt colligitur ex eisdem Bullis, & ex Bulla Pauli vii. quam refert Rebuff. in Prax. benef. vbi eam declarat, & probatur in extrauag. Et si dominici gregis. de poeniten. Hae autem sunt ea, quae pertinent ad haereticos, ad libertatem Ecclesiasticam, & id generis. Quare interpretatio vnius & ad aliarum cognitionem pertinet. Et de quaestione hac itidem satis.

De Bulla hac, an sit lex, Vel sententia. Cap. VII.

S V M M A.

Censura lata per hanc Bullam an sint à iure, vel ab homine.

B Sexta

Sexta quæstio est, tan ex-
cōmunicationes, & cen-
suræ per hanc Bullam
latæ ab homine, à iure-
ve sint, Felicianus Episcopus
Scalensis in Enchiridio de ex-
communicatione capit. 16. &
Martin. Alfons. de Viuald. in
Candelabro pa. 2. in explica-
tione huius Bullæ in §. volen-
tes, à iure ipsas esse existima-
runt. Primò, quoniam mortuo
Romano Pont. non extinguū-
tur, sed durant, donec alij pro-
cessus fiant, vt habetur in Bul-
la, ergo à lege sunt; nam legis-
latoris morte leges non extin-
guuntur cap. fin. de off. leg. &
l. leges, & constitutiones C. de
leg. Hæc ratio mihi non qua-
drat; nam Bulla hæc non sua
natura perpetua est, sed quo-
niam id Pontifex cauit: id quod
hinc patet, quoniam ante Piū
V. extinguebatur cum ipso
Romano Pontif. sed ipse deinceps,
& alii successores, quo
in officio fideles christiani cō-
tinerentur, & vt post mortem
duraret, sanxerunt: non igitur
ratio hæc quicquam facit. Se-
cundò probatur horum opi-
nio hac ratione, Bulla hæc re-
spicit futurum tempus; con-
tra enim eos censuras fert; q

delicta per ipsam prohibita fe-
cerint; at in futurum prospice-
re proprium legis est, cap. co-
gnoscentes, & cap. fin. de con-
f. sententia vero non vtique,
ergo Bulla hæc lex, & non sen-
tentia est. Hæc ratio etiam mi-
hi non probatur, nec vera est;
nam generales sententiæ pro
futuris etiam feruntur, vbi ra-
tio id suadet: argum. c. à nobis.
c. de sent. excommuni. & c. ro-
mana. §. caueant. eod. libr. 6. &
vt id asseruit Couar. in c. alma
p. 1. §. 10. num. 1. in fin. de sen.
excomm. lib. 6. vbi ait ita fore
si vsu, & praxi iam diu inducū
esse, vt excommunicationes
generales ab homine pro fu-
turis culpis ferri possint; neq.
ratio igitur hæc quicquam fa-
cit. Tertiò probatur horū sen-
tentia, quoniam excommuni-
cationes, quæ per Bullam fe-
runtur, nulla indigent admo-
nitione: quæ vero per senten-
tiam sic. Hæc ratio itidem opi-
nionem hanc non tuetur; tum
quod satis admonitio præue-
nit, vbi promulgatur, & semp
admonet; tum quod & excom-
municationes pro futuris cul-
pis latæ per sententiam admo-
nitionem non requirunt, vt id
abundè probauimus in Tracta-

tu de Censuris cap. 18. §. 3. nu.
2. propè finem Tab. 1. Postre-
mo probatur horū ratio hoc
modo. casus huius Bullæ plu-
res habentur in iure, scilicet in
extrauag. Et si Dominici gre-
gis de poenit. & in extrauag. 5.
eod. ergo iuris sunt. Hæc ratio
etiam non mouet; nam, et-
si recensentur inibi casus Bul-
læ, non tamen ob id iuris sunt;
quod enim iure prohibitū est &
sententia prohiberi potest, arg.
cap. ita quorundam. iunct. Gl.
de iudæ. Postremò in cit. iuri-
bus non statuitur de nouo, vt
hi casus reseruati sint, sed de-
clarantur esse reseruati.

Quare, cum nullis rationi-
bus opinio hæc nitatur, contra-
riam sententiam, vt excommu-
nicationes huiusmodi ab ho-
mine sint, ego sequor, quam &
sequitur Nauar. in Man. ca. 27.
& Rebuff. in Prax. benef. in ex-
plicatione Bullæ in principio
in verb. Ad futuram; ibi ista
tamen Bulla, & Iaco. de Graf.
lib. 4. decis. cal. conf. capi. 18.
nu. 4. & sensit idem Addit. ad
Nauar. in conf. 1. q. 9. vers. Ad-
uerte. lib. 1. de constitu. & Sor.
d. 22. q. 2. art. 3. & Illustrissim⁹
Fraciscus Toletus in Bulla Cę-
nę Domini in principio. nu. 5.

Probatum autem primo, quo-
niam per modum sententiæ
fertur, ac promulgatur, & di-
citur processus, qui non fit in
ferendis legibus; ergo senten-
tia, & non lex est. Secundo lo-
co, quoniam, antequam Roma-
ni Pontifices statuerent, vt
post eorum mortem duraret,
morte extinguebatur; ergo
sententia, & non lex est; nam
lex, esto id non caueatur, tamē
perpetua est, argum. ca. fin. de
off. leg. & habetur in c. fin. de
constit. & ibi not. sententia ve-
rò generalis extinguitur cum
eius auctore, vt probauimus
in Tractatu nostro de Censu-
ris, Tab. 1. cap. 2. §. 2. & cap. 9.
§. 4. in fine, & vt tradunt Glos.
Abb. Mar. Socin. Sen. Felin. ac
DD. in c. à nobis. 1. de senten.
excomm. ac Federic. de Sen.
in conf. 16. etenim sunt, vt edi-
cta, & banna; quæ feruntur,
quod facilius gubernatio sui
temporis fit, vt sensit Bald. in
le. 1. C. de postulan. Postremò
facit, quoniam Romanus Pō-
tif. sententias appellat, vt ha-
betur in tertia parte, versicul.
Non obstantibus, ibi Per quæ
contra hos vniuersales pro-
cessus, ac sententias. Ex his igitur
concludo ab homine, &

non à iure Bullam hanc esse: quid autem referat, an ab homine, à iureve sit, in Tractatu meo de Censuris declarauimus. sed iam ad alia Capita veniamus.

De publicatione huius Bullae singulis annis, an offendens eam saepius censuris obligetur. Cap. VIII.

S V M M A.

- 1 *Faciens aliquid, pro quo à diuersis excommunicatione lata est, an in plures excommunicationes incidat.*
- 2 *Offendens hanc Bullam an pluribus excommunicationibus obligetur, ex quo saepius promulgatur.*
- 3 *Haereticus per multos annos an noua excommunicatione obligetur singulis annis, ex quo singulis annis Bulla hac promulgatur.*
- 4 *Offendens Bullam hanc in pluribus capitibus in tot excommunicationes incidit, quot capita ipsius offendit.*

Septima quæstio est; an ex quo singulis annis Bulla hæc promulgatur, toties no-

uis excommunicationibus constringatur, qui eam offendit. † Generatim an si pro eodem facto ab eodem, à diuersisve per sententias plures, legeve plures excommunicatione lata sit, in excommunicationes plures incidat offendens, disputa uimus in Tractatu de Censuris cap. 16. §. 3. Tab. 1.

Quoad quæstionem propositam † breuiter concludo hunc in excommunicationem unam tantum incidere; nam hoc sensit Nauar. in ca. ita quorundam, not. 11. num. 32. de iudæ. & Felicianus Episcopus Scalensis in Enchiridio de Censuris c. 16. de excomm. versic. Ad rationes; etenim innouare potius excommunicationes latus, quàm nouas fere credendum est. † Quare, qui in hæresim incidit, & si in excommunicationem huius Bullæ statim incidit; non tamen, si per multos annos in ea perseueret singulis annis noua excommunicatione irretitur, ubi Bulla hæc promulgatur. Id quod locum habet, vel à diuersis Romanis Pontificibus promulgatur, atque sic sensit Nauar. eo. not. 11. num. 34. versic. u. Dixi ita latus, ut sint suæ. Ita igitur in

in hac re concludendum censetur; etenim iterata illa publicatio fit, ut supra dixi, quod magis magisque fidelium memoria hæc inhæreant, ac perteri ab offensione huius Bullæ auocentur.

- 4 Verum quid si quis plura capita, vel vniuersa huius Bullæ offendat, an in vnam, pluresve excommunicationes incidet, in tot scilicet, quot Bullæ capita offendit? Hoc nobis etiam dissoluendum proposueramus. In hac quæstione sine dubitatione concludendum est in tot excommunicationes hunc incidere, quot Bullæ capita offendit. Primo, quia, ubi quis quidpiam facit, ex quo plura delicta specie diuersa oriuntur, pro singulis delictis poena imponi potest, dummodo iterari ea poena possit, ut tradidit Bart. in l. senatus num. 1. versic. si vero resultant. ff. de accusat. & in l. nunquam plura. num. 11. versic. Pro hoc. ff. de priuat. delict. ergo multo magis hic in excommunicationes plures incidet, ex quo diuersa facta sunt, pro quibus singulis excommunicatio per Bullam lata est; iterari enim excommunicatio potest, ut id nos

pluribus probauimus in cap. 16. §. 3. Tract. de Censur. Præterea id probatur etiam, quoniam qui plures clericos vna percussione percutit, in tot excommunicationes percutiẽs incidit, quot sunt clerici, quos percussit, ut id asseruit Ioann. Andr. in cap. delictum. de regu. iur. lib. 6. in Mercur. & nos disputauimus in eod. cap. 16. §. 3. num. 8. ergo multo magis in casu nostro. Alioquin sic contrarium vellemus, impunitatem aliquorum consequeretur, præterea quod plura delicta committit contra. l. 2. ff. de priuat. delict. Nunquam plura delicta concurrentia, dicitur enim ibi, faciunt, ut vllius impunitas detur; neque enim delictum ob aliud delictum minuit poenam. Hæc ibi; facit quoque l. si seruus seruum. ff. ad leg. aquil. ibi enim dicitur, si seruus alienum seruum surripuerit, & occiderit. & furti, & damni iniuriæ actionem competere. Ergo multo magis in casu nostro id asserendum est. Quare, si quis in hæresim aliquam incidat, si appellat ad futurum concilium, si romipetas offendat, ac demum, si reliqua omnia peragat contra Bullam,

lam, in omnes Bullæ excommunicationes incidet; non enim ob vnã causam excommunicatus excusatur, quò minus in alias excommunicationes incidat. argum. cita. l. 2. ff. de priuat. delict. Immo & in eodem genere delicti si in plures species eius committit, in plures excommunicationes incidit, vt si in plures hærefes; nam pro omnibus hæresibus excommunicatio fertur, & q. vnã hæresim habet, hæreticus est. Non est igitur, quod hac de re dubitemus, ad alia transeamus.

De Bulla hac an infideles afficiat. Cap. IX.

S V M M A.

- 1 Baptizatus qui non est, offendens hanc Bullam in eius excommunicationem, ac censuras non incidit.
- 2 Iudei, ac turcæ excommunicari non possunt.
- 3 Catechumenus excommunicari non potest.

1 **N**ona quæstio est, tan Bulla hæc infideles afficiat; idest an, qui baptizatus nõ est,

si Bullam hanc offendat, in excommunicationem incidat. In qua quæstione concludimus, qui baptizatus non est, esto Bullam hanc offendat, in excommunicationem non incidere; nam per excommunicationem quis vsu communio nis spiritualium Ecclesiæ priuatur, vt probauimus in Tractatu de Censuris cap. 6. Tab. 2. quorum baptisimi susceptione participes efficimur, vt tradidit Catechis. multis in locis in expositione eius articuli. Credo sanctorum communio nem, & Nauar. cap. 20. numer. 53. cum seq. de orat. & hor. canon. ergo, qui Christi fidẽ baptisimi susceptione professi nõ sunt, nec ad Ecclesiæ communionem recepti ipsis priuari excommunicatione non possunt; non enim, quod quis nõ habet, illud ei adimipote est, argum. cap. ad dissoluendum, & ibi Abb. de spons. impub. & le. decem, vbi las. ac DD. no. ff. de verb. obli. † Non igitur Iudei, non Turcæ, nõ alii, qui baptisimo initiati non sunt, in excommunicationem, & censuras huius Bullæ eam offendentes incidant; nam excommunicari non possunt ob prædictam rationem,

tionem, & vt tradidit Abb. in c. ab excommunicato. numer. 9. versicu. Exemplum secundi. de rescript. & in c. relatum versicu. Not. 1. vbi quoque Felin. de sentent. excomm. & Gemi. in capi. romana. §. in vniuersitatem. nume. 10. versicu. Item baptizatum, & Philipp. Fran. in versicu. In Gloss. de sentent. excomm. lib. 6. & Couar. in cap. alma p. 1. in princip. num. 1. de sentent. excomm. libr. 6. & Mar. Socin. Sen. in cap. mulieres, nume. 26. cum sequent. versicu. Quintò quæro, & in c. 3 relatum. num. 4. eod. in antiq. & Syl. in verb. Excommunicatio. p. num. 7. & Tabien. eod. 4. nu. 1. & Marquar. de Sulfann. in Tractatu de iudæ. & aliis in feli. cap. 8. num. 2. in 2. p. prin. & Nauarr. in Tractatu de iubileo, not. 31. num. 4. versicu. An autem ibi quartò, vbi communiter opinionem hanc receptam esse testatur, & in ca. ita quorundam, not. 8. nume. 4. & num. 7. de iudæ. & in Man. ca. 27. num. 13. Et probatur etiã in cap. omnis christianus. 11. q. 3. & in cap. audiuius. §. sin autem, versicu. sicut autẽ. 24. q. 1. Hinc Iudæus violentam manum in clericum iniiciens,

in excommunicationem non incidit eius, cap. si quis luadente diabolo. 17. q. 4. vt habetur in capi. postulasti, de iudæ. Id quod sentit Mar. Socin. Seni. in c. peruenit. num. 28. cum sequent. versicu. Septimò principaliter, de sentent. excomm. & Archid. in citat. capi. si quis suadete diabolo, & Marquar. eod. cap. 8. numer. 5. qui ergo baptizatus non est, in excommunicationes ac censuras huius Bullæ non incidit.

Id quod locum habet ob easdem rationes, † esto catechumenus sit, idest ad christianã fidem, baptismumve venire velit; nam nec hic excommunicari potest, vt dixit Nauarr. in eod. Tracta. de iubileo. not. 31. num. 48. versicu. Quartò, & in Man. capit. 27. numer. 13. & vt nos id asseruimus in Tractatu de Censuris, cap. 17. §. 5. numer. 3. Tabul. 1. Alia igitur pena ad arbitrium iudicis punietur. argumen. cap. de causis, de off. deleg. & l. 1. ff. de iur. delib. vbi enim poena ordinaria in reum non cadit, ad arbitriũ iudicis punietur, vt tradidit Menoch. de arbitr. iud. libr. 2. cent. 5. cas. 449. sed iam ad alia veniamus.

De

De Bulla hac, an vniversos
christianos afficiat. Ca. X.

S V M M A:

- 1 Christiani omnes offendentes hanc Bullam in eius penas incidunt.
- 2 Potestas Ecclesiastica quamobrem pertineat ad gubernanda etiam naturalia, ac secularia.
- 3 Romanus Pont. Reges imperio priuare, Coadiutoremque illis dare potest.

DEcima quaestio est,†
an Bulla hęc vnuer-
sos fideles, & chri-
stianos afficiat. Vi-
debatur igitur dicendum vni-
uersos non afficere, eos scili-
cet, qui in temporalibus Ro-
mano Pont. subiecti non sunt,
ac propterea ob delationē ar-
morum ad christiani nomi-
nis hostes, Imperatorem, Re-
ges, & huiusmodi Principes vi-
ros in excommunicationem
Bullae non incidere; nam Ro-
manus Pont. in laicos, qui ip-
si in temporalibus subiecti nō
sunt, quoad temporalia iuris-
dictionem non habet, vt asse-
ruit Felin. in cap. quae in eccle-
siarum. num. 44. versic. Tertia
declaratio, de constitut. ergo

non videntur puniri posse, q̄
arma (ne à proposito exemplo
discedam) ad praedictos hostes
deferunt; nam ad poenam inu-
redam iurisdictio postulatur,
vt habetur in l. imperium, &
ibi DD. ff. de iurisd. omn. iudi.

Contrariam sententiam ta-
men amplexari debemus, scili-
cet omnes Christianos, qua-
cunque dignitate praediti sint,
& in quocunque gradu con-
stituti Bullam hanc offendentes
in eius penas incidere.
Primò, quia hoc in multis lo-
cis Bullae dicitur, & praeser-
tim in cap. 2. & in capi. 7. & in
cap. 18. & in versic. Non obsta-
tibus; at verisimile non est tot
Romanos Pontifices, qui in iu-
re Pontificio, ac ciuili florue-
rint, quique doctissimos viros
apud se semper habent, & in
omni scientiarum genere pe-
ritissimos: argume. l. omnium.
C. de testamen. iunct. cap. 1. de
constitut. libr. 6. rem hanc co-
natos fuisse, si iure id non pos-
sent. Praeterea probatur id et
rationibus: nam potestas ec-
clesiastica, quam supremam Ro-
manus Pont. habet, etsi ad gu-
bernandos fideles secundum
euangelicam legem in super-
naturalibus à Christo Domi-

no

no in primis instituta est, per-
tinet tamen etiam ad gubernanda
naturalia, ac secularia, qua
tenus supernaturalia ipsis lo-
cus habent, & ad supernatura-
lem finem spectant, vt tradunt
DD. Nauar. in cap. nouit. not.
3. num. 82. & num. 97. de iudi.
& in consil. 1. de for. compet.
lib. 2. & in re nostra, in cap. ita
quorundam not. 11. in Gloss.
5. de iudae. & Alphons. Alua-
rez. in Thesuro Christ. relig.
cap. 16. in principio, & in cap.
31. num. 20. & Couar. in Reg.
peccatum. in 2 p. relect. §. 9. nu-
mer. 7. vbi & alios idem senti-
re innuit, ergo Romanus Pon-
tif. ne supernaturalibus ille fi-
nis impediatur, de naturalib.
ac secularibus disponere po-
test, & ob id propositis poenis
prohibere cuique, ne arma, et
alia huiusmodi ad christiani
nominis hostes deferantur, ne
Ecclesia haeresibus, schismate
apostasiaque polluat, ne Ec-
clesiastica iurisdictio viole-
tur, ac, ne singula persequar, q̄
in Bulla habetur, ne Christi fi-
deles iniuste oneribus iniu-
riave afficiantur; ex quo enim
Christus dominus eam pote-
statem Ecclesiae tribuit, quò
ad aeternam vitam suam popu-

lum dirigeret, & ea omnia tri-
buisse intelligitur, sine quibus
commodè id fieri non posset,
ac propterea concessisse, vt im-
pedimenta hęc Ecclesia tol-
leret. argum. l. 2. et eorū, quae
ibi DD. not. ff. de iurisd. omn.
iud. et c. praeterea. de off. dele.
Postremò omnia, quae p̄ hanc
Bullam censuris propositis, p̄-
hibentur, peccata grauissima
sunt, vt per se patet, et negari
hoc non potest. At vbi tracta-
tur de materia peccati Roma-
nus Pont. in quemcumque iu-
risdictionem habet, vt dicitur
in c. nouit. de iudi. Nos enim
intendimus, ait namq. ibi, de-
cernere de peccato, cuius ad
nos pertinet sine dubitatione
censura, quam in quemlibet
exercere possumus, et debe-
mus. Hęc ibi Summus Ponti-
eodem paulo post etiam repe-
tit: nam inquit: Nullus, qui sit
sanę mentis, ignorat, quin ad
officium nostrum spectet de
quocunque mortali peccato
corripere quemlibet christia-
num: et si correctionem con-
tempserit, per distributionem
Ecclesiasticam coercere. Hęc
ibi. Iure merito igitur christia-
ni omnes hac Bulla compræ-
henduntur. † Hinc, vbi reges,

C atque

atque Imperatores iustitiam non colunt, collereve nesciunt, quamobrem subditorum animę detrimentum patiuntur, Romanus Pont. aut eos regno priuat, aut Coadiutores eis p̄bet, vt habetur in cap. 2. de re iud. lib. 6. et in capi. grandi, de supplend. neglig. prælat. libr. 6. et facit ca. licet. de for. compet. et c. 1. de homicid. libr. 6. Concludo igitur quoscumq; hanc Bullam offendentes in ipsius pœnas incidere: sed de quęstione hac satis, ad aliam transeamus.

*De Vniuersitate, seu Collegio,
an in excommunicationes huius
ius Bullę incidat eam offe-
ndens. Cap. XI.*

S V M M A.

- 1 Vniuersitas in excommunicationes huius Bullę non incidit, esto ipsam offendat.
- 2 Vniuersitas Bullam hanc offendens an puniri possit alia ratione, ex quo in excommunicationem non incidit.
- 3 Vniuersitas si offendat hanc Bullam, an singuli ex ea in excommunicationem incidant.

VNdecima quęstio est, an Bulla hęc vniuersitatem, Collegiumve afficiat, exēpli gratia Cōmunitas, seu Respublica Lugj de cōmuni cōsilio prohibita per hanc Bullā ad Turcas defert, an in excommunicationem incidet? In hac quęstione, quō absolutā eius cognitionem habeamus, tria contemplanda sunt. Primū id quod diximus, an scilicet vniuersitas offendens hanc Bullā in excōmunicationes eius incidat; secundō, an aliās puniri possit. Tertio, an singuli ex vniuersitate excommunicatione ipsi saltem obligentur.

Quoad primam quęstionē † concludendum est vniuersitatem in excōmunicationes huius Bullę non incidere, esto Bullam offendat; & hoc ob eā rationem, quoniam vniuersitas excommunicari non potest, vt dixit Glos. in cap. sicut, in verb. Adulterata. 7. qu. 1. & in c. pen. in verb. vniuersitas, de cens. lib. 6. & in extrauag. vnic. in verb. singulares personę ne sed. vac. aliq. in nouet. & Innocent. in c. grauem, de sentent. excomm. & Abba in cap. bonę memorię. n. 20. de elec.

&

& in capi. dilectę in Christo, & ibi quoque Felin. de except. & idem Felin. in ca. eam te, in verb. Illud. num. 34. ibi: Secunda declaratio, de rescript. & Bald. in cap. Imperatorum. numer. 6. de iurament. calum. & Gemin. in capi. 1. §. quo vero. numer. 3. de vsur. lib. 6. & Specul. de sentent. excomm. communis denique DD. sententia hęc est, & habetur in cap. Romana. §. in vniuersitatem. de sentent. excomm. lib. 6. Idque iure merito; nam vniuersitas homo non est, sed corpus quodam fictum. argumen. l. mortuo. ff. de fideius. & l. rerū mistura. vers. Tertium. ff. de vsuc. & vt dixit Inn. in cit. c. grauē, & Gemi. in eo. §. in vniuersitate. vers. Et ob hoc nullū eorū, & Anch. nu. 7. ver. Quare autē vniuersitas nō sit capax, & Philip. Fran. vers. In ea Gl. & communiter DD. ibi, & Felin. in cit. c. dilectę in Christo. nu. 1. de except. & in cit. ca. eam te. vers. Aliud singuli. nu. 34. ibi. Secunda declaratio viden. de rescrip. Si ergo vniuersitas homo non est, ergo baptismum suscipere non potest, homo enim baptismi tantum capax est, vt probauimus cap. 16. Ta

bu. 2. in comment. nostro de sacramentis, ergo nec in Ecclesiam communionem recipi (p̄ baptismum enim in hanc communionem adscribimur, vt tradidimus in Tractatu de Censuris. c. 6 & ca. 9. Tab. 2.) si igitur vniuersitas nec baptismum suscipere potest, nec in Ecclesie communionem recipi, ergo nec ab ea communiōe per excommunicationem excludi poterit, quod sit excommunicatione, ac propterea nec excommunicari; vbi enim nō est habitus, ibi priuatio nō datur. arg. l. decem. & ibi cōmuniter not. ff. de verb. obli. non est ergo, quod de hoc dubitemus, quod et pluribus in Tractatu de Censuris probauim⁹ ca. 26. nu. 4. Tab. 2. in quo etiā capite quęstiones alias ad rē hanc pertinētes disputauim⁹. In excommunicationes huius Bullę igitur vniuersitas nō incidet. Id quod significauit nobis etiam auctor Bullę, quoniam, vbi vniuersitatem Bullā offendentem punire voluit, se paratim interdicto eam subiecit, vt habetur in 2. par. huius Bullę Cap. 2. vers. vniuersitates verō; & de quęstione hac satis.

C 2 Quoad

2 Quoad alteram an vniuersitas Bullam hanc offendens puniri alia ratione possit. Cōcludo breuiter ipsam puniri posse. arg. c. 1. & 2. de Schif. & habetur in eod. vers. vniuersitates, & de quæstione hac itidē satis.

3 Quoad tertiam quæstionē, tan singuli ex vniuersitate in excōmunicationem incidant, sic distinguendum cēseo. Aut est delictum, quod animo perficitur, & personæ singulari, non vniuersitati conuenit. cuiusmodi hæresis, & schisma sunt; & in hoc casu, quoniam qui consentit etiam vt membrū vniuersitatis, statim schismaticus, hæreticusve est; ob eam rem, quamuis vniuersitas nihil deinceps statuatur, tamen in hoc casu in excōmunicationes singuli incident, qui in hoc consentiunt. Sicut e contrario vbi non consentiūt, esto vniuersitas aliquid contra fidem statuatur, tamen in excōmunicationem non incident; nam, ex quo culpa vacent, & mortiferè non peccant, excōmunicationem euadunt. argum. c. nemo, & c. nullus. 1. 1. q. 3. Nec repugnat, si dicatur id, quod à maiori

parte vniuersitatis fit, ab omnibus factum cenferi; nam ea regula locum in iis habet, quæ vniuersitati conueniunt, non autem in iis, quæ sunt singulorum, cuiusmodi hæresis, ac schisma est; in his enim anima quæ peccauerit, morietur; & hic locum habent, quæ habentur in c. 2. de iis, quæ fiunt à maior. part. cap. Aut est delictum, quod non animo tantum perficitur, & vniuersitati conuenire potest, cuiusmodi est, exempli gratia, arma ad christiani nominis hostes trāsmittere: & in hoc casu singuli, qui cōsenserint, in excōmunicationem hanc non incident, quoniam non vt singulares personæ id faciunt, sed vt vniuersitas, & factum illud non singulorum, sed vt vniuersitatis factum dicitur. argum. l. si municipes & l. sicut. ff. qd cuiusque vniuers. no. In hac quæstione igitur sic concludendum cenfeo. Sed de quæstione hac satis; ad alteram veniamus.

De præstante consilium auxilium, fauoremve ijs, qui delicta per Bullam prohibita

com-

commitunt, an in excōmunicationem incidat. C. XII.

S V M M A:

- Consilium* } Præstans ad delictū
 1 *Auxilium* } committendum mortiferè peccat.
Fauorem }
- 2 *Consilium, Auxilium, Fauorem* præstans ad delictum aliquod committendum ex ijs, quæ per Bullam hanc prohibentur, in excōmunicationem non incidit: quæ regula, quousque pateat, declaratur.
- Consilium, auxilium, fauoremve* præstans ad delictum committendum, vbi & contra hanc excōmunicatio fertur, an ante, postve delictum in excōmunicationem incidat.

DVodecima quæstio est, an consiliū, auxilium, fauoremve præstans, ijs, qui delicta per Bullam prohibita committunt, in excōmunicationem hanc incidat. Quo, vt rei huius cognitionem absolutam habeamus, duo contemplanda sunt. Primum, vbi excōmunicatio, censurave alia in aliquos fertur, si quid delicti commiserint, an ii comprehendantur, qui illud committēdū mā-

dauerint, vel ad id consilium, auxiliū, fauoremve dederint. Deinde, esto non comprehendantur, quid iuris, si expressi sint an scilicet in excōmunicationem incidant re non secuta, esto per illos non steterit, quominus ea præstiterint.

Quoad propositas quæstiones omnino pro certo habendum est, qui delictum faciēdū mandant, vel ad illud committēdū consiliū, auxiliū, fauoremve præstāt, hos mortiferè peccare. arg. c. cū quis, vers. si verò iniectio eadem. de sent. excō. lib. 6. nam, si quis ratam percussionem clericum non suo nomine factam habuerit, esto in excōmunicationem non incidat, tamen hūc peccare ait ibi Romanus Pōt. ergo multo magis in casu nostro, ex quo delicta, prohibita grauissima sunt, atque sic dixit etiam Caiet. in Sum. in ver. excōicatio, c. 47. vers. Tertiū est, quod dātes auxiliū: & in ver. Restitutio. c. 1. vers. Ingrediendo, ibi consilium, hoc est dans consiliū efficacax, & Naua. in Man. c. 1. r. n. 15. vers. Sextò dicimus videntur, vbi cit. Gl. vid. & Tabi. in ver. excōicatio. 5. cas. 49. ibi: Nam omnia. Hoc præmissio.

Quoad

Quoad primam quaestionem
 2 igitur, tan, qui delictum com-
 mittendum mandauerit, con-
 siliium, fauoremve praestiterit
 in excommunicationem inci-
 dant. Cōcludo hos in excom-
 municationem non incidere.
 Primò, quia verba propriè ac-
 cipienda sunt, nisi aliter de mè-
 te loquentis constat, & in po-
 tiori sentētia. arg. l. nō aliter.
 ff. de leg. 3. & l. cum quēritur.
 ff. de stat. homin. ergo ubi lex
 excommunicat, qui hoc, illud
 ve fecit, ij non comprehendē-
 tur, qui illud delicti mandaue-
 rint, ad illudve committen-
 dum cōsiliium, auxilium, fauo-
 remve praestiterint; quandoq;
 dem hi propriè facere non di-
 cuntur. arg. l. 1. §. de iecisse. ff.
 de vi, & vi armat. sed si cō-
 dixit optimè Barto. in l. sed si
 vnus. §. 1. nu. 2. cum seq. ubi de
 mandante ait. ff. de iniur. & idē
 viden. in l. si is qui pro empto-
 re, & ibi quoque las. num. 348.
 ubi quaestio hęc disputatur, q;
 per alium facit, an ipse facere
 dicatur. ff. de vsuca. Præterea,
 quoniam sibi lex vult hos cō-
 prehendi, id exprimit, vt in c.
 1. de hom. lib. 6. & in c. felicis.
 de poen. eod. lib. & in Clem. si
 quis suadente diabolo, eod. &

in Bulla nostra multis in locis
 in c. 2. & in cap. 10. & ca. 16. &
 ca. 20. ergo aliàs non compre-
 hēdūtur; alioquin superuaca-
 nea esset hmōi expressio. arg.
 l. 1. ff. ad munic. & contra ca. si
 Papa, de priu. leg. li. 6. Tertio,
 quoniam sumus in poenis, er-
 go benigna interpretatio fa-
 cienda est. arg. c. in poenis. de
 reg. iur. lib. 6. & l. factum. §. in
 poenalibus. ff. eo. etenim in pe-
 nis argumentum à simili nō lu-
 mitur, vt dixit Glof. in cit. c. in
 penis. Hinc et si, qui matrimo-
 nium cum consanguinea affi-
 ne, monialive contrahit, excō-
 municatus est per Clem. 1. de
 consang. & affinit. non tamen
 in eam poenam incidit, qui cū
 eisdem sponsalia contrahit,
 vt inquit Gl. ibi in verb. cōtra-
 here; & hoc ob eam rationē,
 quoniam constitutio illa poe-
 nalis est. Vbicūque igitur lex
 facientem excommunicat, p
 regula habendum est eū, qui
 consulit, mandat, fauet, auxi-
 liatur, non comprehendit, atq;
 sic dixit Caiet. in verb. Excō-
 municatio. cap. 47. no. 3. nam,
 et si per cit. Clem. 1. de consan-
 guin & affinit. excommunicā-
 tur, qui incestas nuptias con-
 trahunt, non tamē inquit eos

com-

comprehendi, qui cōtrahētū
 nomine eas contrahunt. Nō
 igitur proxenetæ, qui student
 has nuptias faciendas; non sa-
 cerdos, q; his nuptiis interest,
 iuris illius poena obligabun-
 tur. Idem dixit Syl. in verb. ex-
 communicatio. 10. nu. 5. verū.
 Quartò, ibi; Tertium consulen-
 tes, & Tabien. in verb. excom-
 municatio. 3. ca. 49. & Naua.
 qui ipsos sequitur in Man. ca.
 27. n. 5 1. in quibus locis DD.
 illi rem hanc tractauerunt: ab
 hac opinione igitur non disce-
 demus, sed pro regula habebi-
 mus consulente; fauentes, au-
 xiliantesque in excommunica-
 tionem non incidere.

Excipitur tamen primò, vbi
 canon eos comprehenderet :
 hoc autem cognoscitur, si &
 ipsos nominet, quod factum
 habetur in c. felicis. de pen. li.
 6. & in c. 1. de hom. lib. eod. &
 in Clem si quis suadente dia-
 bolo, de poen. & in locis alle-
 gatis in hac Bulla, atque sic
 DD. eisdem in locis inquit.

Secundò excipitur, vbi, et si
 vnus canon id non dicit, alius
 tamen id addit, quod cōtingit
 canoni si quis suadente diabo-
 lo. 17. q. 4. nam excōmunicat
 ipse iniicientes manus violen-

tas in Ecclesiasticam personā
 & tamen comprehendit etiam
 id mandantem, consulentem,
 iuuantem, non prohibentem;
 non quidem vi, ac proprietate
 verbi, cū aliud sit manus inii-
 cere, aliud consulere, vt per se
 patet, sed legislatoris volun-
 tate, qui ad hos quoque excō-
 municationem. ca. si quis sua-
 dente diabolo, pertinere vo-
 luit, vt habetur in c. mulieres,
 & in c. quantæ. de sen. excom.

Tertio, vbi lex aliàs inutilis
 esset, cuiusmodi casus habetur
 in c. significauit. de iudæ. nam
 ibi excommunicantur, qui ad
 saracenos arma deferunt, & in
 deterentium numero haben-
 tur etiam, qui mittūt: sed hoc
 & lex ipsa declarauit.

Postremò excipitur, quoad
 aliam poenam; nam, quod de-
 linquūt prædicta facientes, &
 poena ordinaria non obligan-
 tur, ob eam rem extraordina-
 ria ad arbitrium iudicis puniē-
 tur. arg. l. de causis. de off. de-
 leg. & l. 1. ff. de iur. deliber. Hi
 omnes tamē in casibus propo-
 sitis, vbi eos in excommunica-
 tionem incidere diximus, ex-
 communicationem etiā eua-
 dunt, vbi iis aut consuluerūt,
 aut mandarunt, aut auxilium
 præstiterunt,

praestiterunt, qui sine ipsis ta-
men ea delicta committere vo-
lebant, esto consilium ipsis da-
tum non esset, vel mandatum,
vt sensit Gl. in c. felicis. in ver-
fauorem; & in verb. simpli. de
poen. li. 6. & in Cle. si quis sua-
dente in verb. Defensauerit. eo;
& Naua. in Man. ca. 27. nu. 51.
verf. Quibus addendum, ete-
nim neque ad alias poenas;
& ad restitutionem tenentur,
nisi auctores fuissent, vt deli-
ctum fieret, & sine quibus id
factum non fuisset, ita dixit
Caiet. in Sum. in verb. restituo,
cap. 1. verf. Ingreduendo, ibi:
Consilium hoc est dans co-
nsilium efficax, & Nauarr. in
Man. cap. 17. nu. 17. ver. Non
peccat, cum seq. Et de quaestio-
ne hac satis, aliam aggredia-
mur.

3 Altera quaestio est, an ubi
consulentium, auxiliantium, fa-
uentiumve cano, seu sententia
mentionem facit, an inquam
statim atque consilium, auxi-
lium, fauoremve praestiterint,
in excommunicationem inci-
dant, esto delictum secutum non
sit, an vero delicto secuto. Caiet.
in Sum. in verb. Excommuni-
cacio, c. 25. verf. ibi; Not.
1. sic tacito distinguit. Aut

sunt praedicti excommunicati
accessorie cum facientibus. &
committentibus delictum; &
in hoc casu, nisi rescuta, hos
in excommunicationem non
incidere ibi ait. idque merito;
nam accessorium naturam sui
principalis sequitur, vt dicitur
in c. accessorium. de regu. iu.
lib. 6. sicut igitur, qui delictum
committere volunt, in excom-
municationem non incidunt,
nisi delicto secuto, ita nec praedicti.
Accessorie autem excom-
municati intelliguntur, qui
cum principalibus excommu-
nicantur, vt exempli gratia si
dicatur excommunico appel-
lantes ad futurum concilium
vna cum fautoribus suis, & con-
siliis, auxiliumque praestan-
tibus, vt habetur in Bulla Pii
II. quam ibi refert Caiet. & ac-
cessorie ipsos excommunica-
tos esse sensit. Aut sunt excom-
municati vt principales, &
tunc in excommunicationem
statim incidunt, atque consi-
lium, auxilium, fauoremve praestiterunt,
vt sensit Caiet. ibid. Hanc distinctionem sequitur
Nauar. in Man. cap. 27. nu. 51.
verf. Addo, quod refert, & ap-
ertius in extrauag. de datis, &
promissis pro gratia, vel iusti-
tia

tia obtinendis not. 26. nu. 43.
verf. Ad opposita responde-
tur; nam in Man. ait refert; an
disponens loquatur principa-
liter de faciente, & secudario
de mandante, aut principali-
ter de omnibus; in primo casu
ait in excommunicationem non
incidere consulentem, aut man-
dantem, antequam opus fiat,
in posteriori vero sic. Idem &
apertius ait in cit. extrauag. E-
go autem sic distinguendum
cenleo. Aut constat dispen-
tem voluisse praedictos in ex-
communicationem incidere
statim atque consilium fauo-
rem, auxiliumve praestiterunt,
esto secuta res non sit, & in hoc
casu huic stabimus; tum quod
in clavis coniectura opus non
est. arg. l. continuus. §. cum ita.
ff. de verb. oblig. tum quod ex-
communicatio secundum me-
te proferetis obligat; vt DD.
concludunt. Constare autem
intelligo, vbi ex verbis dispo-
nentis id colligitur, quod mul-
tis modis contingere potest.
Primo si hoc exprimat aperte
dicendo, se velle consulentes
post consilium statim in excom-
municationem incidere, vel
re non secuta. Secundo loco, si
tacito ex verbis colligatur, ex-

empli gratia excommunicauit
consulentem, non autem facien-
tem, vt habetur in Clem. cupien-
tes. §. 1. de poen. ibi enim reli-
giosi excommunicantur, qui
auditoribus suadere nituntur,
ne decimas soluant, esto audi-
tores a soluendis non retra-
hantur, & non soluentes non
excommunicantur. Tertio, si
aeque principaliter, vt delictum
committens, & delictum man-
dans, excommunicentur, vt ha-
betur in c. 1. de hom. lib. 6. nam
ibi excommunicatur tam is, qui
interficit, quam is, qui interfici-
endum per assassinos mandat.
Principaliter autem intelligo,
vbi alternatiue excommunica-
tio fertur, vt pote, si dixerit,
vel fecerit, vel mandauerit, vt
habetur in eo. c. 1. ibi enim sta-
tuitur, vt in sententiam excom-
municationis incidat, qui in-
terfecerit, vel mandauerit in-
terfici; at in alternatiua stat est
partem adimpleri. arg. l. si haeredi
plures. ff. de cond. insti. &
§. haeredi plures, in insti. de haeredi.
insti. idem habetur in c. fe-
licis. de poen. & in Cle. si quis
suadente diabolo. eod. nam al-
ternatiue excommunicantur
offendentes Cardinalem, aut
id consulentes. Aut constat di-
sponenrem

spontem noluisse nisi resecuta hos in excommunicationem incidere, & in hoc casu, ob rationes in initio huius questionis allatas nisi resecuta non incidat. Illi autem cognoscitur. Primò, si id exprimat. Secundò, ubi tacitò ex verbis colligitur, scilicet si accessorie ipsos excommunicauerit, sicut inquit Caiet. & Naua. Hoc autem fit, ubi quis excommunicatur cum suis fautoribus & consiliariis, ut habetur in cita. Bulla Pii II. nam, ex quo excommunicat delictum facientes cum fautoribus, & consiliariis, sicut facientes ante factum non incidunt, ita nec consules, aut fauentes, arg. ca. accessoriu. de reg. iur. li. 6. Aut de mente disponentis non constat, & in hoc casu concludendum est nisi resecuta in excommunicationem hos non incidere. Primò, quia si is, qui delictum commissurus est, esto committere proposuerit, ante delictum commissum in excommunicationem non incidit; multo minus, qui consilium tantum dedit. Postremò, quia sumus in penis, ergo benignior interpretatio facienda est, ut scilicet in excommunicationem hos non incidere di-

camus, antequam res secuta sit. arg. c. odia. & c. in penis, cum cit. ibi à Gloss. de reg. iur. li. 6. & l. interpretatione. ff. de pe. atque sic concludit Naua. in extraua. de datis, & promissis, per gratia, not. 26. nu. 43. ver. Trigesimò not. ibi Dantes. Nò constat autem intelligo, ubi excommunicatur simpliciter facientes, & consulentes, & huiusmodi, ut habetur in ead. extraua. nam ibi excommunicantur facientes, & deinde dantes ad id consilium; & tamé ipsos in excommunicationem non incidere, ibi ait Nauarr. nisi resecuta. In hac igitur materia sic concludendum censeo. Et de quaestione hac satis, ad alias veniamus.

De Bulla hac quando obliget.

Cap. XIII.

S V M M A.

Bulla hac quando obliget, ut eius offendens in eius censuram incidat.

Ignorantia probabilis huius Bullae an excuset ipsam offendentem.

Decimatertia quaestio est, quando Bulla hac obliget.

Pontifici reseruatis. Pars Prima.

get. In quare breuiter dicim⁹ quoad se vim obligandi statim habere, posteaquam promulgata est. Id quod hinc patet, quò niam, qui ipsam statim nouit, si eam offendat, in excommunicationes eius incidit, nec tempus ullum expectandum est, ex quo eius expectatio nihil operatur; certus enim certior fieri non potest. arg. l. 1. ff. de act. empt. & ut habetur in c. eū q. de reg. iur. li. 6. nam etsi constitutiones, ubi aliter cautum non est, post duos menses obligant, ut habetur in auth. ut factae nouae constitutiones, tamé scientes obligat, esto lapsi duo menses non sint, ut dixit Gl. in c. 2. in verb. Haftenus de reb. Eccl. non alien. quam sequitur ibi, & ad hoc eam semper allegari ait Phil. Fran. in ver. contractus. in fine, & Gem. in verb. laici, & Abb. in c. 1. n. 1. de postul. praelat. & Feli. in ca. 2. nu. 7. ver. Circa secundum, ibi Secundò limita, de consti. ergo multo magis Bulla hac cum nullam praescriptam diem, lex ab homine ue, habeat. Quo ad alios verò, ubi probabiliter ad notitiam ipsorum venit; nam, ex quo praescriptum tempus non habet, arbitrium est.

arg. l. 1. ff. de iur. delib. & c. de causis. de off. deleg. Quare, quò Romae prius promulgatur, quàm in aliis locis, ob eam rem citius ibi, quam alibi probabile est notam fore. Et de quaestione hac satis.

Verum tan posteaquam tantum temporis elapsum est, ut verisimile sit, ad notitiam omnium venisse, qui tamen probabilem ignorantiam habet, excusabitur, quò minus in excommunicationes Bullae incidat? Ego censeo, hunc excusari. Primò, quia ignorantia probabilis admittitur etiam in constitutionibus, & legibus; posteaquam promulgatae sunt, ut dixit Felin. in eod. ca. 2. nu. 20. ver. Circa quartum & vltimū, de consti. & Caiet. p. 2. q. 90. ar. 4. nā ibi ait, si Romae noua lex promulgetur, & curia ipsa non procuret, ut promulgatio ad ecclesias cathedrales deueniat; nec praelati, qui ibi sunt, insinuant suis ecclesiis, accusari nec apud Deum, nec apud homines ignorantiae posse absentes nescios, & sequitur eū Nauar. in conf. 1. q. 4. nu. 18. de consti. li. 1. & nu. 22. & probatur per c. si. qui mat. accu. poss. & l. fin. ff. de decr. ab ord. fact.

D 2 ergo

ergo idem & hic. Postremo, quoniam auctor huius Bullae, & si non incognitam fore Bullam hanc iis praesumit, ad quos pertinet, ex quo valuis Eccle. Lateran. & Basilicae principis Apostolorum eas affigi curavit, ut habetur in 3. p. cap. 5. non tamen prohibet, quin contra praesumptionem hanc ignorantia probari possit, & probata admitti potest, ac debet; nam praesumptio haec hominis est, quae probationem contrariam admittit; ut sentit Abb. in c. quanto, nu. 3. vers. venio nunc ad secundum, ibi; et si male arbitrabitur, corrigetur factum per iudicem appell. de praesum. etenim & praesumptio iuris tantum, quae itidem est illa, quae probationem contrariam non tollit, ut inquit Abb. in eod. c. quanto, n. 2. vers. Circa primum, & sequitur ibi Felin. nu. 3. vers. Et adde probabilis ignorantia, probationem contrariam admittit. Quae ratione autem proberetur, declaravit Felin. in eod. c. quanto, de praesumpt. Quare rustici, & simplices homines praesertim, qui in locis iis morantur, ubi Bulla haec non promulgatur, sepius excommunicationes huius Bullae evadent, & sic re-

manet dissoluta. 14. q. an afficiat ignorantes; nam aut probabi em ignorantiam habet, & excusantur; aut non, & tunc secus. sed iam ad alias veniamus.

De excommunicato per hanc Bullam ob delictum notorium, an vitandus sit, antequam denunciatur. Cap. XIV.

S V M M A.

Excommunicatus per hanc Bullam an notorius sit adeo, ut & non denunciatus vitari debeat, propterea quod delictum commissum notorium est.

Decima quinta quaestio est, tan, si notorium sit quem delictum aliquod commisisse ex iis, quae per Bullam hanc prohibentur, notorium etiam sit ipsum excommunicatum esse; adeo, ut vitare eum debeamus, esto denunciatus non sit, cum hodie vitare excommunicatum non debeamus, nisi aut notorius, aut denunciatus sit, ob extrauag. ad evitanda, quam inseruimus, & declarauimus in Tractatu nostro de censuris, cap.

cap. 13. §. 7. Tab. 1. ut exempli gratia notorium est haereticum schismaticumve quae esse, an igitur dicendum est, & notorie ipsum esse excommunicatum? nam, si id esset, sine dubitatione vitare eum deberemus, obcit. extrauag. Hanc quaestionem movit Nauar. in c. 22. nu. 6. de Orat. & hor. canon. sed tamen non aperte rem mihi explicasse videtur.

Ego igitur ut absolutam rei huius cognitionem habeamus, sic distinguendum esse. Aut notorium tantum est factum, exempli gratia arma ad christianae religionis hostes, quae detulisse, sed notorium non est hunc nullam excusationem habere, quam ob rem id iure fecerit, & in hoc casu hunc vitare nos non debere concludo; nam, ut quis excommunicatum vitet, non solum requiritur, ut notorium factum sit, quam ob rem excommunicatio lata est, verum etiam, & hoc scilicet nullam causam ipsum habere, quam ob rem se excuset, quomodo deliquerit, ut id probauimus in Tractatu nostro de Censuris in Ta. l. c. 13. §. 7. n. 4. Quare Iul. Cl. in Pract. crim. li. 5. §. 9. vers. Sed aduerte, inquit, ut notorium

delictum sit, non sat esse ipsum delictum notorium esse, verum requiri, ut notorium et sit delinquentem nullam defensionem, nullamque excusationem habere, ergo idem hic.

Aut notorium est factum ipsum, notorium etiam est nullam excusationem ipsum habere, sed tamen notorium non est qui tale delictum fecit, excommunicatum esse, et in hoc et casu vitare hunc non debemus; esto enim reliqua notoria sint, excommunicatio tamen, quae est proxima causa, quam ob rem ipsum vitemus, notorium non est, atque sic dixit Nauar. eo. nu. 6. non enim consequitur, notorium factum est, ergo & poena est notoria, ex diuersis. n. illatio non fit. arg. Papinianus exuli. ff. de min. Quare quod multa per Bullam hanc prohibita sunt, quae facile ignorare possimus, an secum excommunicationem adiunctam habeant, ob eam rem, esto sciamus, quem talia commississe, non idcirco vitare ipsum cogemur, si ob id excommunicatum esse ignorabimus.

Aut notorium est delictum commissum esse, item committentem nullam in hoc excusationem habere, postremo pro tali

tali delicto excommunicatio ne quē obligari, & in hoc casu his tribus concurrentib. hunc vitabimus; esto denunciatus non sit; quamuis quod raro tria hæc cūcurrūt, raro erit casus i quo quē vitare debeam⁹, pauci enim casus sunt, pro quibus excommunicationem latam notorium sit. Hinc Illustrissimus Tolerus in Bulla Cæ næ Domini excommunicatio. i. n. 12. inquit, quod licet excommunicetur hæretici, & aliquorum sectæ exprimat⁹, non tamen ob id sunt nominatim excommunicati quousq; ab ecclesia declarentur tales, & propterea nō tenemur eos vitare, quamuis maximē debemus vitare hæreticos propter periculum peruersionis. In hac igitur quæstione sic concludendum cenleo, ad alia trā seamus.

De explicatione horum verborum Excommunicamus, & Anathematizamus, quæ habentur in singulis capitibus secundæ partis. Cap. XV.

S V M M A.

1 Excommunicamus, & Anathe

matizamus diuersa sunt. 2 Excoicamus. } quid significent Anathema. } quoad Bullā hanc. 3 Minor excommunicatio quid operatur. 4 Maior excommunicatio quid operatur. 5 Anathema significat quid detestabile. 6 Anathematizare significat detestari.

Decimafexta quæstio est, an ea verba, quæ in singulis capitib⁹ in secundæ partis habentur, Excommunicamus, & Anathematizamus, idē significant, & inter se differāt; duo igitur hic consideranda sunt; Primū, an diuersa sint; id est diuersa significēt. Alterum, esto diuersa sint, quid singula sint, ac significant.

Quoad primum igitur † dico diuersa esse inter se; tum q̄ diuerso nomine nominantur, ergo non idem. arg. 1. si idem. C. de codicil. tum quod copula Et, quæ ponitur inter ipsa, inter diuersa poni solet, vt ait Gl. communiter recept. in Rubr. ff. de iur. & fact. ignor. Postremò probatur id in ca. cum non

non ab homine. de iud. vbi iubetur clericum incorrigibile prius excommunicari, deinde anathematis mucrone feriri, ergo diuersa sunt, atq; sic sentit Naua. in Commentario de datis, & promissis pro iustitia, vel gratia obtinen. n. 20.

2 Quoad alterum † quid significant DD. concludunt, vt inquit Nauar. ibid. per verb. Excommunicamus; minorem excommunicationem ferri, per verbum Anathematizamus; maiorem excommunicationē promulgari, & hoc ob cit. ca. cum non ab homine. de iud. Horum sententia hic nullo modo mihi quadrat; nam, ex quo eodem tempore & maior exco munitio fertur, quid minor operabitur, cū per anathema & id efficiatur, quod minor excommunicatio efficit? † nam minor excommunicatio sacramentorum cōmuniōne tantum priuat; † maior verò & sacramentorū, & christianorū cōmuniōne, vt habetur in c. fin. de cler. excom. 5

3 4 5 6 Nec obstat c. cum non ab homine; nam ibi diuersio tempore minor exco munitio fertur, & idcirco operatur; ibi e-

nim Romanus Pontif. docens quomodo agendum sit cōtra clericū incorrigibilem, iubet vt prius minori excommunicatione afficiatur; deinde nisi se correxerit, maioris ac demū vt iudici Ecclesiastico tradatur; hic verò statim & excommunicatione, & anathema feruntur. Quid igitur cōcludendū?

Ego cenleo per verbū excommunicamus; maiorem excommunicationem ferri, per verbum autem Anathematizamus; non censuram vllam, sed maledictionem, ac detestationem promulgari, & ob id per inde esse, ac si dictum esset excommunicamus, & Maledicimus, siue execramur, & Detemur, & cēt. Primum probatur hinc, quia verbum excommunicare simpliciter prolatū maiorem excommunicationem significat; vt dicitur in ca. pen. de sent. excom. ergo hic maiorem excommunicationem significabit, ex quo simpliciter prolatum est, non aurem minorem. † Secundum hinc, quoniam verbum Anathema significat quid detestabile, & execrabile, † & ob id verbum Anathematizare significat Detestari, & execrari, vt probatur in

in c. si is qui praest. r. r. q. 3. & vt nos agimus abundè in c. si. §. r. nu. 2. Tab. 2. vbi quæ vox sit Anathema, vnde dicta, & quid significet, declarauimus, & in Tab. 1. capit. 2. §. 10. nu. 2. & Couar. in c. alma. par. 1. §. 18. nu. 6. vers. Et receptum est. nam ibi ait: Anathema esse solemnem maledictionem, quæ fit per execrationes publicas aduersus excommunicatum, quo fit, vt anathema propriè excommunicationem maiorem præmittat. Ecce hic vir hic doctissimus sentit apertè id, quod diximus, verbum Anathematizare; execratione, ac detestationem significare. Immo addit post excommunicationem sequi, quod perpetuo in hac Bulla seruatum est. Verba igitur hæc sic interpretabimur; excommunicamus scilicet maioritè excommunicatione, & Anathematizamus, id est Execramur, seu detestamur, maledicimusque. Quæ interpretatio hinc etiam plurimùm comprobatur; quod grauitati delictorùm, de quibus per Bullam agitur, optimè respondet, vt scilicet; qui delicta hæc commiserint, nõ solum extra Ecclesiam eiciantur, quod fit excommunicatione maiori, verum etiam & ma-

ledicti sint, quod non semper contingit excommunicatione. arg. c. à nobis. 2. de sent. excõ. cum simul ita igitur in hac re sentit, & sententiam hanc verissimam concludo. Sed de questione hac latis, ad postremam veniamus.

De Auctore huius Bullæ.

Cap. XVI.

S V M M A.

Auctor huius Bullæ Clementis Octauus fuit.

Postrema questio est + Bullæ huius auctor quis nam sit: qui planè Clementis Octauus Pontifex Max. est, vir cum omni liberali doctrina præditus, & Iuriconsultus celeberrimus: tū sanctitate, religioneque præclarus, atque his miserimis temporibus in Ecclesia Christi Domini gubernanda, eiusdemque grege custodiendo, Summus pastor vigilantissimus: de cuius laudibus satius est, vt ille alter de Africa dicebat, silere, quàm pauca dicere; quamobrem ad secundam partem huius Bullæ veniamus; hæc enim præmissimò, quod dubitationes quasdam communes, quæ contingere possent, tollemus.

**CARTHOLOMAEI V GOLINI
EX MONTE SCVTULO
DIOECESIS ARIMINENSIS**

Iuricons. ac Barbiani Archipresbyteri
Tractatus de Bulla Cœne Domini.

P A R S S E C V N D A.

De excommunicatione lata contra Hæreticos, eorum Credentes Receptores, Fautores, Defensores, & offendentes ob eorumdem libros, & contra Apostatas, atque Schismaticos.

Cap. I.

Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis Patris, & filij, & Spiritus Sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostra quoscumque Husitas, Vuiclepitas, Lutheranos, Zuingianos, Calvinistas, Vgonottos, Anabatistas, Trinitarios. Et à christiana fide Apostatas, ac omnes, & singulos alios Hæreticos, quocumque nomine censeantur, & cuiuscumque sectæ existant, ac eorum credentes, receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorū defensores; ac eorundem libros Hæresim continentes, vel de religione tractantes sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ scienter legentes, aut retinentes, imprimētes, seu quomodolibet defendentes ex quauis causa, publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore. Nec non schismaticos, & eos, qui se à nostra, & Romani Pontificis pro temere existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.

E SVM.

S V M M A.

- 1 *Heresis græca vox est, & unde dicta.*
- 2 *Heresis, nomen visum vitium non significat, sed Ecclesie consuetudine.*
- 3 *Heresis omnium pessimam electionem significat.*
- 4 *Heresis catholica fides, ac religio dici non potest, & quamobrem.*
- 5 *Lex christiana diuinitus dicta est.*

Hoc capite excommunicantur hæretici, à fide Apostata, ipsis quacunque ratione fauentes, nec non Schismatici; & ob id in quatuor partes diuiditur, quarum secunda incipit ibi. Et à christiana fide. Tertia ibi. Ac eorum credentes. Quarta ibi. Nec non schismaticos: de quibus singulis agendum nobis est, quatenus ad rem hanc pertinet, & primò de hæreticis, verum, ne terminos ignoremus, præmittenda hæc sunt. Primum hæresis nomen unde dictum sit, & quid significet. De inde quid hæreticus sit. Tertio, an superstitiosi hæretici sint. Quarto an & blasphemus, quibus præmissis regulam ponemus, qua excommunicationis huius cognitioem dilucidiorē habebimus.

bimus.

Hæresis nomen igitur ꝑ græca vox est ducta à verbo græco *εἰσὴμα*, quod significat eligo, vt tradidit Couar. capit. 1. nu. 2. vers. His accidit, lib. 3. var. resol. & Alfon. de Castr. lib. 1. capi. 1. aduersus hereses omnes, & Mar. Socin. Sen. in Rubr. de hæret. n. 6. & Rebuff. in Prax. benef. in exposit. Bullæ Coenæ Domini, art. 1. in verb. Hæreticos, ibi. Secundo, & Damianus Rosius in Tractatu de hæresibus agnoscendis. lib. 1. in principio. Hinc S. Hieronymus relatus in ca. hæresis. 24. q. 3. sic inquit: Hæresis græce ab electione dicitur, quod scilicet eam sibi vnusquisque eligit disciplinam, quam putat esse meliorem. Hæc S. Hieronymus. ꝑ Electio igitur facta ab aliquo de opinione, ac selecta aliqua hæresis dicitur, & ob id sua vi vox hæc vitiosa non est, vt inquit cit. auctores eisdem in locis, & pluribus id probauit Couar.

Atque, quòd verba secundum communem usum loquendi accipiuntur, & quòd eam sententiam habent, quam vsus cõprobat. arg. l. Labeo. ff. de suppel. le. & l. cum de Ianionis. §. alina. ff. de fund. instruct. & vt tradidit Bart. communiter recept. in l. omnes popul. num. 58. ff. de iustit. & iur. Vnde Horat. quem refert

Pontifici reseruatis. Pars Secunda.

fert Gloss. in cit. l. Labeo. in ver. Mutata, inquit.

Multa renascentur, quæ iam cecidere; cadentque.

Quæ nunc sunt in honore, vocabula, si volet vsus.

Quem penes arbitrium est, & uis, & norma loquendi. ꝑ Ob eam rem communi loquendi vsu apud Ecclesiam receptum est nomen hoc Hæresis electionem omnium pessimam significare, eam nempe, quæ cõtra christiana, catholicamque fidem est.

Idque merito; ꝑ nam lex christiana hæresis dici non potest; tum quòd non ab hominibus electa est, nec contra ipsam eligere quæquam licet; ꝑ sed ab ipso Deo data est, ac diuino numine inspirate ab eam profitentibus accepta. Hinc apud Ioan. cap. 6. Christi Dominus inquit: Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eum; & apud eundem cap. 15. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Hinc Paul. ad Corinth. sic quoque ait Sermo meus, & p̄dicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis, vt fides vestra non sit in sapientia hominũ, sed in virtute Dei. Ex quo igitur Deo inspirante, & reuelante hominibus data est, ergo nec ex hominũ arbitrio, nec ex hu-

mano ingenio pendet. Tum quòd eam baptismi susceptione professi sumus, ergo ab ea recedere nobis non licet, aliudve, quod ipsi repugnet, eligere; alioquin hæreticus quis dicitur, & grauissimam infamiae notam incurrit, atque sic asseruit Couar. ibid. ver. verum enim vero, & Alfon. de Castr. & Damian. Ros. in cit. locis, & in hanc sententiam hic accipitur. Hæresis nomen igitur unde ductum sit, & quid significet, & in quam partem hic accipitur, iam vidimus; modò quòd hæreticus sit, explicemus: quòd secundo loco explicandum nobis proposuimus.

S V M M A.

- 1 *Hæreticus quisnam sit.*
- 2 *Hæresis in eos cadit, qui Baptismũ susceperunt.*
- 3 *Infideles, qui baptismum non susceperunt hæretici proprie non sunt.*
- 4 *Hæreticus quis est ex electione.*
- 5 *Errans in fide hæreticus non est.*
- 6 *Hæresis est contra ea, quæ sunt fidei.*
- 7 *Hæreticus sit is, an Apostata, qui in omnibus fidei repugnat.*
- 8 *Apostasia hæresis species est.*
- 9 *Hæreticus est is, qui pertinaciter contra fidem aliquid sentit.*
- 10 *Pertinax quòd modis quis dicatur quo hæreticus sit.*

- 11 *Dubitans in fide an haereticus sit* 1
 12 *Dubitationes, quae alicui obrepunt eorum, quae sunt fidei, non faciunt haereticum, si ipsis non assentiantur.*
 13 *Metu negans fidem verbis, animo tamen eam retinens, an haereticus sit.* 2
 14 *Metu negans fidem mortifere peccat.*
 15 *Animo haeresim inclusam habens haereticus est.*
 16 *Animo haeresim inclusam habens in excommunicationem latam in haereticos non incidit.*
 17 *Animo haeresim inclusam habens signo aliquo eam exprimens, in excommunicationem incidit.*
 18 *Inquisitores haereticorum in excommunicationem incidunt, si odio, amoreve contra haereticos omitant inquirere.*
 19 *Confessarij inquirere diligenter debent, an poenitentes, qui de fide male sentiunt, signo aliquo sua haeresim expreserint.*
 20 *Reservans sibi Episcopus crimen haeresis, an intelligatur sibi reservasse haeresim, quam quis animo tantum inclusam habet.*
 21 *Reservans sibi Episcopus peccatum aliquod, an intelligatur reservasse, quod & animo tantum conceptum est.*

I.

§ Secunda quaestio, qua nobis praemittendam propo-

suimus, est, quid haereticus sit. † Haereticus igitur, ut rem aggrediamur, est christianus, qui eligit opinionem contra ea, quae sunt fidei Christianae pertinaciter.

Dixi Christianus, quoniam haeresis, quatenus crimen est, infidelitatis species est, ad eos pertinet, qui Christi fidem baptismo professi sunt, sed eius dogmata corrumpunt, ut dixit S. Tho. 2.2. q. 1. art. 1. vers. Respondeo dicendum, iunct. Caietan. ibi in principio art. idem Syl. in verb. Haeresis. 1. num. 4. vers. Tertio requiritur, & Alfons. de Castr. aduersus omnes haereses. lib. 1. ca. 9. vers. Plurima ergo exiguntur, & Gloss. in Clem. vnic. §. fin. in verb. Haereticum. de vsur. & sequitur Zabara. ibi. q. 19. & Mar. Soc. Sen. in Rubr. de haeret. nu. 2. 2. & ibi quoque Abb. qui idem ait in c. firmissime. num. 3. eod. & Damian. Ros. eod. lib. 1. in principi. in definitione haeresis ea ratione, qua quis haeresis culpa afficitur, & nonnulli alii, quos refert Couar. cap. 1. nu. 2. vers. At si haeresim. var. resol. & nouissime Illustrissimus Tolet. lib. 4. Institutionis sacerdot. cap. 3. nu. 5. vers. Adhuc opus est quarto, & Iuli. Clar. in pract. crim. lib. 5. §. haeresis. vers. Ad hoc autem, quare, qui baptismo initiati non sunt

cu

cuiusmodi iudei, & pagani, haeretici proprie dici nequeunt, si cut inquit cit. auctores eisdem in locis: idque merito; tum quod si contrarium diceremus, & philosophi plures, quae dogmata plura contra christianam fidem reliquerunt, haeretici dicendi essent, quod absurdum est; non enim Platonem, Aristotelemve haereticum proprie quis dicit, tum quod de haeretico hic agimus, qui per hanc Bullam excommunicatione punitur; at, qui baptizati non sunt, excommunicatione puniri nequeunt, ut probauimus in Tractatu de Censuris. capi. 17. §. 5. Tab. 1. Quamuis opiniones eorum christianae fidei repugnantes haeretici dici possint, ut asseruit Couar. eod. cap. & sentit Damian. Ros. eod. in definitione haeresis ea ratione, qua propositio haeretica constituitur. Christianus ergo ut sit, requiritur, quod haereticus quis dicatur, & baptizatus. Non ergo catechumeni haeretici proprie dici queunt; nec, qui baptizati sed non secundum formam Ecclesiae, quippe quia baptizati non sunt.

4 Dixi Eligi, quoniam, ut quis haereticus sit, hoc etiam requiritur, ut sentens contrarium dogma contra fidem habeat, quod fit electione. † Quare, qui errore aliquo ductus contra fidem quid

piam sentit, paratus tamen ad illud omittendum de errore doctus, hic haereticus non est, ut habetur in c. dixit Apostolus. 24. q. 3. Sed, qui sententiam suam, quae uis falsam, atque peruersam nulla pertinaci animositate defendit, dicitur enim ibi, praesertim quam non audacia suae praesumptionis pepererint; sed a seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt; quae uis autem cauta sollicitudine ueritatem, corrigi parati, cum inuenerint; nequaquam sunt inter haereticos deputandi. Haec ibi S. Aug. Ex quibus patet errantem in fide haereticum non esse, idem dixit S. Thom. 2.2. q. 1. art. 2. in resp. ad tertium argum. & Damian. Ros. eod. lib. 1. in definitione haeresis ea ratione, qua quis haeresis culpa afficitur. Idque merito; nam haeresim errorem intellectus esse inquit communiter DD. & Couar. libr. 3. capi. 1. num. 2. var. resol. & Alfons. de Castr. cap. 1. contra haereses omnes, & Damia. Ros. eodem in definitione haeresis ea ratione, qua ex se haeresis est.

Dixi contra ea, quae sunt fidei, quoniam haeresis venit contra ea, quae sunt fidei, ut tradidit id pluribus Alfons. de Castr. eod. lib. 1. cap. 9. vers. Deinde post fidei susceptam, & S. Thom. 2.2.

q. 11.

q. 11. art. 2. vers. Respondeo dicendum, & Rebuff. in Prax. benefici. in expositione Bullae Coenae Domini art. 1. in verb. Hæreticos, & Damian. Ros. in cita. locis, & DD. communiter. † At qd
 7 si contra fidei articulos omnes quis teneret, an & hic hæreticus dicitur? Nonnulli existimarunt hunc apostatam dici, vt Syl. in verb. Hæresis. q. 2. nu. 4. ver. quarto quod aliquam veritatem. & quidam alii, quos refert, secutum que se aliàs fuisse inquit Alfon. de Castr. eod. lib. 1. cap. 9. vers. Tertiò, vt quis verè dici possit hæreticus. Contrarium tamen sentit idem Alfon. ibid. Nā cōsentaneum non est, vt ipse ait, eum, qui hæreticus est, hæreticum esse definire hæresum additione, sicut non definit is esse albus, qui albus est, albi additio
 8 ne, nec tur furtorum multitudine, immò sicut hic magis fur, et ille magis albus est, ita hæreticus hic maximè hæreticus dici
 9 debet. Ego autem sic distinguendum censeo. Aut queritur, an sentiens contra omnes articulos fidei hæreticus sit, & sine dubitatione hæreticum hunc esse censeo; immò magis hæreticum eo, qui contra articulum aliquem tantum sentit ob rationes, quas ibidem Alfon. reddidit. Aut queritur, an Apostata hæreticus hic

dici debeat; & in hoc casu sic subdistingendum censeo. Aut hic nihilominus christianum se esse intendit, quod faciunt hæretici, qui sacrarum litterarum sententiam veram se tenere existimant, & in hoc casu Apostatam propriè hunc dici non posse censeo; sicut nec monachus Apostata est, qui in religione manet, sed religionis vota transgreditur. Aut aliam sectam, & religionem sequitur, vt pote. fit turca, vel iudæus, nec christianus esse deinceps vult; et in hoc casu hūc verè apostatam esse concludo, & eum, qui vulgò dicitur Renegato. Et quoniā, qui omnes articulos fidei negat, à christiana religione hic deficere videtur, ob eam rem, qui priorem sententiam sequuntur, apostatam hūc nominarunt. † Erit igitur Apostasia species hæresis; hæresis vero genus, quod & infra videbimus.

Dixi demum Pertinaciter; † nā qui pertinaciter contra fidem sentit, hæreticus est. argu. Clem. 1. §. primò. vers. Quod si quis, de Summ. Trinit. & Clem. 1. §. ult. in verb. Pertinaciter. de vsur. & vt inquirunt Rebuff. eod. art. 1. in verb. Hæreticos, ibi. Secundò requiritur, & Damian. Ros. eo. lib. 1. in principio, in definitione hæresis ea ratione, qua quis hæresis

hæresis culpa afficitur: Non ergo infans baptizatus, & apud infideles nutritus hæreticus est, esto hæreticam opinionem habeat ob ignorantiam, modo edoctus paratus sit se corrigere.
 10 Pertinax autem † multis modis quis dicitur. Primum, vbi sciens aliquid ab Ecclesia definitum esse, contrarium tamen ipse in eo sentit, hic enim pertinax est, quoniam Ecclesiae definitioni non se subiicit. Qui ergo, exempli gratia, scit Spiritum sanctum à Patre, & filio procedere, vel resurrectionem mortuorum fore de sententia Ecclesiae, & contrarium sentit, hic hæreticus statim est, nec expectatur, an corrigi velit; nam, quomodo paratus hic est corrigi ab Ecclesia quā tunc sciens manifeste oppugnat? & cuius definitiones sciens aspernatur? Vbi ergo ab Ecclesia aliquid pro certo de fide definitum est, qui contra illud sciens sentit, statim est hæreticus, esto dicat se paratum esse corrigi, vt asseruit, & prægula hoc posuit Alfon. de Castr. eod. lib. 1. capi. 9. vers. Ceterum circa ea, quæ expressa sunt. Item pertinax ille dicitur, qui errat in fide, & edoctus de veritate, contumax tamen in errore perseverat, ac propterea est hæreticus. Edoctus autem ab eo esse debet, qui ipsum ex offi-

cio docere habet, vt pote vel ab Inquisitore hæresis, aut à suo Episcopo, ita sentit, ac declaravit Rebuff. in eod. verb. Hæreticos, ibi; quæret quis, non ergo contumax constituetur, si à priuata persona edoceatur. Postremò contumax etiam ille dicitur, qui aliquid credit, quod ab Ecclesia definitum adhuc non est; sed ita credit, vt nolit suam opinionem dimittere, esto Ecclesia contrarium definiat, ita dixit, ac declaravit Caieta. 2. 2. q. 11. art. 2. & in Sum. in verb. Hæresis. Hi ergo hæretici propriè sunt; hi, quos Bulla præfens excommunicat: quamuis hæreticorum nomine alii nominentur, quos refert gl. in c. firmissimè. de hæret. qui tamen propriè hæretici non sunt. Verum quid de eo, qui dubitat in fide, an hic hæreticus est? Quid de eo itidem, qui ob timorem contra fidem aliquid dicit, animo tamen fidem retinens? Quid demum de eo, qui animo hæreticus est, extrinsecus tamē signo aliquo id non exprimit? Quoad primam questionem, † videbatur dicendum eum, qui dubitat de re aliqua, quæ ad fidem pertinet, hæreticum esse; nā dubius in fide infidelis est, vt dicitur in c. 1. de hæret. Ego tamen, vt rem hanc totā dilucidius explicè, sic distinguendum censeo.

Aut

Aut hic, qui dubitat de fide; seu de aliquo, quod ad fidem pertinet, & Ecclesia tenet. scit Ecclesiam sic credere, ac tenere, & in hoc casu hæreticus hic est; nam non vult subiicere se Ecclesiae definitioni, & sic pertinax est, esto affirmet se paratū esse corrigi, atque sic dixit Caieta. 2. 2. q. 10. art. 2. & in Summ. in verb. Hæresis, & Nauar. in Man. cap. 1. 1. nu. 22. vers. Secundò, qui pertinaciter, & Illustrissimus Tolet. lib. 4. Instit. Sacerd. cap. 4. nu. 8. & in Bulla Coenæ Domini Excom. 1. num. 6. vers. Non solum autem est hæreticus, & ut nos diximus supra proximè. & in hoc casu loquitur citat. c. 1. de hæret. vt inquit Ioan. Andr. ibi, quæ refert Abb. etenim, ex quo scit, quod Ecclesia credat, ac teneat & nihilominus dubitat, hic pro certo, ac firmiter non credit; ac firmiter quis credere debet ea, quæ fidei sunt, vt habetur in ca. firmiter. de Sum. Trin. & fid. cathol. & vt declarauit Catech. in explanatiōe primæ partis Symboli, & dicitur in Symbol. S. Athanas. ibi. Nisi quis fideliter. hic ergo hæreticus erit.

12 Excipitur tamen, †vbi subreptio, & dubitatio aliqua de fidei rebus non deliberata, & cōtra voluntatem contingeret, itidem & scrupuli; nam in hoc ca-

su hæreticus hic non est, vt dixit Ioan. Andr. in cit. c. 1. de hæret. quem sequuntur Abb. ibi; & Feli. & communiter receptum testatur Nauar. in Man. cap. 1. 1. nu. 22. vers. Tertiò peccat mortaliter, et Zabar. in Clem. 1. nu. 6. q. 2. de Summ. Trin. et Tolet. eodem numero 8. nam quo dubius in fide hæreticus sit, duorequiri ait, vt sit cum pertinacia, et idcirco sciat determinatum esse ab Ecclesia, et de fide, et tamen dubitet. Postremo, vt sit dubium voluntarium: id quod inquit propter scrupulos, qui contra voluntatem veniunt, et facit ca. sed p̄sandum c. d. 6. et c. inter hæc, de pœnit. d. 2. Idque iure merito; tum quod in manu nostra non est, quo minus hi scrupuli nobis occurrāt, tū quod hæresis est electio cum consensu, qui consensus hic desideratur: secus autem si illis assentiretur. Aut hic ignorat, quid Ecclesia definierit; et in hoc casu si paratus est corrigi; et credit ea quæ credit, Ecclesiam quoque credere, sine dubitatione hic culpa vacat, et hæreticus nō est, ita tenet Inn. in ca. 1. in fine de sum. Trin. et Nauar. in Man. c. 1. 1. nu. 22. vers. sc̄d̄o, qui pertinaciter, ibi: Addimus: vbi et Inn. communiter receptum esse testatur; nam ex quo credit, quod

Eccle-

Ecclesiam credere opinatur, suā opinionem fidei Ecclesiae submittit, vt dixit Inn. ibid. & sequitur Felin. vbi & Bal. & Cardia. idem sentientes refert in c. 1. de hæret. Postremo id habetur in c. dicit Apostolus. 24. q. 3. Hæreticus igitur hic non est; & hoc non solum verum est, vbi rusticus, & imperitus esset, verum etiam, si homo prudēs, & doctus sit, qui opinionem aliquam contra fidem habeat, existimās Ecclesiam sic tenere, paratus corrigi edoctus de errore, vt asseruit Alfons. de Castr. cap. 9. vers. At non idem est in praelatis, in tractatu suo aduersus hereses omnes. Hinc Ioachim, qui contra Ecclesiam opinionem quandā habuit, pro hæretico habitus non est, quoniam ignorans, & errans eam opinionem habuit, & veritati eam subiecit, volens se conformare ad sententiam Ecclesiae, vt dixit Zabar. Clemē. 1. num. 6. q. 2. de Sum. Trinit. & habetur in c. 2. eod. Aut scit ab Ecclesia determinatum id non esse; & in hoc casu hæreticus nō est, si opinionem quampiam sequatur; modo paratus sit amplecti definitionem Ecclesiae, si quā faciet, ita dixit Caiet. in Summ. verb. Hæresis, in vers. Quantum vero ad ambigua. Hæc aut, quæ diximus, locum habent in iis, q̄

ad fidem pertinent; nam in aliis, quamcūque opinionem sequatur, & quocunque animo præditus sit, hæreticus non erit, vt dixit Felin. in c. 1. vers. Tertiò declarat. de hæret. & habetur optimè in c. in quibus. 22. q. 2. In quibus rebus, dicitur enim ibi, nihil interest ad capefcendum regnū Dei, vtrum credantur, an non, & vtrum uera putentur, an falsa, & aliud pro alio putare, non est arbitrandum esse peccatū; aut, si est, minimum esse, atque leuissimum. Hæc ibi S. Augusti. idem pluribus asseruit Alfons. de Castr. aduersus hereses omnes lib. 1. cap. 1. vers. Non est ergo omnis error; vbi ergo de fide non agitur hæreticus non est, nec dici potest, quamcunque opinionem quis tueatur, atque sic DD. communiter concludunt: sed de priori quæstione satis; iam alteram aggrediamur.

Quoad alteram quæstionem 13 † quid iuris sit de eo, qui ob metum grauem dicit, facitve quidpiam contra fidem, quam tamē animo retinet, an hæreticus sit. Caiet. 2. 2. q. 93. arti. 1. quæstionem hanc disputans sensit hunc hæreticum esse, & ob id in excommunicationem incidere. tū quod, etsi coactus id vult, velle tamen censetur, quoniam uoluntas coacta voluntas est. argu. l. si

F mulier.

mulier ff. quod met. caus. tum quod non excusatur ab excommunicatione statuti lata contra fures, qui ut obediatur domino, furatur. Ite Caiet. Contrariam opinionem tamen sequitur Syl. in verb. Hæresis. 1. num. 9. vers. Sexto queritur; nam hunc neque hæreticum esse, neque excommunicatum ait, idem asserunt Ioan. Tabie. in verb. Hæreticus. 15 num. 3. vers. Secundò, & Nauar. in Man. cap. 10. nu. 27. & in confi. 10. de hæret. lib. 5. & Illustrissimus Tolet. lib. 4. Instit. Sacerdot. cap. 4. num. 1. cum sequ. vbi idem ait de eo, qui ira, vel aliquo alio motivo quid contra fidem facit; & Iul. Clar. li. 5. §. Hæresis. vers. sed nunquid ille, in sua practica crim. hanc opinionem ego etiam sequor; & hoc ob eam rationem, quoniam hæretici definitio ei non convenit, non enim volens propriè hic dicitur; ergo nec excommunicatione quem Ecclesiam in tanto periculo obligare voluisse, quod ipsius pietas est, verisimile videtur.

14 Peccat tamen mortiferè; quod uis enim potius perpeti, quam contra fidem venire quis debet. arg. c. sacris, de iis, quæ vi met. ve caus. fiunt, etenim corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Immo, qui

contrarium asserit, hæresis nomine damnatur, ut dixit Maiol. de irregular. lib. 5. cap. 34. num. 2. vbi hæresim hanc damnatam ait; Fabio Pontifice, & refert Platina in vita d. Fabii. vide Maiol. qui multa de re hæc dicit ibidem. At de questione hac itidè satis; iam tertiam quæstionem explicemus.

15 Postrema quæstio hæc est, ut an hæreticus sit, qui animo hæreticam opinionem inclusam habens nullam tamen externam significationem eius dedit. In qua questione duo contemplanda sunt; primum, an hic propriè hæreticus sit; postremò, an in hæreticorum poenas incidat.

Quoad primam quæstionem concludendum est hunc hæreticum esse; nam huic definitio hæretici convenit, ponimus enim hunc scienter, & pertinaciter opinionem hanc habere, quo casu hæreticus dicitur, ut supra probauimus; præsertim quod actus exterior deformitatem maiorem interiori non addit. Postremò hoc dixit Caiet. in verb. Hæresis, in Summ. Aduerte secundò, ait enim ibi, quod licet hæreticus purè mentalis sit verè, & propriè hæreticus. Hæc ibi, si ergo verè, & propriè hæreticus est, ergo est hæreticus; idem inquit. 2. 2. q. 11. art. 3. etenim sicut fides perficitur

fitur interius, ita & hæresis, & sequitur hoc Nauar. in c. cogitationis. num. 10. vers. Contra quod tamen facit. de poenit. di. 1. & Tolet. eod. cap. 4. numer. 1. iunct. num. 2. & Clar. eod. vers. quæro, an occultus hæreticus. Pro certo igitur habendum est hunc hæreticum esse, & facit communis illa opinio hæresim esse errorem intellectus, ut diximus.

16 Quoad alteram autem, an hæreticus hic in hæreticorum poenas incidat, exempli gratia in excommunicationem, quæ à iure positio in hæreticos inferè, concludendum est hunc non incidere. Primò, quoniam hoc asseruit Caiet. in Summ. in verb. Hæresis, in fine. vers. Aduerte secundò, & 2. 2. q. 11. in art. 3. & 4. vers. Ex his autem patet primò, & Nauar. in Man. capit. 27. num. 56. vers. Quinta, & in cita. c. cogitationi. num. 8. vers. Ex his inferitur, vbi quæstionem hanc disputauit, & Tabie. in ver. Excommunicatio. 5. cas. 4. numer. 4. vers. Quintò, vbi hoc disputauit, & Armill. in verb. Excommunicatio. 9. in fin. & Ang. in verb. Hæreticus. num. 2. vers. Sed si sit occultus; & Iacob. de Graff. lib. 4. cal. consc. cap. 1. nu. 13. & Couar. in reg. Peccatum. 2. p. in initio. num. 7. & Illustris

simus Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, Ex. om. 1. num. 8. vers. His suppositis, qui & hoc communiter receptum esse testatur eod. cap. 4. num. 4. pertinent denique huc, quæ diximus in Tractatu nostro de Censuris. cap. 9. §. fin. Tab. 1. vbi & hoc asseruimus. Probatum postremò per doctrinam S. Thom. communiter receptam. 1. 2. q. 91. art. 4. nam, ut ibi ait, homo non potest de actibus huiusmodi interioribus iudicare, quoniam latent, ergo nec poenam inferre; etenim de his potest legem facere, de quibus potest iudicare; iudicium autem hominis non potest esse de interioribus motibus, qui latent, sed solum de exterioribus actibus, qui apparent. Hæc ibi S. Thom. ex quibus deinceps infert necessariam legem diuinam humano generi fuisse; quoniam per illam prauæ cogitationes comprimuntur, ac puniuntur. Quod cum ita sit, manifestò constat hæreticum hunc, ex quo animo tantum inclusam hæresim habet, in excommunicationem à iure positio latam non incidere, nec ratione alia ab eodem puniri posse; esto igitur perfectum hæresis delictum sit, quod mente concipitur, non tamen humana lege puniri potest; quoniam sub iurisdictionem hominis non

cadit quoad forum exterius, ex quo tua natura occultū ē. Hinc Apostolus de his agens inquit ad Corinthi. cap. 6. Nolite ante tempus iudicare, quousque veniat dominus, qui manifestabit confilia cordium: ex quibus verbis patet, quę occulta sunt, ad exterius forum non pertinere; quod & sensit Caiet. 2. 2. q. 1. art. 3. & 4. vers. Ex his si quidem, & Tabien. in eod. loco, & innumeri alij, quos refert, ac sequitur Couar. in reg. peccatum. 2. p. in initio numer. 7. Hæreticus ergo hic in excommunicationem nō incidet.

17 Excipitur tamē ubi externo signo ad id apto & sufficienti hæresim hanc significaret; exempli gratia credit hic Ecclesiam potestatem non habere iubēdi, ne ieiuniorum tempore carnibus vescamur, atque idcirco huiusmodi temporibus carnibus vescitur; vel rebaptizat pueros, vel alios; quoniā ergo hæresim hanc animo conceptam hoc pacto explicat, ob eam rē, vt hæreticus in excommunicationem incidet, ita inquit Caiet. in Summ. in verb. Hæresis. & 2. 2. q. 1. art. 3. & 4. vers. Ex his autem patet primò, & Naua. in cit. cogitationis. num. 10. vers. Secundò inferitur, & Armill. eod. vbi supra, & Martinus Alfons. de Viuald. in

Candelabro. p. 2. in explanatione Bullæ. cas. 1. n. 2. & nos in cit. c. 9. §. si. & Iacob. de Graff. lib. 4. cas. consc. c. 1. nu. 13. & Clar. eo. §. hæresis. vers. sed hic incidenter. vel igitur solus hic sit, et nemo alius id sciat, hunc carnibus vesci, in excommunicationem tamen incidet. Nō enim per se, sed per accidens occultum hoc est: ac propterea lex, quę certa est, eum obligat. arg. §. cōditionis. vers. Quę enim per rerū naturam sunt certa, non morantur obligationem, licet apud nos incerta sint, ita inquit Imperator ibi in Inst. de verb. obl. namque sua natura scibile, et cognoscibile est, per accidens autem probari nequit. Vel verbo igitur, vel facto hæresim quę explicet, in excommunicationem incidit, esto nemo alius eum videat, atque sic dixit Naua. in cit. locis. Quare & inquisitores, qui odio, vel amore, lucre ducti omittūt inquirere contra aliquē de hæresi suspectū, quod illa omissione voluntatem suam explicant, in excommunicationem incidunt latam per Clem. 1. §. verum, vbi quęstio hæc disputatur de hæret. atque sic dixit Caiet. in cit. ver. ex his autem patet. 2. 2. q. 1. art. 3. et 4. et Alfons. de Viuald. in Candelabro, in explanatione Bullæ. cas. 1. nu. 3. in 2. p.

Ex

19 Ex his, quę diximus, confessarii, diligenter animaduertere debent, cum audiunt poenitentes, qui vitæ tentationibus dissentiūt à fide, an verbis, signove alio hæresim illam prodiderint, quod sciant an in excommunicationem Bullę, aliorumve canonum inciderint, vt hoc adnotavit Caiet. in cit. vers. Ex his autem patet primò, ibi: Et propterea oportet confessores, & sequitur Nauar. in eod. cogitationis. num. 10. vers. Tertiò inferitur, de poenit. d. 1. nam, si ratione quapiam suam hæresim explicarunt, in excommunicationem in hæreticos latam inciderunt; non autem, si eam animo inclusam habuerūt, 20 At quid si Episcopus peccatum hæresis non ob censurā, sed ob peccatum ipsum sibi referuet; an, qui in animo hæresim inclusam habet, adire, quo absoluetur, Episcopum cogetur? Nā hæc quōnem mouit Caiet. in cit. vers. Ex his autem patet, & concludit reservatum esse; nā quodcunque peccatum occultum sibi Episcopus reservare potest, reservatio enim ademptio iurisdictionis est, & nō poena. Quid igitur concludendū? Ego vt generatim rem agā, sic distinguendum censeo. Aut peccatū, quod reservatur, suam perfectionem omnem habet, statim atque ani

mo tantum cōceptum est, vt hæresis, & inuidia, & in hoc casu, si inuidiam, hæresimve Episcopus sibi referuet, & animo tantū conceptam reservatam esse censeo, vt dixit Caiet. Nam ea peccata, vt dixi, animo tantum concepta perfecta sunt, quę fiunt deinceps, ac sequuntur ex illis, eorum peccatorum effectus sunt; vt comedere carnes in dieb' ieiunii, calumnias inferre proximo, & id generis. Aut peccatum, quod reservatur, perfectionem suam omnem non habet, vbi animo tantum conceptū est, vt homicidium, simonia, furtū, & alia multa: & in hoc casu, si Episcopus hæc sibi referuet, intelligetur peccata hæc sibi reservare, vbi peccata huiusmodi perfecta omnino sunt, vt pote homicidium commissum, & furtum factum; nā verba in potiore significatione re dubia accipienda sunt, arg. l. cū queritur. ff. de stat. hom. de completo peccato igitur intelligetur reservatio facta; cuiusmodi non sunt prædicta animo tantum cōcepta, vt dixit Nauar. in eo. cogitationis. num. 10. ver. Contra quod tamen.

Excipio tamē, vbi expresse cogitationis peccatum sibi referuaret; id enim potest, ex quo & peccata cogitationis ad poenitentię forū pertinent, vt habetur apud

apud Trid. Syn. sess. 14. c. 5. ver 11
 fi. Ex his colligitur, de confes-
 siones; Nemo tamen id mea len-
 tentia faciet ob animarum pe-
 riculum. Et hæc notanda sunt,
 quoniam non passim apud om-
 nes inveniuntur; ac de hæreti-
 cis satis. Iam ad Idololatrias, &
 superstitiones veniamus, & hæ-
 retici sint nec ne, contemple-
 mur; explicato tamen prius, qd
 superstitio sit, & quotuplex, q̄
 in sequenti præstabimus.

S V M M A.

- 1 Superstitio quid sit.
- 2 Superstitio duplex est.
- 3 Vonens non nere die sabbati hære-
ticus non est.
- 4 Cultum diuinum exhibens creatu-
ra hæreticus est.
- 5 Superstitiones manifestam hære-
sim quanam sapiant.
- 6 Iam hæretica sunt, si demonem
colant.
- 7 Dæmoni honorem dulciæ tribuens
hæreticus est.
- 8 Dæmonem consulens de futuris cõ-
tingentibus, de absconditis ue-
cordium, hæreticus est, & manife-
stam hæresim sapit.
- 9 Dæmones quare de futuris contin-
gentibus consulti ambigua re-
sponfa tribuant.
- 10 Astrologi quinam hæretici sint,
& in hæreticorū pœnas incidat.

- 11 Astrologi quinam damnati à si-
sto Quinto.
- 12 Dæmonem consulens de rebus futu-
ris, vel presentibus, hæreticus nõ
est, peccat tamen grauissimè.
- 13 Dæmonem requirens, ut tentet
aliquam, & ad amandum impel-
lat, hæreticus non est.

II.

S Tertia q̄stio est, an idolo-
latræ, & superstitiosi hære-
tici sint: quàm rem, vt magis ex-
plicatam habeamus, prius con-
templemur, quid superstitio sit,
& quotuplex. Superstitio igi-
tur 1 est religio exhibita aut ei,
cui non debetur, aut quomo-
do non debetur, vt colligitur ex
traditis à San. Thom. 2. 2. q. 92.
art. 1. in respõ. propè finem, ibi;
sic ergo superstitio est vitium,
& ab Illustriss. Tolet. libr. 4. In-
struët. Sacerdotis. cap. 14.

2 Duplex autem est superstitio.
Prima, qua exhibetur diuinus
cultus vero Deo, sed modo inde-
bito; quod contingit, vel vbi per-
niciosus cultus adhibetur, vel
vbi superfluus, qui diuini cultus
fini non respondet, ita dixit Sa.
Thom. 2. 2. q. 93. art. 1. in respon.
& art. 2. Perniciosus cultus au-
tem adhibetur, vbi cæremoniæ
adhiberæ non conueniunt cum
re significata, vt si quis modo
veteris legis cæremonias adhi-
beat, quæ venturum Christum
signi-

significabant, hic planè erraret,
& superuacaneū, & inutile hoc
esset; quoniam, ex quo Christus
Dominus iam venit, non conue-
niunt. Adhibetur etiam perni-
ciosus cultus, vbi alias cæremo-
nias quis adhibet præter eas,
quas Ecclesia probauit, ita San.
Thom. ibid. superfluus cultus
autem est, vbi per eum aut Dei
gloria non adest, seu ad Dei glo-
riam non refertur, ac pertinet;
aut mens hominis in Deum nõ
refertur, nec carnis concupiscẽ-
tia reprimitur; aut contra Eccle-
się institutionem, communem
4 vt consuetudinem est, vt dixit
S. Thom. ibid. His sic præmissis;
quoad primam hanc superstitio-
nis speciem superstitiosus hære-
ticus non est.

- 3 Quare, qui vouet nõ nere die 5
sabbati simpliciter, vel non pe-
tere caput, hic hæreticus non
est; nihil enim facit, creditve cõ-
tra fidem; quamuis cultus super-
fluus sit, quandoquidem nec ad
honorem Dei redundat, neque
ad subiiciendam carnem spiritui
pertinet. Excipitur tamen pri-
mò quoad cultū perniciosum,
vbi assereret cæremonias illas
veteris legis vigere; hoc enim
cõtra Ecclesię declarationem
est, quæ ipsas cessasse asserit, idẽ
& de aliis similibus. Secundò
excipitur, quo ad superfluū cul-

tum, vbi assereret Ecclesiã hæc
prohibere non posse, vel cõtra
Ecclesiam vtiles esse; alias autẽ
si ex simplicitate eas adhibeat,
hæreticus non est: ac de supersti-
tionis prima specie hætenus,
ad aliam veniamus.

Altera species superstitionis
est, qua exhibetur diuinus cultus
ei, cui non debetur; quæ species
sicut diuini cultus fines diuerfi
sunt, ita & ipsa in plures diuidi-
tur.

Finis autem primus diuini cul-
tus est, vt vero Deo reuerentiã
exhibeamus; quare qui creatu-
ræ diuinum cultum latriæ exhibet,
hic contra finem hũc facit,
& Idolatra dicitur, de qua re
agit S. Thom. 2. 2. q. 94. & Tole-
eod. cap. Hic ergo hæreticus est;
7 & superstitio hæc manifestam
hæresim sapit, vt habetur in c. ac-
culatus §. sanè iunct. Glo. de hæ-
ret. lib. 6. nam ibi Gloss. ait ma-
nifestam hæresim sapere hæc, cir-
ca aras idolorum nefarias præ-
ces emittere, sacrificia offerre;
idem tradidit Caieta. 2. 2. q. 95.
art. 4. vers. Circa diuinationum,
& Ioan. Tabien. in verb. excom-
municatio. 5. cas. 4. nu. 13. nam
ibi ait superstitiosos hosce hæ-
reticos esse, & in excommunica-
tionem incidere, qui honorem
latrię exhibent dæmoni ei sacri-
ficando, adorando, orationes
execrabiles

execrabiles effundendo. laudes eius canendo. genua ad eius honorem flectendo; hæc enim manifesta hæresim sapiunt. vt dixit Tabien. ibid. Idque iure merito; tum quod hæc agendo fit contra primum præceptum decalogi quo cauetur, vt alienos Deos non colamus; tum quod est contra articulum primum fidei, in quo proponitur in vnum Deum credendum. Iure igitur hæc faciens hæreticus est, & in hæreticorum poenas incidit, atque sic dixit Paul. Ghirlan. in Tract. de Sortileg. q. 10. num. 5. versic. Primo casu. & Tolet. eod. cap. 14. num. 6. In omnibus ergo sortilegiis hæresis est, vbi adoratio interuenit. Quare & lamia hæreticæ sunt, quæ Dæmonem colunt. † Item hæreticus quis est, & manifestam hæresim sapit, vbi honorem dulciæ Dæmoni tribuit, vt pote tribuendo ei nomen sanctitatis, vel petendo, & inuocando eum, vt apud Deum pro nobis intercedat, ita dixit Ioan. Tabien. in cita. loco. etenim contra manifestam definitionem Ecclesiæ venit, quæ habet dæmones pro reprobatis, & damnatis, & pro Dei hostibus esse. Ego tamē excipio, vbi hæc faceret passione aliqua ductus; vt pote Amore, ratione ve alia, quo dæmon ei præsto esset, vt

scilicet impelleret suis tentationibus mulierem, virumve ad se amandum, non autem quod dæmonem tali honore dignū censeret, sanctumque esse illum existimaret; atque sic sentiunt D. Anto. & Tabien. quos refert, ac sequitur Iacob. de Graff. libr. 4. de cit. cas. cons. cap. 1. num. 11. & Tolet. ibidem. & num. 12. Idque merito; tum quod, vt quis hæreticus sit, vt animo contra fidem credat, necessario postulari supra conclusimus; tum quod qui metu fidem negat, modo animo retineat; hunc hæreticū non esse itidem probauimus, & qui Deum blasphemat; in hæreticorum numero non haberi videmus modo; quæ contra Deum profert, vera esse non credat; quæ uis igitur in casu nostro grauissimè hic peccet, hæresis tamen notam non incurrit; ac de primo cultus diuini sine satis.

Secundus finis diuini cultus est, vt quis à Deo, quem colit, de futuris instruat. Quare, q. his de rebus, de futuris scilicet contingentibus dæmones consulit, hic in aliam superstitionis speciem incidit, quæ diuinatione dicitur; per ipsam enim quis dæmones consulit pactis tacito, vel expresse cum ipsis inicitis; & diuinatione hæc multis modis fit, quos retulit S. Thom. 2. 2. q. 95.

art.

art. 3. In hac autem superstitione hæreticus ille est, & manifestam hæresim sapit, vbi ad ea facienda, scienda ve dæmonum opem, consiliumve postulat, quæ dæmones sua vi nec scire, nec facere queunt; & hoc locum habet, quacunque diuinationis specie id facere conetur; etenim creature tribuere vult, quod creatoris propriū est, vt inquit Paul. Ghirlan. ead. q. 10. num. 6. versic. Secundò autem casu, & num. 10. & in multis aliis locis ibi, & Gundissalvus de Villadiego in Tractatu de hæret. q. 9. num. 6. Qui ergo per diuinationē, aut futura contingentia, aut abscondita cordis hominum scire tentat, hic hæreticus est: quandoquidem hæc scire Dei propriū est; nam de futuris illud in Euangelio habetur. Non est vestrum noscere tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate; de cordium cogitationibus autē illud, Deus scrutator cordiū est, & alibi: scrutans corda, & renes non potest; † hinc de rebus huiusmodi consulti Dæmones sic ambigua responsa tribuunt, vt in diuersas sententias interpretatione trahi possint: idque astute; nam, si, quod consulens volebat, & existimabat, dæmones respondisse non euenit, non de-

mones mendaces, sed se responsi eorum malum interpretē fuisse fatetur, ac queritur: cuiusmodi generis fuit, responsum illud; Ibis redibis non morieris in bello. Quare & hac ratione hæretici sunt Astrologi, & chiromantici; qui ex astrorum, manuumve inspectione necessariè aliqd futurum significant de futuris contingentibus, secus si dicerēt id fieri posse, ita Paul. Ghirlan. q. 3. num. 13. cum seq. & q. 11. n. 16. & num. 22. eod. & ob id † Sixtus Quintus hos damnauit in Bulla incip. Coeli & terræ creator. In his igitur casibus quis hæreticus fit dæmonem consulendo. Excipitur tamen, vbi quis de præteritis, vel præsentibus dæmonem consulere; nam quod hæc à Dæmone sciri possunt, ob eam rem hæresim non sapiunt, quamuis grauissimè peccet, ex quo communionem hostis Christi Domini vitur, & damnatur etiam à Sixto V. per eandē Bullam. † Secundò excipitur, vbi quis à dæmone querit, quod facere potest vt pote tentare mulierem ad amorem; nam & ob id in Euangelio tentator dicitur, iuxta illud. Accessit tentator, atque sic asseruit Felin. in Rub. de hæret. in fine. Item & de signis morbi in infirmo, scilicet an sint salutis, mortisve signa; nam &

G hæc

hæc medici noscunt: sed iam ad tertium diuini cultus finem veniamus.

Tertio ordinatur diuinus cultus ad dirigendos humanos actus secundum institutum Dei, qui colitur, & contra hunc finem est superstitio obseruationum: de quibus eadem sentimus, quæ de proximis nunc diximus. At qui iam de blasphemis agamus.

S V M M A.

- 1 Blasphemus an hæreticus sit.
- 2 Blasphemia hæreticales quamnam sint.

III.

- 1 **S** Postrema quæstio, quam explicandam, præmittendamque nobis proposuimus, hæc est, an qui Deum blasphemant blasphemis hæreticalibus.
- 2 hæretici sint. In qua quæstione explicandum prius est, quænam blasphemie hæreticales sint. Blasphemie hæreticales igitur sunt blasphemie, quæ sapiunt hæresim, & quas qui credit, hæreticus est; & hoc fit, ubi de Deo aliquid dicitur, ac de sanctis, quod contra fidem est, vt exempli gratia Deum esse iniustum, Deum non curare mortalia, & ad summam, ubi ei tribuuntur, quæ illi non conueniunt, vel ad-

muntur, quæ ei conueniunt; hæreticum enim est asserere Deum iniustum esse, cum in psalmo illud habeatur: Iustitiæ Domini plena est terra; sicut etiam hæreticum est asserere eundem mortalia non curare, cum eius prouidentia vniuersa gubernetur; iuxta illud psalmi. Omnia à te expectant, vt des illis escam in tempore opportuno, atque sic sensit Additio ad Diaz. in Pract. crim. Canon. cap. 110. versic. Et quia sepissimè, & Thom. Zerol. in Prax. Episcop. in verb. casus, ibi; Blasphemie.

Hoc præmissis pro regula habendum est blasphemum regulariter hæreticum non esse, atque idcirco in excommunicatione hæreticorum non incidere: nam hæresis est in credendo, non autem in dicendo, vt vidimus, & sepius, qui aliquid contra Deum dicit, scit, & credit contrarium eius, quod dicit.

Excipitur tamen, ubi quod dicit etiam crederet, tunc enim hæreticus esset, & ob id in excommunicationem incideret, vt dixit Ioan. Bapt. Antonucius in Catechesi Neapolitana. cap. 16. paulo post princip. libr. 4. & cap. 22. num. 4. lib. 2. eod. & Illustrissimus Toler. libr. 4. Instruct. Sacerd. cap. 13. num. 8. nam ait Blasphemiam cum hæresi esse

quam

quando quis assentit cum intellectu his, quæ corde, vel ore dicit: id quod dubitationem non habet; quæ enim inficiabitur hunc hæreticum esse, qui Deum iniustum asserit? caret igitur quæstio hæc dubitatione; alias igitur hæreticus non erit. Ex his iam patet, quatenus ad rem nostram pertinet, quinam hæretici sint; qui quoniam per Bullam excommunicantur, ideo Bullam ipsam aggrediamur: & quoniam in ipsius primo capite hæretici excommunicantur, vt dixi, ideo regulam ponamus, & quatenus pateat, quibusque quasi cancellis concludatur, amplificationibus, exceptionibusque, aperiamus; id quod in sequenti præstabimus; quam rationem quoque ad reliquas huius Bullæ excommunicationes explicandas perpetuo obseruabimus.

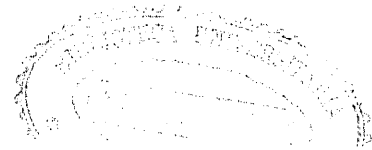
S V M M A.

- 1 Hæretici in excommunicationem huius Bullæ incidunt, qua regula quatenus pateat, declaratur.
- 2 Hussitæ hæretici quinam sint.
- 3 Vuiclefitæ hæretici quinam sint.
- 4 Lutherani quinam sint.
- 5 Zuingliani quinam hæretici sint.
- 6 Calvinistæ hæretici quinam sint.
- 7 Hugonotti hæretici quinam sint.
- 8 Anabaptistæ quinam hæretici sint.

- 9 Trinitarij quinam hæretici sint.
- 10 Superstitiosi in excommunicationem incidunt, si superstitio hæresim sapiat.
- 11 Hæreses plures habens an in plures excommunicationes incidat.
- 12 Hæretici quinam sint, qui in excommunicationem non incidunt.
- 13 Suspecti de hæresi an in excommunicationem incidant.
- 14 Hæreticus non est, nec in excommunicationem incidit, qui non credit id, quod ab aliquo Episcopo damnatum est, & non ab Ecclesia vniuersali.

IV.

S Præmissis explicatis, iam regulam ponamus, vt polliciti sumus. In excommunicatione hanc igitur incidunt primo Hussitæ, Vuiclefitæ, Lutherani, Zuingliani, Calvinistæ, Vgonotti, Anabatistæ, & Trinitarii, vt habetur in initio capitis; hi enim omnes hæretici sunt. Hussitæ à Ioan. Huss. Boemo nominati sunt, qui in Concilio Constantiensi damnatus, & viuus combustus est, vt refert Damian. Ros. in Tractatu de hæresibus agnoscendis, lib. 3. in verb. Hussitæ; huius errores triginta enumerantur in Bulla Martini Quinti, incip. Inter cunctas pastoralis curæ, lata Constantiæ Anno Pontificatus sui pri-

mo Octauo Calen Martij. Vni
 3 elefite vero dicti sunt à Ioanne
 Vuiclefo Anglo, qui & ipse in
 eodem concilio Constantienfi
 damnatus, & combustus est, vt
 ait idem Damian. eod. li. in ver.
 Ioann. Vuicleffus, & Rebuff. in
 Prax. Benef. in explicatione Bul
 le cœnæ Domini in verb. Vni
 7 eleuistas. art. 1. eius errores qua
 dringenta quinque enumerantur
 in ead. Bulla Martini Quinti. †
 4 Lutherani vero dicti sunt à Mar
 tino Lutero Germano, patria
 Illibicēfi, cuius imago Romæ cō
 busta est anno 1526. die 12. Iu
 nii, vt inquit Rebuff. eod. in ver.
 Lutheri, & Damian. eod. lib. in
 verb. Lutherus, vbi multa de ip
 so scripsit; eius errores 41. enu
 merantur, ac damnantur à Leo
 ne X. in Bulla. incip. Exurge do
 mine, & iudica causam tuam, la
 ta Romæ anno 1520. decimo se
 ptimo Calend. Iulii Pontifica
 tus sui anno Octauo; eundē hē
 reticum declarauit in alia Bul
 la incip. Decet Rom. Pont. lata
 9 eodem anno tertio Non. Ian. †
 5 Zuingliani dicti sunt ab Huldri
 co Zuinglio Canonico Constā
 tiensī, qui asseruit in Sacramēto
 Eucharistiæ non esse verum cor
 pus, & sanguinem Christi. Item
 peccatū originale non esse pec
 catum, sed morbum naturæ, &
 alios etiam errores, ita dixit Da

mian. eo. lib. in verb. Zuinglius.
 † Caluinistæ autem dicti sunt à
 Ioan. Caluino Picardo, qui Pau
 lo 111. Pont. Max. Ecclesiā per
 secutus est, & Galliam, & Sabau
 diam suis erroribus infecit, & tã
 dem pediculari morbo miserri
 mus interiit, ita dixit idem Da
 mian. eo. in verb. Caluinistæ. †
 Anabatistæ autem sunt hæreti
 ci, qui pueros baptizatos iterū
 baptizandos asserbant: cuius e
 roris inuentus fuit Petrus de
 Bruis, qui & combustus fuit. Et
 dicti sunt Anabatistæ, q̄ idem si
 gnificat, q̄ rursus baptizātes,
ἀνα græcè la:inè significat Rur
 sus; & baptistæ à verbo *βαπτίζω*,
 quod significat Lauo: ab errore
 igitur, in quo errant, nominati
 sunt, ita dixit Damian. in verb.
 8 Anabatistæ eod. † Vgonotti au
 tem an ab Hugone Ludi magi
 stro Parisiensī, an ab Hugone
 Capeto dicti sint, incertum est;
 illud constat nunc sacramenta
 rios vocari, vt ait idem Damia.
 eod. lib. in verb. Hugonistæ. †
 Trinitarii demū ab hæresi sunt
 nominati; nam cōtra Trinitatē
 asserbant, vt dixit idem Dam.
 eod. lib. in verb. Trinitarii. Hi
 omnes ergo hæretici, qui par
 tim nominantur ab auctoribus
 hæresum, partim ab erroribus,
 quos sequuntur, cuius notra
 tione hæretici omnes nominan

tur,

tur, vt habetur. in. capi. quidam
 autem hæretici. 24. q. 3. in excō
 municationem hanc Bullę inci
 dunt, & per Bullam hanc excom
 municantur.

Secundò excōmunicatio hæc
 afficit omnes alios hæreticos,
 quocumque nomine nomen
 tur, & de quacunque seta sint
 ob verba illa. Ac omnes, & sin
 gulos alios hæreticos quocum
 que nomine censeantur, & cu
 iuscunque sectę existant; plures
 enim hæreticorum sectę sunt,
 & vario nomine nominantur, ut
 habetur in eod. cap. quidam au
 tem hæretici, & in l. Ariani. C.
 de hæret. & Man. & in eod. libr.
 3. Damian. Ros. præterquam qđ
 alii plures de hæreticis scripse
 runt: sat est per hanc Bullam om
 nes excommunicari, qua poena
 & antiquo iure affecti sunt in c.
 excommunicamus. 1. & 2. de hæ
 ret. & in c. ad abolendam. eod. e.
 Item afficit nō solum, qui in hæ
 resim iam ortam incidit, verū e
 tiam, & qui nouam, inuenit; nā
 Bulla excōicat omnes hæreti
 cos, nec distinguit, ergo & hūc.

Tertidò excōmunicatio hæc
 afficit eum hæreticum, qui dubi
 tat de eo, quod ab Ecclesia defi
 nitum est, quamuis asserat se pa
 ratum esse corrigi, vt supra pro
 bauimus.

Quarto obligat etiam eum, q̄

credit aliquid contra fidem in
 sciis, & de veritate edoctus sen
 tentiam mutare non vult; sed in
 ea pertinax perseverat, vt id e
 tiam asseruimus.

Quintò obligat hæc excom
 municatio hæreticum occultū
 per accidens, idest eum hæreti
 cum, qui pro tali probari nō po
 test, quoniam occultus est, vt
 hoc quoque supra concludimus.

10 Sextò afficit etiam eos, † qui
 ob superstitiones hæretici sunt,
 vt Idolatras, & eos, qui cultum
 latriæ creaturę tribuunt, vel dæ
 mones de futuris cūfulunt, quę
 ipsi nequaquam scire possunt,
 vt antea declarauimus, & vt di
 xit Iacob. de Graff. li. 4. cas. con
 sc. cap. 1. num. 16. sicut etiam ex
 communicatione hac afficiun
 tur, qui in hæreticalibus blasphemias
 erumpunt, modo verum esse
 se censeant, ac credant, quod di
 cunt, vt id quoque supra dixi
 mus.

Septimò excōmunicatio
 hæc afficit quoscunque hæreti
 cos, quacunq. dignitate præditi
 sint, & ob id vel Ecclesiastica,
 vel seculari, vt habetur in Bulla,
 in ver. Non obstantib. vel igitur
 Cardinales, vel Patriarchæ, vel
 Archiepiscopi, vel Epi, & multo
 magis inferiores Ecclesiasticæ
 plonæ; Item vel Imperatores,
 vel Reges, inferioresve sint
 in

in excommunicationem hanc incidunt, si in hæresim aliquam incidant, ut habetur in cit. vers. Non obstantibus, ibi, Etiam si, ut præmittitur.

Octauo excommunicatio hæc obligat, qui in hæresim aliquam incidunt; esto priuilegium habeant, ne possint excommunicari per literas apostolicas non faciētes plenam, & expressam mentionem sui priuilegii, ut dicitur in eod. vers. Non obstantibus, ibi, Etiam continentibus, quod excommunicari.

Nono afficit quoscunque hæreticos, & ubicunque sint, nam Romanus Pontifex catholice Ecclesie Episcopus est, eique à Christo Domino dictum est, Pasce oues meas, ac propterea, ex quo de tuenda fide agitur, vniuersalis Iudex est. arg. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. ob eam rem, sicut eius canones omnes obligant. c. 1. & c. fin. de constit. ita sententia, & excommunicationes huius Bullæ omnes complectuntur; etenim totus terrarum orbis Romani Pontificis parochia est, ac territorium, quo ad ea, quæ ad fidem pertinent. arg. cit. cap. cuncta per mundum. 9. q. 3. Immo, & qui nouam hæresim inueniret, excommunicatione hac obligaretur; generaliter enim Bulla loquitur; & futurum tempus

etiam respicit.

Postremo excommunicatio hæc afficit non solum, qui plures hæreses sequitur, verum etiā & qui vnam tantum; Nam & hic hæreticus est, & ob id sicut Bullæ huius verba ei conueniunt, ita & eiusdem Bullæ excommunicatio, ac poena. arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infecto. ¶ At quod si quis in plures hæreses incidat pro quibus singulis excommunicatio lata est, an in plures excommunicationes hic incidet? Planè sentio hunc in plures excommunicationes incidere, in tot scilicet, quot sunt hæreses, quas sequitur; tum quod plura delicta non tribuunt immunitatem à poena. arg. l. nunquam plura. ff. de priuat. delict. tum quod si in excommunicationem incidit, qui vnam hæresim sequitur, ergo & in plures, qui plures amplectitur; contumacia enim multiplicata, & poena multiplicari debet. arg. cap. at si clerici. de iud. tū quod, qui eadem percussione clericos plures percutit, in excommunicationes plures incidit, ut probauimus in Tractatu nostro de Censuris, capit. 16. §. 3. num. 8. Tab. 1. & supra in prima Parte, ca. 8. sentio igitur hunc in excommunicationes plures incidere. His igitur rationibus regula hæc amplificatur, iā exceptio-

exceptiones eius ponamus.

12 Primum igitur in excommunicationem huius Bullæ non incidit hæreticus, qui animo tantum hæresim inclusam habet, & sic hæreticus tantum est, ut dicitur, mentalis, sicut probauimus supra.

Item in excommunicationem hanc non incidit, ubi Bulla promulgata non est, & probabiliter ignoratur. arg. cap. fin. de constit. lib. 6. & ut nos probauimus in Tractatu nostro de Censuris, cap. 9. cum sequi. Tab. 1. Quare, si apud Indos christianos factos id contingeret, in excommunicationem hanc ipsi non inciderent; si Bullam hanc ignorarent.

13 Tertiò in excommunicationem hanc non incidunt, qui hæretici re vera non sunt; esto de hæresi suspecti sint; nam suspecti huiusmodi hæretici non sunt, ut habetur in cap. excommunicamus. §. qui autem, de heretic. Non itidem, qui in re, de qua questio inter DD. est; & de qua Ecclesia non definiuit, opinionem falsam eligunt, modo parati sint definitioni Ecclesie stare, ac se corrigere; nam hi hæretici non sunt, ut dixit Innocent. quem refert, ac sequitur Ioan. Nicol. Arelat. in Tractatu de heret. not. 15. atque idcirco in excommunicationem non incidunt, quæ

in hæreticos lata est. Non denique, qui superstitionibus vtuntur, quæ hæresim coniunctam non habent ob eandem rationem, & ut dixit Nauar. in consi. 1. de for. tileg. lib. 5.

14 Postremo in excommunicationem hanc non incidit, qui non credit aliquid, quod ab aliquo Episcopo in sua dioecesi datum est; modò ab Ecclesia vniuersali, ut hæreticum damnatum antea illud non sit, ut dixit Syl. in verb. excommunicatio. 7. nu. 5. & Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 4. nu. 8. vers. Septimò de illis; etenim non ad Episcopos, sed ad Romanum Pontificem eorum, quæ ad fidem pertinent, definitio spectat, ut dixit Glo. communiter recepta. in c. quoad translationem, in verb. Reseruata. de off. legat. & Inn. in c. ad abolendam. in verb. Hæreticos, & Abb. nu. 3. vers. Nota. 2. de heret. Nec obstat cit. ca. ad abolendam, ubi hæreticus iudicandus esse dicitur, qui tenet contra ea, quæ Episcopus iudicauit; nam intelligitur illud, & locum habet, ubi Episcopus conuicit aliquem de delicto, quod hæresim iam damnatam coniunctam habet; si enim declarauit eum ob id hæreticum esse, ab omnibus pro heretico habebitur; ita sentit Tabien. ibid. & Innoc. in cit.

ad abolendam. in verb. Hereticos; nam inquit Innocen. hereticos, idest in haeresim iam damnatam, & indubitaram incidentes, aliàs enim, si de articulis fidei dubitatio oriretur, & dubiũ esset; quis benè, vel malè diceret, hoc solum Romana Ecclesia determinat. Hec Inno. ibi, ergo haereticus solum est, qui in re, quæ ad fidem pertinet, & à Romana Ecclesia damnata est, offendit, non autem si ab alio inferiore Prelato: sed iam de Apostatis agamus, seu de excommunicatione in Apostatas lata.

Verf. Et a Christiana fide Apostatas.

S V M M A.

- 2 Apostasia quid sit.
- 2 Apostata re non potest, qui christianus non est.
- 3 Apostasia triplex est.
- 4 Apostata à fide quanam sit.
- 5 Lania Apostata sunt.

Excommunicantur Apostatae; cuius excommunicationis cognitionem ut magis absolutam habeamus, tria praemittere nobis sunt. Primum quid sit Apostasia, & ob id quid sint Apostatae.

Deinde quod duplex sit Apostasia. Tertiò, esto eius species plures sint, de qua Apostasia hic agatur, & quæ puniatur hac excommunicatione.

Quoad primum igitur Apostasia nil aliud est, quàm defectio à Deo facta ab eo qui christianus est, ita sensit S. Thom. 2. 2. q. 12. art. 1. & 2. in respon. Dixi autem defectio, quoniam Apostata deficit à Deo, & ut vulgo dicitur, si rebella; quare ob id S. Tho. inquit eam esse retrocessionem à Deo. Dixi à Deo, quoniam, quæ sit ab homine apostasia non dicitur, sed simpliciter rebellio, seu defectio. Dixi Ab eo, qui christianus est; quoniam qui ad Deum nunquam accessit baptismi susceptione, ab eo apostatate, idest deficere, & retrocedere nequaquam potest, ubi enim non est habitus, ibi privatio non datur. argu. l. decem, & ibi communiter not. ff. de verb. obli. Quare infideles, qui Christi fidem baptismò non susceperunt, de apostasiae crimine non puniuntur, ut dixit S. Tho. q. ea. art. 2. Ex his iam constat, quoniam Apostata sit, nam est Christianus, qui à Deo recessit.

Quoad secundum triplex Apostasia est; nam, ex quo Apostasia est discessio quaedam à Deo, ut diximus; sicut tribus modis

cum Deo coniungimur, primò per fidem, deinde per debitam, & subiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius: tertio per præcipua quaedam ad supererogationem pertinentia, per religionis scilicet professionem, sacri ordinis susceptionem; ita & tribus modis ab eo se iungimur. Nam, qui Christi Domini fidem relinquit, hic apostata à fide dicitur. Qui autem discedit à religione, quam professus est, vel ab ordine, quem suscepit, ut laicus eundo, ac se gerendo, apostata à religione, vel ab ordine dicitur, ut habet in ca. 1. & in c. 3. & in c. à nobis, & in c. si. de apost. Qui demum, diuinis mandatis obedire non vult, hic apostata à diuinis mandatis dicitur, ita tradidit S. Thom. ead. q. art. 1. in resp. & Gloss. in c. 1. in verb. Apostasia. de Apostat. & Innocen. & Abb. & Mar. Socin. Sen. num. 3. & Paul. Ghirlan. de haeret. q. 2. nu. 8. & Borgas part. 6. de Irregularit. in tit. de Apostat. & Maiol. de Irregularit. ca. 34. lib. 5. sed iam de quibus apostatis hic agatur, & qui excommunicantur, explicemus.

Quoad tertium Bulla hac excommunicantur solum Apostatae fidei, idest, qui à fide recedunt; nam excommunicamus, dicitur enim ibi, & cæt. Et à christiana

fide apostatas; ergo de his tantum agitur, & non de aliis, ex quo apostatas à fide tantum nominat; inclusio enim unius alterius exclusio est. argu. c. non ne de presumpt. & l. cum prætor. ff. de iud.

Apostata à fide vero est apostata, qui relicta Christiana religione, ad aliam religionem, sectamve se transfert. Dixi Apostata, ut sub quo genere sit habeatur. Dixi Relicta religione christiana, & sic simpliciter, & generaliter, quò separetur ab hereticis qui in aliquibus tantum à Christi fide deficiunt; Dixi Ad aliam religionem, sectamve se transferunt, quo separetur ab hereticis, qui in omnibus à christiana religione deficiunt; sed christianos tamen se esse censerent & volunt, non autem sectam aliam sequuntur, ac religionem; nam apostate, præterquam quò à Christiana fide deficiunt, ad aliam religionem se transferunt, ut probatur in l. eum, qui C. de apostat. ibi enim legislator poenam ponens in eos, qui faciunt quem apostatate, inquit: Eum, qui ex cultu christianæ religionis in nefariam sectam, ritumve traduxerit, capite puniendum esse. Ecce ibi agitur de apostatis à fide, idest, qui faciunt à fide apostatate, ut habetur ex Romanis.

H. br.

br. & inquit, Ex cultu christiana-
 nae religionis in nefariam sectam,
 ritumve traducere; ex quib. ver-
 bis apparet duo postulari, quo-
 quis apostata sit, primum vt à
 christiana religione discedat; al-
 terum vt ad aliam sectam se trans-
 ferat; idem habetur in l. 1. C. eo.
 ibi enim de apostatis agens legis-
 lator inquit, si quis ex christia-
 no iudaeus effectus: ex quib. ver-
 bis ad apostatam constituendum
 duo proximè dicta requiri com-
 probatur. Idem sentit Iul. Clar.
 in Pract. crim. §. fin. q. 78. ver. A
 postata; nam ait eum apostata-
 re à fide, qui à christiana religio-
 ne transit ad iudaismum vel al-
 iam sectam infidelium. Apostata
 à fide igitur propriè ille dicitur,
 qui relicta christiana religio-
 ne ad aliam se transfert; cuius-
 modi fuit Iulianus ille apo-
 stata, de quo in c. Iulianus. 1. 1. q.
 3. & cuiusmodi sunt lamiae vul-
 go dictae Strighe, quae vel tacito
 professionem per aliquem mini-
 strum diabolo, vel expresse ipsi
 de noni solemniter, vel non so-
 lemniter faciunt; nam in profes-
 sione illa christianam fidem ab-
 negant, & se dedunt, & confe-
 crant ipsi diabolo, & eum tan-
 quam verum Principem, & Deum
 colunt, atque adorant, vt tradi-
 dit id pluribus Paul. Ghiland.
 in Tractatu suo de sortileg. q. 3.

num. 1. cum multis seq. & huius-
 modi sunt, qui a Turcis capti fi-
 dem abnegant, & turcae fiunt,
 vulgoque dicuntur Renegati.
 His sic praemissis, iam regulam
 vt fecimus antea, ponamus, id
 quod in seq. praestabimus.

S V M M A.

1 *Apostata fidei in excommunicationem Bulla incidunt, qua regula, quousque pateat, declaratur.*

2 *Apostata haeretici sunt.*

3 *Apostata an in duas excommunicationes incidant, in altera, quatenus Apostata, in altera, quatenus haeretici.*

4 *Apostata religionis in excommunicationem incidit.*

I.

S. Vidimus quinam Apostatae sint, de quibus hic agitur, iam, qui in excommunicationem hanc incidant, videamus: id quod regula posita fiet.

In excommunicationem hanc igitur Bulla Apostatae à christiana fide incidunt; nam hos Bulla excommunicat, vt habetur in vers. Proposito: idque iure merito; nam & ipsi haeretici sunt, vt dixit Innocen. in cap. 1. nume. 2. versic. Apostata perfidia, & Hosti. quem refert, ac sequitur Abba. versic. Quae poena, & M. r. Socin.

cin. Senior num. 3. vers. Sed quae
 runt hic DD. de Apostat. & Ma-
 iol. de Apostat. capit. 34. in Tra-
 ctatu de Irregular. & facit cap.
 contra christianos. de haeret. li.
 6. vbi contra haeticos procedē-
 dum dicitur. Immo pestilentio-
 res ipsis haeticis sunt: iure igitur
 & ipsi excommunicantur.

2 Atqui, quod ad Apostatae haere-
 tici quoque sunt; an in duas ex
 3 communicationes etiam inci-
 dunt, in vnam quod haeticis; in
 altera quod apostatae sunt? Nā
 Bulla hos ambos excommunicat,
 vt vidimus. Ego sentio per Bul-
 lam hanc apostatas semel tantum
 excommunicari, & in excommuni-
 cationem vnam incidere. Pri-
 mō, quia Romanus Pont. separa-
 tim eos excommunicat, & ob id
 haeticorum nomine eos compre-
 hendi se nolle significauit; ergo
 nec haeticorum excommunicatione
 eos affici velle; indicauit; separa-
 torum enim separata debet esse ratio.
 argum. l. Papinianus exuli. ff. de minor.
 Postremō, quoniam apostasia species
 haesis est; sub se enim habet
 haesim in specie, & apostasiam;
 ac vna species sub alia non est,
 vt docuit Philosophus; ergo poena
 imposita in vna specie ad aliam
 non transfertur. argu. l. in agris. ff. de
 acquir. rer. domin. In excommunicationem
 vnam igitur

tur apostatae fidei incidit. Quae
 regula amplificatur vt superior,
 nam locum habet, quicumque sint
 huiusmodi apostatae vel clerici,
 vel laici, vbiunque sint, quam-
 cunque sectam sequantur; & pri-
 uilegium etiam habeant, ne possint
 per apostolicas etiam literas cen-
 suris irretiri, vt diximus antea
 de haeticis.

4 Excipiuntur tamen Apostatae
 religionis, vt ob id, qui dimittunt
 habitum religionis; nam, etsi ap-
 statae & ipsi dicuntur, vt habetur
 in citat. c. de apostat. tamen in
 excommunicationem hanc Bullae
 non incidunt; & hoc ob eam
 rationem, quoniam Bulla de Apo-
 statis à fide tantum loquitur,
 ergo non de aliis. arg. c. non ne,
 de praesumpt. & l. cū praetor. ff. de
 iud. excommunicantur tamen per
 c. 2. ne cler. vel mon. li. 6. atque
 sic dixit Borgas. de Irregular. p. 6.
 de Apostat. nu. 8.

Secundō excipiuntur clerici,
 qui sine legitima causa habitum
 clericalem dimittunt; nam nec hi
 in excommunicationem hanc inci-
 dunt, esto apostatae dicantur,
 & excommunicari possunt, vt
 habetur in tit. de Apost.

Postremō excipiuntur apostatae
 inobedientiae id est, qui Romano
 Pont. vel canonibus non obediunt;
 nam neque hi hac excommunicatione
 comprehen-

duntur; quamuis excommunicari possint, vt dixit Inn. in c. 1. num. 2. de Apostat. & Tabie. in verb. Apostasia. nu. 7. vers. Quinto. Quare ob id Apostatas honeste non proprie apostatas esse, quidam dixerunt; sed iam ad alia veniamus.

Verf. Actorum credentes.

S V M M A.

- 1 *Credens haereticorum quisnam dicitur.*
- 2 *Credere haereticis duobus modis contingit.*
- 3 *Credere quem haereticus duobus modis conuincitur.*

Hic excommunicatur credentes haereticorum: verum vt sciamus, quinam hi sint, ob eam rem, qui credentes haereticorum dicantur, explicemus.

Credens haereticorum igitur, quatenus ad rem nostram pertinet, ille proprie dicitur, qui haereticis credit in illis erroribus, quos habent contra fidem, vt habetur in ca. pen. §. fin. de haeret. Credentes autem eorum, scilicet haereticorum erroribus, dicitur n. ibi, haereticos similiter iudicamus. Haec ibi, ex quibus patet eos haereticorum credentes esse, qui

eorum erroribus credunt, idem sensit Carer. in Tractatu de haeret. num. 175. vers. Et nota; ait enim ibi, quod tales receptatores, fautores, & credentes non puniuntur aliis poenis in iure non expressis, nec poenis haereticorum, praeter quam credentes haereticis contra fidem. Ecce hic manifestò apparet credentes haereticorum eos dici, qui contra fidem eis credunt; qui in aliis ergo ipsis credunt, haereticorum credentes non sunt, idem sensit Tabien. in verb. Excommunicatione. 5. ca. 4. nu. 12. Vers. Vndecimò, & Syl. in ver. Haeresis. n. 10. vers. Septimò, & Angel. in ver. Haereticus. nu. 22. vers. Quis dicitur credens; de his ergo creditibus hic agitur.

2 Credere autem haereticis + duobus modis contingit, explicitè, & implicitè: explicitè, vbi credentes credunt erroribus ipsorum, & sciunt quinam errores illi sint: implicitè verò, vbi credunt idem, quod credunt haereticis, sed ignorant, quid ipsi credant, sic enim & in vera fide quis credit explicitè, vbi speciatim nouit quid Ecclesia credat; implicitè, vbi credit, sed nescit, quod Ecclesia credat, vt homines idiotæ, & simplices, ita sensit Syl. in ver. Haeresis. 1. num. 10. vers. Septimò, & Nauarr. in Man.

cap.

cap. 27. num. 55. vers. Tertia, quod verbum Credentes, & Caiet. in Sum. in verb. Excommunicatione. cap. 45. & Iac. de Graff. lib. 4. decis. ca. cons. capi. 1. nu. 22. & Tolet. in Bulla Coenae domini, Excom. 1. nu. 17. Quare, quod tales haeretici etiam sunt, vt habetur in cit. c. pen. §. fin. de haeret. esto expressi non fuissent, tamè in excommunicationem hanc Bullae incidissent, fuit igitur potius declaratio haec, quam necessarie expressio, vt hoc etiam animaduertit Nauar. ibid. & si Caiet. ibidem credentes eos dicat, qui implicitè credant, quae ipsi credunt, esto quid credat, ignorant, quod ratione non caret, quod & sequitur Iaco. ibid. Qui ergo diceret Caluinum virum bonum fuisse, & se velle mori in eius fide, quam tamen ignorat, qualis sit, credens haereticorum est, ex quo scit pro haeretico ab ecclesia iudicatum esse.

3 Credere autem + duobus modis conuincuntur; verbis, & factis. Verbis, vbi aperte fatentur se credere illorum erroribus, vel publicè praedicant, ac defendunt eorum errores. arg. c. super quibusdam, de verb. sign. Factis verò, vel quod sequuntur eorum ritum, & communionem ab eis accipiunt, vt dixit Ancharan. in c. 2. num. 2. ver. Secundò, se ha-

ret. lib. 6. & Ioan. Tabien. in ver. Excommunicatio. 5. ca. 4. num. 12. vers. Vndecimò, vel quod eorum conciones frequentant; nam & hi credere censentur, vt sensit Gemin. in citat. capi. 2. num. 7. vers. Sed quid, de audientibus, & sequitur Feli. aperte in c. excommunicamus. 1. num. 5. vers. Vltimò circa istum, de haeret. & Ioann. Nicola. Arlat. in Tractatu de haeret. no. 16. quacunque ratione igitur credentes haereticorum sint, ad Bullam hanc pertinent. His ita praemissis, iam rem ipsam aggrediamur, & regulam de more ponamus.

S V M M A.

1 *Credentes haereticorum in excommunicationem Bulla incidunt: quae regula declaratur, quousque pertineat.*

I.

S Praemissis iam antea dictis. + In excommunicationem hanc Bullae igitur haereticorum credentes incidunt, vt expressum hoc habetur in versiculo proposito. Quae excommunicatio amplificatur quatuor illis modis, quos in prioribus regulis posuimus, quicun

quicumque igitur sint, ubicunq. morentur, in quocūque fidei errore hæreticis credant, & priuilegium habeant, ne possint excommunicari, in huius tamē excommunicationem Bullæ incidunt.

Item afficit excommunicatio hæc hæreticorum credentes, vel explicitè, vel implicite credant; nam credentes sunt, quacunque ratione credant.

Postremò afficit etiam ipsos, vel factis, vel verbis se credere fateantur.

Excipiuntur tamen primò, qui in scititia ducti ipsis crederent; vt pote aliquis hæreticus nõdum pro tali habitus, ac declaratus, prædicat errores aliquos iuris idiotis, ac simplicibus, qui existimant eum recte sentire, & recte docere; planè in excommunicationem hi non incidēt; quippe qui hæretici non sint. arg. c. Apostolicę. de cler. excom. min.

Item in excommunicationē non incidunt, qui ob mortis metum se credere illis dicunt, modo fidem animo retineant; quãuis grauiissime peccent; sic enim & Petrus Christum Dominum negauit, et Marcellinus idolis thus obtulit.

Tertiò, vbi animo crederent, sed tamen nulla ratione id exprimerent; sicuti supra de hære-

tico mentali conclusimus.

Postremò, vbi extra fidem ipsis in re alia crederent, vt pote in medicina danda, in dogmate aliquo philosophiæ, in contrariis, & huiusmodi; nam non hæreticis credunt, quatenus hæretici sunt, atque idcirco dispositio huius Bullæ in his locum non habet, atque sic. sentit Syl. in verb. Hæresis. num. 10. versic. septimam.

Quæ autem diximus de credentibus hæreticorum, eadem sentimus & de credentibus apostatarū; nã et ipsi hæretici sunt, vt vidimus supra. Præterea post hæreticos, et apostatas credentes excommunicantur; ergo et ad credentes eorum excommunicatio hæc refertur debet; sed iã de receptoribus eorumdem agamus.

Verf. Receptatores.

S V M M A.

1 Receptor hæreticorum qui suam dicatur.

2 Recipi hæreticus potest ob multas causas.

N hac parte receptatores hæreticorum etiam excommunicantur. Quam rem vt facilius

1 cilius cognoscamus, † quisnam receptor sit, prius explicem. Ancharan. in c. 2. num. 3. versic. Tertiò quæro. & G. min. num. 8. versic. Sed, qui dicantur, de hæret. lib. 6. receptatorem hæreticorum eum esse inquit, qui sciens quem hæreticum esse, ipsum recipit.

Horum opinio mihi non satisfacit, tum quod non distinguunt causas receptionis; tum quod declaratio est eadem cum declarato. Ego igitur, vt rem paucis absoluã, quatenus ad rem nostram pertinet, eum receptatorem hæreticorum esse, sentio, qui sciens quem hæreticum esse, hæresis gratia ipsum recipit; sic enim sentiunt Caie. in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 2. in fine, & Nauar. in Man. cap. 27. num. 55. versicu. Quarta. & Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 4. num. 10. versic. Nonò, & Iac. ob. de Graff. lib. 4. cas. consc. cap. 1. num. 26. nam Caieta. inquit receptatorem hæreticorum eum esse, qui recipit hæreticum; quatenus hæreticus est; quatenus autem hæreticus est, recipi quis nõ potest, nisi ob hæresim recipiatur. Idem inquit Nauar. nam ait receptatores hæreticorum ad effectum incurredi hanc censuram eos solum dicendi, qui hæc faciunt eis eo respe-

ctu, quod sunt hæretici: ex quibus verbis facillimè comprobatur hæreticorum receptatorem eum esse, qui hæresis gratia ipsos recipit; idem sentit Tabien. in cit. loco: receptor hæreticorum igitur hic est, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini. Excom. 1. num. 21. vbi ait: Receptatores hæreticorum eos dici, qui in domibus, vel in alio loco eos recipiunt, vt occultent ipsos, ne veniant in manus iudicū. Et quoniã multis modis receptio hæc fieri potest, & ob multas causas, ob eam rem hæc duo etiam absoluamus.

Receptor igitur hic non solum intelligitur priuata persona, quæ in suas eedes hæreticum recipit; verum etiam & publica persona, vt pote princeps terrarum, qui hæreticum vel in suam Ciuitatem, regnum, vel prouinciam recipit; nam & hic receptor est. Præterea Bulla simpliciter receptatores excommunicat, nec distinguit de loco receptionis; ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de prætio. ff. de publ. in rem act. Quare Principes animaduertant, ne ad se confugiens hæreticos recipiant, si excommunicationem hanc eua-

dere velint. Ob multas itidem causas receptio hæc fieri potest ad hæresis

sis fauorem; nam primò recipi potest; quò lateat, liberetur à manu iudicis; hic enim receptator dicitur. arg. l. 1. & 2. ff. de recept. & l. 1. §. quod autem prætor ait. ff. de seruo corrup. & l. 1. & 2. C. de iis, qui latro. occultat. Item recipi potest, vt hæresim suam doceat, & conuenticula faciat; nam & hic receptator hæretici propriè dicitur, vt sensit Ioann. Tabien. eod. vers. Nonò, & facit. l. conuenticulam. C. de Episcopis, & Clericis. Item recipi potest hæreticus, vt deinceps alio eum transmittat, & sic ob huiusmodi causas. Ad summam Receptator hæreticorum duob. modis dicitur. Primò, vbi ob hæresim eum recipit. Postremò, vbi ob aliam causam, vt ob amicitiam, vel cognationem, sed tamen receptio illa in hæresis fauorem redundat; idque meritò cum ob l. 2. ff. de recept. tum q̄ si diceremus primò modo tantum receptatorem quem dici, pauci in excommunicationem hanc inciderent. Qui ergo recipit amicum, fratrem, & hmoi ne capiatur, in excommunicationem incidit, quamuis ob amicitiam, vel fraternitatem id faciat. Nec intere st deinceps, an ei victum subministrer. His sic præmissis: iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

Receptatores hæreticorum in excommunicationem Bullæ incidunt: q̄ regula quousque pertineat, declaratur.

Receptator hæreticorum in excommunicationem Bullæ incidit, esto semel tantum recipiat.

Recipiens patrem, fratrem, amicum, vt hæreticum, in excommunicationem incidit.

I.

S In excommunicationem igitur hanc Bullæ incidunt receptatores hæreticorum, quos diximus ob ver. in initio positum: quæ regula, vt superiores, amplificatur; nam, vel receptator priuata, publicave persona fit, laicus, vel clericus, in excommunicationem hanc incidit.

Item receptator in excommunicationem incidit, esto hæreticus ipse non sit; tum quòd Bulla, vt dixi, non distinguit, tum q̄ si hæreticus esset, & ob hanc causam in excommunicationem incideret; non enim absurdum est, vt receptator hæretici, hæreticus non sit, sicut & fautor, & defensor, vt sensit Alfons. de Castr. aduersus hæreses omnes. lib. 1. ca. 9. vers. Quapropter hæreticorum fautores, & defensores, & Care-

de

de hæret. num. 162. vers. Nunc, de receptatoribus.

Tertio incidit in excommunicationem receptator hæretici, esto & ipse hæreticus sit; nam simpliciter excommunicatur receptatores hæreticorum, ergo & hæretici receptatores comprehenduntur: arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Præterea si contrarium diceremus, meliori conditione hæreticus esset, quàm non hæreticus; quòd absurdum est. Hinc excommunicatum excommunicati communionem uti non posse probauimus in Tractatu nostro de Censuris. Quare hic duabus excommunicationibus irretitus erit, altera; quia hæreticus est; altera; quia est receptator hæreticorum: pluribus enim excommunicationibus irretitus quis esse potest; vt asseruimus in eod. Tractatu nostro. ca. 16. §. 3. Tab. 1.

Quartò receptator hæreticorum in excommunicationem incidit; esto deinceps eum peniteat, quòd ipsum receperit; & tradat iudici puniendum; tum quòd statim atque eum recipit, in excommunicationem incidit; nam purè excommunicatio per Bullam lata est, quo casu statim obligat. arg. §. omnis stipulatio. vers. Pure, in Instit. de verb. obli. & vt nos probauimus

in eod. Tractatu ca. 13. §. 1. Tab. 1. tum quòd sic de recipiente bannitum, vt ita dicam, concludit Nell. in Tractatu de ban. in 3. p. 2. temp. nume. 24. & facit, quòd dixit Clar. lib. 4. recept. sent. in verb. Emphyteusis. q. 13. versic. Sed quid si emphyteuta.

Quintò in excommunicationem incidit hæretici receptator, esto semel tantum recipiat; nam, etsi nomen hoc Receptator frequentiam actus significat, propterea quòd à verbo frequentatiuo venit, vt inquit Grammatici, tamen hic fat est, vt semel recipiat, quò in excommunicationem hanc incidat, vt inquit Gemin. in c. 2. nu. 8. vers. Sed qui dicantur receptatores, de hæret. li. 6. & Rebuff. in Prax. benefi. in explicatione Bullæ cænæ Domini. art. 1. in verb. Et receptatores; & Odoar. consil. 36. & Ioann. Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cal. 4. nu. 10. in fine, & Syl. in verb. Hæresis. n. 10. versic. Septimò ibi: Receptatores. & Angel. in verb. Hæreticus. num. 23. ver. Quis dicitur receptator, & Iacob. de Graff. lib. 4. decis. cal. consil. cap. 1. nu. 23.

Sexto in excommunicationem receptator incidit, qualiscunque sit hæreticus, quem recipit; nam Bulla non distinguit; ergo nec nos distinguere debe-

I mus.

3 mus. Quare vel parentem, vel filium, vel fratrem hæreticū quis recipiat, in excommunicationē incidet; non enim ratione sanguinis recipiens excusatur, vt dixit Gloss. in c. excommunicamus. §. credentes, in verb. Receptatores, de hæret. quam sequitur Paul. Ghirland. in Tractatu de hæret. q. 9. nume. 2. Item vel uxorem hæreticam maritus recipiat, vel è contrario vxor maritum, in excommunicationem hanc etiam incidet, vt dixit Carer. in Tractatu de hæret. nume. 169. versi. An autem liceat uxorem receptare, vbi & quosdam alios idem sentientes refert; ac planè, si ratione consanguinitatis id non licet, minus ratione matrimonii. argum. §. sed naturalia, in Insti. de iur. nat. gent. & ciuil. Item vel amicum hæreticum recipiat excommunicationem hanc non euadet, vt dixit Carer. eod. num. 172. versic. An autem excuset, & nonnulli alij, quos ibi refert; idque merito; nā si consanguinitas, quæ naturalis amicitia quædam est, non excusat, nec amicitia excusabit. arg. l. i. ff. de admin. tut. & l. fin. C. de iis, qui ven. ætat. impet. Hæcque locum habent non solum vbi intendū: hæreticorum fauer.; verum etiam, vbi id non intendū; sed tamen receptio illa per se, &

proximè id operatur, vt pote, quæ fit, ne in manus iudicum veniat, ne puniantur, & ad summam vt iudicium euadant, vt supra id etiam diximus.

Septimò in excommunicationem incidit, etiam si hæreticus, quem recepit, hæresim deinceps abiurauerit; nā pœna excommunicationis obligat statim ipsum recipientem; esto igitur hæreticum poeniteat hæresis, non tamen receptor excommunicatione liber erit, sed absolutio necessariò postulabitur. argum. cap. cum desideres, de sent. excomm. Etenim nec hæreticus ipse per abiurationem hæresis excommunicatione solutus est, sed est opus absolute, vt asseruit Carer. cum aliis ab ipso citatis. eod. nume. 173. versi. Quid autem si hæreticus.

Octauò in excommunicationem hanc receptor incidit; quicumque hæreticus hic sit, vel Rex, vel Imperator, vel laicus, vel clericus, & quæcunque persona ob rationem supra allatā, quòd Bulla simpliciter loquitur; & quòd agitur de fauore religionis, & ob id est hoc amplificandum. argum. l. sunt personæ, ff. de relig. & sumpt. At quid si Romanus Pontifex, qui Bullam huiusmodi tulit, in hæresim incidisset, quòd Deus auertat, & ab

ab aliquo reciperetur, an recipiens, in excommunicationem Bullæ incidet? Ego sic distinguendum censerem. Aut ab Ecclesia adhuc toleratur, quia neque notorius, neque hæreticus declaratus est, & in hoc casu receptorem in excommunicationem Bullæ non incidere censeo. argum. cap. cum secundū leges. §. fin. de hæret. libr. 6. & ob extrauag. ad euitanda: non enim est verisimile obligare se recipientem voluisse; etenim nec ludo aleis cum Episcopo in excommunicationem per Episcopum latam contra tali ludoludentem incidit. Quare nec in excommunicationem aliàs iuris hic incidet. Aut notorius, denūciatusve hæreticus est, & in hoc casu ipsum recipientem in excommunicationem incidere censeo, modò incorrigibilis sit; nam tunc ea dignitate priuatur, & vt priuata persona est, præterea à legibus ante hæresim valent, ergo & Bulla firma remanebit, & ob id recipiens in excommunicationem incidet.

Nonò in excommunicationem incidit, in quemcunque locum hæreticum quis recipiat, vel in proprium regnum, vel in proprias eedes, vel in prouinciā, vt pmissimus, & vel in suas vel in alienas ædes recipiat. arg. l. i. §.

quod autem. ff. de seru. corrupt. & vt Rebuff. ibid. dixit.

Postremò ob quascumque causas recipiat in fauorem hæresis: nam ob multas recipi posse antea præmisimus. Hi ergo hæreticos recipiēdo in excommunicationem huius Bullæ incidū; iam eos, qui hanc pœnam euadunt, ponamus.

S V M M A.

1 Recipiens hæreticum ob aliā causam quam ob hæresim, in excommunicationem non incidit.

2 Recipiens consanguineum hæreticum, an existimetur ob hæresim, consanguinitatemve recepisse.

3 Metu recipiens hæreticum in excommunicationem non incidit.

4 Ignorans quem hæreticum esse in excommunicationem non incidit eum recipiens.

5 Necessitatis causa hæreticum recipiens in excommunicationem non incidit, siue sit necessitas animæ, siue corporis, siue famæ, siue rei.

6 Auxilium ab hæreticis recipere possumus, quòd res nostras tuamur, etiam contra christianos.

7 Necessitate aliqua si hæreticus p̄matur, opem ferre ei possumus.

8 Fama laboranti hæretico subuenire possumus.

9 Aegrotò hæretico medicinam facere possumus.

10 Hæreticis regno priuatis, sed ad huc in possessione existentibus, an licite opem feramus ad regnum tuendum.

II.

1 S. Explicatis, qui in excōmunicationem hanc incidūt; iam explicemus, qui eam poenā euadunt. † Primū igitur in excōmunicationem hanc non in cidunt, qui ob aliam causam ab hæresi hæreticos recipiunt; nā causa prohibitionis est hæresis, id est fauor hæresis; vbi ergo receptio non fit ob fauorem hæresis vel in eius fauorem non redundat, recipiens in excōmunicationem non incidit, cessante enim causa prohibitionis cessat prohibitio. arg. cap. cum cessante. de appella. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron.

Quare, qui hæreticum quem piā recipit ob consanguinitatem, affinitatem, amicitiamve, ac propterea si amicū quis ob amicitiam; si pater filium, quia filius est, & hospes, si hospitem ob id tantum recipiant, in excōmunicationem nō incidēt. quoniam fauere hæresi hi non existimantur, vt sensit Nauar. in cōfi. 2. 3. num. 8. de senten. excōm. lib. 5. & in Man. capi. 27. nu. 55. versū. Quarta, ibi quales multē occurrere possunt, & Martinus

Alfonf. de Viuald. in Candela bro. p. 2. in explanatione Bullæ Coenæ Domini. cas. 1. num. 8. & 9. & Iacob. de Graff. lib. 4. decil. cas. cons. num. 26. in fine, ca. 1. Hæc tamen vera sunt, modo in fauorem hæresis receptio non redundet; nam si receptio eorū fiat, ne a iudice compræhendantur, vel ne puniantur, vel vt ob has causas occultentur secus ē, vt supra dixi. Receptio igitur hos excusabit, vbi fauor hæresis nō sequitur, vt pote, quia hospitii gratia receptio fit, nullo hæresis fauore consequente, ita Tolet. in Bulla Coenæ Domini excōmunic. 1. num. 2. i. cum seq. † Atqui an in dubio consanguineus existimabitur recepisse, vt hæreticum, consanguineumve hæreticum consanguineum recipiens? Ego cenfeo hunc existimandum esse re dubia vt consanguineum recepisse; tū quod in poenis benignior interpretatio faciendā est. ca. in poenis, & ibi Gloss. de regu. iur. lib. 6. & 1. interpretatione. ff. de poe. tum quod re dubia nec dolus, nec delictum præsumitur. argum. l. merito. ff. pro soc. atque sic sensit Nauar. in cita. versū. Proximū ē, nam, vbi quis fauet hæretico cognato tamquam cognato nō, a quam hæretico fauere censeri ait; ergo idem hic, & hæc in fo-

ro exteriori locum habent. In foro autem interiori facillimè sacerdos id arbitrabitur; nam, vt res est & poenitens faretur, res diiudicabitur, non autem vt præsumitur, atque sic de fauente hæreticis ait. Nauar. eod. nu. 55. versū. Quarta, ibi quoad forum autem interius, quare si poenitēs se hæreticum recepisse fateatur in fauorem hæresis, in excōmunicationem eum incidisse sacerdos iudicabit.

3 Secundō in excōmunicationem non incidit, qui coactus vi, metuue probabili hæreticum recepit, vt dixit Carer. in Tractatu de hæreticis. num. 171. versū. Limita etiam, vbi & Bald. & alios quosdam idem sentientes refert, & Iacob. de Graff. eod. c. 25. etenim & hic non ob hæresis fauorem recepisse apparet. Ac planè, si vis præcisa est, quod violentum simplex ab Aristotele dicitur lib. 3. Moral. nemo iure id dubitabit; nam hic non agere, sed pati dicitur, vt habetur in c. sacris, de iis, quæ vi, metuue caus. sunt, & facit ca. contra christianos. de hæret. lib. 6. Quare, si hæreticus multos secū habens alicuius domum ingredietur, eumque cum familia confringat, quod superioribus annis exules hic Barbiani, & in aliis vicinis locis factitabant, ne

mo ob receptionem hæretici hunc dominum domus in excōmunicationem incidisse dicatur; quippe, quia non vt hæretico fauit, sed quod resistere non potuit, eum recepit. Si vis itidem præcisa non est, sed mortis metus infertur, nisi recipiatur, planè hunc quoque excusari cenfeo; non enim verisimile est, iudicem, qui ob oculos æquitatē habere debet. arg. l. quod si ephesi. ff. de eo, quod cert. loc. & minus legem, qua cum mitius agimus, iuribus vulgaribus, minimè omnium Ecclesiam, quæ benignissima mater est, voluisse tanto periculo quæ ad excludendum hæreticum obligari, præsertim quod hæresis gratia id nō facit. Quare ob hanc rationē in excōmunicationem non incidunt, qui in locis hæreticorum viuunt, & hæreticorum communionem vtuntur: propterea quod eos expellere nequeūt; excusantur etiam & terrarū Principes, qui in eorum regnis hæreticos tollerant ob bonum pacis, & expellere ipsos non possunt; sic enim & Iulianum Apostaram Ecclesia tolleravit, quoniam expellere ipsū non poterat; ob pacem igitur seruandam tollerari poterunt, quod & sensit Sanctus Thom. 2. 2. q. 10. art. 11. in fine, & Gloss. in c. Iulianus. 11. q. 3. & Nau.

Nauar. in consi. 1. q. 24. in fin. de constit.

- 4 Tertiò † in excōmunicationē hanc non incidit, qui hereticū recipit, quem hereticum esse p̄babiliter ignorat, ita enim sentit Gloss. in capi. accusatus. §. ille quoque, in verb. Non possēt, de hæret. lib. 6. & Carer. in Tractatu de hæret. num. 170. versic. Limita etiam nisi ignorantes; & Ioan. Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. ca. 4. num. 10. versic. Nonò, & Syl. in verb. Hæresis. 1. num. 10. & facit. c. quicumque, in verb. Scienter. iunct. Gloss. de hæret. libr. 6. Idque iure meritò; nam ignorantia hæc facti ignorantia est, quæ excusat, ut habetur in c. ignorantia. de regu. iur. lib. 6. & in l. regula. ff. de iur. & fact. ignor. etenim nec qui bannitum recipit, quem talem esse probabiliter ignorat; in pœnam statuti latam in recipientes bannitos incidit, ut dixit Barto. in l. omnes. 2. C. de agricol. & cens. & sequitur Nell. in Tractatu de ban. in 3. part. secundi temporis. num. 20. Postremò lex de re possibili esse debet. c. erit autē lex. d. 4. At si obligaret ignorantes, esset de re impossibili, & sic iniqua, & contra l. impossibilem. ff. de reg. iur. Hæc autem ignorantia probabilis esse debet, ut diximus, ut probatur. per c. apo-

stolicæ. de cler. excomm. min. & c. ut animarum, de constit. lib. 6. & l. regula. §. sed facti ignorantia. ff. de iur. & fact. ignoran. & ut dixit Care. in re nostra in eo. Tractatu. num. 170. versic. Limita etiam; nisi ignorantes, & de recipiente bannitum. Bart. in citat. l. omnes. Et scientia in dubio non præsumitur, nisi probe tur, ut habetur in c. præsumitur. de reg. iur. lib. 6. & ut ait Carer. ibidem. Quare accusator in articulis proponere, & probare debet recipientem sciuisse eum hereticum esse, ut dixit Carer. ibid. vbi & quosdam alios idem sentientes refert. Excipitur tamen, vbi hereticus aut notori⁹, aut denunciatus esset, ut asseruit Carer. ibidem: quod tamen mensententia locum non habet, vbi & hoc probabiliter ignoraret, quid enim, si vbi hereticus denunciatus est, quis absens erat? quid si etiam præsens in lecto graui morbo affectus iacebat? planè in his, & huiusmodi casibus, quos tamen ipse probabit, excusabitur. argum. c. fin. de his, qui matrimonium acculare possunt: ac planè, si re vera ipsum hereticum denunciatum esse ignoraret; esto in ciuitate sit, vbi denunciatus est (sunt enim multi simplices, & alii etiam, qui sua negocia agunt, aliena vero

non

non curant) in excommunicationem hic non incidet: nā hūc recipiendo mortifere non peccat, & in maiorem excommunicationem quis non incidet, nisi ob mortiferum peccatum. arg. c. nullus, & c. nemo Episcoporu. 11. que. 3. & nos probauimus in Tractatu nostro de censuris, ca. 27. num. 2. Tab. 2. Immò pro regula habendum est nos ad vitā dum quempiam criminofum non teneri, nisi vbi aut denūciatus, aut notorius est ob extrauada Euitanda.

Quartò in excommunicationem non incidit hereticum recipiens, vbi heresis eum pœnituit; nam tunc licitè eum recipimus, quia hereticus hic propriè non est, sed fuit, & sic cessat causa prohibitionis, ergo & p̄hibitio cessare debet. argum. c. cum cessante. de appella. Quamuis, si aut notorius, aut denūciatus fuisset, & nondum ab excōmunicatione solutus, ob excōmunicationem vitare eum deberemus, ne in excōmunicationem incidamus, iuxta c. nup̄ de sent. excomm.

- 5 Quintò † in excōmunicationem non incidit, qui necessitatis causa hereticū recipit, & idcirco, vbi eum recipit, quo suæ necessitatis subueniat, & hoc ob rationem antea latam, quòd non

ob fauorem hæresis recipitur. Et quoniam necessitas quadripartita esse potest, animæ, corporis, fame, rei; ob eam rem quecunque necessitas adsit, quo nobis subueniat, hereticū recipere poterimus: Nam ecce primo si puer baptizandus sit, propterea quod mors impendat, & nō adsit christianus catholicus, qui baptismum ei administret, ne puer sine baptismo è vita hac discedat, recipere hereticum poterimus: immò & rogare debemus, ut ipse baptismum administret, ita dixit Ioann. Arela. in Tractat. de hæret. not. 34. & nos abunde in Tractatu nostro de Censuris. cap. 13. §. 16. nume. 4. Tab. 1. vbi & quid iuris de pœnitentia, & de aliis sacramentis esset, disputauiamus, atque absoluiimus.

Ob salutem nostram corporis quoque ab heretico medicinam ægroti recipere possumus; ut si hereticus excellens medicus sit, & alium medicum æquè bonum non habeamus; nam & ab excommunicato eam licitè recipimus, ut in eo. Tractatu id etiam probauimus. Postremò heretico ægroti medicinam facere possumus, ut infra probabimus. si itidem fame præmamur, nec alium, qui nobis subueniat, habemus, recipere hereticum q̄ nobis

nobis subueniat, possumus; nā necessitas legi nō subiicitur. arg. c. q̄ licitū de reg. iur. & c. discipulos. de consecr. d. 5. & non vt hæretico faueatur, sed vt saluti nostrę consulatur, recipimus; & facit ca. accusatus. §. ille quoque, iunct. Gloss. in verb. Non possit, de hæret. libr. 6. Si quoque, ne quis nos interficiat, veremur, eorūdem opera, quo nos tueamur, vti possumus, vbi aliunde nobis prospicere nō valemus, etenim vt paulo post videbimus, & ad regna, imperia, & res nostras tuēdas, eorum auxilio licitè vtimur, ad summam quæcunq. necessitas corporis sit, ipsorum opem implorare poterimus.

Ob famam, honoremq. tuendum itidem ad eorundem auxilium confugere possumus: quid enim, si mulieri vis inferatur, & nō habeat, qui uim propulset? Planè licitè opem & ab hæreticis implorabit, & sanè ob eam rationem, quoniam non ob hæresim recipitur.

6 Postremò q̄ res nostras tuēdas hæreticos recipere possumus: idque meritò; nam hic non eorū opera vtimur, quo hæresi faueam⁹, sed quo res nostras tueamur. Quare Imperatores, ac Reges, aliiq. Principes licitè promilitibus, ac ducibus exercitū in bello hæreticis vtuntur, quo

sua regna & imperia tueantur, recuperentvè contra Turcas, vt id pluribus concludit Anchar. in c. p̄sidentes, nu. 3. ver. Ego autem quæro, de hæret. libr. 6. Immo & contra christianos vbi in sum bellum in ipsos geritur, q̄ fecisse memoriæ proditum est Franciscum Galliarum Regem contra Carolum Quintum, qui Turcas secum habuit, vt refert Nauar. in c. ita quorundam, not. 4. nu. 27. de iudæ. Immo & non existente necessitate, sed solum ob vtilitatem, & commodū haberi milites, ac duces hæretici possunt, quod fecisse Carolum Quintum, & Philippum eius filium Hispaniarum reges, qui Lutheranis p̄ducibus, ac militibus in variis bellis vsi sunt, vt tradidit Nauar. in Man. capi. 27. nu. 55. ver. Quarta, vbi et tempore pacis, et belli ob vtilitatē, ac necessitatem christianis hæreticos habere licere concludit; in quatuor igitur his casibus licitè hæreticos recipiemus.

7 Econtrario q̄ etiā, quo hæreticis in necessitate subueniamus, in vno de quatuor modis, licitè eos recipiemus. Nam primo ob animæ salutem eos licitè recipimus, si hoc animo eos recipiamus, quo rescipiscant, et hæresim relinquunt; etenim non modo hic non peccamus, sed cōtra potius

potius mereamur, atque idcirco in excommunicationem non incidimus. arg. c. nullus, & c. nemo Episcoporum. n. 1. q. 3. Hinc et si aliàs, quis excommunicati communione vtēs in minorem excommunicationem incidit, vt habetur in c. nuper, de sent. excomm. & vt nos probauimus in Tractatu nostro de Censuris. capi. 23. §. 12. Tab. 2. vbi tamen eius communione vtimur, quò à contumacia rescipiscat, eam p̄nam euadimus, vt habetur in c. cum voluntate. de sent. excom. & vt nos in eodem Tractatu egimus; ergo idem & hic.

8 Quò itidem salutem corporis tueatur, & ne indignè ea priuentur, licitè opem eis ferimus; si enim fame laborant, victū eis præstare possumus, vt dixit Glo. in c. accusatus. §. ille quoque, in verb. Non possit. de hæret. libr. 6. nam propter necessitatē famis aliquid hæretico nos dare posse inquit, & eam Gloss. sequuntur nonnulli, quos refert Gemin. ibid. eandem opinionem sensit Gloss. in c. 1. d. 30. nam in necessitate, quò ad vitæ necessaria, patri hæretico magis subueniendum esse, quàm alteri ait, & eā opinionem communiter receptam esse testatur Abba. in ca. si quis Episcopus. num. 2. de hære. ergo pro certo habent hæreti-

co subueniri posse. Hanc eādem opinionem, vt in necessitate subueniri hæretico possumus, sequitur quoque Carer. in Tractatu, de hæret. num. 167. An autem liceat aliquem receprare consanguineum, eandem sequitur Nauar. in Man. ca. 27. ver. n. 55. versicu. Quarta; ibi, Tum quia tenetur quis, vbi non solum id nos posse, sed ad id nos teneri probat. Eandem opinionē ego quoque vti verissimam sequor. Primò ob citat. ca. accusatus. §. ille quoque, de hæret. libr. 6. nam ibi dicitur, eū, qui abiurauit, si post abiurationem hæreticis munera mittat, vel donet, seu fauorē ei impendat, qui excusari non possit, relapsum iudicari hunc debere. Hęc ibi; ego noto ea verba seu fauorem impendat, qui excusari non possit; nam, si vbi fauor, quem impendit, excusari non potest, quia scilicet sit factus causa hæresis, relapsus iudicatur; ergo à contrario sensu, quod argumentum validissimum dicitur in le. 1. & ibi DD. not. ff. de off. eius, vbi fauor excusari potest, puniri non debet, nec pro relapso haberi; at quæ exculatio maior esse potest ei, qui hæreticum recipit, quā necessitas famis, & tuendę eius vitæ causa, ne famē pereat? Planè animæ salute excepta, maiorem

non reperio, atque ob id Gloss. ibi ius illud declarans exemplū de fame posuit. Secundò facit c. quoniam in fine. r. q. 3. vbi & ex cōmunicatis subueniri posse in hoc casu dicitur humanitatis intuitu, non autem quò in contumacia perseverent; ergo idē de hæreticis sentiendum. Tertiò facit c. pasce. d. 86. vbi dicitur hominem is occidere, qui pascendo hominem seruare potuit, & non paut: quo iure Nauar. in citat. vers. Quarta, probat non modo id nos posse, sed etiā ad id teneri. Quartò facit, quoniam per dationem cibi, ac potus non dicitur quis recipere aliquid, vt habetur in l. r. §. qd̄ autem ff. de seru. corrupt. Accedit postremò subuentionē hāc in animę salutem redundare; viuendo enim hæreticus fortasse rescipiscet, quod non fiet, si fame in eo statu motiatur: necessitate famis igitur subuenire illi possumus. † Quare ob easdem rationes, & eidem morbo affecto medicinas licitè faciemus; & ne aliàs iniustè interficiatur, opem feremus. Quod, & de eius pudicitia tuenda sentimus; nam nec mulierem bannitam adulare cuiquam licet. Quò ad rem tuendam demum hæretico opē ferre possumus, nam si priuata persona sit, re sua priuari nō debet, nisi postquam hæreticus declaratus est, & à Iudice, vt habetur in c. cum secundum leges, de hæret. lib. 6. si verò publica persona sit, vt Rex, vel Princeps priuari regno non potest, nisi à superiore, quod factum legimus à Sixto Quinto in Bulla incip. Ab immensa æterni regis potentia, & ab aliis Summis Pontificib. vt in c. 2. de re iud. lib. 6. & infra alibi diximus. Quare, antequam hæretici priuentur, licitè eis subuenimus. † At quid si ob magnā eorum potentiam regno priuati à superiore, qui potest, excludi tamen nequeunt, an licitè hisce opem feremus ad sua regna tuenda? Ego sic distinguendum cenfeo. Aut bellum contra eos Principes priuatos regno motum est licitè ab eo, qui potest, vt pote auctoritate Romani Pont. & in hoc casu, quoniā ex parte oppugnātis bellum iustum est, ob eam rem eis opem ferre non licet; sicut nec contra iudicem iustè aliquem condemnantem, & punientem. Nec facit, si dicatur; si eis nō subueniatur, regno occupato ab oppugnante, ei resisti; deinceps nō poterit; quandoquidem mala facienda non sunt, vt bona eueniant; salus enim animæ periclitatur; & nihil prodest homini, vt inquit Christus Dominus, si vniuersum

uersum mundum lucretur, animæ verò detrimētum patiat. Aut bellum infertur ab alio in damnum ipsius regni, & sine auctoritate superioris; & in hoc casu ne regnum pereat, detrimētumque patiat, licitè eis opē feremus; nam & Romani milites christiani licitè opem ferebant Iuliano apostatę, qui ob potentiam regno priuari de facto nō poterat, ne res publica detrimētum pateretur, vt habetur in c. Iulianus. r. q. 3. Quare, & regno aliquo christianorum ab hæretico aliquo possessio, si ab hostib. eius regni oppugnetur, licitè ad illud tuēdum Principi illi hæretico subueniemus.

Sextò in excommunicationem quis non incidit hæreticū recipiens, vbi Romanus Pontif. id iuberet; nam, ex quo excommunicatione per Bullam ab eo latam est, noluisse hunc recipientem in excommunicationem incidere verisimile est. arg. l. quidam consulebant. ff. de re iudi.

Postremo in excommunicationem non incidit, vbi quis recipit hæreticum, nec denunciatur, nec notorium; & hoc ob extrauag. ad euitanda, quæ neminem criminofum vitare nos cogit, nisi notorius, denuncia- tusve sit; id quod & in censura irretito locum habet, vt declara-

uimus in Tractatu de censuris capi. r. §. 7. Tab. r. vbi eam posuimus; idq; meritò; etenim ante declarationem, notorietateve, vt ita dicam, hæreticus suo iure priuari non debet, & ob id neque hoc, quò minus recipiatur. arg. c. cum secundum leges, de hæret. lib. 6. sed iam de fautoribus hæreticorum agamus.

Vers. Fautores.

S V M M A.

1 Fautor hæreticorum quis dicatur. 2 Fauere in iudicio hæreticus dicitur, qui hæresis gratia omittit cōtra hæreticum procedere.

3 Iudex laicus hæreticorum fautor dicitur, si requisitus non curat, vt constitutiones contra hæreticos lata seruentur.

4 Statutum faciens, quò inquisitoris hæresis officium impeditur, hæreticorum fautor dicitur.

5 Iudex nolens exequi sententiam cōtra hæreticum, hæreticorum fautor dicitur.

6 Aduocati, & procuratores, qui sine licentia hæreticum defendūt, hæreticorum fautores dicuntur.

7 Supplicans pro hæretico, hæreticorum fautor dicitur.

8 Satelites, id est sbirri, qui hæretico capere nolunt, an fautores hæreticorum sint.

- 9 Denunciare nolens hereticum is, ad quem hoc ex officio pertinet, fautor hereticorum dicitur.
- 10 Laudans hereticum, fautor hereticorum dicitur.
- 11 Admonens hereticum ut fugiat, quia iudex eum capere vult, an hereticorum fautor dicitur.
- 12 Carcere inclusum hereticum illinc eruens hereticorum fautor dicitur.
- 13 Frangendi carcerem gratia, instrumenta praebens heretico, hereticorum fautor dicitur.
- 14 Alimenta praebens heretico ob haeresim fautor hereticorum dicitur.
- 15 Honorans hereticum quando hereticorum fautor dicitur.
- 16 Timore honorans hereticum, an hereticorum fautor sit.
- 17 Occultans hereticum ob haeresim hereticorum fautor dicitur.
- 18 Sepeliens hereticum fauere dicitur heretico.

In hac parte fautores hereticorum etiam excommunicantur: verum, quo rem hanc absolutam, & explicatam magis habeamus, duo praemittenda sunt, primum, quoniam fautores sint; deinde quot modis hereticis faueri contingat.

1 Quoad primum igitur DD. Gemin. & Ancharan. in c. quicumque, de heret. libr. 6. multa non minus confuse, quam obscure di-

cunt. Ego autem fautorem hereticorum eum esse sentio, qui vel ne ob illud crimen oppugnetur, ipsis opem fert; vel animum dat, quo in illo crimine perseverent; vel, ubi eos ab eo vitio auocare, ex officio ve castigare potest, ipsos tolerat, aut alimenta, sumptusve praestat, de habitatione ve eos accommodat. Ac prioris scilicet, qui opem fert, ne ob haeresis crimen oppugnetur, quod fautor sit, cum per se id constet, probatione non eget, sicut nec secundus, qui animum in eo crimine perseverandi dat. Is denique, qui potest ab eo crimine ipsos auocare punireve ex officio, & haec non facit, quod hic fautor sit, probatur in c. qui potest obuiare. 23. q. 3. Qui potest obuiare, & perturbare perversos, dicitur enim ibi, & non facit, nihil est aliud, quam fauere impietati eorum. Haec ibi, ex quibus aperte habetur eum malis fauere, qui ipsis non obstat. Idem habetur in c. quantae. de sentent. excom. Eos delinquentes fauere interpretamur, ait enim ibi Romanus Pont. qui, cum possint, manifesto facinori desinant obuiare. Haec ibi; Non est igitur quod de hoc dubitemus; hi ergo hereticis fauere dicuntur. hi eorum fautores nominantur: sed iam de modis, quibus hereticis

hereticis fauetur, agamus; quod secundo loco praemittendum esse polliciti sumus.

Modi ergo, quibus hereticis fauetur, plures sunt; sed quonia partim in iudicio, partim extra iudicium habetur; ideo prius de prioribus, deinceps de aliis agamus.

- 2 In iudicio igitur primo fauet heresis inquisitor, qui haeresis gratia omittit contra hereticum procedere, scilicet non capiendo, in carcerem non coniciendo, ubi potest, ita Tolet. in Bulla Coenae Domini Excom. 1. num. 20. Id quod locum habet, ubi primum hoc efficere potest; nam si sine causa moratur, in excommunicationem incidit; hoc enim agendo pro certo fauere heretico dicitur. argum. cit. c. quantae. de sentent. excom. & ut inquit Gemin. in c. 2. num. 10. vers. qui autem dicatur fautores; & Ancharan. num. 5. vers. Quinto quaero, qui dicantur fautores. de heret. libr. 6. & Syl. in verb. excommunicatio. 7. nu. 11. vers. Quinta est. & Ioann. Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. ca. 4. num. 9. vers. Ostaudo, & Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullae Coenae Domini art. 1. in ver.
- 3 Laici quoque iudices si inquitore, Episcopo, eorumve vicariis postulantibus, curare nolunt, ut constitutiones contra hereticos, eorum credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, eorumque filios promulgatae seruentur, ipsive non seruant, hi quoque fautores hereticorum dicuntur, ut habetur in ca. ut officium. §. statuimus etiam, ibi, Etenim tanquam hereticorum fautor. de heret. libr. 6.
- 4 Qui statutum faciunt per quod inquisitionis officium impeditur, hereticorum fautores etiam dicuntur. argum. c. statutum civitatis. eod. libr. 6. Qui etiam beneficium ecclesiasticum eis confert. arg. ca. ut commissi. §. fin. de heret. eod. libr.
- 5 Iudices quoque, qui nolunt executionem in hereticos faciendam ab inquisitionis iudice mandatam perficere; nec non, qui alias directe, vel indirecte inquisitionis

Et facit pro hac sententia Clem. cupientes. §. verum. de here. ubi qui odii, gratiae, vel amoris, luctri, aut commodi temporalis obtentu contra hereticum procedere omittit, punitur, & in excommunicationem incidit; ergo multo magis, ubi haeresis gratia id omittit; sicut etiam, si testes diligenter non scrutaretur ob eandem rationem.

Laici quoque iudices si inquitore, Episcopo, eorumve vicariis postulantibus, curare nolunt, ut constitutiones contra hereticos, eorum credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, eorumque filios promulgatae seruentur, ipsive non seruant, hi quoque fautores hereticorum dicuntur, ut habetur in ca. ut officium. §. statuimus etiam, ibi, Etenim tanquam hereticorum fautor. de heret. libr. 6.

Qui statutum faciunt per quod inquisitionis officium impeditur, hereticorum fautores etiam dicuntur. argum. c. statutum civitatis. eod. libr. 6. Qui etiam beneficium ecclesiasticum eis confert. arg. ca. ut commissi. §. fin. de heret. eod. libr.

Iudices quoque, qui nolunt executionem in hereticos faciendam ab inquisitionis iudice mandatam perficere; nec non, qui alias directe, vel indirecte inquisitionis

sitionis officium, latam sententiam, & ad summam processum, ac iudicium impediunt heresis gratia, & hi haereticis fauere dicuntur. argu. c. vt inquisitoris. §. prohibemus quoque. de haeret. lib. 6. Quare, si iudex secularis nollet accomodare suos milites ad haereticum capiendum, hic haereticorum fautor diceretur, atque sic quoque dixit Iacob. de Graff. eod. cap. num. 18. & in simili Nauar. consi. 14. de haeret. lib. 5.

- 6 Aduocati quoque & Procuratores, qui in causa heresis suum officium praestant, & ipsi fauere haereticis dicuntur. argum. ca. si aduersus. de haeret. atque ita dixit Carer. in Tractatu de haeret. num. 19. versu. Item haeresis contrahitur, & Gemin. in c. 2. num. 11. & Ancharan. nume. 5. de haeret. lib. 6. & Rebuff. eod. art. in versu. Fautores, ibi. Item aduocati. Hoc autem locum habet, vbi fauerent ei in heresi, & scirent ipsum re vera haereticum esse, & tamen eum tuerentur, secus autem si id facerent, quod illum innocentem existimarent, esto deinceps nocens appareat, ita sensit Zab. in Clem. 1. de poe. in principio. nu. 17. versu. Decimotertio quarto, cum seq. & Ioann. Nicol. Arelat. in Tractatu de haereticis. not. 45. incip. Defendēs

haereticum, vbi & alios idem sentientes refert, & Iacob. de Graff. eod. cap. nu. 18. vbi & testes falsum deponentes pro haereticis fautores dici asseruit. Pertinent quoque huc, quae dixit Gundissalu. de Villadieg. in Tractatu de haeret. quaest. 16. & idem Carer. ibid. In hoc tamen casu pro haeretico accusato, vel inquisito non potest quis impunè absque licentia comparere; communisque opinio haec est ex mente Affli. super 1. part. Cōstit. Regni, Rubr. 1. nu. 43. quem refert Quint. Mandos. in Tractatu de sign. grat. in titu. Absolutio ab heresi, versu. Tam detestanda. fol. 95. Idem sensit Clar. lib. 5. §. Haeresis. versu. Vterius pro haereticis, in sua Pract. crim.

Supplices etiam pro haereticis eis fauere dicuntur; id enim non licet, atque meritò; nā, si pro eo, qui in crimen lesae maiestatis incidit, supplicare non licet, vt habetur in le. quisquis. §. denique. C. ad leg. Iul. maiesta. multo minus pro haeretico, atque sic dixit Gundissalu. in ead. q. nu. 3. & Ioann. Tabien. in ver. excommunicatio. 5. cal. 4. nu. 9. versu. Verbis autem dicitur quis fauere, & facit ca. 1. 14. q. 6. vidē. solum igitur eum tueri licet, vbi iniuste molestia afficitur, vel iniuste affici creditur; quamuis,

vbi

vbi primum iniustā causam habere cognoscitur, de finire à defensione debeamus.

- 8 Satellites publici quoque vulgò Sbirri appellati, ad quos pertinet ex officio haereticos capere, si haeresis grā eos non ceperint, haereticorū fautores et dicuntur, quod & sensit Iacob. de Graff. eod. cap. num. 19. Excipitur tamen, vbi eos capere non poterunt.

- 9 Non denunciātes nec accusantes etiam haereticos, ad quorum officium hoc pertinet (modò ob heresim id faciant) atque sic dixit Ioann. Tabien. ibid. & Tolet. in Bulla Coenae Domini ex com. 1. num. 20. vbi etiam inquit eos, qui ex officio non tenentur, in poenam hanc non incidere. In iudicio igitur his rationibus, & aliis huiusmodi haeretico fauere quis dicitur.

Extra iudicium etiam haereticis quis fauere potest, & hoc aut dictis, aut factis; † dictis primū haereticis fauet, qui eum ob suam haeresim serio laudat, secus autem si ex simplicitate, vt potest dicendo eum esse virum bonum, sacrarum litterarum studiosum, & verum christianum, atque sic dixit Gemin. in c. 2. nume. 10. versu. Qui autem dicantur fautores, ibi; item posset quis fauere verbo, & Ancharan. nu.

5. de haeret. lib. 6. Item libenter audiens eorum libros, qui haeresim continent, vbi leguntur, modò signo aliquo id declaret; itē memoriter recitantes eosdem. Item, qui ait iniuste ipsos condemnatos, & inquisitores non bene processisse contra ipsos, ita Tolet. ibid.

11 Atque si quis amore prosequens haereticum non ob haeresim, sed ob amicitiam, sciens iudicem velle eum ob haeresim capere, ipsum admonuit, vt auferret, an hic fautor haeretici dicitur? Planè vbi ob fauorem haeresis id faceret, hūc haeretici fauorem esse nemo inficiabitur, vt hoc etiam sensit Tabien. in ver. Excommunicatio. 5. cal. 4. nu. 9. versu. Verbis autem dicitur quis fauere. At quid si ob amicitiam? & in hoc casu idem sentio, scilicet haereticorum fauorem dici, quoniam ei fauet, & hic fauor in heresis fauorem redundat, & pertinent huc, quae antea dicta sunt de receptatoribus, & hoc sensisse mihi videtur Andr. de Iser. quem refert, ac sequitur Ioann. Nicol. Arelat. in Tractatu de haeret. not. 29. nam ibi ait, qui ob amicitiam, & familiaritatem admonuit haereticum, vt fugeret, quia iudex volebat eū capere, hunc teneri de tali admonitione. Facit quoque, quod dixit

xit

xit Tabien. eod. nu. 9. vers. secundo facit, atque sic sensit etiam Martinus Alfons. de Vuald. in suo Candelabro p. 2. in explanatione Bullæ Coenæ Domini. ca. 1. nu. 9. Verbis quoque fauet q̄ hereticum instruit de celanda veritate, vel falsitate dicenda, vel qui eos falsis rationibus, falsive testibus è iudicum manu liberat. vt probatur in c. accusat. §. sacerdotes, & ibi not. Gemin. de heret. libr. 6. atque sic sensit Rebuff. eod. vers. Fautores, ibi. Item fautores sunt. His igitur, & aliis huiusmodi modis fauere heretico verbis quis dicitur. Quare, & qui, vbi satellites hereticū capere volunt, clamat, quò animum heretico faciat, ne se capi permittat, dicendo ei se paratum opem ferre, & pro virib. vt se defendat, esto aliud hic nõ agat, tamen hereticorum fautor hic diceretur, vbi ob hæresim id facit. Fauet etiam, qui præcib. liberat eum. arg. c. 1. §. illud. 14. q. 6. viden.

Factis quoque fauere hereticis quis dicitur, vt dixit Tabien. in vers. Secundo fauet facto; & Rebuff. eod. ibi. Facto etiam: idque multis modis.

12 Primò vbi quis dimittit, euitve è carcere, è manibusve iustitiæ hereticum, ne puniatur ob hæresim; hic enim sine dubi-

ratione heretici fautor dicitur; etenim si iudices fauere hereticis dicuntur, qui eos impunè abire permittunt, vt antea probauimus, multo magis, qui sic erunt, & facit ad hoc c. accusatus. §. sacerdotes. de heret. libr. 6. & c. vt inquisitionis. §. prohibemus, ibi: Seu indebitè eos liberando. eod. tit. & lib. vbi hoc habetur, idem sensit Nauar. eod. conf. 14. num. 3. idem dixit Carer. in Tractatu de hereticis. num. 19. de eo, qui hereticum liberauit, fecitve, ne in manus iudicum perueniret.

13 Item fauet hereticis facto, † qui instrumēta heretico in carcerem incluso tribuit, quibus effecto carcere effugit, etenim & qui sciens dedit instrumenta ad furandum, vt pote scalam, malleos, & id generis, furti tenetur, vt habetur in l. si pignori. §. qui feramenta. ff. de furt. & facit c. ex iniusta. 23. q. 4. & sequitur hoc Gemin. in citat. c. 2. nu. 12. vers. Quid autem de agente, & tenet hoc etiā Iaco. de Graff. lib. 4. decil. cas. conlc. cap. 1. nu. 17.

Tertiò factis quis fauet heretico, † qui ob hæresim alimēta ei præstat, vt dixit Gemin. in citat. c. 2. nu. 12. vers. Quid autem. de agente, & Ancharan. nu. 5. vers. ficu. Et de istis aduocatis, ibi. Quod autem quis faueat, et Rebuff.

Rebuff. eod. vers. ibi: Facto etiam. Item qui arma, vel pecunias præbet, quibus se liberet. Tolet. in Bulla Coenæ Domini Excom. 1. nu. 20. vers. iu. Commissione. Qui itidem iudicem quacūque ratione corrumpit, vt liberet hereticum.

Quartò factis hereticus fauet; † qui eos ob hæresim adorat, veneraturve, aut communionē ab ipsis sciens recipit, aut eos associatur, aut visit, aut dona, munerave mittit eis, vt probatur in c. accusatus. §. ille quoque de heret. libr. 6. ibi enim relapsus dicitur, q̄ post heresis abiurationē hæc præstat, idem dixit Ioann. Nicolau. Arelat. in Tractatu de hereticis. not. 5. incip. Nota perpetuò, & Tabien. in verb. Excomunicatio. 5. cas. 4. nu. 9. ibi. Secundo fauet facto, quæ ego intelligo semper, vbi ob hæresim ea præstat, non autem vbi ob aliam causam, modò in fauorem hæresis non redundet, id quod probatur in cita. §. ille quoque, nam qui abiurauit heresim, relapsum iudicandum esse ibi dicitur, vbi prædicta facit; modò fauor, quem impedit heretico, excusari non possit; ergo secus, vbi excusari potest, id autē contingit, vbi ob aliam causam ab heresi fauor præstitus probatur; & ideo Gloss. ibi in verb. Non

possit, declarans exemplis, quando ob aliam causam ab heresi fauor præstitus dicitur; & excusari possit, inquit, si hæc præstabat ob famem, vel ignoratiā; & eam sequuntur ibi Gemin. & Philipp. Franc. & alii ab ipsis citati. † Quare subditi Principis heretici, qui ob timorem solū eū honorāt, & nõ ob hæresim, hereticorum fautores non dicuntur. Quamuis si contra Ecclesiā bellum moueat, à peccato non excusarentur ipsi opem ferēdo; cum potius mortem oppetere, quàm contra Ecclesiam pugnādo mortiferè peccare debeant. argum. c. sacris. de iis, quæ vi, metulve caus. fiunt, & vt dixit Nauar. de christianis, qui remigum officium præstant coacti in nauibus turcarum contra christianos, in ca. ita quorundam, propè finem, de iudæis. & facit c. Iulianus. 11. q. 3. vbi Iuliano Apostatæ christiani milites opem ferebant aduersus hostes patriæ, nõ autem vbi contra christianos; & de hoc ibi commendatur. Notandus igitur est §. ille quoque, quoniam declarat hanc rem totam, quando scilicet præstans aliquid heretico fauere ipsi dicitur; nam, si ob hæresim quidpiam præstet, heretico fauere dicitur; si ob aliam causam, secundo modò in fauorem heresis nõ re-

dundet, vt supra saepius dixi. Ad ipsum tamen probare hoc pertinebit, & an eius iureiurando factum sit, vir bonus id arbitrabitur, arg. l. i. ff. de iur. delib. & ca. de causis, de off. deleg.

17 Quinto ¶ occultans sciens haereticum ob haeresim ne capiat, puniatur, haeretico fauere quoque dicitur; nam hunc & tamquam haereticum puniri posse dixit Bald. in l. i. C. de iis, qui latron. occult. & sequitur Ioan. Nicol. Arelat. in eod. Tractatu no. 3 r. versic. Adnotato; etenim occultans alienum delictum facit illud suum, vt dixit Glo. in eod. tit. C. de iis, qui latron. occult.

18 Postremo ¶ ne singula prosequar, qui haereticum mortuum Ecclesiastica sepultura donat, haeretico fauere dicitur. arg. c. quicumque. de haeret. libr. 6. vbi hoc agens punitur excommunicatione, nec antea absoluitur, quam è tumulo propriis manibus eiecerit; facit quoque Clem. i. de sepulturis. Excipitur tamen, vbi ob ignorantiam in loco sacro eum sepeliret, scilicet ignorans eum haereticum esse. Item, vbi eum profana sepultura donaret, non haeresis fauore, sed ne putredine aerem corrumpere, vel ob amicitiam, consanguinitatemve illud facit, ob citat. §. ille quoque, & vt respon-

dit Nauar. in simili. in confi. 12. de haeret. libr. 5. In omnibus igitur his modis haeretico fauere quis dicitur. His ita praemissis, iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

Fauens haeretico in excommunicationem incidit, quae regula quousque pateat, declaratur.

I.

¶ Fautores haereticorum qui nam sint, declarauimus; iam, qui in excommunicationem hanc incidant, declaremus. ¶ Fautores haereticorum igitur in excommunicationem hanc Bullae incidunt, vt in versu. proposito habetur: quae regula declaratur multis modis. Primo vt superiores; nam locum habet, quicumque fautor sit, vel Imperator, vel Rex, vel Dux, vel inferior, vel Cardinalis, vel Patriarcha, vel Archiepiscopus, vel Episcopus, & ad summam vel laicus, vel clericus sit. Item vel priuilegium habeat ne possit per litteras Apostolicas excommunicari, vt diximus supra.

Secundo in excommunicationem hanc haereticorum fautores incidunt vel dictis, vel factis faueant, vt supra diximus.

Tertio in excommunicationem

S V M M A.

nem incidunt non solum, vbi haeretico viuo fauent; verum etiam & vbi mortuo.

Excipitur tamen, vbi ob aliam causam ab haeresi haeretico fauerent, vt diximus supra ob §. ille quoque. Qui ergo haeretico alimta subministrat, ne fame pereat, in excommunicationem hanc non incidit, vt supra probauimus. Qui itidem ob metum ei fauet, obeditve, modo non contra Ecclesiam tantundem, vt habetur in c. Iulianus. iunct. Gloss. x i. q. 3. & tenet Nauar. confi. 12. libr. 5. q. 2. Qui itidem ob utilitatem regni, & christianorum eius haereticis non tamen in haeresi fauent, excommunicationem hanc euadunt. argum. cit. c. Iulianus. Quare & Principes christiani, qui haereticos tolerant in suis regnis, quoniam expellere eos nequeunt, & quod ipsorum operantur, & ne pax perturbetur, quod contingit Imperatori in Germania, & in Vngaria, & Regi Polonorum in Polonia, in excommunicationem hanc non incidunt: sed de fautoribus satis; iam de defensoribus eorundem agamus.

¶ Et generaliter quoslibet illorum Defensores.

- 1 Defensor quis dicatur.
- 2 Defensor haereticorum in excommunicationem incidit: quae regula, quousque pateat, declaratur.
- 3 Defensores haereticorum an haeretici sint.
- Fautores an haeretici sint.
- Receptatores an haeretici sint.

IC defensores quilibet haereticorum excommunicatur; verum, ne terminos ignoremus, quisnam

defensor sit iam videamus.

Defensor igitur proprie is dicitur, qui aliquem aut ab aliquo oppugnatum defendit, aut ne oppugnetur, praesto illi est; & ad summam ne aut re, aut verbis personae, rei, famaeve damna patiantur. arg. auth. de defensor. ciuit. Quare à fautore differt, sicut spes à genere; nam omnis defensor est fautor; non autem omnis fautor est defensor; quandoquidem & fautor is etiam dicitur, qui extra dictos casus fauet. Hoc praemisso iam regulam ponamus.

Defensores haereticorum igitur quicumque in excommunicationem hanc Bullae incidunt, vt habetur in versu. proposito: quae

L 2 regula

regula amplificatur, ut superiores. Item locum habet vel de facto defendant in iudicio, vel extraneam; nam Bulla simpliciter loquitur, & generaliter, ergo generaliter, & simpliciter intelligi debet. argum. l. de praei. ff. de publi. in rem act. & l. 1. §. & generaliter. ff. de legat. praest. an. Tertio locum habet, quicumque haereticus sit, cui fauetur. Qui ergo, ne haereticus in manum iudicis veniat, ne examinetur, defendit, vel aduocatus, vel notarius, vel testis aliusve sit, in excommunicationem incidit, ita Tolet. in Bulla Coenae Domini, excom. 1. num. 18. cum sequenti.

Excipitur tamen primo, ubi ob aliam rem ab haeresi eum tuerentur, ob cap. accusatus. §. ille quoque iunct. gloss. de haeret. li. 6. namque cessante causa prohibitionis cessat & prohibitio. c. cum cessante. de appell. & excommunicantur defensores haereticorum, ubi ob haeresim id faciunt. Quare, qui defenderet eum in iudicio, aut in causa Ciuili, aut ab homicidio, haeretici defensor hic non diceretur, ita Tolet. eo. num. 19.

Postremo excipitur, ubi de iure eos defenderent, utpote proba locum haereticum non esse, & haeresim notam iniuste et iniustam esse, modo tamen de licen-

tia superioris id facerent, ut diximus supra in versu. Fautores in fine. Quare & qui defendit haereticum, ne iniuste ab aliquo priuato offendatur, in excommunicationem hanc non incideret, ut dixit Angel. in verb. Haereticus. nu. 25. & Syl. in verb. Haeresis. 1. nu. 10. versu. Defensores, & Martinus Alfons. de Viuald. in Candelabro. p. 2. in explanatione Bullae. cas. 1. num. 7. & Tolet. eod. nu. 19. † Atqui an defensores haereticorum, item & fautores, necnon receptatores haeretici ipsi sunt? Concludendum est breuiter, si errores eorum defendant, haereticos esse, secus autem, si personas tantum; nam sic dixit Alfons. de Castr. lib. 1. aduersus haereses omnes. cap. 9. versu. Quapropter haereticorum fautores; sed de his iam haecenus ad alia veniamus.

Versu. Ac eorundem libros haeresim continentes sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicae scienter legentes.

S V M M A.

Legens libros haereticorum haeresim continentes in excommunicationem incidit; iuxta regulam, quae usque

usque pateat, declaratur.

2 *Legens litteras haereticorum haeresim continentes an in excommunicationem incidat.*

3 *Legens ob curiositatem libros haereticorum haeresim continentes in excommunicationem incidit.*

N hac parte excommunicantur, qui haereticorum libros haeresim continentes legunt: quare, ne a proposito ordine discedamus, regula materiam hanc totam explicemus.

In excommunicationem hanc igitur † incidunt, qui haereticorum libros legunt haeresim continentes, ut habetur in versu. proposito id expressè. Quae excommunicatio afficit quoscumque legentes; nam Bulla indefinitè loquitur, dum inquit; Legentes, indefinita verò vniuersalis vim habet. argum. l. de quibus. & ibi not. Bart. ff. de leg. 2. & l. de praetio. ff. de publi. in rem acti. Sive clerici ergo sint, sive laici, sive in dignitate positi, ut Cardinales, & alii inferiores Ecclesiae Antistites, sive Imperatores ac Reges in excommunicationem hanc incidunt, ubi contra partem hanc veniunt, & facit Bulla Iulii Tertii. 7. in ip. Cum meditatio cordis nostri viden-

Item afficit legentes hos libros haereticorum haec excommunicatio, quorumcunque haereticorum libri sint, ob rationem proximè allatam.

Tertio esto legentes ignorerent auctorem libri, modo sciant haeretici librum esse, & haeresim continere; haec enim duo requirit Bulla, ut scilicet liber haeretici sit, & haeresim contineat; non autem ut haeretici nomen quis noverit, ut habetur in proposito versu.

Quarto in excommunicationem incidunt, haeretici libros legentes, esto impressi non sint, nam liber non impressus liber est, ut per se patet. Praeterea Bulla non distinguit; ergo nec nos. Postremo ob odium haeresis, & haereticorum prohibitio haec fit, & ob periculum in primis, ne quis haeresis labe inficiatur, quae rationes locum habent tam in libro impresso, quam non impresso; ergo & eadem dispositio locum habere debet. argum. l. illud. ff. ad leg. aquil. & c. cum dilecta, de confir. vtil. vel inutil. Quare hac ratione in primis Martinum Lutherum seminasse suam haeresim Paul. Fusce. te statur. li. 2. De visit. Ecc. ca. 31. n. 11.

Quinto in excommunicationem incidunt qui vnum librum tantum legunt ob rationes proximas. Nec repugnat quod Bulla

la plurium numero vtatur, & libros nominet; nam hoc dicit respectu habito ad plures legētes: alioquin, si necessariò postulare tur, vt plures libros legerent, & illud necessariò postulari dicēdū esset, vt plures legerent; quoniam & plurium numero quoad legentes vtitur, quod absurdum est, & ob id fugiendum. argum. l. nam absurdum. ff. de bon. libe.

Sextò excommunicatio hæc afficit legētes, quemcumque talem librum legant ob easdem rationes, & cuiuscūque liber sit, vel legentis, vel alterius, quod & sensit Iacob. de Graff. lib. 4. de cis. cal. consc. in expositione Bullæ Coenæ Domini. nu. 36.

Septimò afficit legentes, quācunque partem libri legant; ac planè, si ea pars legatur, quæ hæresim continet, dubitationē nō habet; quandoquidem ob id prohibita lectio est. At quid de legētib; aliās partes, quæ hæresim non continent, an & hi in excommunicationem hanc incident? Videbatur dicendum in excommunicationem; hos non incidere, quasi cesset causa prohibitionis, quia partes illæ hæresim nō continent, & ob id prohibitio cessare debeat. argum. cap. cum cessante. de appellat. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. Contrariam sententiam tamen

verissimam censeo, vt & hi in excommunicationem incidāt. Primum, quia Bulla excommunicat legentes libros hæreticorum hæresim continentes, & ob id totius libri lectionem prohibet; qui enim prohibet, ne liber legatur, totus liber prohibet ne legatur, vt per se patet; ergo & ne partes legantur, prohibet: nā pars in toto continetur. c. in toto. de reg. iur. libr. 6. & qui totū prohibet, partem prohibet. arg. l. Iulianus. ff. de leg. 3. Secundo, quoniam Bulla non respectum habuit solum ad effectum, scilicet ne in hæresim quis labatur, sed ad initium, voluit omnino aditum claudere; quo minus hæreticorum libros quis legat; ergo quācunque partem quis legat, in excommunicationē incidit. Postremò facit, quia qui legit partem hanc, legit partē libri, qui hæresim cōtinet, ergo in excommunicationē incidit; ex quo prohibetur quis librum legere, qui hæresim continet: hanc igitur opinionem vti verissimam sequor. Nec repugnat ratio contraria, negatur enim cessare causam prohibitionis; nam causa hæc duplex est, remota, ne quis hæresi inficiatur, & proxima, ne periculum adeat; esto igitur prima cesset, non tamen secunda cessat, quæ sat est. argu.

§. affini-

§. affinitatis, in Instit. de nup. Preterea ratio illa cessat, vbi contra rium expressum est, vt hic; nam prohibitum est, ne librum talem quis legat, & sic vt nullam partem legere quis possit, ita igitur concludendum censeo.

Octauò in excommunicationem incidunt, qui & minimam partem legūt, vt pote proœmiū seu præfationem; nā proœmiū est pars, & caput libri, in quo proponitur in primis, de qua re agendum est in ipso opere. Item quo ordine, adeo quod ex proœmio, quid auctor velit, cognoscitur. arg. l. fin. & ibi not. Bart. nu. 3. ff. de hæred. instit. & vt ait Abb. in cap. aduersus. num. 2. de immunit. Eccl. & Nauar. in c. si quando in octaua exceptione, de rescript. Idem si in dicem quis legat; nam index vel pars libri est, vel summa eius, quod libro continetur: quandoquidem in indice ponuntur, quæ in primis notatu digna in libro sunt: si epistola ad lectorem itidem, eumve, cuius opus dicatur, quis legat, & in excommunicationem hūc incidere censeo; nam & in ipsis de opere ipso agitur. At quid si quis legere incipit, ac deinceps poenitentia ductus desinit, an in excommunicationem hic incidit? Et in hoc casu hunc in excommunicationem incidere cē

leo; nam, qui legere incipit, legit; ac legens talem librum per Bullam excommunicatur: esto igitur desinat, excommunicatio tamen non euadet. Quare statim atque legere incipit, in excommunicationem quis incidit, sicut & qui clericum percutere incipit, in excommunicationem illicò cadit. cap. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. Nec obstat quod de minimis non curatur; tum quod & eadem ratio est in eo, qui incipit legere, & parū legit, scilicet periculum, ne hæresim illam imbibat; quo casu minima curantur. arg. l. 1. C. q. res export. non deb. vbi ad Barbaros vinum deferri prohibetur etiam gustus gratia, & ibi Bal. ac DD. no. & Viu. in sua Syl. opin. 765. num. 2. cum sequ. & hoc ne eius dulcedine inuitati, Romanum Imperium inuadant; curantur ergo minima, vbi ratio in ipsis viget, quæ in magnis; tum quod prohibitio est, ne quis librum legat, nec distinguitur de minimo, ac multo; statim igitur atque quis talem librum legere incipit, in excommunicationē incidit; sic enim & appellare is dicitur, qui iter accipit ad urbem. c. dilecti filii. 2. de appellat. Non igitur sequenda est opinio Iacob. de Graff. lib. 4. decis. cal. consc. in expositione Bullæ

Coenæ

Coenae Domini. num 34. qui legentes tres, vel quatuor lineas in excommunicationem non incidere ait.

Nonò in excommunicatione incidunt, vel liber parvus, magnusve sit, nam, quae secundum plus, & minus differunt, specie non differunt. At quid, si haereticorum litteras haeresim continentes quis legat, an in excommunicationem hanc incidet? Videbatur dicendum quem non incidere, tunc quod litterae non sunt liber, & sic verba Bullae ei non conveniunt, ergo nec dispositio. arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. tum quod sumus in poenis, ergo benignior interpretatio facienda est. c. in poenis. de reg. iur. lib. 6. & l. interpretatione. ff. de poen. Contrarium tamen verius videtur; nam, quod sepius in libris haereses conscribuntur, & ad plurimum manus veniunt; ob eam rem libri mentio facta est; non autem litterarum, at ubi legislator mentionem unius facit ex pluribus ob frequentior est eius usus, minus frequens excludere non censetur. arg. l. 1. C. de rapt. virg. iunct. Glof. ergo idem & hic. Præterea verba cõveniunt, quoniam nomen hoc liber significat cartam; quandoque democrite arboris, qui liber dicitur, antiqui pro carta ute-

bantur; sicut igitur liber ex multis cartis constans liber dicitur, ita & epistola ex paucioribus confecta. Accedit postremò favor religionis, ac fidei, ergo amplificanda est dispositio. arg. l. sunt persone. ff. de relig. ex quibus omnibus cessant rationes contrariae, & ob id postrema hæc opinio remanet firma.

Decimo in excommunicationem quis incidit quacunque ratione legat, vel verba proferendo, vel ea tantum inspiciendo, & qui scripturam inspicit, legere quoque dicitur. Argum. l. 2. §. inspectio. ff. quemadmodum test. aper. Inspectio tabularum etiam lectionem earum indicat, ait ibi Iurecõultus, idem & apertius habetur in l. 1. §. legi. ff. de iis quae in testa. delen. Facit quoque quod dicit Ias. in l. qui Romae. §. duo fratres. nume. 6. ff. de verb. oblig. nam ait ibi: verbum legere intelligi oculis corporeis. Non igitur opus est lingua, ut quis exprimat, quo legere dicitur, sed fat est, ut oculis perurat. Accedit postremò communis usus loquendi, quoniam & hic talis legere dicitur; in excommunicatione igitur & hic incidet, atque sic dixit quoque Iac. de Grass. li. 4. dec. cal. cons. in expositione Bullae Coenae Domini. cap. 1. nu. 34.

Postremò

3 Postremò in excommunicationem incidunt, qui non dolo malo, sed ob curiositate legunt; tum quod Bulla simpliciter legitur, & non distinguit, quo animo quis legat; ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de p. tio. ff. de publ. in rem act. tum q. 1. duos tantum casus excipit, scilicet ubi quis ignoranter legit, & ubi de licentia; ergo alias à regula non discedemus; exceptio enim regulam confirmat in contrario. arg. l. nam quod liquide. §. penultim. ff. de poen. lega. Hi ergo in excommunicatione hanc incidunt, qui haereticorum libros haeresim continentes legunt; iam, qui poenam hanc evadant, contemnemur.

S V M M A.

- 1 Legens libros haereticorum quando in excommunicationem non incidat.
- 2 Legens librum catholicorum haeresim continentem in excommunicationem non incidit.
- 3 Legens libros gentilium haeresim continentes in excommunicationem non incidit.
- 4 Audiens legentem librum haereticum haeresim continentem in excommunicationem non incidit.

I.

§. Qui legendis libris haereticorum in excommunicationem inciderent, vidimus, iam qui eam poenam effugiunt, videamus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui legit hos libros, ignorans esse haereticorum, & haeresim continere ob verbum illud scienter; nam si in excommunicationem incidunt, qui scienter legunt, ergo sumpto argumento à contrario sensu, quod validissimum est. arg. l. 1. & ibi not. ff. de off. eius, secus si non scienter, atque sic dixit Rebuff. in Prax. benef. in explicatione Bullae Coenae Domini. art. 1. in verb. Legentes, ibi enim ait, in excommunicatione non incidere eum, qui legit ignoranter librum haeretici, in quo non erat scriptum nomen auctoris; vel quod, qui composuerat, pro haeretico non habebatur; idque merito; nam ignorantia hæc facti ignorantia est, quæ ubi est probabilis, excusat, c. ignorantia. de reg. iur. lib. 6. & arg. ca. fin. de constit. eod. lib. & c. apostolice. de cler. excom. min. & l. regula. ff. de iur. & fact. ignor. l. qd verum esse censeo, ubi haereses etiam legeret, quas liber continet, sed ob simplicitatem eas non

M nouit.

Non igitur bibliothecā ingreſſus, & ſumens librum talem, eūque legens, in excommunicationem incidit, ignorans eſſe talē. At quid ſi nouit eſſe hæretici libri, ſed ignorat tamen hæreſim continere, an in excommunicationem librum hunc legēs incidet? Ego ſentio in excommunicationem hūc non incidere; quandoquidē verba Bullæ ei non conueniunt; nam excommunicantur, qui ſcienter legūt libros hæreticorum hæreſim cōtinentes; at hic ſcienter legit tantum librum hæreticorum ignorans hæreſim continere; ex quo igitur ei verba non conueniūt, ergo nec diſpoſitio. arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infeſt. etenim ubi plura ſimul copulantur ad aliquem actum, omnia ſimul ad eſſe debent, alioquin actus non valet. arg. l. ſi hæredi plures. ff. de condit. inſtit. Quare & è contrario, qui legeret librum, quē ſcit hæreſim continere, ignorat tamen hæreticorum eſſe, in excommunicationem huius capituli ob eaſdem rationes non incidet. An autem in aliam incidet, infra videbimus.

Secundò in excommunicationem hanc non incidit, ubi de licentiâ Romani Pont. qui Bullam hanc promulgauit, eos legeret ob verba illa ſine auctorita-

te noſtra; nam, ſi legens incidit in excommunicationem, ubi ſine auctoritate legit, ergo ſecus ſi cū auctoritate; incluſio enim vnus alterius excluſio eſt. arg. c. non ne. de præſumpt. & l. cum prætor. ff. de iudi. atque ſic dixit quoque Rebuff. eod. Idem contingit, ſi à ſucceſſore licentiâ tribuatur ob verba illa, Et ſedis Apoſtolicæ; nam ſucceſſor eiudem auctoritatis eſt cum eo, cui ſuccedit, c. innotuit. de elec. At qui an collegium Cardinaliū vacante ſede auctoritatem hanc tribuere poteſt? Planè ſentio & id ipſum poſſe. quamuis electio ni Romani Ponti. operam dare tantum debeant. c. ubi periculū. de elec. lib. 6. uid. Bullam Iulii Tertij. 7. incip. Cum meditatio.

Tertiò in excommunicationē hanc non incidit, qui legit libros catholicorum referentes dicta hæreticorū etiam de præpta ad verbum ex libris hæreticorum; nā ii hæreticorum libri non ſunt, Bulla verò excommunicat legentes libros taliū; ex quo igitur Bulla hos non comprehendit, nec noſtra interpretatione comprehendemus. arg. l. de præ. ff. de publ. in rem act. Quod verum eſſe ſentio, vel legens in primis eos libros legeret, quò ſciret dicta hæreticorum, & rationes eorum, nam prima ratio ſem-

ſemper remanet propoſita hæreticorum libros non eſſe, ſicut non incidit etiam audiendo eadem verba relata ab alio, atque ſic dixit Nauar. in Man. capi. 27. num. 55. verſi Septimò, & Martinus Alfonſ. de Viuald. in Candelabr. p. 2. in explicatiōe Bullæ. caſ. 1. nu. 12.

Quartò in excommunicationem hanc non incidit, qui vult eos legere, quo videat, ſi hæreſim contineant, quod locum habet, ubi pro certo neſcit hæreſim continere, & hæretici libros eſſe.

2 Quintò in excommunicationem hanc non incidit, qui librum alicuius catholici legit, in quē hæreſis aliqua irrepreſit ipſo auctore non animaduertēte; nam liber ille hæretici non eſt, ex quo non dolo malo hæreſim ibi poſuit: quæ requirit Bulla, vt ſupra vidimus. Excipio tamen, ubi ille liber prohibitus eſſet; nam tunc, niſi expurgatus ſit, eum legens, retinensve in excommunicationem aliam, quæ tamen reſeruata Romano Ponti. non eſt, incidit, vt habetur in reg. 10. Indicis in fine, in verſic. Quod ſi quis libros. Sicut etiam incidit in eandem, ſi libros catholicorū legat ab hæreticis elucidatos, antequā permiſſi ſint, vt in Indice habetur:

3 Sextò in excommunicationē hanc non incidit, qui partē alicuius libri, qui in plura volumina diuiſus eſt, legit, quæ pars hæreſim non continet; nam vnus liber per ſe eſſe videtur; qui quauis hæretici ſit, hæreſim tamen non continet, quod Bulla requirit.

Septimò in excommunicationem hanc non incidit, qui libros gentilium, & eorū, qui chriſtiani non ſunt, legit, eſto hæreſim contineant; nam hoc capite ſolum prohibetur lectio librorū, qui ſunt hæreticorum; at hi hæretici non fuerūt, & ſi hæreticas opiniones habuerunt; nam, vt quis hæreticus ſit, baptiſmi ſuſceptione chriſtianum factum eſſe oportet, vt antea probauimus. Quare, qui Virgilium, & Ciceronem de natura Deorum, & Ouidium quoad ſuas metamorphoſis legunt, qui Deorum multitudinem ponunt, in excommunicationem hanc non incident.

4 Octauò in excommunicationem hanc non incidit, qui audit alios huiusmodi. libros legentes; nam Bulla excommunicat legentes, non autem auditores legentium; & qui legentes audit, ſine dubio non legit, vt per ſe patet; ergo in excommunicationem non incidit, atque ſic ſen-

fit Nuar. in Man. cap. 27. nu. 56. versi Septima, ibi, sicut non incidet: quāuis si credat hāresim, quā refertur, in excommunicationem iam dictam hāreticorū incidat. Quē autem diximus de audiente, ut non incidat in hanc excommunicationem, eadē sentimus & de eo, qui talem librū alteri sibi legendum tradidit; nā quōd neq. hic verē, ac propriē legit, & sic verba Bullæ ei non conueniunt, ob eam rem in excommunicationem hanc non incidit, esto peccet hoc faciendō, quamuis contrarium sentiat Iacob. de Graff. li. 4. decis. cas. conscien. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. num. 34. sed non re dēt meo iudicio, ut ex dictis patet.

Nonō in excommunicationem non incidit, qui suadet, & cōsulit, hortatur præcipituē alii, ut tales libros legat, nā nec hic legere dicitur, quod requirit Bulla, ergo nec hic in excommunicationem hanc incidet; esto peccet.

Decimō in excommunicationem hanc non incidit, qui memoriter aliquid recitat, quod habuit à libris hāreticorum; nā nec hic, ut per se patet, propriē legit. arg. c. fin. de re iud. lib. 6. & c. sacro. de sen. excom. in antiq. & c. 1. de excep. lib. 6. aliud est e

nim legere, aliud memoriter recitare, ut in c. fin. de re iud. lib. 6. & in c. 1. de sen. excom. eod. li. probatur: Quamuis contrarium senserit, & malè Iacob. de Graff. ibid. Excipio tamen in trib. propositis casibus, ubi ea faceret, ut hāreticis faueret; nam tunc ut hāreticorum fautor in excommunicationem incidet, ut dixim⁹ antea, & hac ratione opinio Gra. locum habebit.

Postremō in excommunicationem hanc non incidit, qui p̄babili metu cōpulsus hos libros legit; exēpli gratia in manu hāreticorum quis est, & nisi libros tales legat, mortem ipsi minantur; planē hic legens in excommunicationem non incidit; quādoquidem verisimile non est, cū tanto periculo Ecclesiam, quæ pia mater est, lectionem hāc p̄hibuisse. Quamuis mortiferē peccet, si in contemptum fidei, clauiumve Ecclesie, ut legeret, iuberet; in hoc enim casu mortem potius oppetere, quā mortiferē sic peccare deberet. arg. ca. sacris, de iis, quē vi, metu sive causa fiunt.

Verf. Aut ~~Retinentes~~.

S V M M A.

Retinens libros hāreticorum hāre
sitas

sim continentes in excommunicationem incidit, quæ regula quo usque pateat, etiam declaratur.

- 2 Liber hāretici repertus apud aliquem facit, ut hāreticus existimetur.
- 3 Librarij retinentes libros hāreticorum hāresim continentes in excommunicationem incidunt.
- 4 Libros hāreticorum habens hāresim continentes debet Inquisitori tradere comburendos.

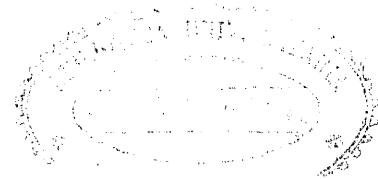
In hac parte excommunicantur, qui hāreticorum libros hāresim continētes retinent; quare quōd materiam hanc optimē noscimus, regulam & hic hac de re conformemus.

- 1 igitur incidunt, qui retinent libros hāreticorum hāresim continentes, ut habetur in versi. pro
- 2 posito; † nam & is, penes quem libri huiusmodi reperiuntur, hāreticus existimatur. arg. c. sane. 2. 24. qu. 2. & ut dixit Rebuff. in Prax. benefi. in explicatione Bullæ Cœnæ Domini art. 1. in verb. Tenentes. Immō, & de hāresi cōdemnari posse ibidem ait, cum & Imperatores retinere huiusmodi scripta prohibent. in l. q. cūque §. nemo. C. de hāret. atq. sic dixit quoque Iacob. de Gra.

lib. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. n. 36. In excommunicationem igitur incidunt: quē excommunicatione multos afficit. Et primum eos, qui ipsos libros retinent, quo ipsis studeant, vel ut hāresim eorum sequantur, vel ob curiositatem; nam Bulla non distinguit de causa retentionis, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Id quōd locum habet, esto animum habeant tradendi eos Inquisitori, eosve comburēdi postquā legerint, ob eandem rationem; etenim statim atque retinere incipiunt, excommunicatione obligantur, ex quo excommunicatione hęc lata sententiæ est, & ob id statim obligat. arg. c. pastoralis. §. fin. de appel. Hęc locum habent, quicumque sint, ut hoc in Bulla infra videbimus.

Secundo excommunicatio hęc afficit eos, qui hos libros retinent; quo ipsos aut vendant, aut permutent, aut donent, aut locent, accomodent, quacunque ratione alia in alios transferant; nā qui ob has causas libros retinent, & retinere hi dicuntur, præterea Bulla non distinguit, ut proxime dicebamus. Quare librarii, seu bibliopolæ in hoc cauti sint, ne in hanc pœnā incidant.

Tertiō excommunicatio hęc afficit

afficit eos, qui eos libros retinent, quò ipsos conglutinent; nam & hi retinere dicuntur, esto deinceps non conglutinent, & hoc ob rationes ante allatas; & ob id etiam si sui non sint, vt dixit Iacob. de Graff. ibid. n. 36.

Quarto excommunicatio hæc afficit eos, qui non malo animo eos retinent, sed potius vt hereticorum errores confutent; nã Bulla, vt sæpè diximus de animo non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus: etsi hoc voluisset, id cauisset, nõ enim ignorabat ob id aliquando à catholicis hos libros teneri. Quare & in excommunicationem hanc incident, qui hos libros ad suam bibliothecam exornandam retinent.

Quintò excommunicatio hæc afficit eos, qui hos libros occultos habent, & scandalum non dant, nam & hi sine dubitatione retinent, & sic Bullæ verba eis conueniunt, ergo & dispositio, ac pœna. argum. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. Quare & q̄ eos retinent, & nunquam legunt, hanc etiam pœnam patiuntur; ex quo Bulla non solum prohibet, ne legantur, vt antea vidimus; verum etiam & ne retineantur.

Sextò excommunicatio hæc afficit eos, qui retinent partem

libri huiusmodi, modò hæresim contineat; nam sicut totum librum retinens in excommunicationem incidit; ita & qui partem. arg. l. quæ de tota. ff. de rei vend. Immodò, & qui folium retinet huiusmodi libri, nam & hoc libri pars est. Hos ergo excommunicatio hæc afficit, debet igitur ad Inquisitorem eos deferre comburendos, vt habetur in l. quicumque. §. nemo. C. de hæret. & vt dixit Rebuff. in versic. Tenentes, vbi supra, & Iacob. de Graff. in eo. loco. Excipiuntur tamen nonnulli, qui hanc pœnã euadunt.

S V M M A.

1 Libros habens hereticorum hæresim continentes quando in excommunicationem non incidat.

I.

§. Retinentes libros hæreticorum, quando in excommunicationem incidant, vidimus, iam, vbi eam pœnam euadunt, videamus.

Primum igitur retinentes libros hæreticorum hæresim continentes in excommunicationem non incidunt, vbi ignorat librũ talem esse; nam Bulla excommunicat scienter retinentes; ergo non eos, qui id ignorantes retinent.

includit enim vnus, alterius exclusio est. arg. c. nonne; de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iud. Quare, qui succedit alicui, qui habebat huiusmodi libros, sed ipse nunquam eos animaduertit, planè ob probabilem ignorantiam excusatur; nam qui in ius alterius succedit, iustam habet causam ignorantiam, vt dicitur in cap. cum quis in ius. de regu. iur. lib. 6. & l. qui in alterius. ff. eod. imperiti etiam litterarũ, qui hos tales libros habent, id ignorantes excusantur.

Secundò in excommunicationem hanc non incidunt, qui hos libros ignorantes retinuerunt, & posteaquam id sciuerunt eos ad Inquisitorem mittere nequeunt, vt pote animaduertent hoc, dum essent in lecto, vel de multa nocte, & iter cœnosum erat ad Inquisitorem; tunc enim excusantur. arg. l. qui soluendo. ff. de solut. etenim nec quæ rem alienã se habere meminit, dum esset in lecto, tenetur statim surgere, atque eam restituere; sed lat est, vt animum habeat restituendi, cum primum commodè id poterit. Interim tamen eos legere non debent; nam in excommunicationem antecedentem inciderent in eos latam, qui tales libros legunt, atque sic sensit Iacob. de Graff. ibid. num. 35.

Tertiò in excommunicationem hanc non incidunt, qui de licentia Romani Pontificis eos retinent; nam hac ratione retineri possunt, vt dicitur in Bulla. Quare Inquisitores huiusmodi licentia fulti huiusmodi libros apud se habent, vt vidi Bononię apud S. Dominicum, & habetur in Bulla Iulii III. lata de anno 1550. die 5. Iunii incip. Cum meditatio cordis nostri. fol. 500. & Paul. IV. incip. Quia in futurorum. lata 1558. 21. Decembris. fol. 628. & Pii IV. inci. Cum promunere, fol. 82.

Quartò in excommunicationem hanc non incidunt, qui librum hæretici retinent, hæresim tamen non continentem, sicuti è contrariò nec incidunt, qui librum catholici retinent hæresim continentem, vt diximus supra de legente; duo enim simul requiruntur, quo retinens hic in excommunicationem incidat, & vt hæretici liber sic, & vt hæresim contineat, sicut dicitur in Bulla, ac propterea vno deficiente excommunicationem hanc euadet. arg. l. si heredi plures. ff. de cond. instit. At quid de aromatariis, & laniis, qui habent huiusmodi libros; quò carnes, aromatave obuoluant, dum ea vendunt, an ob id eos retinere poterunt? Ego sentio hos in excommunicationem

municationem incidere; nam hi sine dubio libros hos retinent, & id negari non potest; hoc enim pro certo ponimus, at Bulla retinentes excommunicat, ergo & hos. Nec interest, quod eos non retinent, quo ipsos legant, aliisve legendis tribuant; ¹ tum quod Bulla non considerat, quo animo retineantur, ergo nec nos considerare debemus. arg. l. de praetio. ff. de publi. in rem act. tum quod aniam eos legendi tribuunt, ex quo partim huic, partim illi cum carne, aromatibusve alienant. Quare nec hos excommunicationis huius immunes esse censeo.

Postremò in excommunicationem hanc non incidunt, qui auferunt hos libros ab iis, qui eos retinent, quo ipsos quam primùm Inquisitori deferant; nam hi contra mentem Bullae eos non retinent, modò interim eos non legant, vt in superiori casu diximus: sed iam de imprimendis agamus.

Verf. Imprimentes.

S V M M A.

¹ Imprimere libros quid sit.

² Imprimendum nomine quina comprehendantur.

HIC excommunicantur Imprimentes libros hereticorum haeresim continentes.

Quae excommunicatio vt quatenus pateat, digno scamus, praemittenda nonnulla sunt. ¹ Primum imprimere, quatenus ad rem nostram pertinet, nil aliud esse, quam typis mandare, & quod vulgo dicitur stampare. Secundò per Bullam Leonis X. incip. Inter sollicitudines nostris humeris, lata Romae anno 1515. quarto nonas Maii Pontificatus sui anno tertio, in Concilio Lateranensi, prohibitum fuisse, ne vllus liber, scripturae imprimatur Romae, nisi per Vicarium Romani Pontif. & Sacri Palatii Magistrum examinata, & subscripta sit manu propria ipsorum; in aliis verò locis per Episcopum, & Inquisitorem haereticae prauitatis, propositis contra facientes poenis: hodie vero ex decreto Trid. Synod. sess. 4. in decreto de editione, & vsu sacrorum librorum, non licere librū vllum de rebus sacris imprimere sine licentia ordinariorum, id est Episcoporum; immò, si est religiosus, qui opus imprimere vult, licentiam à suis superioribus habere debet, vt ibi dicitur. Tertiò ad imprimendum multorum operas postulari; primò eorum.

rum, qui verbaliter illis stamneis componunt, qui proprie dicuntur compositores. Item, qui praelo verba composita mandant, qui proprie impressores dicuntur. Quartò, qui subministrant litteras illas aeneas, atramenta, et cartas, & huiusmodi alia ad impressionem necessaria. Quintò, haec fieri aliquando per se, & aliquando per alios, adducendo operarios ad haec munera obtinenda, quod saepius fit. ² Sextò, quoad rem nostram Imprimendum nomine tria hominum genera comprehenduntur; primum, qui verba componunt, & qui eas praelo mandant, & qui ad haec duo agenda opera praestant; nam impressio haec vna est actio, quae ex pluribus partibus constat, ex compositione, & praemandatione, altera enim sine altera efficere impressionem non potest; at propterea sicut aedes construere dicitur tam is, qui pavimenta, & parietes construit, quam is qui tetum; ita & hic tam compositores, quam praelo mandantes comprehenduntur. Itē comprehenditur hoc nomine & is qui praedicta facienda curat; nam, qui est causa causae est causa causati. arg. l. manumissionis. ff. de manumiss. & probatur hoc apud Trid. Synod. sess. ead. versic. Sed & impressoribus, dū inquit, sed

& impressoribus modum in hac parte, vt par est imponere vobis sic inquit. Nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosuis libros de rebus sacris, & c. Ex quibus verbis apparet impressorum nomen tam imprimentes per se, quam imprimi facientes comprehendunt; supra enim dixerat se velle imponere modum impressoribus, quod deinceps faciens tam de imprimendis, quam de imprimi faciendis loquitur, & sic impressorū nomine vtrouque comprehendit; ergo idem & hic, quod & rationi consentaneum est; non ne absurdum enim esset, typographiae magistrū, ac dominū, ad quem totum negotium pertinet, & qui opera imprimenda sumit, & ob id ad eum in primis pertinet, an libri imprimendi probati sint nec ne, inspicere, immunem à poena esse, cum eam patiantur compositores, & impressores, qui saepius non animaduertunt, quid componant, imprimantve, sed quod ipsis mandatur, agunt? Planè ridiculum hoc esset. Postremò impressorum nomine, & eos, qui libros imprimendos tribuunt, comprehenduntur, quanto magis, qui opera imprimenda tribuunt, cum propter quod vnumquodque est tale, & illud

N magis

magis tale? Non pro certo tamē id pono, cum alia poena ipsi fortasse puniantur. His sic premiffis; iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

- 1 *Imprimentes libros hæreticorum hæresim continentem in excommunicationem incidunt; quæ regula quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Vendens arma, cartas lusorias, fucos, & id generis, quibus bene, maleque uti possumus, an peccet.*
- 3 *Imprimentes libros hæreticorum hæresim continentem quando in excommunicationem incidant.*

I.

S Præmissis explicatis; iam quæ in excommunicationem hæc incidant, explicemus. † In excommunicationem hanc igitur incidunt imprimentes libros hæreticorum hæresim continentem, ut habetur in versic. proposito. Quæ excommunicatio afficit primò magistrum, & Dominum ipsius typographiæ, qui opera imprimenda sumit; & operarios conducit; nam & hic imprimere dicitur, ut supra præmissimus.

Item afficit excommunicatio hæc compositores, qui verba ex litteris illis hæneis conformant, & conglutinant; nã quod

& antea diximus, concurrunt & ipsi ad impressionem faciendam.

Tertiò afficit excommunicatio hæc eos, qui litteras, seu verba iam conformata prælo mandant; nam hi propriè impressores sunt; Ac demum vniuersi, qui immediatè operas suas præstāt. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt, quicūque sunt, vel clerici, vel laici, vel in dignitate positi; atque sic in tribus his casibus fenfit Iaco. de Graff. lib. 4. decis. in expositione Bullæ cœnæ Domini.

Postremò & qui opera ipsa imprimenda tribuunt, vel sint auctores ipsorum, vel non.

At quid de iis, qui impressoribus cartas præbent, item atramentum, nec non litteras illas hæneas, ac demum reliqua ad impressionem pertinentia, an in excommunicationem hanc incidunt? Ego sentio in excommunicationem hos non incidere. Primò quia imprimentes, & impressores non sunt, ut per se patet; & sic verba Bullæ eis nõ cõueniunt, ergo nec poena argu. l. 4. §. toties. ff. de damn. infest. Postremò, quoniam hæc vendere impressoribus licet; esto igitur ipsis malè utantur, tamen in culpa non sunt; † sicut nec is, qui arma vendit, nec qui cartas lusorias,

rias, nec qui fucos, quorum prima ad tuendum se inuenta sunt, alteræ ad animos recreandos, postremi ad se exornandū; alioquin nihil esset ferè, quod darnari non posset; cum & bonis malè quis uti possit, ut id plurib. egit Nauar. in cap. negotium. de poenit. di. 5. & in Man. ca. 14. nu. 42. & pertinent ad hoc, quæ dixit Alfons. de Castr. aduersus hæreses omnes contra Vuicles in verb. Studia generalia; nõ igitur in excommunicationem hanc incident (Peccarent tamen mortiferè, si scirent hæc emi ad opus hæretici imprimendum, & tamen ea illis præstaret. Immo in excommunicationem, in quâ fautores hæreticorum incidunt, & ipsi inciderent; nam & hoc fauere est, ut per se patet) & hic è primus casus, in quo poenã hæc quis euadit.

- 3 Secundò † in excommunicationem hanc non incidunt, ubi prædicti scilicet Magister typographiæ, compositores, & prælo mandantes librum hæretici esse & hæresim continere probabiliter ignorarent; quæ ignorantia probabilis erit, si ab Inquisitore, superioreve Ecclesiastico liber subscriptus erit, & probat°. Immo operarij prædicti excusantur, si à Magistro typographiæ liber ipsis traditus fuerit;

quandoquidem an probatus sit nec ne, ad ipsos perquirere non pertinet, sed ad dictum Magistrum. quæuis secus esset, si & ipsi sciret hæretici librum esse, & hæresim continere. At quid de correctore? Hunc in excommunicationem hanc non incidere censeo; quandoquidem impressor propriè non est, sed eius, quod impressum est, inspector. Quæuis, si animaduertisset librum hæresim continere, & hæretici librum esse, & taceret, tanquam hæreticorum fautorem in excommunicationem, de qua supra egimus, & ipsum incidere existimarem, atque in hanc sententiã accipiendam esse opinionem Iacob. de Graff. censeo in libr. 4. decis. ibid. nu. 37. qui corrigentes impressorum nomine comprehendere voluit.

Postremò in excommunicationem hanc quis non incidit, ubi de Romani Pont. licentia id fieret; quàm licentiam tribuere verisimile non est.

Verf. Ac eorum quomodolibet Defendentes ex quouis causa, publicè, vel occultè, quouis ingenio, & colore.

S V M M A

- 1 Defensio quotuplex sit.
- 2 Defendens libros hereticorum hæresim continentes in excommunicationem incidit, quæ excommunicationem, quatenus pateat declaratur.
- 3 Defendens libros hereticorum hæresim continentes disputationis gratia in excommunicationem incidit.
- 4 Defendens librum heretici hæresim continentem quando in excommunicationem non incidat.

HIC excommunicantur ii, qui defendunt libros hereticorum hæresim continentes: quam excommunicationem, vt dilucidius habeamus, præmittendum vnum est: defensionem aliam esse iuris, aliam facti. Iuris, quæ rationibus nititur, & sic, vbi quis rationibus conatur defendere. Facti, vbi omissis rationibus, factis tantum defendere conatur, vt potest si dicat quis se velle armis defendere opus, seu librum talem esse catholicum; sicut Turcæ, qui in suo Alchorano cautum habent, vt sua fides non rationibus, sed armis defendatur. Hoc præmissio, iam regulam de more ponamus.

mus.

In excommunicationem hæc igitur incidunt, qui defendunt libros hereticorum hæresim continentes, vt habetur in proposito versic. quæ excommunicationem multis modis amplificatur. Nam primum locum habet, quomodo libet defendant, vt habetur in cit. versic. Hoc autem intelligo vel de iure, vel de facto defendant; quæ defensionis rationes, quomodo sint, iam præmissio. Item vel tacite, vel expresse; tacite vt potest dicendo librum talem plurimi valere, hortando quem, & eum emat, vel legat. Expresse, aperte eum commendando, & dicendo non esse comburendum, ita Tolet. in Bulla Coenæ Domini, excom. 1. nu. 26.

Secundò excommunicationem hæc afficit defendentem, ob quacunque causam defendat, ne ad manus Inquisitoris veniat, & comburatur ob versic. Ex quavis causa. Causæ verò plures esse possunt, vt exempli gratia, si dicat à doctissimo viro conscriptum esse, ac propterea tolerandum. argu. ad bestias. ff. de poeni. quæ causa inepta est; tum quòd infantissimus, & stultissimus, non aut doctissimus censendus est, qui à Christi fide discedit; & ne quicquam sapit, qui sibi non sapit; tum quòd sapientia huius mundi stultitia

Pontifici reseruatis. Pars Secunda.

stultitia est apud Deum. Item si dicat, ne scandalum oriatum, tolerandum esse, vel quò ingenia Christi fidelium ad sacram scripturam scrutandam excitentur; vel quò nota sit eorum impietas: quæ rationes etiam nihil faciunt; non prior, nam scandalum illud passiuum, non actiuum est, & in hoc casu scandalum potius nasci permitti debet, quam veritatem relinqui: hinc Christus Dominus, cum audisset quosdam sic scandalizatos esse, dixit; Sinite, cœci sunt, & duces cœcorum. Nò altera ratio, nec postrema ob eorum periculum, qui in sacris litteris versati non sunt.

Tertiò, si dicat permittendum esse, vel ob sententiarum gravitatem, vel ob sermonis elegantiam, vel ob rerum, quæ tractantur, ordinem: quando quidem & hæ rationes respuendæ sunt: qui enim ordo in eo esse potest, qui ab Ecclesia, quæ est, vt castrorum acies ordinata, discedit? quæ sententiarum gravitas, vbi à vera si de aberratur? hæ rationes nihil faciunt; nam Ecclesia sancta Dei non necesse habet compensare tantam si dei iacturam cum illis sententiis, cum non desint scripta catholicorum, qui his plura, & saniora docent; præterquàm quòd & diuinam scripturam habemus, quæ sententiis, & doctrinis re-

ferta est. De sermonis elegantia vero nihil est dicendum, quàm loquidem non desunt Cicero, Virgilius, Horatius, Cæsar's Commentarii, & alij multi, qui & rationis vbertate, & verborum honorum hæreticos longè antecedunt; nulla igitur ex causa tolerandi sunt libri huiusmodi.

Tertiò excommunicatio hæc afficit defendentem, vel publicè, vel occulte eum defendat, ob versic. Publicè, vel occultè; esto igitur scandalum non detur, quò contingit, vbi publicè non laudaretur, tamen in excommunicationem hanc incidet. Quare, et qui scriptis defenderet, vt potest componendo apologiam, quò librum heretici tueatur, esto id faciat in suo cubiculo solus, tamen in excommunicationem hæc incidet. Quòd locum habere cenfeo, etiam si eam scripturam non publicet, sed domi apud se habeat: At quid si quis secum meditatus librum huiusmodi diceret verba proferendo solus. Hic liber optimus est, an in excommunicationem hanc incidet? Planè non incidere cenfeo, cum defensio hæc non sit, quamuis, si ob id, quòd hæresis ibi posita placeat, secus.

Postremò excommunicatio hæc afficit defendentem, quocunque ingenio, & colore id faciat, ob versic.

verfi. quocunque ingenio, & colore, vt pote, si dixit se disputationis gratia eū defendere, vel vt inquirat rationes, quibus hæresis conuincatur, vel quò dubitationes, si quæ sint, tollantur, in excommunicationem igitur & hic incidit.

- 4 Excipitur tamen is, qui ignorans talem librum hæretici esse, & hæresim continere illum defendit, ob verb. illud sciēter multo ante positum, quamuis admonitus de hoc, si non desisteret, in excommunicationem incidet.

Secundò excipitur, qui diceret se velle defendere librum talem; sed nondum defensionem aggressus est; non enim qui dicit se velle arborem ascendere, arborem tunc ascendit, & qui se velle religiosum percutere, illum percutit. Secus tamen si iam parasset se ad defendendū, & diceret, qui vult contrarium asserere, huc veniat; nam & hic iam defendit, ex quo ad hoc iā paratus est; sicut & defendere Dux ille arcem dicitur, qui contra hostem armatus stat; esto non pugnet, & itineris arreptio ad Romanam Curiam appellationis vim habet, vt habetur in c. dilecti filii. 2. de appell. quamuis vt fautor hæreticorum in excommunicationem incidet.

Postremò excipitur, vbi de licentia Romani Pont. id faceret, vt habetur in Bulla; sed iam ad alia veniamus.

Verf. Vel de religione Tractantes.

S V M M A.

1 Religio quot modis sumatur, & in quam sententiam hic accipitur.

2 Legens libros hæreticorum de religione tractantes in excommunicationem incidit, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.

3 Retinens, aut imprimens libros hæreticorum de religione tractantes in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, etiam declaratur.

4 Libri hæreticorum quinam licitè retineri possint.

VPRA de excōmunicatione lata ob libros hæreticorū hæresim continētes actum est hic agitur de excommunicatione lata ob libros eorundem de religione tractātes; quæ excommunicatione vt dilucidius appareat, quousque pateat, religionis nomine quid significetur, præmit-

1 præmittamus. † Religio igitur duobus modis sumitur, primò pro virtute, quæ Græco nomine latrìa dicitur, cuius propriū est Deo cultū debitū exhibere, de qua egit pluribus S. Thom. 2. 2. quæst. 81. Secundò sumitur pro vniuersitate hominum, vt collegio Deum colentium per fidem, & hac ratione comprehenditur tota Christianitas, & dicitur religio christiana, & in hac sententiam accipitur in ca. gaudemus, in vers. In fauorem præfertim christianæ religionis. de diuort. Secundò pro cultu Dei per fidem, & bona opera, vt habetur apud acta Apostolorum. 2. ibi Viri religiosi, & sic cōprehenditur vniuersitas bonorum christianorum. Tertio pro statu profitentium tria vota, obedientiæ, castitatis, & paupertatis, & dicuntur religiones, vt fratrum mendicantium, & non mendicantium, & monialium, ita inquit Syl. in verb. Religio. 1. in principio, & Ioan. Tabien. eo. in principio. Præmittendum secundo loco est, quatenus ad rem nostram pertinet, religionem hic sumi tam primo modo, quàm secundo, & sic cōprehendi libros qui tractant tam de cultu debito ipsi Deo, quàm de religione christiana, & christianis religio-

sis, & de clericis, sicut etiam de monacis. tum quòd simpliciter, ac generaliter loquitur Bulla, nec distinguit, de qua religione, vt per se patet, ergo nec nos distinguere, sed generaliter eā intelligere debemus. arg. le. de prætio. ff. de publ. in rem act. tū quod periculum animarum inest in huiusmodi libris, de quacunque religionis iam dictæ specie pertractent; verèdum enim semper est, ne errores simplicium hominum auribus inculcent; ex quo nihil hæretici intactum reliquerunt, quod suis erroribus foedare conati non sint; quod igitur Bulla hæc errores omnes contra christianam religionem amouere voluit; ob eam rem vt libros de quacunque religione tractantes, comprehenderet, generaliter religionem expressit, & libros de religione tractantes. His præmissis, iam regulam de more ponamus.

In excommunicationem hæc igitur incidunt, qui libros hæreticorum de religione tractantes legunt, vt habetur in Bulla; quæ regula iis modis amplificatur, & coarctatur, quibus superior posita de legente libros hæreticorum hæresim continentes, ob easdem rationes.

Secundo loco excommunicatione hæc locum habet, vel libri tales

tales heresim non contineant; tum quod Bulla excommunicat alternatiuè, scilicet legentes libros hereticorum heresim continentes, vel de religione tractantes; dictio enim illa, vel, alternatiua dictio est; at alternatiua requirit solum ex alternatiuis vnum adimplem. arg. l. si heredi plures. ff. de cond. insti. ergo, ex quo excommunicat legentes libros hereticorum heresim continentes, vel de religione tractantes, fat est, quo in excommunicationem hanc quis incidat, vt legat libros hereticorum de religione tractantes, esto heresim non contineant, tum quod casus hic est diuersus à superiore, declarat hoc alternatiua vel, at superior prohibet, ne quis legat librum heretici heresim continentem, ergo hic ne legat librum heretici de religione tractantem, esto heresim non contineat; alioquin casus hic posterior contineretur sub superiore; nam liber talis heretici de religione tractans esset liber heretici heresim continens; ne igitur superuacaneus casus hic sit, & inutilis contra c. si Papa. de priuileg. libr. 6. locum habere dicendum est excommunicationem hanc, esto liber hic heresim non contineat. In omnibus igitur his casibus quis in excommunicatio-

nem incidit. Quam excommunicationem quis euadit in omnibus casibus, quos in regula de legente librum heretici heresim continentem posuimus. Quare in excommunicationem hanc non incidet, qui legeret talem librum, ignorans talem librum heretici esse, vel de licentia Romani Pontificis ob verbum illud scienter, & ver. sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ.

In excommunicatione hæc etiam incidunt, qui eosdem libros hereticorum de religione tractantes aut retinent, aut imprimunt; de quibus, quoniã supra egimus; ob eam rem, q̄ huc pertinent, illic sumamus, ne superuacane illa iteremus. At quod si liber de religione tractans heresim non contineat, an eum defendens in excommunicatione hanc incidet? nam defendens librum heresim continentem incidit, vt supra vidimus. Ego sentio hunc in excommunicationem incidere, vbi defenderet librum talem, vt heretici opus; at si id quod comprehensum est eo libro, non habito respectu ad ipsum, sed secundum se tueatur, catholicum sit, excommunicatione tunc euadere sentio, quando quidem non opus hereticis; sed quod catholicum est, defendit. Hæc igitur sunt, quæ de li-

br.

bris hereticorum in Bulla habentur.

At quid de aliis libris, & scriptis hereticorum, qui vel heresim non continet, vel de religione non tractant, an licitè ipsos, habebimus? vt rem hanc breuiter expediam, nonnullas regulas & hic instituto nostro ponamus. Id quod in sequenti præstabitur.

S V M M A.

Libri hereticorum quinam licitè retineri possint.

I.

Quinam hereticorum libri retineri possint, explicadū nobis proposuimus, iam igitur rem aggrediamur. Primū igitur licitè retineri possunt libri alii hereticorum, modò à Theologis catholicis iussu Episcoporum, & inquisitorum examinati, & probati sint, vt habetur in Regula secunda Indicis librorum prohibitorum in lucem æditi iussu Trid. Synod. Verum, quid si prædictis non seruatis retineantur? Si liber heretici sit, vel alterius ob heresim damnatus, vel ob suspicionem falsi dogmatis prohibitus, eum retinens in excommunicationem incidit, vt habetur in Regu. 10. eiusdem Indi-

cis in fi. ver. Quod si quis libros; fat igitur est, quo in excommunicationem hanc incidat, vt vel liber heretici sit, esto heresim non contineat, de religione ve non tractet. Vel alterius ob heresim damnatus, vel ob suspicionem falsi dogmatis prohibitus.

Secundò licitè retineri libri possunt, qui catholicè conscripti sunt ab illis, qui postea in heresim lapsi sunt; modò à Theologis vniuersitatis catholicæ, vel ab inquisitore generali probati sint, vt habetur in Reg. 2. eius Indicis in verfi. Libri etiam catholici conscripti, & qui contra faciunt, mortiferè peccant, & ad arbitrium ordinarii puniuntur, vt habetur in eod. Indice Regu. 10. in fine. in verfic. Qui verò libros. iunct. verfic. Quod si quis libros.

Tertiò licitè retineri libri possunt, qui catholicè conscripti sunt ab illis, qui post lapsum ad Ecclesiam rediere, modo & ipsi vt superiores probati sint; alioquin contra faciens in penas proximè dictas incidit, vt habetur in cit. verfi.

Quartò licitè retinentur, versiones scriptorum etiam Ecclesiasticorum, quæ hætenus editæ sunt à damnatis auctoribus; modò nihil contra sanam doctrinam contineant, vt habetur in Reg.

O

3. In-

3. Indicis dicti. Quare, si quid è græco in latinum verterunt, licet illud retinebimus. Excipiuntur tamen versiones veteris testamenti; nam hæ ad iudicium Episcopi uiris tantum doctis, & piis concedi possunt, ut habetur in ead. reg. 3. Quare, qui contra fecerit, mortiferè peccabit, & ad arbitriū Episcopi punietur, ut habetur in ead. Regula 10. in fine in versic. Qui vero libros alio nomine. Item excipiuntur versiones noui testamenti factæ ab auctoribus hæreticis primæ classis, qui habentur in eod. Indice, quæ nemini concedi debent, quoniam ex earum lectione utilitatis parum, periculi plurimū emanare solet, ut dicitur in ead. Reg. 3. Et qui contra fecerit, eisdem poenis, quas proximè diximus, punietur per eandem Regu. 10. in fine.

Quintò licitè retinentur annotationes factæ iis versionibus, quæ permittuntur, vel factæ Vulgatæ editioni, modò loca suspecta expuncta sint ab vniuersitate catholica Theologorum, vel ab Inquisitore. Ab iis tamen licitè retinentur, quibus versiones licet retinere; qui autem hi sint, diximus supra proximè. Qui verò contra fecerint, si annotationes illæ hæresim damnatam continent, vel ob falsi dogmatis su-

spitionem damnatæ sint, in excommunicationem incidunt, ut habetur in Regula 10. in fine versic. Quod si quis libros hæreticorum. Si verò nihil tale continebunt, & nihilominus eas habuerint, non probatas à prædictis, & mortiferè peccabunt, & ad arbitrium iudicis punientur.

Sextò retineri licet totum volumen Bibliorum, quod vulgo Biblia vatabli dicitur, aut partes eius à uiris piis & doctis de concessione Episcoporum, ut dicitur in cit. Reg. 3. versic. Quibus conditionibus; ergo qui sine permisso Episcopi ea retinent, mortiferè peccabunt, & ad arbitriū Episcopi, punientur, ut habetur in Reg. 10. in fine versic. Qui verò libros.

Septimò licitè retinentur libri, qui hæreticorum auctorum opera interdum prodeunt; in quibus nulla, aut parua de suo apponunt, sed aliorum dicta colligunt; cuiusmodi sunt Lexica, Concordantiæ, Apophtegmata, similitudines, Indices, & huiusmodi expurgatis tamen prius expurgandis, si quæ sint, de consilio Episcopi, & Inquisitoris, cū Theologis catholicis, ut habetur in Reg. 5. Quare qui cōtra fecerit, si hæresim contineant, mortiferè peccabit, & ad arbitrium Episcopi punietur, ut habetur in Reg.

Reg. 10. in fine.

Postremò licitè etiam hi libri retinentur, quorum principale argumentum bonum est, obiter tamè in illis aliqua inserta sunt, quæ ad hæresim, seu impietatem, diuinationem, seu superstitionem spectant, mō à catholicis Theologis auctoritate Inquisitoris generalis expurgati sint, ut habetur in Reg. 8. Qui verò cōtra fecerit, in excommunicationem incidet, ubi hæresim continebunt, aliàs autem mortiferè peccabit, & ad arbitrium Episcopi punietur ob citat. Reg. 10. in fine. Hæc igitur sunt, quæ de libris hæreticorum habuimus, ex quibus patet & per Indicem illum excommunicari retinētes, vel legentes libros hæresim continentēs; cuius excommunicationis absolutio reseruata non est, sicuti in Bulla nostra, ut antea vidimus. Hoc etiam huc addimus in omnibus casibus, in quibus in excommunicationem quis incidit, & in illis mortiferè ab illis peccari. Modò probabilis ignorantia eos non excuset. argu. c. Apostolica. de cle. excommun. minist. & c. fin. de constitu. lib. 6. Vel de auctoritate Romani Pontif. id non faciunt; nā hi excusantur, sicut etiam, quæ alios audiunt eos libros legentes, vel sciunt tales libros habere, & nō

denuuciant. Sed iam ad alia veniamus.

Verf. Nec non schismaticos, & eos, qui se à nostra, & Romani Pon. pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.

S V M M A.

- 1 Schisma quid sit.
- 2 Schisma græcum nomen est.
- 3 Ecclesia vniuersalis corpus quoddam est.
- 4 Schismatis species duæ sunt.
- 5 Schismaticus quid sit.
- 6 Excommunicatus propriè schismaticus non est.
- 7 Peccator simplex schismaticus nō est.
- 8 Apostata schismaticus non est.
- 9 Schismaticus non semper hæreticus est.

N hac postrema parte huius capituli schismatici excommunicantur: verum, ne terminos ignoremus, quatuor præmittenda sunt. Primum quid sit schisma. Deinde, unde dicatur. Tertiò, quotuplex sit; Postremò, qui schismatici per hanc Bullam excommunicentur.

1 Schisma igitur nihil aliud est, quod separatio ab unitate Ecclesiae vniuersalis, qua christianus vel subtrahit se ab obedientia capitis Ecclesiae, scilicet Romani Pontificis, quatenus Ecclesiae caput est; vel à communionem membrorum Ecclesiae nolens esse eiusdem Ecclesiae membrum. Hęc descriptio colligitur ex dictis S. Thom. & Caiet. 2. 2. q. 39. art. 1. & ex dictis eiusdem Caietan. in Sum. in verb. Schisma, & Tabiē. & Syl. eod. & Iacob. de Graff. li. 4. decis. cas. consec. in expositione Bullę Coenę Domini, nume. 39. cum seq.

2 Dixi autem Separatio, quoniam verbum hoc Schisma graecum nomen est, quod latinè scissionem, seu scituram significat, & ob id separationem, & diuisionem ab aliquo, ut habetur in ca. schisma, 24. q. 1. & ut dixit Glo. in c. quia, de elect. & Caietan. in Sum. eod. & Mar. Socin. Sen. in Rubr. de Schif. quoniam igitur per schisma separatur quis ab unitate Ecclesiae vniuersalis, ob eam rem diximus Separatio.

3 Dixi secundò Ab unitate Ecclesiae quoniam Ecclesia vnũ corpus est, cuius caput in caelis Christus Dominus est; in terra eius Vicarius Romanus Pontifex, membra verò sunt christiani omnes; qui ergo separatur se ab hoc

corpore, vel à membris, vel à capite, ab unitate Ecclesiae separatur, & schismaticus dicitur.

Dixi tertio vniuersalis Ecclesiae, quoniam schisma, de quo agimus, separatur à communionem Ecclesiae vniuersalis militantis, quae est congregatio omnium christianorum fidelium viuentium, ut id sensit Caietan. 2. 2. q. 39. art. 1. versic. Ad euidenciam, horum, & in Sum. in verb. Schisma, ibi, Primò, si quis ex intentione non se habeat, ut pars vniuersalis Ecclesiae, & Syl. eod. paulo post princip. ibi, Et tertio in specie. Quare, qui remouet se ab obedientia sui Episcopi, non propriè schismaticus hic est, de quo agimus; quoniam non separatur se ab vniuersalis Ecclesiae capite, atque sic dixit Abba. in Rubr. de Schif. & Mar. Socin. Sen. nume. 3. eod. Qui etiam separatur se ab aliqua congregatione hominum tantum, neque hic schismaticus est; quoniam non separatur se ab vniuersalis Ecclesiae Unitate.

Dixi quartò Christianus, nam cum per schisma separetur quis ab unitate Ecclesiae vniuersalis, qui in Ecclesia ipsam receptus non est, quod fit baptismi susceptione, unde, & christiani nomen tunc consequitur, ab eius Ecclesiae unitate separari non potest; ubi

Pontifici reseruatis.

ubi enim habitus non est, ibi priuatio esse non potest, argu. l. de c. m. ff. de verb. oblig.

Dixi quintò, qua subtrahit se vel ab obedientia capitis Ecclesiae, scilicet Rom. Pont. quatenus Ecclesiae caput est, vel à communionem membrorum eiusdem, nolens esse eiusdem Ecclesiae membrum; nam, cum Ecclesia hęc vniuersalis militans vnum corpus mysticum sit, cuius caput in caelis Christus Dominus est, in terra eius Vicarius Romanus Pontifex, membra verò reliqui christiani; unitas Ecclesiae huius duplex est. Altera, quae consistit in connexionem membrorum eius ad inuicem, quam ob rem fideles habent se ut membra, & partes huius Ecclesiae, & quae faciunt, ut credere, sperare, diligere, sanctificari, & alia huiusmodi, ut membra, & partes eius corporis se facere credunt: Quare fit, ut Indi christiani, qui in tam longinquis regionibus sunt, eodè animo praediti sint, & se quoque habeant, ut membra huius Ecclesiae; & quae operantur, eodem animo operentur. Altera verò unitas est, quae consistit in ordine omnium membrorum eiusdem Ecclesiae ad vnum caput, quod ut dixi, in caelo Christus Dominus est, in terris eius Vicarius Romanus Pon. mouentur enim

Pars Secunda.

Christi fideles à spiritu sancto non solum ad credendum & ad reliqua, verum etiam & ad obediendum vni, & eidem capiti huius Ecclesiae tanquam tali qui est Summus Pontifex. Hęc igitur est altera unitas, cuius beneficio omnes christiani obediunt vni capiti atque sic tradidit S. Thom. 2. 2. q. 39. art. 1. in respò. ibi, Ecclesia autem unitas, & Caietan. ibid. in versic. Ad euidenciam, idem Caietan. in Sum. in verb. Schisma, & Mar. Socin. Sen. in Rubr. de schif. numer. 5. versic. quae unitas. Qui ergo separatur se aut à capite, aut à membris huius Ecclesiae, hi propriè schismatici sunt. Ex quibus patet schismatici species duas esse, quarum altera eius est, qui subtrahit se ab obedientia Romani Pontificis, quatenus Ecclesiae caput est, altera verò eius, qui ab unitate membrorum eiusdem seiungitur.

Dixi postremò quatenus Ecclesiae caput est, quoniam, si quis subtraheret se ab obedientia Romani Pontifex, ob inimicitias, quas secum gerit, ob aliudve aliud commodum, & non quatenus Ecclesiae caput est, schismaticus hic propriè non dicitur. Hoc igitur Schisma est. Ex quo patet etiam quid sit schismaticus; nam propriè is christianus dicitur, qui subtrahit

subtrahit se, aut ob obedientia Romani Pont. quatenus Ecclesie caput est, aut ab vnitae & communione membrorum eiusdem Ecclesie, quatenus Ecclesie membra sunt; idque iure merito, nam vt quis sit membrum Ecclesie catholicae, duo postulantur necessariò, & vt habeat se vt pars illius in credendo, sperando, & cæt. & vt subsit Roma. Pont. vt capiti Ecclesie catholicae, quoties igitur qs subtrahit se aut à communione huiusmodi membrorum, aut a subiectione capitis, schismaticus est, vt dixit Caieran. 2. 2. q. 39. art. 1. ver. 6 In eodem articulo aduerte. † Ex his iam patet excommunicatū, esto ab Ecclesie communione 9 separetur, non tamen propriè schismaticum esse; tum quòd ipse hoc non intendit, quod necessariò postulari supra sensimus; tum quòd nec ipsa Ecclesia ob id illum excludit, sed solū à fructibus communionis, atque sic dixit Ioan. Tabien. in verb. schisma. in principio. versic. Secundò modo, & Mar. Socin. Sen. in cit. Rubr. de schif. num. 9. versic. Magis largè. † Constat etiam ob eadem rationē, nec, qui aliàs mortiferè peccat, & contumax est, schismaticum esse, vt dixit San. Thom. 2. 2. q. 39. art. 1. in respō. ad prim. argu. & sequuntur com-

muniter DD. Innocent. in ca. de schismaticis, & Mar. Socin. Sen. ibid. nu. 8. versic. Non licet omne peccatum, & Tabien. in verb. Schisma. nu. 1. versic. Primò secū dum. Quare, qui mādato Ecclesie non obedit ob odium, amorem, inimicitiaue, nec hic schismaticus propriè est. † Constat etiam Apostatam schismaticum non esse; nam apostata discedit omnino ab Ecclesia Christi, & non vult amplius esse de eius Ecclesia, sed ad aliam religionē se trāsfert; at schismaticus, esto separet se ab vnitae Ecclesie, non tamen intendit ad aliā religionem se transferre, sed aut nouam Christi Ecclesiam, aut nouum caput constituere. † Cōstat itidem schismaticum non semper hæreticum esse; nam si solum separet se ab obedientia Romani Pontif. vel ab vnitae membrorum Ecclesie, modo teneat vnitatem fidei, & sic aliud caput non constituat, aliamve ecclesiam, hæreticus non est, vt dixit Caiera. in Summ. in verb. Schisma. Constat demum ex iā dictis, vnde schisma dictum sit, & quoruplex sit. Iam quartum, quod nobis præmittendum proposuimus, de quib. scilicet schismaticis hic agatur, explicemus.

Pro certo igitur habendum est de vtroque genere schismaticorum

ticorum hic agi; nam de subtrahētibus se ab obedientia Romani Pont. expressum id habetur in versic. proposito; de subtrahētibus autem se à communione membrorum Ecclesie, & ab eorum vnione, colligitur ex verb. schismaticos, quod habetur in initio. versic. nam excommunicantur per Bullam schismatici, & qui subtrahunt se ab obedientia Romani Pont. & schismaticorum duę sunt species tantum, vt supra probauimus; ergo, ex quo Bulla excommunicauit subtrahentes se ab obedientia Romani Pont. idque expresse, quæ species vna schismaticorum est, cōcludere necessariò debemus sub verbo illo Schismaticos excommunicare eos tantum, qui ab vnitae membrorum Ecclesie se subtrahunt; de hac enim specie necessariò intelligi debet, aut de alia, & de alia, ex quo de ipsa speciatim agitur, intelligi nō potest, ergo necessariò de hac accipi debet, valet enim argumentū à partium enumeratione, arg. S. actionum, in Instit. de action. & facit. l. cum quidam. ff. de libe. & posthu. Nec repugnat quod speciatim excommunicantur subtrahentes se ab obedientia Romani Pontif. nam fecit hoc, vel quò magis timeatur, argum. c. si aduersus, de heret. vel quòd sæ-

pius contingere hoc potest, atque idcirco magis illud expressit, argu. c. vbi periculum. de elect. lib. 6. & le. nam ad ea. ff. de leg. His præmissis, rem aggrediamur, quam duabus regulis explicemus.

S V M M A.

- 1 Schismaticus, qui subtrahit se ab obedientia Romani Pont. quatenus caput est vniuersalis Ecclesie, in excommunicationem incidit: quæ regula declaratur, quousque pateat.
- 2 Schismaticus, qui non obedit Romano Pon. quisnam sit, qui in excommunicationem non incidit.
- 3 Papa plures vbi sunt, cui adhaerendum.
- 4 Obedire nolens Romano Pontif. ob aliquod interesse non est schismaticus.

I.

S. Materiam huius versiculi duabus regulis explicadā nobis propcluimus; iam ergo rē aggrediamur.

Primum igitur, † vt de subtrahētibus se ab obedientia Romani Pont. agamus, in excommunicationem hanc incidunt, qui ab obedientia Romani Pont. tāquam capitis vniuersalis Ecclesie

clesiæ se remouent, vt dicitur in Bulla: Quæ regula declaratur, vt locum habeat.

Primò, esto credant vnitatem Ecclesiæ, quoad vnum Caput, id est esto credant Ecclesiam vniuersalem vnum caput tantum habere, & non plura, ita dixit Caiet. in Sum. in verb. Schisma vers. Et aduerte perspicaciter; & in hoc casu quis hæreticus nõ est; vitium enim purum schismatis hoc est, vt ait Caiet. ibid. idẽ dixit. 2. 2. q. 39. art. 1. propè finẽ: id autem apparebit, vbi quis parere ei nollit, vt capiti vniuersalis Ecclesiæ. Quare, si Episcop⁹ renueret parere mādato Romani Ponti. ob hanc rationem in excommunicationem hanc incidere.

Secundò in excommunicationem hanc incidit is, qui separat se ab obedientia Romani Ponti. existimans vniuersalis Ecclesiæ Caput vnum non esse, & sic unitatem Ecclesiæ, quoad caput tollit, esto credat ecclesiam in se ipsa vnam esse; nã hic de communi DD. sententia, & hæreticus est, vt testatur Caiet. in Sum. in verb. Schisma. in eod. vers. Hoc autem apparebit, vbi constituet sibi aliud caput.

Tertiò in excommunicationem hanc incidit non solum, q̄ verbis declarat se remouere ab

obedientia Romani Ponti. altero ex dictis modis; verum etiam, vbi facto id declarat. vt pote cõgregando concilium generale sine licentia Romani Pon. ita dixit Caiet. in Sum. eod. vers. Alii autem modo, & 2. 2. q. 39. art. 1. vers. Ad tertiam, ibi, Secundum operis voluntatem.

Postremò excommunicatus prædictus erit, esto ad vnitatem redeat per poenitentiam; nã, nisi abiurauerit Schisma, & absolutus fuerit excommunicatus p̄manebit, vt habetur in c. quia & ibi notat. Abb. de elect. & fact. c. 1. de Schif. & c. cum desideres. de sent. excomm. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc Bullę incidunt: quam poenam tamen nonnulli euadunt,

Nam primò in excommunicationem hanc nõ incidit, qui nõ vult adhærere, & obedire Rom. Pontifici vero, quoniam probabiliter, an talis sit, ignorat: quod contingere potest, vbi duo, pluresve electi sunt & ignoratur, q̄ nam canonicè electus sit; tunc enim nemini adhærere nõ peccat, atque idcirco in excommunicationem non incidit. argum. ca. nullus, & c. nemo Episcoporum. 1. 1. q. 3. Immodò nemini tunc adherendum est, sed expectandum, vt declaretur, quisnam legitimus sit: interim tamen ani-

mo

mo paratus esse debet, qui erit legitime electus, ad ei parendũ; hic igitur in excommunicationem non incidit, atque sic dixit Caiet. in Sum. eod. vers. Alio autem modo. si autem tempore dubiorum Pont. incertitudo veri Pont. hominem dubium reddat de certo Christi Vicario, dicitur enim ibi, teneatur primò, quod certum est, scilicet, vt qui libet se reputet & habeat, vt vnus Ecclesiæ Catholice, & ad vnũ ipsius Caput in cælo Christum, et dubios Vicarios Christi habeat, vt dubios nullo, vt certo, & indubitato Pontifici inheret, quoniam errandi periculo non se tenetur opponere, nec dubia tenetur habere pro certis; immò temerè ageret inherendo dubio Pontifici tanquã certo. Hæc Caiet. ibi, ex quibus patet hunc non peccare, & ob id in excommunicationem non incidere.

Secundò in excommunicationem hanc nõ incidit, qui adhæret vni ex pluribus electis, quem probabiliter credit legitime, ac canonicè electum, abstrahit se autem ab eo, qui canonicè electus est, quod tamen ipse probabiliter ignorat, atque sic dixit Gloss. Sum. 24. q. 1. vers. Qui verò, & sequitur Abb. in citat. c. quia. num. 2. de elect. & in

Rubr. de Schif. & Alfons. de Cast. aduersus hæreses omnes. lib. 1. cap. 9. vers. Schisma quod latinè sonat.

Tertiò in excommunicationem hanc non incidit, vbi renuit obedire Romano Pon. non quòd illum pro vero Capite nõ habeat, sed vel ratione rei, vel personæ. Rei, vt pote quia iussit, vt rei iudicatæ pareret, vel restitueret locum, quem occupauit, vel aliquid aliud agat, quorum tamen nullum præstare vult; in hoc enim casu nec in excommunicationem hanc incidit; nec schismaticus est; alioquin vniuersi, qui eius præceptis, legibusve non obtemperarent, schismatici, & excommunicati essent, quod absurdum est, atque sic dixit Caiet. 2. 2. q. 39. art. 1. vers. In respon. ad secundum, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, ex com. 1. num. 14. vers. Secundò; ibi, Multi enim, & Iac. de Graf. lib. 4. decis. cas. cons. in expositione Bullę Cœnæ Domini. nu. 40. Idem de eo, qui remouet se ab obedientia Romani Ponti. in temporalibus, vt pote ciues Urbis alicuius à Romano Pont. deficiunt; & alteri principi se dedunt; nam non ratione spiritualium deficiunt ab ipso, in quo casu, vt Caput Ecclesiæ consideratur, & habetur, sed ratione tem-

poralium;

poralium; etenim Roman. Pon. consideratur & quatenus Rex quidam temporalis est in regno temporali Ecclesie, vt asseruit Nauar. in Comen. de datis, & pmissis pro iustitia, vel gratia obtinendis. not. 17. num. 29. versi. Tertio quod resolui posse videtur; & in hoc casu, vt alius princeps habetur, atque sic sensit Caiet. 2. 2 q. 39. art. 1. versic. Ad hoc dicitur, ibi, vt caput illis in spiritualibus. His igitur, & huiusmodi aliis modis ratione rei subtrahit se quis ab obedientia Romani Pontif. sine schismatis nota. Ratione vero persone eodem modo qs se subtrahit, vbi id facit, non quod illum pro Capite Ecclesie vero non habeat, sed quoniam illi infensus est, vt D. Alfonsus Picolominus Montis Martiani, q. Gregorio XI I. non parebat, & ob hanc causam is schismaticus non erat, esto non pareret, atque sic dixit Caietan. ibid. sicut etiam exules Romaniole superioribus annis.

Postremo in excommunicationem non incidit, qui ab obedientia eius Pont. se abstrahit, q. ea dignitate priuatus est, vt ob heresim; quod & dubitationem non habet, quoniam tunc Pontifex non est; at de prima specie schismatis satis: ad aliam veniamus.

S V M M A

Schismaticus, qui subtrahit se ab unitate Ecclesie vniuersalis, ne sit eius membrum, in excommunicationem incidit, qua regula, quousque pateat, declaratur.
Elisabeth asserta Regina Anglia haeretica, & schismatica est.

II.

S. Absoluta prima regula, iam secundam aggrediamur. Qui ergo subtrahunt se ab unitate Ecclesie vniuersalis, ne sint membra eius, quonia verè schismatici sunt, in excommunicationem etiam incidunt ob verba Bullae, quae excommunicat schismaticos.

Secundo incidunt, esto crederent esse vnam Ecclesiam, vt dixit Caieta. in Summ. in verb. Schisma, versic. Et aduerte, esto igitur nec duas Ecclesias faciãt, tamen in excommunicationem incidunt.

Tertio multo magis in excommunicationem hanc incidunt, vbi haberent schisma cum haeresi, vt pote, quia non solum separant se à membris aliis Ecclesiae, sed etiam credunt non esse vnam Ecclesiam, sed plures, vel vnam credunt esse, sed aliam à Romana, quo calu schismatici huiusmodi

iuismodi heretici sunt; quandoq. dem contra illum articulum fidei veniunt. Credo & vnam sanctam Ecclesiam catholicam, atque sic dixit Caieta. in eod. ver. Id autem & factis, & dictis declarabitur. Quare Elisabeth afferta Regina Angliae, quae modo cum tanta nominis christiani iactura viuit, schismatica est, & haeretica; schismatica, quia se parauit se ab unitate Ecclesie tam quo ad Caput, quam quo ad membra; haeretica, quoniam aliam Ecclesiam à Romana facit, & se ipsam aliud caput constituit. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt. Haec sunt, quae de primo hoc capite habuimus; iam ad alterum veniamus.

De excommunicatione, & alia censura latis contra appellantes ad futurum concilium.
 Cap. II.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos cuiuscunque status, gradus, seu conditionis fuerint, Vniuersitates vero, & capitula (quorumcunque nomine nuncupen-

tur) interdiciamus ob ordinationibus, seu mandatis nostris, ac Romanorum Pont. pro tempore existentium ad vniuersale futurum concilium appellantes. Nec non eos, quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.

S V M M A

- 1 *Appellatio à Romano Pont. ad futurum concilium cur. prohibita sit.*
- 2 *Appellatio fit à minore ad maiorem.*
- 3 *Papa immediatus Christi Domini Vicarius est.*
- 4 *Papa Ecclesiae Caput est constitutus.*
- 5 *Papa à nemine iudicari potest.*
- 6 *Concilium an sit supra Papam, magna olim contentio erat.*
- 7 *Appellatio ne interponatur à Papa ad concilium, quando definitum sit.*

N hoc capite excommunicantur, & censuris afficiuntur appellantes à Papa ad futurum concilium; nec non ipsis fauentes. Diuiditur autem in tres partes; quarum secunda incipit ibi, Vniuersitates

frates verò; tertia ibi. Nec non eos; sed iam de prima agamus; in qua excommunicantur singulares personæ ad futurum Concilium à Papa appellantes. Verum, quo rem hanc faciliorem reddamus, præmittenda hæc sunt. Primum cur Ecclesia appellatio nem hanc prohibuerit. Deinde, quando. Postremò Bulla hæc quid noui addat.

- 1 Quoad primum igitur sciendum est ob id Ecclesiam appellationem hanc prohibuisse, quoniam eam permittendo, fateri etiam simul videbatur Concilium maius, atque superius esse ipso Roman. Pont. † nam appellatio ab inferiore ad superiorē fit, vt habetur in c. 2. & ibi not. Gloss. in verb. Officiali. de consuetud. libro. 6. & sequuntur ibi Philipp. Franc. in versic. Tertiò not. & in versic. Secundò no. ex Gl. & Gemin. in vers. Not. vnū; idem habetur in le. 1. §. si quis in appellatione. ff. de appella. & vt tradidit Abb. in Rubr. de Appe. nu. 2. communis denique DD. sententia hæc est; sed quia hoc in detrimentum, ac dedecus Romani Pon. redundabat, † q. Christi Domini Vicarius proximus, & immediatus est, † qui ab eodem Ecclesie Caput est constitutus. c. non decet, d. 12. & c. sacrosancta. d. 22. Vnde à Chri-

sto Domino dictum est Petro: tu vocaberis Cephæ, quod significat latine idem, quod caput; & eidem dictum est: Pafce oues meas; † quamobrem, & à nemine iudicari potest, ca. nemo, cum multis seq. 9. qu. 3. ob eam rem ne Apostolicæ Sedi iniuria hæc irrogaretur, & vt à nemine iudicari posse dignosceretur, censuris propositis, ac poenis cautum, ac prohibitum est per hanc Bullam, ne ad futurum concilium appelletur.

Quoad secundum multo ante definitum id est; † nam cum magna esset contentio de hoc ob id, quod concilium supra Papam esse non nulli existimabāt, vt habetur apud Panor. in suis questionibus, in 1. q. dub. 2. & apud Vgonium Episcopum Fama-gustanum in Tractatu de Conciliis; cap. Appellatio ad conciliū à Papa, & apud Caiet. in Tractatu de auctoritate Papæ, & concilii. Cap. 1. cum multis seq. Tractat. 1. & apud Tabien. in verb. Concilium. num. 14. cum seq. & vt refert Nauarr. in Gloss. Sum. nu. 32. de poenit. d. 5. vbi ait Italos ferè omnes in hac sententia esse, vt Papa supra Conciliū sit, scholam vero Parisiensem cum tota Gallia contrarium assereret; ob eam rem Pius Secundus indicta Cōgregatione Mantuæ de

de communi Cardinalium, cunctorumque prælatorum, ac diuini, & humani iuris interpretum Curiam Romanam sequentium approbatione puocationes hæc ad futurum concilium damnauit, & sub poena excommunicationis late sententię, & interdicti præcepit, ne qua persona cuiusuis dignitatis, vniuersitate quouis colore quito appellationes has interponeret, & contra facientes statuit reos etiam esse poenarum læsæ maiestatis, & hæresis; quibus poenis eos quoque affici voluit, qui his fauerent, auxiliumve ad id præstaret, vt habetur in sua constitutione, incip. Execrabilis, & pristinis temporibus inauditus lata Mantuæ 1459. 15. Calend. Februarii Pō. sui anno secundo, quam conformauit; & ampliavit Iulius Secundus per aliam constitutionem, latam Romæ 1500. Nono Calen. Iulii Pont. sui anno Sexto. incip. Sulcepti regiminis nos cura sollicitat. Prioris autem constitutionis meminit Caieta. in Sum. in verb. Excommunicatio, capi. 25. & Syl. in verb. excommunicatio. 7. in fine. & Nauar. in Cōmentario de Datis, & promiss. not. 8. propè finem, & not. 26. n. 43. versicu. Tertiò quòd conlulens, & in Man cap. 27. num. 58. Ex his iam patet, quamobrè Ec-

clesia id prohibuerit, & quādo; quę duo proponenda nobis proposuimus; iam tertiū aggrediamur, scilicet quid noui hæc Bulla addat. Quoad hoc igitur constitutiones prædictorum Roman. Pont. vberiores sunt, vt ex ipsis constat quoad poenas; Bulla verò hæc restrictior est quoad absolutionem excommunicationis; quandoquidem quoad hoc omnia priuilegia tollit, sicut et quoad incurrendum in ipsam, vt suo loco videbimus, cum per ipsas constitutiones reseruetur tantum absolutio Rom. Pon. nō autem priuilegiis derogetur. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

- 1 Appellans ad futurum conciliū à Papa, in excommunicationem incidit, quæ regula declaratur, quousque pateat.
- 2 Supplicare licet Pontifici.
- 3 Supplicari ei potest, à quo appellari non licet.
- 4 Appellans à quouis alio, præterquā à Romano Pont. in excommunicationem non incidit.
- 5 Papa errans admoneri potest.
- 6 Papa an resisti possit, si iniquam sententiā contra aliquem ferat, in executione.

I.

S Premissa causa, quamobrē Ecclesia appellationem à Papa ad futurum concilium prohibuerit; iam, qui contrafaciendo in excommunicationem huius Bullae incidunt, videamus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui à Papa ad futurum concilium appellant; ut habetur expressum hoc in initio huius capituli propositi. Quae excommunicatio omnes afficit, & quoscumque, cum ob dictionē illam omnes, quae neminem excludit. arg. l. Iulianus. ff. de lega. 3. & c. si Romanorum. d. 19. cum ob dictionem illam singulos; nā ex quo singuli in excommunicationem hanc appellantes incidunt, ergo & omnes. Quae dicitio singulos, necessariō adhibita non est, quoniam dicitio illa omnes, singulos cōplectitur, & quoscumque, & per dictionē illam omnes, non solum comprehenduntur vniuersitates; quandoquidem ipsae non excommunicantur, ut habetur in cap. Romana. §. in vniuersitatem. de sent. excom. lib. 6. & nos abundē in Tractatu nostro de censuris in Tab. 2. Ad data ergo est dicitio illa singulos, vel ut apertius, quid altera dictione omnes, comprehendatur, digni sceretur, vel ne quis exi-

stimaret dictione illa Omnes, cōprehendi vniuersitates, ut quidam voluerunt, & existimarunt; sed non rectē; cum id sua vi non comprehendat, ut asseruit Quin. Mádof, in Tractatu de Cōmiss. Commiss. 2. in verb. omnesque, & in verb. singulos, ubi & alios quam plures idem sentientes refert: idque meritō, nam dicitio illa, omnes, est signum vniuersale quod adiectum alicui, facit, ut singula eius comprehensa intelligantur, ut docent Logicæ artis Magistri, non autem, est nomen vniuersitatis. Dum igitur Bulla excommunicat omnes, & singulos, copulam illam, Et, pro id est, interpretabimur, hoc enim quoque aliquando significat, ut habetur in Institutu. de tutel. §. 1. ibi, Est autem tutela ius, ac potestas; nā dicitio illa, Ac, pro id est, ponitur, ut sibi not.

Secundō excommunicatio hæc afficit appellantes cuiuscunque status sint, scilicet vel clerici, vel laici; nam ex quo excommunicat singulos cuiuscunque status hæc Bulla, ut habetur ibi, singulos cuiuscunque status; status hominum bipartitus est; nā alii sunt laici, alii sunt Ecclesiasticae personae, ut habetur in ca. duo sunt gene. 12. q. 1. ergo omnes cōprehendit, atque sic habetur in Bulla Pii 11. & Iulii 11.

Tertiō

Pontifici reseruatis.

Tertiō afficit homines, cuiuscunque gradus sint, ob verbum illud Gradus, nam, cum excommunicantur tam laici, quam Ecclesiasticae personae, ut proxime probauimus, in utroque horum diuersi gradus sunt; in Ecclesiasticis enim personis post Romanum Pont. quem in his semper excipio, in Ecclesia, inquam, diuersi gradus sunt, tam ratione dignitatis, quam ordinis, & religionis, sunt enim Cardinales, sunt Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Archipresbyteri, psbyteri, & alii clerici inferiores: in religionibus quoque variis gradus. In laicis quoque tantundem; adest enim Imperator, ad sunt Reges, Duces, Marchiones, Comites, iudices, & alii in dignitate positi, item & priuatae personae, hi omnes ergo appellantes à Romano Pont. ad futurum concilium in excommunicationem hanc incidunt, ex quo excommunicantur omnes, cuiuscunque gradus sint, atque sic habetur in cit. Bullis Pii Secundi, & Iulii Secundi.

Quartō in excommunicationem incidunt, vel viri, mulieresque sint, vel liberi, vel serui, ex quo enim Bulla excommunicat omnes cuiuscunque conditionis, ut habetur in ipsa ibi, seu conditionis; conditio verò hominū

Pars Secunda:

sunt huiusmodi, ut partim liberi, partim serui, ut habetur in Institutu. de iur. per. partim viri, partim mulieres sint, ut p se patet, iure omnes hanc Bullam offendentes in excommunicationem hanc incidunt, ut habetur in c. mulieres, & in c. de monialibus, & in c. relatum. de sent. excom. ergo idem & hic, non enim ratio alia contrarium suadet: & p tinent hic, quae dixit Mandoff. in ead. commiss. in verb. Omnes, in versi. vnde vel personae.

Quintō in excommunicationem hanc incidunt, vel ab ordinationibus, vel a mādatis appellentur, ut habetur in Bulla, & ob id siue à generalibus, siue à specialibus appelletur, atque idcirco ab eius sententiis, admonitionibus, censuris, & poenis: tum quod & hæc ordinationes, ac mandata sunt, & eadem ratio in omnibus his viget, ut per se patet, ergo & eadem dispositio vigere debet. arg. c. cum dilecta, de confirmat. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. aquil. tum quod expressa hæc habentur in citat. Bullis Pii Secundi, & Iulii Secundi. Quae diximus autem, locum habent etiam, si quis ad Concilium presens appellet, quicquid dixerit Iacob. de Graff. lib. 4. de cis. cas. conscient. in explicatione Bullae Coenae Domini. num.

46 tum quòd ratio prohibitionis, & hic viget, ergo & dispositio. arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & eorum, quæ dixit Guid. Papa decis. 373. tum quod idcirco ad futurum concilium appellante excommunicauit Bulla, quoniã 4 raro contingit concilium hoc congregatum esse; vbi quis appellat, sed non ob id excluditur, quia appellans ad concilium iã congregatum in excommunicationem hanc incidat. arg. l. vnic. iunct. Gloss. sponfam. C. de rap. virg. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt; iam eos, qui pœnam hanc euadunt, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, †
2 qui contra ordinationes Romani Pont. præces eidem offert, id est supplicat, vt vulgo dicitur, vt exempli gratia Romanus Põ. ad triemes quem damnauit, is ergo condemnatus poterit Romano Pont. supplicare, quo eã pœnam sibi remittat: nam ad †
3 omnes præces offerre possumus & supplicare, a quibus appellare non licet, vt habetur in leg. si quis aduersus. & ibi. not. Ias. nu. 1. C. de præc. imper. offe. & vt dixit de Papa Stephanus Aufrer. ad decis. Capell. Tholosan. deci. 479. vers. Secundo capitur sup- 6
plicatio. Idque iure merito; nam

per supplicationem hanc non a dicitur alius superior iudex, sed idem. vt citati auctores in iisdem locis inquirunt, & ob id non fit iniuria Apostolicæ sedis, quæ p appellationem fieret.

Secundò loco † in excommunicationem hanc nō incidit, vbi appellat quis ab aliis iudicibus inferioribus Apostolicæ sedis, vel sint legati è latere; nam solū Bulla loquitur de appell. a Romano Pont. ergo secus de aliis. arg. c. non ne. de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iudi. Quamobrem nec appellans à Collegio Cardinalium sede vacante, in excommunicationem incidet, atque sic sensit Iacob. de Graff. li. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Coenæ Domini. nu. 44.

Tertiò in excommunicationem hanc non incidit, qui appellat à sententiis, & ordinationibus Imperatoris, vel Regum, & aliorum inferiorum iudicum; tum quæ cessant rationes in his, quæ prohibent appellationem à Romano Pont. argum. c. 2. de re iud. li. 6. tum quod nec de his Bulla loquitur, ergo nec nos loqui debemus. arg. l. de pretio. ff. de publi. in rem a Æ. etenim limitata causa limitatum producit effectū. arg. l. in agris. ff. de acq. rer. do.

Quartò † in excommunicationem hanc non incidit, si ipsum erran-

errātem in aliqua re quis admo- neatur; nam etsi, vt Papa in iis, quæ fidei sunt, errare non potest, vt communis Theologorum scho- la docet; si tamen, vt singularis persona erret, admoneri potest, vt dixit Syl. in verb. Concilium. nu. 8. vers. Quintò.

6 Quintò † in excommunicatio- nem hanc non incidit, qui iniquam sententiam à Roman. Põ. habuit, si in ea executioni resis- tit. Si ergo regno iniuste quem priuet, quod se, suaq; tueri licet, c. dilecto. de sent. excom. li. 6. & Clem. pastoralis. de re iud. resis- tit ei poterit.

Postremò in excommunicatio- nem non incidit, qui iniuste re aliqua priuatus tantundem ipsi sine scandalo adimit: sed de priori huius Capituli parte ha- Ænus. ad alteram veniamus. Si illud addiderimus appellātem ad concilium prouinciale, non incidere in excommunicationē; quoniam Bulla de concilio vni- uersali loquitur, atque sic dixit Iacob. de Graff. ibid. nu. 45. re- pugnat tamen ratio, immo ma- ior, quam in priori casu; ex quo Romanus Pont. inferiorem pro- uinciali Synodo facit, quæ est inferior generali. Quare contra 1
riam opinionem veriore senten- tio, & ob rationem redditam à nobis in alio casu in capite 1 r.

Verf. Vniuersitates verò, Collegia, & Capitula, quo- cunque nomine nuncupen- tur, interdicimus ab ordina- tionibus, seu mandantis ap- pellantes.

S V M M A.

1 Collegium quid sit.

2 Vniuersitas interdici, non excom- municari potest, & quamobrem.

N hac postrema par- te huius capituli inter- dicunt vniuersitates quæ ab ordinationibus, seu mādatis Ro- man. Pont. ad futurum conciliū appellat, vt habetur in versicu. proposito, quod & per Bullam Pii Secundi, & Iulii Secundi fa- ctum est, quas & supra memini- mus. Verū, quo rei huius cogni- tionem vberiore habeamus, præmittenda duo sunt. Primum Collegia, & capitula, seu vniuer- sitates quid sint. Postremò cur vniuersitates interdiciantur per Bullam, non autem excommu- nicentur sicut singulares perso- næ, de quibus antea egimus.

Quoad primum igitur Col- legium, seu Capitulum, vel vni- uersitas nil aliud est, quàm cor- pus quoddam fictum ex plurib.

Q homini.

hominibus constans vno nomine comprehensum, vt colligitur ex l. rerum mixtura. §. tertium. ff. de vsucap. & huiusmodi vniuersitates modò dicuntur Collegia, vt Collegium doctorum, modo Capitula, vt Collegium canonicorum ecclesie Cathedralis, de quibus habetur in tit. de iis, quæ fiunt à maior. part. capit. modò Communitates, & Parliamenta, quæ sunt consilia ciuitatum, vt habetur etiam in Bulla Iulii Secundi, quam supra meminimus.

2 Quoad alterum autem iob eam rem Collegia, & vniuersitates huiusmodi interdicto subiectæ, non excommunicatæ sunt; quoniam ordinario iure vniuersitas excommunicari non potest, vt habetur in ca. romana. §. in vniuersitatem. de sent. excom. libr. 6. & vt nos id pluribus probauimus in Tractatu nostro de censuris, cap. 26. Tab. 2. Quamobrè autem id factum sit, ea ratio est, quoniam, cum excommunicatione omnium pœnarum, quas inurit Ecclesia, grauissima sit, vt habetur in ca. corripiantur. 24. q. 3. & nos id probauimus in ea. Tab. 2. cap. vltimo. §. vltimo. nu. 8. & sub vniuersitate comprehenduntur diuersi generis homines; & quod à maiori parte fit, ab omnibus factum esse censetur. argu. tot. tit. de iis, quæ fiunt à maior.

part. cap. contingeret sæpius innocentes, qui neque consilium ad id dederunt, neque consensum præstiterunt, & ob id innocentes sunt, grauissima hæc pœna puniri, vt habetur in cit. c. romana. §. in vniuersitatem; ne igitur in tantam pœnã quis innocens incideret alterius culpa, ob eam rem factum est, vt vniuersitates non excommunicentur; & ne impunes absant, altera leuiori pœna interdicto scilicet subiciantur. Quid autem interdictum hoc operetur in vniuersitate, abundè nos id egimus in Tractatu nostro de Censuris, c. 12. Tab. 5. His ita præmissis, iam regulã, vt moris nostri est, ponamus.

S V M M A.

1 Vniuersitas in interdictum incidit appellans à Romano Pont. ad futurum Concilium, quod interdictum, quousque pateat, etiam declaratur.

2 Vniuersitas appellans ad futurum concilium à Papa quando in interdictum non incidat.

3 Vniuersitati appellanti ad futurum concilium à Papa fauorem præbens in quam pœnam incidat.

I.

§ Collegium, seu vniuersitas quid esset vidimus; iã quando

do in hoc casu Bullã offendens in interdictum incidat, videam^{us}. † Vniuersitas igitur in interdictum incidit, quæ à Romano Pont. ad futurum concilium appellat, vt habetur id expressum in Bulla. Quæ regula locum habet, vel vniuersitas laicorũ, vel clericorum sit; Bulla enim simpliciter, & generaliter loquitur, ergo simpliciter, & generaliter intelligi debet. arg. l. 1. §. & generaliter. ff. de legat. præstan. & l. de pretio. ff. de publ. in re act.

Item locum habet quocumque nomine nuncupetur, scilicet vel Collegium, vel Capitulum, vel Consilium, vel Parlamentum, vel Communitas, ob verbi. Quocumque nomine nuncupentur; idque merito, nam (modò vniuersitates sint) nihil interest, voluit enim Bulla vniuersitates interdicto subicere, vt ex dictis patet, & ex cita. Bullis Pii Secundi, & Iulii Secundi.

Tertiò locum habet interdictum hoc, esto singuli omnes de vniuersitate non consenserint, sed maior tantum pars; nã nihilominus vniuersitas interdicto subiecta erit; quandoquidè, quod fit à maiori parte vniuersitatis, ab omnibus factum esse censetur, vt habetur in l. quod maior, ff. ad municipal. de incol. & in tit. de iis quæ fiunt à maior. pa.

cap. Quare, esto innocentes aliqui sint, interdicto tamen subiecta vniuersitas erit.

In hoc tamen interdictum vniuersitas nõ incidet, vbi à maiori parte vniuersitatis appellatum nõ fuerit; nam tunc ab vniuersitate id factum non dicitur, vt habetur in eod. tit. de iis, quæ fiunt à maior. part. cap.

Item in interdictum non incidit, vbi legitime congregata non est; nam nec tunc, quod fit, ab vniuersitate factum id dicitur; quæ autem necessario requiruntur, quo ab vniuersitate facta legitime dicantur, posuimus in Tractatu nostro de Censuris, c. 6. §. 1. Tab. 1. Atqui, an singuli, qui auctores fuerunt, vt appellaretur, interdicti nihilominus erunt? Ego censeo hos excommunicatos esse: nam, ex quo ab vniuersitate appellatio facta dici non potest, à singulis facta esse dici necesse est, valet enim argumentum à partium enumeratione. arg. §. actionum. in Instit. de action. at singuli sic appellantes, id est singulares personæ ratione hac appellantes in excommunicationem incidunt, vt supra vidimus, ergo & hi quoque in excommunicationem incident. arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil.

Postremò in interdictum hoc vniuersitas non incidit in casibus

bus in antecedenti parte propositis, ut pote ubi supplicaret; nā id fieri posse antea conclusimus.

3 At quid si vniuersitas non appellet, sed appellanti fauorē, auxiliumve praestet, an in interdictum hoc incidet? Hoc enim Bulla non dicit. Ego tamen censeo & in hoc casu in interdictū ipsam incidere; nam vna pars legis aliam declarat, & antecedētia consequentia. arg. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de lega. 1. at supra singulares personae auxiliū, fauoremve praestantes in excommunicationem incidunt, ut supra vidimus, ergo & vniuersitas interdicto subiacebit. Praeterea hoc tacitè habetur in Bulla Pii Secundi; nam, ut ibi ait, qui sciēter consilium, auxilium, fauorēve talibus dederint, pari poena plectantur. Adde id in sequenti versiculo haberi. Hæc ibi; si ergo vult ibi Bulla, ut qui auxiliū, fauoremve praestiterint, pari poena puniantur, sicut appellantes: ipsi appellantes, si singulares personae sint, in excommunicationē incidunt; si vniuersitates in interdictum; ergo ex his patet & hic in interdictū vniuersitatē incidere. Accedit postremò & mens Romani Pont. & fauor A. postolicę sedis; ex quibus omnibus & in hoc casu vniuersitates in interdictum hoc incidere cō-

cludo; sed de hac parte hætenus: iam ad postremam veniamus.

Verf. Nec non eos, quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.

S V M M A.

Fauorem, auxiliumve praestans appellanti ad futurum concilium, in excommunicationem incidit, qua regula etiam declaratur.

HIC excommunicantur etiam, qui auxilium, vel fauorem praestiterunt, quod ad futurum concilium à

Romano Pont. appellaretur; quæ rem ut dilucidiorē habeam, tria præmittenda sunt. Primum quis auxilium præbere dicatur. Alterum quis fauorem præstare. Tertium, an hæc præstans statim in excommunicationem incidat, an post appellationem secutam.

Quoad primam quæstionem igitur auxilium præstare is dicitur, qui aut re, aut verbis opem ei fert. Re præstando ei pecuniā, quod satisfaciatur consiliariis, aduocatis, tabellionibus, & huiusmodi, quorum opera ad appellationem

tionem hanc faciendam vitur, item tabellio, qui scribit hanc appellationē. Verbis, qui ei consilium dat, quomodo formāda sit appellatio, intra quod tēpus sit interponenda, & eam licitè fieri posse. Item, qui ei, ut testis interest. Quare ob id aduocati, tabelliones, testesque qui ad actionem hanc suas operas præstant; auxilium præstare dicuntur, ut habetur in Bullis Pii Secundi, & Iulii Secundi iam citatis in prima parte huius capituli.

Quoad secundam, fauorem præstare quis dicitur, qui ratione alia hos appellantes adiuuat, ut pote ipsos apud se habendo, associando, ne quis eos offendat, litteris apud alios eos commendando, & id generis, ut alibi etiam supra diximus.

Quoad tertiam, breuiter concludendum est in excommunicationem hanc non incidere, nisi appellatio secuta sit, ob verbū illud; Appellatum fuerit, quod præteritum perfectum cum sit, rem perfectam significat. argu. eorum, quę dixit Gloss. in capi. quicunque. §. 1. in verb. Innodetur. de heret. lib. 6. Quamuis per Bullam Iulii Secundi comprehendantur etiam, qui solum id fieri licere consuluerit, & sic esto appellatio secuta non sit; quod est not. Caietan. in Sum. in verb. Ex-

communicatio. cap. 25. & Martinus Alford. de Vualdo in Cadelabro in 2. p. in explanatione Bullę Coenę Domini. cas. 2. nu. 19. His sic præmissis; iam regulā de more ponamus.

In excommunicationē hanc igitur incidunt ii, quorum auxilio, vel fauore à Romano Pont. ad concilium futurum appellatum fuerit, ut habetur in versico. proposito. Quæ excommunicatio afficit vel re, vel verbis hæc præstent, nam Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argum. l. de prætio. ff. de publ. in rem act.

Secundò excommunicatio hæc afficit non solum, qui hæc præstāt in ipsa appellatione, ut pote si eam scribant, si ut testes interfint; verum etiam et si antea ad id opem tulerint; nam & ob eam rem Aduocatos, tabelliones, testes comprehendi proximè diximus.

Postremò vel per se, vel per alios id agant, & hoc ob eadem rationem; quoniam Bulla nō distinguit.

Excipiuntur tamen nōnulli, qui poenam hanc euadunt; nam primò qui consulit, ut appellaretur, in excommunicationem tamen hanc non incidit, si appellatum non sit; quandoquidem Bulla hæc perfectum postulat, ut diximus

diximus ob verbum illud appellatum fuerit, atque sic dixit Nauiar. in Man. cap. 27. num. 58. versic. Tertia, & Iacob. de Graff. lib. 4. decil. cas. consc. in expositione Bullae Coenae Domini, cap. 2. num. 47. quamuis incidat in excommunicationem Bullae Iulii Secundi, & Tolet. in Bulla Coenae Domini, cap. 10. nu. 5.

Secundò in excommunicationem hanc non incidit, qui probabiliter hæc ignorans fecit, vt poterunt testis adhibitus est ad appellationem interponendam, vel associatus est eum, qui ibat ad appellandū; etenim ignorantia huiusmodi probabilis excusat. arg. c. Apostolicę. de cler. excom. min. & ca. fin. de constit. lib. 6. Præterea hoc probatur p. Bullam Pii Secundi, vbi excommunicantur, qui scienter hæc fecerint, ergo scelus, si ignoranter atque idcirco, & in casu nostro idem dicendum: vna enim lex aliam declarat, & vetustior recentem. arg. l. non est nouum, cum duabus seq. ff. de leg. Sed, de hoc Capite satis; ad aliud veniamus.

De excommunicatione lata contra Piratas, eorumque Fautores. Cap. III.

Item excommuicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Cursarios, ac latrones Maritimos discurrentes Mare nostrum, præcipue à Monte Argentario vsque ad Terracinam; Ac omnes eorum fautores, receptatores, Defensores.

S V M M A.

Pirata quinam sint, & unde dicti.

N hoc capite excommunicantur Piratæ, eorumque fautores. Diuiditur autem in duas partes; quarum secunda incipit ibi, Ac omnes eorum fautores. De prima igitur agamus, quam vt dilucidorem habeamus, duo præmittenda sunt. Primum quinam Piratæ Cursarii, ac latrunculi maritimi sint. Deinde, an iure antiquo punirentur.

Quoad primū igitur sciendū est Piratas eos esse, qui in mari rapinam exercent spoliando, capiendove eos, qui negociandi causa, aliisve honestis causis nauigant, vt probatur per Bullam nostram, iunct. c. excommunicationi. de rapt. nam in eo ca. agitur

Pontifici reservatis.

tur de Piratis, vt DD. ibi interpretatur, & hos esse ibi ait S. Synodus, qui christianos pro negociatione, vel aliis honestis causis nauigio vectos aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt; ergo Piratæ hi sunt, quos, diximus, Dictos autem Piratas alii inquit à Sparta latrone, qui primus Mare infestauit, alii quod p. mare semper permeant, ducto nomine à verbo græco *πῆρα*, quod significat Trāseo; alii verò à nomine græco *πῆρα*, quod significat dolum, & fraudem, seu damnum; ac propterea, qui in Mare damnum dant, hos Piratas dixerunt, vt habetur in Lexico Græco in verb. *πῆρα*, & in verb. *πῆρα τῆς*, quoquomodo tamen sit; illud certum est, omnia nomina hæc illis conuenire, & ad summam eos esse, qui in Mari latrocinia, ac rapinas exercent; & quoniam hæc agendo ratibus huc, illuc cursitant, ob eam rem nostrati lingua Cursarii dicti sunt, & latrunculi, quoniam latrocinia exercent; pro iisdem igitur accipiuntur in hac Bulla Piratæ, Cursarii, & Latrunculi, vt sensit etiam Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 18. ibi, vnum genus personarum nominatur diuersis nominibus, & de quæstione hac prima satis.

Quoad alteram quæstionem

Pars Secunda.

an iure antiquo id prohibitum esset, concludendum est & iure antiquo id speciatim prohibitū fuisse, vt habetur in cap. excommunicationi, de rap. Excommunicationi subdantur, dicitur enim ibi, qui Romanos, aut alios Christianos pro negociatione, vel aliis honestis causis nauigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt. Hæc ibi, ex quibus patet id, quod diximus, scilicet prohibitum fuisse, ne quis Christianos nauigantes caperent, aut spoliarent. Differt autem dispositio eius cap. excommunicationi, à Bullæ nostræ dispositione in tribus. Nam ibi excommunicatio comminatoria fertur, iubetur enim, vt excommunicentur Latrones huiusmodi, dum dicitur. Excommunicationi subdantur; hic verò ipso iure sunt excommunicati. Item excommunicantur, qui capiunt ac spoliant nauigantes; hic vero, qui piraticam exercent, esto neminem capiant. Postremò ibi, vt excommunicationi subdantur, iubetur, in quocunque mari latrocinia faciant, hic verò, qui in mari Ecclesiæ hæc exercent. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

Pirata, seu Cursarij, & Latrunculi mar-

maritimi discurrentes mare Ecclesia in excommunicationem incidunt: quæ excommunicatio, quousque pateat, etiam declaratur.

■ Pirata, qui per multos annos piraticam exercuerunt, an in excommunicationes plures inciderint.

I.

¶ Præmissio quinam Piratæ sint; iam, quâdo in excommunicationem hanc incidunt, videamus. † In excommunicationem hanc igitur incidunt Piratæ, seu Cursarii, seu Latrunculi maritimi, discurrentes mare Ecclesiæ, præsertim à Mõte Argentario vsque ad Terracinam, vt habetur in Bulla.

Quæ excommunicatio afficit quoscunque, qui Piraticam exercent, siue laici, siue Ecclesiastici, siue personæ publicæ, siue priuatæ, siue serui, siue liberi, siue viri, siue mulieres; nam excōmunicantur omnes Piratæ, ergo cuiuscunque gradus, ac conditionis sint, comprehenduntur. arg. c. si romanorum, d. 19. & l. Iulianus. ff. de leg. 3.

Item excōmunicatio hæc afficit hos Piratas, statim atq. discurrere ceperint per mare, esto adhuc neminem ceperint, spoliauerintve; nam Bulla excōmunicat Piratas discurrentes Mare Ecclesiæ, vt habetur in ver-

bis, & non considerat, an adhuc damnum dederint, sed simpliciter dicit; Excommunicamus Piratas discurrentes; sat igitur est, vt eo animo mare ingrediatur, parati latrocinia facere oblata occasione; punitur igitur affectus, esto non sequatur effectus. Nec repugnat, quod ait Alfons. de Viualdo in Candelabro. 2. p. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini, cas. 3. num. 20. vbi ait, in excōmunicationem hos non incidere, nisi cum effectu deprecatio sequatur; nam Bulla, quæ ibi interpretatur, est Sixti V. in qua erant præter verbum discurrentes alia, scilicet Capiendo, & c. & sic illud Discurrentes. determinabatur persequentia, quæ hic non adsunt, & ead. ratione respondetur ad Rebuff. eod. art. in versic. Et illos, & ad Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio, cap. 18.

Atqui an piratæ huiusmodi, si per multos annos piraticam exercuerint, in excommunicationem vnâ, pluresve inciderint? Ego censeo sic distinguendum. Aut hi omittunt eam artē, & nolunt amplius eam exercere, & in hoc casu vna tantum excommunicatione cōstricti sunt, ea scilicet, qua in initio cōstricti fuerunt, vbi eam artē exercere ceperunt, nam per Bullam hanc,

Pontifici reuerentis:

hanc; statim atque hanc artē incipiunt, excōmunicantur, vt dixi. Aut deinceps mutata voluntate ad eam redeunt, & in hoc casu in aliam excommunicationem incidunt; sicut in nouū peccatum is incidit, qui posteaquā eum poenituit homicidii, quod committere volebat, iterū animus inducit, vt illud cōmittat. Aut ex quo eam artē exercere ceperunt, eam nūquam dimiserunt, sed aut actu, aut habitu animus semper ad exercendam eam habuerunt; & in hoc casu vna excommunicatione tantum ligati sunt, ea scilicet, qua sunt cōstricti, vbi eam artē exercere ceperunt, esto deinceps plures spoliauerint, ac ceperint; quâdoquidem Bulla excōmunicat hos piratas per mare Ecclesiæ discurrentes, non autem quoties capiunt; sic enim & hæreticus in excommunicationem vnâ incidit, statim atque hæresim animo conceptam ratione quapiâ expressit, & in nouam excōmunicationem toties non incidit, quoties operatur secundum illâ hæresim; sicut si hæresis eum poeniteat, illamque abiuret; nam, si deinceps in eam hæresim incidat, excommunicatione iterum obligatur, & dicitur relapsus. argum. c. super eo, & c. accusatus. §. ille quoque. de hæret. li. 6.

Pars Secunda.

Tertiò excommunicatio hæc afficit hos piratas, esto animus inducant spoliare homines alicuius rationis tantum; nam sat est, vt piraticam exercent, vel vnus gentis enim deinceps, vel omnium homines expoliare, capeve sibi proponant, nihil interest: quæ differunt enim secundū plus, & minus, diuersam speciem non faciunt, præterea non distinguit Bulla, contra quos Piraticam exercent, ergo nec nos distinguere debemus. argum. l. de prætio. ff. de publi. in re act. iure igitur, & hi poenam hanc non euadent, atque sic sensit Angel. in verb. Excommunicatio. 5. cap. 18. ibi. Quod nota, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, Excom. 2. num. 3. versic. Tertiò, ibi Ego puto, & Nauar. in Man. ca. 27. num. 59. versic. Quarta contra Syl. in verb. Excommunicatio. 7. num. 55. cum seq. versicu. Vigesima, ibi vnde tria, & contra Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ Cœnæ Domini, not. 2.

Quartò excommunicatio hæc afficit hos piratas vel magna hominum manu id faciant.

Postremò in excommunicationem hanc incidunt discurrentes per mare prædictum, esto alius Romano Pont. subiecti non sint; nam ratione delicti subie-

eti fiunt. argu. ca. dilecti. de for. compet. & c. fin. de constit. li. 6. Sed iam qui poenam hanc euadant, explicemus.

S V M M A.

1 *Spoliantes eos, qui per mare eunt, quando in excommunicationem non incidant.*

II.

S Qui in excommunicationem hanc incidunt, vidimus; iam qui eam euadunt, uideamus. † Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui discurrent mare causa negotiandi, alteriusve rei huiusmodi gerendae, & oblatam nauim expoliant; nam quod hi proprie Piratae non sunt, ex quo Piraticam non exercent ex professo, ob eam rem in excommunicationem hanc non incidunt; etenim verba Bullae eis non conueniunt, ergo nec dispositio. arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. atque sic sensit Syl. in verb. Excommunicatio. 7. numer. 35. cum seq. versicu. Vigesima, ibi. Vnde tria faciunt piratam, in secundo requisito, quae sequitur Rebuff. eod. versic. secundum, & Tolet. eod. vbi supra, & communiter receptum hoc testatur Nauar. in Man. cap. 27. numero. 59. ver. Secunda. Quare exu-

les quidam superiorum temporum, qui mare ingressi, ut fugerent, nauim quandam mercibus onustam naesti expoliarunt, in excommunicationem hanc non inciderunt.

Secundo in excommunicationem hanc non incidunt, qui mare percurrunt, ut capiant, spolianteve publicos hostes, & praesertim Christiani nominis hostes; nam Bulla haec ad Christianorum fauorem facta est; ergo non pro iis, qui eorum hostes sunt. Quare, qui Turcas capiunt, spolianteve, in excommunicationem hanc non incidunt, esto ob id artem hanc exerceant, sicut Equites Meliuetani, & Equites Sancti Stephani de Florentia; etenim & in cita. c. excommunicationi. de rapt. iubetur solum, ut excommunicationi subiiciantur, qui Romanos, aut alios Christianos capiunt, spolianteve: ergo secus si alios. argum. c. non ne, de presumpt. & l. cum praetor. ff. de iud. Item poenam hanc euadunt, qui mare percurrunt, quod illud expurgent his piratis; quod Pompeo Magno felicissime contigit, qui intra tres menses mare huiusmodi piratarum plenum expurgauit, atque sic sensit Mar. Socin. Sen. in citat. cap. excommunicationi, nu. 4. vers. Sed quaero, quia textus dicit, ibi. Sed dic, quod

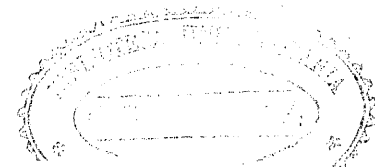
textus

textus noster: vel christiani autem, vel alterius generis piratae hinc sint, nihil interest. Tertio in excommunicationem hanc non incidunt, qui mare percurrunt, quod eos capiant, vel expolient, qui ad Turcas, hostesve alios christiani nominis arma, & alia id generis exportant; nam hinc modo a lege non puniuntur, sed potius praemio afficiuntur, quando quidem Ecclesia statuit, ut qui hos capiunt, seruos suos faciant, ut habetur in c. ita quorundam, de iudae. In excommunicationem etiam non incidunt ob eandem rationem, qui mare percurrunt, quo haereticos, schismaticos, apostatas, exulesve reipublicae hostes capiant. Non denique in excommunicationem incidunt, ubi bellum etiam iniustum esset inter duos Principes, & milites vnus mare percurrerent, quo alterum expoliarerent; nam sic dixit Angel. in verb. Excommunicatio. 5. ca. 18. ibi. Nisi habeat bellum, & Syl. in verb. Excommunicatio. 7. num. 56. vers. vnde tria faciunt piratae, & Armill. in verb. Excommunicatio. 13. & Martinus Alfons. de Viuald. in eo. cas. 3. num. 23. & Rebuff. eod. versic. Tertium, & Tolet. in Bulla Coenae Domini, Excom. 2. num. 2. & Nauar. in Man. cap. 27. num. 59. versic. Secunda: idque merito;

nam non ex professo id agunt, sed causa belli, & sic cessat ratio Bullae, ergo & dispositio cessare debet. arg. l. pen. §. pen. ff. de iur. & fact. ignor. Postremo ratione belli id facit, quod licet iuxta illud virtus, an dolus in hoste requiratur? in omnibus igitur his casibus excommunicationem hanc quis euadit.

Tertio in excommunicationem non incidunt, qui aliena maria, & non Ecclesiae ob hanc rationem percurrunt; nam actus agentis non operatur propter eius intentionem. arg. l. non omnis. ff. si cer. pet. & c. cum voluntate, de sent. excom. & Bulla excommunicat solum discurrentes mare Ecclesiae, ut in ipsa habetur, ibi Discurrentes mare nostrum, & praecipue a Monte Argentino, usque ad Terracinam, ergo secus si aliena maria percurrant; valet enim argumentum a contrario sensu. arg. l. 1. ff. de off. ei? satis enim habuit Romanus Pontifex sua maria tuta habere, cum aliena a suis dominis tuta haberi possint. Quare, qui percurrunt mare Venetorum, item, & omnia Indorum maria, & ad summam modo Ecclesiae maria non percurrant, in excommunicationem hanc non incident. Excommunicari tamen poterunt beneficio eius. c. excommunicationi.

R 2 de

de rapt. in Bulla tamē Pauli Tertii, quam interpretatur Rebuff. in sua Prax. benef. & in Bulla Gregorii XI I. I. quam interpretatur Nauar. in Man. cap. 27. nu. 59. piratæ excommunicantur quodcunque mare transcurrāt, & fortasse secundum eas hanc interpretabimur.

Quartò in excommunicationem non incidunt, qui flumina transcurrunt, nam Bulla de transcurrentibus mare tantum loquitur; ergo non de transcurrentibus flumina; tum quod flumen mare non est, ut probatur in §. & quidem naturali iure, & §. flumina, in Institu. de rer. diuis. tum quòd inclusio vnius, alterius exclusio est. c. non ne. de præsump. & l. cum præter. ff. de iud. atque sic sensit Hostiē. quem refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in cita. c. excommunicationi. nu. 4. vers. Secundò quæro. de rapt. nā ibi, ait eum canonem locum nō habere in illis, qui nauigant in aqua dulci; & sic in fluminib. hæc enim aquam dulcem habent, nō autem maria, quandoquidem amaram eam habent, vnde nomen etiam sibi vendicarunt; nā mare ab amaritudine dictū opinantur: ex quo igitur canon ille locum non habet in fluminibus, & ibi de hac eadem materia agitur, ergo nec Bulla hæc locū

habebit. Idque merito; nam lex ad ea se accomodat, & iis prospicit, quæ sæpius accidunt. arg. l. nam ad ea. ff. de leg. at sæpius cōtingit piratas in mari naues expoliare, & captiuos facere, ergo non in fluminibus locum habebit, in quibus rarò, vel nūquā hæc accidunt; sed in mari vbi hoc sæpius contingit. arg. c. vbi periculum. de elect. lib. 6. & l. aut facta. ff. de poen. Quare qui in Tiberi prope Romam, & in dictione Ecclesię naues expoliauerit, captiuosve fecerit, in excommunicationem hanc non incidet, cum flumen sit, & non mare. Excipio tamen, vbi persequendo in mari piratæ aliquos in flumine ipsos consecuti sint, & ceperint; initium enim hic spectatur, atque sic asseruit Tolet. eod. nume. 3. versic. Vnde quamuis piratæ.

Postremò in excommunicationem hanc non incidunt latrones, qui in terris agunt hæc; nā Bulla excōmunicat maritimos latrones, non autem terrestres, ut habetur in Bulla; ex quo igitur hisce verba non conueniunt nec dispositio conuenire debet. arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infecto. Quod locum habere censeo vel deinceps in mari se occultēt. Secus autem si & in mari spoliēt. In omnibus igitur his casibus

bus latrones poenam hanc euadunt. At quid, si piraticam exercent, ut solum iudeos, aliosque à christiana fide alienos capiāt, expolientve, an in excommunicationem incident? Videbatur dicendum hos in excommunicationem non incidere; nam in cita. c. excommunicationi. de rapt. vbi de materia hac agitur, mentio eorum fit tantum, qui christianos capiunt, aut expoliant; ergo secus si à christiana religione alienos aggrediātur; inclusio enim vnius alterius exclusio est. arg. c. non ne. de præsump. & l. cum prætor. ff. de iud. Contrarium tamen suadere videtur Bulla nostra, quæ simpliciter loquitur, & christianorum nullam mentionem facit, ergo simpliciter intelligi debet. arg. l. de pretio. ff. de publ. in re acti. Quid igitur concludendum? Ergo sic distinguendum censeo. Aut hi infideles pacificè viuunt cum christianis, & in terris christianorum, sicut multi hæbrei Romæ; & in hoc casu, qui cōtra hos piraticam exercent, in excommunicationem hanc incidere censeo, cum ob rationem proximè allatam; tum quòd romanis legibus viuunt, & offendi non debent, ut habetur in l. iudei. 1. & in l. nullus. C. de iudæ. Nec obstat cit. c. excommunica-

tionem; nam Bulla nostra simpliciter loquitur; præterea hoc redū daret in damnum Ecclesię, quādoquidē mercatores huiusmodi ad christianorum Vrbes merces non deferrent, quod est contra mentem ipsius Bullę, quæ christianis prodesse, & non obesse voluit. Aut non pacificè viuunt cum christianis, & tunc contrariam opinionem veriore concludo, cum ob rationem redditam; tum quòd proximæ redditæ hic cessant; sed de prima parte huius capituli hæcenus; ad postremam, in qua fautores, receptatores, & defensores horum excommunicantur, transeamus.

Verf. Acomnes eorum fautores.

S V M M A.

- 1 Fautor piratarum quisnam sit.
- 2 Fauere piratis, quot modis quis dicitur.
- 3 Fautor piratarum in excommunicationem incidit, qua regula, quo usque pateat, declaratur.
- 4 Fautores piratarum qui in excommunicationem non incidunt.

IC excommunicantur fautores eorū, qui maritimis, latriculis, & piratis iam dictis

dictis fauent. Sed vt rem dilucidiorē habeamus, duo præmittenda sunt. Primum quid sit fautor. Deinde quot modis fauere contingat.

1 Quoad primum igitur fautor piratarum ille dicitur, qui ob piraticam quacunque ratione eis opem fert, iunctis iis, quæ diximus Capite primo in versu. Fautores; quamobrem quoad hoc nihil præterea dicimus.

2 Quoad alterum iduob. modis quis fauere dicitur vel verbis, vel factis. Verbis, vt pote consulendo quid agant, quod ex 3 polient, vt sensit Nauar. in Man. cap. 27. num. 59. versu. Declaratio prima, ibi. Et negari non potest. Item fauere dicitur, qui ei significat, quando aliqui nauigaturi sint, & quando mercatores diuites transeant, & quomodo grandem prædam agere possint. Item si naues christianorum eos persequentes cellauerit; & vbi sint, indicare noluerit. Item, vbi tuto aquari possint, eos docue- 4 rit, & alia huiusmodi. Rebus autem fauet, qui ipsis aut arma, tela, nauesve eis præbet; aut ea, ex quibus veteres sarciantur, recensetve fiant, & sic aut ligna, aut canabem eis præbet, aut pulueres, plumbumve ad bombardas necessaria, aut comeatus præstat ac demum aliquid efficit, quo

artem illam exerceant, & in illa perseuerent, atque sic sensit Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullæ cœnæ Domini. ar. 2. in verb. Auxilium. Quare & remiges, qui remigando eis opem ferunt, fauere his maxime dicuntur; nam & eundo cum aliquo quis auxilium dat, vt ait Bald. quem refert Rebuff. ibid. & ob id fauet. His præmissis (reliqua enim ex dictis in primo capite. in ver. Fautores, haberi possunt) iam regulam de more ponam.

In excommunicatione igitur hanc incidunt, qui latrunculis hisce maritimis, ratione quapiam, re scilicet, aut verbis fauent, & tam per se, quam per alios. Quæ regula eisdem modis amplificatur, quibus amplificata est superior regula. Item regula proposita in cit. versu. Fautores, Cap. 1. iam igitur casus, in quibus fautores in excommunicationem non incidunt, ponamus.

In excommunicationem igitur hanc non incidunt fautores in illis casibus, in quibus non incidunt ipsi Piratæ, quos in superiori regula posuimus. Item neque in casibus positis in eo. Cap. 1. in cit. versu. Fautores.

Quare in excommunicationem hanc fautor ille non incidet, qui eis in aliquo subuenerit probabiliter ignorans esse tales. argu. cap.

c. Apostolicę. de cler. excomm. min. & c. fin. de constit. libr. 6. Si ergo nauis exeuntes ad eum alium hospitem, cauponamve petendo sibi panem, ac vinum præstari, hæc præstantes in excommunicationem non incidunt, si probabiliter eos tales esse ipsi ignorent.

Non incidit etiam in excommunicationem, qui coactus ei opem fert, vt pote captiuos à se factos remigare cogunt, vel hospitem aggrediuntur, & cum non possit se tueri, permittit omnia eos accipere, quæ volunt: hi ergo in excommunicationem non incident, quandoquidem proprie hi fauere non dicuntur. arg. c. sacris. de iis, quæ vi metusve causantur, atque sic de christianis feruis factis infidelium, qui remigum officium obire coguntur, dixit Iacob. de Graff. libr. 4. de c. cas. cons. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. nu. 55. & facit ad hoc quod dixit Nauar. in Man. ca. 27. num. 63. in fine, vbi in simili idem dicit, quauis peccent. Idem asseruit Tolet. in Bullæ Cœnæ Domini, Excommunicatione. 5. in fine, vbi remiges peccare & ipse asserit contra christianos remigantes, quauis metu mortis id faciant: id quod & pluribus tradidit Nauar. in c. ita quorundam. not. 1. 1. num. 10. cum

seq. de Iudę. qui tamen eos in excommunicationem non incidere inquit.

Non etiam, qui eis in necessitate fauet, vt supra diximus de hæreticis.

Postremo, vbi vniuersitas eis faueret; nam quod vniuersitas excommunicationis capax non est, vt habetur in c. romana. §. in vniuersitatem de sen. excom. li. 6. ob eam rem poenam hanc euitabit, aliam tamen patietur. argu. c. postulasti. de iudę. reliqua vide in eod. cap. 1. in versu. Fautores.

Verf. Receptatores.

S V M M A.

Receptator piratarum in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, etiam declaratur.

HIC excōmunicantur, qui recipiunt hos latrunculos maritimos ac Piratas. Et quoniam, quinam receptator sit, diximus in Cap. 1. in versu. Receptatores, ob eam rem hoc omisso, regulam breuiter ponamus.

In excommunicationem hanc quoque incidunt receptatores horum

horum latrunculorum, quę regula locum habet, vel ipsos, vel sua recipiant, & sic de habitatione eos accommodent, vt dixit Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullę Cęnę Domini. art. 2. versic. Auxilium; sic enim & furti tenetur, qui res furtiuas a fure habitas recepit, vt habetur in §. conceptum in fine. in Instit. de oblig. quę ex delict. nasc. locum et hęc in omnibus casib. in quib. antecedentes regulę locum habent. Hanc tamen poenam euadunt omnes in casibus, in quib. Piratę etiā euadunt, & ipsi fautores, & in quibus hęreticorum receptatores euadere diximus. eod. versic. Receptatores.

Et quoniam de defensoribus eadem sentimus, quę de defensoribus hęreticorum antea diximus in cap. 1. versic. Et generaliter quoslibet illorum defensores, & hęc regula easdę ampliationes, exceptionesq. patit, quas superiores regulę huius capituli patiuntur; ob eam rē ipsis omittis, ne actum agamus, ad quartū Caput veniamus.

De excommunicatione lata in eos, qui subripiunt bona eorum, quorum naues aut in transuersum iactę, aut naufragium passi sunt. Cap. IV.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui christianorum quorumcunque nauibus tempestate, seu in transuersum, vt dici solet, iactatis, vel quoquomodo naufragium passis siue in ipsis nauibus, siue ex eisdem eiecta in mare, vel in litore inuenta, cuiuscunque generis bona tā in nostris Tyrreni, & Adriatici, quam in cęteris cuiuscunque maris regionibus, & litoribus surriperint. Ita vt nec ob quocunque priuilegium, cōsuetudinem, aut longissimi et immemorabilis temporis possessionē, seu alium quęcunque pretextum excusari possint.

S V M M A.

Naufragium quid sit, & unde dictum.

N hoc capite excommunicatur subripiētes bona christianorum, quorum naues aut tempestate in transuersum

transuersum iactate, aut naufragiū passę sunt: quam rem vt dilucidiorē habeamus, absolutamque eius cognitionē coniequamur, præmittenda duo sunt. Primum quid sit naufragium. Deinde iure antiquo an id cautum esset.

I Quoad primum igitur naufragium nil aliud est, quam damnum secutum ex fractione, vel periclitatione nauis in mari, siue damnum sit in ipsa nauis, siue rerum, ac personarum, quę in ipsa nauis sunt, vt colligitur ex tit. ff. de incend. ruin. naufrag. iūct. tit. ff. ad l. Rod. de iact. & vt sentiūt Syl. in verb. Naufragiū, in principio, & Tabien. eod. Diu. q. est naufragium quasi nauis fragium. id est fractio; nā ex fractione, periclitatione uenauis prædicta damna sequuntur, vt cita. auctores iisdem in locis inquirunt.

Quoad alterum autem per cōcilium Lateranēse excommunicantur, si eis, qui naufragiū passi sunt, bona non restituant, vt habetur in c. excommunicatio. de rap. Illi etiam, qui christianos naufragium patientes, quibus secundum regulam fidei auxilio esse tenentur, damnata cupiditate spoliant rebus suis, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se nouerint subiacere.

Hęc ibi, ex quibus patet & antiquitus huic prospectū fuisse, quāuis non ita abundē, vt per hanc Bullam; nam & absolutio excommunicationis ibi reseruata non est, vt hic in Bulla; ab aliis etiam Romanis Pontif. est prouisum huic, vt à Paulo Tertio in Bulla incip. Accepimus nuper, lata anno 1545. die 13. Martii Pontificatus sui anno Vndecimo, & in Bulla incip. Accepimus per statuta ab eodē lata, & à Iulio Tertio in Bulla incip. Cum nobis, lata die 22. Octobris 1554. & à Pio Quinto in Bulla incip. Cum nobis; sed tamen per eas Bullas non sic generaliter perspicitur, sicut per hanc; nam ibi solum perspicit iis, quorum bona ad portus, & litora S. Romanę Ecclesię perueniunt; non autem generaliter, vt hic. His ita præmissis, iam regulam de more ponam.

S V M M A.

Subripiētes bona eorum, qui naufragium passi sunt, in excommunicationem incidunt: quę regula quosque pateat, etiā declaratur.

I.

S Præmissis prædictis de Naufragio; iam qui in excommunicationem hanc incidunt, videamus.

videamus. In excommunicatio-
nem hanc igitur incidunt, qui
subripiunt eorum bona, qui in
mari naufragium passi sunt, vt
habetur in Bulla; quæ excōmu-
nicatio latissimè patet.

Nam primò locum habet, qu-
cunque sint, qui hæc subripue-
rint; Bulla enim excommunicat
omnes, & singulos talia subri-
piētes, ergo neminem excludit.
arg. c. si Romanorum. d. 19. & l.
Iulianus, ff. de leg. 3. Quare sub-
ripientes, vel sint laicæ, vel Ec-
clesiasticæ personæ, vel in digni-
tate positæ, vel priuatæ, vel viri,
vel mulieres, vel serui, vel liberi
in excommunicationem hanc
incidunt.

Item excommunicatio hæc
afficit subripientes, quorumcun-
que christianorum subrepta bo-
na sint, & hoc ob verba illa chri-
stianorum quorumcunque; siue
igitur Itali, siue Hispani, siue In-
di, alteriusve nationis sint, in ex-
communicationem subripientes
incidunt; Dicitio enim illa Quo-
rumcunque, omnes comprehen-
dit. arg. c. venerabilem, propè fi-
nem, qui fil. sint legit. Præterea
eadem ratio est in omnib. chri-
stianis, ergo eadem dispositio ef-
se debet. arg. c. cum dilecta. de
confirm. vtil. vel inuti. & l. illud.
ff. ad leg. aquil. vel igitur sint res
dominorum nauis, vel magistri

eiuldem, vel remigum, vel alte-
rius, nihil interest, mō res chri-
stianorum sint. An autem locū
habeat hoc in christianis cuius-
cunque conditionis, infra id de
clarabimus.

Tertiò excommunicatio hæc
afficit subripientes, vel naues nau-
fragium passæ sint ob tempesta-
tē; vel alio quouis modo, ob
versic. Tempestate, vel quoquo
modo naufragium passis. Siue
igitur ventis, aquis, incendiove
naues naufragium passæ sint, si-
ue ob inscitiam magistri, siue ob
hostium infecutionem, nauium
ve imbecillitatem, vetustatem
ve; siue quòd nimis onustæ es-
sent, ad summam quoquomodo
vt Bulla ait, naufragium passæ
sint, horum bona subripientes
in excommunicationem hanc
incident, atque sic sensit Marti-
nus Alfons. de Viuald. in Cande-
labro. p. 2. in explanatione Bul-
læ. cas. 4. nu. 28.

Quartò excōmunicatio hæc
afficit subripientes, vel subripiant
ex ipsa nauis in ipso naufragio;
vel in mari, vbi iā ipsa acta sunt,
vel in litore, vbi eo sunt appul-
sa, ibique inuenta, ob verba illa
Bullæ, siue in ipsis nauibus, siue
ex eisdem eiecta in mare, vel in
littore inuēta; etenim & edicto
tenetur de incend. ruin. naufr.
qui bona huiusmodi rapit, siue

ex

ex mari, siue ex naufragio, siue
ex litore, vt habetur in l. si quis
ex naufragio. §. alioquin. ff. de
incend. ruin. naufr. Esto igitur
leuandæ nauis gratia proiecta
sint, tamen ea recipiens excom-
municatione hac afficitur, furti
tenetur, & ad restitutionem ob-
ligatur. §. fin. in Instit. de rer. di-
uis. & ira ibi not.

Quintò excōmunicatio hæc
afficit subripientes bona, cuius-
cunque generis sint, ob versic.
Cuiuscunque generis bona; nā
verbum illud Cuiuscunque, om-
nia complectitur. arg. c. venera-
bilem, propè finem, qui fil. sint
legit.

Sextò excommunicatio hæc
afficit hos subripientes in quo-
cunque mari, vel Ecclesiæ, vel al-
terius sit, & in cuiuscunque ma-
ris litore hæc bona subripiant,
ob versic. Tam in nostris Tyrre-
ni, & Adriatici, quam in ceteris
cuiuscunque maris regionibus,
& litoribus. Quare vel quis reci-
piat bona patientis naufragium
in mari Indorum, in eorumve li-
toribus, vel in mari Turcarum,
eorumdemque litoribus, sicut e-
tiam aliorum infidelium, in ex-
communicationem hanc inci-
dent ob verba illa. In cæteris
cuiusq; maris, regionibus, & li-
toribus, verba enim illa genera-
lia sunt, ergo & generaliter in-

telligi debent. arg. l. 1. §. & gene-
raliter. ff. de leg. præstand.

Septimo excōmunicatio hæc
afficit subripientes, esto affere-
rent se priuilegium ad hoc ha-
bere, ob versic. Item vt nec ob
quodcunque priuilegium; ete-
nim iniquissimum priuilegium
hoc est, vt quod afflictionem ad-
dat afflicto, contra. l. diuus. ff. de
off. præsidis. Quare nec priuile-
gium Imperatoris, nec Regum,
minus inferiorum principū ex-
cusare potest, quò minus hæc ta-
lia subripiens in excommunica-
tionem hanc incidat.

Octauo excōmunicatio hæc
afficit subripientes, esto consue-
tudo adsit in loco, vt quis bona
talia subripere possit, & sibi ha-
bere; nam consuetudo lex est. ar-
gu. l. de quibus, & l. diuturna cō-
suetudo cum multis aliis seq. ff.
de leg. & lex & iusta, & æqua ef-
se debet, vt habetur in c. erit au-
tem lex. d. 4. at consuetudo hæc
est iniquissima, & iniustissima,
vt quæ afflictionem afflicto ad-
dat, contra citat. l. diuus, ob eam
rem vt odiosa respuēda est, quā
& damnauit Iulius Secundus,
& habetur in Bulla Pauli Tertii
incip. Accepimus nuper, vbi eā
cōstitutionē Iul. probauit; idq.
meritò, nam & Caieta. in Sum.
in verb. Excommunicatio. cap.
23. in fine, ibi Aduerte, & Nau.

S 2 in

in Man. cap. 27. nu. 118. versicu. Tertia, & Armill. in verb. Excommunicatio. cap. 78. legem hanc iniquissimam fore inquit, quæ statueret, vt bona naufragium patientium huic, vel illi tribuerentur, vel publicarentur. Valeret tamen statutum, vt liberantes de naufragio tantum haberent; nam hoc interest naufragium patientium, vt dixit Armi. in verb. Naufragium, atque sic quoque habet in ead. Bulla; immò & indulgentia tribuitur, qui naufragium passis opem ferunt in ead. Bulla, & videndæ hic cõstitutiones multe, scilicet tam pmissæ, quàm aliæ eiusdem Pauli incip. Accepimus, & Iulii 111. incip. Cum nobis, & Pii V. incip. Cum nobis. Per consuetudinem igitur subripiens ab excommunicatione Bullæ non excusabitur; sicut nec excusatur à pœna civilis iuris, vt habetur in l. nauigia. C. de furtis.

Nonò excommunicatio hæc afficit subripiens, esto allegarent longissimã & immemorabilis temporis possessionem, ob verba illa, Aut etiam longissimi, & immemorabilis temporis possessionem, vt pote asserendo semper homines huius loci in possessione huiusmodi fuisse, vt res huiusmodi habere possent.

Decimò excõmunicatio hæc

afficit subripiens, quamcunq; aliam causam suæ rationis allegent, ob verba illa, Seù aliū quẽcunque pretextum. Quare, qui asseret se periculum adisse, vel sumptus fecisse, quòd eas res haberet, non licitè excusabitur. Hoc tamen quomodo accipiendum sit, paulo post explicabimus.

Vndecimò excommunicatio hæc afficit subripiens, esto deinceps animo mutato ea restituant; nam statim atque q̄s subripuit, vt ea sibi retineret, in excõmunicationem incidit, vt habetur in Bulla: quamuis igitur deinceps eum poeniteat, quòd tamen iam excõmunicatus est, per eam poenitentiam excõmunicatione non liberatur, sed op̄ est absolute. arg. c. cum desideres. de sent. excom. & vt nos in Tractatu nostro de Censuris egimus. Quare & è contrariò q̄ in initio ea bona non malo animo accipit, in excõmunicationem non incidit, in quam tam è deinceps incidet, si mutata voluntate, ea sibi retinere velit.

Duodecimò excommunicatio hæc subripiens afficit, vel subripiens in suo litore hoc faciat: nam quòd de materia peccati agitur, ob eam rem Romano Pont. subiectus est, vt habetur in c. nouit. de iud. & ob id p̄nam

nam hanc illi inurere ob fauore christianæ religionis potest, cuius præcipua cura ad Romanum Ponti. pertinet, præsertim quòd miserabiles personæ sunt. Hi omnes ergo in excõmunicationem hanc incidunt; iam q̄ p̄ pœnam hanc euadant, explicemus.

S V M M A.

- 1 Naufragiū passi bona capiens quãdo in excõmunicationem non incidat.
- 2 Pro derelicto quando quid haberi dicatur.
- 3 Naufragio si quid perisset, nisi q̄s illud liberasset, an liberã ipsum retinere possit, esto dominus pro derelicto non habuerit.
- 4 Navis in tẽpestate derelicta in mari præterquam ab vno, an eius fiat, si salua in portum venerit.
- 5 Fluminis impetu delata, vt linũ, ligna, & id generis, an qui ea capit, sua faciat; restituere ve teneantur.
- 6 Hostibus, exulibusve res adempta, atque ab ipsis recuperata cuius sint.
- 7 Bestiis feris vt lupo, vulpi, miluio res subrepta, atque liberata, cuius sint.

II.

Qui subripienda bona eorum, qui naufragium fece-

runt, quorumve naues in transfuersum iactæ in excõmunicationem hanc incidant, vidimus; iam qui eam pœnam euadant, videamus.

Primum igitur in excõmunicationem hanc ÷ non incidit vniuersitas, quæ talia subripuit; quandoquidem per Bullam vniuersitates non excommunicantur, sed omnes, & singuli vt in ipsa habetur, & ob id singulares personæ, vt antea probauimus; idque iure merito; tum quòd ordinario iure vniuersitas excommunicari non potest, vt habetur in capi romana. § in vniuersitatem. de sentent. excom. lib. 6. tũ quòd non videtur verisimile, vt vniuersitas conueniat ad hæc faciendã; quamuis si id faceret, alias puniretur.

Secundò in excõmunicationem hanc non incidit, qui res ex naufragio subripit, quæ nõ sunt christianorum; nam in Bulla excommunicantur, qui christiano- rum bona subripiunt; ergo sumpto argumento à contrario sensu iuxta le. 1. ff. de off. eius, secus si aliorum sint. Quare fierunt res Turcarum, vel Iudæorũ, huiusmodi infidelium, qui christiani non sunt, pœnam hæc subripiens euadent, atque sic dixit quoque Martinus Alfons. de Vival. in Candelabro. 2. p. in explanatione.

planatione Bullæ Coenæ Domini. cal. 4. n. 29. At quid si pacem cum christianis habeant, an & tunc subripientes poenam hanc effugiēt? Planè sentio & in hoc casu poenam hanc hos effugere; nā religionis christianę gratia priuilegium hoc cōcessum est, quod in infidelibus locum non habet. Quamuis ad restitutionē in hoc casu subripientes teneri cenfeo. arg. l. iud. 2. & l. null. C. de iud. atque sic sensit Viual. ibid. & pertinent huc; dicta in antecedenti Cap. & Armill. in ver. Excommunicatio. cap. 78.

Tertiò in excommunicationem hanc non incidit; ubi quis subripit res eorum, qui christiani quidē sunt, sed christiani nominis sunt inimici. arg. l. nauigia. versic. Nisi talia. C. de furt. Quare, qui eorū, quæ aut heretici, aut schismatici sunt, vt Regina Angliæ, & alii multi, res huiusmodi occupauerint, in excōmunicationem hanc non incidit; tum quod Ecclesiæ Romanæ hostes sunt; tum quod heretici ipso iure rerum suarum dominio priuati sunt, vt habetur in c. cum secundum leges. de here. lib. 6. atque sic conclusit Viual. ibid. nu. 30.

Quartò in excommunicationem quis non incidit, qui subripit huiusmodi res hostium suo-

rum, in quos iustum bellū gerit; tum quòd licet in bello se quacunque ratione tueri. arg. c. dilecto. de senten. excom. libr. 6. & l. vt vim. de iust. & iur. tum quòd, vt inq̄t Poeta noster, virtus an dolus quis in hoste requat? Quare si duo Principes christiani inter se bellum gerunt, & naues alterius eorum, quæ comeatū ferebant, naufragium passē in alterius manum peruenerint, in excōmunicationem hanc non incidet. Quod tamen locum habere cenfeo ex parte eius, qui iuste bellum gerit, vel probabiliter se gerere opinatur.

Quintò in excommunicationem nō incidit, qui subripit res, quæ sunt quidem christianorū, sed sunt vel res, quę portabantur ad hostes christiani nominis cōtra prohibitionem Ecclesię, de qua infra videbimus; quādo quidem hos etiam capere licet, & seruos suos facere, vt habetur in c. ita quorūdam. de iud. vel sunt re eorum, qui Piraticam exercent, quos etiam capere licet, vt habetur in cit. l. nauigia. C. de furt. & vt dixit Angel. in verb. Naufragium. nu. 1. & sensit hoc Mar. Socin. Sen. in c. excōmunicationi. nu. 4. versic. Sed quōro. de rapt. vel sunt exulum, qui hostes ciuitatis sunt. arg. cit. l. nauigia.

Sextò

Sextò in excommunicationē quis non incidit, ubi extra naufragium quid subriperet, nā ex quo Bulla de nauib. naufragium passis, vel in trasuersum iactis agit, secus de spoliatis, subripientibusve bona eorum, qui talia passis non sunt, inclusio enim vnus alterius exclusio est. cap. non ne. de præsumpt. & le. cum prætor. ff. de iud. Quare qui aliquam nauem caperet extra huiusmodi casus, eamve expoliaret, in excōmunicationem hanc non incidit (modò piraticā non exercent, de qua re supra egim⁹) sed excōmunicari potest, vt habetur in cap. excommunicatio. ni. de rapt. Item eandem poenā eu idit, qui subripit res, quę quidem sunt de naufragio, sed neque ex nauis, neque ex mare, neque ex litore subripit, verum apud aliquem depositæ erant, vel vt dominis seruarentur, vel vt sibi haberet; tum quod in illis tantum casibus dicitur quod de naufragio subripi, & in illis tantum Bulla loquitur; tum ob l. si quis ex naufragio. ff. de incend. ruin. naufr. nam etsi ibi agitur de subripientibus huiusmodi res, non tamen eo edicto teneri ibi dicitur, qui rem ex naufragio seruata, & alio in loco positam subtraxit, sed furti, aut vi bonorum raptorum, ergo idē in casu nostro di-

cēdum est. Quamobrem etiam sentio nec in excommunicationem tertium incidere, qui hæc bona ex naufragio subrepta ēt sciens esse talia ab eo, qui subripuit, aut emit, aut dono, ratione ve alia accepit; restituere tamen illa Domino debet, atque sic dixit Martinus Alfonsus de Viua. in Candelabro. p. 2. in expositione Bullæ Coenæ Domini. cal. 4. nu. 33. & Iacob. de Graff. libr. 4. decis. cal. consc. in expositione Bullæ coenæ Domini. nu. 64.

Septimò in excommunicationem hanc non incidit, qui minima, leuia que quędam subripuit, vt pote gladiolum, vaginam, fasciculum poenarum, & id generis; tum quòd de minimis nō curatur. arg. l. cio. ff. de integ. restitu. tum quod excommunicatio non fertur, nisi pro mortifero peccato. arg. c. nemo Episcoporum, & c. nullus. 1. 1. q. 3. at rē minimam subripiendo mortifere quis non peccat, vt DD. communiter cōcludunt. Nec obstat quòd dicit in Bulla Cuiusq. generis bonorum, nam etsi hoc verum est subripientem bona huiusmodi in excommunicationē hanc incidere, cuiusque generis sint: non tamen verum est hoc in subripiente bona cuiusque quantitatis, nam hoc Bulla non dixit, nec quantitatem declarauit, ergo

go

go ad iuris communis interpretationem confugiemus. argu. l. commodissime. ff. de lib. & post hu. quo iure minima non curantur, vt iam dixi.

Octauò in excommunicatione non incidit, qui non dolo malo eas res accipit, vt dixit Caiet. in Sum. in verb. Excommunicatione. cap. 23. versic. Et quia primus actus, & Nauar. in Man. ca. 27. num. 118. versic. Secunda, & Vuald. ibid. num. 3. & Iacob. de Graff. li. 4. decis. cas. consic. in expositione Bullae Coenae Domini. num. 61. versic. Quartò. Quare qui recipit, vt restituat domino, hic in excommunicationem non incidit; nam Bulla loquitur de subripiante, & sic de dolo, qui restituere, non vult, sed pro se habere, cuiusmodi non est hic. Facit postremò l. 3. §. sed enim. ff. de incend. ruin. naufragio. ibi enim dicitur, si quis caput ex naufragio, quo custodiat, saluaque faciat ei, qui amisit, eo edicto non teneri, quoniam dolus abest. Hac ibi; ergo nec in excommunicationem incidet: immò merebitur. Qui itidem ignorans esse res huiusmodi ipsas accipit, neque hic in excommunicationem incidit ob eandem rationem; quod dolo caret. arg. cita. l. 3. §. sed enim; atque sic dixit Iacob. de Graff. ibid. numer. 61. nam neque qui

ignorans bannitum recipit, punitur poena statuti punientis bannitum recipientem, vt dixit Bar. in ead. l. 3. §. non solum. Qui itidem accipit res ex naufragio, quae suae sunt, quas magistro nauis accommodauerat, neque hic in excommunicationem incidit: modo tamen de eo certiore magistrum faciat, ne damnum patiarur; caret enim & hic dolo. Qui etiam recipit pro sibi debitis à naufragio patiente, quae aliter recuperare non poterat, ob eandem rationem poenam hanc euadit, modo tamen debitoris bona sint, & scandalum non interueniat. Qui denique existimaret licere sibi ea bona capere, vt pote quia homo rusticus, & simplex est, neque hic in excommunicationem incidit, atque sic dixit Syl. in verb. Naufragium. nu. 2. versic. si quis tamen simpliciter, & Iacob. de Graff. ibid. nu. 61. versic. Secundò.

Nonò in excommunicatione non incidit, qui ante naufragium, vel in ipsa trepidatione rapiunt; nam Bulla loquitur de naufragium passis, ergo secus ante naufragium, atque sic sensit Iacob. de Graf. ibid. nu. 62. versic. Sextò, tenetur tamè ad dicto. ff. de incendi. ruin. naufragio. vt habetur in le. Pædius eod.

Decimò in excommunicationem

nem hanc non incidit, qui subripienda haec aut iussit, aut mandauit, aut consuluit, aut iussit, aut hortatus est, & hoc ob eas rationes, & quòd Bulla hoc non dicit, ergo nec nos dicere debemus, arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Præterea quòd quando Bulla hoc voluit, id expressit. Et quòd generaliter dispositio loquens de faciente non comprehendit praedictos. argu. ca. 1. de poen. lib. 6. & c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. iunct. c. mulieres. §. fin. de sent. excomm. & c. poenae. de poenit. di. 1. & vt nos in priori parte abundè id egimus. Quare nec qui rata haec habuerint, nec qui eos defenderint, receperint, aut fauerint, in poenam hanc incident, quandoquidem hi propriè non subripiunt de naufragio.

Vndecimò in excommunicationem non incidit, qui bona subripit eius, qui naufragium in flumine, vt pote aut Eridano, aut Tyberi, aliove flumine passus est; nam Bulla loquitur de naufragio facto in mari, ergo locum non habet in eo, quòd factum est in flumine. argu. c. non ne. de presumpt. & l. cum praetor. ff. de iudi. Id quòd eo magis dicendum est, quoniam sumus in poenis, & ob id strictior interpretatio facièda est. arg. c. in poenis. de reg.

iur. lib. 6. & l. interpretatione. ff. de poen. etenim quòd hoc raro contingit, & non cum tanto damno, ob eam rem Bulla hoc praetermisit. argu. l. nam ad ea. ff. de leg.

Duodecimò in excommunicationem quis non incidit subripiens huiusmodi bona, vbi dominus eorum pro derelictis ipsa habuit, nam tunc naturali ratione sunt occupantium, vt habetur in l. 1. & sequen. ff. pro derelict. & l. falsus. §. sed iactum ex naue. ff. de furt. atque sic dixit Abba. in cap. cum dilecti. num. 11. de accus. & Syl. in verb. Naufragium. nu. 4. versic. Quartò queritur, & Angel. eod. numer. 3. & Armill. eod. in fine, & Vuald. ibidem. nu. 35. Quare, vel quis hoc ignorans ea bona subripiat, poenam hanc euadit; scit enim hoc Bulla. arg. §. conditiones. versic. Quae enim, in Institu. de verb. obligat. quae ob id talem subripientem obligare non intendit; ipsa enim fauere his voluit, qui naufragium patiuntur, cui fauori renunciare domini possunt. arg. l. quòd fauore. C. de leg. Esto igitur subripiens hoc ignoret, excommunicationem tamen euadit; sic & qui pro derelicto ignorans aliquid furatur, furti non tenetur, esto furandi animum habeat, vt habetur in l. falsus. §. qui

alienum. vers. Quod si dominus. ff. de furt. & qui percutit laicū, quem clericum esse existimat, in excommunicationem nō incidit, quamuis clericum percutere velit, vt dixit Gloss. communiter receptain c. si verò aliquis, de sent. excomm. Atqui quando pro derelicto quis habere quidpiam dicetur? Iam hoc quoque explicemus.

2 Pro derelicto autem id haberi dicitur, quod dominus ea mēte abiicit, vt in numero rerum suarum id esse nolit: ideoque statim dominus eius esse desinit, vt declarauit Imperator in §. hoc amplius. in Instit. de rer. diuis. Verum, quòd in dubio quis rem pro derelicto haberi non censetur, vt habetur in l. 2. §. fin. ff. ad leg. rhod. de iact. & vt Glo. ibi no. in l. quive leuanda. ff. eo. nemo enim existimatur profunderi suum. arg. l. cum de indebito. ff. de cond. indebit. ob eam rē qua ratione id cognoscatur, breuiter aperiamus. Primū igitur pro derelicto quis habere aliquid dicitur, vbi in numero rerum suarum illud esse nolle dixit, vt pote si dixit inuenienti proffit, vel, vt dici solet, valeat, vel in bonam partem, vel in malam illud accipiat; in his enim casibus manifestò constat dominum pro derelicto rem suam

habere; & in hoc casu ad coniecturas confugiendum non est. arg. l. continuus. ff. de verb. oblig. & pertinent huc tradita per DD. & Alex. in l. si quis. §. differentia. ff. de acq. possess. Secūdo ex factis pro derelicto rem suā quis habere colligitur, vbi aliquid aut fecit, aut omisit, ex quo eam abiicisse iudicatur, vt exempli gratia naufragium propè Ariminum fecit; eo quis delatus, cum posset perquirere, noluit; plane hunc pro derelicto res suas habere existimabim⁹, ex quo ad eas quærendas potens animum nō adiecit. Qui itidem ante naufragium in ipsa trepidatione quibusdam rebus tantum accommodatis, quòd deiecit in mare ad litus salutē peruenirent, aliarū curam abiicit, vt pote habebat libros, & vestes; vestes, in arca clausas in mare proiecit, libros autem apertos; plane ex hoc libros pro derelicto habere cēsetur, non autem vestes, vt dixit Gloss. in l. 2. §. si. ff. ad leg. rhod. de iact. & Abba. in ca. cum dilecti. nu. 11. versic. In Glo. in verb. Dilapidatione de accusat. Ex re quoque, quæ abiicitur pro derelicto rem haberi diiudicabitur, nam si res parui momenti sint, vel res, quæ in mare proiectæ seruari nequeunt, vt facarum, piper, & id generis, quæ rarò contingit

tingit ad litus salua peruenire, existimandum est pro derelictis à proiiciente haberi. Idem si essent mala punica, & limones, & cerasa, & ficus, quæ in aquā proiecta corrumpuntur; nam & hæc sic proiecta pro derelictis habentur, quòd de malis punicis superioribus annis Arimini contigit. Quare, qui eas inuenerunt, & sumserunt ad litus proiecta, in excommunicationem hanc nō inciderunt; etenim corrupta prope modum erant. In his igitur casibus, qui bona hæc habuerit, in excommunicationem hanc nō incidet. At si pro derelicto non habeatur, quid tunc fiet? In hoc casu domino restituentur, si cōpareat, & ob id proclama fiet in vicinis locis, vbi res repertæ sūt sumptibus domini rerum, si non comparuerit ad Episcopum loci deferentur, quò inter pauperes distribuatur, soluto pretio inuentoribus pro suo labore. arg. c. cum tu. de vsur.

3 At quid si quis è naufragio rem quampiam accepit, quam dominus, esto pro derelicto nō habuit, habiturus tamen eā non fuisset, quoniam periisset, an licitè eam retinebit, & poenā hanc euadet? In hoc casu pro regula habendum censeo ad restitutionem hunc teneri, si absque vires periculo ex naufragio eripuit.

arg. c. excommunicationi, de vi bonor. rapt. etenim & qui a sinu in foueam prolapsus eruit, quò factum est, vt mortuus non sit, restituere is domino illum tenetur, esto periisset, si ipse illinc eū non eruisset, atque sic dixit Alfonso. de Vual. in Candelabro, in explanatione Bullæ cenæ Domini. cas. 4. nu. 34. Quare ratione hac, qui linum, ligna, & id generis vi fluminis lata ab impetu fluminis rapit, dominus earum non efficitur, si pro derelicto dominus ea non habuit, esto periisset, vel igitur dominus, dū currit ad liberandum ea è flumine, peruenire eo ad tempus neq̄at, vel aliàs impediatur impetu gradium, itineris difficultate, ratione alia, semper restitutio facienda erit, nec rapiens consuetudine excusabitur, nam corruptela potius dicenda est, & contra naturalem legem, qua indictum est ne afflictionē afflicto addamus. arg. l. diuus. ff. de off. p̄sid. Ad impenas tamen, quas fecit is, quæ eas è flumine abstraxit, & pro suo labore rerum dominus satisfacere tenebitur, vt pote re sua bene gesta. arg. tot. tit. ff. de neg. gest. & ff. de in rē vers. atque sic sentit Tabien. in verb. Naufragium. nu. 2. versic. Si vero esset res, & Syl. eod. nu. 2. & Nauar. qui hos sequitur in Man. ca.

17.nu.98. versicu. Duodecimò peccat, & Viuald. ibid. ad restitu- tionem quoque huiusmodi re- rum, quas à naufragio quis ser- uauit, tenetur, esto vitæ pericu- lo se exposuerit, modo tamen aliàs seruari potuissent, vt pote vel quòd aliud periculum adiu- fet, vel ad litus saluæ appulsæ ef- sent, solutis tamen impensis pro sua opera, & pro eo periculo ad arbitrium boni viri, vt dixit Na- uar. & citat. auctores eisdem in locis, & Iacob. de Graff. lib. 4. de cif. cas. consc. in expositione Bul- læ Cœnæ Domini. nu. 60. ibi, se- cus verò.

Excipitur tamē, vbi aliàs res saluæ non fuissent, vt pote, vel q̄ ad litus non peruenissent, vel q̄ ei periculo aliud se non subiecit fet. Quid enim si effet saccarum, in sacco inuolurum, vel aroma- ta? Planè quòd domino extinta erant, ad ipsum, qui ea abstraxit, et liberauit pertinebūt. Nec au- diēdus erit dominus, si dicat se malle ea perire, quādoquidem reipublice non interest, vt re sua quis male vtatur, vt dicitur in §. fed & maior asperitas, in Instit. 5 de iis, qui sunt sui, vel alien. iur. & facit. l. quidam in suo testa- mento. ff. de cond. instit. Nec re pugnat, si dicatur, ergo restituere ipsas domino debebit, quo- niam se tali periculo subiicere

ex officio charitatis debebat; nam hoc negatur; non enim qs pro tuendis alienis rebus vitæ suæ, suarumve rerum periculū adire cogitur; quandoquidem charitas ordinata esse debet, & ob id prius se, suaque, quàm alie- na tueri. arg. le. præses. C. de fer. & aq. Hoc igitur casu excepto, alias ad restitutionem tenebitur, alioquin in excommunica- tionem incidet.

4 At quid si orta tempestate, & naui periclitante omnes in- de abierūt vno excepto, qui vo- luit ibi permanere; an si naui sal- ua in portum venerit, qui in ea permansit, dominus eius erit? E- go sentio hunc dominum non esse, quoniam ad litus appelle- re potuit, vel in portum salua ve- nire, quod fecit: si tamen in hoc elaborauit, vt in portum salua veniret, præmium ei pro labore debebitur. Quæ autem diximus de sponte remanente in naui, ea- dem & multo magis sentimus de eo, qui morbo detentus, ibi remansit, atque sic dixit Marc⁹ Tullius Cicero lib. 1. officiorum. † Quæ autem hic diximus de re- bus ereptis ex naufragio, locum habent, & in rebus è fluminibus ereptis, quoad restitutionē. Qua- re notanda sunt; nam & hic Bar- biani sæpius per flumen ferun- tur linum, cannabes, & ligna, q̄ vicini

vicini sibi extrahunt, & non re- stituunt; nam peccant non resti- tuendo, nisi domini pro dereli- cto ea habeant; quod cognosci- tur, vbi domini ad ea quærenda non veniunt, cum possint, quod quia sæpius fit, ob eā rem ratio- ne hac se exculare possunt ea re- tinentes.

6 At quid si de iis, quæ ab hostib. nobis auferuntur, aut ab exulib. vt superioribus annis in Romā- diola contingebat, si recuperen- tur, an dominis restituentur? In hac quæstione sic distinguendū cenfeo. Aut hostes publici sunt, qui abstulerunt ipsa, & à militi- bus recuperata sunt, q̄ tueri hæc debent; sicut etiam à ludicibus, vel à publica familia, & in hoc casu dominis restituenda esse cē- seo, nulla etiam mercede soluta, vt habetur in l. ab hostibus cap- ti. C. de postlim. reuers. nam re- cepta, & non capta videntur, & milites nostros defensores eorū esse decet, non dominos, vt dixit Imperator ibi. idem habetur in l. si quis ingenuam. §. quod si publicè. ff. eod. & in l. si captiuus. §. expulsis hostibus. ff. eod. nam ibi res captas ab hostib. ad prio- res dominos redire aiunt, vbi p̄ milites captæ sunt. Et quoniam ad ipsos patriam tueri pertinet, ob eam rem nec præmiū eis da- re domini tenentur. Restituere

quoque sine præmio debēt, vbi dono ea recuperarunt. arg. l. cū non redemptum. C. eod. Secun- dō loco restituere quoque de- bēt ab exulibus recuperata, vbi aut à militibus à Principe cōtra ipsos missis, aut à publica fami- lia, aut à præside loci recupera- ta sunt; nam ad ipsos p̄tinet hæc tueri, ex quo ad hoc instituti sunt. Hinc et si statutum præmiū tribuit bannitum interficienti, non tamen tribuit publice fami- liæ idest alli Sbirri hoc facienti- bus: ita dixit Bar. in l. 1. §. vtrū. ff. ad Syllan. & sequitur Feli. vi- den. in c. de hoc. nu. 10. de simo. Quare nostrati milites hoc ani- maduertant, qui contrarium fa- citabant; nam tuta conscientia retinere ea nequeunt, nisi p̄ de- relictis habita essent, quod for- tasse credere par est. Aut redē- pta sunt ab hostibus prætio da- to, & in hoc casu restituto præ- tio à rerum domino restitui res ei debent, siue redimat quis ab hostibus, siue ab alio, qui ab ip- sis eas redemisset. arg. citat. l. ab hostibus iunct. l. cum & postlimi- niū. C. eod. & l. in bello. §. si quis seruum. ff. eo. & sensit hoc Bar. in l. liber captus. C. eod. & Cou. in Reg. peccatum. 2. p. §. 11. nu. 7. vbi rem hanc pluribus egit. Hoc autem locum habet, vel ab hostibus, vel ab exulibus recupe- rantur.

rentur, & à quocunque. Aut sunt recuperata vi ab exulibus, sed ab eo, qui ad hoc non tenebatur, & in hoc casu mercedem dominus ipsorum ei præstabit.

7 Verum quid de iis, quæ à fera bestia nobis auferuntur, ut pote à Lupo, à Vulpe, à miluio, an ea recuperas dominis restituetur eorumve dominus fiet? Pro regula habendum est hæc recuperantem dominum non fieri, sed dominis permanere, atque idcirco si restituere nolit, dominos & ad exhibendum agere posse, & recuperantem furti actione teneri, ut dixit Iureconsultus in eleganti textu. l. Pomponius. ff. de acquir. rer. domin. & l. Pomponius in fine. ff. fam. hæc. quæuis pro labore mercedem solvere domini debeant.

Excipitur tamen, ubi dominus pro derelicto rem talem habuit ut supra vidimus. Item, ubi à bestia recipi non potest, atque auferri; tunc enim nostrum esse definit, ut dicitur in citat. l. Pomponius, in fine. ff. fam. hæc. iunet. Gloss. fin. Recuperari tamen non posse tunc intelligo, ubi longe adeo abiit, ut difficilis sit persecutio arg. §. apium in fine, in Institut. de rer. diuis. & ubi dominus

persequi desit. Sed de his hæc nusquam, unde digressi sumus, eo reuertamur. De subripiantibus

ergo res ex naufragio, quando contingat ipsos in excommunicationem incidere, vidimus.

Quæ autem diximus de subripiantibus ex naufragio nauium, eadem dicimus de subripiantibus ex nauibus, quæ in transuersum iactatæ sunt, ut habetur in Bulla ibi, seu in transuersum, ut dici solet, iactatis. Quare ne iam dicta iteremus, ad quintum Caput transeamus.

De excommunicatione lata contra imponentes noua vestigalia, vel augentes, exigentesve
Cap. V.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas, præterquàm in casibus sibi à iure, seu ex speciali sedis Apostolicæ licentia permissis imponunt, vel augent; seu imponi, vel augeri prohibita exigunt.

S V M M A.

1 *Pedagium quid sit.*

2 *Guidagium quid sit.*

3 *Vestigalia quid sint.*

4 *Portorium quid sit.*

5 *Gabella*

5 *Gabella, Datia, & Duana quæ nomina, & quid significant.*

6 *Noua pedagia, nouaque gabella quanam sint.*

N prima parte huius Capituli (diuiditur enim in tres partes, quarum secunda incipit ibi. Vel auget, tertia ibi vel augeri) excommunicantur, qui in suis terris noua pedagia, seu gabellas imponunt, ut in initio capituli huius habetur: quam rem ut dilucidior habeamus, præmittenda nonnulla sunt. Primum nomina hæc Pedagium, seu Gabellæ quid significant, & in re nostra quid comprehendant. Alterum, quæ pedagia noua dicantur. Tertium à quibus imponi possint. His enim propositis regulam constituemus, ex qua liquido constabit, quomodo excommunicatio hæc afficiat.

1 Quoad primum igitur nomen hoc Pedagium latinum non est, sed barbarum, usitatum tamen; significat enim id, quod datur à transeuntibus per loca aliqua ratione personæ, ut dixit Gloss. in cap. super quibusdam. §. præterea. in verb. Pedagium. de verb. sign. Vestigium vero idem, quod pedagium esse inquit Anchara. in cap. quanquam. numer. 1. de cens. lib. 6. quæ declaratio mihi

non satisfacit ob ea, quæ mox dicemus. Ego igitur ut rem abundè agam, quatenus ad rem nostram pertinet, nomina hæc nos habere dico Pedagium, Guidagium, vestigalia, Portoria, Gabellas, Datia, Duana. Pedagium propriè illud dicitur, quod datur pro personæ transitu per aliqua loca, ut dixit Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ Cœnæ Domini, arti. 3. in verb. Pedagium, & sic pro ipsa persona, quod in aliquibus locis soluitur, ut Ferrariæ, ut dixit Anchar. in eod. c. quanquam. numer. 1. & Fauentiæ, quod ego vidi, quamuis quædam tantum personæ id præstent. Guidagium vero pro eo datur, quo quis tutus per aliqua loca transeat, exempli gratia dominus alicuius terræ milites habet, qui expurgatas à latronibus vias tenent: illud igitur, quod præstatur à transeuntibus pro custodia viarum, Guidagium dicitur ut sensit Gloss. & DD. in eod. c. super quibusdam. §. præterea. in verb. Pedagium. de verb. signifi. & Rebuff. ibid. in verb. Guidagium. † Vestigalia vero sunt pecuniæ, quæ pro rebus soluuntur, quo quis ex loco aliquo eas exportet, vel per aliquem locum cum ipsis transeat, vel eas ad aliquem locum importet, & hoc ubi per terras quis defert, ac demum pro rebus,

rebus, quæ venduntur, ut habe-
tur in l. inter publica. ff. de verb. 6
sign. Publica vectigalia, dicitur
enim ibi, intelligere debemus,
ex quibus vectigal fiscus capit,
quale est vectigal portus, vel ve-
nalianum rerum, item salinarum, &
metallorum, & piscariarum. Hæc
ibi, idem probatur in l. sed & ii.
ff. de publican. & vectigal. & in
l. Cæsar. eod. tit. idem sensit Gl.
in l. i. §. hic titulus, in verb. Pen-
dant. ff. eodem. & Rebuff. eod. in
4 verfic. vectigal. Portorium ¶ ve-
ro dicitur pecunia illa, quæ sol-
uitur pro rebus, quæ naui aliquo
portantur, vel ex aliquo loco ex-
portantur, vel per aliquem locum,
& dictum est à Portu, quoniam
præstat, ubi in portum naues
delatæ sunt, vel è portu alio fe-
runtur, atque sic sensit Alex. in l. 1
in lege censoria. ff. de verb. sign.
& Non. Marcellus in verb. Por-
5 torium. ¶ Gabella vero, Dacia, &
Duana sunt nomina barbara, v-
su hominum recepta, quorum sin-
gulis prædicta omnia significan-
tur, atque sic dixit Ioan. Tabiæ.
in verb. Pedagia, nume. 1. verfic.
Sed vectigal. & Syl. in verb. Ga-
bella in principio, & sensit hoc
etiam Rebuff. ibid. in ver. Hodie, 1
& Tolet. in Bulla Coenæ Domi-
ni, Excomm. 3. num. 2. ac de pri-
mo satis, iam alterum præmitta-
mus, scilicet quæ noua pedagia,

seu gabellæ sint.

Noua pedagia igitur, & nouæ
quæ gabellæ primū sunt hæc sci-
licet, quæ nūquam impositæ fue-
runt. Secundò illæ quoque quæ
alibi impositæ sunt, sed non ibi,
vbi modo imponuntur. esto ali-
bi licitæ sint. Postremò, quæ im-
positæ ab iis sunt, qui eas impo-
nendi potestatem non habent,
& tantum temporis non effluxit,
ut earum impositionis memo-
ria non extet. arg. ca. super qui-
busdam. §. præterea. de verb. si-
gnifi. Sed iam, qui prædicta im-
ponere possint, videamus, quod
erat tertium nobis proponen-
dum.

S V M M A.

*Noua vectigalia imponere potest
Imperator, Papa, Reges, Conciliū
generale, Habens facultatem à di-
ctis, Non recognoscens superiorē.
Qui hoc præscripsit tanto tempo-
re, cuius memoria non extat.*

I.

¶ Quinam vectigalia impo-
nere possint, tertio loco ex-
plicandum nobis proposuimus,
iam igitur rem aggrediamur. ¶
Primum igitur vectigalia hæc
omnia Imperator imponere po-
test, ut habetur in eod. ca. super
quibusdam. §. Præterea, & ibi cō-
muniter

muniter not. de verb. sign. & Re-
buff. ibid. in verfic. Secundò fal-
lit, & facit. l. vectigalia. ff. de pu-
blica, & vectigal. & C. vectigal.
nou. in fit. non. poss. Et quoniā
Romanus Pontif. in suis terris.
Princeps, & Imperator est, ob-
eam rem & illa imponere ipse
potest, atq; sic sensit Abb. in ci-
tat. c. super quibusdam. nume. 3.
verficu. Not. tex. singularem, &
Syl. in verb. Gabella. 3. nu. 2. ver-
fi. Ex quibus patet. & hoc dubi-
tationem non habet.

Secundò loco imponere pos-
sunt ea Reges. An igitur & Re-
ges vectigalia imponere pos-
sunt? Host. eos id non posse sen-
sit, sed solum Imperatorem, hoc
sentire videtur quoque Abb. in
cit. c. super quibusdam, & hoc p-
l. vectigalia. ff. de publi. & vec-
tigal. nam ibi dicitur, vectigalia
sine Imperatoris præcepto neq.
Præsidi, neque Curatori, neque
Curia constituit licere. Hæc
ibi; quæ tamen lex non probat;
nam loquitur de iis, qui subiecti
aliis sunt, ut præses, & Curator.
at Rex non est subiectus Impera-
tori. Item lex illa nullam mētio-
nem Regum facit, ergo de ipsis
eam loqui non interpretabi-
mur; cui enim verba legis nō cō-
ueniunt, nec dispositio conueni-
re debet. arg. l. 4. §. toties. ff. de
damn. infect. & quod lex non di-

cit, nec nos dicere debemus. ar-
gu. l. de pretio. ff. de pub. in rem
act. Quamuis igitur de iure opi-
nionem hanc veram esse dicat
Abba. ex habitis iam tamen di-
ctum eius falsum esse conuinci-
tur. Quare contrariam opinio-
nem, ut scilicet & Reges vec-
tigalia imponere possint, sequitur
Inn. in c. innouamus. de cens. ibi
enim ait & à Regibus denuo im-
poni posse, idem Rebuff. ibid. in
verfic. Secundò fallit, vbi & spe-
ciatim Regem Gallia id posse
auctoritatibus probat, & Philip-
pum Valesium vectigal salis im-
posuisse testatur; & alics etiam
alia vectigalia imposuisse, idem
Vival. in expositione Bullæ coe-
næ Domini. cas. 5. nu. 36. in Can-
delabro. p. 2. Probatur autē pri-
mo per cit. c. super quibusdam.
§. præterea; nam ibi declarans
Romanus Pontif. quæ vectigalia
interdicta sint, inquit ea esse, q̄
non apparēt Imperatorum, vel
Regū vel Lateranensis Cōcilii
largitione concessa, vel ex anti-
qua cōsuetudine à tpe cui⁹ nō
extat memoria, introducta. Hæc
ibi; si ergo ea vectigalia licita
sunt, quæ Imperatorum, vel Re-
gum permitta sunt, sicut Impera-
tores ea permittere possunt, ita
& Reges, alioquin non recte ibi
dictum esset vectigalia ea lici-
ta esse, quæ ex largitate Regum
per-

permissa sunt, si ea constituere non possent, cum nemo det, quod non habet. arg. l. nemo plus iuris. ff. de regu. iur. Nec repugnat quod Hosti. nomina Regum inquit ibi intelligi de electo in Imperatorem, qui dicitur Rex Romanorum, quando quidem duo huic interpretationi repugnant. Primum, quod discedimus a verbi proprietate, & natura, quando quidem nomen hoc Rex tam dicitur de Rege Romanorum, quam de aliis regibus, & ob id non est dicendum. arg. l. non aliter. ff. de le. 3. sed sicut Romanorum Rex id potest, ita & alii Reges. Alterum quod electus pro Imperatore, adhuc non est Imperator. Adde dictionem illam, vel, inter diuersa poni, argu. l. si haeredi plures. ff. de condi. insti. Ex quo igitur vectigalia illa licita esse ibi probatur, quae Imperatorum, vel Regum largitione concessa sunt, sicut illud Imperatorum proprie accipitur, ita & illud Regum accipiemus. Postremo pro hac sententia facit cit. c. innouamus: nam ibi prohibetur, ne quis presumat statuere nouas pedagiorum exactiones sine auctoritate & consensu Regum, & Principum. Ecce hic optime probari Reges vectigalia imponendi potestate habere: nam esto velimus nomine Regum Imperatorem electum

intelligi, tamen illo verbo Principum alios inferiores, & sic Reges accipi interpretabimur; nam ab Imperatore primi ipsi sunt. Hanc igitur opinionem ego ut verissimam sequor, cum ob iura proximè citata; tum quod Reges in suis regnis hodie quoad hoc superiorem non agnoscunt, & habent merum, & mixtum imperium; quo casu quis ubi superiorem non recognoscit, potest vectigalia imponere, ut dixit Nauar. in re nostra in Man. ca. 27. num. 61. versic. Tertio, & Rebu. ibid. in verb. Secundò fallit, ibi. Idem in alio principe non recognoscente superiorem, quod & consuluisse Dec. etiam testatur, & Martinus Alfonsi. de Viuald. in Candelabro. p. 2. ca. 5. num. 36. de Explanatione Bullae Coenae Domini; tum quod Romanus Pontif. id scit, & tacet; & ex quo pro tanta temporum spatia ius hoc exercuerunt, quod eorum memoria in contrarium non est, id acquisiuisse videntur per prescriptione. arg. citat. §. praeterea. de verb. sign. & ut dicit Abba in cit. cap. innouamus; tum denique quod hanc opinionem sequuntur Bartol. & Bald. in l. cum proponas. num. 9. versic. Sextò not. ibi: Pacta per Principem, vel Regem. C. de nauit. foen. Quare ab hac opinione discedendum non cens-

seo.

leo Alioquin Reges omnes excommunicati essent, quod absurdum est. Principes autem alij inferiores recognoscunt. Et superiorem in temporalibus illicitè ea imponunt, & Bullam hanc offendunt, in eiusque poenas incidunt. Nec facit, si dicatur, ubi Romanus Pontif. id scit, & tolerat, cum ipsis videri eum dispensare iuxta tradita per DD. & Felin. in cap. de treug. & pac. nam tolerantia haec contra Bullam hanc dispensationem non inducit, ut nos infra 3. part. cap. 4. versic. Quin etiam pa. 492. Reges igitur imponere vectigalia noua possunt.

Tertio Concilium generale vectigalia noua imponere potest, cuiusmodi est Lateranense, ut habetur in eod. §. praeterea; nam frater, quibus Lateranense Concilium facultatem hanc dedit, id quod, ut dicitur in eod. §. praeterea, multo magis concilium ipsum id poterit. Quare & concilium Tridentinum id potuisset; nam & ipsum Concilium generale est, quando quidem auctoritate Romani Pontif. indictum fuit, quo casu generale Concilium dicitur, ipse solus enim congregare Concilium potest; ut dicit Gloss. in ca. quod translationem. de off. legat.

Quarto imponere ea possunt, qui aut à Romano Pontif. aut ab Imperatore, aut à Rege, aut Con-

cilio generali imponendi facultatem habent, ut habetur in cit. c. super quibusdam. §. praeterea. de verb. sign. & cit. ca. innouamus. de cens. & in versic. proposito.

Quinto, qui non recognoscunt superiorem, ad quem ab ipsis appellatur in temporalibus, ut probatur in capi. 1. quae sint regalia in vs. feud. & not. in c. super quibusdam. de verb. sign. & Nau. in Man. cap. 27. num. 61. versic. Tertia, & Martinus Alfonsi. de Viua. in Candelabro pa. 2. in explanatione Bullae Coenae Domini. num. 36. ca. 5. & Rebuff. in cita. loco; Quae ratio immunes huius poenae etiam reddit multos Principes, & multo magis Serenissimam Venetorum Rempublicam, quae neminem superiorem in temporalibus agnoscit, & ob id licitè ea onera imponere potest, ut dixit etiam Iacob. de Grass. libr. 4. decis. ca. consc. in Expositione Bullae Coenae Domini. num. 67. & Tolet. in Bulla Coenae Domini Excomm. 3. num. 5. versic. Quarto.

Postremo vectigalia noua imponere potest, qui ius hoc praescripsit tanti temporis consuetudine, cuius memoria non extat, ut dicitur in eo. §. praeterea. Quare, quod multae Ciuitates alteri subiectae id agunt, vel ex hac consuetudine, vel ex concessione à dictis facta, ea licitè exigunt. Hi-

omnes ergo in suis terris noua vectigalia imponere possunt, alii verò non. Quare Marchio Montis Scutuli, nec non homines loci illius, aliaque huiusmodi oppida facultatem hanc non habent, nisi vno ex dictis modis fuerit, ipsis tradita facultas, & ob id nisi sint in possessione, ad ipsos probatio pertinebit. His sic praemissis, iam regulam de more ponamus.

S Y M M A.

1. *Nona pedagia, seu gabellas imponens in excommunicationem incidit, quae excommunicatio declaratur, quousque pateat.*

II.

S Positis, quid vectigalia, Gabellae, & huiusmodi alia sint, nec non, qui imponere ipsa possint, iam, qui Bullam hanc offendens in excommunicationem incidat, videamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit, qui potestatem imponendi non habens noua pedagia, seu gabellas imponit, ut in Bullae verbis habetur; quae excommunicatio in multis casibus afficit.

Primo quicumque sit, qui ea imponit; nam in Bulla dicitur.

Excommunicamus omnes; at dictio illa omnes, vniuersos, ac singulos comprehendit. arg. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & ca. si Romanorum. di. 19. ergo quoscumque complectitur. Vel igitur clerici, vel laici sint, vel viri; vel mulieres, in excommunicationem incidunt, si noua vectigalia imponant, etiam si iusta per se sint, ut dixit Tolet. eod. num. 4. Illi ergo aitenim ibi, qui non habentes auctoritatem imponendi gabellas eas imponunt etiam iustas ex parte causae, excommunicantur hac excommunicatione. Hae ibi. Idem Caiet. in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 7. r. vers. Sed ad hoc.

Secundo afficit imponentes cuiuscunque generis vectigalia vel sint portoria, vel pedagia, vel guidagia, & quocunque nomine nominentur, & pro quacunque re imponantur, & sic vel per exportationem, vel importationem vel transitu, vel emptionem, vel venditionem, vel permutationem, & quacunque alia causa; nam & hoc sensit Nau. in Man. ca. 27. nu. 6. r. vers. Pedagias; cum ob rationem, & mentem Bullae; tum ob verborum naturam; quae praedicta omnia comprehendunt, ut dixit Nau. ibid. & Iacob. de Graff. lib. 4. decis. cas. consci. in expositione Bullae Coenae Domini. num. 65.

Tertio afficit excommunicatio

tio haec imponente onera haec, vel imponat super praebendis aliis licitis, & imponi consuetis; vel alias illicitis & imponi non consuetis cuiusmodi res sunt, quae pro se, familiaeque suae victu quis portat, vel ad fiscum, vel ad rus colendum; super his enim communi iure vectigalia non imponuntur, ut habet in l. vniuersi. C. de vectig.

Quarto afficit excommunicatio haec non solum, si imponantur, quod praestentur a personis, quae alias ad ea praestanda non tenentur, ut clerici, & personae Ecclesiasticae, & Ecclesiae, ut habetur in c. quamquam. de cens. lib. 6. verum etiam si imponantur, quod ab iis praestentur, qui alias, ubi licita sunt, ad ea praestanda obligantur; nam Bulla simpliciter loquitur de imponentibus nouas gabellas, ubi non possunt, & auctoritatem non habent, nec distinguit, ergo nec nos distinguere, sed simpliciter eam intelligere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Quinto afficit excommunicatio haec imponentem in quibuscunque suis terris ea imponat. Vel igitur habeat ibi dominium directum, & utile. Vel utile tantum, ut feudatarii. Vel directum tantum, ut domini. Vel pro parte loci illius dominus sit, nihil interest, quoniam excommunicatio

haec in eos fertur, qui in suis terris vectigalia imponunt; at pronomen hoc suum, significat & rem, in qua quis dominium pro parte habet, ut in l. pupillus §. fin. ff. de verb. sign. & facit l. si quis seruos suos. ff. de lega. 3. & not. hoc Gemin. per illum text. in c. cum non decet. num. 2. de elect. libro 6. & in c. ex eo. nu. 1. eod. & Ias. in l. serui electione. §. Labeo. num. 29. versic. Adde et quod ad materiam ff. de leg. 1. Significat etiam pronomen hoc suum, id, in quo quis dominium tantum directum habet, alius autem utile, ut usufructarius. arg. l. si quis seruos. ff. de lega. 3. Multo magis autem locus ille comprehenditur, in quo quis plenum dominium, & ius habet. arg. l. seruos autem suos. ff. de se. 3. Immo ob subiectam materiam hanc, si non licet ei, qui directus dominus est, vectigalia haec imponere. multo minus ei, qui utilis dominus tantum est. Quaeunque igitur terrae sint, nihil interest. Immo ne melior conditio sit praedonis, quam iusti domini, vel de facto terras aliquas quis teneat, in excommunicationem hanc incidit, vectigalia noua imponens. Postremo dum Bulla dicit in suis terris, non intelligitur solum si imponantur in locis, ut in Ciuitatibus, in oppidis, & huiusmodi

iufmodi, verum etiam si in suis territoriis in quacunque parte, vt pote vel ad potestatem aliquem, vel ad flumen, vel ad confines, vel ad alium locum territorii; nam in quibusuis locis ea imponantur in suis terris ea imposta dicentur. arg. c. cum Episcopus. de off. ordin. lib. 6. Afficit quoque excommunicatio haec imponentes etiam ob iustam causam, vbi potestatem imponendi non habent, hos enim Bulla persequitur, qui potestatem non habentes imponendi haec onera, ea tamen imponunt, ita Caietan. & Tolet. eisd. in locis, & DD. communiter concludunt.

Postremo afficit excommunicatio haec ipsos imponentes, statim atque ea imposuerunt, esto adhuc exigi coeptra non sint; nam Bulla haec excommunicat imponentes noua vectigalia, & imponere differt a verbo Exigere, vt per se patet, ergo non expectabitur, vt exigantur, ex diuersis enim non fit illatio. arg. l. Papinianus exuli. ff. de min. Praeterea separatim excommunicatur exigentes, ergo separatorum separata esse debet ratio. arg. l. si ff. de calum. not. Ias. in l. si ex falsis. num. 30. C. de transact. & facit in simili c. grauem. de sent. excom. Hi omnes ergo vectigalia, noua imponentes in excom-

municationem hanc incidunt, iam eos, qui poenam hanc euadunt, explicemus.

Noua vectigalia imponentes qui in excommunicationem non incidunt.

S Qui in excommunicationem hanc inciderint, vidimus, iam qui poenam hanc euadant, videamus. Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui ea imponendi iure proprio facultatem habent. Hi autem quinam sint, antea promissimus. Quare quod in horum numero est Serenissima Venetorum Respublica, ob eam rem licite eas imponere, & sine villo excommunicationis periculo potest, vt ex dictis supra constat.

Secundo in excommunicationem hanc non incidunt, qui ea imponendi facultatem ab iis habent, qui iure proprio imponere ea possunt, atque sic sensit Ioann. Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cal. 19. num. 2. versic. Primum not. Qui ergo a Romano Pont. licentiam hanc habet, poenam hanc euadet. arg. c. super quibusdam. §. praeterea. de verb. sign. na si ii, qui a Concilio Lateranensi

ranensi facultatem hanc habet, id queunt, vt ibi dicitur, multo magis qui a Romano Pont. na Concilium vim habet a Romano Pont. & ab ipso indicitur, & confirmatur, vt dixit Ioann. Andr. quem refert, ac sequitur Abba. in cit. §. praeterea, & facit Gl. in ca. quod translationem; de off. leg. Et quamuis in cita §. praeterea Concilii tantum mentio fiat, non excluditur tamen Roman. Pont. qui ei praest. arg. ca. significasti. de elect. Qui itidem a Concilio generali facultatem hanc habet, licite illa imponit; esto enim Concilium Lateranense se nominetur in eo §. praeterea, idem tamen & de aliis conciliis huiusmodi asserendum est; nam eandem potestatem habent, atque sic sensit Abba, in eod. ca. super quibusdam. nume. 3. Qui ab Imperatore itidem eam facultatem habet, ea imponere valet, vt habetur in eod. c. super quibusdam; & ibi not. Abb. ac DD. & in c. innouamus. de cens. & in c. nou. vectigal. impon. non poss. quod tamen ego intelligo in suis terris imperii, vel mediate, vel immediate subiectis.

Tertio in excommunicationem hanc non incidunt, qui vectigalia imponendi ius habent acquisitum ex longa consuetudine, cuius memoria in contrariu

non est, vt in cit. §. praeterea dicitur.

Quarto in excommunicationem non incidunt, qui suadent, consulunt, hortantur, iubent, vt noua vectigalia imponantur, tum quod ipsorum mentio non fit in Bulla, & sic eius verba hisce non conueniunt; tum quod sumus in poenis, atque idcirco dispositio coarctanda est. arg. c. in poenis. de reg. iur. lib. 6. Sicut nec etiam qui iniustas gabellas imponunt. non enim excommunicatur qui; ex parte causae iniustas eas imponunt, sed qui nouas, & iniustas ex parte potentiae, ita Tolet. in Bulla Coenae Domini Excō. 3. versic. Secundò, qui iniustas ergo gabellas imponunt, modo alias facultatem habeant eas imponendi, hanc poenam euadunt.

Postremo in excommunicationem hanc non incidunt, qui imponunt nouas collectas, seu taxas inter ciues; nam haec vectigalia non sunt, ac propterea poena huius Bullae ad hos deriuare non potest. arg. l. Papinianus exuli. ff. de min. atque sic sensit Caietan. in Sum. in verb. Pedagiū. versic. Ex quibus sequuntur duo. Quare Respublica, ac Senatus; quod de communi consensu ob sumptus factos collectam quādam imponerent, Bulla hac non comprehendend

prehendentur, sed iam ad aliam partem huius capituli veniamus.

Verf. Vel augent.

S V M M A.

Augentes vectigalia in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio declaratur, quousque pateat.

Cexcommunicantur, qui vectigalia praedicta legitime imposita augent.

Quam rem, ut facilius cognoscamus, praemittendum unum est, vectigalia, quae augentur, duplicis generis esse posse, partim licite posita, partim illicitè, ut pote quia noua sunt; & ob id prohibita. Item, ex quo Bulla non distinguit, de vtrisque hic agi. Hoc praemisso, iam & hic regulam constituamus.

In excommunicationem igitur hanc incidunt, qui vectigalia imposita augent, ut habetur hoc in versu. Quae regula iisdem modis, & rationibus amplificatur, quibus superior: idque merito, tum quod sicut non potest nouum vectigal induci, & sic totum quoddam imponere, ita nec iam inductum nouiter augeri, &

sic nec in parte nouum induci; valet enim argumentum de toto ad partem. arg. l. quae de tota. ff. de rei vend. & l. 3. ff. pro dero licit. & cap. pastoralis. §. item eum totum. ff. de off. delegat. tunc quod fraus fieret legi, nam, ex quo nequeunt noua induci, vetera augentur; quod est contra mentem Bullae. eiusque rationem, Bulla enim prohibere vult affectum, & non modum; quandoquidem ratio prohibitionis ea est, ne hominum facultates per haec vectigalia exhauriantur, ut dixit Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullae Coenae Domini. ar. 3. in verb. De iure vero canonico; at ratio haec locum habet et in auctione, ut per se patet; ne igitur fraus legi fiat contra cap. certum est, de reg. iur. lib. 6. & ne quod, una via prohibetur, per aliam fiat contra. c. cum quid. eo. tit. & lib. sed ut ubi eadem ratio est, ibi eadem dispositio fit, iuxta c. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad le. aquil. iure nec augeri vectigalia possunt. Quare Nauarr. esto id expresse cautum non fuisset, id locum tamen habiturum fuisse, ut scilicet augentes in excommunicationem hanc inciderent, dixit in Man. cap. 27. numer. 61. versu. Declaratio prima, idem sensit Syl. in verb. Excommunicatione.

catio. 7. nu. 54. versu. Decimano na est in processu, ubi & sic praticari ait, sicut etiam in verb. Gabella. 3. nu. 7. versu. Quartum quod imponentes.

Postremo in excommunicationem hanc incidunt, qui augent dicta vectigalia, vel sint licite imposita, vel illicitè; ac de illicite impositis non est dubitandum; non etiam de licite impositis, quoniam hic prohibentur, ut in initio praemisimus.

Hanc tamen poenam euadunt hi omnes, quos diximus eam euadere in antecedenti regula ob easdem rationes. Et idcirco Serenissima Venetorum Respublica licite Vectigalia imposita est augere sine excommunicationis metu potest, ut & supra vidimus, & diximus.

Verf. Seu imponi, vel augeri prohibita exigunt.

S V M M A.

Exigentes vectigalia prohibita imponi, vel augeri, id est noua vectigalia in excommunicationem incidunt; quae excommunicatio declaratur, quousque pateat.

HIC excommunicantur, qui exigunt vectigalia prohibita

imponi, vel augeri, ut dicitur in versu. Quod ut dilucidius sit, praemittenda duo sunt. Primum quae vectigalia prohibita sint imponi, vel augeri, alterum à quibus permessa vectigalia exigere queant.

Quoad primum igitur vectigalia prohibita imponi, vel augeri sunt primo ea, quae imponuntur aut pro rebus, quas pro se, suaque familia quis fert, aut pro rebus filii, aut pro rebus, quae inferuntur pro colendo rure, ut habetur in l. vniuersi. C. de vectigal. Item prohibita sunt noua vectigalia, quae sunt ea, quae supra diximus in principio huius Capituli, & de hoc satis.

Quoad alterum, ut paucis illud absoluamus, concludendum est communi iure neque ab Ecclesia, neque ab Ecclesiasticis personis exigere ea posse, ut habetur in c. quanquam. de Cens. libr. 6. His sic praemissis, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui exigunt vectigalia prohibita imponi, vel augeri, ut dicitur in versu. Quae regula his modis declaratur.

Nam primo locum habet excommunicatio haec in eo, qui exigit prohibita ratione rerum, id est de rebus, super quibus imponi nequeunt, ut supra diximus per X l. vniuersi.

l. vniuersi. C. noua uectigal. atq. sic sentit Caieta. in Sum. in verb. Pedagogium. versic. Sed ad hoc vt exigentes incurrant hunc cano- nem; etenim & qui ea imponūt, modo ea imponendi potestātē non habeant, in excommunicationem incidunt, vt supra vidi- mus.

Secundò locum habet hæc excommunicatio in eo, qui exigit uectigalia ab eo imposita, q. non potest, esto aliàs licita sint, atque sic sentit Caieta, in Sum. eod. etenim & uectigalia impo- ni prohibita, & ea sunt, quæ im- ponuntur ab eo, qui facultatē eam non habet.

Tertio excommunicatio affi- cit eum, qui uectigalia exigit, q. antiquitus alibi imposita sunt, sed non ibi, vbi exigit, & sic p. nouis ibi habentur, noua enim uectigalia dicuntur etiam respe- ctu loci, vbi exiguntur, non ha- bito respectu, an secundum se li- cita sint, alibiue sint imposita; fieri enim potest, vt transeuntes per Mōtem Scutulū patriam meam pro suis personis licite pe- dagium soluant ob longam con- suetudinem, cuius memoria in contrarium non sit, iuxta ca. sup. quibusdam. §. præterea. de verb. sign. à transeuntibus autem per Montem columbarum minus li- cite id exigatur, quoniam oppi-

dum illud ius exigendi non ha- bet.

Quartò excommunicatio hæc afficit exigentes hæc uectigalia quicūque sint, siue qui ea impo- suerunt, siue eorum hæredes, si- ue successores, siue conductores eorum, siue famuli ad exigēdū propositi; tum quod simpliciter excommunicantur qui exigunt, nec distinguit Bulla quinā sint, ergo nec nos distinguere debe- mus. arg. l. de prætio. ff. de publ. in rem acti. tum quod Bulla ex- communicat omnes, qui impo- nunt talia, & exigunt, vt in prin- cipio huius Capituli habetur; ad quod referuntur etiam, qui exi- gunt, vt per se patet, ergo nemo excluditur. arg. l. Iulianus. ff. de lega. 3. atque sic dixit de hære- de imponentis, de publicano, & conductore, nec non de famulo ad exigendum proposito. Naua. in Man. cap. 27. num. 61. versic. Quarta, & Iacob. de Graff. lib. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Coenæ Domini. nu. 69. & de Conductore facit C. de ex actor. trib. lib. 11.

Quintò excommunicatio hæc afficit etiam eos, qui capiunt p- sonas, & ad eum ducunt, qui exi- git huiusmodi uectigalia; quòd faciunt sæpius Beruarii hic Bar- biani, quamuis hic licite exigā- tur, quod tamē id verum sentio, vbi

vbi aliàs exacta ob fugam non fuissent, arg. Clem. 1. iunct. Glo. de sepult.

Sextò excommunicatio afficit eos, qui imponunt quempiā ad ea exigenda, atque sic dixit lac. de Graff. ibid. nam hi propriè fa- cere dicuntur, ex quo per alios id agunt; alioquin contingeret vilem personam, quæ exigit, sæ- pius excommunicari, potentem virum autem qui hæc exigenda curat, poenam euadere, quod ab- surdum est. arg. cit. Cle. 1. iunct. Gloss. Hi omnes ergo in excom- municationem incidunt; iam q. poenam hanc effugiant, explicemus.

S V M M A.

- 1 *uectigalia accipiens à sponte dan- te in excommunicationem nō in- cidit.*
- 2 *Exigere uectigal quando quis di- catur.*
- 3 *Inuitus soluere uectigal quis dica- tur.*
- 4 *uectigalia exigens quando in ex- communicationem non incidat,*

I.

S Qui caput hoc offendendo in excommunicationem in- cidunt, vidimus, iam qui poenā hanc euadant, videamus. † Pri- mum igitur in excommunicatio-

nem hanc non incidit, qui reci- pit hæc à laico sponte soluente, nam Bulla inquit Exigunt, & sic excommunicat exigentes; at † exigere est extorquere ab inui- to, qui non vult soluere. arg. le. soluendo, iunct. Gloss. exegere. ff. de neg. gest. & l. fideicommissa. §. si rem, iunct. Glo. exegerat, ff. de leg. 3. ergo secus si à spon- te dante recipiat, atque sic dixit Ang. in verb. excommunicatio. 5. cas. 19. & Tab. in ver. Excom- municatione. 5. cas. 19. numer. 1. & 2. & Caietan. in Sum. in verb. ex- communicatione. cap. 39. versic. Et quia exigere, & in cap. 71. versic. Secundum est, & Naua. in Man. ca. 27. num. 61. versic. Quarta; ab inuito laico igitur vbi quis ac- cipit, in excommunicationem, hanc incidit; aliàs nō, quamuis contrarium sit, si à clericis spon- te dantibus accipiant; nam in ex- communicationem incidūt hu- ius Bullæ positam infra. c. 18. & vt dixit Tolet. in Bulla Coenæ Domini, Excom. 3. in fin. † Inui- tus autem soluere is quoque di- citur, qui soluit rogatus, vt sol- ueret tāquam debitum, esto uis non adhibeatur, vt inquit Cai- etan. & Naua. ibid. Multo mag- is ergo, vbi ipse, vel res detine- rentur, vel minæ inferrentur.

Secundò loco † in excommuni- cationem hanc non incidit, qui

probabiliter ignorans vectigalia illicita esse, ea exigit, vel ignorantia iuris, vel facti sit. arg. c. apostolicæ. de cle. excom. min. & c. 2. de constit. lib. 6. atq. sic dixit Nauar. cod. cap. numer. 61. versic. Quarta, ibi excusari tamen posset. Quare famuli, & rudes homines, qui sapius ad hæc exigenda præponuntur ad portas, & ad alia loca, poenam hanc euadent, vbi hoc probabiliter ignorant; sicut & qui conducunt ab aliquo Principe dicta vectigalia, & ob id existimant iure imposita esse, atque sic sensit Iacob. de Graff. ibid.

Tertiò in excommunicationem hanc non incidit, vbi quis vectigalia licita, & permissa ab iis exigit à quibus iure nõ licet, vt pote à clericis pro reb. suis; nam etsi aliàs vectigalia licita sint, illicitè tamen ab his exiguntur; quamuis quod noua sunt, in excommunicationem hæc non incidat, sed in eam, quæ habetur in c. quanquam. de cens. lib. 6. atque sic dixit Nauar. in Man. ca. 27. num. 61. versic. Quinta. & Caieta. in Sum. in verb. Pedagogium. ver. Et quia verba propriè intelligenda sunt; etenim per hanc Bullam illicita per se tantum prohibita sunt, non alia, vt dixit Caietan. ibid.

Quartò in excommunicationem

hanc non incidit, qui inuitus ea exigit, vt pote præficitur quis à Principe huic muneri inuitus; sed quia repugnare ob probabilem metum non audet, ob eam rem in excommunicationem non incidit. arg. eorum, quæ tradunt DD. in capi. sacris. de iis, quæ vi metue causæ fiunt, atque sic dixit Angel. in verb. Pedagogium. n. 6. versic. Verum est, quod subditus.

Quintò in excommunicationem hanc non incidit, qui antiq. licitè imposita, sed ob aliquam causam diu intermissa rursus exigit, exempli gratia Ciuitas, quæ iusta vectigalia exigebat in ditionem alicuius Principis venit: & eo tempore vectigalia non exigit, modo pristinam libertatem adeptæ vetera vectigalia exigens nõ offendit, & ob id in excommunicationem, vbi singularis persona est, non incidit, vt dixit Syl. in ver. Gabella, 3. num. 5. versic. Aduertenda sunt quedam.

Sextò in excommunicationem hanc non incidit priuata persona, quæ cum ad id obligata non sit, pecuniam ab aliquo accipit, quo eum tutum per aliquem locum ducat: nam hic iuste locat suas operas, ex quo ad eas gratis præstandas non tenetur, atque sic dixit Ioann. Andr. quem refert,

fert, ac sequitur Abba. in c. super quibusdam. num. 7. versic. Sed dubitari posset, & Syl. in verb. Gabella. 3. num. 6. versic. Tertium, & priuatus, & Tabien. in verb. Pedagogia. num. 5. versic. Quartò dubitatur.

Postremò in excommunicationem hanc non incidit, qui dolo vectigalia exigit; vt pote aggredditur, quis homines in via, & cogit soluere Gabellam, inq. se ad id propositum esse, cū nõ sit; nam hic tenetur poena cõfessionis. arg. tit. ff. de concuss. non autem hac poena, quæ in eos infertur, qui suo iure uectigalia hæc exigere sibi perluadent: sed de hoc capite satis; ad aliud veniamus.

De excommunicatione lata contra falsantes literas Apostolicas, nec non eas fabricantes, falsoque signantes. Cap. VI.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios litterarum Apostolicarum etiam in forma Breuis, ac Supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium per Romanum Pont. vel S. R. E. Vicecan-

celarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pont. signatarum. Nec non falso fabricantes litteras Apostolicas etiam in forma Breuis. Et etiam falso signantes supplicationes huiusmodi sub nomine Romani Pont. seu Vicecancelarij, aut gerentes vices prædictorum.

S V M M A.

- 1 *Littera Apostolica quanam sit.*
- 2 *Litteras Apostolicas falsare quid sit, et quot modis contingat falsari.*

CAPVT hoc diuiditur in tres primarias partes, in quarum prima excommunicantur falsarii litterarum Apostolicarum, ac supplicationum: in secunda fabricantes falso litteras Apostolicas: in tertia falso signantes supplicationes huiusmodi. Secunda incipit ibi. Nec non falso fabricantes. Tertia ibi: Et etiam falso signantes. Omissis igitur duabus posterioribus de priori agam, & primo de prima eius parte, in qua excommunicantur falsarii litterarum Apostolicarum. Quam
rem

rem vt dilucidiorē habeamus, tria prae mittenda sunt. Primum litterae Apostolicæ quæ nã sint. Deinde quid sit falsare. Tertio 2 quot modis contingat falsari huiusmodi litteras, quibus explicatis, regulam de more ponam? 1

Quoad primum igitur litterae Apostolicæ eę dicuntur, quae emanant à Romano Pont. quibus decernit, mandat, concedit, ve aliqui, quod ad iurisdictionem, ordinemve spectat; quicquid enim scribit tanquam Papa, aliquid horum comprehendit, vel quod ad iurisdictionem, vel quae ad ordinem pertinet. Et dicuntur Apostolicæ, quoniam à Romano Pont. proficiuntur, qui tenet locum, et sedem Petri Apostoli, qui primus Christi Domini Vicarius fuit. Hæ autem litterae, partim dicuntur simpliciter litterae Apostolicæ & sunt, quas diximus, partim Breuia nominantur & sunt eæ litterae, quae à solis secretariis conficiuntur; & per Papam signantur in cerarubea annulo piscatoris; eandemque vim habent, quàm rescripta; & Breuia inde dicta sunt, quoniam breuib; verbis, idest paucis scribuntur, & in paruis negotiis, ita dixit Felin. in Rubr. de rescript. num. 8. versicu. Breuia dicuntur, & Rebuff. in Prax. benefic. De Breuis Apostol. vbi quid

sint, & in quibus causis concedantur, docet, & qua forma conficiantur, & de primo haec tenus.

Quoad alterum autem scilicet quid sit falsare, quatenus ad rem nostram pertinet, litteras falsare nil aliud est, quàm aut addendo, aut detrahendo, aut corrumpendo, aut mutando contra mentem Romani Pont. eius dispositionem litteris comprehensam secundum substantiam, vel qualitatem aut rotam, aut ex parte tollere, vt probabimus.

Dixi ergo primum Addendo falsari litteras apostolicas, vt exempli gratia, si cum litterae ad fauorem Titii scriptae sunt, addatur etiam in fauorem Socratis, hoc enim sine dubitatione contra dispositionem, & mentem, & substantiam litterarum, per additionem est. arg. 4. si quis legatum. ff. ad leg. Cornel. de fals. nam ibi in crimen falsi incidit, qui in testamento legatum sibi scripsit; & ob id per additionem crimen illud committitur.

Dixi aut Detrahendo, quoniam si aliquid ex litteris detrahatur, quod in fauorem alicuius esset; & ratione hac falsum committitur. arg. 1. si quis legatum. §. similiter & is, qui libertatem. ff. eod. nam ibi in crimen falsi incidit, qui de testamento libertatem seruo datam delet, ergo idem

&

& hic, & facit. licet de crim. fals.

Dixi Aut corrumpendo, quae sit, vbi quis litteras omnino deleuit, abrasitve, vnde ipsis impetrans vt non potuit, quo casu & falsum committere quis dicitur. arg. c. licet. versu. Quinta ibi. Per rasuram, & apertius in versu. Sexta, & versu. Septima, de crim. fals. & facit etiam le. qui testamentum, ibi. Deleuerit. ff. de fals. vbi poena falsi tenetur, qui testamentum deleuit, vel interleuit, vt ibi dicitur.

Dixi demum Mutando in substantialibus, si pro Titio Seius apponeretur, deleto Titio; nam sicut in superioribus casibus ex parte, ita & hic in totum falsantur, sicut etiam in proximo casu, & facit 1. si quis patris sui aboleuerit. ff. de fals. vbi crimen falsi committit, qui haereditatem ex testamento relictam ab intestato volebat accipere, vt ibi dicitur, ergo idem hic, vbi alius pro alio adscribitur, facit quoque citat. c. licet versu. Quinta; Ex quibus patet falsum in dictis casibus committi semper quoad substantiam, & litteras aut ex parte aut totas tolli.

Dixi Vel qualitatem; nam & quo ad ipsam falsitas committitur, vt pote per litteras mandatum erat, vt prouideretur alicui

de beneficio primum vacaturo. Quidam vero adiecit, vt super illo beneficio sibi pensio constitueretur: quo casu dispositio firma remanet, sed tamen non talis, qualis à Romano Pont. fuit concessa, hic igitur in crimine falsi incidit, & litteras falsare dicitur. arg. 1. impuberem. §. penu. ff. ad leg. Cornel. de fals. vbi qui cum Titio fundus legaretur, adiecit sua manu conditionem pecuniae sibi dandae, in crimen falsi incidere hunc ibi dicitur; ergo idem & hic. Idem si per litteras concessus erat saluus conductus per triennium, & quis triennio deleto reposuit quinquenniū, hic enim ex parte est contra mentem disponentis. In his omnibus casibus igitur litterae falsae redduntur ac vitiantur, tollitur enim mens ipsius disponentis, vel qualitas contra eius voluntatem addicitur, vt ex dictis patet. Et ex his etiam constat, quot modis litterae falsentur, quod tertio loco nobis explicandum proposueramus. His ita praemissis, iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

Falsans litteras Apostolicas in excommunicationem incidit: quae excommunicatio declaratur, quousque pateat.

§. Fal-

I.

S Falsare litteras apostolicas quid sit vidimus: iam qui Apostolicis litteris falsandis in excommunicationem hanc incidunt. videamus. In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui litteras Apostolicas falsant, ut habet in Bulla hac expressum.

Quæ excommunicatio afficit quoscumque ob dictionem illam Omnes, quæ neminem excludit. arg. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & ca. ad audientiam. de decim. atque sic dixit Caietan. in Sum. in ver. Excommunicatio. cap. 27. versu. Aduerte tertio. Quare & Cardinales, & alii inferiores Ecclesie Præsides crimen hoc committentes in excommunicationem hanc incident; & laici Principes, nec non scribæ ipsarum litterarum, & priuatę personæ.

Item excommunicatio hæc afficit quacunque ratione has litteras falsent, vel secundum substantiam, vel qualitatem, ac formam; & aut ex toto, aut ex parte; nam his modis falsari dicuntur.

Tertio afficit excommunicatio hæc cuiuscunque generis litteræ falsentur, vel simpliciter litterę Apostolicę sint, vel in forma Breuis, ut dicitur in Bulla, ibi: Falsarios litterarum Apo-

licarum, etiam in forma Breuis, esto deinceps illis non vtantur; nam Bulla excommunicat falsantes, & non considerat, an illis deinceps vtantur, atque sic dixit Iacob. de Graff. libr. 4. decis. cal. consc. in expositione Bullę Cœnę Domini. nu. 79. Secus autem si quis adimat dictionem aliquam, ut aliam reponat, deinceps vero mutata sententia pristinam reponat, ut dixit ibid. Graf.

Quarto vel motu proprio, vel ad alterius petitionem concessę sint; non enim Bulla distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publi. in rem act.

Postremo afficit excommunicatio hæc, vel sint datæ à Romano Pont. electo; nondum tamen consecrato; nam post electionem legitimè factam statim iurisdictionem consequitur, ut asseruit Abb. per illum tex. in ca. licet. num. 5. versu. Quarto no. de elect. & ibi Innocent. & DD. In omnibus igitur his casibus falsantes litteras Apostolicas in excommunicationem incidunt, quam tamen penam hi euadunt, quos ponemus in seq.

S V M M A.

Litteras Apostolicas mutans quando in excommunicationem non incidat.

1 Litteram

- 1 Litteram; vel punctum corrigens in litteris Apostolicis, an in excommunicationem incidat.
- 2 Litteras Apostolicas falsandas consulens, mandansve, in excommunicationem hanc non incidit.
- 3 Litteras Apostolicas delens, aut sciens an in excommunicationem incidat.
- 4 Litteras priuatas Romani Pont. falsans in excommunicationem non incidit.
- 5 Litteras alterius à Romano Pont. falsans in excommunicationem non incidit.
- 6 Litteris Apostolicis falsis utens in excommunicationem non incidit.

II.

S Offendentes hanc partem quando in excommunicationem incidant, declarauimus; iam ubi eam euadunt, declarauimus. Primò igitur, qui de licetia Romani Pont. eas mutaret; nam tunc, quod cessat vitium falsi, ex quo contra mentem Romani Pont. id non fit, ob eam rem huius Bullę poena cessat. arg. c. cum cessante. de appell.

2 Secundò poenam hanc euadit, qui aliquam litteram, vel punctum corrigit, quod non mutat substantiam, ita dixit Ioann. Gerfon. quem refert, ac sequitur Nauar. in Min. cap. 27. num. 62. versu. Sexta, & Martinus Alfons. de Viuald. in Candelabro. p. 2.

in explanatione Bullę Cœnę Domini. cal. 6. num. 53. & Iaco. de Graff. libr. 4. decis. cal. consc. in expositione Bullę Cœnę Domini. num. 78. Idem sentit Add. ad Diaz. in sua Prax. crimi. cano. 117. versu. Erit etiam addicta poena, & Tolet. in Bulla Cœnę Domini, excom. 4. num. 6. vbi alios plures idem sentientes refert, & sic tenendum inquit; etenim in excommunicationem quæ non incidit, ubi mortiferè non peccat. arg. c. nemo Episcoporum, & ca. nullus. 11. q. 3. quod planè non facit hic, qui simpliciter, & sine dolo tradita corrigit. Contrarium tamen nonnulli sentiunt, ut Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio. ca. 27. in fine, securus S. Antonium, & Ange. in verb. Excommunicatio. cal. 3. num. 3. secutus etiam Hosti. quæ refert Abba. in c. ex litteris. nu. 3. de fide instrum. Horum opinio locum habere posset, vel ubi parua illa correctio sententiam tolleret, ut dixit Viuald. ibid. n. 54. vel ubi & aliàs hoc sub hac poena prohibitum esset: quod esse prohibitum ait Hosti. relatus ibi à Panor. & alii omnes, quæ eum sequuntur; nam inquit Hosti. in Curia esse can. nem excommunicationis latę sententię in quemcunque alium ab officialibus sup hoc in curia deputatis,

Y qui

qui in rescripto bullato, vel notato aliquid, vel vnam figuram, vel litteram, vel etiam dimidiā abraferit, deleuerit, diminuerit, compleuerit, vel mutauerit, sine illius licentia, ad quem spectat. Et inquit, sepe hoc in curia publicari, ne quis id ignoret. Ob hanc igitur causam opinionem propositam secuti sunt Abba. in eod. c. ex litteris. num. 3. & Ang. eod. & Tabien. in verb. ex cōmunicatio. 5. num. 5. versu. Quartò an possit, & Syl. in verb. Excommunicatio. 7. num. 8. versu. Quarta, ibi: Corrigēs autem litteras. Quæ tamen opinio præpositæ sententiæ non repugnat, quandoquidem Bulla nostra hoc nõ dicit, nec excommunicat correctiones huiusmodi facientes. Immo, ex quo expressum est in sententia illa Curia, contrariū sentire debemus, vbi hoc nõ habetur, vt in casu nostro. arg. c. non ne. de præsumpt. & l. cū prætor. ff. de iud. Postremò hic re vera non fallat, vt per se patet, ergo in excommunicationē hanc Bullæ non incidit, quæ falsarios excommunicat; cui enim verba legis non conueniūt, nec dispositio conuenire debet. arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & ca. indemnitatibus. §. supradicta. de elect. libr. 6. & facit ca. fin. de crim. fals. vbi Bulla falsa esse nõ

censetur: ob rasuram factam in loco non suspecto. Quare si quid erroris in gramatica esset, sine huius Bullæ offensa eū corrigere quis poterit, & multo magis litteram, vel punctum addere; nam etsi in supplicatione dictum esset Titio Arimineni, & errore notarii dictum esset Titio Pisaurinensi, corrigens, & ponens, sicut in supplicatione non peccat, ita dixit Iacob. de Grass. ibid. num. 83. Non ergo p̄shyter, qui in litteris suis beneficii correxerit aliquid huiusmodi, quod rei substantiam, eiusve qualitatem non mutat, in excommunicationem hanc incidet, q̄ est notandum.

Tertiò in excommunicationē hanc non incidit, qui litteras huiusmodi falsandas cōsuleret, mandaretve; nam Bulla non excommunicat hos consulentes, mandantesve, ergo nec nos dicere debemus; præsertim quòd sumus in pœnis. arg. c. in pœnis. de reg. iur. libr. 6. etenim, vbi lex hos comprehendere vult eorū mentionem facit, vt in prima parte huius operis probauim⁹. In pœnam tamen hic incidet, c. ad falsariorum. de crimi. fals. atque sic dixit Iaco. de Grass. ibid. num. 81.

Quartò in excommunicationem hanc non incidit, qui subreptitias,

ptitias, obreptitiasve litteras à Romano Pont. impetrasset; nã etsi, tacita veritate, & falso expresso concessæ sunt, tamen ipsæ litteræ non sunt falsatæ, ita dixit Caieta. in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 27. versu. Vnde non compræhendit, & Syl. in 5. verb. Excommunicatio. 7. num. 9. & Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cal. 5. num. 2. & Ange. in verb. Excommunicatio. 3. numer. 4. & Nauar. in Man. ca. 27. num. 62. versu. Quarta, & Martinus Alfons. de Viualdo in Candelabro. 2. part. in explanatione Bullæ Coenæ Domini. cal. 6. nu. 51. & Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ. art. 4. in verb. Et supplicationum, & Tolet. in Bulla Coenæ Domini. Excom. 4. num. 5. nam hic propriè falsariorum cōmodo carere debeat. c. sedis, & c. ex tenore, & c. super litteris. de rescript.

Quintò in excommunicationē hanc non incidit, qui huiusmodi litteras aut omnino deleuerit, aut scinderet; modò is sit, ad cuius fauorē litteræ concessæ sunt, & ad quem ipsæ pertinebāt; suo enim fauori quisque renunciare potest. argum. l. si quis in scribendo. C. de pact. atque sic dixit Mar. Socin. Sen. in c. excommunicationi. num. 12. versu. Quan-

quam quis posset totam lacera re. de crim. fals. & Abb. in cap. ex litteris. num. 3. versu. Possent tamen impetrans. de fid. instrum. & Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cal. 5. nu. 5. versu. Possent tamen impetrans.

Sextò in excommunicationem hanc non incidit, qui litteras priuatas Romani Ponti. falsat; intelligo autem eas, quæ vt priuata persona scribit; nam hæ litteræ Apostolicæ propriè non sunt, ex quo earum definitio eis non conuenit; æ planè absurdū non ne esset, si ad aliquem amicum suum scriberet, vt animi gratia se viseret, has litteras apostolicas dicere, & eas falsantem asserere in excommunicationē incidere? Et hæ exceptio notanda est.

Septimò in excommunicationem hanc non incidit, qui alterius litteras falsat; nam Bulla, excommunicat falsarios litterarum Apostolicarum, ergo secus si aliorum. Quare vel quis falset litteras Episcoporum, vel Archiepiscoporum, vel Patriarcharum, vel nuncii Apostolici, vel Pœnitentiariæ, vel Legati, aut delegati Roma. Pont. vel Collegii Cardinalium, vt dixit Iac. de Grass. ibid. nu. 82. vel Pœnitentiariæ, vt inquit, Addit. ad Diaz. in sua Prax. Crimi. cod. cap. vbi supra.

verficul. Illud autem notandum cenfeo; vel alterius Principis laici, vt pote Regis, vel Imperatoris, in poenam hanc non incidet; quandoquidem Apostolicę litterę non sunt, vt dixi, & ob id nec Romani Pont. atque sic dixit Nauar. in Man. cap. 27. num. 62. versic. Tertia, quod videntur, & Mar. Socin. Sen. in c. ad falsarium. num. 9. versic. Secus in falsantibus litteras aliorum inferiorum. de crimi. fals. & Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullę Coenę Domini. art. 4. in verb. Apostolicarum, & Viuald. cod. num. 51. & Tolet. cod. nu. 3.

7 Octauo in excommunicationem hanc non incidit, qui hisce litteris falsatis utitur; nam per Bullam excommunicantur solum falsarii litterarum Apostolicarum, non autem illis utentes, vt habet expressum in Bulla; aliud autem est litteras falsare, & aliud illis uti, vt per se patet; ex quo igitur diuersa sunt, poena in vno casu posita ad alium non transfertur. argu. l. Papinianus exuli. ff. de min. atque sic dixit Caieta. in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 27. num. 62. versic. Quarta, & Iacob. de Graff. ibid. num. 85. Punitur tamen per c. ad falsarium. de crim. fals.

Postremo in excommunicationem, hanc non incidit, qui,

antequam absoluantur, & signentur huiusmodi litterę, eas falsat; nam ad huc Apostolicę litterę non sunt proprie, ex quo à Romano Pont. non sunt signatę, & approbatę. Sicut etiam, si quis falset litteras Apostolicas, quę iam expirauerunt; modò vtilis illas non reddat, vt ait Syl. in ver. Excommunicatio. 7. §. 4. nu. 10. versic. Et tertio, & Viuald. ibid. num. 52. & Iacob. de Graff. ibid. num. 83. Sed de hac parte hætenus, ad aliam veniamus.

Verf. Ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium per Romanum Pont. vel S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pont. signatarum.

S V M M A.

1 Supplicationes quid sint.

2 Supplicationes gratiam, aut iustitiam continentem quanam sint.

Excommunicantur falsantes supplicationes signatas à Romano Pont. vel à S. R. E. Vicecancellario,

lario, vel ab eorum vicem gerentibus. Verum vt rem hanc dilucidior habeamus, præmittenda hæc sunt. Primum supplicationes quid sint. Item quę supplicationes gratiam contineant, & quę iustitiam. Postremo quid sit Vicecancellarius.

1 Quoad primum igitur supplicationes nil aliud sunt, quam preces factę superiori in scriptis, quo aliquid ab eo impetretur, quod ei de iure non debetur. argu. tot. titu. de præc. Imp. offer. & sunt illę, quę vocantur Signaturę, posteaquam per Romanum Pont. admittę sunt; vbi ipsi factę sunt, vel per Vicecancellarium, vbi ei porrectę, & communius incipiunt Beatissime Pater, vel Pater Sancte, vel Dignetur S. V. & expediuntur in papyro, & non apponitur plumbum, ita dixit Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullę Coenę Domini. art. 4. in verb. Et supplicationum, & in ead. Prax. benefi. in tit. De signatura gratię, vbi abunde de ipsis agit. Et de primò satis.

2 Quoad alterum autem supplicationes gratiam concernentes sunt supplicationes, quibus petitur aliquid gratiose sibi concedi, vt pote beneficium Ecclesiasticum. argu. Clem. gratię, & Clem. fin. de rescript. & dicuntur gratiam continere, quoniam pe-

titur id, quod ius non concedit, est enim gratia quoddam quasi priuilegium contra legem concessum. arg. §. sed & quod Principi. versic. Planè in Institu. de iur. nat. gen. & ciuil. Supplicationes autem iustitiam continentem sunt eę, quibus quis petit id, quod ius concedit, sed alio modo, vt pote vt detur sibi Iudex, & vt causa alicui committatur. argu. tot. tit. de off. leg. & dicuntur supplicationes, quoniam superior iudicem ei dare non tenetur, ex quo habet ordinarium; dicuntur etiam de iustitia, quoniam vult, vt iudex datus secundum iustitiã causam definiat, atque sic sensit Rebuff. in eod. art. 4. in verb. Gratiam. Ex quibus patet plurimum differre inter se, sicut etiam & hac ratione, quoniam litteris de iustitia apponitur filum, seu corda Cannabis; gratiosis vero filum sericum, vt dixit Mar. Socin. in c. licet. num. 2. versic. Tertius modus, cum seq. de cri. fals.

Quoad tertium autem quid sit Vicecancellarius; quoniam de ipso, & eius potestate egit Vat. in Tractatu. de nullit. in titu. de nullit. ex defect. iuris delegat. num. 9 ob eam rem hic inferenda non duximus. His iam sic premissis, regulam de more ponamus, & primo de supplicationibus Romani Pont. deinde de supplicationibus

plicationibus Vicecancellarii. In excommunicationem hanc igitur incidit, qui falsat supplicationes signatas à Romano Pontif. vt habetur in versu. Quæ excommunicatio in multis casibus afficit, & primo vel supplicationes, quæ falsantur, gratiam, iustitiamque contineant, vt dicitur in cit. versu.

Postremò afficit, vel supplicationes signatæ sint ab ipso Romano Pont. vel ab eius vicè gerente, vel ab alio de eius mandato. non omnibus igitur his casibus has supplicationes falsans in excommunicationem hanc incidit. Quam tamen pœnam quis in his casibus euadit.

Primò in omnibus casibus, quos excepimus in priori regula, id est in quibus casibus falsans ibi in excommunicationem non incidit, neque hic in illis eisdem casibus.

Postremò vbi falsat supplicationes, quæ non sunt signatæ ab vno ex illis tribus; nam si in excommunicationem quis incidit, vbi ea falsat, quando ab vno ex illis signatæ sunt, vt dicitur in versu. Ergo secus, vbi non sunt signatæ; tum quod idem operatur propositum in proposito, & operatur oppositum in opposito. arg. l. fin. §. fin. ff. de fund. in struct. tum quod valet argumen-

tum à contrario sensu. arg. l. r. & ibi communiter not. ff. de off. eius: sed iam alteram regulam de Vicecancellario ponamus.

In excommunicationem hanc quoque incidit, qui falsat supplicationes signatas à S. R. E. Vicecancellario, vt habetur in versu.

Quæ excommunicatio afficit vel supplicatio gratiam, vel iustitiam contineat.

Item vel signata sit ab ipso Vicecancellario, vel ab eius Vicem gerente, vt habetur in versu.

Postremò afficit in omnibus casibus, in quibus afficiunt excommunicationes proximæ. Exciipiuntur tamen casus prædicti in superioribus regulis huius Capituli. Postremò, vbi ab altero horum signatæ non sunt, ob rationes prædictas in superiori regula: sed iam ad alteram partem huius Capituli veniamus.

Versu. Nec non falso fabricantes litteras Apostolicas etiam in forma Breuis.

S V M M A.

1 Litteras Apostolicas falso fabricare quid sit.

2 Litteras Apostolicas falso fabricare quot modis contingat.

3 Litteras Apostolicas falso fabricans in excommunicationem incidit.

cidit: quæ excommunicatio declaratur, quousque pateat.

In hac parte excommunicantur, qui litteras apostolicas falso fabricant; quam excommunicationem vt di-

lucidiorē habeamus, præmittenda hæc sunt. Primum quid sit fabricare, deinde quid falso litteras fabricare; postremo quot modis contingat litteras falso fabricare.

Quoad primum igitur fabricare nil aliud est, quam aliquid construere, vel nouum construatur ædificium, vel antiquum reficiatur. arg. c. consuluit. de iudic. & l. fin. C. eod. quod quidem verbum de ædificiis proprie dicitur, quauis ad multa alia transferatur, & fortasse dictum est à nomine Fabri, & à greco nomine *domos*, quod significat domum, quasi significet verbum hoc fabricare domos, & ædificia facere.

Quoad secundum autem falso litteras fabricare, quatenus ad rem nostram pertinet, nil aliud est, quam litteras conficere sine mandato, & consensu Romani Pont. eiusve, ad quem mandatum hoc est, et hoc tam quoad sententiam ipsarum, quam quoad subsignationem earundem.

arg. c. quam graui, & c. licet, & c. ad falsarium. de crim. fals.

Quoad tertium in duobus modis contingit litteras falso fabricari, primo, vbi ea omnia falsa sunt, ex quibus litteræ conficiuntur, vt pote vbi quis ipsemet litteras conficit, & signa, aliaque omnia, & filum etiam falsa appoluit, habentia tamen figuram eorum, que vera sunt, sicut faciunt, qui pecuniam adulterinam fabricant, exempli gratia litteras huiusmodi quis conformauit & signo simili ei, qui est Romani Pont. quod cudendum sibi cura uerat, signauit, & de hoc litterarum genere agitur in cit. ca. quam graui, vbi ponit Romanus Pont. nonnullos modos, quibus comprehendatur, quando litteræ falsæ sunt, & apertius in eo. c. licet, ver. Prima species falsitatis hæc est, vt falsa Bulla falsis litteris apponatur. Secundò loco falsæ fiunt, vbi conficiuntur litteræ contra mentem Romani Pontif. sed tamen aliquid de veris litteris apponitur, vt filum de vera Bulla, quod multis modis contingit, vt dicitur in eod. ca. licet. versu. Secunda, cum multis sequitur. eod. & hæc notanda sunt; nam ex his habetur in quam sententiam accipienda ea iura sunt, scilicet citat. c. licet, & c. quam graui. de crim. fals. nam in cita. c. licet,

cet, in prima parte agitur, de fabricantibus litteras falsas in veris. Quinta agitur de fallantibus veras litteras Apostolicas, sicut etiam in c. quam graui. de fabricantibus litteras falsas. His sic premissis, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hæc igitur incidit, † qui litteras Apostolicas falso fabricat, id est qui fabricat litteras nomine Romani Pont. cum tamen id ei mandatum non sit, & sic falsum est apostolicas esse. Differt igitur casus hic à superiore; nam ibi excommunicantur qui falsant, ac vitiunt litteras, quæ verè apostolicæ sunt: hic vero eos, qui litteras sibi tales confingunt; quæ excommunicatio locum habet in omnibus aliis casibus, quos posuimus in antecedentibus regulis.

Item excommunicatio hæc afficit fabricantem huiusmodi litteras, cuiuscunque generis litteræ sint, & sic vel gratiam, vel iustitiam contineant, vel in forma Breuis, vel in forma ordinaria eas fabricet; cum ob verba illa litteras Apostolicas, quæ generalita sunt, & ob id generaliter sunt intelligenda. argu. l. i. §. & generaliter. ff. de leg. præstan. tū ob dictionem illam etiam in forma Breuis, quæ dicitio explicat casum magis dubium, & impli-

cat, seu continet casum minus dubium.

Tertiò excommunicatio hæc afficit eum, qui non modo litteras totas falsas fabricat, verum etiam qui ex parte, ut pote addendo falsis verum signum, ut habetur in cit. c. licet. de crimi. fall. quod fecisse quendam, & grauiter punitum fuisse audiui, qui litteras quasdam à se factas furtim signauit signo Rom. Pontificis.

Postremo afficit excommunicatio hos fabricantes, esto deinceps illis non utantur. nam Bulla excommunicat fabricantes, & non considerat ipsis utentes, ergo nec nos. argu. l. de prætio. ff. de publ. in rem act. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt. Quam tamen effugiunt primo, qui nondum eas perfecissent, quæ tamen exceptio mihi non placet, quoniã Bulla excommunicat Fabricantes, at qui incipit fabricare, fabricat, ergo & in excommunicationem incidit. Hanc igitur poenā euadent, qui litteras huiusmodi facerent, quo formam, & modum eorum discerent, ut pote est nouitius quidam scriba, qui fabricat sibi, quo eas fabricandi notitiam consequatur, & non id facit, quo eas falsas faciat, nec quo illis quis utatur. sed iam ad postre-

postremam partem huius Capituli veniamus.

Verf. Etiam falso signantes supplicationes huiusmodi sub nomine Romani Pont. seu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorū.

S V M M A.

- 1 Obsignare litteras quid sit.
- 2 Obsignare falso supplicationes duobus modis contingit.
- 3 Obsignantes falso supplicationes sub nomine Romani Pont. aut gerentis vicem eius, in excommunicationem incidunt: qua excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

N hac postrema parte huius capituli excommunicatur, qui falso signant supplicationes huiusmodi gratiam, vel iustitiam continentes. Quod ut dilucidius cognoscamus, præmittendum est signare quid significet.

- 1 Signare igitur nil aliud est, quam signum supplicationibus hisce apponere. argu. §. sed cum paulatim. & §. possunt, in Inst. it. de testam. ord. quod in his supplicationibus fit.

Secundò præmittendum est falso signari, vbi nomine alicuius signatur eo ignorante, & non consentiente, & non mandante.

Tertiò supplicationes huiusmodi duobus modis falso signari. Primò, vbi adulterino signo signantur, quod fit, vbi fabricato falso signo, persimili vero eas quis signat. Secundò, qui vero signo eas signat, sed non de consensu eius, ad quem hoc pertinet, ut nunc dixi. His sic præmissis, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hæc igitur incidunt, † qui supplicationes iustitiam, gratiamve continentes sub nomine Romani Pontif. aut gerentis vicem eius falso signant, id est contra voluntatem Romani Pontif. eiusve vicem gerentis signant, & sic non de eorum licentia.

Quæ excommunicatio afficit signantes vel adulterino signo, vel vero, sed non de prædictorū licentia, ut diximus.

Excipitur tamen vbi quis supplicationes non signaret; nam in excommunicationem hanc non incideret, ut pote signaret alias litteras Apostolicas, quauis in superiorem incideret primo loco positam; nam litteræ Apostolicæ à litteris supplicationum differunt, ut dixit Nau-

Z in

in Man. cap. 27. num. 62. versic. Declaratio prima. Quæ autem diximus de signate supplicationes sub nomine Romani Pontificiue vicem gerentis, eadē dicimus de signante nomine Vice cancellarii, eiusve vicem gerentis sine eorum licentia. Ex his iam patet in hoc capite tria hominum genera excōmunicari, primò, qui falsant litteras veras, & Apostolicas, & cæt. deinde, q non veras fabricant, vt in secundo casu; postremò, q prædictas signant nomine prædictorum, ip sis hoc non mandantibus, vt in hoc postremo casu. Sed iam ad septimum Caput veniamus.

De excommunicatione lata contra deferentes arma, & alia prohibita ad Saracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes. Cap. VII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios christiani nominis hostes, & inimicos, vel hæreticos per nostras, siue huius sanctæ sedis sententias expresse, vel nominatim declaratos de-

ferunt, seu transmittunt a quos, arma, ferrum, filū ferri, stannum, chalibem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canabē, funes, tā ex ipso canabe, q alia quacunque materia, & ipsam materiam, aliaq. huiusmodi, quib. christianos, & catholicos impugnant. Nec nō illos, qui per se, vel alios, statum christianæ rei publicæ inconcernentibus christianorum perniciem, & damnum, ipsos Turcas, & Christianæ religionis inimicos, nec non hæreticos in damnum catholicæ religionis certiores faciunt. Illisq. ad id auxilium, vel fauorē, quomodolibet præstant. Non obstantibus, quibuscunque priuilegijs, quibus uis personis, Principibus, Rebus publicis per nos, & sedem prædictam hætenus concessis de huiusmodi prohibitione expressim mentionem non facientibus.

S V M.

V M M A.

- 1 Deferētēs arma, ac reliqua per Bullam prohibita in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.
- 2 Transfuga, qui cum armis, alijsue prohibitis ad christiani nominis hostes confugiunt, in excommunicationem incidunt.
- 3 Mittentes arma, & alia prohibita ad christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt.
- 4 Deferentes nomine alterius cuiusmodi sunt miliones, ac nautæ, arma & alia prohibita ad christiani nominis hostes, in excommunicationem incidunt.
- 5 Vendentes, donantes, permutantesve arma, & alia prohibita cum christiani nominis hostibus in excommunicationem incidunt.
- 6 Dātes arma, & alia prohibita christianis, qui sunt apud hostes, an in excommunicationem incidāt.
- 7 Vendentes arma, & alia prohibita ijs, quos sciunt ad hostes delaturos, in excommunicationem incidunt.
- 8 Tradentes arma hostibus christiani nominis ubicunque sint, in excommunicationem incidunt.
- 9 Tradens arma Turcis, qui sunt apud christianos, in excommunicationem incidit.
- 10 Deferens arma, & alia prohibita in excommunicationem incidit, esto non hoc animo deferat, vs christiani per illa oppugnentur.
- 11 Donans arma, & huiusmodi prohibita christiani nominis hostibus referenda gratia causa in excommunicationem incidit.
- 12 Deferens arma, & prohibita hostibus christiani nominis in excommunicationem incidit, esto cum illis paciscatur, ne in christianos illis utantur.
- 13 Deferentes arma ad christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt, esto deinceps ab ipsis ea recuperent.
- 14 Deferentes arma ad christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt, esto contra christianos illis non utantur. Vel
15 Tempore pacis ea deferant.
- 16 Et undecunque ipsa arma habeāt. Et quid iuris si ab ipsis hostibus.
- 17 Deferentes arma ad christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt, esto priuilegium habeant à principibus laicis ea deferendi. Et quid iuris, si Romanus Pont. priuilegium hoc concedat.

C Aput hoc in tres partes diuiditur; quarum secunda incipit ibi. Nec non illos, qui per se, & cę. Tertia
Z 2 ibi

ibi. Illisque ad id auxilium, & c. nunc de prima agamus, in qua excommunicantur, qui arma, & huiusmodi alia, quibus christiani oppugnant, ad christiani nominis hostes deferunt; quæ excommunicatio quatenus pateat, ut dilucidius explicetur, tria hic agemus. Primum, quinam hæc deferentes in excommunicationem incidant. Deinde christiani nominis hostes quinam sint. Postremò quorum armorum, rerumque delatio per excommunicationem hanc prohibita sit. Quò ad primum igitur, regulam de more ponamus, sic enim facilius, qui in excommunicationem hanc incidant, quive eam evadant, cognoscemus.

In excommunicationem hæc ergo incidunt omnes, qui arma, ac reliqua hic prohibita ad christiani nominis hostes deferunt, ut habetur in initio huius capituli: nam, ex quo excommunicantur omnes prohibita deferentes, ergo nemo excluditur, sed ob dictionem illam omnes, vniuersi comprehenduntur. arg. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & c. si Romano-rum. d. 19. Quare in excommunicationem hanc incidunt, qui caput hoc Bullæ offendunt, esto sit Imperator, Rex, Dux, aliive Principes viri, multo magis privati homines, item vel laici, vel

clerici, ut sensit Navar. in ca. ita quorundam not. 8. num. 8. de Iudæis; postremò vel subditi sine Romano Pont. in temporalibus, vel non sint subditi.

Item in excommunicationem hanc incidunt transfugere, qui cum armis, & rebus huiusmodi prohibitis ad huiusmodi hostes auferunt, ut dixit Navar. in tit. c. ita quorundam not. 8. num. 33. de Iudæ. id quod dubitationem non habet; nam, si in excommunicationem hanc incidunt, qui ad hosce talia tantum deferunt, quanto magis in eandem poenam incident, qui cum armis se ipsos dedunt; argum. aut. multo magis. C. de sacrosan. Eccl.

Tertio in excommunicationem hanc incidunt etiam ii, qui per alios hæc deferenda curant; nam in Bulla non solum excommunicantur, qui per se deferunt, verum etiam & qui transmittunt ob verbum illud. Seu transmittunt, quod per alios significat mittere, ut per se patet. Præterea id probatur etiam ratione; nam per Bullam excommunicantur qui deferunt, seu transmittunt, & per verbum, Deferunt significantur ii, qui per se portant; ergo per verbum illud Transmittunt significantur ii, qui per alios id faciunt, alioquin verbum illud nihil operaretur, contra c.

fi

si Papa de priuilegi. libr. 6. & le. quoties. ff. de reb. dubi. & facit in simili. c. significauit. §. illi quoque, & ibi Abba. nu. 2. & Felinum. 4. de Iudæ. & Navar. in eo. c. ita quorundam. not. 8. num. 9. versic. Dixi in deferendo; non est igitur, quod de hac re dubitemus. Quare vel per famulos, vel per homines. mercede conductos, ut pote per nautas, per mulionesve hæc deferenda curent, excommunicationem hanc hi obligantur; atque sic dixit Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ coenæ Domini artic. 5. in verb. Deferunt.

Quarto in excommunicationem hanc incidunt non solum, qui suo nomine hæc deferunt, verum etiam & qui alieno nomine, nam hi deferunt; at Bulla de ferentes excommunicat, ergo & hi in excommunicationem incidunt. arg. l. 4. §. toties. ff. de dā. in f. et. tum quod verbum, Deferre, significat factum, & non ius ergo nihil interest, an suo, vel alieno nomine quis talia deferat; tum quod & in his ratio Bullæ viget, ob id enim ad eos hæc deferri prohibentur, ne illis christianos oppugnent; at cuiuscunque nomine deferantur, id fieri potest, ergo & hoc à Bulla prohibetur, & ob id contrarium facientes excommunicantur; ubi

enim dispositionis ratio viget, & dispositio vigere debet. arg. ca. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. & l. illud ff. ad le. Aq. Quare Muliones, qui suas operas ad hæc deferenda locant, item & nautæ, qui suis nauibus hæc transfretanda accipiunt, in excommunicationem hanc & ipsi incident. id quod locum habet vel gratis ea deferenda sumant, ob eandem rationem, atque sic asseruit Rebuff. ibid.

Quinto in excommunicationem hanc incidunt, quocunque titulo prohibita ipsis hostibus tradant; nam verba illa Deferunt, vel Transmittunt, nudum factum significant, nec distinguunt contractum vnum ab alio, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de prætio. ff. de publi. in re act. siue igitur prohibita hæc illis vendant, siue donent siue cum rebus aliis ea permutent, in excommunicationem hanc incident, ut dixit Navar. in c. ita quorundam. no. 8. num. 18. de Iudæ. & de permutate cum dictis hostibus pro aliis armis, ita dixit Martin. Alfons. de Viuald. in Cā delabro. par. 2. in explanatione Bullæ Coenæ Domini. cas. 1. nu. 60. Idem, si de his rebus ipsos hostes accommodent, ob eandem rationem, atque sic sensit Rebuff. ibid.

Sexto

Sextò in excommunicatione hanc incidunt, vel mediate, vel immediate ipsi hostibus ea tribuant. Immediate, ubi ipsis hostibus ea tribuunt, ut hoc expressum habetur in Bulla: † Mediate, ubi quis ad christianos, qui in terris infidelium huiusmodi aut negotiantur, aut morantur, ea deferunt, esto de licentia suorum Principum id faciant; nam sic dixit Nauar. in c. ita quorundam. not. 4. numer. 12. versic. Quartò infertur. de iud. Idque merito, tum quòd satis videntur hi ad hostes hanc deferre, ex quo deferunt ad eorum subiectos, è quorum manibus, cum volunt, auferre ipsis illa queunt; tum quòd satis hostibus tradunt, ex quo christianis mercatoribus mox ea ipsis hostibus vendituris tradunt. argu. l. qui sic soluit. ff. de solut. Excipio tamen ubi ad christianos in terris hostium morantes ea deferunt, qui ea abscondita habere volunt, quò ipsis oblata occasione in hostium perniciem vtantur, atque sic dixit Nauarr. ibid. etenim & ratio, & verba Bullae cessant, ergo & dispositio cessare debet. argu. c. cù cessante. de appell. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. † At quid de iis, qui vendunt hanc illis, quos certo sciunt ad hostes huiusmodi ea esse missuros, an

in excommunicationem hanc incidunt? (ipsum enim peccare dubium non est) Ego sentio & hos in excommunicationem incidere; tum quòd per alios ea transmitti videntur, quos in excommunicationem incidere concludimus; tum quòd eorum opera deferuntur: sic enim & qui ad furadum, aut scalas ad subponendum fenestris, aut ferramenta ad eas efringendas, quo quis furetur, sciens accomodat, furti tenetur ut habetur in §. interdum; versic. Ope. in Instit. de obliga. quæ ex delicto, & in excommunicationem incidit, qui in territorio Ecclesiae existens, unde frumentum extrahi prohibitum est, exteris illud vendit, quos scit illinc deportaturos esse, ut in Bulla Gregorii infra videbimus. Adde si non hac ratione, quod ipsi prohibita hanc transmittant, in excommunicationem hanc incidunt, saltem alia ratione poenam hanc non euadunt, quoniam illis fauent, quod eadem poena per hoc caput prohibitum est. Quare & qui accomodant illis naues, æquos, mulos, currus, boues, seruosve ad hanc deferenda (modò scientes id faciant) in excommunicationem hanc incidunt, quod & sensit Nauarr. in c. ita quorundam. not. 8. numer. 24. versic. Vn decimo. de iud.

Septimò

8 septimò in excommunicationem hanc incidunt, qui hanc deferunt, traduntque huiusmodi hostibus, ubicunque hostes illi sint; nam Bulla ipsa non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus, & eius ratio generalis est, & ob id, ubicunque tradantur, locum habet. argu. l. de prætio. ff. de publ. in rem act. & l. pe. §. pen. ff. de iur. & fact. igno. Qui ergo; exempli gratia, Constanti nopolim, & ad alia loca ipsorum hostium prohibita hanc deferunt, in excommunicationem hanc incidunt. Qui itidem tradunt ea hostibus huiusmodi venientibus ad loca christianorum, poenam hanc non euadunt; nam sic dixit Mar. Socin. Sen. in cap. ita quorundam. numer. 14. versic. Ex prædictis ergo infero; etsi enim in poenis sumus, ubi tamen animarum fauor, Ecclesiae agit, & ratio eadem est, dispositio dilatatur, ut inquit Gloss. & Barto. communiter recep. in auth. sacramenta puerum. C. si aduers. vend. & Mar. Socin. Sen. in eod. c. ita quorundam. numer. 14. cum sequi. Qui demum & hisce hostibus hanc tradunt, qui non modò ad christianorum ciuitates venerunt, verum etiam in ipsis pacifice, & de superiorum licentia vitam ibi degunt, excommunicationem non euadunt, modo probabiliter cre-

dant ipsos hostes ob id ea accipere, quo aut ad terras hostium deferant, aut quò in christianorum perniciem oblata occasione vtantur; nam & hic Bullae verba locum habent; quoniam prohibita hanc ad hostes christiani nominis deferuntur, & etià ratio eiusdem, quoniam ipsis christianos oppugnare possunt, atque sic sensit Nauar. in eod. c. ita quorundam. numer. 14. versic. Octauò infertur, ibi, Excipio tamè eos. † Quare Turcis, qui apud christianos morantur, tradens hanc, in excommunicationem hanc incidet; tum quòd pro certo habendum est inde abeuntes ea secum laturos: tum quòd & contra christianos oblata occasione ipsis vtentur. Nisi ergo rei paruitas hunc excuset, mea sententia poenam hanc non euadet.

10 Octauò in excommunicationem hanc incidunt prohibita hanc huiusmodi hostibus deferendo, esto ob aliam causam ea ipsis tribuant, & non quo illis christianos oppugnent; nam Bulla simpliciter loquitur, & non distinguit, & ob id nec nos distinguere debemus. Postremò ratio prohibitionis ea est ne ipsis christianos oppugnent, ut habetur in Bulla, & hoc contingere potest ob quacunque causam hanc deferantur. Quare qui negotiandi

di gratia, & sic ob lucrum, ob aliamve causam hæc deferunt, in excommunicationem hanc incidunt; ut dixit Nauar. in Man. ca. 27. num. 63. versic. Sexta, ibi Per illa verba. Quibus christiani, & Tabien. in verb. Excommunicatione. 6. num. 2. versicu. Primò, ibi Et isti prohibentur siue ex intentione, & facit cit. ca. ita quorundam. de iudæ. ubi ob quorundam cupiditatem, qui ad hostes prohibita hæc deferebant, excommunicatione lata in ipsos est, quod & sentit Glof. in verb. ferrum, & Ioann. Andr. quos refert, ac legitur Abba. ibi. nu. 2. & communiter receptum hoc esse testatur Mari. Socin. Sen. ibid. nu. 12. versic. Sentit igitur hæc Glo. & Nauar. in Gloss. 2. in fine, esto in confi. 6. de iud. intentionem inspiciendam iudicauit, sed mihi non placet. ¶ Quare, & qui gratiæ referendæ causa prohibita hæc illis tribuunt, in excommunicationem hanc incident; exempli gratia, legati missi à Principibus christianis ad Turcas, aut Medici, chirurgive, qui arma ad se tuendum, exornandumve secum tulerunt, in excommunicationem hæc incidet, si ab ipsis turcis aut munere aliquo affecti referendæ gratiæ causa, aut rogati, arma sui ipsi tradiderint, nisi probabilis causa eos excuset, ut di-

xit Nauar. in eod. c. ita quorundam. not. 8. num. 22. & num. 30. Probabilis causa autem erit, si res parua sit, ut exempli gratia, si pugio, vel ens tantum. Idem etiam si christiani permutarent arma cum turcis, modo turcarum arma meliora sint christianorum; nam tunc non esset hoc arma hostibus dare, sed adimere, ut dixit Nauar. ibid. nu. 23.

12 Nonò ¶ in excommunicationem hanc incidunt prohibita hæc ad hostes deferendo, quæ uis paciscantur cum ipsis, ne in christianos eis utantur, tum quod oblata occasione, pacto non stabunt, omnes enim sibi melius malunt esse, quam alteri. arg. l. præces. C. de seruit. & aqu. tum quod si subditus sit is, quo cum quis paciscitur, ad arbitrium superioris sui tamen pacto non obstante illis uti eum oportebit. arg. c. quemadmodum, iunct. Gloss. de iure iur.

13 Decimò ¶ in excommunicationem hanc incidunt, qui hæc ad hostes deferunt, esto deinceps ab ipsis hostibus vel pretio, vel dono, vel vi ea recuperent; nam, statim atque hostibus tradita sunt, tradens in excommunicationem incidit, ex quo Bulla hæc agentes ipso iure excommunicat. arg. c. pastoralis. §. fin. de ap. pel. Quæ excommunicatio nul-

la

la re alia tollitur, quam absolutione. arg. cap. cum desideres, de sent. excom. atque sic dixit Nauar. in cit. c. ita quorundam. no. 8. nu. 29. & Syl. in verb. Excommunicatione. 7. versicu. Nonò. num. 64. & versic. Sextò, & Martinus Alfons. de Viuald. in Candelabro. p. 2. in explanatione Bullæ Coenæ Domini. cas. 7. nu. 64.

14 Undecimò ¶ in excommunicationem hanc incidunt ad hostes prohibita deferentes, esto deinceps contra christianos illis non utantur; ut inquit Nauar. in eod. cap. ita quorundam. not. 10. num. 42. versic. Decimooctauò, & in Glo. 3. & in multis aliis locis ibidem. Et hoc ob eandem rationem, quam proximè reddidimus, quoniam statim excommunicatione quis obligatur, ut prohibita ad hostes detulit. Postremo quoniam fat est contra christianos ipsos illis uti posse, atque sic dixit Rebuff. in expositione Bullæ. art. 5. in versu. Impugnant in sua Praxi; illud enim impugnare possunt; & idem iudicari de potentia, sicut de actu ait. Quare vel ipsis christiani nominis hostes occidantur (modo hoc animo data non sint) vel ipsimet hostes, quibus hæc tradita sunt, christiani deinceps fiat, nõ

15 Duodecimò ¶ in excommunicationem incidunt, non solum, qui belli tempore prohibita hæc ad hostes deferunt, verum etiam & qui tempore pacis; tum quod contra Bullæ prohibitionem deferunt; tum quod contra eius rationem faciunt; nam illis contra christianos aliàs uti possunt, esto tunc non utantur ex quo igitur & ratio, & verba Bullæ hisce conuenit, & dispositio conuenit. arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. & l. regula. §. penul. ff. de iur. & fact. ignor. atque sic dixit Ioan. Tabien. in verb. Excommunicatione. 6. nu. 2. versic. Primò, ibi Et tam tempore pacis. Quod & multo magis dicendum est, si induciarum tempore hæc tradantur; arg. ca. significauit, in fine. & ibi Gl. & DD. de iud. & ita Tole. in Bulla Coenæ Domini. Excõ. 5. num. 11. & ad summam quocunque tempore hæc deferantur, deferentes in excommunicationem hanc incidunt.

16 Decimotertiò ¶ in excommunicationem hanc incidunt pro-

A 2 hibita

hibita deferentes, vndeunque ea habeant; viget enim semper ratio Bullæ, quoniam illis christiani oppugnari possunt, ergo & dispositio vigere debet. argu. l. illud. ff. ad leg. aquil. & l. à Titio. ff. de furt. Siue igitur è terris, & locis Romanæ Ecclesiæ illa quis habuerit, siue è Ciuitatibus aliorum Principum christianorum, siue è suis locis, vt pote quia Princeps, Duxque est alicuius loci vnde hæc habentur, semper in excommunicatione hæc incidet. Immo & qui ab ipsis hostibus hæc comparauerit, & ad alios hostes christiani nominis ea detulerit, in poenam hanc incidet, vt dixit Nauar. in eod. ca. ita quorundam. num. 23. versic. Decimoquarto. Quare quæ a quorum pullos a Turcis emunt, & grandiores effectos eisdem vendunt. Item qui equos macros, ad bellumque ineptos ab eisdem habent, eosdemque pingues, & ad bellum aptos redditos restitunt in excommunicationem hæc incidunt, vt dixit Nauar. ibid. Quod locum tamè habere censeo, vbi hæc ab hostibus habita in christianorum potestatem venerunt, vt pote in eorum ciuitates & territoria; alioquin si adhuc in hostium locis sint, & inde ad alia

municationem hos non incidere sentio. quandoquidem hæc christianorum omnino nunquam fuerunt; nã & sic declarasse Gregorium Nonum, vt scilicet in excommunicationem non incidat, quide vna ciuitate infidelium ad aliam hæc deferunt; inquit DD. quidam, & Nauar. in citat. cap. ita quorundam. no. 8. num. 27. & in hoc casu locum habere potest id quod dixit Tabien. in verb. Excommunicatio. 6. num. 8. versic. Septimò. Excipio tamè vbi ex vno loco hostium in aliud eorundem locum deferrent, vbi contra christianos bellum geretur; exempli gratia Constanti nopolis oppugnatur à Christianis, & quidam christiani, qui apud hostes sunt, ex aliis locis hostium eo arma deferunt, hi planè in excommunicationem incidunt; & si non ob hanc rationem, quòd arma hostibus dederunt, saltem ob illam. quòd hoc modo eis fauent; id quod etiam excommunicationis poena proposita prohibitum est in fine huius Capituli, atque sic sensit Tabien. eod. ibi. Nisi fieret in dispendium christianorum, & apertius Nauar. in cit. ca. ita quorundam. not. 8. numer. 27.

17 Decimoquarto ¶ in excommunicationem hanc incidunt, etiã si priuilegium habeant deferendi

di ea ad hostes christiani nominis à principibus laicis; nam esto Imperator, Rex, Dux, Respublicave aliqua facultatem hanc suis subditis concedant; tamen qui hac licentia, & concessione vtentur, excommunicationem hanc non euadent: & hoc ob eam rationem, quoniam causa hæc ad Ecclesiam pertinet, vt probauimus; atque idcirco Principes laici de ipsa re decernere contra Ecclesiam nihil queunt. argu. c. fin. de constit. lib. 6. & l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. atque sic conclusit Nauar. in cit. ca. ita quorundam. not. 1. nu. 13. versicu. Tertio, ibi Aliosve Monarchas. Possunt tamen à suis poenis, quas suis legibus contra tales inferunt, suis priuilegiis eos liberare. arg. l. Princeps. C. de leg. & ca. proposuit. de concess. præben.

Postremò in excommunicationem hanc incidunt. esto à Romano Ponti. priuilegium ad id simpliciter habeant, quòd possint prohibita hæc ad hostes christiani nominis deferre. Immo vel ab hoc Pontifice priuilegiu habeant, qui Bullam hanc confecit, ob clausulam positam in fine huius Cap. Non obstantibus. Dixi autem simpliciter, id est non facta expressa derogatione huius Bullæ videlicet. Non obstante prohibitione facta in Bulla Cœ

næ Domini de non portandis & cæt. atque sic id habetur in fine huius Capituli ibi. Non obstantibus.

An igitur Romanus Pont. p. mittere potest, vt quis hic verita ad christiani nominis hostes deferat? Videbatur dicendum id non posse. Et hoc ob eam rationem, quoniam contra ius diuinum naturale, & contra præceptum decalogi dispensare non potest, vt dixit Felin. in cap. quæ in Ecclesiarum. num. 30. versic. Cæteru limitatur, ibi. Sed crediderim, & in versic. Et pro prædictis adduci possunt, quæ late habentur in Summa de constit. at permittendo hæc contra ius naturale diuinum facit; quo pro patria parentibus, & religione pugnare cauetur, & per consequens prohibetur contra eosdem pugnari. arg. l. veluti. iun. & Gloss. communiter recept. ff. de iusti & iu. quod fieret concedendo hæc ad hostes deferri; saltem indirecte, armando suos hostes contra Ecclesiam. Contra decalogum etiã in duobus facit. Primò contra primum præceptum; nam armat hostes contra principatum christianorum, & sic contra Deum; item contra præceptum De non occidendo venit; adiuuat enim christiani nominis hostes, qui iniuste contra nos bellum gerunt,

& ob id iniuste occidere volūt, quę prohibita sunt per decalogum, cuius leges iuris naturalis, & diuini sunt, vt dixit S. Th. p. 2. q. 100. art. 1. in respon. vers. quędam enim sunt, quę statim; ergo Romanus Pont. non videtur priuilegium hoc concedere posse. Contraria tamen sententia, vt cōcedere priuilegiū hoc Pont. Max. queat, verior videt, quoniam id significatur in Bulla in hoc Cap. in versic. Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, ex quo patet & aliās priuilegia huiusmodi concessa esse, & in futurum concedi posse, modo expresse Bullę huic per illa derogetur. Quid igitur concludendum? Ego sic distinguendū censeo. Aut quærimus an Romanus Pont. concedere facultatē, ac priuilegium alicui possit, ne in excommunicationem hęc incidat, si hęc ad christiani nominis hostes deferat: & in hoc casu id ipsum posse sine dubitatione censeo; nam Romanus Pont. positiuo iuri præst. arg. ca. proposuit. de concess. præben. & an tecefloris legem etiam tollere potest, sicut & suam. arg. c. innotuit. de elect. & l. qui condemna. ff. de re iud. & eorum, quę dixit Gloss. Magistr. in c. cum inferior, de maior. & obed. & c. inferior. d. 21. etenim par virtus li-

gandi, atque soluendi est, c. verbum. de pœni. d. 1. at excommunicatione hęc & ab homine, & à iure lata est; ab homine per hęc Bullam, à iure per cit. c. ita quorundam, ergo ab eā Roma. Pon. quem liberare potest, sicut alii Principes à suis pœnis, quas in eos ferunt, qui hęc ad hostes huiusmodi important, atque sic asseruit Nauar. in cit. c. ita quorundam. not. 1. num. 13. versic. Tertio. de iudæ. Aut quærimus, an Romanus Pont. possit à culpa eximere, vt scilicet hic non peccet, qui hęc ad christiani nominis hostes defert; & in hoc casu sic distinguendū censeo. Aut id sine iusta causa facit, & in hoc casu id non posse censeo ob rationes, quas in priori opinione, retulim⁹. Aut cum legitima cā, & tunc id posse censeo; nam in hoc casu potius interpretari, ac declarare ius diuinum dicitur, quod potest, quam illud tollere, vt DD. communiter concludūt in ca. quę in Ecclesiarum, & ibi Felin. num. 25. versic. Secunda conclusio. de constit. etenim & ob hanc rem dispensare potest in præceptis decalogi, vt dixit S. Thom. p. 2. q. 100. arti. 8. in respon. & pertinent huc, quę ibi ait Caietan. in verb. Ad primā viden. vbi ait existente legitima causa, tunc non esse dispensare

contra

quod in seq. præstabitur.

S V M M A.

contra decalogum, sed declarare, & interpretari. Accedit quę mens legislatoris ea fuisse videtur, vt existente causa id possit, ergo perinde habendum, ac si id expresse cauisset, vt dixit Gloss. communiter recept. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. Quare si aut ob redemptionem captiuorum, & præsertim alicuius principis uiri id pmitteret; aut causa grauioris famis; cuiusmodi superioribus annis fuit, quo frumentum ab ipsis hostibus haberetur, aut ob aliam vtilitatē publicam alicuius loci id permitteret, in his omnibus casibus licita causa esset, & priuilegium ab ipso tunc habens etiam in conscientia foro tutus esset. Quare quod Veneti; aut Ianuenses sustentant negotiando in terris infidelium, licite priuilegiū hoc ipsis, sicut & aliās cōcessum est, à Romano Pon. concedi potest. Hoc tamē intelligo, modo in detrimentum Reipublicę christianę id non redundaret; nō enim mea sententia liceret turcis christianos oppugnantibus priuilegium concedere, vt tunc qs arma, et huiusmodi alia ad ipsos deferret; ita igitur ego sentio, saluo semper S. R. E. iudicio. Hi ergo in excommunicationem hanc incidunt; iam eos, qui pœnam hanc euadunt, enumeremus: id

- 1 *Deferentes arma, & alia prohibita in excommunicationem non incidunt in his casibus, scilicet, Qui de licentia Romani Pont. id facit.*
- 2 *Qui necessitate compulsus, vt pote viuentorum, & maris tempestate cum armis eo defertur.*
- 3 *Qui ab eisdem hostibus captus est.*
- 4 *Qui fame compulsus hęc tradit.*
- 5 *Qui ad fauorem christianorum infidelibus ea tradit.*
- 6 *Qui iniuria oppugnatus ad suam defensionem infideles vocat cum aliunde id non possit, & arma, et huiusmodi illis tradit.*
- 7 *Qui illis infidelibus tradit, qui hostes christiani nominis non sunt.*
- 8 *Qui prohibitionem hanc probabiliter ignorans christiani nominis hostibus tradit.*
- 9 *Qui christianis arma tradunt, qui in terris huiusmodi christianorum hostiū sunt, quo ipsis oblata occasione contra hostes utantur.*
- 10 *Qui parua deferunt.*
- 11 *Qui pro redemptione captiuorum deferunt.*
- 12 *Incipientes deferre arma ad hostes in excommunicationem incidunt, etiam si deinceps desistant.*

I.

¶ Qui in excommunicationē hanc inciderint vidimus; iam qui poenam hanc euadant, videamus. † Primū igitur in excommunicationem hanc nō incidit Romanus Pont. qui hęc prohibita ad hostes christiani nominis deferenda curaret; tum q̄ suis legibus quis non obligatur. argu. l. digna vox. C. de leg. & c. proposuit. de concess. præben. tū quod neque id potest, nō enim se ipsum excommunicare quis valet, vt probauimus id plurib. in Tractatu nostro de Censuris Tab. 1. cap. 2. §. 8. Non itidem q̄ ab ipso facultatem hanc habet, vt proximè conclusimus.

2 Secundò † in excommunicationem hanc non incidunt, qui necessitate compulsi prohibita hęc ad huiusmodi hostes detulerunt, vt pote vel quia nauē hinc rebus onustam habentes, & ad christianosea deferentes viuentorum, & maris tempestate, ad Turcas, ad aliosve christiani nominis hostes delati sunt; hi. n. nec in excommunicationem incidunt, nec peccant; tum q̄ his nec deferunt, nec transmittunt hęc volentes, quod requirit Bulla, sed inuiti eo fluctibus maris vel ventis impelluntur, quo casu quis excusatur. argu. c. sacris, de iis, quæ vi metusve caus. fiūt.

Idq; merito; lex enim dere possibilis esse debet, vt dicitur in c. 2. rit autem lex. d. 4. at si vellet obligare, vt ne tunc eo appelerentur, esset obligare ad impossibile, quod legi non subiicitur. argu. c. 2. de reg. iur. Non igitur in excommunicationem hanc prædicti incident, atque sic asserit Felin. in c. significauit. nu. 7. vers. Ultimò limita. de iudæ. & Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullæ coenæ Domini. ar. 5. in verb. Deferunt, ibi. Item etiam non procedit. & Nau. id sensit in c. ita quorundam. not. 10. num. 27. eod. Facit quoque pro hac opinione l. Cæsar. ff. de publi. p̄ quam legem ratione hac mercibus delatis ad aliquem locū, nec ad portorium, gabellamve soluendam pro ipsis, quem tūc obligari dixit Bart. in l. 1. C. de naufrag. li. 10. Item qui à Principe coactus ea deferret; non igitur hac de re dubitandum est. Excipio tamen vbi illinc libere discedere cum rebus possent, tunc. n. si christiani nominis hostibus alienent, in excommunicationē hanc incident, vt sensit Feli. ibi dē, quod & dubitatione caret, habent enim in hoc casu locum & Bullæ verba, quoniam ad hostes arma deferunt, habet locum & eius ratio, quoniam illis christiani oppugnari possunt, vt per se

se patet, ergo & eiusdem dispositio locum habere debet. arg. l. illud. ff. ad leg. aquil. & l. pen. §. pen. ff. de iur. & fac. ignor. At qd̄ si potuissent in mare prohibita illa p̄icere, an id debuissent, ex quo pro certo videbant ad loca hostium perueniendum ipsis esse? id cogit a habito respectu vnde maius damnum.

3 Item in excommunicationem hanc ob eadem rationes non incidunt, qui ab ipsis hostibus cum eisdem rebus in terra, marive capiuntur, quamobrem res huiusmodi ad manus hostium perueniunt. Quare qui hostibus se cū armis dedunt quando vident se nulla ratione eorum manus effugere posse, hi poenā hanc euadent, vt sensit Nauar. in cit. c. ita quorundam. not. 8. nu. 34. Sicut etiam, qui hostibus arcē armis manitam tradunt, quando aliter eam tueri non valent. Quod locum tamen in iis non habet, qui sine p̄babili aut mortis, aut cruciatu, aut captiuitatis metu, sed sponte se cum armis dedunt, vel prætio ducti id agunt, quod his temporibus à custode arcis Cluarini in Vngaria factum audiuius; nam, vt dicitur, prætio accepto à Turcis eam arcem ipsis prodidit; in excommunicationē hanc igitur ille incidit, atque sic sensit Nauar. in eod. c. ita quorū

dam. not. 8. num. 33. vers. Vigesimo inferitur.

4 Non itidem † in excommunicationem incidūt, qui fame cōpulsi hęc hostibus tradunt, vbi aliū de, vnde se sustentent, habere nequeunt, nam tunc quod necessitas legi non subiicitur, vt habetur in c. 1. de regu. iur. & in c. si discipuli, de consecra. d. 5. & vt sensit Viu. in sua Syl. opini. 766. num. 4. vers. Et hinc est, quod necessitas; ob eam rem poenam hanc effugient, vt id quoque asseruit Nauar. in cit. c. ita quorūdam. not. 8. nu. 26. & Rebuff. ibidem.

At quid si armorum traditione in huiusmodi necessitate facta damnum graue in christianos venturum sit, an arma tradenda sunt? an ve fame pereundum? Ego sentio in excommunicationem quem tunc non incidere; quando quidem verisimile non est Ecclesiam, quæ pietatis mater est, in excommunicationem hanc incidere voluisse. argu. c. si vero. de tent. excom. etenim excusatur, si legem naturæ de se conseruando humanæ legi de rebus hisce non deferendis prætulit. Verum an saltē hic peccat? Planè, vbi ex huiusmodi rerum traditione detrimentum graue in Ecclesiā redundaret, hunc peccare sentio; nam in hoc casu

casu pro Dei Ecclesia poti⁹ gloriosam mortem oppetere deberet, quam cum graui eiusdem detrimento turpiter viuere, quod Eleazarum illum venerandum haebreorum senem pro patriis legibus fecisse memorie proditum est libr. 2. Machabeor. ca. 6. quod & tetigisse videtur Nauar. ibidem. nu. 26. Non demum in excommunicationem incidunt, qui viarum errore ducti, ad hostes haec etiam detulerunt; quandoquidem neque hi volentes id faciunt; non enim in errore consensus est, aut voluntas, vt habetur in l. cum testamentum, & in l. seq. C. de iur. & fact. igno. atq. idcirco nec mortifere peccant, & ob id nec in excommunicationem incidunt, arg. c. nemo Episcoporum, & c. nullus. i. r. q. 3.

5 Tertiò in excommunicationem hanc non incidunt, qui ad fauorem christianorum haec infidelibus tradunt; nam tunc prohibitionis ratio cessat, & ob id & prohibitio. arg. c. cum cessante. de appell. & l. adigere. §. quāuis. ff. de iur. patron. Quare qui arma, & huiusmodi prohibita per Bullam tradunt infidelibus, qui pugnant contra alios infideles pro christianis, & sic adiuuant, defenduntque christianos, quod in Indiis saepius hoc contingere legi, in excommuni-

cationem hanc non incident, vt sensit Nauar. in citat. c. ita quorundam. not. 4. nume. 15. etenim & Iudaei cum Romanis foedus inierunt, & mutuam operam sibi permiserunt, vt habetur libr. 1. Machab. ca. 8. † Non itidem in excommunicationem incidit Christianus Princeps, qui iniuria oppugnatus ad suam defensionem (cum à christianis habere non possit, vnde se defendat) infideles ad suam defensionem vocauit, & arma, ac reliqua ad bellum necessaria illis tradidit; tum quod defensio quocunque iure permessa est, arg. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. et ca. dilecto. de sentent. excomm. libr. 6. et ob id ea permessa sunt, quae ad defensionem pertinent; cōcesso enim aliquo, omnia concessa intelliguntur, sine quibus concessum haberi non potest, arg. c. praeterea. de off. dele. et l. 2. et ibi no. Ia. et DD. ff. de iurisd. omn. iud. et l. ad rem mobilem, et l. ad legatum. ff. de procur. ergo et infideles vocari, et arma eisdem tradi queunt; tum quod in primis ad defensionem Christianorum vocantur, quamuis deinceps et christianos oppugnent secūdo loco: quod tamē nihil interest, quod enim in primis agitur, hoc potissimum consideratur. arg. c. cum voluntate. de sentent.

excom.

excom. et l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. atque sic dixit quoque Nauar. in cit. c. ita quorundam. not. 4. num. 15. vers. Nonò inferitur, & num. 25. & nu. 27. Modo tamen finito bello, caueat, ne apud hostes huiusmodi arma remaneant, quibus deinceps christianos oppugnent; alioquin si cum posset ea ipsis auferre, non auferret, in excommunicationem hanc incideret; cessat enim tunc ratio permissionis, atque idcirco cessare permissio debet. arg. cap. cum cessante. de appell. atq. sic dixit Nauar. in cit. locis. Non itidem in excommunicationem hanc incidunt christiani Principes, qui sub suo imperio christianis nominis hostes habent, si eo bellica instrumēta deferant, quo ciuitatem tueantur, ac muniāt; nam & hic prohibitionis ratio cessat. Curare tamen debent, ne contra christianos iis vtantur, vt proximè diximus.

7 Quartò in excommunicationem hanc non incidunt, qui ad eos infideles haec deferunt; qui hostes christiani nominis non sunt, neque occupant, occupare ve curant res christianorum, neque contra christianos religionis odio pugnant, sed ob aliam causam; in quorum numero Indianos quosdam audio esse, qui contra christianos non religio-

nis odio pugnant, sed quia iniuste à christianis sua occupare aiunt. Ad hos ergo, qui haec deferunt, in excommunicationem non incident, esto bellum contra christianos habeat, modò bellum iustum sit, vt pote quia iniuste christiani eorum bona occupare nituntur; etenim mens Bullae est diminuere potētiam hostium iniuste contra Ecclesiam religionis odio pugnantium, atque sic asseruit etiam Nauar. in eod. ca. ita quorundam. not. 4. num. 13. versic. Septimò inferitur. Non etiam in excommunicationem incidunt, qui adiuuant principem infidelem contra alium Principem infidelem, vt dixit Nauar. in eod. not. 4. num. 23. versicu. Decimo quintò inferitur. Hoc tamē semper intelligo, modo arma apud eos non relinquuntur, quibus deinceps christiani oppugnetur, atque sic sensit Tolet. in Bulla Coenae Domini Excom. 5. num. 12. versic. Octauum dubium. Nō item in excommunicationem hanc incidunt christiani, qui cum vicini sint Turcis, & christiani nominis hostibus ferrū ad eos deferunt, quo ex illo arma sibi fabricent, modo illis tradāt, quos verisimile reitutuuros esse; quā pacis tempore fieri posse cōseo; nam non dicitur tradi, quod statim est. quis recuperaturus. arg.

Bb l. aliud

aliud est capere. ff. de verb. sign. & l. si cui plusquam. ff. de praetor. si pul. etenim hic cessant & ratio, & verba Bullae, ergo & dispositio cessare debet. arg. cap. cum cessante. de appella. Quare Polonus, qui prope Turcas habitat, si turcæ egregio artifice sua arma reficienda tribuat, poenam hanc euadet.

- 8 Quinto in excommunicationem hanc non incidunt, qui probabili ignorantia facti vetita hæc ad christiani nominis hostes deferunt, ut dixit Nauar. in eod. cap. ita quorundam. not. 8. num. 25. versic. Duodecimo infertur; nam hæc & prudentissimos fallit, & ob id excusat, ut dicitur in l. regula. ff. de iur. & fac. ignor. & facit c. Apostolicæ. de cler. excom. min. & c. fin. de constit. lib. 6. Quare remiges, magisterque navis, qui suam nauim locant alicui usque ad aliquem locum infidelium, qui cum permissis rebus eo deferri prohibita aliqua occulte inferit; remiges inquam, & magister navis 9 excusabuntur, sicut etiam baiulus, qui huius rei inscius arcam portat ad nauim rebus huiusmodi onustam, atque sic sensit Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Coenæ Domini. artic. 5. in verb. Deferunt. At quid si conductor navis onustam ar-

mis nauem ad locum aliquem christianorum deferre se velle dicat, ubi verò in altum venerunt, cogit remiges, & magistrum navis vela facere ad hostes; an in excommunicationem ipsi incidet? Plane si resistere possint sine vitæ periculo, & non resistunt, in excommunicationem eos incidere censo; nam illi fauere existimantur. arg. ca. quantæ, cum ibi not. de sen. excom. at si resistere nequeant, poenam hanc euaduros concludo, quando quidem verisimile non est quem matrè Ecclesiam cum tanto vitæ periculo ad resistendum obligasse, atque sic in simili dixit Nauar. in eod. c. ita quorundam. not. 8. num. 26. Ignorantia facti ergo excusat. Ignorantia iuris quoque probabilis excusabit, ut pote si esset rusticus, & rudis quidam, qui hæc deferat, quod eo magis etiam sentio, quoniam parochorum in curia, & inscitia, Bulla hæc multis in locis non publicatur, & ignoratur.

Sexto in excommunicationem hanc non incidunt, qui arma, & huiusmodi prohibita ad christianos deferunt, qui in terris hostium huiusmodi habitant; quo ipsis contra dictos hostes oblata occasione utantur, interimque abscondita habeant; nam nec verba Bullæ, nec eius ratio hic locum

cum habent, ergo nec dispositio locum habere debet. arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & l. regula. §. pen. ff. de iur. & fac. ignor. Quare, qui ad hunc finem christianis prohibita hæc deferunt, qui Constantinopolim, aliave loca hostium christiani nominis incolunt, in excommunicationem non incidunt, modo interim abscondita ea habeant, atque sic sensit Nauar. in eod. c. ita quorundam. not. 4. num. 12. versic. Quod tamen mea sententia, & versicu. Sexto infertur. Atqui an christianis subditis Turcarum Principi licet arma, & æquos vendere turcis subditis eidem Principi? Vide Nauar. in conf. 4. de iudæ. lib. 5.

- 10 Septimo in excommunicationem hanc non incidunt, qui de prohibitis rebus rem parua deferunt, ut gladiolum, & id generis, ut dixit Felin. in cit. cap. ita quorundam. num. 3. versic. Secus de cultello paruo, ubi & plures alios idem sentientes refert, & Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Coenæ Domini. artic. 5. in ver. Ferrum: idque iure merito, nam & armorum appellatione gladium, quo ad p. nas incidendas, panemve quis utitur, non cõprehendi, nec statuto puniẽte portantem arma, dixit Glo. recept. in Auth. de arm. in verb. Mi-

nores, & Bartol. in l. 1. ff. de vi publica et Fracisc. Aretin. in conf. 38. Præterea in quouis foro rei paruitas excusat. arg. l. scio. ff. de min. & not. Nauar. in eod. ca. ita quorundam. not. 8. num. 30. Ad do ob id nullum damnum christianis inde venturum, quod & inquit Nauar. ibid. hoc autem arbitrio boni viri, an inde damnũ christianis euenturum sit, iudicabitur. arg. l. 1. §. de iur. liber. & c. de causis. de off. deleg. Quare qui exempli gratia, in finibus Aethiopiæ à bellis christianorum longe remotis tradit ferrum parua quantitates saraceno, ut inde clauos faciat ad eadẽ cõstruendam, quam coeptam iam habet, in excommunicationem hic non incidet; nam ob locorum longinquitatem, belli remotionem, rei paruitatem, & finem, quam obrem datur, in fraudem non dari, nec in detrimentum christiani nominis arbitrio boni viri diiudicabitur, ut asseruit Nauar. ibid. not. 10. nu. 29. omnino vident. & Martinus Alfons. de Viuald. in explanatione Bullæ Coenæ Domini, cas. 7. n. 61. in Candelabro. p. 2. nam ait, si quis mitteret aliquem pratiosum gladium, vel pugionem, archibusetumve alicui Principi, quo eius gratiam sibi conciliaret, in excommunicationem hanc ob rei paruitatem non

incidere; hoc verum sentio, nisi esset in bello contra christianos.

11. Octavo in excommunicacionem hanc non incidunt, qui pro redimendis captiuis hęc deferunt, ut probatur in cap. significauit. de iud. An igitur redemptionis causa prohibita hęc licite ad christiani nominis hostes deferunt? In hac quaestione, quam disputauit Gloss. & DD. in cit. cap. significauit, tres sunt sententiae Glo. 1. in eod. capi. significauit, tenet hoc sine auctoritate Romani Pont. non posse; hanc eandem opinionem indistincte tenuit Abb. ibid. nu. 2. & magis tutam, & eam inquit Mar. Socin. Sen. ibid. nu. 14. Sequitur quoque eam Gofr. ut inquit Socin. ibid. Probatur autem primo hac ratione; quoniam si hoc fieret, daretur materia delinquendi, & fraudum; semper enim hac redemptionis causa ea se detulisse allegarent, quod est contra l. conuenire. ff. de pact. dot. Hac ratio mihi non satisfacit; nam, esto homines id cogitent, non tamen legem coelarent, quae semper certa est. arg. §. conditionis, in Instit. de verb. obli. & pertinent huc tradita per DD. in Clem. cupientes §. verum. de poeni. non igitur fraudem facerent, nam in excommunicacionem inciderent. Secundo pro hac sententia sic argumentatur

Abb. non sunt facienda mala, ut eueniant bona, huiusmodi enim compensatio a iure improbat. arg. c. super eo, de vsur. & ratione hac christiani oppugnantur quod malum est, ergo per bonum illud redemptionis concedendum hoc non videtur. Hac ratio mihi non quadrat; nam non fit malum, ut eueniat bonum, sed e contrario bonum fit in primis redimendo captiuos, quamuis deinceps contingere malum possit; at quod primum est, semper considerandum est. arg. c. cum voluntate. de sent. excom. & l. non omnis. ff. si cert. pet. & hanc responsionem sensit Innoc. in eod. ca. significauit. Postremo probatur sententia hęc, quoniam redemptio hęc respicit priuatum fauorem, scilicet captiuorum; at prohibitio hęc respicit publicam utilitatem, ergo praefenda est hęc publica utilitati priuatae. arg. §. sed & maior asperitas, in Instit. de iis, qui sunt sui, vel alien. iur. Hęc ratio etiam mihi non probatur, quoniam hic fauor animae agit, ne scilicet captiui a fide auocentur: quod non contingit in iis, qui captiui non sunt; ergo fauor hic cuique utilitati est praefendus. arg. l. sunt persone. ff. de relig. & sump. Quare cum nullis rationibus opinio hęc nitatur, contrariam sequitur Innoc.

in

in cita. c. significauit, eum quoque sequitur Host. ut inquit Abb. & Mar. Socin. Sen. in cit. c. significauit. & hoc ob eam rationem quoniam pro redemptione captiuorum alias prohibita, ut uasa sacra, alienari possunt, ut habetur in l. sancimus. C. de sacr. sanct. Eccl. & ca. 1. de pign. Hęc ratio mihi non satisfacit; nam per alienationem uasorum Respublica christiana detrimentum non accipit, quandoquidem pecunia tribuitur, quod non fit in casu nostro; cum igitur diuersa ratio sit, & diuersa dispositio esse debet. arg. l. Papinianus exuli. ff. de min. Tertia fuit opinio Ioan. Andr. qui distinguendo has opiniones inter se sic conciliare nitentur: nam opinionem Gloss. ante factum tenendam dicebat, & hoc ob eam rationem, quoniam si hostes hoc animaduertent, prohibita tantum ad se deferri uellent; opinionem autem Innoc. post factum quasi ob necessitatem id factum sit, atque idcirco dignum excusatione. arg. cap. quoniam. 1. 1. q. 3. et c. 2. de regul. iur. Hac distinctio mihi non placet; nam de quolibet verum est affirmare, vel negare: aut igitur licet, aut non licet: si licet, quandoque deferri poterunt; si non licet, neque ante, neque post. Quid igitur concludendum? E-

go sequendam censeo opinionem Innoc. ut scilicet pro redemptione captiuorum prohibita hęc deferri queant, quam & sequitur Nauar. in c. ita quorundam. not. 8. nu. 26. de iudae. Probatur autem primo per cit. c. significauit; nam ibi ait Romanus Pontif. licite deferri posse aliquid ad saracenos, unde aliquod commodum, & subsidium ipsis veniat, in articulo redemptionis, ut habetur ibi; ergo & prohibita hic deferri poterunt; nam & hinc commodum habere queunt. Secundo loco probatur hęc opinio, quoniam exceptio debet esse de regula. arg. l. nam quod liquide §. fin. ff. de poen. legat. at in cit. cap. significauit, permittitur pro recuperandis captiuis in Alexandria iri, modo in mercibus, quas deferunt, nihil habeant, unde possit Saracenis commodum, subsidiumve aliquid prouenire, excepto redemptionis articulo; Ergo hinc etiam probatur pro captiuis redimendis, & alia prohibita deferri posse; nam si praeter merces nihil deferri potest, unde subsidium, & commodum saracenis veniat, excepto redemptionis articulo; ergo pro eo articulo praeter merces, & sic permittitur; & ea, unde commodum saracenis aduenit, & sic prohibita deferri possunt; & ob id etiam

hic

hic prohibita; valet enim argumentum à contrario sensu. arg. l. 1. & ibi communiter not. de off. fi. eius; præterea si contrariū diceremus, exceptio non esset de regula. Postremò facit pro hac sententia ratio hæc, quoniam deferuntur hæc, vt quis à seruitute se redimat, & ab anime periculo; quod & humano, & diuino iure permissum est. arg. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & c. dilecto. de sent. excom. ergo in excommunicationem hanc non incident hæc deferentes pro captiuorum redemptione, ex quo saltē quoad poenam positio iure prohibita id est. In hac igitur quaestione sic concludendum censeo. Excipio tamen, vbi ratione alia redimi possunt, vnde christianis detrimentum non venit; tunc enim, quod cessat necessitas, ob eam rem & permissionē cessare censeo: namque ad remediū extraordinarium non confugimus, vbi ordinario locus est. arg. l. in causæ. 2. ff. de mino. Item excipio, vbi bellū inter christianos, & ipsos hostes tunc esset; nam neque in hoc casu deferri ea posse censerem, quæ plurimū christianis obessent; atq; sic sensit Inn. in c. significauit, ibi in articulo quando exerceret de iud. & cōmuniter receptam opinionem hanc testatur Syl. in ver. ex

communicatio. 7. num. 61. & Vuald. in explanatione Bullæ Coenæ Domini. n. 63. Postremò, vbi magna quantitas deferretur; nā in cit. c. significauit. permittitur aliquid deferri, ergo non in magna quantitate: sed de exceptione hac satis; ad aliās redeamus. Nono euaditur excommunicatione, vbi Christianus, qui ē in terris infidelium ad aliam terrā eorundem prohibita defert, vt dixit Syl. in verb. Excommunicatione. 7. §. 65. & Tabien. eod. 6. numer. 7. & Tolet. in Bulla Coenæ Domini Excom. 5. nu. 3. Quod tamen locum non habet, vbi terra illa a Christianis oppugnata, tunc enim quod auxilium affert infidelibus in Christianos, excommunicationem non euadit.

Postremò in excommunicationem hanc non incident, qui pararunt hæc, quò ad hostes prædictos deferrent, sed ea non detulerunt; tum quòd qui parat hæc, quoad hostes ea deferat, nō dum illa defert, vt per se patet, quod requirit Bulla, & sic eius verba huic non conueniunt, ergo nec dispositio. arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. tum quod per eam præparationem iidem hostes christianos oppugnare nequeunt, & sic cessat ratio prohibitionis. ergo & poena. arg. c. cum cessante. de appellat. Pro certo

certo igitur habendum est hos in excommunicationē hanc nō incidere, quamuis grauer peccent ob eum animum; etenim & qui viderit mulierem, & concupierit illam iam mechatus est, vt inquit Christus Dominus.

12 At quid de iis, qui prohibita deferre iam ceperunt, sed tamen ad hostes nō dum peruenerunt, neque ea illis tradiderunt, an, statim atque iter ad hoc ceperunt, in excommunicationem hanc incident, esto deinceps iter non perficiant, prohibitaque hostibus non tradant? Quod in excommunicationem incidat, suadere videntur verba illa Bullæ Deferunt, seu Transmittunt, quæ verba significant actum delationis, et transmissionis, non autem traditionis, ergo in excommunicationem hanc incident, statim atque ea deferre ceperunt ante traditionem, alioquin à verborū proprietate discederemus contra l. non aliter. ff. de leg. 2. Secūdo loco facit, quoniam vbi lex vult actum consumatum esse id exprimit, vt in cap. si quis suadente diabolo. 17. qu. 4. nam quod volebat in excommunicationē eius canonis incidere, qui re ipsa clericum offenderet, ob eam rem dixit, Iniecerit manus violentas, & sic vsus est præterito perfecto, vt rem perfectam signifi-

caret, & sic conatus non sufficit, ergo ex quo hic id non dixit, deferentes tantum in excommunicationem hanc incident.

Quod autem in excommunicationem hanc non incident, non nulla suadere videntur. Primum quia in simili hoc dixit Naua. in cit. c. ita quorundam. not. 8. nu. 29. nam cum ibi de huiusmodi re agatur, ait tamē in excommunicationem eius canonis eos nō incidere, qui arma eo detulerunt sed ducti poenitentia hostibus nō tradiderunt; ergo idem & hic, ex quo ea deferre tantum ceperunt. Hæc tamen ratio mihi non probatur; nam ob eam rem in eo casu in excommunicationem hanc non incident ob solam delationem, quoniam Canon ait Subministrans; quod verbum re ipsa traditionem factam significat, vt inquit Nauar. ibid. at verba Deferunt, vel Transmittunt, quæ sunt in Bulla nostra, non requirunt traditionem factam, sed simplicem delationem, vel transmissionem, vt igitur res diuersa ad rem nostram non pertinet. Secūdo facit, quoniam verba cū effectu sunt intelligenda. arg. l. 1. §. hæc verba. ff. quod quis. iur. ergo & in casu nostro eum effectu intelligenda sunt, vt scilicet Deferant, et tradant. Hæc ratio non modò opinionem hanc nō probat,

probat, sed potius cōtrariam; nā si verba cum effectu sunt intelligenda, effectus horum verborū est, vt deferentes, aut transmittens sint excommunicati: alioquin si postea quā tradiderint, in excommunicationem incidere, non excommunicarentur, qui portant, vel deferunt, & sic verba suū effectum non operarentur: nec obstat c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. nām ibi idcirco requiritur effectus, quō nīā id expresse Ecclesia; inquit enim Manus iniecerit; & sic non conatum punit sed effectum; at hic punit solum conatum. Quicquid dixerit igitur Martinus Alfonso, de Viuald. in Candelabro p. 2. in explanatione Bullę Cene Domini in cas. 7. num. 64. qui cōtrarium sensit; opinio hęc mihi non quadrat; & eodem modo respondet ad Nauar. in Man. c. 27. nu. 65. vers. Nono. Postremo facit, quoniam nisi tradant, prohibitionis ratio cessare videtur, nō enim oppugnare christianos hisce rebus non traditis hostes poterunt. Hęc ratio etiā me non mouet, quandoquidem Bulla voluit conatum, & principium actus prohibere; quippe quæ sciret tradentes per aliam constitutionem punitos esse, scilicet per cit. c. ita quorundam, & cit. c. significauit, de iudę. p̄

terea cum Bulla inquit Quibus christianos oppugnēt, nō ob id dixit, quo significaret necessario requiri, vt tradantur hostibus; & illis christianos oppugnent; sed ob id, vt describeret, quā nā essent prohibita ad hostes deferri. Quid igitur concludendum? Ego priorem sententiā sequor ob rationes pro ipsa allatas. Postremo, quoniam Romanus Pont. voluit initium prohibere, & conatum ipsum, quippe qui sciret tradentes, & subministrantes hęc hostibus, iam excommunicatos fuisse per. cit. cap. ita quorundam, de iudę. Accedit, quod si cōtrarium diceremus, muliones, & magistri nauium, qui hęc prohibita sciētes ad hostes deferunt, in excommunicationem hanc non inciderent; ex quo non ipsi, sed domini rerum ea hostibus tradunt, cuius cōtrarium supra asseruimus. Hanc igitur opinionem vti veriore & tutiorē sequor; & multo magis, vbi ad hostes peruenerunt, esto deinceps mutata sententia allata ipsis nō tradiderint, ac de priori parte huius Capituli hęc tenus, ad alteram veniamus, scilicet, quinam sint ij, ad quos hęc deferri prohibitum est.

Vers.

Vers. Qui ad Saracenos, Turcas, & alios christiani nominis hostes, & inimicos, vel hęreticos per nostras, siue huius sanctę sedis sententias expresse, vel nominatim declaratos.

S V M M A.

- 1 *Saraceni vnde dicti, & qui proprie saraceni sint, & quando christianorum hostes esse cęperunt.*
- 2 *Saraceni quinam sint, ad quos arma, & alia hic posita deferri nequeunt.*
- 3 *Turca populi quinam sint, & vnde dicti.*
- 4 *Hostes christiani nominis prater Turcas, et Saracenos sunt alij mahometica perfidia sectatores, Iudæi, Pagani, Apostata fidei.*
- 5 *Hostes christiani nominis quinam sint proprie.*
- 6 *Hęretici per Apostolicam sedem expresse, nominatimve declarati quinam sint.*

N hac parte quatuor hominū gñā noīantur. s. Saraceni, Turcæ, & alii christiani nominis hostes, & inimici, necnon Hęretici nominatim ab Apostolica sede declarati; ad quos arma, & alia hic in

Bulla expressa deferri nequeūt. Quare ne ignoremus quinam hi sint, ob eam rem id hic explicemus, & primo de Saracenis agamus: de quibus hęc contemplantur. Primò vnde dicti sint. Deinde, qui propriè Saraceni Tertio saracenorum nomine comprehendātur, quatenus ad rem nostram pertinet.

I Quoad primum igitur Saraceni dicti sunt à Saraca Arabia Vrbe, vt inquit Nauar. in cap. ita quorundam. not. 4. nu. 3. vers. Quarto ergo loco, de iudę. & Couar. lib. 4. var. resol. capi. 9. & Petrus Messias in Noua secunda Sylua varię lectionis, in 3. p. ca. 4. inde enim nomen sumpserūt, non autem à Sara vxore Abrahami, vt ipsi se iactitant; tū quod si à Sara ortum ducerent, Sarani dicendi essent, & non Saraceni; tum quod originem ducunt, vt testantur nonnulli, quos refert Couar. ibid. & Petrus Messias in eod. Tract. pa. 4. cap. 14. ab Agar Ancilla Abrahami; nam ex ipsa ortus est Ismael, qui eius gētis auctor fuit, ac propterea olim ab Agar Agareni, & ab Ismael Ismaelitæ sunt nominati. Ex his igitur apparet vnde ortum duxerint, & quomodo à Saraca Vrbe Principe Arabia Petreie, quæ inter Iordanem, & libanum posita est, de qua prouin-

C c cia

cia Arabie erant ipsi Saraceni. Hostes autem christiani nominis esse ceperunt, postquam Heraclius christianorum Imperator Regem Persarum Cosdram deuicit; nam, cum militassent sub ipso Heraclio Imperatore, & contra factobello stipendium peterent, eo ipsis turpiter denegato, ab Heraclio, & ab imperio Romano defecerunt, & multas prouincias christianorum occuparunt, ac deinceps fragmentis Mahometi decepti ab ipso leges acceperunt, & Mahometicam impietatem sunt secuti, quae christianae religioni repugnant, unde christiani nominis hostes sunt. Hinc ergo Saraceni dicti proprie, hinc christiani nominis hostes facti.

2 Quoad tertium quatenus scilicet ad rem nostram pertinet, quinam Saraceni proprie sint, & si DD. variae sententiae sunt, quas refert Nauar. in cita. ca. ita quorundam. no. 4. nu. 2. & suam deinceps affert opinionem aliis improbat, asserens Saracenorum nomine omnes Mahometicæ perfidiae sectatores contineri, qui christiani nominis hostes sunt actu, vel habitu, & ad eorum fautores, quatenus tales sunt: quae opinio quoad eum canonem taceri potest; quandoquidem simpliciter ibi ad Saracenos

arma, & alia deferri prohibentur; tam enim quod in hac Bulla Romanus Pont. aperte rem declarauit, non est quod à verborum proprietate discedamus. Dico igitur Saracenorum nomine comprehendendi proprie gentem illam, quam supra diximus, non autem alios christiani nominis hostes, Mahometicæ perfidiae sectatores. Et hoc ob eam potissimum rationem, quoniam de aliis christiani nominis hostibus Bulla mentionem partim speciatim, ut de Turcis, & Hereticis, partim generatim, ut de aliis mentionem inquam, facit, ut videbimus. Non est igitur ea difficultas hic, quae aderat in eo. l. c. ita quorundam, & in c. significauit, & in ca. ad liberandam. de iudæ. nam Romanus Pont. aperte declarauit, quos hac Bulla comprehendere voluit. Ad hos igitur arma aliaque hic prohibita deferri nequeunt, vel transmitti; alioquin tam deferentes, quam transmittentes in excommunicationem incidunt, ut supra declarauimus: sed iam de Turcis agamus.

3 Turcae itidem sunt, ad quos haec prohibita deferri nequeunt, ut in Cap. hoc huius Bullae habetur. Turcae autem sunt populi quidam ab Asia maiore profecti Mahometicæ perfidiae & ipsi sectatores. Nomen autem hoc sum-

sumpserunt ab Vrbe quadam antiquissima, quae Troconia dicebatur, & eius populi Troconi: sed quoniam Scitæ, qui regionem illam ad incolendam venerunt, eam urbem Turciam, & habitatores turcas nominarunt, hinc Turcae dicti, ut tradidit Petrus Messias in cit. ca. 4. Hi ergo proprie Turcae sunt, & ad hos praedicta deferri, nequeunt. Ex his iam apparet Saracenorum nomine gentem unam significari, quam diximus, non autem omnes sectam Mahometicam sectantes; nam & Turcae eam sequuntur, & tamen Saracenorum nomine non comprehenduntur, ac de Turcis haec tenent. Iam quod excommunicatur in hoc capite, & tertium genus hominum quae nec Saraceni, nec Turcae sunt per ea verba. Et alios christiani nominis hostes, & inimicos; ob eam rem quinam hi sint, qui comprehenduntur sub nomine aliorum hostium christiani nominis, explicemus.

4 Alii hostes, & inimici christiani nominis ergo sunt; primo omnes alii Mahometicæ perfidiae sectatores, esto proprie saraceni non sint, vel turcae, nam Mahometicam sectam non solum praedicti sequuntur, sed alii plures, qui diuerso nomine nominantur, ut Tartari, Mauri, & In-

di, & alii omnes; sicut enim inter christianos, & qui christianam fidem sequuntur partim Itali partim Galli, partim Hispani, & alio nomine nominantur: ita & Mahometicæ perfidiae sectatores vario nomine appellantur; ergo Saracenorum, & Turcarum nomine non comprehenduntur, per praedicta verba comprehenduntur.

Secundo loco illis verbis comprehenduntur etiam Iudaei; nam etsi eorum speciatim mentio facta non est, tamen per praedictam clausulam generatim exprimitur; etenim & ipsi christiani nominis hostes accerrimi sunt, ut declarauit exemplis quampluribus Marquard. de Susa. in Tractatu suo. de iudæ. idem dixit quoque Nauar. in cit. c. ita quorundam. not. 4. nu. 17. versu. Unde modo inferitur, ibi, Quos tamen arbitror comprehendere per procelsum coenae Domini. Nec ad hos igitur enumerata hic deferri possunt. Ac plane si tradatur arma, & huiusmodi prohibita Iudaeis, qui habitant in terris Saracenorum, & Turcarum, aliorumve infidelium, qui christiani nominis hostes sunt, dubium non est hoste Bullam offenderet; & in excommunicationem hanc incidere, quandoquidem illis contra christianos uti facile possunt, atque

fic respondit Nauarr. eod. not. 4. nu. 12. vers. Quintò inferitur; etenim nec ad christianos, qui in huiusmodi locis habitant, deferri hæc semper posse conclusimus; si vero tradantur iudæis, qui cum christianis habitant, & christiani subditi sunt, distinguendū est, nam si periculum sit ipsos iudeos oblata occasione armis, & aliis hic prohibitis contra christianos viros, ad hostesve christiani nominis ea delaturos, in excommunicationem hanc incident, qui hæc ipsis tradent; nā cōueniunt eis verba Bullæ, quia tradūt ea hostibus christiani nominis; conuenit & ratio, quoniā illis Christianos oppugnare possunt, ergo & dispositio conuenire debet, argu. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & l. regula. §. pen. ff. de regul. iur. Quare quòd, ubi Iudæi habitant in terris christianorum, quæ turcis, & aliis christiani nominis hostibus vicinæ sunt, vt in Vngaria, & in finibus Poloniae, vel in ciuitatibus obsessis à turcis, verisimile est arma contra christianos oblata occasione moturos, ad hostesve delaturos, ob eam rem in illis casibus ea illis tradere non licebit. Si vero sunt in Ciuitatibus longè remotis ab infidelibus, & ab ipsis non obsessis, cuiusmodi sunt Ciuitates Italiae; quod tunc pericu-

lum cessat ob eorum paucitatē, & verisimile non est contra christianos illis viros, in excommunicationē non incident, qui hæc ipsis tradunt; nam & Bononię vidi Iudæos vendentes enses per ciuitatem deambulantes; atque sic sensit Nauarr. in eod. not. 4. num. 14. vers. Octauò inferitur; cessat enim tūc prohibitionis ratio, ergo & prohibitio cessare debet. argu. c. cum cessante. de appe. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. Quæ autem diximus de iudæis habitantibus cum christianis, eadem sentimus & de aliis infidelibus, qui apud christianos eis subiecti sunt, siue Saraceni, siue Turcæ; aliive huiusmodi sint; nam neque actu, neque habitu cōtra christianos his uti queunt, vt dixit Nauarr. ibid. nu. 14. Non igitur in excommunicationem incident, qui turcis seruis factis christianorū arma vendūt, ubi periculum cessat, quod dixi.

Tertiò comprehenduntur et pagani, qui hostes christiani nominis sunt; ob generalem illam clausulam Bullę iam propositā; ergo & ad ipsos prohibita hæc deferri non poterunt. Pagani vero sunt gentes, quæ Idola, & Deos multos colunt, & alio nomine Gentiles dicuntur, inde sic dicti, quod sicut geniti, ita sunt. i. sine

sine baptismo. Excipiuntur tamen, qui christianis infensi non sunt; hoc enim esse potest, quandoquidem, sicut Deos multos colunt, ita & Christum Dominū colere possunt. Quod igitur in his cessat ratio dispositionis, quæ scilicet christiani nominis hostes non sunt; ergo & dispositio cessare debet, atque sic asseruit quoque Nauarr. in cit. c. ita quorundam. not. 4. nu. 21. vers. Decimotertio inferitur. Hinc Machabæi olim cum Romanis foedus iniierunt, vt habetur li. 1. Machabæorum. c. 8. Hinc hodie in Indiis aiunt, Indos plures contra alios Indos christianis opem ferre; & è contrario Christianos ipsis Indiis. Qui ergo hisce prohibita tradent, in excommunicationē hanc non incident.

Quartò comprehenduntur etiam sub hac generali clausula Apostatę fidei, hi scilicet, qui a Christi fide defecerunt, & se ad aliam sequuntur, cuiusmodi fuit Iulianus ille Apostata, de quo in c. Iulianus. r. 1. q. 3. licet enim baptismum susceperint, tamē à fide christiana se abdicarunt; quia hostes christiani nominis sunt; & ob id verba Bullæ eis conueniunt, ob eam rem & dispositio, videlicet vt nec prohibita hæc ad ipsos deferantur. argu. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & c. in

demnitatibus. §. supradicta. de elect. li. 6. atque sic sensit Nauarr. in eod. no. 4. nu. 11. vers. Tertio inferitur. Ac placet ubi apud hostes sunt, nō est quod de hoc dubitemus. Secus autē si christianis subditi essent, & periculum non esset eis contra christianos viros, vel ad hostes ea delaturos, tunc. n. tradentes hæc illis in excommunicationem hanc nō inciderēt, vt conclusimus supra de iudæis. Ex his apparet nos de Apostatis fidei, nō autē religionis, aut ordinis agere; de quibus omnibus egimus in c. 1. Bullæ. Ad hostes igitur christiani nominis deferre hæc nequeunt; cuiuscunq. generis sint. Hostes autē tales ii proprie sunt, qui christianos ob hanc causam tantū, quia christiani sunt, & sic ob christianā religionē odio persequuntur: non autē ii, qui ob aliam causam, vt pote ob iniuriā à Christianis acceptā, aut ob bona ab ipsis occupata, christianorū inimici sunt; hi. n. proprie Christiani nominis hostes non dicuntur, atque sic sensit Nauarr. in eodem not. 4. num. 21. vers. Decimotertio inferitur, ibi, Intellego autē, & num. 10. vers. Secundò. Quare, si ob huiusmodi causas christianos oppugnarent, non autē odio religionis, & non occuparent res christianorum, sed iuste sua repeterent, ad ipsos talia de-

feren-

ferentes, in poenam hanc nō inciderent; quandoquidem mens Canonum, Bullęque est comprimere potentiam hostium christiani nominis vt dixit Naua. in eo l. not. 4. nu. 13. vers. Septimò infertur.

6 Hęretici demum, qui sunt aut à Clemente Octauo huius Bullę auctore, aut ab alio Romano Pontifice hęretici declarati nominatim, vt habetur in ver. proposito huius Bullę, sunt hi, ad quos hęc deferri nequeūt, vt Helisabeth asserta Anglię Regina, quādoquidem ipsa à Pio Quinto nominatim, atq. expresse hęretica declarata est in Bulla incipi. Regnans in excelsis. lata ann. 1569. Quinto Calen. Martii, Pontificatus sui anno v. Quare caueant christiani Principes, ne ad ipsam prohibita transmittenda curent. Caueant et, ne ad subditos eius p̄dicta deferant, quādoquidem si ipsi deferre dicuntur, ex quo illis ea tradunt; à quib. cum volet auferre, & cōtra christianos vti poterit; etenim & rōne hac ipsi fauent, quamobrem in hoc capite etiam excommunicantur.

Excipiuntur autem primo, quod ad eos hęreticos hęc deferunt, qui à Sede Apostolica, & ob id à Romano Pont. expresse nominatimque declarati non sunt. nam Romanus hic Pont. excōicat so-

lum declaratos per sn̄iam suam & Sedis Apostolicę; ergo secus, vbi declarati non sunt, inelusio enim vnus alterius exclusio est arg. l. cum prętor. ff. de iud. & c. non ne. de pręsumpt.

Secundò excipiuntur, qui ad hęreticos etiam notorios deferunt; nam Bulla loquitur solū de iis, qui declarati sunt speciatim, ac nominatim, ergo secus de aliis, qui notorii de facto sunt. Exceptiones tamen hęc duę mihi non placent, nec verę et sunt; nā esto ob prędictam rōnē prohibita delatio non fit, est tñ ob hęc, quod christianę religionis hostes sunt, ad quos et prohibitio superiorū ptinet ob antecedent. vers. Qui ad Saracenos, ibi Et alios christiani nominis hostes.

Postremò excipiuntur ii, quos in priori regula huius Capituli excipimus. His oib. iam patet, quinā sint ii, ad quos prohibita hęc deferri nequeunt, iam tertiā partē aggrediamur, in qua prohibita hęc quęnam sint, habentur.

Ver. Equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canabem, funes tam ex ipso canabe, quàm alia qua-

cun-

cunque materia, & ipsam materiam, aliaque huiusmodi, quibus christianos, & catholicos impugnant.

S V M M A.

- 1 Equi ad christiani nominis hostes deferri nequeunt, esto pulli sint, debiles empti ab hostibus morbo- si, & facti vtilis, non equa.
- 2 Arma equorum, & quibus equi accommodantur, deferri nequeunt.

Enumeratur res, quę ad christiani nominis hostes deferri, transmitti nequeūt, & quoniam numero duodecim sunt; ideo singula sigillatim, ac prius primā explicemus.

- 1 Equos igitur primum nemo ad christiani nominis hostes ducere, trāmittere potest, vt id expressum habetur in Bulla; idque merito; nam cum per ipsam Bullam prohibeantur ea deferri, quibus christiani oppugnari possunt, equi inter animātes ratione carentes aptissimi ad bellum, & ad pugnam sunt, vt experientia rerum magistra docet, vn de illud Virg. Bello armantur equi.

Quare nec equi, qui adhuc pulli sunt, duci ad christiani nominis hostes poterunt; nā grandioribus factis contra christianos vti possent, & sic ratio Bullę locum & in his habet, ergo & dispositio locum habere debet. argum. c. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. Aquil. Item & verba locum habent, quādoquidem pulli equorum equi sunt, & differūt à grandioribus secundum plus, & minus, quod diuersam speciem nō facit, sicut nec homo senex, & homo infans, vt per se patet.

Non itidē equi deferri ad eosdem possunt, esto debiles, infirmi, macrive sint; nam fortes, pinguesque fieri possunt, pręterea Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argu. l. de pręcio. ff. de public. in rem act.

Tertiò duci ad eosdem equi nequeunt empti ab hostibus. ipsis morbo si, posteaquā curati sunt, vt dixit Nauar. in Man. capi. 27. nu. 63. vers. Tertia.

Quartò non itidem equę, tū quod equorum nomine & ipse comprehenduntur. arg. l. i. ff. de verb. sign. cum quod & ad bellū ipse aptę sunt, & alios equos generate possunt. Quare ob id vel min⁹ habiles ad bellum, sed ad sobolem sint, commode tra-

duci

duci tamen ad ipsos nequeunt; cuiuscunque generis igitur sint, deferri nequeunt, atque hoc sensit Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ cœnæ Domini. art. 5. in verb. Equos, & Iaco. de Graff. lib. 4. deci. cal. conscien. in expositione Bullæ cœnæ Domini. nu. 87.

- 2 Postremò nec arma, nec alia necessaria ad equos armados eo deferri mea sententia queunt, ut frenū, habenę, sella, seu ephippium, ferra, quibus pedes equorum muniuntur, cingula, seu fascię, quibus ephippium constringitur, & si quid aliud est, quod ad æquos armandos requiratur; tū quod prohibitum est, ne equi ad ipsos hostes ducantur, ergo & accessoria prohibita esse existimantur, accessorium enim naturā sui principalis sequitur, ut habetur in c. vnic. de consecr. Eccl. vel altar. lib. 6. & c. accessorium. de reg. iur. eod. lib. tum quod Bulla prohibet eo arma deferri, at ea quibus equi induuntur, arma dicuntur, unde illud Virg. Bello armantur equi; tum quod nisi hæc adessent, non admodum ad bellandum equi apti essent, ut per se constat, esto apud Iulium Cæsarem in suis Commentariis referatur populos quosdam equis sine ephippiis in bello uti, sed vna hirundo non facit ver. arg. l. 8

nam ad ea. ff. de le. Adde equos aptissimos esse ad bombardas ferendas, & ad currus vehēdos; equi ergo ad hostes deferri nequeunt, alioquin in excommunicationem hanc incident. esto vnum equum tantum deferant; excipio tamen ubi quis equum omnino ineptum ipsis traderet, pro corio tantum habendo; cessat enim ratio prohibitionis, ergo & prohibitio cessare debet. arg. c. cum cessantes. de appella. et l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron.

Verb. Arma.

S V M M A.

1 *Arma ad christiani nominis hostes deferri nequeunt.*

2 *Arma sunt instrumenta ad offendendum, defendendumve parata.*

3 *Arma duplicis generis sunt.*

4 *Arma per se triplicis generis sunt.*

5 *Arma per accidens quamdam dicuntur.*

6 *Ligna deferentes ad hostes, quo vallum construunt in excommunicationem incident.*

7 *Terram deferentes ad hostes, quo illa vallum faciunt contra christianos, in excommunicationem incident.*

8 *Paleas, & ligna deferens ad hostes quo*

quo illis christianorum urbes incendunt, in excommunicationem incident.

9 *Lapides deferens ad christiani nominis hostes, quo turrim contra christianos fabricent, in excommunicationem incident.*

10 *Gladiolos deferens ad hostes christiani nominis in excommunicationem incident.*

1 **IC** prohibetur, et ne ad christiani nominis hostes arma deferantur, ut id quoque in Bullæ capite hoc habetur.

- 2 Arma autem huiusmodi quatenus ad rem nostram pertinet, sunt instrumenta ad offendendum, defendendumve parata, ut asseruit Rebuff. in Prax. benefi. in eod. art. 5. in verb. Arma, & Gloss. in extrauag. copiosus. de iudic. & Angel. in verb. excommunicatione. 7. num. 59. vers. Primò tamen sciendum est, & Nauar. in Man. cap. 27. nu. 63. vers. Quarta; & Angel. in verb. excommunicatione. 5. ca. 2. 1. & Armil. in verb. Excommunicatione. 14. & Alfons. de Viuald. in Explanatione Bullæ Cœnæ Domini. ca. 7. nu. 67.

3 Item duplicis generis sunt, quædam videlicet per se, quædam per accidens. Per se, et rursus tri-

plicis generis sunt. Partim ad offendendum, ut enses, lanceę, Clauæ ferreæ, arcus furati, vulgo schioppi dicti, bombardæ, arietes, arcus, sagittæ, pilæ ferreę, lapideęve ad bombardas accommodatæ, ut de multis habetur in le. 2. C. quæ res export. non deb. & not. Gloss. in ca. ita quorundam; in verb. Ferrum. de iudic. & Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ. artic. 5. in verb. Arma, ibi. Et lapides machinarum, et Syl. in verb. Excommunicatio. 7. nume. 59. et Ioann. Tabien. in verb. Excommunicatio. 6. nu. 2. et Nauar. in eod. cap. ita quorundam. not. 5. nume. 1. cum multis seq. et de nonnullis etiam per se constat. Partim sunt ad defendendum, ut galeę, scuta, loricę, ocreę, quibus crura teguntur, atque armatur, chiroteca ferreæ, manopole vulgo dictę, atque in citatis locis de nonnullis etiam his habetur. Partim sunt ad offendendum, et defendendum, ut turres ligneę, quæ vulgo Case matte nominantur: Cuiusmodi armis superioribus annis contra Romandiolæ exules Serenissimus Ferrarię Dux usus est. Hęc per se igitur arma bellica sunt, et ad id inuenta, atque fabricata. Quare quod ipsis hostes armantur, et ob id oppugnari christiani queunt, ob eam rem ad ip-

fos deferri nō debent: alioquin deferentes, transmittentesve in excommunicationem hanc incidunt; idque merito, perniciosum enim & proditori proximum est, ut inquit Imperator in citat. l. 2. C. quæ res export. non deb. barbaros, quos indigere cōuenit telis, eos, ut validiores reddantur, instruere. Hæc ibi Imperator; iure igitur excommunicationis pœnam patiuntur: sed de armis per se hætenus; iam quæ per accidens arma sint, explicemus.

5 Per accidens arma bellica verò sunt instrumenta ad aliud agendum fabricata, sed intentione tamē hominis pro armis bellicis habita, ut exempli gratia ligones, rastra, secures, iudes, & id generis; hæc enim non ad pugnam, sed ad terram, fundoque colendos fabricata sunt, ut p se pater; quæ tamen armorum loco habentur, si ipsis ad pugnam quis uti velit, & ob eam rē arma intentione hominis dicuntur, quia sua natura, & per se ad id facta non sunt, sed tamen fiūt talia, quia sic homines volunt, atque sic sensit Anchara. in Clement. 1. §. quia vero. num. 30. versu. Circa hoc, de stat. monach. 6 ubi ait lapides armorum appellatione contineri, si habeant ob id, ut illis aut offendant; aut de-

ferant, & in re nostra dixit Tabien. in verb. Excommunicatio 6. num. 2. versu. Primo nomine, illa vero, ait ibi, quibus possumus uti pro armis, & pro alio usu, & dici arma ex intentione utēdi his p armis defensionis, vel offensionis, id est sunt arma, si qs hoc animo aut ad defendendum, aut offendendum utatur. Idem sensit Angel. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 21. & Syl. in ver. Excommunicatio. 7. num. 59. versu. Quibus etiam in aliis utimur, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, excommunicatio. 5. num. 7. cum seq. & Nauar. in cit. c. ita quorūdam. not. 5. num. 59. versu. Octauo infertur; nam ibi ait eos, qui lapides, & alia, quæ nocere possunt, vel defendere, ad hostes deferunt, licet ad id parata nō sint, in excommunicationem incidere, si ob id ea deferant, quo in piliis ad offensionem, & defensionem contra christianos utatur; non autem eos, qui ad alios usus bona fide illa deferunt; quāuis ipsi hostes in aliquo casu cōtra mentem deferentium in prelio in christianos utantur. Hæc igitur inquit ibi Nauarr. ex his igitur patet, quæ arma intentionis sint. Quare qui ad hostes lignorum fasciculos, ac manipulos deferunt, quod ipsis vallū cōstruant, ut se facilius cōtra christianos

7 christianos tueatur, faciliusve, christianos oppugnent; sicut & qui terram ad idem important, in excommunicationem hanc incidunt; Quia itidem paleas, & ligna ad incendendam christianorum urbem, quod ob eorum intentionem arma fiunt, quibus christiani oppugnantur, esto aliās talia sua natura non sint, eādem pœnam non effugiet. Quia etiam lapides ad turrim turcarum deferunt, quo in christianos eam oppugnantes proiciant, eadem censura obligabuntur; nam etsi lapides ad construendam ædes facti sunt, intentione tamen arma fiunt. Hæc autem loco habent, esto nō hoc animo deferant, sed ut lucrentur, sciūt tamen, vel scire possunt contra christianos illis vsuros, ita Iacob. de Graff. lib. 4. decis. cas. consci. in Bullæ cœnæ Domini, explanatione. num. 88. Ex his iam constat instrumenta ferrea rerum aliarum intentione arma fieri posse; nam & alias instrumenta quæcunque arma dicuntur, ut id probauit Nauar. in cit. c. ita quorūdam, not. 5. Hæc igitur arma per accidens sunt; illa per se, quæ si quis ad hostes deferat, in excommunicationem hanc incidet, ut cita. auctores eisdem in locis inquit. Excipiuntur tamen qui hæc arma per accidens ad christi-

10 stiani nominis hostes deferunt, non eo animo, quo arma sint; nā in excommunicationem hæc nō incident, ex quo nec per se, nec per accidens arma deferunt. Quare, qui gladiolum ad calamos aptandos, ad incidendum panemve ad hostes huiusmodi deferūt, in excommunicationem non incident; nam armorum nomine non comprehenduntur, ut inquit Angel. & Syl. ibidem, & nos supra, modo tantam eorum copiam non deferant, ut illinc arma fieri possint, tunc enim nō quod arma detulerint, sed quod ad bellum utilia importauerint, in excommunicationem incidēt, atque sic sensit Nauar. eod. not. 5. num. 25. versu. Decimo tertio infertur; & Martinus Alfons. de Viuald. in Candelabro. par. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. art. 7. num. 67. & quoniam armatur etiam equi ad bellum; ideo & arma equorum deferri prohibitum est; quod & antea asseruimus: & de armis hætenus.

Verb. Ferrum.

S V M M A.

1 Ferrum ad christiani nominis hostes deferri non potest.

2 Tam factum, quam infectum.

D d 2 Ferrum

- 3 Ferrum factum, & infectum quod nam sit.
- 4 Terra, unde ferrum fit, an prohibita sit deferri ad hostes christiani nominis.
- 5 Ferri parua quantitas si ad hostes christiani nominis deferatur, an deferens in excommunicationem incidat.

HIC quoque prohibi-
tū est, ne ad christia-
ni nominis hostes
ferrū deferatur; idque
merito, nam ex ferro arma fiūt,
que vt vidimus ad eosdē hostes
deferri nequeunt; ex quo igitur
consequens prohibitum est, &
antecedens prohibitum esse de-
bet. arg. l. oratio. ff. de spons.

2 Ferri autem ꝑ nomine tam fa-
ctum, quā infectum compre-
henditur in hac materia, vt ha-
betur in l. 2. C. quæ res exporta-
non deb. & vt inquit Ioā. Ta-
bien. in verb. Excommunicatio.
6. num. 3. versic. Secundò, & Na-
uar. in cit. c. ita quorundam. not.
6. de iudæ. & in Man. cap. 27. nu-
me. 63. versic. Quinta, & Rebuf.
in Prax. benefici. in expositione
Bullæ Coenę Domini. arti. 5. in
verb. Ferrum. ꝑ Factum autē fer-
rum intelligo id, ex quo aliquid
fabricatum est, vt arma, & id ge-
neris; infectum autem id, quod
est adhuc in massa, vel in laminis,

vt Nauarr. ibid. tradidit; etenim
& argentum infectum illud dici-
tur, sicut & aurum, ex quo nihil
effectum est, vt habetur in le. cū
aurum, & in l. et si non sint. §. ar-
gento facto, & §. infecto, & le.
Quintus Mutius. ff. de aur. & ar-
gent. legat.

- 4 At quid ꝑ de terra, vnde ferrum
fit, an & hæc ferri nomine conti-
nebitur, vnde in excommunica-
tionem hanc ad hostes ipsam de-
ferens incidat? Syl. in verb. Ex-
communicatio. 7. num. 59. versic.
Et secundò, quod nomine ferri
tenuit & hanc terram compre-
hendi; nam declarās nomine fer-
ri infecti quid contineatur, in-
quit id est vena ferri. Contrariā
tamen opinionem sequitur Na-
uar. in cit. c. ita quorundam. not.
6. & hoc ob eam rationem, quo-
niā vena ferri, seu terra, ex qua
ferrum conflatur, non est ferrū;
ergo ex quo ei nomen non con-
uenit, nec nominis definitio cō-
uenire debet. arg. l. 4. §. toties. ff.
de damn. infect. Quid igitur cō-
cludendum? Ego sentio opinio-
nem Syl. sequendam esse. Nam
est verbi natura proprie nō cō-
prehendatur, ex mente legisla-
toris tamen comprehenditur, quod
enim dubitet, si Romanus Pont.
interrogaretur, an velle saltem
terram hanc ad christiani nomi-
nis hostes deferri, id constanter

ne-

negaturum esse? quippe qui no-
scet inde ferrum conflare posse,
ergo perinde habendum est, at-
que si illud expressisset, vt tradi-
dit Gloss. communiter recepta
in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. 5
etenim ferrum de proximo con-
flando pro conflato habetur. ar-
gu. l. pen. ff. de milit. test. præte-
rea fraus legislatoris menti fie-
ret; nam prohibet ferrum defer-
ri; & tamē quodāmodo deferri
posset, & deferretur, si terra, vn-
de illud fit, deferre quis possit:
at iuri fraus facienda non est, c.
fraus. de regu. iur. libr. 6. Postre-
mò facit, quòd hic agitur de fa-
uore Ecclesiæ, ergo latior inter-
pretatio facienda est. arg. l. sunt
personæ. ff. de relig. & sumpt. fu-
ne. Concludo igitur nec terram
hanc deferri posse: & multo ma-
gis vbi hoc animo exportare ꝑ,
quo inde ferro conflato contra
christianos hostes vteretur: quē
casum & ipse Nauarr. sub Bulla
coenæ Domini comprehendit di-
xit in Man. cap. 27. num. 63. versic.
Secundò, ibi. Nisi cum ea mēte,
& Iacob. de Graff. lib. 4. decis. in
exposit. Bullæ Coenę Domini. n.
89. Et ex his cessant rationes à
Nauarr. adductæ, si propositas ra-
tiones quis contempletur. Fer-
rum igitur factum, infectum ve-
lit, ad christiani nominis hostes
deferri non debet (quamuis cre-

diderim ex quo armorū specia-
tim mētio facta est, nomine fer-
ri ferrum proprie hic accipi) a-
lioquin in excommunicationes
quis incidet.

Excipio ꝑ tamen, vbi parua q̄-
titas ferri facti, vel infecti defer-
tur; tunc enim in excommunica-
tionem deferens non incidet, vt
diximus antea, & Syl. in ver. Ex-
communicatio. 7. num. 59. versic.
Et secundò, & Ioann. Tabien. in
verb. Excommunicatio. 6. num.
3. & Nauar. in cit. c. ita quorun-
dam. not. 6. num. 12. Quod tamē
verum censeo, vbi ex parua illa
ferri quantitate, ratione loci, ac
temporis magnum detrimentū
christianis non contingit, vt ex-
empli gratia, bellum geritur à
turbis contra christianos, & tur-
cæ volunt nocte infidiis paratis
concludere clauis foramina bō-
bardarum christianorum, quo-
minus deinceps ipsis vt christia-
ni queant, id est inchiodare; qui
igitur in hoc casu vel vnum cla-
uum turcis dederit, ob graue dā-
num, quod inde ex re illa parua
sequitur, sine dubitatione tradēs
in excommunicationem inci-
det: idem de eo sentio, qui in præ-
lio hosti pilam ferreā traderet,
sciens, scire ve potens, vel debēs
eam in christianos proiecturū:
in huiusmodi igitur his casibus,
vbi à re parua detrimentū gra-
ue

ue proficisci potest, & rem par-
uam tradens in excommunica-
tionem incidet.

Verb. Filum ferri.

S V M M A.

1 Filum ferri ad christiani nomi-
nis hostes deferri non potest, &
quamobrem.

1 HIC quoque ad hostes
christiani nominis fi-
lum ferri deferri p-
hibetur, vt in verlic.
proposito habetur: etenim eo pi-
læ armatæ fiunt, & bombardis,
sclopetisque pilæ plures simul
iunctæ, atque inclusæ, indeque e-
iectæ graue damnum inferunt.
Addo ex filo ferri arma alia fie-
ri posse, vt pote spicula sagitta-
rum, & alia etiam armorum ge-
nera, vbi quæritas magna adest.

Verb. Stannum.

S V M M A.

1 Stannum ad christiani nominis
hostes deferri non potest, & quæ-
obrem.

1 HIC quoque ad christiani
nominis hostes deferri p-
hibitum est stannum, vt in eod.

verlic. habetur; etenim ad bom-
bardas faciendas accommoda-
tum est, ac propterea ad bellum
aptum, & ad alia etiam vtile; stā-
num autem species metalli est,
quod in fodinis inuenitur cum
argento, & in fornace primum
liquefcit, & Plin. plumbum albū
vocat.

Verb. Chalybem.

S V M M A.

1 Chalybs ad hostes christiani no-
minis deferri non potest.

1 HIC quoque prohibi-
tū est, ne ad christia-
ni nominis hostes
chalybs deferatur, vt
in verli. habetur; & proprie hic
accipitur pro eo ferro, qđ vul-
go dicitur acciaio, quamuis a-
liās generatim pro ferro acci-
piatur: sed quoniam speciatim
ferri mentio facta est, ob eam rē
pro metalli specie accipere hic
debemus.

Verb. Omniaque alia metal-
lorum genera.

S V M M A.

1 Metallorum genera nulla ad ho-
stes deferri possunt.

2 Me.

2 Metallorum genera septem sunt,
& quæ.

3 Plumbum ad christiani nominis
hostes deferri non potest.

4 Aurum ad christiani nominis ho-
stes deferri non potest.

5 Argentum ad christiani nominis
hostes deferri non potest.

6 Numi aurei, argentei alteriusve
materia an ad christiani nomi-
nis hostes deferri possint.

species omnes prohibita sunt,
& remoto genere remouetur
& quælibet eius species. arg. l.
si quid carum. §. inter emptum.
ff. de leg. 3. not. Iaso. in l. filius à
patre. num. 10. ff. de lib. & post-
hu. † Minus etiam ob eandem ra-
tionem aurum argentumve ad
eodem deferri potest, vel facta
vel infecta sint.

5 At quid de numis aureis ar-
genteisve, alteriusve materiae,
an ad ipsos hostes impune defe-
rentur? Videbatur dicendū hęc
non comprehendi. arg. le. Quintus.
§. 1. ff. de aur. & argent. lega.
& l. cum aurum. ff. eod. Atqui cō-
trariam sententiam veriorē cen-
seo; nam metalla ob eam rem p-
hibita sunt, quoniam ad bellica
instrumenta confirmanda sunt
apta, ergo multo magis pecu-
niæ, quæ & nerui belli dicuntur,
vt testatur Alfonso. Alvarez. in
suo Thesaur. cap. 7. n. 3. & ad
bellum omnium maximē acco-
modatæ; illis enim comeatus pa-
rantur, arma habentur, exercitus
fiunt, vrbes, arcesque expugnan-
tur. Declarauit hoc in Vngaria
Clauarini Vrbs, quæ non armis,
non militum virtute, sed auro ex-
pugnata est, sensit hoc etiā Vir-
gi. dum inquit ibi; Auri sacra fa-
mes, quid non mortalia pectra
cogis? & Horat. lib. 3. carm. in o-
de Includam Danaem turris ahe-
nea.

1 HIC tunc deferantur a-
lia metallorum gene-
ra, prohibetur: idque
merito, nā ex metal-

lo arma omnia fiunt, vt bombar-
dæ, enses, & alia huiusmodi. † Im-
mò, quoniam metallum genus
est, ob id plures species sub se ha-
bet, scilicet septem, aurum, argē-
tum, electrum, æs, stannum, plū-
bum, & ferrum, vt inquit Isido.
& Luc. de pœnna, quos refert,
ac sequitur Rebuff. in sua Prax.
benefi. in expositione Bullæ cœ-
næ Domini. art. 5. in verb. Metal-
lorum genera, & habetur apud
Plin. Histor. lib. 34. cap. 1. & cap.
14. & cap. 16. cum sequ. ob eam
rem præter prædicta, scilicet fer-
rum, stannum, chalybem, com-
prehendit etiam aurum, argen-
tum, plumbum, & similia. † Qua-
re neque plumbum ad christia-
ni nominis hostes deferri lice-
bit; prohibito enim genere. &

3

nea. Postremò probatur id etiã hac ratione, quoniam per Bullã prohibitũ est, ne metalla ad hostes christiani nominis deferantur, vt vidimus, ergo & ea, quæ fiunt ex ipsis; quandoquidẽ metalla non per se prohibita sunt, sed quoniam ex illis fiunt, & cõflantur ea, quæ ad bellum apta sunt, ergo & nũmi cuiuscunque materiæ, prohibiti erũt, ex quo ad bellum aptissimi sunt, vt proximè vidimus. Postremò facit, quoniam vbi per statutum prohibetur, ne frumẽtum ex aliquo loco extrahatur, farina quoque, quæ ex frumento fit, extrahi nõ potest, vt asseruit Viu. in sua Syl. opi. 765. ergo idem & hic. Nec obstant iura supra citata; nã ob eam rem argento legato nũmi non comprehenduntur; ne hæres nimis oneretur, & sic sumus in re odiosa, at hic sumus in re gratiosa ob fauorem christianę Religionis. argu. l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. fun. ergo est amplianda. c. odia. de reg. iur. li. 6. & l. cum quidam. ff. de libe. & posth. Addo si non ex hoc capite deferentes in excommunicationem incidunt, ex illo tamen eos incidere, quòd illis fauent, quod eadem pœna in hoc capite prohibitum est, vt videbim⁹. Ab hac igitur opinione discedendum non cenleo, quam & te

nuit Nauar. cap. 27. num. 63. vet sic. Sexta, & Viuald in Candela- bro. in 2. p. in explanatione Bullæ Cœnę Domini. cas. 7. nu. 58.

Excipio tamen christianos, cui sub imperio hostiũ christiani nominis sunt; nam si pecuniã præstent pro tributis, ex quo aliter effugere id nequeunt, in pœnam hanc non incidẽt, quippe quia coacti id faciunt.

Secundò eadem ratione, & q̄ de duobus malis minus est eligẽdum, si Christianus Princeps inferior uiribus non potest resistere, exempli gratia, Turcarũ Principi, ne bello ab eo vexetur, licebit redimere vexationem pecunia data. argu. c. dilectus. 1. de si mon.

Tertiò quando quis aliter se, suosque populos tueri non potest, tantum in singulos annos vel ex conuentione præstari ei poterit, quo beneuolum eum sibi reddat, sibi que bellum nõ moueat. Immò & iis, qui apud Principem plurimum possunt, pecuniam elargiri licebit, quo principem à bello cõtra christianos mouendo auocent: sed de his hætenus, ad alia transeamus.

Verb. Atque Bellica instrumenta.

mentariis, & id generis.

S V M M A.

1 *Bellica instrumenta deferri ad hostes christiani nominis nequeunt, & qua sint hæc.*

1 **H**IC quoque ne ad eodem hostes bellica instrumenta deferantur, prohibitum est, vt dicitur in eod. versic. Hæc autem sunt (præter bõbardas, sclopetos, arcus, quæ meminit Rebuff. eod. art. 5. in versic. Bellica instrumenta, de quibus supra egimus in verb. Arma) vt inquit Nauar. in Man. cap. 27. num. 63. vers. Sexta, ibi Per bellica instrumenta, Timpani, Fistulę, Litui, Cornua, & Tubæ; his enim militum animi ad pugnandum alliciuntur. Hinc Virg. de Palinuro. lib. 6. Aeneid. inquit; Aere ciere viros, Martisque accendere cantu. Hæc interpretatio, etsi taceri potest, ego tamen his maiora intelligo, scilicet ea omnia, quæ ad expugnandas Vrbes, Naues, exercitusque superandos pertinent, cuiusmodi sunt turres lignæ; scalæ ad conscendendos muros, ignes artẽ facti, qui dicuntur fuochi artificiali. manus feræ, quibus naues comprehenduntur, ne aufugiant, quas meminit Iulius Cæsar in suis cõ-

Verb. Lignamina.

S V M M A.

1 *Lignamina deferri ad christiani nominis hostes nequeunt, & qua sint hæc lignamina.*

2 *Naues, triremis, & huiusmodi ad christiani nominis hostes deferri nequeunt.*

3 *Ligna ad ignem faciendum, an deferri ad hostes possint.*

1 **H**IC ad eosdem lignamina deferri prohibentur, vt in cit. vers. habetur. Nomen hoc autem barbarum est, vsitatum tamen, & idem significat, quod latinè Lignum. Ligna igitur ad hostes christiani nominis deferri nequeunt; & quoniam ea prohibentur deferri, quibus christiani oppugnant, ob eam rem non quæuis ligna, sed ea solum, quæ ad bellum apta sunt, prohibentur.

Hæc autem sunt ligna, ex quibus hastę, clipei, arcus, sagittæque fiunt.

Item ea, ex quibus rotæ fiunt ad vehendas bombardas, & ex quibus naues edificantur, & remi, malus, antenæ, & turres lignę. Hæc igitur & id generis lignorum

E e rum

rum nomine compræhenduntur, quatenus ad rem nostram pertinet. Quare Angel. in verb. Excommunicatio. 5. §. 1. per hoc verbū Lignamina, inquit comprehendendi quæcunque ligna; per quæ naues, galeæ, aut aliquæ machinæ bellicæ possint fieri ad impugnandos christianos, vel defendendum se ab eis; non autem alia, quæ solum ad ignem faciendum, vel ad aliquam aliam similem actionem à bellicis remotam essent apta, & sequitur etiam Naua. in cit. c. ita quorundam. not. 7. num. 12. versic. Alterum, & nume. 13. versic. Ipso iure, & num. 16. Concludo igitur, & in Man. capi. 27. num. 63. versic. Sexta, ibi Per lignamina videntur intelligi, idē inquit Syl. in verb. Excommunicatio. 7. num. 59. versic. Et tertio, quod nomine lignaminum, & Tabien. in verb. Excommunicatio. 6. versic. Tertio, & Tol. in Bulla cœnæ Domini, Excommunicatio. 5. nu. 9. idem sensit Gl. in verb. Lignamina in cit. extrauag. copiosus. de iudæ. & Rebu. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. arti. 5. in verb. Lignamina, vbi ait omnia ligna intelligi, quibus fieri possunt naues, galeæ, & Machinæ offensiuæ, & defensiuæ.

2 Secundò nomine hoc comprehenduntur etiam naues, trire-

mes, & huiusmodi, nec non turres ligneæ; tum quod ligna ob id prohibita sunt, ne inde naues fiant, & propterea quod vnumquodque est tale, & illud magis tale. argu. auth. multo magis. C. de sacrosanct. Ecclesi. tum quod statuto prohibente, ne frumentum extrahatur, nec farina extrahi potest, vt dixit Bart. in l. q̄ solum. §. illud. ff. de leg. 3. quem communiter receptum testatur Viu. in sua Syl. opin. 765. & opi. 766. immò nec panis extrahi potest, vt dixit idem Viu. in ead. opin. 766. num. 5. versic. Cæterū vt redeat; nec igitur instrumenta bellica, & quæ ad bellum vsui esse possunt ex lignis fabricata, vt naues, ad hostes christiani nominis deferri nequeunt, atq. sic dixit Nauar. in cit. c. ita quorundam. not. 7. num. 20. versic. Tertio infertur, & in Man. cap. 27. numer. 63. versic. Sexta, ibi. Per lignamina, & Viuald. ibid. nu. 59. Quare nec naues ad bellandum aptæ vulgo Galeæ dicuntur, nec onerariæ, quæ ad comectus ferendos sunt accomodatæ, quod sensit Nauar. eod. nu. 27. versic. Quarto, infertur, nec naues speculatoriæ, quæ ad speculandum mittuntur, nec nauiculae, & scalmi, quibus ad terram descenditur, ob eandem rationē ad eosdem deferri queunt. Ligna igitur

igitur hæc deferri prohibentur. 3 Excipiuntur tamen ea, quæ ad ignem faciendum necessaria sunt: nam hæc deferentes in excommunicationem hanc non incidunt, vt inquit Ang. & Syl. & Rebuff. in cit. locis, & Nauar. 1 in Man. cap. 27. num. 63. versic. Sexta ibi, Per lignamina. Quod tamen locum habere censeo, vbi detrimentum graue christianis inde non nasceretur. Quare si ligna huiusmodi ad hos hostes deferantur, quibus ab ipsis aut Vrbs aliqua christianorum incidatur, aut vallum contra christianos construatur, aut etiam dum, vel christianos oppugnant, vel à christianis oppugnantur, panes coquantur, ne fame peat, qui scientes hæc deferunt, scire ve probabiliter debentes, in excommunicationem hanc incidunt; etenim in his casibus & Bullæ verba hisce conueniunt, quia ligna deferunt; & ratio, quia illis oppugnantur christiani: præterea sunt arma intentione, ex quo his christiani oppugnantur, quæ prohibita sunt deferri, vt diximus.

Verb. Cannabem.

S V M M A.

1 Cannabis ad hostes christiani no-

minis deferri non potest, & quæ obrem. 2 Vela nauium, & pannus, vnde fiunt vela, deferri nequeunt ad christiani nominis hostes.

HIC quoque prohibetur, ne cannabis deferatur. Id quod ob eam rationē fit, quoniam eo vtiqueunt, & ad vela nauium facienda, & ad funes, & ad alia huiusmodi, vt ad schalas quibus in muros, ac naues ascenditur. Quare ob id nec vela, nec pannus, vnde vela conficiuntur deferri possunt, sicuti in superiori casu in simili asseruimus. At quid de ferentibus semen cannabis? Plane si hoc animo deferant, quo christianis ob sint in excommunicationē hanc incident, sicut diximus supra de terra ferri; aliàs verò fortasse non incident.

Verb. Funes tam ex ipso cānabe, quàm alia quacunque materia, & ipsam materiā.

S V M M A.

1 Funes deferri ad christiani nominis hostes nequeunt, ex quacunque materia.

2 Linum, Lanaque ad christiani nominis hostes deferri nequeunt.

E e 2 Hic

HIC prohibentur funes, & eorum materia ad christiani nominis hostes deferri, nam ipsis ad multa utimur, ut proxime diximus, siue igitur ex canabe sint, ut dicitur ibi, siue ex lana, aliave re contexti, nihil interest; quandoquidem deferri prohibentur, ex quacunque materia constant, ob verba illa Bullae siue ex alia materia, atque sic dixit Nauar. in Man. cap. 27. nu. 63. versic. Sexta, ibi. Per funes.

Materia quoque, unde funes fiunt, eodem deferri prohibentur. Quare neque linum, neque lana, neque aliud; unde fiant, deferri potest: alioquin deferens in excommunicationem incidet.

Verb. Alia denique huiusmodi, quibus christianos, & catholicos impugnant.

S V M M A.

- 1 Homines deferri, ac duci nequeunt ad christiani nominis hostes, quo eorum opem contra christianos utantur.
- 2 Victus gratia quo parantur, deferri ad christiani nominis hostes nequeunt.
- 3 Oppugnandi christianos, ab eisdem quoque se defendendi gratia nihil ad

christiani nominis hostes deferri potest:

4 Terribiles christianis quibus hostes fiunt, ea deferri ad eos nequeunt.

5 Euntes ad christiani nominis hostes, quo ipsis opem ferant, in excommunicationem incidunt.

HIC generatim ad hostes christiani nominis deferri prohibentur omnia, quibus christiani oppugnantur. Et quoniam clauicula haec generalis est, quae propter speciatim prohibita alia non nominata prohibet; ideo quae nunc sint, explicemus.

Primum igitur deferri prohibentur homines, cuiuscumque sectae sint ad christiani nominis hostes, quo ipsis in bello contra christianos utantur, utpote ad remigandum, bellandum, & ad alia munera obeunda.

2 Secundò loco prohibentur ea deferri, quae ad victum pertinent, quo christiani nominis hostes contra christianos in bello sustententur, ut panis, vinum, farina, carnis, oua, caseus, pisces, & alia, ut frumentum, ordeum, legumina, & huiusmodi ad victum necessaria. Immo & medicinae, quibus vulnerati sanantur, & medici etiam ad eosdem deferri prohibentur. Quare, qui ad turcas

modo

modo haec deferunt, qui in Ungaria bellum contra christianos gerunt; sine dubitatione in excommunicationem hanc incidunt, atque sic sensit Nauar. in cit. ca. ita quorundam, not. 10. nu. 44. versic. Vigesimo infertur. & facit ca. quod olim, de Iudae.

3 Tertio praeter praedicta, & alia deferri prohibentur, quibus aut christianos oppugnant, aut se ab illis defendant. Qui ergo ad ipsos stupem, picem, clauos ad naues, triremesque construendas deferunt, poenam hanc non euadent, atque sic dixit Nauar. in cit. ita quorundam, no. 7. num. 17. versic. Ex quo infertur, de iudae. Qui deferunt etiam vela nauium, seu telam ad ea faciendam, in excommunicationem hanc incident, ut dixit Caieta. quem & sequitur a Nauar. in cit. ca. ita quorundam, not. 7. num. 13. versicu. Materiam autem secundariam. Qui ligones etiam, nec non rastro, & id generis ad hostes deferunt, quo ipsis aut vallum construunt, vel fossam fodiant, vel minas, seu cuniculos agant, excommunicatione hac obligabunt; nam etsi arma haec ad oppugnandum, defendendumque facta non sunt, deferentium tamen intentione talia fiunt, atque sic sensit Nauar. in cit. ca. ita quorundam, not. 3. in fine. Qui lapides

quoque terram, arenam, calcem, fabrosque ad turrim edificandam, quo inde facilius christiani oppugnentur, tutioresque contra ipsos sint, ad christiani nominis hostes deferunt, excommunicationem hanc non effugiunt. Id quod locum habet, esto inter ipsos, & christianos bellum tunc non sit; sat enim est, ut contra christianos haec fiat, atque sic respondit Nauar. eod. not. 10. num. 45. versic. Vigesimo primo infertur. Multo magis ergo in poenam hanc incident, qui arcem iam factam, turrim, speculam munitam, non munitamve ipsis tradunt, vel aliam quamcunque fabricam ligneam, lapideamve cuiuscunque generis, quae vel ad oppugnandos christianos, vel ad tuendos hostes à christianis apta sint; nam tunc, modo id sciant, scireve debeant, in excommunicationem hanc incident, ut sensit Nauar. in eod. not. 10. num. 43. versicu. Decimono infertur. Excipitur tamen, ubi quis coactus illa tradidit, ut pote quia captus est, quamuis strenue illa defendendo se gesserit. Qui item tribuit iumenta, currus ad vehenda, quae ad exercitum pertinent, ut boues, mulos, asinos, & id generis, atque sic sensit Iacob. de Goff. lib. 4. decil. cas. 6. scilicet in expositione Bullae

Domini. num. 87. hac poena obligabitur.

4 Quartò tea quoque deferri ventantur, quibus hostes prædicti christianis magis terribiles fiunt esto ad bellum apta non sint. Non igitur plumæ, non galeri, militaresque panni, ut hodie pelles ex ceruo deferri debent, ut sensit Nauar. in eod. not. 10. nume. 44.

Quintò nec pulveres ad bombardas pertinentes, sclopetoive, nec sulfur, nec nitrum, ex quibus pulveres prædicti fiunt, ob easdem rationes; nam deferentes in excommunicationem hanc incidunt; sicut qui prædicta omnia ad id sciens parat, venditve iis, quod ad hostes ea deferre volunt; & sicut Principes, qui sciētes de suis terris, atque locis, ac portub. ea exportari, id permittunt; nam per alios hi deferre videntur, quos & comprehendere supra diximus, atque sic sensit Nauar. eod. not. 8. num. 16. versicu. Quintò inferitur. & num. 20. versic. Septimò inferitur.

Sextò qui pecuniam defert; quandoquidem per ipsam prædicta omnia facile parantur, ut ante diximus. † At quid de iis, qui eunt ad hostes, quo ipsis contra christianos opem ferant, an in excommunicationem hanc incidunt? planè in excommunicationem hanc incidere hos censeo;

nam, si prædicta deferendo incidunt, quæ pro se operari nequeunt, quanto magis ipsimet se dedendo incident? Adde hos pro certo hostibus. favere in damnū christianæ religionis, qui etiā in hoc capite excommunicantur, ut videbimus. Hæc igitur sunt alia huiusmodi, quæ ad hostes christiani nominis deferri prohibentur, & sic absoluta est prima pars huius Capituli, quæ tria complectebatur, ut vidimus; iam alteram aggrediamur.

Verf. Nec non illos, qui per se, vel alios de rebus statū christianæ Reipublicæ concernentibus in christianorum perniciem, & damnū ipsos turcas, & christianæ religionis inimicos, nec non hæreticos in damnū catholicæ religionis certiores faciunt.

S V M M A.

1 *Nunciata christiani nominis hostibus quam sint in perniciem christianorum.*

2 *Nunciata christiani nominis hostibus quam sint in perniciem christianæ religionis.*

¶ Sic

IC duo genera hominum excommunicantur. Primum eorum, qui certiores faciuntur turcas, & christianæ religionis inimicos de rebus statum Reipublicæ concernentibus christianorum perniciem; alterum eorum, qui de illis rebus certiores hæreticos faciunt in damnū catholicæ religionis, de quibus singulis agendum est. Verum, ut res dilucidior reddatur, præmittenda duo sunt. Primum quænam sint illa, quæ turcis, & christianæ religionis inimicis nunciata in christianorum perniciem, & damnū vertantur. Deinde quæ hæreticis nunciata in damnū christianæ religionis sint. Postremò quod iuris si de statu alicuius privati certiores fiant.

1 Quoad primum igitur ea in christianorum perniciem, & damnū nunciata dicuntur Tempore pacis, quibus nunciatis ad occupanda loca christianorum, christianosve ipsos oppugnandos, rebusve suis spoliandos, turcæ, & alii christiani nominis hostes impelluntur; ut si quis eos certiores faciat, loca aliqua christianorum non bene munita esse, & facile occupari posse, si famem itidem alicubi vigere, quamobrem locus ille obsidione facile capi possit; si consilium in initum à christi-

stianis esse de recuperando aliquo loco ab ipsis hostibus occupato; si apparatus ad bellum fieri, & alia id generis significet: quæ omnia, ut per se patet, in perniciem christianorum vertuntur. Belli verò tempore, si de consiliis Ducum exercitus quis eisdem certiores fecerit, videlicet talidie christianos eos aggredi vellet; auxilia ad id temporis expectari, & per talem locum transitura: comeatus, pecuniam, armaque importari; in tali loco cuniculos fieri, factosve esse; item ad talem horam hostes aggredi nosse posse. Quæ omnia etiam in christianæ religionis perniciem redundare possunt: & ex his constat quovis tempore prohibitum esse per hanc Bullam, ne huiusmodi hæc nuncientur hostibus.

Quoad alia vero, quæ in perniciem christianæ religionis redundare possunt, hæc videlicet sunt. Primum prædicta omnia; quandoquidem si christianorum res, & loca ab hæreticis occupentur, ad eorum normam vivere christianos cogunt, & sic secundum suam hæresim, quod christianæ religioni detrimento esse nemo ignorat. Deinde, si eorum Princeps eligendus sit, & affuturi sint huic electioni, qui christianum principem nolunt, sed tamen id ignoratur, quia celant hoc, quo ad-

admittatur ad electionem, & de hoc suo animo hæreticos certiores faciunt; nemo enim dubitat Principe hæretico subiectorum animos quoad religionem facile labefactari; quâdoquidē quales in Republica Principes sunt; tales solent esse reliqui ciues. testis est Anglia, q̄ ob id a se christianam religionem propemodum exclusit. Hæc igitur & id generis sunt, quæ prædictis nunciari non debent; nam ex quo Bulla simpliciter loquitur, simpliciter intelligi debet. arg. l. de prætio. ff. de publi. in rem act.

Quoad tertium concludo nō comprehendi eos, qui de statu alicuius priuati certiores faciūt, esto in damnū eius id vertatur, nam Bulla loquitur, & punit nunciantes de statu christianæ religionis; ergo aliās secus, q̄ ergo nunciat mercatores diuites transire per aliqua loca, & capi posse; hanc pœnam euadit, secus autem si de statu vnus regni Præulncig, ciuitatis, vel loci, modo ad perniciem christianorū hoc redundet, atque sic dixit Iacob. de Graff. lib. 4. decis. cal. consci. in expositione Bullæ Cœnæ domini. num. 9 r. & vt nos supra diximus. His sic præmissis, iam de primo dicto regulam primam ponamus.

S V M M A.

1 Nunciantes turcis, & christiana religionis hostibus ea, quæ in perniciē christiana Republicæ vertuntur, in excommunicationem incidunt, quæ regula, quousq̄ pateat, declaratur.

2 Nunciantes aliqua christiani nominis hostibus, quando in excommunicationem non incidant.

3 Nunciantes aliquid in damnum catholicæ religionis in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.

I.

§ Perspectis iis, quæ prohibentur nunciari Turcis, & aliis christianæ religionis inimicis; iam qui in hoc offendentes, in pœnam excommunicationis incidunt; videamus. † In excommunicationem hanc igitur incidūt primo, qui de rebus statum Republicæ christianæ concernentibus in christianorum perniciem turcas, & christianæ religionis inimicos certiores faciūt, vt habetur in versu.

Quæ excommunicatio declaratur, vt locum habeat primo, quicumque sit, qui hæc nunciet. Vel igitur Princeps vir, publica persona, priuataue sit, clericus, vel laicus,

laicus; vir, vel mulier, in excommunicationem hanc incidet; nā Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de prætio. ff. de publi. in rem acti. Quare vel hereticus sit hac pœna obligabitur.

Secundò afficit excommunicationem hanc incidet? Videbatur dicendum hūc non incidere, quoniam Ecclesia non videtur cum tanto vitæ periculo excommunicatione obligare quæ voluisse; nam nec christiani remiges, qui coacti in nauibus hostium contra christianos remigant, in excommunicationem incidunt, vt supra dixi. Contrariam sententiam tamen sequor, vt scilicet in excommunicationem hanc incidat, quoniam offendit Bullam, vt per se patet. Nec obstat rationes prædictæ, quâdoquidem remiges nulla rōne alia possunt se tueri, quàm verè remigâdo; at hic potest multa fingere, quâ obrem veritatem hostibus non aperiat, et si ad iusurâdum cum impellant, liquidò etiam iurabit se nihil scire, esto nihil ignoret, quandoquidem à non iudice, & non rite iusurâdum deferatur, vel igitur libertatem ei polliceantur, patefacere nō debet. Excipio tamē, vbi pro certo hostes scirent cōsilia christianorū hūc nosse, quamuis & hic fingere fortasse poterit.

Tertid afficit excommunicationem; vbi cunq̄ sit is, qui hæc nunciat, vel in terris christianorū,

vel turcarum; nam, vt dixi Bulla hæc non distinguit. At quid, si quis ab hostibus captus tormentis, quæstionibusq̄ subiiciatur, quo secreta christianorum patefaciat, an huiusmodi vi, me tuve patefaciens in excommunicationem hanc incidet? Videbatur dicendum hūc non incidere, quoniam Ecclesia non videtur cum tanto vitæ periculo excommunicatione obligare quæ voluisse; nam nec christiani remiges, qui coacti in nauibus hostium contra christianos remigant, in excommunicationem incidunt, vt supra dixi. Contrariam sententiam tamen sequor, vt scilicet in excommunicationem hanc incidat, quoniam offendit Bullam, vt per se patet. Nec obstat rationes prædictæ, quâdoquidem remiges nulla rōne alia possunt se tueri, quàm verè remigâdo; at hic potest multa fingere, quâ obrem veritatem hostibus non aperiat, et si ad iusurâdum cum impellant, liquidò etiam iurabit se nihil scire, esto nihil ignoret, quandoquidem à non iudice, & non rite iusurâdum deferatur, vel igitur libertatem ei polliceantur, patefacere nō debet. Excipio tamē, vbi pro certo hostes scirent cōsilia christianorū hūc nosse, quamuis & hic fingere fortasse poterit.

Quartò excommunicatio hæc 2 afficit quæcūque ex iam dictis nunciatur ob rationem iam supra redditam.

Quintò excommunicatio hæc afficit quoscūque christiani nominis hostes certiores faciat, ut habetur in versic. ibi Turcas, & christianæ religionis inimicos. Qui autem præter turcas inimici huiusmodi sint, in prima parte huius Capituli declarauimus. Et hoc locum habet vel in terris christianorū, vel in suis sint huiusmodi hostes. Item, vel pacificè cum christianis uiuant; tum quòd simpliciter Bulla loquitur; tum quòd fauor hic ad vniuersam christianam Rempublicam pertinet, & ob id renunciari ei non potest. arg. c. si diligenti. de for. compet. & c. contingit interdū. de sent. excom.

Sextò excommunicatio hæc afficit, esto deinceps nihil damni sequatur; nā Bulla prohibet, ne quid nunciatur in damnum christianorum, id est quòd possit esse ipsis damnum, esto igitur non sequatur, nihil interest; nā nūciās fecit, quantum in se fuit. Postremò Bulla non requirit, ut damnum sequatur, sed ut damnum esse possit, ut dixi. Hos omnes ergo excommunicatio hæc afficit nunciantes: sed iam videamus, qui poenam hanc euadāt.

Primum igitur † in excommunicationem hanc non incidūt, qui litteras, nunciosve miserūt, sed ad hostes, non peruenerunt, vel quòd interceptæ litteræ sunt vel amissæ, vel nuncii capti, interfectique fuerunt, eoue ire noluerunt; nam esto hi peccauerint, tamen reuera hostibus prædicta non nunciant; nō enim, qui vult nunciare, idcirco nunciat; sicut nec, qui vult arborem ascendere, ascendit.

Secundò in excommunicationem non incidunt, qui probabiliter id ignorantes ea nunciant, ut pote, si nuncius cum litteris mittatur ad turcas, & ignoret nuncius, quid illis litteris comprehendatur; nam nuncius in excommunicationem non incidet, quāuis mittens nuncium poenam hanc non euadat. Hoc autē contingere potest in iis locis, qui propè turcas sunt, ubi pacificè inter se viuunt. Item in famulis mercatorum, & nunciorum, qui apud turcas sunt, & huiusmodi christianæ religionis hostes,

Tertiò in excommunicationem hanc non incidunt, qui ex legitima causa hæc faciunt, & non in dānum christiani nominis, sed alicuius Principis christiani tantum; ut exempli gratia Princeps christianus contra alium christianum Principem iuste

stebellū gerit, vel se gerere opinatur, & ad suum auxilium turcas vocauit (quòd aliquando fieri posse antea vidimus) si ergo Princeps hic de statu sui aduersarii certiores turcas faciat, esto christianus sit, in excommunicationem tamen non incidet; quādoquidem non de rebus statum Reipublicæ christianæ vniuersæ concernentibus in christianorū perniciem communem nunciat, quòd requirere Bulla hic videtur, sed illius principis tantū, in quem bellum gerit: ex quo igitur prohibitionis causa cessat, & prohibitio cessare debet. arg. c. cum cessante. de appella. & le. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. Multo minus in excommunicationem incidet, qui in damnum tantum priuatæ personæ hæc nunciat.

Quartò in excommunicationem non incidunt, qui ea nunciant, quæ in christianæ religionis damnum non sunt, exempli gratia Cardinalem talem Pontificem Maximum creatum esse, christianos principes cōcordes inter se viuere, & id generis. Sicut nec etiam, qui ut hostes decipiant, per talem locum, exempli gratia, christianorum exercitum transire nunciant, cum per alium iter faciat, unde hostes ad ortus facile illos profligat, & sic

stratagemate vtuntur; nam Bulla excommunicat eos, qui nunciant in damnum christianæ rei publicæ, ergo secus, si alias nunciant: inclusio enim vnius, alterius exclusio est. arg. c. nonne. de præsn. & l. cū prætor. ff. de iud.

At quid de iis, qui nunciant hostibus huiusmodi hæc, quæ ipse finet hostes antea nouerint, an in excommunicationem hanc incident? Videbatur dicendum hos in excommunicationem nō incidere, quandoquidem certior illa, ut ita dicam, operari nihil videtur. arg. c. certus. de regu. iur. lib. 6. & l. r. in fine. ff. de contrahend. empt. Verum cōtrariam opinionem sequor, ut in excommunicationem hanc incidant. Primò, quia verba Bullæ eis conueniunt; nunciant enim in damnum christianæ reipublicæ, ergo & dispositio eis conuenire debet. arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. Postremò, quia per illos non stat, quin ob sint, esto deinceps damnum non sequat, quòd fat est, satis enim habuit Bulla nunciari ea, quæ in perniciem christianorū esse possunt. Quare esto damnum non sequatur, nihil interesse antea conclusimus. Nec obstat ratio cōtrarianam respectu habito ad eū, cui nūciatur, nihil interest, secus autem ad nunciantem. Addo & p

nuncium huiusmodi posse hostes tãquam magis certiores factos animos inducere ad offendendum christianos: sed de regula priori hæc satis, aliam ponamus.

In excommunicationem hæc quoque incidunt, qui de prædictis in damnum catholicæ religionis hereticos certiores faciunt, vt habetur in versu. proposito. Quæ excommunicatio eisdem modis, quibus superior, amplificatur, & coarctatur. Postremò locum habet, quicumque heretici sint, qui certiores fiunt, vel notorii, denunciati ut sint, vel non tales; nam Bulla hic non distinguit, ergo nec nos ob fauorem religionis. arg. l. de prætorio. ff. de publ. in rem act. arg. l. e. sunt personæ. ff. de reli. & sump. fun. sed iam ad postremam partem huius Capitis veniamus.

Ver. Illosque ad id auxilium cõsiliu, vel fauorem quomodolibet præstant.

S V M M A.

Auxilium ferens hostibus christiani nominis in damnum christianorum in excommunicationem incidit: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

2 *Consilium præstans hostibus christiani nominis in damnum christiana religionis in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat declaratur.*

3 *Fauorem præstans christiani nominis hostibus in perniciem christiana religionis, vel christianorum in excommunicationem incidit.*

4 *Fauens christiani nominis hostibus, contra aliquem Principem christianum, & Princeps ille christianus maior fiat, an in excommunicationem incidat,*

N hac postrema parte huius Capitis excommunicantur; qui in damnum christiani nominis, ac religionis, & christianorum opem ferunt hostibus christiani nominis, aut auxilio, aut consilio, aut fauore quomodocunque. Et quoniam dictum hoc tria complectitur, ob eam rem tres regulas ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit primò, qui auxiliu fert hostibus christiani nominis in damnum, ac perniciem christianorum, vt habetur in versu. proposito.

Quæ excommunicatio afficit auxiliu ferentem. Vel p se auxiliu. Item, vt pote pugnando

do pro ipsis hostibus, contra christianos; fabricando ipsis arma, ferendo eis comeatum, & alia ad bellum necessaria contra christianos; item remigando in eorum nauibus contra Ecclesiam. At quid de iis, qui coacti id faciunt, vt captiui, in excommunicationem hos non incidere cenfeo; nam & sic dixit Nauar. in c. ita quorundam. not. 12. de iude. & Viu. in Sua Syl. opin. 126. numer. 13.

Item afficit, vel per alios auxiliu ferat, vt pote subministrando ipsis milites, magistros nauium, remiges, bitumen, & alia ad naues fabricandas, nec non pitos in arte militari, & fabros ad turres ædificandas. Atque an christiani captiui in nauibus ad nauigandum uincti in excommunicationem incidant remigando contra christianos metu mortis ducti? Hos peccare mortifere tradunt DD. Nauar. in ca. ita quorundam. not. 11. num. 10. cum sequ. de iude. & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini excommunicatione. 3. num. 17. & nos supra. Cap. 3. huius. p. versu. Ac omnes eorum fautores. num. 4. Non tamẽ in excommunicationem incidere sensit idem Nauar. quandoquidem eos obligari cum tanto periculo noluisse Ecclesia existimatur.

Tertio afficit excommunicatio hæc auxiliu ferentem directe, vel indirecte. Directe, vt diximus; indirecte, vt si Princeps aliquis christianus bellum moueat contra obsidentem turcas, quo ab obsidione discedat; per obliquu enim auxiliu ipsis turcis fert, & ob id in excommunicationem hanc incidit; nam excommunicatio hæc afficit ferentem auxiliu quomodolibet, vt dicitur in versu. proposito.

Postremò afficit, vel deinceps damnum non sequatur; nã Bulla solum considerat auxiliu præstitum esse. In omnibus igitur his casibus auxiliu ferens huiusmodi hostibus in excommunicationem incidit. Excipiuntur tamen nonnulli casus, in quibus opem ferens in excommunicationem hanc non incidit.

Primò, vbi non in damnum christianorum auxiliu fert, sed contra alios hostes eiusdem generis; nam cessante causa cessat & effectus. arg. ca. cum cessante. de app. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron.

Secundò, vbi quis per obliquu suam rem agens auxiliu ipsis fert, exempli gratia Princeps christianus contra turcas bellum gerit, qui Princeps occupauerat loca alteri Principi christiani. Quare hic alius Princeps,

vt sua recuperet, ipsi bellū mouet; plane hic sua recuperare uolens, in excommunicationē non incidit, esto bellum mouendo proffitur turcis; nam suam rem agere hic potest; & in vna qua que dispositione inspicit id, quod primum agitur, & nō quod per accidens consequitur. arg. c. cū voluntate. de sent. excom. & l. si quis nec causam, & ibi not. Iaso. & DD. ff. si cert. pet. sed iam alteram regulam ponamus.

² In excommunicationē hanc quoque incidit, † qui in damnū christianę religionis hostibus christiani nominis consilium p̄stat; quæ regula amplificatur, vt superior. Quare, vel per se, vel p̄ alios id faciat, in excommunicationem hanc incidet. Item vel tempore pacis, vel belli. Item directe, vel indirecte; nam Bulla generaliter loquitur ob verbū illud. Quomodolibet, ergo & ³ generaliter intelligi debet. arg. l. i. §. & generaliter. ff. de leg. p̄stan. Qui ergo consulit Turcis vt dissidentibus christianis Principibus, bellum contra christianos moueant; qui consulit, qua ratione turre cōtra christianos ædificandæ, qua ratione ciuitates christianorum expugnandæ, contra quam partem bombardæ accomodandæ; quando prælium committendum; item quo

modo à christianis ipsi se tueri, aufugere uel possint obfessi, & sic qui consiliarii munere apud ipsos fungitur, qui vulgo dicitur Ingegnero, in excommunicationem hanc incidet. Sicut etiam, q̄ christianos dolo inducit, vt adorianantur hostes ad aliquem locū; & dum illuc eunt, in itinere hostes in insidiis collocati ipsos agrediuntur. Et hæc omnia locū habent, esto damnū nō sequatur, vt diximus in superiori regula.

Excipitur tamē, vbi consiliū daret cōtra christiani nominis hostes; cessat enim ratio prohibitionis, ergo & prohibitio cessare debet. At quid, si aliās erant facturi? Ego censeo eos incidere ob ea, quæ diximus supra in prox. versiculo; sed iam ad tertiā regulam veniamus.

In excommunicationem hanc demum incidit, † qui fauet eisdē in perniciem christianę religionis, vel christianorū, vt dicitur in versicu. proposito. Quare vel animū hostibus faciat, dū sunt in prælio cōtra christianos, vel suadeat, vt in prælium reuertantur, vbi fugiunt; vel tradat arma ipsis pugnantibus; vel faueat iis, qui hostibus christiani nominis fauent, in excommunicationem hanc incidet; atque sic in simili dixit Nauar. in c. ita quorundā.

not.

not. i. i. num. 9. & not. 4. num. 8. de iude.

⁴ At quid † si quis faueret iis hostibus contra aliquem Principē christianum, ne tam fortior ille fiat, vnde ab aliis resisti ei non possit, an in excommunicationē hanc incidet? Videbatur dicendum non incidere. Primò, quia contra religionem id nō facit, quod requirit Bulla. Secundò, quoniam licet sua tueri. argu. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. Postremò quoniam & Rex quidā Gallorum fœdus iniit ob id cū turcis, vt refert Nauar. in c. ita quorundam. not. 4. num. 27. de iudæ. Contrariam tamen opinionem veriore sentio, & hoc ob eam rationem, quia hostibus prædictis fauet, quod in magnum detrimentum christianę religionis redundat, vt per se patet, ergo & in eius poenam incidit. Non obstant prædicta, quoniam non oppugnatur ipse, & idcirco nō se tuetur, sed alios oppugnat iniuste. Non denique postrema ratio, quoniam, qui fœdus iniit, id propterea facit, quo se oppugnatum defenderet, at hic non oppugnatur. Postremò, ex quo christianus Princeps est, existimandum non videtur cōtra ius aliquid conaturum, vnde suæ animæ detrimentū patiat, quippe, qui Christi admonitionis e-

ius immemor non sit. Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiat? Id quod & vsus declarat; non enim christianus Princeps inuenitur, qui alterius christiani Principis bona occupet, nisi in iis ius aliquod habeat, aut se habere opinetur; ita igitur in hac re sentio. Sed de Capite hoc satis, ad alterum veniamus.

De excommunicatione lata contra impedientes, ne victualia, & alia ad usum Romanæ Curie necessaria ad ipsam Curiam deferantur. Cap. VIII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes. seu inuadentes eos, qui victualia, seu alia ad usum Romanæ Curie necessaria adducunt. Ac etiam eos, qui ne ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, seu perturbant. Seu hæc facientes defendunt per se, vel alios, cuiuscunque fuerint ordinis, præ eminentiæ, conditionis, & status,

status, etiam si Pontificali, seu regali, aut alia quavis Ecclesiastica, vel mundana praeferantur dignitate.

S V M M A.

- 1 Impedire quid significat, & in quam partem hic accipiatur.
- 2 Impedire quot modis quis dicatur ne victualia ad Romanam curiam deferantur.
- 3 Inuadere quid significat.

HOC caput in tres partes diuiditur, quarum altera incipit ibi. Ac etiam eos; Tertia, ibi. Seu haec facientes. In prima parte, de qua primo agendum est, excommunicantur, qui impediunt, seu inuadunt eos, qui victualia, & alia ad usum Romanae Curiae necessaria adducunt. Quam excommunicationem, ut dilucidior habeamus, praemittenda quatuor sunt. Primum verba haec Impedire, & Inuadere quid significent. Deinde victualium nomine, quae comprehendantur. Tertio quoniam sint illa alia ad usum Romanae Curiae necessaria praeter victualia. Postremo quid sit Romana Curia, & ubi esse dicatur.

Quoad primum igitur verbum Impedire significat pedes implicare, id est in, seu contra pedes ire, & proprie pedibus obstacula opponere, quominus sua functionem obeant. Et quoniam, qui hoc agit, detinet, quominus quis eat eo, quo volebat, ob eam rem factum est, ut impedire hic dicatur. Est autem verbum hoc ex tribus compositum ex In, Pes, & ire, quasi in pedes, seu contra pedes ire, ut diximus. Hic igitur accipitur pro detinere, quo minus victualia ad Romanam Curiam adducantur. Hoc autem multis modis contingit dolo malo, & bona fide. Item mediate, & immediate; ac demum directe, & indirecte.

Dolo malo impedire is dicitur, qui ob id solum impedit, quod victualia, & huiusmodi ad Romanam curiam deferri non vult; sic enim & qui in iudicium vocatum impedit, ne sistatur, dolo malo facere dicitur, in l. 1. in princip. ff. de eo, per quem fac. erit.

Non dolo malo, seu bona fide autem impedire is dicitur, qui ob aliquam iustam causam, impedit, ut pote vel quo in sua Ciuitate, & in suis terris annonae caritas non sit, sed abundantia. Vel quoniam pestis in Curia est, & ob eam rem, ne sua Ciuitas ea infi-

inficiatur, prohibet, ne quis suorum eo proficiscatur, quod & sensit Caietan. in verb. Excommunicatione. ca. 19. in Sum. & Nauar. in Man. cap. 64. vers. Secundo. Vel ne deferens periculum aliquod adeat, aut ob fluminum impetum, aut ob latrones, qui itinera obsident, aut ob morbum, quo detinetur; nam & hic dolo malo impedire non dicitur. arg. l. sed eximendi. iunct. Gloss. ff. ne quis eum, qui in ius, & eorum, quae dixit Innocentium. quem refert, ac sequitur Syl. in verb. Excommunicatio. 6. num. 5. vers. sic. Sciendum est tertio, ibi. Et idem est secundum Innocentium. At quid si quis impedit eos, qui alibi res huiusmodi deferunt, quod in sua Ciuitate remaneant, an Bullam hanc offendat? Plane si caritas annonae ibi grauis sit, excusari hunc a poena censeo. arg. l. preces. C. de seru. & aqu. iunct. c. quod non licitum. de reg. iur. & ca. si discipulis; de consecr. d. 5.

Immediate vero, ubi quis per se impedit. arg. l. 1. §. fecisse. ff. pro quem fact. erit. Mediate vero, ubi per alios quis impedit. arg. cit. l. §. fecisse. cum cit. ibi a Gloss. in verb. Aliis, & l. si per alium. ff. ne quis eum, qui in ius voc. & arg. l. is damnus dat. ff. de reg. iur. cum simil. Quare dominus

loci per suos milites impediens offendere Bullam hanc dicitur.

Directe demum impedit, qui simpliciter, & aperte ne praedicta deferantur, prohibet. Indirecte vero, qui per obliquum impedit, ut pote prohibendo, ne ex suo territorio res extrahantur, seu ne quis inde discedat, seu ne quis eum de eorum mulis accomodet, per suumve territorium transeat, & id generis, ut pote pro molitura aliquid praestet, vel pro vectigali. Quacunque ratione igitur quis impediatur (modò bona fide id non faciat) Bullam hanc offendit.

Inuadere vero est impetu aliquem aggredi, seu in aliquem irruere, quo eum aut spoliat, aut interficiat, aut damnum, iniuriamve inferat. Hinc Virg. lib. 2. Aene. inquit: Inuadunt Urbem somno vinoque sepultam. Dicitur est autem ab In, quod significat contra, & a verbo vado, quod significat Eo. Inuadere igitur idem est, quod contra vadere, & ire, quo damnum inferat, ut diximus vi adhibita. Omnis ergo, qui inuadit, impedit; non autem est contrario; Omnis, qui impedit inuadit; est enim verbum Impedire velut genus, Inuadere vero, ut eius species; sed de primo hoc satis; iam secundum aggrediamur, victualium nomine,

G g que

quæ comprehendantur.

S V M M A.

- 1 Victualium nomē idem significat, quod nomen hoc Victus.
- 2 Victus nomine quæ comprehenduntur.
- 3 Curia necessaria quanam sint.

1.

Secundo loco explicandū nobis proposuimus, victualium nomine quæ comprehenduntur. † Nomen igitur hoc victualia, barbarum nomē ē, visita tum tamen: non enim germanæ latinitatis cultores eo vtuntur; sed pro ipso nomine hoc victus, qua voce quæ significentur, iam declaremus.

- 1 Primū igitur † victus appellatione comprehenduntur vniuersa, quæ ad vsum hominis necessaria sunt. Item; quæ ad potū. Tertio, quæ ad cultū corporis, quæque ad viuendum homini necessaria sunt, vt habetur in l. verbo victus. ff. de verb. signifi. Verbo victus, dicitur enim ibi, continetur, quæ esui, potui, cultuique corporis, quæque ad viuendum homini necessaria sunt. Hæc ibi, ex quibus patet Victus nomine prædicta omnia cōprehendi, atque sic dixit quoq. Rebuff. in Prax. benefi. in expositio

ne Bullæ. arti. 6. in verb. Victualia. Et frumentum igitur, & farina, & panis, & legumina, & vug, & vinum, & oleum, & carnes, & oua, & caseus, & mel, & acetum, necnon sal, & alia (quæ ad esum pertinent) vt herbæ, olera, cæpæ, alia, pisces, poma, & alia huiusmodi (his etenim homines vtuntur, & ad esum partim pertinent, partim ad potum) victus nomine comprehenduntur. Et quoniam concessio aliquo, concessa intelliguntur etiam alia, sine quibus concessum haberi nō potest. arg. l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. ob eam rem & alia, sine quibus prædicta haberi nequeunt, cōcessa victus nomine comprehenduntur. Quare quod panis fieri nequit sine lignis, sicut nec coqui carnes, oua, & pisces, ob eam rem & ligna comprehensa intelliguntur, atque sic dixit de lignis Viuald. in Candelabro in explanatione Bullæ Coenæ Domini. ca. 8. nu. 33.

Secūdo loco Victus nomine vestes etiam, quibus tegimur, comprehenduntur, vt habetur in citat. l. verbo victus; vestem quoq. victus habere vicem La-beo ait. Hæc ibi, ex quibus manifesto constat victus nomine, & vestes comprehendere: idem habetur in l. in stratum. ff. eod. In victum ergo, ait enim ibi Iure-

con-

consultus, accipiemus. Et quoniam vestes diuersi generis sunt & ex diuersa materia fiunt, vt p. elegas textus docet in l. vestis. ff. de aur. & argent. legat. ob eam rem vel ex lana, vel ex lino, vel ex serico, vel ex bombice aliave materia constent; et lino, & lana, & reliqua, ex quibus prædicta contextuntur, comprehenduntur, vt de lino dixit Viuald. in Candelabro. par. 2. in explanatione Bullæ Coenæ Domini. ca. 8. numer. 73. etenim concessio consequenti, & antecedens cōcessum esse intelligitur. arg. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procur.

Tertio victus nomine etiam stramenta comprehenduntur, id est lecti; culcitæ, & alia, quæ ad lectum pertinent, vt habetur in l. quos. §. 1. ff. de verb. signific. verbum viuere, dicitur enim ibi; quidam putant ad cibum pertinere, sed Offilius ad Atticum ait his verbis & vestimenta, & stramenta cōtineri, sine his enim viuere neminē posse. Ecce ibi eo verbo viuere (quod idem significat, quod nomen victus) & vestimenta, & stramenta significari.

Quarto nomine victus & medicina etiam cōprehenduntur, vt not. Bart. per illum tex. in l. si cum dotem, §. si autem in sciuissimo. in fin. ff. sol. matri. & las. in l.

cum antiquitas. num. 7. versicu. Tertio not. C. de test. vbi de iure verbo victus medicinas venire ait, idem Bart. in l. legatis. ff. de alim. præstan. & facit citat. l. victus. de verb. signific. nam posteaquam victus appellatione cōtineri Iureconsultus dixit, quæ esui, potui, cultuique corporis necessaria sunt, clausulam hanc addidit. Quæque ad viuendum homini necessaria sunt. Hæc ibi; præter prædicta illa igitur, quæ sunt ad victum homini necessaria, nisi medicina? sine ipsis enim quotusquisque ante suum diem moreretur? vnde illud. Honora medicos propter necessitatem; & victus nomine igitur medicina comprehenduntur: sed iam tertium aggrediamur.

Per clausulam vero † illam generalē, seu alia ad vsum Romanæ Curia necessaria adducunt, duo alia comprehendere censeo. Primum vniuersa, quæ pertinent etiam ad commodum, & decorem eorum, qui in Curia morantur, & sic reliqua omnia, quæ victus nomine quidem non comprehenduntur, sed pertinent tamen aliquo modo ad homines, cuiusmodi sunt equi, muli, ac reliquæ animantes, quæ ad prædicta importanda pertinent, quandoquidem & hæc ad humanum victum necessaria sunt, ac ppte

G g 2 rea

rea ad ipsa alenda paleæ, foenû, ordeum, spelta, & id generis. Itē & pecunia; quandoquidem omnia per illam parantur.

Secundo loco comprehendendi per clausulam hanc centeo uerfa, quæ ad munera Curie ob eunda necessaria sunt, vt carta, tam quæ ex pannis lineis, quam quæ ex coreis ouium sunt, atramentum, cera, candelæ, quib. ad lucubrationes vtuntur, ex quacunque materia sint, atque sic de carta dixit Viuald. ibid. num. 73. Item & alia id generis; atqui de hoc fati, ad postremum veniamus.

S V M M A.

3 Curia Romana quid sit, & ubi esse dicatur.

II.

§ Quartum propositum restat explicandum, scilicet, quid Romana Curia sit. Romana Curia demum nil aliud est, quam locus, ubi Sedes Apostolica residet, & domicilium habet Romanus Pontifex cum iudicibus, & aliis magistratibus suis.

¶ Dixi primò locus simpliciter incertum non prescribens, quoniam, ubi est Romanus Pontifex, siue audientia, id est iudices sui, ibi est Curia, argum. Clem. nec Ro-

mani §. sanè. versicu Et tamen adiecto. de elect. & vt dixit Feli. in c. ego. num. 14. versic. Not. bene Gloss. de iureiuran. Intelligo autem Curiam ibi esse, ubi est Pontifex Max. modo domicilium eo transtulerit cum tota sua familia, vt dixit Ancharan. in eod. §. sanè. nu. 5. versicu. Tertio not. Secus ergo si quo eat cito rediturus, & non cum sua audientia, vt DD. inquit ibi; quo fit vt Curia esse dicatur aliquando, ubi non est Romanus Pontifex. Idē dixit Quint. Mandos. in Gloss. facultatum. §. sanè. versic. Quo nulla in Romana Curia; pag. 19. Et quamuis Romana Curia dicatur, nihil interest, ubi alibi est, quod quidem ob eam rem sic nominatur, quoniam sepius Pontifex Max. Romæ suum domicilium, & suam audientiam habet.

Dixi etiam Sedes Apostolica, quoniam Curia Romana non solum dicitur esse ibi, ubi est Romanus Pontifex, dum viuit, sed etiam post mortem, ubi sunt Cardinales, vt not. Oldrad. & Castren. in l. suggestioni, quos refert, ac sequitur Ias. ibi. nu. 20. C. de verb. sign. Quod dico tamen de Cardinalibus intelligo hac conditione, si audientia Romani Pontifex ibi adsit, id est iudices, & Magistratus Apostolicæ Sedis. argu. l. ubi periculum. §. porro. unct. Gloss.

Gloss. Curia, de elect. lib. 6.

Dixi demum Cum suis iudicibus, & magistratibus, ob allegatam Gloss. quoniam ubi audientia est, id est audientiam habet Sedes Apostolica, & ibi esse Curia dicitur. Ex quibus iam manifestum constat, ubi Curia esse dicatur, quod amplificandum nobis proposuimus. Siue igitur Romæ, siue Arimini, siue Bononiæ, aliove in loco audientia Sedis Apostolicæ sit, ibi Curia esse dicitur, atque sic sensit etiam Iacob. de Grass. libr. 4. Decis. cas. cons. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. num. 94. vide Nauar. in extrauag. de datis, & promissis pro iustitia, vel gratia. no. 17. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

1 Impediens deferentes victualia, et alia ad usum Romana Curia necessaria ad ipsam Curiam in excommunicationem incidit: quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.

III.

§ Præmissis iam dictis, qui in excommunicationem hanc incidant, videamus. In excommunicationem hanc igitur incidant, qui impediunt eos, qui vi-

ctualia, seu alia ad usum Romanæ Curie necessaria adducunt, vt habetur in initio huius Capituli.

Quæ excommunicatio afficit, cuiuscunque generis homines sint, qui impediunt; cum ob ditionem illam omnes, quæ neminem excludit. arg. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & c. si romanorum. dist. 19. tum ob clausulam illam in fine huius capituli positam Cuiuscunque fuerint ordinis. Quare vel laici, vel clerici sint, vel in dignitate constituti, vel non constituti, vel uiri, vel mulieres in excommunicationem hanc incident, si in hoc Bullam hanc offenderint.

Secundo loco excommunicatio hæc afficit etiam eos, qui Romano Pontifex in temporalibus ordinario iure subiecti non sunt; nam si talia deferentes impediunt, poenam hanc non effugiet; tum quod generalis prohibitio est, tum quod sacrilegium committitur: offenditur enim Sedes Apostolica in prædictis, vt ait Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatione. capit. 19. ergo & ad Romanum Pontifex. punitio pertinet, vt sensit Nauarr. in c. nouit. not. 6. nu. 40. versic. Peccatum autem Ecclesiasticum. de iudiciis.

Tertio excommunicatio afficit, vel ipsi vel patros, & sic mediate, vel immediate, vel directe,

vel

vel indirecte prædicta deferentes impediunt; nam & his rationibus quem impedire antea præmissimus.

Quartò excommunicatio hæc afficit hos impediunt; quæcunque sint, quæ aut ad victum, aut ad usum Romanæ Curiae deferantur. Quare si Magistratus, vel Princeps aliquis hos impediatur, in poenam hanc incidet.

Quintò afficit excommunicatio hæc hos impediunt, esto deinceps res iis non adimant, qui eas deferunt; nam Bulla excommunicat simpliciter impediunt, qui ad Romanam curiam hæc adducunt; nec postulat, ac requirit, ut res ipsis auferantur; ergo neque nos requirere debemus. argu. l. de prætio. ff. de publico in rem act.

Sextò afficit excommunicatio hæc impediunt, vel impediunt deferri res pro Romano Pontifice, vel pro Cardinalibus, vel pro aliis prælatis, vel pro nunciis Principum, Rerumve publicarum, quæ apud Sedem Apostolicam morantur, vel pro magistratibus, vel etiam pro ipsorum famulis, vel curialibus, ac demum, & pro suis iumentis, quandoquidem hi omnes in Romana Curia sunt; & privilegium concessum dominis pertinet etiam ad famulos, ubi domini uti eo privilegio etiam cõ-

mode non possunt. argu. c. licet. §. cum conceditur. de privilegiis. lib. 6. Ac planè si non adessent, qui prælatis Curiae seruirent, quomodo esse possent? Quare ob id sentio privilegium hoc pertinere etiam ad stabularios equorum, ac coquos, ad pistores, ad macellarios, ad olitores, & ad alios huiusmodi omnes, ut scilicet si res ipsis deferantur, in excommunicationem hanc incidant, qui deferentes impediunt, & ad summam sentio poena hac obligari omnes, qui impediunt, quo minus aliquid Romam deferatur, id est ad Romanam Curiam, ad quemcunque deferatur; nam omnes, qui ibi morantur, ad usum Romanæ Curiae uti sunt, suis artificiis, artibus, & laboribus. Hinc Gregori. xi. i. i. in Bulla incip. Inter multiplices nobis, lata de anno 1578. die 7. mensis Maii, Pont. sui anno Sexto hac de re agens non dixit Romanam Curiam, sed almã urbem, quo verbo simpliciter intelligi voluit, in excommunicationem incidere, qui impediunt, quo minus prædicta ad urbem deferantur, in qua Romana Curia est, & Pius v. in Bulla Cupientes, lata anno 1566. die 11. Oct. dixit ad Urbem Romam, & Clemens vi. i. in Bulla Ad sacram.

Septimò afficit excommunicatio

catio hæc impediunt quicunque sint, qui impediunt. Vel igitur iumentis, vel nauibus, vel humeris, vel curribus hæc deferant, in excommunicationem hanc incidant, qui ipsos impediunt; nam Bulla generaliter loquitur ob verba illa Eos qui. argu. Clem. i. iunct. Gloss. i. de sepult. ergo & generaliter intelligi debet. arg. l. i. §. & generaliter. ff. de legat. præstan. etenim quacunque ratione ferantur, nihil interest.

Octavò excommunicatio hæc afficit, ubicunque Romana Curia sit, vel Romæ, vel alibi; nam & extra Romam esse posse iam dixi. Deferentes igitur quocunque, ubi Romana Curia est, si impediuntur, in excommunicationem hanc impediunt incident. Quare qui hodie impediunt, ne prædicta deferretur, Ferrariam, ubi Clemens vi. i. i. est cõcuria, in excommunicationem hanc incideret. Item, quoniã pars Curiae remansit Romæ, eadem poena obligabitur, qui impedit ne eo quoque prædicta deferantur. arg. l. quæ de tota. ff. de rei vind. Nec repugnat quatenus dicitur. Ad usum Romanæ Curiae, quasi aliter sit, si Curia alio transferatur; nam quòd frequentius Romæ est, ob eam rem eius mentio facta est, quo casu non excluditur locus minus frequens. ar-

gu. l. i. C. de rapt. virg. iunct. Gl. Nonò excommunicatio hæc afficit, esto qui impedit, deinceps ab impedimento cesset, & permittat ad Romanam Curiam prædicta deferri; nam statim atque quis impediit, in excommunicationem incidit. Esto igitur deinceps eum poeniteat, non idcirco tamen excommunicatione liberatur. arg. c. cõ desideres de sen. excom. Hoc tamen locum habebit, ubi impediit. At si cõtendatur inter ipsos modicum, & impediens dicat, eia vade in pace, plane hunc in excommunicationem non incidere censeo; quandoquidem adhuc omnino illum non impedierat.

Decimo vel officio Magistratus, vel vi priuata quæ impediatur; nam Bulla non distinguit, ergo nec nos.

Hæc autem, quæ diximus de impediente, multo magis locum habent in eisdem inuadente. Sed iam, qui poenam hanc euadant, explicemus.

S V M M A.

Impediunt deferentes victualia, & alia ad Curiam Romanam necessaria ne deferantur, quando in excommunicationem non incidant.

§. Qui

IV.

§ Qui offendendo hoc Bullę Caput in excommunicationem incidat, vidimus; iam q̄ eam poenam euadat, videamus. † Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui de iure hos impedit, vt pote q̄s furatus est decem cados olei, & eos ad Romanam curiam deferre vult, planè dominus olei prædictum furem impediens, quo minus illud ad Curiam deferat, in excommunicationem hanc nõ incidet; non enim verisimile est Ecclesiam velle fures fouere. arg. l. meminerint. C. vnde vi. & cap. fin. de præscript. & tot. titu. extr. de furt.

Item in excommunicatione hanc non incidit Princeps alicuius loci, qui prohibet, ne de suis terris, ac locis prædicta extrahantur, etiam si exprimat ne ad Romanam Curiam deferatur, quo ibi rerum harum abundantia sit: nam hic bona fide prohibet, qđ propositum suum declarat. arg. c. cum voluntate. de sen. excom. & l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. atque sic dixit Caie. in Sum. in verb. Excommunicatio. capi. 19. & Nauar. in Man. cap. 27. nume. 64. versi. Secunda, & Armil. in verb. excommunicatio is, &

Martinus Alfons. de Viuald. in Candelabro. p. 2. in explanatione Bullę cœnæ Domini. cas. 8. num. 71. & Iacob. de Graff. libr. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullę Cœnæ Domini. num. 96. & Tolet. eod. excommunicatione. 6. nu. 3. Quare, si ob id etiam prohibeat suos ad Curiam prædicta deferre, quoniam ibi pestis adest, ne illuc euntes peste infecti sua loca etiam redeuntes inficiant, neque hic in excommunicationem incidet, atque sic citati auctores proxime concludunt. Idem & de aliis huiusmodi casibus, vbi bona fide quis impedit eos, qui prædicta eo deferre vellent, vel ob periculum viarum, vel hostium, vel fluminum; vt diximus in præmissis. Non igitur pater impediens filium, ne prædicta ad Curiam deferat ob periculum latronum, vel hostium, vel meretricum, in excommunicationem incidet, vt dixit Iacob. de Graff. ibid. num. 96.

Tertiò in excommunicatione hanc non incidit, qui clam furatur aliquid his, qui ad Romanam Curiam prædicta deferunt; nam Bulla excommunicat solum impediens, & inuadentes, nõ autem furantes; ex quo igitur diuersum est furari à prædictis, et

gº

go. in furantibus Bulla hæc locum non habebit. arg. l. Papinia nus exuli. ff. de min. etenim per huiusmodi furta quis non deterritur, quò minus ad Romanam Curiam prædicta deferat. incidunt vero sine dubio mea sententia latrones, qui itinera obsidēt, & aperte vti eos spoliēt; nam & hi inuadere dicuntur. Et si Viua. ibid. num. 74. assassinum non incidere dixit, qui spoliaret deferentem quid alicui singulari personæ, aut quia vendidit, aut quia donauit, quoniam hæc non sunt ad vsum curiæ. Cuius opinio mihi non placet; nam curia accipitur, ibi pro hominibus, qui sunt in loco, vbi est Curia.

Quartò in excommunicatione hanc non incidit; q̄ eo prædicta deferri nõ permittit, vbi aut Cardinales, aut Romanus Pont. est, sed tamē non sua Curia, & audiētia. Quare, si Summus Pontifex aliquo deambulatum vadat, & secū audiētiā non habeat; id est suos iudices, vel ibi moriā, & adsint Cardinales in excommunicationem non incidet, qui prædicta eo deferri non sinit; nam Residētia Curia ibi non est, vt declarauimus supra.

Postremò in excommunicationem hanc non incidit, qui impedit, ne deferantur ea, quæ ad vsum Romanæ Curia non perti-

nēt; nam, ex quo huic dispositionis huius verba non conueniūt, nec dispositio conuenire debet. arg. l. 4. §. toties ff. de damn. infect. Quare, qui impedit, ne ad Curiam aut psitachi, aut Simig deferantur, & id generis, in excommunicationem hanc nõ incidet. At quid de impediētib. tabellarios, ne litteras deferant, an in excommunicationem incidunt? Ego sentio in hanc poenā non incidere; tum quòd victus nomine litteræ non comprehenduntur, tum quòd ad vsum Romanæ Curia pertinerere non videntur. Nec obstat clausula illa generalis. Aliæ, quæ ad vsum Romanæ Curia necessaria sunt; nam dictio Alia, significat similia antecedentibus, vt DD. ac Iaso. not. in l. quicumque. C. qui admittit: at antecedentia ad victum pertinentia, cuiusmodi litteræ non sunt. Cogita tamen hoc melius.

Vers. Ac etiam eos, qui, ne ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, seu perturbant.

S V M M A.

Prohibens, ne ea, quæ ad victum pertinent,

H h tinent,

inent, & alia supradicta ad Romanam Curiam deferantur, in excommunicationem incidit: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

2 Prohibere quomodo differat ab impedire, seu perturbare.

3 Adducere quid significet.

4 Afferre quid significet.

IN hac parte excommunicantur, qui impediunt eos, qui adducere, vel afferre prædicta ad Romanam Curiam volunt; & sic differt casus hic à superiori; nam in superiori excommunicantur impediētes eos, qui prædicta iā deferūt; hic autem qui deferre volunt, sed nondum deferre ceperunt; & quoniam, quæ diximus antea, & hic locum habent, ob eam rem paucis rem hanc absolue-
4

In excommunicationem hanc igitur incidit omnis, qui prohibet, ne prædicta ad Romanam Curiam deferantur: quæ excommunicatio afficit quacunque ratione prohibeat vel per se, vel per alium.

2 Differt autem prohibere ab impedire, seu perturbare; nā prohibere proprie quis dicitur, qui dicitur quæ impedit, aut verbis iubendo, minando, ne prædi-

cta deferat, aut factis detinēdo ipsum in carcere, vel ratione alia ob eandem causam: impedire vero quoad rem nostram accipitur, ubi quis per obliquum eum moratur, utpote adimēdo ei iumenta, vel res, quas ad Curiam deferre quis vult, & id generis. Perturbare demum significat quocunque alio modo obstacula, & impedimenta opponere, quamuis hic pro impedire simpliciter accipiat.

Verbum verò illud Adducantur, & verbum illud Afferantur, adhibita sunt, quo comprehenderentur, qui quascunque res impediēt, quo minus ad Curiam importarentur. Nam omnia talia partim dicuntur, ut boues, capre, sues, & oves, & id generis; per se enim iter faciunt, & solū necesse est, ut habeant, qui ductor eorum sit. Partim per se venire non possunt, sed necessario requiritur, ut ferantur, cuiusmodi sunt omnia, quæ anima carēt, ut frumentum, vinum, oleum, & alia huiusmodi. Partim & afferri, & duci possunt, sed commodius feruntur, cuiusmodi sunt ædi, agni, galinæ, & minutæ aliæ animantes. Quacunque igitur res ex his quis impedit, quo minus ad Curiam deferatur, vel de eorum numero sit, quæ ducuntur; vel de numero eorum, quæ afferuntur,

runtur, in excommunicationem hanc incidet. Sed iam ad postremam partem huius Capituli veniamus.

Verf. Seu hæc facientes defendunt per se, vel alios, cuiuscunque fuerint ordinis.

S V M M A.

1 Defendentes eos, qui impediūt, ne ea, quæ ad victum pertinent, & alia prædicta ad curiam deferantur, in excommunicationem incidunt: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

2 Impediētes, ne ad usum Romanæ Curie necessaria deferantur, an in alias poenas ab excommunicatione incidant.

IN hac postrema parte huius Capituli excommunicantur ii, qui defendunt impediētes, ne prædicta ad usum Romanæ Curie necessaria ferantur. Et quoniam longiori tractatione pars hæc opus non habet, ob eam rem paucis eam absoluamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit, qui prædictos impediētes defendit: quæ excommunicatio afficit, vel per se, vel per alios, quis defendat; ut dicitur in Bul-

la. Quare qui tribuit ei homines, quo itinera ipsis obsideant, & expolient prædicta deferentes, in excommunicationem hanc incidet. Excipio tamen ubi de iure eos deferenderet, ut pote in casibus, in quibus prædictos defendere licet.

At quid an aliam poenam patientur, qui eos impediunt? Plane sic; nam Gregorius XI. alias poenas his inuit in Bulla incip. Inter Multiplices nobis. lata anno 1587. die septima Maii. Pont. sui anno sexto. Sed de excommunicatione hac satis, ad Caput Nonum descendamus.

De excommunicatione lata contra offendentes eos, qui ad Sedem Apostolicam eunt, ab eave recedunt. Nec non in usurpantes iurisdictionem in eosdē, dum in Curia morantur. C. IX.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, & recedentes ab eadem sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliant, capiunt, detinent. Nec non illos omnes, qui iurisdictionem or-

dinariam, vel delegatam à nobis, vel nostris iudicibus non habentes illam sibi temere vindicantes similia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.

S V M M A.

1. Sedes Apostolica quid sit.

2. Sedem Apostolicam adire, ab ea recedere quisnam dicatur.

CAPVT hoc diuiditur in duas primarias partes quarum secunda incipit ibi. Nec non illos. In prima excommunicatio fertur ob quinque causas, de quibus singulis sigillatim agendum est. Sed quoniam excommunicatio hæc in eos fertur, qui vno ex quinque modis, seu causis ad Sedem Apostolicam venientes, & recedentes offendunt, ob eam rem duo præmittenda sunt, quorum hanc dilucidorem habeamus. Primum quid sit Sedes Apostolica, & ubi esse dicatur. Alterum quisnam dicatur ad Sedem Apostolicam venire, & ab ea recedere.

1. Quoad primum igitur, quoniam Sedes Apostolica idem est, quod Romana Curia, & ubi est

Curia Romana, ibi Sedes Apostolica est; siue Romæ, siue alibi sit, vt dixit Tolet. in Bulla Coenæ Domini, excommunicatio. 7. n. 2. ob eam rem, quoniam in superiori capite quid esset Romana Curia declarauimus, quæ huc pertinent illinc sumemus.

2. Quoad secundum, scilicet quod nã dicatur ad apostolicam sedem venire, vel ab ea recedere, concludendum est breuiter eum ad Apostolicam Sedem dici venire, qui aut ratione ordinis, aut ratione iurisdictionis aliquid gerere apud Sedem Apostolicam, vel ab ea impetrare vult. Ratione ordinis, vt pote vel vt consecratio aliqua fiat, vel ordinis collatio, & id generis. Ratione vero iurisdictionis, vt pote vel vt appellacionem prosequatur, vel iudicem impetret, vel vt beneficium aliquod sibi conferatur, pensionemve consequatur, vel secum in voto castitatis, religionisve dispensetur, indulgentia tribuatur, & alia huiusmodi; vt enim prædicta ordinis, ita hæc iurisdictionis Ecclesiasticæ sunt vt sensit Gloss. communiter recept. in c. transmissam. de electi. Et quoniam Romanus Pontifex non solum iurisdictionem Ecclesiasticam habet in utroque foro, verum etiam & secularem in statu Ecclesiæ, ob eam rem & qui,

vt

vt consequatur officium aliquod, vel magistratum, vel gratiam aliquam, ad Sedem Apostolicam proficiscitur; vel vt præster, quod debet ledi Apostolicæ ob quam cunque causam, vt pote vel vt præstet canonem pro feudo aliquo, quod facit Hispaniarum Rex singulis annis; hi omnes ad Sedem Apostolicam venire dicuntur; si cut etiam, qui venit, vt obedientiam præstet Romano Pontifici, & vt agnoscat illum tanquam Caput totius Ecclesiæ. Id quod me præsertim factum est à Rege Poloniæ per suum nuncium, atque sic sensit Tolet. in Bulla Coenæ Domini Excommunicatio. 7. num. 2. nam ait venientes ad Sedem Apostolicam eos intelligi, qui ratione Summi Pontificis veniunt, & non qui ratione stationis, vel indulgentiarum, & cæteræ. sed habentes negotium, præensionem, gratiam, vel quid aliud, median te, vel interueniente Papa, siue sit Romæ, siue alibi. Hæc Tolet. His sic præmissis iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

1. Interficiens eos, qui ad Sedem Apostolicam veniunt, in excommunicatione incidit: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

2. Interficiens iudeos, aliosve a Christiana religione remotos euntes ad Sedem Apostolicam in excommunicationem incidit.

3. Interficiens clericum euntem ad Sedem Apostolicam in duas excommunicationes incidit.

4. Interficiens euntem ad Sedem Apostolicam quando in excommunicationem non incidat.

1.

S Præmissis iam dictis, videamus quinam in excommunicationem hanc incidant. In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui interficiunt eos, qui ad Sedem Apostolicam veniunt; quæ excommunicatio multis modis amplificatur.

Nam primo afficit vniuersos, qui tales interficiunt ob dictionem illam Omnes, quæ neminem excludit. arg. l. Iulianus. ff. de lega. 3. & c. si romanorum. dif. 19. Quare vel laicus, vel clericus sit, vel priuata persona, vel publica, vel seruus, vel liber, vel vir, vel mulier, Bullam in hoc offendens in excommunicationem hanc incidet.

Item excommunicatio hæc afficit vel quis per se, vel alterius opera quem interficiat, vt habetur in hoc Capite, ibi sua, vel aliorum opera. Qui ergo vel mandat, vel iubet, vt venientes ad sedem

dem

dem Apostolicam quis interficiat, & mandans, iubens, consulensve in excommunicatione incidit: & qui mandatum, iussum, consiliumve exequitur.

Tertio excommunicatio hæc afficit interficientes, quicumque sint, quos interficiunt; nam Bulla excommunicat, qui interficiunt venientes ad Sedem Apostolicam, & sic non distinguit quæ nã sint; ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Item indefinite loquitur, at indefinite uniuersalis vim habet, arg. l. si plures, & ibi Bart. ff. de leg. 2. Quare, vel interficiant personas priuatas, vel publicas; vel clericos, vel laicos; vel nomine suo, alieno euntes, ut aduocatos, procuratores, sollicitatores, in excommunicationem hanc incident. †
 2 Item non solum si christianos interficiant, poenam hanc subeunt; verum etiam & si iudeos, aliosve à christiana religione remotos, vel hæreticos, vel excommunicatos, vel interdictos, vel
 3 suspensos, quandoquidem in Apostolicæ Sedis tutela recipiuntur; nemini enim ad se venientis finem claudit. arg. ca. super his. de hæret. libr. 6. sic enim & à familia publica capti interfici à nemine possunt, ut DD. communiter concludunt. Tertio, vel sint

hostes eorum à quibus interficiuntur. Postremo, vel seruos predictorum interficiant, nam, ubi priuilegium alicui conceditur, & suis seruis, & familiæ suæ concessum intelligitur, sine quibus concessio priuilegio commode, & pro honoris sui dignitate, uti nõ potest, ut habetur in c. licet. § cum conceditur. de priuilegi. lib. 1. 6. & arg. c. præterea. de off. dele. in antiq. & l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. Quare Nuncius Regis Poloniæ, qui ad præstandam obedientiam Romano Ponti. Romam venit, priuilegium hoc habebat, & quoniam pro regis sui dignitate multos secum duxit, & familiam multam, ob eam rem omnes de sua familia, cuiuscunque generis, ac dignitatis essent, vel coqui, vel quæ equos alunt, priuilegium hoc habebant. Ex quibus iam patet interficietem alium à clerico, esto etiam christianus non sit, in excommunicationem incidere, si interficiatur, qui ad Sedem Apostolicam venit. At quid † si quis interficiat clericum eodem euntem, an in excommunicationes duas incidet? in alteram, quia clericus est ob ca. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. in alteram, quia ad Sedem Apostolicam vadit? Plane ego censo in duas excommunicationes hunc incidere, ut in simili asseruimus

seruimus in Tractatu nostro de Censuris Tab. 1. cap. 16. §. 3. nu. 4. quosunque igitur ad Apostolicam Sedem euntes quis interficiat, in excommunicationem hanc incidet.

Quarto excommunicatio hæc afficit interficientem euntem ad Sedem Apostolicam, statim atque domo egressus est, & iter suscepit. arg. ca. dilecti filii, 2. de appell. etenim statim atque quis iter arripuit ad Sedem Apostolicam, venire ad eam dicitur, ut patet, ergo qui eum interficit, in excommunicationem hanc incidit, ut habetur in hoc Capite in principio.

Quinto excommunicatio hæc afficit pro quacunque causa ad Apostolicam Sedem euntem quis interficiat; vel igitur eat, ut gratiam consequatur, ut pote beneficium, pensionem, indulgentiam, dispensationem aliquam, & id generis, vel magistratum, vel ut canonem pro feudo soluat, vel obedientiam præstet, vel causam agat apud quemcunque Iudicem Sedis Apostolicæ, & id generis, hunc interficiens in poenam hanc incidet; quandoquidem hunc ad Apostolicam sedem ire antea præbauimus.

Sexto excommunicatio hæc afficit, quacunque ratione quis hos interficiat, vel ferro, vel ve-

nero, vel aliis insidiis, ut pote diruendo pontem, per quem sunt transitori, ut transeuntes super illum statim cadant, vel fame, multis enim modis inferri mors potest, ut per se patet, & ut habetur in l. vnic. C. de emendat. seruor. idque merito, etenim Bulla effectum prohibere, non modum considerare voluit; ac propterea quacunque ratione id fiat, nihil interest. arg. ca. cum quid vna via iunct. Gloss. de regu. iur. lib. 6.

Septimo excommunicatio hæc afficit, ubiunque Sedes Apostolica sit; nam simpliciter punit Bulla, qui interficit euntem ad Sedem Apostolicam, nec distinguit, ubi sit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Vel igitur Romæ, vel alibi, ut modo Ferrariæ, sit, ad eam euntem interficiens, in excommunicationem incidet. Verum, quid si quis existimans Romæ esse Sedem Apostolicam, cum alibi sit, Romam eat, an, quæ tunc Romam euntem interficit, excommunicatione obligabitur? Ego censo & hunc ea poena obligari; nam, esto erret, ad Sedem Apostolicam tamen eundi propositum habet, atque ita. Hi omnes ergo excommunicatione hac obvoluentur.

Octauo afficit excommunicatio

rio hæc interficientem, esto interficiat non ob Romane curiæ odiū; sed ob aliā cām, vt pote; vel ob inimicitias, vel vt pecuniis spoliet; atq. sic sensit quoq. Martinus Alfons. de Viu. in Candelabro in explanatione Bullæ Coenæ Domini. ca. 9. nu. 81. Idque merito; nam solum Bulla inspicit interficiētem eum, qui ad Apostolicam Sedem vadit; & ob id non curat, quamobrē interficiat, sicut etiam Ecclesia excommunicat iniiciētem manus violentas in Ecclesiasticam personam. in c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. ob quamcumque causam iniiciat: sed iam, qui poenam hanc euadūt, explicemus.

4 Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui tales euntes, interficiendo mortiferè non peccat, nam in excommunicationem maiorem, quis non incidit, vbi mortiferè non peccatur. argu. c. nullus, & c. nemo Episcopus. 1. 1. q. 3. Quare, si iudex aliquem interficiendum curauit, qui ad Sedē Apostolicam ibat pro impetrando beneficio, propterea quod in suo territorio iniuriam aliquam, & delictum graue fecit, in poenā hanc non incidet; non enim verisimile est Bullam velle excommunicare iustè quem punientē, argu. c. erit autem lex. d. 4. & ca.

2. in fin. de iis, quæ fiunt à maiore. part. cap. & l. sancimus. C. de pe. & l. meminerint. C. vnde vi, alioquin delinquendi ansa daretur, quod absurdum est, & ob id non dicendum. argu. l. nam absurdū. ff. de bon. libert. atque sic dixit Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullæ Coenæ Domini. artic. 7. in verb. Recedentes, idem dixit quoque Martinus Alfons. de Viuald. in Candelabro, in explanatione Bullæ Coenæ Domini. ca. 9. nu. 82. nam, vt ipse ait, non tunc punitur, vt Romipeta, sed vt offendens. Si itidem iens ad Sedem Apostolicam quē offendat, & offensus ratione aliate defendere non potens ipsum interficiat, excommunicationē hanc euitabit, argu. c. dilecto. de sent. excom. libr. 6. & Clem. 1. de homicid. & l. vt vim. ff. de iustit. & iur. atque sic Viuald. ibid. sensit. Non denique si casu, & sine culpa eum interficiat. Quid. n. si furiosus factus ad Sedē Apostolicam euntem obuiam factū interficiat? Planè poenam hanc effugiet. arg. cit. Clem. 1. de homicid. & c. Apostolicæ. de cleri. excom. min. etenim afflictio afflicto addenda non est, arg. l. diuus. ff. de off. præsid.

Secundo loco in excommunicationem hanc non incidit, qui interficit euntem ad Sedē Aposto-

stolicā id probabiliter ignorās, tum quod qui clericum ignorans percutit, in excommunicationem non incidit, vt habetur in c. si verò aliquis, & ibi cōmuniter not. de sent. excom. & facit Clem. 1. in verb. Scientes, & ibi not. Zabar. nu. 3. versu. Sexto not. de poen. tum quod, qui furatur in loco, ignorās extare ibi statutum excommunicans furātem, excommunicationem illā euitat, vt habetur in c. fin. de cōstit. libr. 6. Neque igitur hic in excommunicationem hanc incidet; quamuis alias puniatur.

Tertiò in excommunicationem non incidit, qui interficit eum, qui eo vadit, vbi est Apostolica sedes; sed non eo animo, quo aliquid cum ipsa agat; nam Bulla solum eos excommunicat, qui venientem ad Sedem Apostolicam interficiunt, & sic eum, qui aliquid a Sede Apostolica vult, ergo secus si alios, inclusio enim vnus alterius exclusio est. arg. c. non ne. de præsum. & l. cum prætor. ff. de iud. & limitata causa limitatum producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acqui. rer. domin. Quare qui eo vadunt, vel ad vineas fodiendas, vel agros, hortos, fundosq. colēdos, vel ad alicui inferuēdum, vel ad ædificia construenda, vel ad operam litteris dandam, vel

animi causa, hos interficiens, vbi capitis huius Bullæ in excommunicationem hanc non incidet, atque sic sensit Caieta. in Sum. in verb. Excommunicatio. capi. 14. versu. Sed hic sunt aduertenda multa, ibi. Ac per hoc oportet, & Nauar. in Man. cap. 27. numer. 65. versu. Secunda. Sed de eunte ad Sedem Apostolicam satis; ad recedentem ab ea veniamus, & de ipso etiam regulā ponamus.

S V M M A.

Interficiens recedentem à Sede Apostolica in excommunicationē incidit: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur; vbi & quousque priuilegium hoc duret, & vagabundo quandiu proficit, explicatur.

II.

Quando in excommunicationem incidant, qui offendunt euntem ad Sedem Apostolicam vidimus, iam qui eadem obligantur offendentes eos, qui ab ea recedunt, videamus. † In excommunicationem hanc igitur incidit, qui à Sede Apostolica recedentem interficit, vt habet in initio huius Capituli, ibi. Et recedentes: idque merito; nā & securitate publica de venien-

do ad aliquem locum data, quæ vulgò dicitur Saluo cōdoto, & de recedendo data esse intelligitur, vt id pluribus probauit Fel. in c. fin. nu. 1. cum multis seq. de tregu. & pac. & Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ Cæ næ Domini. art. 7. in verb. Recedentes; etenim priuilegium datum ad eundem, & ad morādū, & ad recedendum datum censetur. arg. c. quia diuersitatem. in fin. de concess. præben. & ibi no. Abba. nu. 6. Et hæc excommunicatio afficit in quacunque itineris parte quis talem interficiat; quousque domum redierit; nam sicut qs priuilegium hoc habet eundo ad Sedem Apostolicam, statim atque domo egressus est, quousque ad Sedem Apostolicam peruenerit: ita & cōtrario domum rediens priuilegiū hoc habebit, quousque domum redierit; vt quod operatur propositū in proposito, operatur oppositū in opposito, arg. l. fin. §. fin. ff. de fund. instruct. sic enim & de securitate data dicitur. At qd de vagabundo, qui ad Sedem Apostolicā pro habenda licentia aliqua seu priuilegio venit, quādo & recedens, & veniens priuilegium hoc habebit? Plane in veniendo, statim atque hoc animo concepit, & ob id iter aggressus est; nam ibi domicilium habere

intelligitur, vnde recedit; quāobrem etiam fit, vt si Paschatis tempore illic esset, ibi Euchari stiam sumere deberet, vt DD. cōcludunt, & de delictis etiā conueniretur; vnde illud, vbi te inuenio, ibi te iudico, vt dixit Gloss. in l. 1. in verb. Reperiūtur. C. vbi de crim. ag. oport. In recedēdo autem statim atque ab Apostolica sede discessit, illud amittit; quoniam ex quo vagatur, & domicilium nusquam constitutum habet, sed totus terrarum orbis patria ipsi domicilium est; ob eā rem statim ad suum domiciliū puenisse existimatur; alioquin priuilegiū hoc semper haberet, ex quo nunquam ad patriam, ac domicilium quod non habet, pueniret, quod est absurdum.

Item affi. it excommunicatio hæc, vel infecta re ab Apostolica sede discesserit; nā Bulla non distinguit; ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Verū quid de eo, qui iter ad Apostolicam Sedem cœpit, & antequam ad Apostolicam Sedem peruenit, itineris eius poenituit, cœptum que iter non perfecit; an qui domum ipsum redeuntem interficit, in excommunicationē hanc incidet? Ego censeo hunc in excommunicationem non incidere; nam reuera ab ipsa non recessit,

fit, quod requirit Bulla, dum inquit. Et recedentes ab eadem: scilicet autem si ob morbum, vel aliquam iustam causam iter non perfecit; nam ex verisimili, & probabili mente auctoris Bullæ priuilegio frui existimandum hunc censeo.

Postremò afficit excommunicatio hæc in omnibus casibus, quibus superior. Item omnes etiam exceptiones prædictas in eadē regula patitur. Sed de regula hac satis; ad aliam veniamus.

Verf. Mutilant.

S V M M A.

- 1 Mutilare quid sit.
- 2 Mutilantes eos, qui ad Apostolicam Sedem eunt, in excommunicationem incidunt: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 3 Membri partem abscindens, an mutilare hic dicatur, & in excommunicationem incidat, si eunti ad Sedem Apostolicā abscindat membri partem.
- 4 Dentem euellēs eunti ad sedem Apostolicam, an in excommunicationem incidat.
- 5 Verberans euntem ad Sedem Apostolicam, an in excommunicationem incidat.

HIC secunda causa habetur, quam obrem in excommunicationem hanc quis incidit; quæ est, vbi quis euntes ad Apostolicam Sedem, ab eadem recedentes mutilat: quam rem vt dilucidiorē habeamus, præmittendum est, quid sit mutilare.

Mutilare igitur nihil aliud est, quàm membrum aliquod corporis abscindere, vt probatur in Clem. 1. de homicid. & apertius in capen. de corpo. vit. ibi, Manu altera mutilatus. Quibus verbis significatur eum abscissam manū habere, & sic mutilum eum dici, qui abscissum membrum aliquod habet, atque sic sensit Maiol. in Tractatu suo de irregular. cap. 14. nu. 1. & Nauar. in Man. capi. 27. nu. 206. & nu. 208. Hoc præmissis, iam regulam de more ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui mutilant, seu abscindunt membrum aliquod iis, qui ad Apostolicam Sedem eunt, vt habetur in versicu. proposito.

Quæ excommunicatio afficit in omnibus casibus, quos in superioribus regulis posuimus, & ob id vel per se, vel per alios qs id faciat, in excommunicationē hanc incidet. Siue ergo quis o-

culum eruat, siue manum, brachiumve abscindat, excommunicatione hac obligabitur.

3 At quid si quis non membrum aliquod abscindat, sed membri partem, an in excommunicationem hanc incidet? Item quid de eo, qui hos verberat, vulneratve tantum? Quid de euellente, seu proiciente ipsis dentem?

Quoad primam quaestionem videbatur dicendum hunc in excommunicationem hanc non incidere, ex quo mutilare membrum abscindere significat. Contrariam opinionem tamen veriorē censeo. Primum, quoniam mutilare significat abscindere. arg. cit. ca. 4 pen. de corp. vit. iunct. ca. si quis absciderit. d. 55. at, qui partem abscindit, abscindere sine dubio dicitur, atq. sic sensisse videtur Zab. in Clem. 1. nu. 1 r. q. 10. ibi. Decimò quæro an ex qualibet mutilatione. Postremo facit ca. qui partem. d. ead. 55. vbi, q. partem cuiuslibet digiti sibi abscindit, irregularis efficitur, vt ibi habetur, & tamen, ob abscissionem partis alicuius corporis, non redditur quis irregularis, nisi pars illa corporis membrum sit, vt DD. communiter inquit. Nec obstat ratio in initio proposita, quandoquidem non excludit ipsum totum suas partes. arg. c. plus semper. de reg. iur. lib.

6. & c. in toto. eode. & qui partem membri ergo abscindet, in excommunicationem hanc incidet. Excipio tamen, vbi quis aliquid membrum abscinderet, quamobrē membrum diminutum non reddetur; exempli gratia, si ex manu pars aliqua carnis abscindatur; & de quaestione hac satis. Ex qua declarantur verba proposita, scilicet prædictos mutilantē in excommunicationem hanc non solum incidere, vbi membrum integrum abscindit; verum etiā & vbi partem membri. Iam igitur quaestionem aliam aggrediamur. Et primo tertiam.

4 An igitur dentem his euellēs in excommunicationem hanc incidet, si hoc faciat illum percutiendō? Ego censeo hunc in excommunicationem incidere. Et hoc ob eam potissimum rationē quoniam dentes proprium officium habent; nam vocis organa sunt, robustum fulerum linguæ exhibētes, simulque alimēti ministri, partim ipsum secātes, partim continentes, vt inquit Basil. in homil. 3. in fine, quem refert Maiol. in eod. Tractat. de irregularit. cap. 24. Nec repugnat, quatenus Inn. inquit in ca. significauit. de corp. vit. dentes inter membra non numerari, nam præter responsonem, quam dedit Maiol. in eod. capi. Ego dictum Innoc.

noc. locum habere dico in irregularitate; nam quod dentes, si deficient, non impediunt, neque etiam dedecori sunt ad diuina faciendā; ob eam rem inter membra dentes non numerari, scilicet, quæ irregularem reddunt, Innoc. existimauit; etenim verba secundum subiectam materiā intelligenda sunt. arg. l. si vno. ff. loca. & l. plenum. §. equitii. ff. de vsu. & habit. at in eo c. significauit, & in toto eo titu. de impedimētis, quæ irregularem reddūt, agitur; iure igitur dictum Inno. in hanc sententiam accipiendū est; & de quaestione hac etiam satis. Ex qua habetur ampliatio alia ad propositam regulā, vt scilicet in excommunicationē hanc incidat etiam, qui vi, ac dolo dentem euulserit.

5 Postrema quaestio, hæc est, quid de verberante prædictos, an & hic excommunicatione hac obuoluatur? sicut etiam vulnerans? Ego breuiter cōcludo neutrum horum in excommunicationem hanc incidere. Primò, quia nulla verba huius Capituli illis conueniunt; aliud enim est interficere, mutilare, spoliare, & vulnerare, quæ in ipso desiderantur: ex quo igitur verba dispositionis hisce non conueniunt; nec dispositio. arg. l. 4. §. toties. 1 ff. de damn. infect. etenim ex di-

uersis non fit illatio. arg. l. Papi-nianus exuli. ff. de min. Præterea quoniam, vbi canones volunt & verberantem comprehendere, id expriment, vt habetur in Clem. 1. de homicid. ibi. Percussit, quod significat idē, quod verberauerit: quod etiam facit Bulla hæc in Cap. decimo, & in Ca. Vndecimo: ergo, ex quo hic non dixit, nec nos dicere debemus. arg. l. de prætio. ff. de publ. in rem act. Postremò facit, quoniam sumus in pœnis; ergo strictior interpretatio faciēda est. arg. c. in pœnis, & ca. odia. de reg. iur. lib. 6. & l. interpretatatione. ff. de pœn. Concludo igitur nec verberantem, nec vulnerantem in pœnam hanc incidere. Ex qua conclusione exceptio nem habemus ad regulam propositam; alias vero exceptiones colligere possumus ex propositis regulis antea. Et hæc, quæ diximus de mutilante eūtes ad Sedem Apostolicam, dicta esse intelligimus & de mutilante recedentes ab eadem. Sed iam ad reliqua transeamus.

Verf. Spoliant.

S V M M A.

- 1 Spoliare proprie quid sit.
2 Spoliare quot modis contingat.
3 Spol-

- 3 Spoliatus hic quando in excommunicationem incidat.
- 4 Spoliatus euntem ad Apostolicam Sedem in excommunicationem incidit: quae excommunicatione, quousque pateat, declaratur.
- 5 Spoliatus uxore sua maritum euntem ad Apostolicam Sedem, an in excommunicationem incidat.
- 6 Spoliatus euntem ad Apostolicam Sedem an in excommunicationem incidat, si is rebus eum spoliaret, quas ei accommodauit.
- 7 Spoliatus euntem ad Apostolicam Sedem quando in excommunicationem non incidat.

HIC tertia causa habetur, quam obrere in excommunicationem quis incidit ad Apostolicam Sedem accedentes, recedentesve offendens: quae est, ubi quis eos spoliaret: quam excommunicationem ut dilucidior habeamus, praemittenda haec sunt. Primum quid sit Spoliare. Item quot modis quis spoliare dicatur, & in quam partem hic accipiat. Postremo, quibus rebus praedictos spoliando in excommunicationem haec quis incidat.

Quoad primam igitur Spoliare proprie nil aliud est, quam spolia alicui inuito eximere, atque exuere. Hinc Cicero pro Pla-

inquit. Est enim grauius spoliare fortunis, quam non augeri dignitate, & de hoc primo satis.

Quoad secundum, duobus modis spoliare contingit iuste, & iniuste. Iuste, ubi hostes spoliatur, iudiceve legitime procedente auctore. Hinc Liu. libr. 1. inquit Regem in prelio obtruncat, & spoliatur. Iniuste vero, ubi in aliis casibus quis spoliatur, & in hoc casu dicitur proprie, & sumitur pro praedari, & furari. Hinc Terent. in Hec. quin spoliatus, mutilus, laceres; & in hanc partem hic accipitur; ex quo enim excommunicantur, qui spoliatur, in deteriore partem accipiendum hoc est; quando quidem pro delicto, non autem pro virtute poena inferunt. arg. c. 2. de iis, quae fiunt a maior. part. c. in fine, & l. lancimus. C. de poen.

Quoad tertium denique, si spoliare duobus modis contingit rebus scilicet mobilibus, & immobilibus, ut in c. ex transmissa & in c. litteras, & in c. sepe, & toto tit. de restitu. spolia. tamen hic pro spoliare praedictos re mobili accipiendum est; nam Ecclesia hos tueri vult in iis, quae seculum habent, quo iter peragere possint, quod non contingit in rebus immobilibus, quas secum ferre nequeunt. His sic praemissis, iam regulam de more ponamus.

In

In excommunicationem hanc igitur incidit, qui spoliatur euntem ad Apostolicam Sedem. Quae excommunicatione afficit, quicumque sit, qui spoliatur, ut in antecedentibus regulis etiam diximus; vel priuata persona igitur sit, vel publica, & ob id iure magistratus tales spoliatur (modo iniuste id faciat) in excommunicationem hanc incidet. arg. ca. conquarente. de restit. spol.

Item excommunicatione haec afficit, vel vi, vel dolo quis spoliatur, vi aperte aggrediendo praedictos, ut latrones, & exules superiorum temporum in his regionibus faciebant; dolo, ubi furtim, quod fures facere consueuerunt. arg. §. furtum autem vel a Furuo. in Instit. de oblig. quae ex delicto. na. §. Dolo etiam si promittat se eos tutos ducturum per aliquem locum, ubi latrones adesse inquit, cum id falsum sit, modo tantum pecuniae illi tribuant.

Tertio afficit excommunicatione haec, quicumque sint, qui spoliatur, ut diximus in prima regula huius Capituli; vel igitur sint christiani, vel non christiani, priuilegium hoc habebunt; nam concessum illud est in fauorem Apostolicae Sedis; ac propterea nemo alterius vitio priuari eo debet. arg. ca. si diligenti. de for. compet. & ca. contingit. de

sent. excom.

Quarto excommunicatione haec afficit, quibuscumque rebus ipsos quis spoliatur; nam Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de praetio. ff. de publ. in rem act. Vel igitur pecunia, vel pannis, seu vestibus, vel iumentis tales quis spoliatur, in excommunicationem hanc incidit. At quid, si quis adimeret uxorem, quam secum duxit, vel filios, vel seruos, quos in potestate habet ad Apostolicam Sedem vadens, an in excommunicationem hic incidit? Ego censeo & hunc poenam hanc non euadere; nam & uxore quis spoliari dicitur. arg. c. ex transmissa, & c. conquarente. de restitu. spo. quodcumque igitur sit, quod auferatur, poena hac quis plectitur. Id quod lectum habet, non solum, ubi rebus omnibus spoliatur, quod dubitatione caret, verum etiam & ubi aliquibus; tum quod Bulla non distinguit, ut iam dixi, cum quod quis spoliatur quem aliquibus rebus eum vere spoliatur, & sic ei Bullae verba conueniunt, ergo & dispositio. arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. tum quod valet argumentum de toto ad partem. arg. l. quae de tota. ff. de rei vind.

Quinto excommunicatione haec afficit hos spoliatur, vel res sint ipsorum spoliatorum omnino,

vel

vel quo ad vsum tantum, vt pote, quia fuerunt ipsis accommodatae; nam, quod ipsarum cura ad eos pertinet, ob eam rem suę dici possunt; quamobrem etiā fit, vt actionem furti contra auferentem etiam habeant. §. furti autē actio. in Instit. de obliga. quæ ex delict. nasc. Addo Bullam nō distinguere, quibus rebus spoliatur accedentes ad Romanam Curiam. † Verum quid si is, qui res tales eis accommodauit, hos ipsis expoliat, an in pœnam hanc incidet? Ego censeo & hunc in excommunicationem incidere, vbi ad eum finem accommodauit vt ad Apostolicam Sedem lectū ferre possent, vt pote equum, vestes, arma, & id generis; nam iniuste facit, ex quo à cōtractu discedit; cum cōtractus ab initio voluntatis, & postea necessitatis sint. arg. l. sicut. C. de acti. & oblig. Præterea obligatus est pmittere, vt accommodatis reb. ad eum finem vtatur, cuius gratia accommodatae sunt; alioquin tenetur, & peccat, vt habetur in c. 1. de comodat. & in l. in comodata. ff. comodat. & not. Nauar. in Man. cap. 17. nu. 182. Verum quid si res ipsas accommodauit, non vt secum ferret, sed vt domi vteretur, an auferendo in pœnam hanc incidet? Et quid si ad Apostolicam Sedem accedens

spolietur rebus, quas furat⁹ est, ab ipso domino? Ego sic distinguendum censeo. Aut auctoritate iudicis dominus rei eum spoliat, & in hoc casu hunc in excommunicationem nō incidere cōcludo, non enim peccat, qui auctoritate iudicis aliquid consequitur. arg. l. iuste possidet. ff. de acquir. possess. & l. Gracchus. C. de adulter. Aut sine auctoritate iudicis res suas auferit, & in hoc casu, si periculum est, ne ipsa amittat iudicem adeundo, licite eas auferit; nam & debitorē fugitium auctoritate propria capere possumus, vt habetur in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. de iis, qui in fraud. credi. not. Ias. in l. vinum. nu. 3. ff. si cert. pet. Aut auctoritate iudicis suam consequi potest, & in hoc casu in excommunicationem hūc incidere censeo; nam iniuste facit, ex quo propria auctoritate sibi ius dicit cōtra C. ne quis in sua cau. iudicet, quamobrem etiam punitur, vt habetur in §. ita tamē. in Instit. de vi bo. rapt. & facit quoque c. 1. de restit. spo. Vel igitur res furtiuae sint, iniuste spoliari prædicti nō debent; alioquin in excommunicationem spoliates incidunt.

Postremò excommunicatio hæc afficit spoliates, etiā si res quas auferunt, per aliam personā hiferant,

ferant, vt pote per mulionem, & id generis, modo tamen spoliates sciāt res tales horum esse; alioquin si id p̄babiliter ignorent, pœnam huius capituli euadent, arg. c. fin. de constit. libr. 6. & c. Apostolicæ. de cler. excommunicati. Sicut etiam in excommunicationem incidūt, qui famulos, quos secum ducunt, suis reb. us spoliant, quando quidem eodē priuilegio, quo sui domini fruuntur. arg. c. licet. §. fin. de priuileg. li. 6. Hi ergo in excommunicationem hanc incidunt, iam qui pœnam hanc euadunt, explicemus.

7 Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui hos iuste spoliāt, vt pote auctoritate iudicis, vt vidimus supra, vel quia spoliati ab eisdē in continenti eosdem spoliauerūt. arg. c. olim. de restit. spoli.

Item in excommunicationem hanc non incidunt, qui reb. hos spoliant, quas domi reliquerunt vel sint mobiles, vel immobiles, nam priuilegium hoc concessum est pro reb. quas secum ferunt in itinere, non autem pro iis, quas domi reliquerunt; eas enim ordinario iure tuendas reliquit: quamuis si ordinarii locorum suos subditos pro suis negotiis ad Apostolicam sedem eūtes beneficiis priuent, priuatio nulla sit, & ipsi in censu

ras incidant, vt habetur in extra uag. diuina. de priuileg.

Postremò pœnam hanc euadunt, vbi rem paruam hisce subripiunt ob rationes, quas diximus. Sed de hoc satis, ad reliqua descendamus, si illud prius addiderimus, quæ de spoliatis euntes ad Apostolicam Sedem diximus; & ad spoliates ab ea recedentes pertinere.

Verf. Capiunt.

S V M M A.

1 Capiunt eos, qui ad Sedem Apostolicam eunt in excommunicationem incidunt: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

2 Capiunt eos, qui ad Apostolicam Sedem eunt, quando in excommunicationem non incidunt.

N hac parte excommunicantur capientes eos, qui ad Sedem Apostolicam eunt, vel ab ea recedunt, & quoniam quid sit capere, & quid hoc significet, satis notum est; ob eam rem eius explicatio ne omitta, regulam more nostro ponamus.

In excommunicationem hanc igitur, † incidunt, qui capiunt eos, qui ad Sedem Apostolicam eunt, vt diximus. Quæ excommunicatio afficit prædictos in om-

nibus casibus, in quibus eam interficientes, ac mutilantes afficere antea diximus. Vel per se igitur, vel per alios id faciant, excommunicatione hac obligantur.

Item excommunicatio hæc afficit, esto capti ratione quæpiã capientium manus effugiant; nã ex quo Bulla tales ipso iure excommunicat, statim atque hoste ceperunt, in excommunicationem hanc incident. arg. ca. pastoralis. §. fin. de appella. esto igitur deinceps eorum manus euadant, sponteve dimittant, nõ idcirco tamẽ excommunicatione absoluentur. arg. ca. cum desideres, & c. peruenit, de sentẽ. excom. At quid de mandante capi, vel iubente quid iuris, si hũc mandati poeniteat? Hoc alibi de clarauimus, iam eos qui poenã hanc euadunt, ponamus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incident, qui in iis casibus capiunt, in quibus & interfici, mutilariue ipsos posse antea diximus. Quare si quis hos capiat ob delictum aliquod, quo à iudice puniantur, vel ne in manus hostium incidãt, neue periculum aliquod ad eant, veletiam ioco, excommunicationẽ hanc euadent, ex quo enim talis poena infertur, vbi dolus adest, inferri existimatur. ar-

gu. c. nullus. & ca. nemo Episcoporum. 11. q. 3.

Postremò excipitur, quis conatus est hos capere, sed non potuit; nam neque hic in excommunicationem hanc incidet; tũ quã verba cum effectu intelligenda sunt, arg. l. 1. §. hæc verba. ff. quã quisque iur. & c. relatum. de cle. non resident. tum quòd, vbi poena infertur, ipso iure delictum consummatum requiritur, quo quõs in eam incidat, vt tradidit Ioan. Andr. in ca. in poenis in mercur. lib. 6. quem sequitur Ancharan. in Clem. multorum. nu. 5. versi. Quintò. de poen. Facit quoque quod dixit Zabar. in Clemen. cupientes. §. fin. versi. Tertio quæro. eod. vbi ait in eam excommunicationem clericos, religiosve non incidere, qui suadent cuiquam, vt sepulturam eligat, si ipsam nõ eligat; ergo idem hic. Sed iam reliqua prosequamur, cũ illud addiderimus, quæ de capiente euntem ad Sedẽ Apostolicam diximus, & de capiente ab ea recedentem dicta nos esse velle.

Verf. Detinent.

S V M M A.

1 Detinere quid significat.

2 Detinentes, qui ad Apostolicam Sedem

- dem eunt, in excommunicationẽ incident: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 3 Detinentes, qui ad Apostolicã Sedem eunt, quando in excommunicationem non incidat.
- 4 Capiens, detinens, spolians, mutilans, interfici ens euntem ad Apostolicam Sedem an in plures excommunicationes incidat.

In hac parte excommunicantur ob aliã causam offendentes eos, qui ad Sedẽ Apostolicam eunt, ab eave recedunt, vbi scilicet eos detinent; tãquam excommunicationem, vt dilucidiorẽ habeamus, sciendum est, verbum hoc Detinere in duas sententias accipi posse. Primò, vbi quis aliquem captũ detinet. Secundo loco, vbi quis aliquẽ moratur, seu impedit iuxta illud Terent. in Eunuch. Detineo te fortasse, & in Phor. Polme detinuit morbus. Item sciendum est in re nostra in vtrãque sententiam accipi posse, vbi scilicet vel captum detinent, vel nõ captum dolo malo impediunt, vel morantur; nam ratio prohibitionis ea est, vt liber accessus sit ad Apostolicam Sedem, quæ libertas impeditur quacunque ratione dolo malo venientẽ quõs moretur, vt per se patet. His præ-

missis, iam regulam instituto nostro ponamus.

In excommunicationẽ hanc igitur incidit, qui euntem ad Sedem Apostolicã detinet; vel captum, vel non captum. Quæ excommunicatio afficit; vel per se, vel per alios eos detineat, vt habetur in Bulla.

Item afficit excommunicatio hæc eos, qui ab aliis captos ipsi detinent; non enim Bulla distinguit, à quo capti sint, sed solum requirit, vt detineat, quod & in hoc locum habet.

Postremò afficit in omnibus casibus, quos in prioribus regulis recensuimus; sed iam qui poenam hanc euadant explicemus.

Primum igitur in hoc offendens in excommunicationẽ hæc non incidit in iis casibus, in quibus in superioribus casibus, offendentes non incidere diximus. Quare qui probabiliter ignorat hos ad Apostolicam Sedem accedere, in excommunicationem hanc non incidet ipsos detinẽs. Non itidem, vbi de iussu iudicis id facit, existimãs iudicem id facere posse; nam iussus iudicis excusat. arg. l. furti. §. qui iussu. ff. de iis, qui not. infam.

Postremò excipitur, vbi quis non dolo malo id facit, vt pote verbis blandis sua sit, ne ad Apostolicam Sedem iret, ne litiga-

ret; nam in hoc casu poenā hanc euadit. arg. l. fin. C. si quis aliquē testari prohibuerit. Idem si ratione alia suafit hoc ei non expedire ob eandem rationem. At quid si quis hęc faciat de confilio vniuersitatis, quid tunc iuris erit? Hoc absoluimus in prima parte huius operis.

4 Quid itidem si quis quem piā ad Apostolicam Sedem euntē capiat, detineat, spoliet, mutilet, ac demum interficiat, an in vnā, pluresve excommunicationes hic incidet? Planē si diuerso tempore hęc fiant, & non eodē impetu, in excōmunicationes plures incidet; ex quo enim p̄ his singulis delictis excommunicatione lata est, & hic omnia commisit, in omnes excōmunicationes incidet. Si vero vno impetu omnia hęc fecit, vbi vnū delictum commisit in primis, vt aliud committeret, in vnā excōmunicationem tantum incidet, vt pote si capiat, vt spoliet, vel mutilet, vel interficiat, vel detineat; sic enim & q̄ vulnerat clericum vt interficiat, non in plures excommunicationes incidit & quia vulnerauit, & quia occidit, sed in vnā tantum. Si vero ob plures causas, in plures incidet, vt pote si cepit, vt spoliaret, mutilaret, & demum interficeret; nam pro his omnibus ex-

communicatio lata est. Quamuis si hęc non perficeret; vna tantum excommunicatione obligaretur, quia cepit, aliās vero, vbi non apparet, quomobrem id factum sit, in tot excōmunicationes eū incidere censeo, in quorū capita huius Bullę offendit. Primò, quia pro singulis excommunicatione lata est, vt habetur in Bulla. Deinde, quia plura sunt specie diuersa, & vnum sub alio nō est, & ob id à separatis non fit illatio. arg. l. Papinianus exuli. ff. de min. Tertio, quoniam vnum non fit ob aliud, quo casu diuersa esse censentur, vt sensit Bart. in l. 1. in fine. ff. de iis, quæ no. in fam. Quarto, quoniam vbi quis vnum facit, quod habet multas qualitates, pro quib. singulis poena est imposita, in tot excommunicationes incidit, quot sunt illę qualitates, vt disputauimus in Tractatu nostro de censuris, ca. 16. §. 3. nu. 4. ergo multo magis in casu nostro dicenda hęc sunt, ex quo facta diuersa sunt. Postremò facit, quoniam si contrariū diceremus, poena delicto nō responderet; nam in vnā excommunicationem tantum incidere, qui delicta hęc omnia committeret, sicut is, qui vnum tantum, quod est absurdum. arg. c. 2. in fin. de iis, quæ sunt à maio. part. cap. Concludo igitur hunc

in

in plures excommunicationes incidere.

At quid si quis plures euntes ad Sedem Apostolicam capiat, an in tot excōmunicationes incidet, quot erunt capti, vel spoliati? Ego concludo in tot excōmunicationes hunc incidere, sicut de percussente simul plures clericos concludimus in eod. ca. 16. §. 3. nu. 8.

Quid itidem si quis capiat clericum ad Sedem Apostolicam euntem, an in vnā, duasve excommunicationes incidet? Ego censeo in duas excommunicationes hūc incidere, in vnā, quia clericus est, ob c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. in alterā, quia ad Sedem Apostolicā ibat, ob Bullam hęc; & pertinet huc, quæ diximus in eod. capit. 16. §. 3. nu. 4. sed iam ad reliqua veniamus.

Verf. Necnon illos omnes, q̄ iurisdictionem ordinariam vel delegatam à nobis, vel nostris iudicibus non habentes illam sibi temerè vindicantes similia contra morātes in eadem curia audent perpetrare.

S V M M A.

1 Morari in curia quinam dicatur quoad rem hanc.

2 Vsurpantes iurisdictionem contra morantes in curia in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, etiā declaratur.

1 C excommunicatur qui iurisdictionē neque à Romano Pontifici, neque à suis iudicibus habentes illā

sibi temerè vindicantes audent similia, scilicet interficere, mutilare, spoliare, capere, & detinere cōtra prædictos in Curia morantes: quam excommunicationem, vt dilucidiorē habeam⁹ præmittendum est primò, quænam sint illa similia, deinde quinam dicantur morari in Curia, quorum gratia excommunicatione hęc fertur.

Quoad primum igitur similia illa esse intelligo, quæ proxime diximus, scilicet interficere, mutilare, ac reliqua prædicta; dicitio enim illa, similia, refertur ad omnia alia antecedentia.

1 Quoad secundum autē eos in Curia morari censeo, quos ad Sedem Apostolicam ire antea declarauimus; nā in hoc capite

pite de his agitur, vt vidimus in antecedentibus ergo in hac parte de eisdem agi sentiendū est; vna enim pars legis alteram declarat, & antecedētia consequētia. argum. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. 2. Præterea facit ꝑ hac sententia verbum illud Morantes, quod respectū habet ad eos, qui paululum ibi moraturi sunt, nō autem qui domicilium transtulerūt. Postremò facit verbum illud, In eadem Curia, qđ significat Sedem Apostolicam, ad quam refertur: quam enim sedem Apostolicā Bulla supra nominarat, hic Curiam appellat; ex quo patet de eadē re hic semper agi. Adde, ex quo priuilegium habent euntes ad Sedem Apostolicam, & ab ea recedentes, & in ipsa eosdem morantes habere priuilegium tale debere; sic enim fit, vbi securitas fidei alicui datur, vt DD. inquit. His præmissis, iam regulam de more ponamus.

In excommunicationē hanc igitur incidunt, ꝑ qui iurisdictionem ordinariam, delegatamve à Romano Ponti. à suisve iudicibus non habentes, illam tamen sibi vsurpantes, prædictos, qui ad Apostolicam Sedem venerunt, per se, vel alios, aut interficiunt, aut mutilant, aut capiunt, aut detinent, aut spoliant, ut habetur

in Bulla. Quæ excommunicatio afficit quicumque prædicta operentur ob dictionem illam Omnes, poenam tamen hanc euadūt multi.

Primò, qui non vi iurisdictionis, sed vt priuata persona hæc agit ob verba Bullæ; nā ex quo excommunicat eos, qui vi iurisdictionis, quam non habēt, hæc agunt; ergo secus de aliis. argum. l. cum prætor. ff. de iudi. & c. non ne. de præsumpt. & vt dixit Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio. ca. 14. versic. Secundum est; & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini excommunicatio. 7. nu. 5. nam, ab aliis sitis tutos esse fore magistratum auctoritate existimauit in ipsa Curia, esto alias priuilegium de eundo locū habeat etiam in morando, vt dixit Rebu. vbi supra in principio huius Capituli.

Secundò, qui probabili inscitia id faceret, existimans ex sua iurisdictione sibi licere ob verbum illud temerè, & verb. Audent, quæ significat dolum. argum. Clem. 1. iunct. Gloss. in verb. temere. de poen.

Tertiò in excommunicationem hanc non incidit, qui hæc agit in eos, qui in Curia non morantur; nam Bulla de morantibus solū in Curia loquitur, ergo secus de aliis; limitata enim causa

limita-

limitatum producit effectū. argum. l. in agris. ff. de acqui. rerum domin.

Postremò in excommunicationem hanc non incidunt, qui in Curiam domiciliū transtulerunt, nam de morantibus tantū Bulla loquitur, ergo secus de aliis ob prædicta. Ex dictis apparet hanc posteriorem partem huius Capituli differre à priori; nā in hac, quo in excommunicationē quis incidat, requiritur, vt faciat vnū ex prædictis auctoritative, id est quasi auctoritatē ad id habeat, & idcirco auctoritatē sibi usurpando: in priori autem non, ita inquit Caietan. quem refert, ac sequitur Tolet. eod. nu. 5. Atqui de hoc capite satis, ad aliud veniamus.

De excommunicatione lata in offendentibus Romipetas, seu peregrinos. Cap. X.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, captiuitates, seu deprædantes Romipetas, seu peregrinos ad Urbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes,

vel ab ipsa recedentes. Et in his dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

S V M M A.

- 1 Romipeta quis dicatur.
- 2 Peregrini quinam dicantur.
- 3 Urbis nomine quid comprehendatur.
- 4 Urbs vnde dicta.
- 5 Deuotionis, seu peregrinationis causa quisnam ad Urbem accedere dicatur.
- 6 Deuotio quid sit, & vnde nascatur.

IN hoc capite quoad primam partem (diuiditur enim in duas primarias partes, quarum secunda incipit ibi. Et in his) excommunicantur, qui vno ex sex modis hic positis offendunt romipetas, qui ad Urbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedunt, & in ea morantur, vel ab ipsa recedunt. Quam rem vt dilucidiosem habeamus, præmittenda tria sunt. Primum Romipetæ, seu peregrini quinam sint. Alterum urbis nomine quid comprehendatur. Tertium quinam dicantur accedere ad Urbem, seu in ipsa morari causa deuotionis, seu peregrinationis.

Quoad primū igitur ꝑ Romipeta ille dicitur, qui Romam peti-

tit;

tit; ductum enim nomen hoc est à Roma, & Peto, quod significat Eo; respectu habito igitur ad vim vocabuli Romipeta hoc significat. Quoad rem nostram vero ille Romipeta dicitur, qui causa deuotionis, seu peregrinationis ad Urbem vadit, ut dicitur in Bulla, quamuis sacrorum canonum consuetudine eandem significationem habeat, esto non addantur verba illa Causa deuotionis, ut habetur in c. si quis Romipetas. 24. qu. 3. Quare quicumque deuotionis causa ad Urbem accedit, siue Romanus ciuis sit, quod extra Urbem habiteat; siue alius, qui alibi domicilium habeat, Romipeta hic dicitur, ut id sensit Caieta. in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 13. Verum inter Romipetas, & peregrinos ad Urbem, inquit enim ibi, differentia est, in quantum communius Romipetae nomen; nam comprehendit etiam Romanum ciuem ad Urbem causa deuotionis accedentem. Hæc ibi Caieta. ex quibus iam dictum colligitur, ac probatur. Ciues Romani ergo, qui in suis castris, & oppidis extra Urbem aliquando habitant, si deuotionis causa ad Urbem accedant, Romipetae dicentur, & priuilegiū huius capitis habebunt.

2 Peregrini vero sunt ex vi verbi 3 proprie ii sunt, qui à sua patria

peregre eunt, ducto nomine à Pegre, & eo, quod significat foras Vado. Verum, quod verba secundum communem loquendi usum accipienda sunt, ut habetur in c. ex litteris. de spons. & in l. Labeo. ff. de sup. legat. & in l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de leg. 3. & ut tradidit Bartol. communitet recept. in l. omnes populi. nu. 50. ff. de iustit. & iur. peregrini communi vsu dicuntur illi, qui extra suam patriam deuotionis causa huc, illucve eunt, ut pote aut Romam, aut ad Sanctissimæ Mariæ Lauretanæ Sacram Aedem, aut ad S. Iacobum de Galitia, aut ad Sepulchrum Christi Domini, & ad alia pia loca, & sic comprehendit non solum, qui Romam eunt; verum etiam, & qui alio proficiscuntur. Quoad rem nostram vero ii solum comprehenduntur, qui ad Urbem accedunt. Quare qui ad alia loca peregrinantur, priuilegio hoc non fruuntur, ex quo enim Bulla de peregrinis ad Urbem accedentibus loquitur, ergo secus de aliis. argu. ca. non ne. de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iud. Hi ergo peregrini sunt. Quare & vagabundi, qui ob id ad Urbem accedunt, peregrinorum nomine comprehenduntur.

Quoad alterum Urbis nomine, quid comprehendatur, dico primum

primum Urbis nomine proprie vocari domicilia plura coniuncta, nec non alia loca alicuius ciuitatis, quæ muris, seu menibus sepuntur, ut sensit Marcus Cic. pro Sestio, ibi Domicilia coniuncta, quas vrbes dicimus, manibus seferunt. Idem probatur in c. si ciuitas. de sen. excom. nam ibi declarans Romanus Pont. in terdicta ciuitate, quousque interdictum illud pertineat, inquit etiam ad suburbia, & ad continentia edificia pertinere, licet alias murorum ambitu terminetur. Ecce accipit ibi nomine Ciuitatis Urbem, non autem homines, & ait Ciuitatem murorum ambitu terminari, ergo vrbs est locus ille tam vacuus, quam non vacuus alicuius Ciuitatis, quod murorum ambitu continetur. Idem habetur in l. 2. de verb. signi. vrbs appellacione dicitur enim ibi, muris finitur, ex quibus verbis proposita conclusio apertissime habetur, & pertinent huc, quæ ibi ait Bar. nu. 7. Idem probatur in l. vt Alphenus. ff. eod. ¶ Secundo dico urbem ab vrbo parte aratri nominatam esse; nam eo instrumentum; id est aratro designabantur Ciuitates, & designabantur, ut habetur in l. pupillus. §. vrbs. ff. de verb. signi. vrbs ab vrbo appellata est; vrbare est aratro designare. Varus ait, vrbum ap-

pellari curuaturam aratri, quod in vrbe condenda adhiberi solet. Hæc ibi Iureconf. ex quibus apparet, unde vrbs dicta sit. Tertio dico, & si nomen hoc vrbs cuiilibet Ciuitati conuenit; tamen, vbi aliud non additur, per figuram illam, quam Grammatici Antonomasiam appellant, pro Roma accipi, ut habetur apud Virg. in Bucol. dum inquit, urbem, quæ dicunt Romam, Melibee putauit & ut habetur in l. vt Alphenus. ff. de verb. signi. vt Alphenus ait, dicitur enim ibi, vrbs est Roma, qua muro cingeretur. Hæc ibi, ex quibus proposita conclusio optime probatur, & ut id pluribus tradidit Quint. Mando. in l. tua Cl. Faculta. Regentis in locum auditoris Camerae successi in ver. vrbs, & aliorum pagi. mihi. 88. idque merito, etenim & vbi apud Græcos poetam dicimus, Homerum intelligimus, sicut apud Latinos Virgilium, & vbi ius civile simpliciter nominamus, pro Iure civili Romanorum accipimus, ut dixit Imperator in §. sed ius quidem civile. in Insti. de iur. nat. gent. & ciuil. Quarto dico in casu nostro nomine Urbis Romanam Urbem accipi, cum ob rationem proximè allatam, quod re dubia, & vbi aliud non exprimitur, vrbs nomine vrbs Romana intelligitur; cum ob subiectam

materiam, secundum quam verba interpretamur. arg. l. si vno. ff. locat. & le. plenum. §. equitii. ff. de usu, & habit. nam agitur de eūtib; causa deuotionis ad Urbem; at Roma est Vrbs, in qua maxime pia loca insunt, quæ deuotionis causa visuntur, tum quod id luadet mens Romani Pont. & consuetudo iā inueterata. Quinto. quoad rem nostram dico vrbs nomine non comprehendit solum Ciuitatem, quæ muro cingitur, vt supra probauimus, verum etiam & continentia ædificia; tum quod Vrbs pro Roma accipitur, vt ex dictis cōstat, Roma vero continentia etiam ædificia comprehenduntur, vt dicitur in cit. l. vt Alphenus, & in le. 2. ff. de verb. sig. tū quod, vt inquit Iurecon. in cit. l. vt Alphenus, cōsuetudo quotidiana cum ire Romam interpretatur, qui extra Urbem habitat, tum quod beneficium hoc Principis est, & ob id quam latissime interpretandum. arg. l. 2. ff. de constit. princ. & ob id etiam vt continentia ædificia, & alia pia loca, quæ prope Romam sunt, contingat; tum quod agitur de pia causa, quæ gratiosa est, & ob id amplificanda. arg. l. sunt personæ. ff. de religi. & sumpt. funer. tum quod in Bulla dicitur. Accedentes ad Urbem, quod verbum non solum signi-

ficat ad urbem ire, verum etiam & ad ipsam prope accedere, iuxta illud Terent. Accede ad ignem: tum quod verissimile est Romanum Pont. si de hoc interrogatus esset, sic declaraturū fuisse, Accedentes ad urbem deuotionis causa non eos tantum dici, quod ad ipsam urbem eunt, verū etiam qui ad continentia ædificia, & loca alia pia vicina eūt, pietatis fauore; & vt ad pia illa loca visenda Christi fideles inuiterentur, ergo perinde est, atque si id expressisset, vt tradidit Gl. communiter recep. in l. tale pactum. §. si. ff. de pact. Quare quoad rem hanc ad urbem accedere non solum is dicitur, qui intra urbem vadit, verum etiam, & qui extra ipsam loca sacra visit, vt potest eodem sacram, S. Sebastiani S. Crucis, & alia huiusmodi loca, atque de hoc secūdo satis, ad tertium veniamus.

Quoad tertium scilicet quanam dicantur deuotionis, seu peregrinationis causa ad urbem accedere. Præmitto primum deuotionem nil aliud esse, quā voluntatem propter tradendi se iis, quæ pertinent ad Dei famulatum, vt dixit S. Thom. 2. 2. q. 82. art. 1. Item deuotionem nasci ex triplici causa, ex Deo tanquā ex causa extrinseca; nam quæ vult, religiosum ipse facit; item ex causa

causa intrinseca duplici, scilicet & ex meditatione diuinæ bonitatis, & beneficiorū ipsius: quæ meditatio dilectionem excitat, quæ deuotionis causa proxima est. Postremò ex meditatione suorum defectuum, quamobrem indiget, vt Deo nitatur, quæ meditatio etiam præsumptionem excludit, vt habetur apud S. Thom. q. artic. 3. & apud Nauarr. in Tractatu de orat. & hor. canon. cap. 20. nu. 58. Et quoniam qui promptam voluntatem exequendi illa habet, quæ ad diuinum cultum pertinent, religiosus est, ob eam rem religionis actum ipsum esse docuit S. Thom. ea. q. 82. artic. 2. Dicta est autem deuotio, à verbo Deuoueo deuoues, quod significat se totum, ac prorsus alicui tradere, ac dicare, vt dixit S. Thom. ibid. ar. 1. nam ex quo quis promptam voluntatem habet exequendi ea, quæ ad diuinum cultum pertinent, videtur quodammodo se totum Deo tradidisse, ac dicasse. His sic præmissis, quoad rem nostram igitur illi deuotionis causa ad urbem accedere dicuntur, qui religionis causa eo accedunt, vt scilicet Deum venerentur, ac colant, tum in se ipso, tum in suis sanctis, quorum Ec-

clesias, & sacra loca, & sepulturas, & sacras reliquias, & eorundem venerandos cineres visunt; nam quod qui eo accedit, inter mittit alia domestica negocia, & curas, & totum ob id Deo se dedere videtur, quamobrem ei inferuendi prompti animi indicium est, ob eam rem deuotionis causa accedere ad urbem hic dicitur. Additur demum Peregrinationis, quo significetur non solum eos comprehendit, qui prope sunt, verum etiam & qui longe absentes veniunt; vel ponitur illud Peregrinationis pro deuotione, scilicet effectus pro causa nam deuotio est causa, vt iter illud quis suscipiat, & pium hoc opus exerceat: id quod dictio illa seu, significat, quæ est interpretatiua antecedentis. Caietan. autem in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 13. ait inter causam deuotionis, & peregrinationis nihil interesse, nisi quantum ad exteriorē manifestationem; nā deuotio interior est. peregrinatio vero exteriora signa habere solita est. Hæc Caiet. His sic præmissis, iam regulas de more ponamus, & primo de interficientibus: deinceps de aliis.

S V M M A.

Peregrinos ad Urbem deuotionis causa accedentes qui interficiunt, in excommunicationem incidunt: quæ excommunicatio,

Ll 2 quo-

quousque pateat, declaratur.

1.

S. Explicatis iam dictis, qui in excommunicatione hanc incidunt, videamus. In excommunicationem hanc igitur incidunt primo, qui Romipetas, seu peregrinos interficiunt, qui accedunt, seu eunt ad urbem causa deuotionis, ut habetur in hoc capite in principio: idque iure merito, hi enim Deum offendunt, qui in suis sanctis gloriatur, ut ait Dauid, Gloriosus Deus in sanctis suis, & deuotionem ad sanctos minuunt, ita dixit Rebu. in Prax. benefi. in expositione Bullae Cene Domini. arti. 1. in verb. Romipetas.

Hac autem excommunicatio afficit primo, quicumque sint, quos interficiunt ob dictionem illam Omnes, quae neminem excludit. arg. l. Iulianus. ff. de Iega. 3. Quare hos interficientes in excommunicationem hanc incidunt, siue laici, siue clerici sint, siue uiri, siue mulieres, siue publicae, siue priuatae personae.

Item excommunicatio haec afficit praedictos, quacunque ratione eos interficiant; nam Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. vel igitur fame, vel veneno, vel laqueo

vel ferro, ratione uel alia quae hos interficiat (multis enim modis vita adimi alicui potest, ut habetur in l. r. C. de emend. libert.) in poenam hanc incidet. Item locum habet ob quamcunque causam illicitam id faciunt, non habito respectu an peregrini sint ne c. ne.

Tertio afficit excommunicatio hos interficientes quocumque tempore hos interficiat. vel igitur statim atque domo egressus peregrinus hic est, & iter hoc suscepit, quis ipsum interficiat, in excommunicationem hanc incidet; nam peregrinum ad urbem accedentem interficit, & sic Bullae uerba huic conueniunt, & ob id dispositio. arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. Verum quid si post iter ceptum in memoriam aliquid redeat, quod secum portare oblitus erat, & ob id domum ob eam rem suscipiendam redeat, an tunc in reditu ipsum interficiens in poenam hanc incidet? Ego censeo & in hoc casu in poenam ipsam incidere: nam & iter illud itineris primo suscepti gratia fit, & ut accessorium ad iter illud; ergo & idem privilegium habere debet, arg. c. accessorium. de reg. iur. lib. 6. & c. si ciuitas. de sent. excom. eod. l. & c. vnic. de consecr. eccl. vel alt. eod. l. Idem censeo, si dum in itinere est aliquo

quo diuertat, quod suum amicum uisat.

Quarto excommunicatio haec afficit hos interficientes, etiam si peregrini huiusmodi excommunicati, suspensi, interdicti uel sint; nam in Ecclesia esse possunt, ut probauimus in Tractatu nostro de Censuris, atque idcirco & ecclesias uisere.

Quinto excommunicatio haec afficit etiam, si peregrini huiusmodi haeretici sint, uel schismatici, modo pietatis causa illuc eant. arg. c. cum secundum. §. si de heret. libr. 6. Excipio tamen ubi in hoc essent haeretici, quod censerent Romanum Pontificem potestatem hanc non habere; nam ex eo, quod quis oppugnat, utile consequi non debet, ut dicitur in c. ex eo, cum simil. cit. ibi a Glo. de reg. iur. lib. 6.

Sexto excommunicatio afficit hos interficientes, esto huiusmodi peregrini, Iudaei, & christiani non sint, sed tamen christiani uisere uelint, & ob id pietatis causa ad urbem accedant; uerba enim & ratio huius Bullae illis conuenit, ergo & dispositio. arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect.

Septimo excommunicatio haec afficit, esto peregrinus in peccato mortifero sit; nam Bulla non requirit hoc, ergo nec nos requirere debemus. arg. cit. l. de pra-

tio. ff. de publ. in rem acti. etenim si postularetur, ut quis sine peccato esset, quo privilegium hoc haberet, raro, & fere nunquam peregrini privilegio hoc fruerentur, ex quo nemo scit pro certo, an odio, uel amore dignus sit. Quare si peregrini huiusmodi in itinere mortiferè peccent, privilegium hoc habebunt.

Octauo excommunicatio haec afficit, esto ob alia negocia ad urbem accedant, sed in primis causa deuotionis, ac peregrinationis; nam in una quaque dispositione id inspicitur, quod in primis agitur. arg. l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. & c. cum uoluntate. de sent. excom. esto igitur illuc eant, ut ea, quae mirabilia de illa urbe narrantur, cernant; uel ut arma, rem uel aliam emant, gratiam uel aliquam impetrant, nihil interest; quandoquidem privilegium hoc nihilominus habebunt. Accedit postremo quod Romanus Pontifex excommunicat eos, quos hos peregrinos interficiunt, nec distinguit, an deinceps negocia alia agant, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. praesertim, quod nemo est, quin aliquid aliud agat illuc eundo. At quid si aequè, & causa pietatis, & causa alicuius negotii illuc quaeat, an hunc interficiens in poenam hanc

hanc incidet? Et in poenā ipsū incidere cōleo; tum quòd & verba Bullę, & ratio ei conueniūt; tum quòd beneficium principis est, ergo latissimè interpretandum. arg. l. beneficium. ff. de Cōstitu. princip. tum quòd vbi duo concurrūt, semper magis dignū trahit ad se minus dignum. arg. c. vnic. de consecr. eccl. vel alt. lecus autem si in primis causa negociandi illuc quis eat; nam tūc non deuotionis causa illuc iuisse censetur, quod requirit Bulla: alioquin quot quot ad urbē accederēt, priuilegium hoc haberent; quādoquidem nemo illuc accedit, quin & loca illa pia nō visat, modo christianus sit.

Nonò excommunicatio hęc afficit, esto ibi Romę Curia Romana non sit, id est Romanus Pont. nam excommunicatio hęc respicit Romam, & non Curiam, atque sic dixit Caietan. in verb. Excommunicatio. cap. 12. vers. Et not. quare vel sedes Apostolica vacet, nihil interest. In omnibus igitur his casibus peregrinos prædictos interficiens in excommunicationē hanc incidet; iam, qui poenam hanc euadant, explicemus, quod in sequenti præstabimus.

Peregrinos deuotionis causa ad Urbem accedentes qui interficiunt, quando in excommunicationem non incidant.

II.

S. Qui in excommunicationē hanc incidant vidimus; iā qui eam poenam euadant, videamus. † Primum igitur in excommunicationem hanc nō incidūt, qui Romipetas offendunt ad id auctoritatem Romani Pont. habendo; potest enim ab hac poena eximere talia committentes, vt alibi supra diximus.

Secundò in excommunicationem hanc non incidūt, qui iure id agunt; non enim peccat, qui permittente legē aliquid facit. arg. l. Gracchus. C. de adulte. & cap. qui peccat. 23. qu. 4. & l. iuste possidet. ff. de acquir. poss. at qui non peccat, in poenam hanc non incidit. arg. c. nullus. & ca. nemo Episcoporum. 11. qu. 1. 3. Quare qui interficit exules, qui eo ire non possunt, & quos si quis interficiat, præmium habet, qđ nostris temporibus fit, hic in excommunicationem hanc non incidet, tum quòd ex quo peregrinari nequeunt ad urbem, priuilegium hoc non habent, cū prohibito principali accessoriū prohibito sit. arg. ca. si Ciuitas de sent.

sent. excom. li. 6. & c. vnic. de cōsecr. eccl. vel alt. eod. libr. & l. 1.

& 2. ff. de vsufruct. cum vulgatum quòd ex quo præmium iis constitutum est, qui eos interficiūt, damnum sentire nō debēt, contra l. quod fauore. C. de leg. In excommunicationem hanc non incidet, qui se ab ipsis tuendo legitimè interficeret: cuique enim permissum est, & quocunque iure, vt se tueatur. arg. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & c. dilecto. de sent. excom. li. 6. Non denique in excommunicationē hanc incidit iudex, qui eosdem ob delicta in suo territorio commissa capiendos, interficiendosve curat. Sicut nec is, qui peregrinū talem eum esse ignorat. arg. c. si quis vero. de sent. excom. & vt dixit Iacob. de Graff. in loco infra cit. nu. 100.

Tertiò in excommunicationē hanc nō incidit, qui interficit eū res ad urbem nō deuotionis, peregrinationisve gratia, sed ob aliam rationem, vt dixit Nauarr. in Man. cap. 27. num. 65. vers. Secunda. & Caiet. in Sum. in verb. Excommunicatio. capi. 13. nam priuilegium hoc iis tantum cōcessum est, qui pietatis, religionisve causa ad Urbem accedūt, ergo non aliis; inclusio enim vnius alterius exclusio est. arg. c. non ne. de præsumpt. & l. cū præ-

tor. ff. de iud. & limitata causa, limitatum producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. Quare mercatores, qui ob negotia sua gerenda illuc eunt; rustici, qui ad agros colendos; fabri, qui ad ædificia construenda, priuilegium hoc non habebunt; minus scurræ, meretrices, nec non qui, vt curiis inseruiāt, illuc eunt; nam hi deuotionis cā non eunt, & sic causa finalis concessionis cessat, ergo & dispositio cessare debet. arg. capi. cum cessante. de appell. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patro. Nec repugnat, si dicatur & hos aliquādo loca sacra visere; nam si hoc daremus, quot quot ad Urbem accederent, priuilegiū hoc haberent, quod absurdū est, atque sic dixit Iacob. de Graff. in loco infra citat. nu. 100. Immo & qđ deuotionis causa iter ad urbem suscipit, ac deinceps in itinere propositum mutat, deinceps priuilegium hoc non habebit; nā si cut si ab initio in viā huiusmodi se daret, quo in Vrbe negociaretur, priuilegium hoc non haberet; ita nec hic, qui in medio itinere propositum mutat, valet enim argumentū de toto ad partem. arg. l. quæ de tota. ff. de rei vind. Non etiam in poenam hanc incidit interficiens euntes, ac visitentes alia loca, quæ non sunt vr-

bis;

bis, vt pote Aedem sacram Beatissimæ Virginis Lauretanæ; nã Bulla de his non loquitur, atque sic dixit Iacob. de Graff. lib. 4. de cisc. cas. consc. in expositione Bullæ Coenæ Domini. nu. 99.

Postremò in excommunicationem hanc non incidit, qui eũ interficit; qui Romę domiciliũ habet, dum ea loca sacra pietatis causa uisit; nam hic neque Romipeta, neque Peregrinus est, vt per se patet, & sic Bullæ verba ei non conueniunt, ergo nec dispositio. argu. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. etenim priuilegiũ hoc ob id concessum est, quo ex teri, non autem qui Romæ sunt, ad sacra loca uisenda alliciantur: sed de interficientibus satis, ad mutilantes veniamus.

Verf. Mutilantes.

S V M M A.

1 Mutilantes Romipetas in excommunicationem incidunt.

N hac parte alia causa refertur, quam obrẽ in excommunicationem incidunt, q Romipetas offendunt, videlicet, qui ipsos mutilant; de qua re, scilicet quid sit mutilare, quoniam id declarauimus supra

in Capite 9. versic. Mutilant, ob eam rem simplicem regulam ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui prædictos peregrinos, Romipetasve mutilant, id est membrum aliquod ipsis abscindunt; quæ regula eisdem modis, quibus superior declaratur, amplificatur, & coarctatur; sicut etiam illa; quæ posita est in eod. cap. 9. versicu. Mutilant. Quare, quæ huc pertinet, illinc sumamus.

Verf. Vulnerantes.

S V M M A.

1 Vulnerantes Romipetas in excommunicationem incidunt.

2 Verberantes Romipetas an in excommunicationem incidant.

H tertia causa exprimitur, quam obrẽ offendentes Romipetas in excommunicationem hanc incidunt, scilicet, ubi eos vulnerant. Quare & de hoc regulam ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt etiam, qui prædictos romipetas vulnerant, vt habetur in proposito versu. Quæ regula, vt superiores declaratur

am

amplificatur, atque coarctatur.

Atquid si quis tantum prædictos verberet, an in excommunicationem hanc incidet? Ego cesso hunc non incidere. Primò, quia verberare est cum dolore cedere, vt habetur in l. lex Cornelia. §. inter pulsationem. ff. de iniur. quod idem est atque verberibus cedere, iuxta illud Terent. in And. verberibus cesum te in pristinum Daue dedam; at vulnerare est ferire; ex quo igitur diuersa sunt, & de vulnerante, non autem de verberante, pulsanteve Bulla loquitur, excommunicatione vulnerantem, non verberantem afficiet; ex diuersis enim non fit illatio. argu. l. Papinianus exuli. ff. de min. præsertim in poenis. argu. c. in poenis, iunct. ibi Glos. de regu. iur. lib. 6. & l. interpretatione. ff. de poen. Accedit, quod ubi Bulla & percutientes comprehendere voluit, id expressit, vt in sequenti Capite vndecimo ibi, Percutientes; ex quo igitur hic non dixit; nec id voluisse estimandum est: sed iam ad aliam veniamus.

Verf. Detinentes.

S V M M A.

1 Detinentes romipetas, seu peregrinos in excommunicationem incidunt.

HIC quarta causa exprimitur, quam obrẽ offendentes romipetas excommunicantur, scilicet qui ipsos detinent. Detinere autem hic eum intelligo, qui impedimentum aliquod ponit, quo minus iter suum peragant, vt pote non sinendo per suum territorium ipsos transire, non sinendo equos eis commodati, pecuniamve sibi debitam exigere, iuxta illud Terent. Detineo te hic fortasse. Hoc præmissio, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui hos romipetas ratione quapiam detinent. Quæ regula eisdem modis, quibus superiores, declaratur, iam ad reliqua transeamus.

Verf. Capietes.

S V M M A.

1 Capietes romipetas in excommunicationem incidunt.

HIC quinta causa exprimitur, quam obrẽ offendentes romipetas excommunicantur, scilicet ubi eos capiunt. Et quoniam quid sit Capere per se constat, ob eam rem regulam tantum

M m u n

tum ponamus.

In excommunicationē hanc
1 incidunt etiam, qui romipetas
capiunt. Quæ regula eisdem mo-
dis, quibus superiores, declara-
tur.

Verf. Deprædantes.

S V M M A.

- 1 Deprædari quid sit.
- 2 Deprædantes romipetas in excom-
municationem incidunt.
- 3 Deprædantes muliones, qui ferunt
res romipetarū, an in excommu-
nicationem incidant.
- 4 Spolians romipetā, quem alius in-
terficit, an in excommunicationē
incidat.
- 5 Furantes aliquid romipetis an in
excommunicationem incidant.

HIC sexta causa expri-
mitur, qua excommu-
nicantur, qui romipe-
tas offendunt, scilicet
vbi eos deprædantur, quam ex-
communicationē, vt dilucidio-
rem habeamus, præmittendum
vnum est, quid sit deprædari. †
Deprædari ergo nil aliud est, q̄
aperte per vim aliquid alicui au-
ferre, vt habetur in Lexicon in
verb. Prædo. Hoc posito, iam re-
gulam ponamus.

In excommunicationem hanc

2 igitur incidunt, qui romipetas
deprædantur, vt in versu. propo-
sito habetur. Et quoniam Bulla
simpliciter loquitur, & non di-
stinguit, ob eam rem nec nos, di-
stinguemus, arg. l. de prætio. ff.
de publ. in rem act. Quare quæ-
cunque res ipsis auferantur, in
excommunicationem hanc au-
ferentes incident; vel igitur pe-
cunia, vel panni, vel equi, vel ser-
ui, vel quoduis aliud ipsis auferat,
pœna hac auferentes obligabū-
tur. Immo & qui marito vxorē,
filiosve auferet. Ad summam, q̄
diximus in antecedenti Capi-
te in ver. Spoliant, & hic pro di-
ctis haberi volumus.

At quid si quis prædetur Mu-
liones, qui res romipetarum fe-
runt, an in pœnam hanc incidet?
Planè cenſeo & in hoc casu hūc
in excommunicationem incide-
re; cum ea ratione romipetas de-
prædetur, & Romani Pontifi-
mens, atque intentio hoc velit:
ac lanè nonne absurdum esset
principes viros, qui res suas in
huiusmodi itineribus per alios
ferunt, priuilegio hoc carere?
Cōcludo igitur in hoc casu Bul-
lam locum habere. Excipio ta-
men, vbi muliones periculū hu-
iusmodi in se suscepissent, nā qd̄
tunc non ipsis dominis res pe-
reūt, sed ipsis mulionibus, & ob
id non spoliatur, ob eam rē nec
tales

tales deprædantes in pœnā hanc
incidunt, ex quo Bullæ verba eis
non conueniunt, arg. l. 4. S. to-
ties. ff. de damn. infect. Contra-
ria opinio tamen mihi verior vi-
detur; nam res peregrinorum de-
prædantur, esto periculum in se-
muliones susceperint.

Quid itidem si quis romipe-
tam interficiat, alius vero inter-
ueniens mortuum spoliet, an in
excommunicationem hic inci-
det? Neque hunc in excommu-
nicationem incidere concludo;
nam solum per Bullam punitur
qui vi aufert, hoc enim signifi-
cat verbum illud Deprædantes,
vt præmissimus; at hic vis nō in-
fertur, ex quo mortuus spolia-
tur; iure igitur pœnam hanc eua-
dit, etsi aliàs punitur.

Quid demum † de iis, qui clā
furantur? Neque hos in pœnā
incidere cenſeo ob eandem ra-
tionem; quoniā vi non auferūt,
sed clam, & ignorantibus domi-
nis, quo casu vis non inferitur;
etenim Romanus Ponti. grassa-
tores punire voluit, qui in itine-
re insidiantur, & non res tantū,
sed sapius vitam auferunt, de-
clarant hoc antecedentia, quæ
vidimus, scilicet de his prædoni-
bus agi, qui etiam interficiunt,
mutilant, vulnerat, & huiusmo-
di alia scelera committunt. Sed
iam ad alia veniamus.

Verf. Et in ea morantes.

S V M M A.

1 Offendentes romipetas, dum in Vr-
be morantur aliquo ex dictis mo-
dis, in excommunicationem in-
cidunt.

HIC excommunicatu r
† qui romipetas, a c
pgrinos offendunt,
dum in vrbe moran-
tur, vt in versu. proposito habe-
tur. Et quoniam quæ diximus
de antecedentibus, & hic locū
habēt; ob eā rē q̄ huc p̄tinēt vel
de interficiēte, vel de mutilāte,
vel de vulnerante, vel de detinē-
te, vel de capiēte, vel de depræ-
dāte agamus, illinc sumem⁹: ete-
nim & in hoc casu eadem ratio
est, & ob id eadem iuris disposi-
tio, arg. l. illud. ff. ad leg. aquil.
& c. cum dilecta. de confir. vtil.
vel inutil. Priuilegium igitur
huiusmodi romipetæ in omnib.
prædictis casib⁹ habebūt, quod
habent ad Urbem accedentes.

Excipitur tamen vbi domici-
lium ibi elegerunt; nam quod
tunc peregrini esse desinunt, &
sūt ciues Romani, & incolæ, ob
eam rem priuilegium hoc non
habent; cessante enim causa pri-
uilegii cessat & priuilegiū, arg.
c. cum cessante. de appell.

Mm 2 Verf.

Verf. Vel ab ipsa recedentes.

S V M M A.

Offendentes uno ex dictis modis ab urbe peregrinos recedentes in excommunicationem incidunt: quae excommunicationis, quousque pateat, declaratur.

HIC excommunicatur, qui uno ex praedictis modis romipetas ab urbe recedentes offendunt. Quae excommunicatio afficit, quousque in patriam venerint, seu ad suum domiciliū; nam sicut priuilegium hoc habent statim atque domo egressi iter susceperunt, ita eo fruuntur, quousque illuc reuersi sunt, ut quod operatur propositum in proposito, operetur oppositum in opposito. arg. l. fin. §. fin. ff. de le. 3.

Item locum habet, esto quem poeniteat se id itineris fecisse, posteaquam pia loca uisit; nam nihilominus pietatis causa uenit, & quae pietatis erant, egit; quod autem factum est, infectum reddi non potest. arg. l. in bello. §. infecta. ff. de capt. & postli. reuerf.

At quid si quis causa pietatis ad urbem accedit, sed posteaquam illuc peruenit, neque pia loca ui-

sit, aliud ue pietatis munus obicit, sed aliud egit, an in excommunicationem ipsum domum redeuntem offendens incidet? Ego censeo in excommunicationem hunc non incidere; nam cessat causa pietatis, quam ob rem priuilegium hoc concessum est; ergo & priuilegium cessare debet. arg. cit. c. cum cessante. de appe. Idem censeo, si in itinere opinionem mutet; secus autem si morbo impeditus id agat; tunc enim voluntas prodest, ac supplet.

Postremo afficit excommunicatio haec, vel diutius ob aliquam causam, ut pote ob morbum, aut in accedendo ad urbem, aut in ea morando, aut ab ea recedendo, moretur. Sed de hoc satis; si quid hic desideratur, illud ex antecedenti Capite ex tertia regula sumatur.

Verf. Et in his dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

S V M M A.

Auxilium fauorem, consilium uel praebens alicui, quod uno ex dictis modis romipetas offendit, in excommunicationem incidit.

Consulens alicui, ut romipetam interficiat, an in excommunicationem incidat, si is, cui consilium dedit,

dit, solum vulnerauit.

HIC excommunicantur, qui ad praedicta delicta in romipetas committenda, aut auxilio, aut consilio, aut fauore adiuuant, ut habetur in verf. Hi tamen in excommunicationem non incidunt, nisi effectus sequatur, ut in prima parte huius operis disputauimus; nam nec incidunt in eam poenam qui praedicta agere conantur, si ea non perfecerint; non enim in poenam humanam quis incidit ipso iure, nisi delictum perfectum sit, arg. c. cum in cunctis. §. fin. de elect. iuncto cap. perpetuo. eod. lib. 6. Quare si quis sua ferit alicui, ut peregrinum huiusmodi deprædetur, sed id non potuit, esto id conatus sit, neuter tamen in poenam hanc incidet.

Verum quid si quis consuluit alicui, ut romipetam interficeret; ille uero qui consilium accepit, solum vulnerauit, an consulens in excommunicationem incidet? nam vulnerantem incidere satis constat, quoniam & vulnerans in excommunicationem incidit, ut uidimus. Quo ad ipsum consulentem uero uidebatur dicendum non incidere, quoniam id ipse non consuluit, ergo non tenetur arg. l. diligenter, ff. mand. Atque contrarium sentiendum est, licet

licet consiliarium hunc in excommunicationem incidere; tum quia Bulla excommunicat etiam, ut dixi, vulnerantes; nam ex quo mandauit, ut interficeret; & ut vulnera infligeret, mandasse existimatur, qui enim uult consequens, & antecedens uelle intelligitur. arg. l. Oratio. ff. de spons. & l. ad legatum, & l. ad rem mobilem. ff. de procur. tum quod satis cogitare poterat id fieri posse. arg. c. fin. de homicid. lib. 6. & qui furatur saccum frumenti, pro sacco furti a ctione tenetur, esto id furari per se nollet, ut habetur in l. qui saccum. ff. de furt. Concludo igitur in hoc casu & hunc in excommunicationem incidere.

Illud quoque notandum est, ubi excommunicatur, qui auxilium fert, non intelligi eum auxilium ferre, qui in ipso delicto committendo praesto est, & una cum aliis delictum committit; nam tunc ut principalis est, & correat; intelligendum igitur est tunc quem auxilium ferre, ubi ratione alia extra delictum, delicti tamen causa opem fert, ut pote pecuniam, arma, seruos, subministrando. astado, ne timeant. arg. eorum, quae dixit Bart. in l. q. seruum. §. fin. ff. de furt. Praedicti omnes ergo auxilium, consilium, fauorem uel praestantes ad dictos romi-

romipetas dictis modis offendē
dos in excommunicationē hāc
incidūt. Quæ excommunicatio,
quòd eisdem modis, quibus su-
periores, declaratur, ob eam rē,
quæ huc pertinent; illinc sume-
mus. Vnum tamen addimus, ro-
mipetas priuilegium huiusmo-
di, etsi non tam amplum, & olim
habuisse, vt habetur in ca. si quis
romipetas. 24. qu. 3. Sed iam ad
Caput Vndecimum veniamus.

De excommunicatione lata in of-
fendentes Cardinales, Patriar-
chas, Archiepiscopos, Episco-
pos, Sedisque Apostolicæ Lega-
to, vel Nuncios. Cap. XI.

Item excommunicamus, &
anathematizamus omnes,
interficiētes, mutilantes,
vulnerantes, percutientes,
capiētes, carcerantes, deti-
nentes, vel hostiliter infe-
quētes S. R. E. Cardinales,
ac Patriarchas, Archiepi-
scopos, Episcopos, Sedisq.
Apostolicæ Legatos, vel
Nuncios, aut eos à suis dice-
cesibus, & territorijs, terris
seu dominijs eijcientes.
Necnon ea mandantes;

vel rata habentes, seu præ-
stantes eis auxilium, confi-
lium, vel fauorem.

S V M M A.

- 1 Cardinales quinam sint.
- 2 Patriarcha sunt Episcopi, qui plu-
ribus prouincijs præsumt.
- 3 Patriarcha dicuntur primates.
- 4 Patriarcha unde dicti.
- 5 Patriarcha qui primi.
- 6 Archiepiscopi sunt Episcopi, qui
vni prouinciæ præsumt, & quam-
obrem sic nominati.
- 7 Episcopi quinam sint, & unde di-
cti.
- 8 Episcopi nomen sumitur genera-
tim, & speciatim.
- 9 Legati Apostolicæ Sedis triplicis
generis sunt, & qui.

Hic excommunicatur,
q̄ vno ex tredecim
modis offendunt v-
nam ex sex personis
Ecclesiasticis hic po-
sitis, scilicet aut Cardinales, aut
Patriarchas, aut Archiepisco-
pos, aut Episcopos, aut Aposto-
licæ Sedis Legatos, aut Nun-
cios, de quibus singulis agendū
est, præmissō tamen prius perso-
næ huiusmodi quænam sint.

Cardinales igitur sunt præ-
cipui, ac principes Sacrosanctæ
Ecclesie præsides, qui in Eccle-
sia

sia vniuersali gubernāda Roma-
no Pont. assidue assistunt, vt dici-
tur in cap. fundamenta. §. decet.
de elec. lib. 6. & ob hanc ratio-
nem, vbi aliquo legati mittuntur,
è latere legati dicuntur, quippe
qui è latere Romani Pontif. ven-
niant; cui, vt diximus, assistūt, vt
dixit Gloss. in c. 1. in verb. Lega-
ti. de off. leg. lib. 6. & in cap. 2. in
ver. Proconsulum eod. De quo-
rum origine, dignitate, atq. au-
toritate, quòd doctissimi viri
pluribus egerunt Illustrissimus
Cardinalis Albanus, & Hiero-
nymus Manphredus, ob eam rē
nihil præterea de ipsis huc addi-
mus.

- 2 Patriarchæ vero sunt Episco-
pi, qui pluribus prouincijs præ-
sunt, & inter Episcopos post Ro-
manum Ponti. primum locū ob-
tinent, vt dicitur in c. clericos. ver.
Patriarcha. d. 21. & vt sensit Ab-
ba. in c. antiqua. nu. 5. de priui-
leg. † Dicuntur etiam Primates, 8
vt habetur in cap. prouinciæ. di.
99. & vt dixit Ancharan. in Cle-
men. Archiepiscopo. nu. 8. verfi.
- 4 Quærit Laur. de priuilegi. † No-
minantur autē Patriarchæ quasi
principes patrum, sicut etiā pri-
mates vt habetur in c. clericos,
d. 21. In omnibus autē Patriar-
chas (Romanum Pont. s. p. ex-
cipi.) Patriarchæ quatuor prin-
cipem locum obtinent, scilicet 9

Constantinopolitanus, Alexan-
drinus, Antiochenus, Hierosoly-
mitanus vt dicitur in eod. ca. an-
tiqua, vbi & eorum munera quæ-
dam referuntur.

Archiepiscopi autē sunt Ec-
clesiæ Antistites, qui vni prouin-
ciæ præsumt, & eiusdem Episco-
pos subiectos habent, quamob-
rem Archiepiscopi dicuntur,
quoniam principes Episcoporum
sunt, vt habetur in eod. c. clericos.
§. Archiepiscopus d. 21. Metro-
politani etiam dicuntur, vt habe-
tur in c. prouinciæ. d. 99. & vt no-
Anchar. in Clem. Archiepisco-
po. nu. 8. de priuileg.

Episcopi vero speciatim sū-
pti, sunt Ecclesiæ Antistites, qui
vni dioecesi, & Ciuitati præsumt,
vt id quoque habetur in eod. c.
cleros. §. Episcopus d. 21. Et dici-
tur Episcopus græcè, quod est
latinè Super speculans, super spe-
culari enim debet subditorum
vitam, & mores, vt dicitur ibi. †
Dixi autem Episcopi speciatim
sumpti, quoniam nomen hoc E-
piscopi generatim sumptum cō-
plectitur Rom. Pon. Patriarchā,
Archiepiscopū, & Episcopū, vt
habetur in eod. c. clericos. §. or-
do vero Episcoporum, & apud
Catechisum Romanum in sa-
cramen. o. Ordinis.

Legati Apostolicæ Sedis tri-
plices generis sunt, scilicet 9

alii legati è latere sunt, qui Cardinales sunt, vt dixim⁹, alii nati, qui statim atque Episcopatū acquisiuerūt, legati quoque sunt, & ob id dicuntur nati; alii dicuntur missi, & hi sunt, quos Bulla hic Nuncios appellat, atque sic tradidit Gloss. in c. 1. de off. libr. 6. His sic premissis, iam regulam de more ponamus: & quoniā ob tresdecim causas excommunicatur, qui hos praelatos offendūt, ideo primum de Cardinalibus a gemus, & in singulis causis singulas regulas ponemus, deinceps de reliquis eadem contemplantur.

S V M M A

- 1 Cardinalem interficientes, in excommunicationem incidūt, quae excommunicatio, quousq̄ pateat, declaratur.
- 2 Cardinalis se ipsum interficiens in excommunicationem incidit.
- 3 Clericus se ipsum percutiens in excommunicationem incidit.

I.

¶ Prædictis explicatis, iam quod Cardinalem offendentes in excommunicationem incidāt, videamus. In excommunicationem hanc igitur incidūt, quod Cardinalem interficiūt, vt habetur in Bulla. Quae excommunicatio

primo afficit, quicumque sit, qui Cardinalem interficit, nā Bulla excommunicat omnes, vt habetur in initio huius Capituli, ergo neminem excludit. argu. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & cap. si Romanorum. d. 19. Quare vel vir, vel mulier sit, in excommunicationem hanc incidit; nā de iniiciente manus in Ecclesiasticam personam sic dixit Glo. in ca. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. quam DD. communiter sequuntur, & Mar. Socin. Sen. in c. peruenit. n. 12. cum seq. versu. Quoad primā. de sen. excom. & habetur de muliere. in c. mulieres, & c. ea noscitur, & in c. de monialibus. de sent. excom. & de uiris in toto eotitu. etenim materia hæc ad viros, & ad mulieres pertinet, ergo & poena. arg. eorum quæ dixit Zarbar. in Clem. 1. nu. 8. q. 3. de elect. & Ias. in l. si quis id. ff. de iurisd. iud. Item in excommunicationem hanc incident non solum maiores natu, verum etiā & minores, & ob id impuberes, modo capaces doli sint, vt habetur de pueris iniicientib. manus in Ecclesiasticam personā. in c. 1. & in c. fin. de sent. excom. Item in excommunicationem hanc incidunt ob eandem rationem non solum si laici hos interficiāt, verum etiā et si Ecclesiasticæ personæ, & ob id etiam si Cardinalis

Pontifici reſeruatis.

nalis sit; nam & clerici seculares & etiam regulares, vel monachi, vel moniales, si mutuo se percutiunt, in excommunicationem incidunt eius cit. c. si quis suadente diabolo, vt de secularibus clericis habetur in c. 1. de sentent. excom. & de regularibus in ca. monachi, & de monialibus in ca. de monialibus eod. Facit quoque cap. cum pro causa, & ibi no. eo. Nec repugnat, si dicatur priuilegiatū non vt priuilegio contra pariter priuilegiatum. arg. l. non solum. §. de vno. ff. de rit. nupt. not. Ias. in l. si domus. §. de euitatione. nume. 33. versu. Quarta fuit sol. ff. de leg. 1. nam negatur in hoc casu vtrunque esse priuilegiatum, quandoquidem priuilegium hoc concessum est Cardinalibus, qui interficiuntur, nō illis, qui interficiūt, atque sic respondit Mar. Socin. Sen. in ca. eū pro causa. nu. 6. cum seq. versu. Et sic patet. de sent. excom. & Abba. ibi. nu. 2. versu. Secundò not. & pertinent huc; quæ tradidit Bart. in auth. quas actiones. nu. 3. versu. Quandoque quod est priuilegiatus. C. de sacrosan. Ecclesiis. Item in excommunicationem hanc incidunt, qui Cardinales interficiunt, non solum, si priuati homines sint, verū etiā & si publici, vt Iudices, Imperatores, Reges, alique inferiores

Pars Secunda.

huiusmodi, cum ob dictionem illam Omnes; tū quod & vbi violentas manus in clericos iniiciunt, in excommunicationem incidunt, vt probatur in ca. si vero alicuius, in verb. officiales, & ibi Gloss. de sent. excom. & in c. mulieres, ibi, De his vero, qui magnæ sunt potentiae. eod. & facit c. si iudex. cod. lib. 6. & not. Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. nu. 24. versu. Tertio principaliter infertur. de sent. excom. Itē non solum, si homo liber sit, verum etiam si seruus, ob easdem rationes, nam & hic iniiciēs manus in clericum in excommunicationem incidit, vt habetur in c. mulieres iunct. Gloss. in verb. suis juris. & in c. relatum. eod. de sent. excom. & ibi not. Abba. nu. 1. & Feli. & Mar. Socin. Sen. in cit. ca. peruenit. nu. 6. versu. Quintò principaliter. ad summam cuiuscunq̄ generis, conditionisve sint, in excommunicationem hanc incidūt qui Cardinales interficiūt. Quare vel ob inimicitias, quas cum Cardinalibus quis habebat, vel ob insidias, quas sibi à Cardinali parari assererat, ipsum interficiat, in excommunicationem hanc incidit, non enim Romano Pontif. excepto, in ipsos Cardinales iurisdictionem quis habet, vnde coercere ipsos possit, qui ergo iniuriam aliquam ab ipsis passus

Non est,

est, Romanum Ponti. adire dēt, non autem sibi ius dicere. argu. tot. tit. ne quis in sua caus.

Secundò in excommunicationem hanc incidit, quem cunque Cardinalem interficiat, vt pote vel Episcopus, vel nō Episcopus sit; statim igitur atque creatus est, priuilegium hoc habet, esto Galerum à Romano Pont. nondum acceperit.

Tertiò in excommunicationem hanc incidit, esto Cardinalis quem interficit, excommunicatus, suspensusue sit; nam per eas censuras priuilegia nō amittit, quæ quis habet, vt asseruimus in Tractatu nostro de cēsuris Tab. 1. ca. 13. §. 15. nu. 7. Quare ob eandem rationem nec si exul fiat, alij cubive à Rom. Pon. relegetur, priuilegium hoc amittet.

Quartò in excommunicationem hanc incidit Cardinalē interficiens, esto Cardinalis depositus verbis sit; nā depositio hæc suspēnsionis perpetuæ ab officio vim habet, non autem dignitatē amittit, ac propterea nec priuilegium, quod ob illam dignitatem datur. argu. c. si diligenti. de for. compet. & c. contingat. de sent. excom.

Quintò in excommunicationem hanc incidit, qui Cardinalem interficit, vel Cardinalis hæ-

reticus, schismaticus, apostataue sit, antequam pro tali sit declaratus; nam ad Romanum Pontif. eos corrigere pertinet, nō autem ad alios. argu. c. cum secundum leges. §. fin. de hæret. lib. 6.

Sextò in excommunicationem incidit, ¶ vel se ipsum interficiat, vt de communi DD. sententia testatur Tabien. in verb. Excom. n. 5. cas. 1. nume. 32. idque merito. ¶ nā & clericus se ipsum percutiens in excommunicationem incidit, vt inquit Abba. in c. contingit. num. 6. & ibi Additio ad eum, & facit c. si nō licet. 23. q. 5. & l. 1. §. vsque. ff. de iniur. & C. de iis, qui sibi mort. conseruauer.

Postremò in excommunicationem hanc incidit, quacūque ratione Cardinalem quis interficiat, vel ferro, vel fame, vel laqueo, & aliis modis; multis. n. rationibus interfici quis potest. argu. l. vnic. C. de emend. libert. Quare si quis Cardinalem in aliquo loco obsideat, & non permittat comeatum ad ipsum deferri, & ob id moriatur, in excommunicationem hanc incidit: idē si in carcere inclusum sic perimat. Sed iam qui pœnam hanc euadant, explicemus; cum tamē prius explicauerimus, qui offendens simplicem clericum in excommunicationem nō incidat eius

eius c. si quis suadente diabolo. 9. 17. q. 4.

S V M M A.

- 1 Clericum interficiens de licentia Romani Pont. in excommunicationem non incidit. Item nec se ab eo legitime defendens.
- 2 Clericum prius percutiens timens probabiliter ne ab eo interficiatur, in excommunicationem non incidit.
- 3 Clericum interficiens non incidit in excommunicationem, si aliter vitare non potest, quin ab ipso mutiletur.
- 4 Clericus furiosus, dormiensue, an interfici potest, si in eo furore, ac somno aliquem aggrediatur, & aggressus ratione alia se tueri ab eo non possit.
- 5 Clericum interficiens, quo filium, uxorem, patrem, familiamve suā ab ipso tueatur, immò vel extraneam personam, in excommunicationem non incidit.
- 6 Fugere potens, ne à clerico interficiatur, an si se tueatur, & non fugerit, in excommunicationem incidat.
- 7 Clericum mulier interficiens, cum aliter suam pudicitiam tueri nequeat, in excommunicationem non incidit.
- 8 Clericum an interficere liceat pro rebus suis tuendis.

9 Clericum interficiens, ubi talē eū esse ignorat, in excommunicationem non incidit.

10 Clericū aliquem interficere quis volens in excommunicationem an incidat, si alium casu interficiat.

11 Clericum interficiens, qui usu rationis caret, in excommunicationem non incidit.

12 Non itidem, qui clericum interficit, qui ea dignitate priuatus est.

13 Non etiam, qui inuentū turpiter, aut cum uxore, aut cum matre, aut cum sorore, aut cum filia propria, aut cum filio interficit.

II.

Propoluimus nobis explicandum, quando qs. offendens clericum in excommunicationem non incidat eius ca. si qs. suadente diabolo. 17. q. 4. iā igitur rem aggrediamur.

Primum igitur in excommunicationem non incidit, ¶ q. de mandato, licētiave Romani Pontif. clericum interficit, potest enim Romanus Pont. eximere ab hac pœna, & præsertim, ubi iure id facit; nam ex quo ipse pœnā hanc per cōcilium proposuit, & ipsam tollere potest, cū eius sit tollere, cuius est ponere, arg. c. cum maior, iund. Glo. de maio. & obediē. & Gloss. in ca. si maior. d. 21. & facit. proposuit. de concess. præben. præterea cit. c.

si quis suadente diabolo. iniuriā prohibere voluit, quam non infert, qui iurisdictionem ad id à Romano Pont. habet, vt dicitur in l. iniuriarum actio. §. is, qui iure publico. cum cit. ibi à Glo. ff. de iniur. & in le. quæ iure potestatis, & in le. aut facta. §. causæ. ff. de poen.

Item in excommunicationē hanc non incidit, vbi quis clericum interficit legitimè se ab eo defendens, & ratione alia vitæ periculum vitare non potēs; nam quocunque iure vim vi repellere quis potest, & se tueri, vt dicitur in l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & in c. dilecto. de sent. excō. lib. 6. & in cap. 3. eod. in antiqu. & in Clem. 1. de homicid. atque sic sensit in casu nostro Glo. in ca. fin. in verb. Percusserit, quam sequitur ibi Gemin. nume. 11. & Philip. Franc. de poen. lib. 6. & alii multi, quos refert, ac sequitur Viu. in Syl. sua opin. 88. num. 4. & apertius Nauar. in Man. capi. 27. nu. 67. versic. Sexta, & Rebu. in Prax. benefici. in expositione Bullæ Coenæ Domini. art. 8. versic. Secundo; etenim in hoc casu iniuriam quis non facit. arg. l. sed et si quemcumque. ff. ad le. Aquil. & l. 2. C. ad leg. Corne. de ficar. accedit quod permittente lege id facit, vt dixit Glo. in eo. cap. fin. in verb. Percusserit, ergo

non peccat. arg. ca. qui peccat. 24. q. 3. & l. Gracch. C. de adult. ergo puniri nō debet, ac propterea nec in excommunicationē incidere, cum in maiorem excō. municationem quis nō incidat, vbi mortiferè non peccat. arg. c. nullus, & c. nemo Episcoporu. 11. q. 3.

Verum quid si quis timēs probabiliter, ne à clerico interficiatur, ipsum prius percutiat, atque interficiat, an in excommunicationem hic incidet? Ego cenleo hunc in excommunicationē nō incidere, vbi iustus erat metus, & ratione alia periculum euadere non poterat; tū quod hoc sensit Glo. in cap. si perfodiens. in verb. Secularibus. de homicid. tum quod melius est occurrere ante tempus, quam post vulneratam causam remedium quære, vt not. Glo. in c. suscepimus. de homicid. & habetur in l. fin. C. in quib. caus. in integ. rest. nō est necess. nec in hoc casu igitur in excommunicationem hūc incidere concludo.

Quid itidē si quis posset mortem quidem euitare Clericum non interficiendo, sed non mutilationem, nisi Clericum interficiat, an, ne mutiletur, interficiēs in excommunicationem hanc incidet? Videbatur dicendum in excommunicationem hunc incidere.

dere, quoniam maius malū est, quod efficitur, quàm quod vitatur, & sic non videtur esse defensio ordinata, sed excedere modū inculpatæ tutelæ, contra. l. 1. C. vnde vi. Cōtrariam sententiam tamen sequor, vt scilicet in excō. municationem hic non incidat: & hoc ob eam rationem; quoniam licet cuique se defendere, vt diximus; ergo his modis, quibus potest, cōcesso enim aliquo, & id omne concessum intelligitur, sine quo haberi concessum non potest. arg. l. 2. ff. de iurisd. iud. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procurat. at non potest vitare mutilationem, nisi Clericum interficiat; ergo eum interficere ipsi licebit; etenim nec irregularis efficitur, vt asseruit Mar. Soc. Sen. in eo. c. ad audientiam. nu. 173. q. 20. & tamē in irregularitatem, quis facilius incidit, quàm in excommunicationem, vt sensit Glo. in Clem. vnic. in verb. Suum. de homici. nam quo in excommunicationē quis incidat, dolus requiritur. arg. c. nemo Episcoporum. 11. q. 3. quo autem irregularis fiat, sat est culpa, immò & sine ipsa etiam cum merito, vt dixit citat. Glo. ibid.

4 Quid demū si clericus furiosus, dormiensve aliquem aggrediat, quo illum interficiat, an

interficere ipsum licebit; si aliter vitare mortem non poterit? Videbatur dicendum hunc in excommunicationē incidere, quoniam Clericus hic non dolo malo eum persequitur, ac propterea excusandus videtur. Atqui contrariam sententiam veriorē cēleo, vt scilicet interficere Clericum hunc liceat, primò, quoniam licet cuiunque se defendere à quocunque; & quādo aliter non potest, ipsum interficere, vt antea diximus, ergo & furiosum; non enim casus hic exceptus est, ergo nec nos excipere debemus. arg. c. non ne. de p̄sumpt. & l. cum prator. ff. de iudi. atque sic dixit Bald. in l. 1. numer. 50. versic. Quid de furioso. C. vnde vi. Postremò facit, quoniam animal, quod ratione caret, impetum si in me faciat, interficere possum, ne teneor precium eius domino soluere, & tamen dolo caret, & iniuriam nō infert, vt habetur in l. 1. §. ait p̄tor. ff. si quadrup. pauper. feciss. dic. ergo idem & hic; nam nec irregularem in hoc casu quē fieri concludit Mar. Socin. Sen. in eo. c. ad audientiam. nu. 176. q. 22. de homicid. Nec repugnat proposita ratio; nam, et si dolo caret & venia dignus est, hoc tamen verum est postea quàm delictū commissit, vt dicitur in citat. le. diuus.

diuus, at antequam delictū committat, defendere se ab ipso quod potest. Ne igitur nos Clericus offendat, interficere ipsum possumus. Excipitur tamen ubi defensionis terminos quis egrediretur; tunc enim in excommunicationem incidet; quippe quia in eo casu non se defendere sed oppugnare censetur, quod vetitum est, atque sic habetur in ca. olim, iunct. Gloss. in verb. Excessib. de restit. spol. & facit cap. ut famæ, in fine. de senten. excom. e tenim licet; quidem vim vi repellere, sed tamen cum moderamine inculpatæ tutelæ, ut dicitur in cit. c. ut famæ, & in l. 1. vbi & DD. no. C. vnde vi. Qui ergo postea quam offensus iam est à Clerico, qui eum offendere desinit, ipsum deinceps interficit, in excommunicationem incidet; nā non ad defensionem, sed ad vindictam id factum cēsetur, ut sentit Gloss. communiter recept. in l. 1. in verb. Moderatione. C. vnde vi, & ut ait Viu. in sua Syl. opin. 189. nu. 9. cum sequē. & dixit Mar. Socin. Sen. in ca. peruenit. num. 208. ve r. Secus, si poteris de sent. excom. idem sentit Bald. in cita. l. 1. num. 28. q. 100. C. vnde vi, & Gloss. in capit. si perfo-diens, in verb. Secularibus. de homicid. Item in excommunicationē incidit, vbi aliter se defen-

dere poterat, quā occidendo, sed tamē occidere ipsum maluit. Moderamen igitur inculpatæ tutelæ seruari debet; quod tūc est, quando id fit, quo prætermisso iniuria repelli non poterat; non enim vitio tribuendum est id alicui, quod facit, vbi aliter se defendere non potest, ut colligitur ex Gloss. in cap. significasti. 2. de homicid. & ex Bart. in l. 1. C. vnde vi, quem refert, ac sequitur Abb. in cit. c. olim. num. 15. vers. Nunc quæro, ibi, quando actum, de restit. spol.

Item eadem ratione, scilicet clericū interficere licet, quo filium, vxorem, patrem, familiāve suam tueatur; nam sic de iniiciēte manus in Ecclesiasticam personam dixit Innoc. in c. si vero. 1. nu. 2. in versic. Inferentē, & ibi DD. eum sequuntur. de sent. excom.

Immo & que extraneos tueamur, id licebit, ut de iniiciēte manus itidem in Ecclesiasticam personam dixit Innocēt. ibid. & opinionem hanc communiter receptam esse testatur Felin. nu. 5. versic. Vtrum pro defensione, & communiorem, & veriozem dixit Abba. ibi. nu. 11. versic. Extra Glo. ibi. Sed dubium est. Probatur autem opinio hæc per c. dilecto. de sent. excom. vbi dicitur, cui libet licere suo vicino, vel

pro

proximo pro repellenda ipsius iniuria suum impertire auxiliū. Immo si potest, & negligit, videtur iniuriam inferentem fouere, ac esse participem eius culpæ, ut ibi dicitur; ergo quisque suum vicinum defendere tenetur, atque sic dixit Gloss. in ver. vicino, & facit c. fortitudo. 23. q. 3. esto igitur inuaforem interficiat, in excommunicationē nō incidet, quamuis irregularitatē non effugiat; ut sentit Glo. communiter recept. in Clemē. vnic. in verb. suum. de homici. Postremò hic non peccat, ut sentit Glipen. in cit. Clem. vnic. de homicid. & sequitur Felin. in eod. ca. si vero, in fine. ergo nec in excommunicationem incidit. argu. ca. nemo Episcoporum, & ca. nullus, nu. 11. q. 3. An autem quis tueri alium debeat DD. tractant in c. quantæ. de sent. excom. & in l. 1. C. vnde vi, & communiter cōcluditur nec de iure ciuili, nec canonico quem teneri, quamuis se eius sit in foro conscientie, ut ait Viu. in sua Syl. opin. 190.

6 Verum quid si fugiendo vitare possum, ne Clericus me offendat, an fugere debeo, si alias me defendendo interficere illū cogor? Ego sentio in hoc casu fugere quem non teneri; nā cōmuniter concluditur ad fugiendum quem obligatum non esse,

ut colligitur ex DD. quos citat Ias. in l. ut vim. nu. 38. versic. Extra Gloss. ff. de iustit. & iur. vid. tamen Mar. Socin. Sen. in ca. ad audientiam. nu. 162. versic. Quin todecimo quæro. de homicid.

7 Tertiò & pro sua pudicitia tuenda Clericū interficere licet, exēpli gratia, Clericus aggreditur mulierem, ut eā violet, planè si ratione alia se tueri non potest, nisi eum interficiat, in excommunicationem hanc nō incidet, eū interficiēdo. Primò ob l. 1. §. itē diuus. ff. de sicar. vbi excusatur, qui sibi, vel suis stuprum inferentem occidit, ut ibi dicitur cū citat. ibi à Gloss. quam vid. Postremò non incidunt in excommunicationem pater, nec filius, si clericum inuētum cum filia, vel sorore, vel vxore turpiter percutiunt, ut dicitur in c. 3. de sentē. excom. multo magis ipsimet suū honorē tueri licebit, præsertim quod Deus offenditur, atque sic asseruit Mar. Socin. Sen. in c. puenit. nu. 375. cum multis sequ. qu. 13. de sent. excom. & Viu. in sua Syl. opin. 189. nu. 6. vbi nec peccari ibi ait. Idem ego & in casu nostro. Excipitur tamen vbi aliter se defendere posset. Quare si verbis tantum ipsam aggrediatur, verbis eum excludet, nō autem factis offenderet, ut dixit Socin. ibid. numer. 380. versic. Sed

Sed si solis verbis.
 8 Atqui tan pro suis tuendis rebus Clericum interficere licet? DD. Inno. in c. si vero. num. 2. in ver. Inferentem ibi, & idem etiã dicunt, & Abba. nu. 1. 1. versi. An autem pro defensione rerum, & Felin. nu. 5. versi. Quid pro defensione. de senten. excomm. in Ecclēsiasticam personam pro suis rebus tuendis, si modus inculpatæ tutelæ non excedatur, manus iniicere licere inquit, & probatur per c. olim. 1. de restituti. spol. quamobrem & laico licere clericum capere debitorē fugientem cum debito ipsius laici dixit Mar. Socin. Sen. in c. peruenit. nu. 3. 1. versi. Item & sextò de sent. excom. vbi alios quosdã idem sentientes refert, & Abb. in cap. cum non ab homine. nu. 1. 7. versi. Quoad secundum. de iud. & Lap. alleg. 136. excommunicationem laicum non esse inqt, q̄ clericum cum re aliena fugientem capit, sicut, nec qui suū seruum clericum suspectum de furto, vt eum ad iudicem adducat, vt dixit idem Socin. in cit. c. peruenit. nu. 307. versi. Item & tertio. At pro iisdem tuendis rebus clericum interficere non licere sensit Inn. in eod. c. si vero. in ver. si. Sed si pro rebus. Et hoc ob eã rationem, quia tunc modus inculpatæ tutelæ exceditur, & seq̄

tur eum Abba. ibi. num. 1. 1. versi. An autem pro defensione rerum. hanc sententiam de iure canonico communem esse ait Felin. in c. 2. nu. 3. versi. Sed in quantum omnes. de homici. & Viu. in sua Syl. opin. 189. num. 1. versi. Canonistæ verò; quamuis de iure ciuili contrarium sentiat. Et p̄ hac opinione videtur facere cita. c. olim. vbi dicitur quem teneri, si in recuperanda possessione modum excefferit, quod hic fieri videtur interficiendo hominem pro rebus. Ex altera tamē parte iniquum videtur, vt quis res suas tueri nequeat, & ne à Clerico occupentur, non posse ipsū interficere, vt aliter sua defendere nequit; ac planè si Clericus armata manu regnum alicuius principis viri. Ciuitatem, locaue alia iniustè inuadat, & dū Princeps ille conatur sua tueri, interficiat illum Clericum, non ne absurdum videtur hunc dici in excommunicationem incidere? Quid igitur concludendum? Ego sic distinguendum censeo. Aut Clericus sine armata manu venit; vt occupet alicui⁹ priuati bona, & in hoc casu sentio expelli eum posse, non tamen interfici licere. argu. cit. c. olim. de restit. spol. & eo magis, quoniã, si expellere ipsum non poterit, iudicem adibit, qui sibi ius dicit;

et; non enim in re sua ius dicere sibi quis potest. arg. l. vnic. C. ne quis in sua causa iud. Aut venit armata manu, & in hoc casu, si dominus rei conatur se defendere; & in defendendo contingat Clericum interfici, in excommunicationem interficientem non incidere censeo, & hoc ob eam rationem, quoniam occupatio hæc, quam molitur hic Clericus, redundat etiam in necem, & offensionem plonę, quocasu vt se quis tueatur, interficere eum licet, vt probauimus antea; nam vt res occupet, vult etiã interficere personas. Quare si Clericus bellum moueat cōtra Principem aliquem, vel cōtra re publicam iniustè, & ipsemet in prælium prodeat, & interficiat, ipsum interficiens in excommunicationem non incidet. Nec repugnat, quod canon simpliciter loquitur; nam intelligi dēt, vbi iniustè interficitur, vt in simili dixit Gloss. in cap. felicitis, in verb. Percusserit. de poen. libr. 6. & facit c. erit autem lex. d. 4. & l. quod si ephesi ff. de eo, quod certo loco, alioquin liceret Clericis aliorum regna occupare, q̄ absurdum, iniquum, & inauditū est. Excipitur ergo, vbi iuste clericus alterius bona occuparet; nam tunc ipsum interficiēs in excommunicationem incidit. Itē,

vbi etiam id conatur, sed non armata manu; & à superiore ius sibi dici potest; aliàs autem secus.

Quartò in excommunicationem hanc quis non incidit Clericum interficiens, vbi eū Clericum esse, probabiliter ignorat, atque sic dixit Rebu. in Prax. benefi. in expositione Bullæ Cænæ Domini. art. 8. versi. Item excommunicamus, & habetur in c. si vero quis. de sent. excom. nã nec in excommunicationem latam per statutum contra furtū committentem in excommunicationem incidit, qui statutum illud non nouit, vt habetur in c. fin. de constit. lib. 9. & facit capi. Apostolicæ. de cler. excom. mino. Quare qui noctu obuiam factum Clericum, quem talē esse ignorat, vel interdium habitu mutato interficit, in poenam hanc non incidet, quod & sensisse videtur Nauar. in Man. cap. 27. numero. 67. versi. Sexta, & Rebuff. ibid.

Probabilis autem ignorãtia esse debet, vt dixit, Gloss. in eodem capit. si vero quis, in verb. Ignorauerit; etenim hæc & non alia excusat, vt sensit Gloss. ibi, & Mar. Soci. Sen. in c. peruenit. num. 222. versi. Nam qualitercūque. de sentē. excom. & faciunt cit. c. Apostolicæ, & capi. fin. de constit. libr. 6. verum quid si q̄s

credit se interficere laicū, & in persona errans interficit Clericum, an in excommunicationē is incidet? Ego cenſeo neq. hūc in excommunicationem hāc incidere. Primum, quia hic ignorabat illum eſſe Clericū, ex quo credebat eum eſſe laicum, vt in facto proponitur, at interficiens Clericum eum talem eſſe probabiliter ignorans, in excommunicationem non incidit, vt proxime aſſeruimus. Poſtremò, quoniam ſic inquit Zan. quē refert Gloſſ. in cit. capi. ſi vero quis. de ſent. excom. vbi quæſtio hęc diſputatur, et quem ſequitur Hoſti & Abb. ibi in fine, & Fel. num. 3. & Gloſſ. in le. ſi ignorans. ff. locat. & communis den que DD. ſententia hęc eſt quamuis Glō. contrarium ſenſerit & male; ergo idem & in caſu noſtro.

Quid itidem ſi quis volens interficere Clericum, aliquem alium clericum interficiat, an in excommunicationem hanc incidet? Hanc quæſtionem à nemine tactam inueni, Ego tamē cenſeo hunc in excommunicationem incidere, quoniam voluit Clericum interficere; quāuis valde id dubitem; nam caſu quodammodo illum interfecit, ex quo illum interficere noluit, quō caſu in excommunicationē quis non incidit, vt videbimus;

alium vero, quem interficere voluit, non interfecit.

Quid demum, ſi quis interficiat laicum, quem Clericū eſſe credebat, an in excommunicationem hanc incidet? Ego cōcludo hunc in excommunicationem non incidere; tum quōd Clericum non interfecit, quod poſtulat cit. cap. ſi quis ſuadente diabolo. & ſic verba huic non conueniunt, ergo nec diſpoſitio. arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infec. tum quod ſic inquit DD. cōmuniter, Gloſſ. in c. in audientia in verb. iniuriarū. de ſent. excō. & Abbas ibi. nu. 7. & Mar. Soci. Sen. in c. peruenit. num. 238. verſi. Vltimò etiam quæritur, vbi & alios quosdam idem ſentientes refert. de ſent. excom. & Barth. Brix. in q. venerali. q. 88. incipi. aliquis percuffit aliquem laicū, vbi quæſtionem hāc diſputauit, & Fed. de Sen. in Conſil. 13. vbi & hoc in potiorib. terminis diſferit, ergo idem & in caſu noſtro concludendum cenſeo, vbi enim eadem ratio eſt, ibi eadem diſpoſitio eſſe debet. arg. l. illud. ff. ad leg. aquil.

Non item in excommunicationem hanc incidit, qui fortuito, caſu Clericum interficit. arg. c. ſi vero. 1. in verſi. Niſi forte. de ſent. excom. etenim nec q. in defendendo ſe à Clerico fortuito

uito caſu moderationem inculpatæ tutelæ egreditur, in excommunicationem incidit, vt dixit Gloſſ. ſin. in fine. in ca. olim. 1. de reſtit. ſpol. nec iniuriarum actio ne tenetur, qui cum ſeruo ſuo pugnum ducere vellet, in proximo ſtanti inuitus percuffit, vt dicitur in l. ſi cum ſeruo meo. ff. de iur. Quare qui telum aliquo torſit, & caſu clericum percuffit, in excommunicationem nō incidet; ſicut nec qui turbam ex aliquo loco arcendo.

At q. probabit fortuito, ſtudioſe id factum eſſe? Nonnulli exiſtimarunt offenſi partes haſe eſſe, quoniam ipſe agit. arg. l. actor. C. de probat. Contrariā tamen opinionem ſequitur Abba. in c. ſi verò. 1. tum quōd præſumptio eſt contra eum, ex quo de delicto conſtat; tum quod caſus fortuitus eſſe non cenſetur; poſtremò facit c. 4. eod. de ſent. excom. vbi iniiciens manus in clericum nutrientem comam p. iuſiurandum ſaltem probare tenetur ſe ignoraffe clericū eſſe, ergo multo magis in hoc caſu, atque ſic dixit Abba. in cit. ca. ſi vero. nu. 8. verſi. In Glo. in verb. Fortuito. Nec obſtat, quod dicebatur aduerſariam partem agere; nam etſi verum illud eſt, tamen ſi hic excipiet fortuito factum eſſe, & quod id ignorauit,

ad ipſum probatio pertinebit. Id autem ex coniecturis probabitur, & re dubia ipſius iureiurando, vt dicitur in cit. c. 4. verſi. Vel ſi hoc dubiū fuerit; etenim in iis, quæ pendent à conſciētia, in dubio eius iureiurando eſt ſtādum, atque ſic not. Abb. ibi. numer. 3.

Quintò ſi in excommunicationem non incidit Clericum interficiens, vbi rationis uſu carens eum interfecit; tum quōd dolo malo id non facit, & ſic iniuriā non infert, vt habetur in l. illud. §. lanè. ff. de iniu. & c. illud. 1. 1. q. 1. tū quōd in excommunicationem quis non incidit, qui morti ferè non peccat. arg. c. nemo Episcoporum, & c. nullus. 1. 1. q. 3. at qui rationis uſu caret, ſine dubio mortiferè nō peccat, peccatum enim non eſt niſi voluntarium. Quare neque impubes, q. doli capax non eſt, delictum hujuſmodi committens in excommunicationem hanc incidet, vt ſenſit Gloſſ. in c. ſin. in verb. Curis. de ſent. excom. Non itidē fatuus, furioſulve; quādo quidem nec de homicidio tenentur, vt habetur in l. infans. ff. de ſicar. & in l. poena. §. ſin. ff. de paricid. nō etiam ſomno oppreſſus, modo rationis uſu careat, ob eaſdē rationes, etenim nec irregulares hi fiunt, vt habetur in Clemen.

unic. de homicid. si furiosus, aut infans, seu dormiens, dicitur. n. ibi, hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Hæc ibi, ex quibus patet hos irregulares non fieri, ergo multo minus in excommunicationem incidere; cum facilius quis irregularis fiat, quàm in censuram incidat. idem quoque afferuit Maiol. de Irregular. ca. 48. in principio. nume. 11. versi. Inter homicidas. libr. 5. Non denique vino obrutus excommunicatione hac obligabitur ob easdem rationes, modo rationis vsu omnino careat; irregularis tamen fiet, si hoc vitio se laborare nouit, & tamen id providere non curauit, vt dixit Maiol. libr. 5. de irregular. cap. 48. nu. 11. in versi. Infans, vbi & alios quam plures idem sentientes refert, & ego in meo Tract. De irregularitati. capitu. 25. vbi pluribus rem hanc egi.

12 Sextò in excommunicatione hanc non incidit, qui interficit eum Clericū, qui re ipsa degradatus est; nam tunc degradatus clericorum priuilegia vniuersa amittit, vt habetur in c. degradatio. in fine. de poen. lib. 6.

13 Septimò in excommunicationem hanc non incidit Clericū interficiens, vbi quis eum inuenit turpiter aut cum vxore, aut

cum matre, aut cum sorore, aut cum filia propria, vt inquit DD. communiter, Syl. in verb. Excommunicatio. 6. nu. 6. versi. Decimò, ibi Distinguo. & Ioan. Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 1. nu. 31. versi. Octaua, ibi, vnde videtur simpliciter dicendum, & Nauar. in Man. capi. 27. num. 84. versi. Vigesima; vbi communiter opinionem hæc esse testatur, & nonnulli alii, quos refert Mar. Socin. Sen. in c. peruenit. nu. 365. de sent. excom. In excommunicationem hanc igitur non incidet Clericum interficiens ob prædicta. Et primò si turpiter cum vxore quis eum inuenit. Vxoris autem nomine accipimus eam, quæ ducta est per verba de præsentibus; hæc enim vera, & propria vxor est. argu. c. pen. de spon. iunct. c. 1. & c. fin. de spon. duo. atque sic sensit Glol. in ca. 3. vbi materia hæc agitur in verb. Cum vxore. de sent. excom. & sequitur Abba. ibi. nu. 9. versi. In Gloss. in verb. Et matre, & Mar. Socin. Sen. in c. peruenit. nu. 345. eod. & Syl. in verb. Excommunicatio. 6. nume. 6. versi. Octauus. Itē nomine vxoris comprehenditur etiam ea, quæ pro vxore habetur, sed non est, vt pote quis contraxit matrimoniū cum muliere, qua cum contrahi non poterat ob aliquo impedimento.

dimentum, quod ignorabatur; nam quamdiu impedimentum hoc ignoratur, matrimonii priuilegiis vtitur, ac propterea eorum filii legitimi sunt, vt dicitur in c. 2. & in c. prolatum, & in c. peruenit, & in c. ex tenore, q. fil. sint legit. & in hoc casu etiā eū interficiens excusabitur, atque sic inquit non nulli, quos refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in eod. c. peruenit. nu. 359. versi. Item dubitatur circa prædicta. Tertiò locum habet non solum, vbi inuenit rem habentem cum vxore, & ob id in ipso actu, verum etiam etsi in amplexu, & de osculatione, vel in præparatione ad copulam, vt pote quoniam penulam, femoraliaq. deposuerat, atque sic inquit Socin. in cita. ca. peruenit. nu. 364. cum sequ. versi. vltèrius dubitatur, & Syl. in eod. versi. Decimò, ibi. Et secundum viuere, & Nauar. eod. cap. 27. nu. 84. vbi de cōmuni DD. sententia testatur. Et probatur in cit. c. 3. de sent. excom. illis verbis Turpiter inuentum; nam sine dubitatione inueniens maritus quem aut vxorē amplexantem, aut osculantem, aut præparantem se ad rem habendam cum ipsa, turpiter inuenit: ex quo igitur verba legis huic conueniunt, ergo & dispositio conuenire debet. argu. l. 4.

§. toties. ff. de dam. infect. Quarto locum habet, vel post actum ibi tunc reperiat; tum quod verè dici potest, & tunc turpiter inuentum cum vxore; tum quod, quæ sunt incontinenti, videtur inesse. argu. l. lecta. ff. si cert. pet. nam & fur manifestus dicitur, non solum inuentus, dum furtū facit; verum etiam quousque re furtiuam non detulit, quo destinauit, vt dicitur in Instir. de fur. paulo post princip. atque sic sensit etiam Mar. Socin. Sen. in eod. c. peruenit. nu. 366. nam ibi ait, si constet per aliqua signa factum compleuisse, percutientem clericum hunc in excommunicationem non incidere. In omnibus igitur his casibus interficiens Clericum in excommunicationem non incidit. Excipitur tamen, vbi maritus curasset per vxorē, vt talis veniret ad ipsam; nam quod suadente diabolo id facit, & dolo malo, ob eam rem in excommunicationem incidit ipsum interficiens, atque sic concludunt non nulli, quos refert Mar. Socin. Sen. in eod. c. peruenit. num. 373. cum sequ. versi. Item aduerte, & Nauar. & Tabien. in cit. locis. & facit l. is cuius. §. si vir infamandæ. ff. de adult. nam puniatur vir, qui infamandæ vxoris suæ causa adulterum subiecit; ergo idem & hic. Item in excom-

municationem incidit mea sententia, ubi inuenisset eundem cum vxore, qua cum diuortium fecit; nam tunc ius, quod in ipsa habebat, amisit, & ob eam rem ad eum ipsius cura non pertinet. arg. c. culpae. de regu. iur. Tertio in excommunicationem incidit, ubi cum sponsa de futuro inuenisset, nam quod vxor non est, & de vxore loquitur cit. ca. 3. de sent. excom. & ex diuersis non fit illatio. arg. l. Papinianus exuli. ff. de mino. & sumus in poenis & odiosis; ob eam rem hic non excusabitur. Quarto excipitur, ubi inuenisset cum vxore alterius, esto vxor filii esset; nam cit. ca. 3. loquitur de vxore propria cuiusmodi vxor filii non est, vt per se patet, & arg. §. affinitatis, in Instit. de nupt. Quinto, ubi colloquentem tantum cum vxore inuenisset; nam tunc interficiens in excommunicationem incidet, vt inquit Host. & Ioann. And. quos refert, ac sequitur Soci. in cit. ca. peruenit. nu. 369. versu. si quis ergo inueniret, quamuis limitetur ibi, vt per Soci. Postremo excipitur, ubi non incontinenti interficeret, tunc enim & non aliam excusabitur, vt ait Iurecons. in l. quod ait lex. §. quod ait. ff. de adult. & DD. cit. omnes inquit, & Socin. in eod. l. c. peruenit. nu. 346.

Cum matre itidem qui inuentum interficit, in excommunicationem non incidit, vt habetur in cit. c. 3. de sent. excom. iunct. praedictis; etenim & huic parcat Canon, quoniam tam iustum dolorem comprimere non potuisse existimatur. arg. l. Gracchus. C. de adulter. & l. si adulterium cum incestu. §. imperatores. versu. Ei qui. ff. eod. & l. 3. §. si tamen maritus. ff. ad Syl. & vt not. Glo. in eod. ca. 3. in verb. turpiter, & cit. auctores in antecedenti regula.

Hæc autem regula locum habet, non solum ubi cum matre legitima, et naturali Clericum inuenit, verum etiam et ubi cum naturali tantum; nam et hæc mater est. arg. l. quisquis litigandi. §. parentem. iunct. l. sequi. ff. de in ius voc. etenim lex simpliciter loquitur, ergo simpliciter intelligi debet. arg. l. de prætio. ff. de pub. in rem act. atque sic sentiunt nonnulli, quos refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in eod. c. peruenit. nu. 355. cum sequi. versu. Sed quaeritur. Quare vel incestuosa mater sit, idem dicemus.

At quid si mater turpem vitam agat, et meretrix sit, an filius tunc inuentum turpiter cum ipsa interficiens poenam hanc euadet? Ego censeo poenam hanc ipsam euadere, si conetur matrem suam

ab

ab hac vita amouere, & ob id cauere, ne quemquam admittat, nam et hic iustus dolor est, et eo grauior, quo matris intemperantia, atque impudentia maior est.

Excipio tamen, ubi filius non curaret hoc de matre; nam si fineret admitti aliquos, aliquem vero inueniens interficeret, non ob eam causam, sed ob aliud odium illum interficere censetur, et sic in excommunicationem incidere.

Secundo excipitur, ubi adoptiua mater est; filius enim adoptiuius interficiens inuentum turpiter cum ipsa in excommunicationem incidit; nam citat. c. 3. de sent. excom. loquitur de inuentum cum matre, quæ ratione sanguinis coniuncta est; declarat hoc verbum illud Consanguinitatis, ergo non comprehendit adoptiuam matrem, inclusio enim vniusalterius exclusio est. arg. cap. non na. de præsumpt. et l. cum prætor. ff. de iud. atque sic sentit Mar. Socin. Sen. in eod. c. peruenit. nu. 356. et Nauar. in Man. c. 27. nu. 84.

Postremo excipitur mater spiritualis, quæ aut de fonte baptisimi leuauit, aut in confirmatione, nam et si contrahitur spiritualis cognatio, vt habetur in ca. 1. de cognat. spirit. li. 6. et apud Trid. Synod. sess. 24. ca. 2. de reform.

marrim. non tamen comprehenditur in eod. c. 3. de sen. excom. vt scilicet in excommunicationem filius non incidat, qui inuentum cum huiusmodi matre interficit; tum quod consanguinea non est, quod requirit cit. ca. 3. ob verbum illud Consanguinitatis, tum quod sumus in correctoriis, ergo strictior interpretatio facienda est; tum quod non afficitur tanto dolore filius ob turpitudinem huiusmodi matris, sicut afficeretur, si esset mater naturalis, ex quo igitur nec verba canonis, nec ratio huic conuenit, ergo nec dispositio. arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & le. pen. §. pen. ff. de iur. & fact. ign.

Cum sorore itidem inuentum interficiens in excommunicationem hanc non incidit ob cit. c. 3. de sen. excom. Id quod locum habet, esto naturalis soror tantum sit. Item vterina, vel consanguinea; nam ex quocunque latere coniuncta sit, soror est, & cit. ca. 3. simpliciter loquitur, ergo simpliciter intelligi debet. arg. l. de prætio. ff. de public. in rem act. Excipitur autem primo, ubi soror meretrix esset, vt vidimus supra de matre meretrice. Postremo ubi esset soror adoptiua, ob rationes, quas diximus de matre, & multo magis, atque sic DD. quoque sentiunt, quos refero,

ac

ac sequitur Mar.Socin. Sen.in eod.c.peruenit.nu.356.verf.sed quæritur circa prædicta,de sentent.excom.

Cum filia demum si quis talem inuentum interficiat,excōmunicationem hanc euadet ob cit.c.3.de sentē.excom. Id quod locum habet non solum,si interficiat inuentum turpiter cum filia legitima, & naturali, verum etiam etsi cum naturali tantum cum ob iustum dolorem, quo affici potest inueniendo etiā cū filia naturali tantum;tum quòd sic sentiunt DD. quidam relati à Soc.in eod.c.peruenit.n.355.cum seq.verfi.Sed quæritur nūc.

Excipitur tamen primò, vbi filia meretrix esset, sicut excepimus supra de matre.

Item excipitur,vbi filia adoptiua est;tum quod cit.c.3.de sentent.excom.loquitur in consanguineis,ob verbum illud Cōsanguinitatis;tum quod non tanta iniuria infertur, atque sic inqt Socin.in eod.c.peruenit.numero 356.

Tertio excipiunt casus, quos excepim⁹ supra de vxore ob eadem rationes, scilicet vbi pater curasset,vt talis esset turpiter cū filia.Itē, vbi ex interuallo interficeret,postea quam scilicet ad actus extraneos ventum est; in cōtinenti ergo interficere oportet,

in cōtinenti autem dicitur, dum in eo actum inuentum prosequitur, esto in prosequendo multum temporis ponat, vt habetur in l. quod ait lex. ff. de adulter.

Quartò excipitur, vbi cū nepte, & deinceps quis turpiter inuentum interficeret: nam in excommunicationem incidet; quòd quidē, etsi nomine filia omnes descendentes intelligi voluit Inno.in eo.c.3.in fine. Contrariam tamen sententiam Glo. amplexata est ibi in ver. Matre, & hoc ob eam rationem, quoniam minor iniuria fieri videtur: quam opinionem vti verissimam, & communiter receptam ego etiam sequor, & hoc ob eam rationem, quoniam in vltiori gradu facultatem hanc Ecclesia concedere noluit; Cæterum dicitur enim in citat.ca.3. quod si in stupro, vel adulterio, quod committit cum ea, quæ ipsum ita proxima consanguinitatis linea non contingit, ceperit, aut in eum violentas manus iniecerit, non erit à sententia illius excommunicationis immunis. Hæc ibi, si igitur immunis non est ab excōmicatione, qui manus iniicit in inuentū turpiter cū aliqua, q̄ ipsum inueniētē non ita proxima consanguinitatis linea cōtingit, sicut superiores, quæ sunt

Mater,

Mater, Soror, & filia, ergo in excommunicationem incidet, qui manus iniicit in inuentum turpiter, aut cum nepte, aut cum alia; non enim hæc ita consanguinitatis proxima linea attingunt sicut superiores.

Atqui an soror turpiter inuentum cum sorore interficiens excommunicationē hanc euadet? Et quid de matre interficiente turpiter inuentum cum filia? Ergo cenſeo neutram in excommunicationem incidere, tum quod etsi canon cit.c.3. masculi tantū mentionem facit in verſi. Nec ille compellendus est, tamē masculinum cōcipit fœmininum, vt habetur in l. 1. & ibi not. ff. de verb. sign. tum quòd ob frequentiore vſum masculini mentionem facta (non enim mulieres ob sexus fragilitatē ad hæc agenda faciles esse solent) at vbi lex de duobus casibus vnus tantum mentionem facit ob frequentiore vſum, alterū excluſiſſe non cēsetur, vt tradunt DD. in l. 1. C. de rapt. virg.

Verum quid, si quis eundem cum filio sic inuentū interficiat, an excommunicationem hanc euitabit? Videbatur dicendum excommunicationem ipsū non euitare; quandoquidem non fit mentio filii, sed filia in cit. ca.3. de sentent. excom. ergo dispositio

tio eius canonis non videtur locum habere cum filio. arg. l. de prætio. ff. de publ. in rem actio. Atqui contraria sententia amplexanda est, vt scilicet & sic inuentum interficiens in excommunicationem non incidat. Primò, quia difficilius iustus hic dolor, & tam turpis iniuria coerceri potest in tali casu, quam in superiori, & sic ratio dispositionis eius cit. ca.3. locum habet; ergo & dispositio locum habere debet. arg. c. cum dilecta. de confir. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. a qui. Præterea filia mentio facta est, & non filii, quoniam frequentius hoc cōtingere potest, & de filio tantam turpitudinem suspicari non decebat, ergo per inde est, atque si id expressum fuisset. arg. l. vnic. & ibi Gloss. in verb. Sponsam. C. de raptu. virgin. & DD. Tertio facit pro hac sententia, quoniam etsi quatuordecim causæ numerantur, ob quas licet patri filium exhæredare in §. aliud quoque capitulum, in auth. vt cum de appe. cognos. & in auth. non licet. C. de lib. præ. tamen & ob alias causas illis similes, & multo magis grauiores permittitur patri filium exhæredare, vt de communi sententia testatur Ias. in cita. auth. nu. 6. & Michael Craſſ. in Tractatu suo receptarum sententiarum

P p tiarum

tiarum in §. testamentum. q. 42. nu. 2. ergo idem & hic; nam & si ne dubio grauior iniuria est, ut p se patet. Postremò facit, quoniam si legislator de hoc interrogatus fuisset, sine dubitatione sic cõclusisset ob iniuriæ grauitatem, & delicti atrocitatē, ergo perinde est, atque si id expfisset, ut tradidit Glo. communiter recept. in l. tale pactum. §. ff. de pact. neque igitur in hoc casu in excommunicationē quis incidet.

Quid itidem si pater, marit⁹, frater uel turpes personæ sint, an priuilegium hoc habebunt? Ego cenfeo ipsos illud habere; nō enim cessat in ipsis iustus dolor.

Quid itidem si per alium id faciunt? Ego cenfeo in hoc casu sic distinguendum esse. Aut pater, exempli gratia, inuenit cū filia hunc talem turpiter; & in hoc casu si conueniat cum filio, qui est frater eius mulieris, uel cum eius marito, si maritum habet id poss; nam quisque horū per se id facere potest, ut supra dixim⁹; ergo & simul cū diuersa ratio contrarium non surdeat, sed eadem si, & ob id eadē quoque desolatio esse debeat. arg. cit. c. cum dilecta. de confir. uil. vel inutil. Aut conuenit cum alio extraneo, quib. facultas hæc permissa non est, & in hoc casu

id non posse cenfeo; nam ob eā rationem id permisit lex patri, & prædictis, quoniam existimauit sepius ob amorem, quem erga suos habent, ab huiusmodi iniuria se temperaturos; quæ ratio in aliis cessat, ergo & dispositio cessare debet. arg. cap. cum cessante. de appell. repugnat tamen ibi l. 2. cum ibi not. ff. de iuris. iud. videas ergo additiones ad cit. capi. 3. de sent. excom. Ex his iam patet, quando clericum simplicem, Eccl. que personā pcutiēs in excommunicationem non incidat. Ad reliqua ueniamus.

Verf. Mutilantes, Vulnerantes, Percutientes.

S V M M A.

Mutilantes, Vulnerantes, Percutientes Cardinalem in excommunicationem incidunt.

HIC tres causæ exprimentur, quamobrem Cardinalem offendentes in excommunicationem hanc incidunt, scilicet ubi aut eos mutilant, aut uulnerāt, aut percutiūt. Et quoniam quid sit mutilare, declarauimus in Cap. 9. in u. si. Muti

Mutilant; & quid sit Vulnerare, uel percutere per se constat, & diximus supra Capi. 10. in u. si. Vulnerantes; ob eam rem regulā breuem tantum ponamus.

In excommunicationem hæc igitur incidunt etiam, qui Cardinalem aut mutilant, aut uulnerant, aut percutiunt, ut habetur in u. si. proposito: quæ regula eisdem modis, quibus superior, pro rei qualitate amplificatur, & coarctatur. Quare nihil est, præterea huc addamus.

Verf. Capietes, Carcerantes, Detinentes.

S V M M A.

- 1 *Carcerare quid sit.*
- 2 *Carcer cur inuentus.*
- 3 *Detinere quid significat, & quomodo differat à carcerare.*
- 4 *Carcerantes Cardinalem, aut ratione alia detinentes in excommunicationem incidunt.*

HIC tres aliæ causæ numerantur, quamobrem offendentes Cardinalem in excommunicationem hanc incidunt, scilicet ubi eum aut capiunt, aut in carcerem cõiciunt, aut aliàs detinent, ut habetur in

u. si. proposito. Et quoniam quid sit Capere per se satis constat, ideo qua ratione differat Carcerare à uerbo Detinere, quaten⁹ ad rem nostram pertinet, breuiter explicemus. Carcerare igitur nil aliud est, quam publica auctoritate aliquē in aliquo loco positum, ne aufugiat, custodire; nam carcer ob id inuentus est, ut habetur in c. quamuis. de poen. lib. 6. & in l. 1. & tot. tit. de cust. rer. & priuatum carcerem nemini licet habere. Detinere uero speciatim sumptum significat de facto aliquem detinere, & ad priuatas psonas pertinet. arg. l. 1. in u. Detinere, & in u. Detinerent, & in multis aliis locis eius tit. ff. de eo. p. quē fact. erit. quo minus quis in iud. sist. Ex quibus patet, qua ratione Carcerare, ac detinere inter se differant; præterquam quod Detinere aliud etiam significat, quod & hic locum habere pot, ut dixi in Cap. 9. u. si. Detiner. Differt etiam uerbum hoc Detinere generatim sumptum à uerbo Carcerare; sicut differt genus à specie; nam omnis, qui aliquē in carcerem cõicit, detinet, nō autem è contrariò quem quis detinet, in carcerem habet, ut p se patet, & probatur iuribus ante citatis. His præmissis, iam regulam de more ponamus.

In excommunicatione hanc
4 igitur incidunt,† qui Cardinalē
aut in carcerem coniiciunt, aut
ratione alia detinent, vt habe-
tur in versi. proposito; & sic vel
vt priuata persona, vel vt publi-
ca quis id faciat. Quæ regula iis-
dem modis, quibus superior, am-
plificatur, & coarctatur. Quare,
si auctoritate Romani Pontif. id
faciant, pœnam hanc euadunt.
Si quoque vt se tueantur, tantū
dem.

Idem si eum detinerent, ne
damnum quid ipse pateretur,
& sic non dolo malo; nam in ex-
communicationem quis non in-
cidit, nisi vbi mortiferè pecca-
tur, arg. c. nullus, & c. nemo Epi-
scoporum. 1. 1. q. 3. ergo hic non
incident, ex quo dolo malo id
non agunt, & ob id non peccāt.
Sed de hoc satis, ad alia venia-
mus.

Verf. Vel hostiliter insequen-
tes.

S V M M A.

- 1 *Insequi aliquem duobus modis con-
tingit.*
- 2 *Hostiliter insequi quid sit.*
- 3 *Insequi hostiliter quibus modis q̄
dicatur.*

HIC alia causa refertur,
quamobrem offendentes
Cardinalem in ex-
communicationem hanc
incidunt: quæ est, vbi hostiliter
eum insequuntur: quam excom-
municationem vt dilucidiorē
habeam⁹, tria præmittēda sunt.
Primum, qd sit insequi, & quot
modis dicatur quis aliquem in-
sequi. Alterum, quid sit hostili-
ter insequi. Tertium, quibus mo-
dis hostiliter quis insequatur.

Quoad primum igitur, † Inse-
qui dicitur ille, qui alium præeū-
tem sequitur, vt lenfit Nauar. in
confi. 3. 1. num. 4. de sent. excom.
hic autem accipitur insequi p̄
persequi, vt ratione quapiam of-
fendat: duobus modis autē quis
aliquem insequi dicitur. Primò
iustè, & non dolo malo, vt habe-
tur in c. si ea. 2. 3. q. 4. & in ca. 1. d.
46. & in c. exhibita. de homicid.
Quare iudex, q̄ facinorosos ho-
mines insequitur, iustè ipsos in-
sequi dicitur. Secundò loco in-
iustè, & dolo malo quis aliquē
insequitur, vbi contra ius, & vt
damnum iniustè inferat, insequi-
tur, sicut in casu nostro. Verbū
igitur hoc indifferens est, ac pro-
pterea & in bonam, & in malam
partem accipi potest; & de hoc
primo satis.

Quoad secundum, † scilicet
quid sit hostiliter insequi, Ge-
min.

min. in c. felix in principio. nu.
5. de pœn. libr. 6. inquit illū ho-
stiliter insequi Cardinalem di-
ci, qui insequitur illum sicut ca-
3 pitalis hostis, vel quando inseq-
tur publicè, vel manifestè, quæ
declaratio mihi non satisfacit;
adhuc enim quæro qua ratione
capitalis hostis insequatur. Ego
igitur hostiliter quem inseq eū
4 dico, qui aliquem iniustè inseq-
tur, vel quò personam eius, quē
insequitur, offendat, iniuriave,
aut dedecore afficiat; vel rebus
5 spoliet, hoc enim hostes faciūt,
vt experientia rerum magistra
docet; qui ergo ob id Cardinalē
6 insequitur, hostiliter eum inseq
dicitur. Et de secundo satis.

3 Quoad tertium, † modi, & ra-
tiones, quāobrem quis insequi-
tur, ea esse censeo, videlicet vel
vt interficiat, vel mutilet, vel vul-
neret, vel percutiat, vel capiat,
vel in carcerem coniiciat, vel de-
1 rineat, vel vt rebus suis spoliet, è
suisve locis exturbet, honorem-
ve ledat; his enim modis hostili-
ter quis insequitur. His sic præ-
missis, iam regulam ponamus.

S V M M A.

- 1 *Hostiliter insequentes Cardinalē
in excommunicationem inci-
dunt.*
- 2 *Telum torquens in Cardinalem*

*lapidemve coniciens in excom-
municationem incidit, esto eum non
attigerit.*

3 *Obsidens Cardinalem, vt eum ca-
piat, vel vt interficiat, insultum
ve faciens ad sedes Cardinalis ob
easdem causas in excommunica-
tionem incidit, esto nihil damni
dederit.*

4 *Insequi volens Cardinalem, sed pœ-
nitentia ductus non insequens,
in excommunicationem non in-
cidit.*

5 *Obsidens Cardinalem, quo illum
infamet, an in excommunicationem
incidat.*

6 *Verba contumeliosa in Cardinalē
dicens in excommunicationem
non incidit.*

1.

S Explicatis præmissis; iam
quando in excommunica-
tionem hanc incidant, videam⁹.
† In excommunicationem hanc
igitur incidūt, qui Cardinalem
hostiliter insequuntur, vt in ver-
si. habetur. Quæ excommunica-
tio afficit; esto nihil damni infe-
rant, & sic nec interficiant, neq.
mutilent, aliudve ex prædictis
faciant, sed prædicta facere conē-
tur; nam sat est, vt hæc agere ag-
grediantur, ac conentur. Et hoc
ob eam rationem, quoniam sic
voluit Bulla, atque sic lenfit èt
Viu. in sua. Syl. opin. 88. num. 7.
versi.

verfi. Licet. & Nauarr. in Man. c. 27. nu. 97. verfi. Declaratio prima. nam quoniam in ca. felicis, de poen. libr. 6. excommunicantur. qui Cardinales insequuntur, ob eam rem ait per simplicem eam insecutionem insequentem in excommunicationem eam incidere (quamuis per talem insecutionem in excommunicationem quae non incidat per e. si quis suadente diabolo. 17. qu. 4. sed opus sit, 4 vt re ipsa violentae manus in Ecclesiasticam personam iniiciantur, & sic conatus ibi non sit sic) ergo & hic, ex quo excommunicantur hostiliter insequentes, esto nihil damni dent, in excommunicationem hanc incident.

2 ¶ Quare, qui telum in Cardinale torserit, quive lapidem coniecerit, ipsum insequens tamen, esto ipsum non arrigerit, tamen in excommunicationem hanc incidet: sicut etiam, qui cursu eum capere contenderit, & non cepit; ad summam simplex conatus punitur, esto alias non punitur ordinaria poena, vt diximus in Tractatu nostro de Censuris, ca. 9. §. fin. in Tab. 1. ¶ Qui itidem Cardinalem obsederit, quo eum detineat, ne exire inde possit, hac poena obligabitur, esto nihil damni sequatur; sicut etiam si insultum fecerit ad aedes Cardinalis, quo Cardinalem interficeret, aut

mutilaret, aut caperet, atque sic sensit de obsidente Gemin. in citat. capitu. felicis, in principio. numero 6. verfi. Quid si aliquis, & sequitur Ancharan. eod. nu. 1. verfi. Tertio not. Et ob insecutionem igitur simplicem, vt dixi, insequentem excommunicationem haec afficiet. Quae regula eiusdem modis, quibus superiores, amplificatur, & coarctatur.

4 Excipitur tamen, ¶ vbi solum quis pararet se ad insequendum Cardinalem, sed tamen insecutus deinceps non est, nam Bulla excommunicat insequentes, cuiusmodi non est, qui ad insequendum se parat, vt per se patet, sicut nec, qui parat se ad arborem ascendendum, aut ad currendum, hic currit, aut ascendit.

Immo nec in excommunicationem hanc incidet, qui armatus iuit, vt insequeretur, sed poenitentia ductus insequi nolluit, vt pote iuit, vt obsideret aedes Cardinalis, & posteaquam illuc peruenit, eum penituit, & discessit; oportet enim vt ratione quam insecutus sit, quod in excommunicationem hanc incidat. Qua ratione, qui aliquo vadit, vt Cardinalem interficiat, poenam hanc euadit, si posteaquam illuc peruenit, eum penituit; secus autem si aliquid agere ceperit, vt pote, si fores effregerit, ipsumve

ipsumve fugientem insecutus sit.

5 Excipitur quoque, ¶ vbi quis obsidet Cardinalem, quod verecundiam ipsi inferat, atque sic sensit Inn. in c. nuper. de sen. excom. & inquit Gemin. & Anchar. in eod. c. felicis, in cit. locis.

5 Excipitur quoque, ¶ vbi verba tantum contumeliosa in Cardinalem dicta sunt, nam in excommunicationem hanc non incidunt talia dicentes, vt dixit Viu. in sua Syl. opin. 88. nam persecutio factum, & non verba significat. Sed iam ad reliqua transeamus.

Verfi. Necnon ea mandantes.

S V M M A.

1 Mandatum quid sit.

2 Mandatum à iussu differt, & à præcepto.

3 Præceptum à quo fiat.

N hac parte alia causa refertur, quam obrere in excommunicationem incidunt, quae Cardinales offendunt; quae est, vbi mandant aliis praedicta fieri, scilicet, vt ipsos Cardinales vel interficiant, vel mutilent, vel vulnerent, vel percussant, vel capiant, vel in carcerem coniciant, vel detineant, vel hostili-

ter insequantur; haec enim ea sunt, quae supra habentur. Verum, quod rem hanc dilucidior habeamus, praemittendum est, quid sit mandatum. Item quomodo differat à iussu, nec non à præcepto. Tertio an, quod hic dicitur de mandante, locum habeat in iubente, & præcipiente.

1 Quoad primum igitur ¶ mandatum nil aliud est, quam contractus verbis iniectus, quo committitur volenti aliquid agendum gratuito, vt colligitur ex Gloss. Rubr. ff. mand. iunct. §. pen. & fin. in Instit. eod.

2 Quoad secundum autem ¶ mandatum à iussu differt, quoniam mandatum, vt diximus liberum est quoad ipsum suscipientem in initio, iussus autem, quoniam propriè fit à parente liberis, & a domino seruis, ob eam rem necessitatem quandam habet, vt dixit Glo. in l. 1. in verb. Quemadmodum. ff. quod iussu, & in §. sed hoc iure, in verb. iussu, in Instit. de attil. tut.

3 Præceptum vero fit à Iudice, & ab habente iurisdictionem in eum, cui præceptum fit, arg. l. legis virtus. ff. de leg. sensit hoc Iaso. in l. omne verbum. nu. 2. C. cõmu. de leg. quamuis alterum per altero usurpatur.

Quoad rem nostram autem nihil interest a quo mandatum, præce-

præceptum, iussive fiat; nam ex cepto Romano Pont. vel priua ta, vel publica psona fit, vel mā det, vel præcipiat, vel iubeat vnū ex prædictis, in excōmunicatio nem hanc incidit ob eadē ra tiones, & sic tertium propositū habemus. His præmissis, iam re gulam de more ponamus.

S V M M A.

§ Mandas alicui, ut Cardinalem in terficiat, vel mutilet, vel vulne ret, vel percutiat, vel capiat, in carcerem conijciat, vel ut hostili ter insequatur, in excommunicati onem incidit.

1.

§ Præmissis explicatis, iam qui in hanc excommunica tionem incidat, videamus. † In excommunicationem hanc igitur incidunt etiam, qui mandāt aliquid ex prædictis in Cardina lē fieri, vt pote vel vt interficia tur, vel mutiletur, vel vulneretur, vel percutiatur, vel capiatur vel in carcerem conijciatur, vel vt quis hostiliter eum insequatur, vt dicitur in verl. iunct. prin cipio Cap. etenim & qui man dāt violentas manus in ecclesia stic. personam iniici, in excōmu nicationem incidit, vt habetur in c. mulieres. §. fin. & ibi no. Ab

ba. in principio, & Feli. & Mar. Socin. Sen. nu. 10. verfi. Quintò not. de sentent. excom. idem So cin. in cap. peruenit. nu. 31. verfi. Octauò eod. idque merito nam & qui per alium facit, ipse face re videtur. c. vt fame. §. vlt. eodē cum simil. cit. ibi à Gloss. in ver. auctoritate. & Panor. nume. 10. verfi. Et facit hoc ad quæstio nem, & c. qui facit per alium. de regu. iur. lib. 6. & c. cum quis. de sent. excom. eod. lib. & l. si man datu meo. §. non solum. ff. de in iu. Quare, qui aut interficiendū, aut mutilandum, aut vulneran dum, aut percutiendum, aut per sequendum, aut in carcerem cō iiciendum, aut detinendū Car dinalē mandauit, in excōmu nicationem hanc incidit; nam e sto in poenis simus, tamen ex quo per Bullam sic cautum est, tolerari debet. argum. l. prospexit. ff. quis, & à quib. manum.

Quæ excommunicatio afficit tam ipsum mandantem, quàm mandatarium, vt supra probaui mus.

Item afficit, quodcunque mā datum sit, scilicet vel iussus, vel præceptum, quamuis non eandē naturam hæc habeant; nam mā datum non semper necessitatē significat, sed reliqua duo ex sua natura necessitatem habēt. arg. l. 1. & ibi Gloss. ff. quod iussu. & l. 1.

l. 1. ff. quod cum eo, & l. si man dato. ff. mandat. vt dixit Mar. So cin. Sen. in c. ad audientiam. nu. 280. cum seq. verfi. Sexagesimo. de homicid. vel igitur pater, vel dominus, vel iudex id imperet, parendum non est.

Tertio afficit excommunica tio, hæc, esto qui mandatum exe quitur, timore mortis id faciat, vt pote minatus est princeps a licui mortem, nisi Cardinalem interficiat: nō enim excusabitur quandoquidem potius mortem obire, quàm mortiferè peccare debet, vt habetur in c. sacris, de iis, que vi, metulve cau. fiunt.

Postremò afficit excommu nicatio hæc in omnibus casibus, quos in antecedentibus regulis vidimus; sicut etiā exceptiones omnes eas habet ob eadē ra tiones; quas in ipsis posuimus. Verum, quò rem hanc cognitā omaino habeamus, quæstiones nonnullæ explicandę ac dissoluē dæ nobis sunt. Primum quando hic mandans in excommunica tionem incidat, an scilicet sta tim atque mādatum hoc dedit, an vero postquam mandatum effectum est. Deinde, quid iuris si mandatem mādati poenituit. Tertio, quid si moriatur man datus, antequā mandatarius mā datum executus sit. Quarto, an mandatarius mandatū exques

& ipse in excommunicationem hanc incidat. Quintò quid si mā datarius alteri id mandet, an pri mus mandans in poenam hanc incidat. Postremò, si mandatum quis dedit, vt verberaret, muti laretve tantum, an in excommu nicationem incidat mandans, si mandatarius eum interficiat. His enim explicatis quæstioni bus, absolutam rem hanc habe bimus: id quod in sequent. præ stabimus.

S V M M A.

1 Mandans offendi Cardinālē an in excommunicationem statim incidat, an post mandati execu tionem.

2 Mandans Cardinalem offendi, si mandati eum poeniteat, an in ex communicationem incidat, si ni hilominus mandatarius manda tum exequatur.

3 Mandans offendi Cardinalem, si interim moriatur, an in excommu nicationem incidat, si post e ius mortem mandatarius rē exe quatur.

4 Mandatarius exequens mandatū ipsi factum de offendendo Cardi nalem, an in excommunicationem incidat.

5 Mandatarius mandatum de of fendendo Cardinalem per se non exequens, sed per alium, an in ex

communicationem incidat.

6 Mandas alicui, ut Cardinalē verberet, milesve, an in excommunicationem incidat, si mandatarius Cardinalem interfecit.

7 Mandans, ut Cardinalem aliquē offendat, an in excommunicationem incidat, si alium offendat.

II.

Sex quaestiones explicandas nobis proposuimus; iam primam agrediamur, scilicet quando mandans offendi Cardinalē in excommunicationē incidit.

1 Quoad hanc igitur breuiter concludendum est, vbi mandatarius delictum commisit, tunc mandantem in excommunicationem incidere, non autem antea; tum quod ex mandato mandans non obligatur, nisi mandatū mandatarius executus sit. arg. §. is, q. exequitur, in Instit. de mandat. & l. 3. cum simil. ff. eod. tum qd, nec qui mandatum suscepit, in excommunicationem incidit, antequam rem perfecit; ergo nec mandans, atque sic sensit Ange. in verb. Excommunicatio. 5. nume. 31. vers. Mandans etiam, & Syl. eod. 6. §. 5. n. 5. vers. Tertio cum quis, & apertius Nauarr. in Man. cap. 27. num. 51. vers. Adde, quod refert: & de quaestione hac satis.

2 Quoad alteram verò quaestione, scilicet quid iuris sit, si man-

dantem mandati poenituit, vt dilucidiorē quaestione hanc habeamus, nonnulla eius capita, quae ab omnibus recepta sunt, & quae dubitatione carent, praemittamus.

Primum igitur in excommunicationē hanc non incidit mandans, quem mandati poenituit, vbi re integra mandatum reuocauit, & mandatarium de hoc certiorē fecit; nam ex quo reuocauit legitimè mandatū, nulla causa est; quamobrem in excommunicationem incidat; quippe quia mandatū tollitur, vt dicitur in §. recte, in Instit. de mandat. & in l. si verò non remunerādi. §. si mandauero. ff. eod. quandoquidem si tunc delictum mandatarius committit, non vi mandati, sed sponte id facit; etenim nec irregularis fit, qui mandatū de homicidio faciendo dedit, si mandatum sic reuocauit: quamuis mandatarius homicidiū deinceps commiserit, vt inquit Specul. quē refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in c. ad audientiam. nu. 293. q. 73. de homici. de quaestione hac igitur nulla est apud DD. dubitatio.

Secundo loco pro certo etiā habetur, & omnes fatentur e contrario mandantem in excommunicationem incidere, esto ipsum mandati poenituerit, si cum pos-

set,

set, & id animaduerneret, mandatū non reuocauit; nam hic dolonon caret, quo casu in excommunicationem quis incidit, vt sensit Innocen. in c. mulieres. de sent. excom.

Tertio pro certo habetur hūc apud Deum excusatū esse, si delictum sequatur, posteaquam ipsum mandati poenituit; modo quantum potuit, vt mandatarium certiorē faceret, elaborarit, & hanc opinionem tenuit speciatim Bart. Brix. in q. venerali. qu. 89. vbi eam disputauit, & sequitur Gloss. in c. cum quis. de sent. excom. lib. 6.

Quarto hūc, qui mandati poenituit, sed certiorē mandatarium non fecit, certiorē facere non potuit, irregularem tamen fieri, si sequatur aliqua deformatio; nam quo quis irregularis fiat, fat est, vt in culpa sit. Hinc qui mandauit cuiquam, vt suum inimicum interficeret, multaretve, & ante executionē pacem cum inimico iniit, quo casu tacito saltem mandatū reuocatum censetur, irregularis tamen fit, modo directē, indirecte ve mandatarius de hoc certior factus non sit, vt dixit Specul. quē refert, ac sequitur Mar. Soci. Se. in c. peruenit. nu. 43. de sent. exc.

Quinto pro certo etiā habetur hunc mandantem, quē man-

dati poenituit, in excommunicationem non incidere, esto mandatarium certiorē nō fecerit, vbi mandatarius ratione quapiā nouit ipsum mandantē mandati poenituisse; nā ex quo scit mādātū sublatū esse, cur certior fiat, cā nulla est. c. qui certus. de reg. iur. lib. 6. & l. 1. in fine. ff. de contrahend. empt.

His igitur sic pro certo habitis, de quibus DD. non dubitant: restant duo casus, qui dubitationem nonnullā habent. Primus quid si mandans non potuit mandatarium certiorē facere de reuocatione, & mandatarius id ignorans mandatum executus est. Alter si id nō animaduertit. In his igitur quaestionibus, variæ DD. sententiæ sunt. Gloss. in ca. mulieres. in verb. Auctoritate. vers. Sed pone. de sent. excom. hunc in excommunicationē incidere censuit, si mandatum nō sic reuocauit, vt reuocatio ad ipsum mandatarium peruenerit. Et hoc ob eam rationē, quoniā mandans ex mandato obligatur, quod executus est mandatarius, qui reuocationem ignorauit, vt habetur in l. si mādasssem, ff. mandat. & in ca. mandato. de procur. cū simil. cita. ibi à Gloss. Hæc ratio mihi non probatur; nā idcirco in illis iuribus actio ipsi mandatario datur, qui de mād-

Qq 2 dati

dati reuocatione certior factus non est, ne damnum iniuria patiat ex mandato, quod suscepit, atque executus est, ut dicitur in cit. l. si mandassem, & in ca. re cte, in Instit. eod. at hic non iniuria damnum patitur; quandoquidem mandatum illud ut de re turpi non valebat, neque illud suscipere, exequiue debebat. arg. §. illud quoque, in Instit. eod. ratione igitur hac opinio hęc non nititur. Quare contrariam opinionem, ut hic in excommunicationem non incidat, sequitur Innoc. in eod. ca. mulieres. Et hoc ob eam rationem, quoniam ut quis in excommunicationem hęc incidat, dolus requiritur; at hic non adest dolus, ex quo eum mandati poenituit, & mandatarius certiore facere non potuit. Tertiò fuit opinio distinguendum; & primo Host. qui ait, si quo tempore eum poenituit, certiore mandatarius facere non potuit, opinionem Innoc. veram esse; aliàs non. Hęc distinctio locum non habet; nam simpliciter hic quaeritur, ubi non dolo id fecit, vel quia non potuit, vel quia id non animaduertit, an in excommunicationem incidat. Altera fuit opinio Bart. Brix. in cit. qu. 89. qui ait quoad Deum hunc non peccare, sed apud Ecclesiam 3 in excommunicationem incide

re. Hęc opinio quoad primam partem dubitationem non habet, ut supra diximus, & facit ca. à nobis. 2. de sent. excom. quo autem ad alteram partem falsa est; nam ex quo Ecclesia iustitiā fouet, argu. c. erit, autem lex. di. 4. & hunc mandati huius poenituit, excommunicationem non obligabitur; quandoquidem pro regula habetur in excommunicationem aut per legē, aut per generales sententias latam quę non incidere; nisi ubi mortiferè peccauit, ut in Tractatu nostro de Censuris de communi DD. sententia conclusimus, & facit cap. nemo Episcoporum, & ca. nullus, 1. q. 3. Quid igitur concludendum? Ego ab opinione Innoc. discedendum non censeo, ut scilicet hic in excommunicationem non incidat. Et hoc ob rationem proximè allatam, quoniam hic mortiferè non peccat, & dolo caret, ut dixit Innoc. quo casu cessat excommunicatio. Et de quaestione hac satis, quę disputatur à DD. in cap. cum quis. de sent. excom. lib. 6. & in eod. ca. mulieres, & per Mar. Socin. Sen. in citat. c. peruenit. versi. Nonò quaeritur. nu. 40. de sent. excom. iam ad tertiam quaestionem veniamus.

Tertia quaestio est, quid iuris, si is, qui Cardinalem aliquem inter-

interficiendum mandauit, interrim moriatur; & post eius mortem mandatarius rem exequatur, an in excommunicationem mandans incidat. Hanc quaestionem absoluius in Tractatu nostro de censuris, in Tab. 2. ca. 17. §. 2. nu. 5. ob eam rem, ne actum agamus, hac ommissa, ad aliam veniamus.

4 Quarta quaestio est, tan mandatarius ipse, ex quo alieno nomine facit, mandatum exequens, in excommunicationem incidat. Hanc quaestionem, ut paucis abfoluamus, concludimus & ipsum sine dubitatione in excommunicationem incidere, nam sic not. Abba. in c. mulieres, in initio. de sent. excom. idque merito, mandatum enim hoc recipere non debuit, ut rei turpis, & ob id receptum non obligauit. arg. §. illud quoque, in Instit. de mandat. & l. si remunerandi. §. rei turpis. ff. eod. etiam si iureiurando confirmatum sit, ob c. non est obligatorium; de regu. iur. lib. 6. cū simil. not. ibi à Gloss. Quare nec excusantur filii, si in hoc obtemperēt parentibus, nec serui, si obediāt dominis, atque sic sensit Glo. in eod. c. mulieres. in verb. Auctoritate, ibi. Sed videtur, quod ille, & cum ea transeūt communiter DD. ac de quaestione itidem satis.

Quinta quaestio est, quid iuris, si mandatarius ipse mandatum per se non exequitur, sed alteri exequendum mandat, an mandans prior in excommunicationem incidat; nam qui mandatum exequitur, quicumque sit, in excommunicationem ipsum incidere constat; sicut etiam qui secundo id mandauit. Videbatur igitur dicendum primum mandantem in excommunicationem non incidere, & hoc ob eam rationem, quoniam delictum non is commisit, cui committendum mandauit, sed alius. arg. l. diligēter, ff. mandat. Quod autem incidat, suadere videtur, quoniam ipse huius delicti causa fuit: si enim ipse id non mandasset, mandatarius ille per alium id faciendum non curasset; etenim & qui est causa causę, est causa causati. arg. l. manumissiones. ff. de manumiss. Quid igitur concludendum? Ego censeo hęc in excommunicationem incidere, cum ob rationem proximè allatam; tū quod si socios ad id agendum mandatarius adhibuisset, quia per se id facere non auderet, sine dubitatione mandans in excommunicationem incidisset; ergo idem, si per alium totum id fecit. Nec obstat citat. l. diligēter, quasi fines mandati excesserit, nam immò egressus ipsos non est; quando

do quidē interfecit, & si p aliu, quod ipsi mandatum fuit. Excipio tamen, vbi id expresse commississet, ne p alium id faceret; tunc enim mea sentētia in excommunicationem non incidet, ex quo id nec tacito, nec expresse mandauit, immo expresse prohibuit.

- 6 Postrema quæstio est † quid iuris, si quis mandauit, vt tantū verberaret, mutilaretve, mandatarīo vero interfecit; an, ex quo mandatarīus aliud fecit, in excommunicationem mandās incidat. Ego cenſeo ipsum in excommunicationem incidere; nā, et si homicidium factum est, qđ mādans non mandauit; tamen qđ illud factū plures partes habet; & quod fieri posse cogitare debebat, ac potuit, ob eam rem in excommunicationem incidit. Id quod locum habere cenleo, etiam si veneno interfecit. argu. c. fia. de homicid. lib. 6. & vt asseruit Mar. Socin. Sen. in capit. ad audientiam. nu. 288. de homicid. At quid ē contrario, si quis mandauit, vt interficeret; mandatarīus vero solū mutilauit, aut vulnerauit, an in excommunicationem mandans incidet? Ego cenſeo. & in hoc casu ipsum mandātem in excommunicationē incidere; tum quod i qui vult consequens, & antecedens sine dubio

vult. arg. l. illud. ff. de acquir. hær. red. at hic voluit interfici, ergo & vulnerari, & verberari, vt per se patet; sunt enim hæc media, p quæ homicidium sæpius fit: tum quod vulnera, & percussiones sunt partes quodammodo homicidii; ex quo igitur voluit homicidiū, & sic totum, ergo & partes; in toto enim pars est. argu. c. plus. de reg. iur. lib. 6. & l. in toto. ff. de reg. iur.

7 Verum quid † si Titius Seio mandet, vt ex tribus Cardinalibus simul ambulanti bus vnum certum percutiat; Seius autē alium, an in excommunicationē mandans incidet? Concludēdū breuiter est mandantem in excommunicationem non incidere; nam de suo mandato percussus ille non est, ex quo alium pcutiendum mandauit, ergo de mandato non tenetur. arg. l. diligenter. ff. mandat. & §. is, qui. in Instit. eod. atque sic tenuit Ioā. de Deo, quem refert, ac seqtur Mar. Socin. Sen. in c. peruenit. n. 44. versi. Sed pone circa prædicta. de sent. excom. ac de materia hac satis, ad alia tranſeamus.

Verf. Vel rata habentes.

S V M M A.

1 Rati habitio quid sit.

2 Ratiha-

- 2 Rati habitio duobus modis fit.
- 3 Ratum habentes delictum commissum in Cardinalem in excommunicationem incidunt: quæ excommunicationem, quousque pateat, declaratur.
- 4 Ratum habens animo tantum delictum aliquod in Cardinalem commissum in excommunicationem non incidit.
- 5 Ratum habens delictum haud nomine suo in Cardinalem commissum in excommunicationem non incidit.
- 6 Ratum habens delictum in Cardinalem commissum, ubi prius illud improbauit, in excommunicationem non incidit.

N hac parte refertur alia causa, quam ob rem offendentes in prædictis Cardinalem, in excommunicationem incidunt; quæ est, vbi prædicta nomine suo gesta rata habent; nam si quis aut interfecit, aut mutilauit, aut vulnerauit, aut percussit, aut cepit, aut in carcerem coniecit, aut detinuit, hostiliterve insecutus est nomine tuo Cardinalem; & tu deinceps ratū id habuisti, in excommunicationem hanc incidet. Verum quo hanc rem dilucidiorē habeamus, præmittēda duo sunt. Primum rati habitio

quid sit. Deinde quot modis rati habitio habeatur, id est quot modis ratum quid quem habere appareat.

Quoad primum igitur † Rati habitio nil aliud est, quam comprobatio alicuius facti nomine meo gesti me non mandante, vt probatur in c. ratum, & in c. rati habitio. de reg. iur. lib. 6. & tot. tit. ff. rem rat. hab.

Quoad secundum autem † ratum habetur quid duobus modis, verbis, & factis. Verbis expresse probando factū nomine suo, exempli gratia dicēdo, rem gratam mihi fecisti, vel nihil mihi optatius contingere potuit. Factis autem, si deinceps qui delictum tale commisit, cariorem quis habuit, amicioque ei factus est, eique aliquid donauit, ad summam quocumque signo id significet; nam & factis animo declaratur. arg. §. pauonum, ver. In iis, in Instit. de rer. diuis. His præmissis, iam regulam ponamus.

In excommunicationē hanc igitur incidit, † qui delictum aliquod ex prædictis in Cardinalem ab aliquo nomine suo factū comprobauit, & ratum habuit, vt habetur in proposito versicu. Idem quoque habetur de eo, q ratum habuit iniectioem manuum violentam in Ecclesiasticam personam factam, in c. cum quis

quis, de sent. excom. libr. 6. nã & hic in excommunicationem incidit, vt ibi habetur, & not. communiter DD. & Abba. in ca. mulieres. nu. 8. vers. Et in fine, Glo. & Felin. num. 6. vers. Not. quod ratificato. de sent. excom. in antiq. & Syl. in verb. Excommunicatione. 6. §. 5. vers. Tertio propè finem, & Angel. in verb. Excommunicatione. 5. nu. 37. vers. Ratum habens, & Nauar. in Man. capit. 27. nu. 70. vers. Ratum habens. Ratum igitur habens delictum tale in excommunicatione incidit, idque merito; nam ratihabitio mandato comparatur, vt habetur in c. ratihabitio. de regul. iur. lib. 6. at mandans in excommunicationem incidit, vt supra vidimus; ergo & ratum habens. Quare si aut filius, aut seruus hic nomine domini, ille patris, quid tale in Cardinalem committit, & deinceps dominus, paterve ratum habuerit, in excommunicationem hanc incidet.

Quæ excommunicatio afficit in omnibus casibus, quos in antecedentibus regulis posuimus.

Secundò afficit etiam, si post multum temporis, posteaquã delictum commissum est, quis ratum habeat: nam Bulla tempus non præscribit, ergo nec nos præscribere debemus. arg. l. de præscript. o. ff. de publ. in rem act.

Postremò afficit, quacunque ratione quis ratum habeat, nihil enim interest de modo, dummodo habeamus effectum. argu. ca. cum quid. de regul. iur. lib. 6. Hæc tamen regula exceptiones nonnullas patitur, præter alias in superioribus regulis allatas.

Nam primo in excommunicationem quis non incidit, vbi animo tantum rem ratã habuit, & sic signo exteriori aliquo, ac propterea neque verbis, neque factis id significauit; nam esto quis id animo probet; non incidit tamen in excommunicationem; quandoquidem Ecclesia non iudicat de occultis. c. erubescant. d. 32. & c. ex tua. de simon. not. Mar. Socin. Sen. in c. porro. nu. 3. de sent. excom. atq. sic dixit Hosti. quem refert, ac sequitur Gloss. in eod. c. cum quis in verb. tuo nomine; nam hunc quo ad Deum ligatum esse ait, quia scilicet mortiferè peccat, approbando delictum, non aut quoad Ecclesiam militantè, q̄ non iudicat de occultis; idem dixit Ioann. Tab. in verb. Excommunicatione. 5. cas. 1. nu. 43. vers. Sed quid dicendum, & Mar. Socin. Sen. in c. peruenit. nu. 55. cū seq. vers. Sed pono, de sent. excom. & generatim de Censuris nos id probauimus in Tractatu nostro de Censuris, ca. 9. §. fin.

Tab.

Tab. 1. facit quoque dictum Gl. fin. in fine, in c. quod semel. de regul. iur. lib. 6.

5 Secundò in excommunicationem hanc non incidit, vbi nomine tuo delictum factum non est; nam esto illud ratum habueris, tamen in excommunicationem non incidet, vt habetur in c. c. cum quis. Si verò (dicitur enim de iniectioe violenta manuum in clericum facta) iniectio eadem tuo nomine nõ sit facta, tunc licet pecces ratum habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis illius vinculo enodaris, cum quis ratum habere nequeat, quod eius nomine nõ est gestum. Hæc ibi, ex quibus proposita sententia aptissime probatur. Facit quoque c. ratum. de regul. iur. lib. 6. & not. id Felin. in c. mulieres. nu. 6. vers. Not. quod ratificatio.

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, vbi et si nomine suo factum id est, tamen quis ratum non habet, sed improbat. argu. cit. c. cum quis à cōtrario sensu; idque merito, alioquin in alterius manu esset conicere quem in excommunicationem, etiã sine peccato, quod iniquum est. argu. c. non debet. de regul. iur. lib. 6.

6 Verũ quid si quis ab initio factum improbat, deinceps ve

ro illud probauit, an in excommunicationem hanc incidet? Hanc questionem posuit Feder. de Seni. in cons. 238. incip. Scribatis, & ibi sensit hunc in excommunicationem non incidere, eundem sequuntur Ancharan. in cit. c. cū quis. nu. 5. vers. Quæro, & Gem. nu. 7. eod. vers. & Maria. Socin. Sen. in c. sicut tuis. nu. 17. de Simo. Hanc opinionem ego etiã sequor, tum quod factum intelligitur de prima vice. argu. l. boves. §. hoc sermone. ff. de verb. signi. tũ quod sicut statim approbando in excommunicationem incidit, esto deinceps illud improbat; ita & in initio improbando excommunicationem euitabit, esto deinceps illud probet, vt operatur propositum in proposito, operetur oppositum in opposito. argu. l. fin. §. fin. ff. de lega. 3. modò tamen non dolo malo improbauerit.

Postremò in excommunicationem non incidit ratum habens, nisi post ratihabitionem, non autem ex quo delictum factum est, vt dixit Gloss. in cit. c. cum quis, in verb. Incurris, & sequitur ibi DD. Ancharan. nu. 3. vers. Tertio not. regulam, & Philip. Fran. vers. In Gloss. in verb. incurris, & Gemin. nu. 6. & Tabi. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 1. num. 43. vers. Sed quando erit iste ex

R r com-

communicatus? Idque merito, nam in excommunicatione quis non incidit, nisi ubi mortiferè peccat. argu. c. nemo Episcoporum, & cap. nullus. i. i. q. 3. & hic antequam ratum habuit, in hoc non peccauit, ergo nec in excommunicationem incidet. Nec obstat, si dicatur per ratihabitionem ad tempus delicti retrahitur; nam excommunicatio non retrahitur, ut in Tractatu nostro de censuris probauimus. Post ratihabitionem igitur tantum in excommunicationem incidet; si tamen ante delictum consiliū huiusmodi sibi communicatum probauit; tunc statim incidet, sed non tanquam ratum habens, sed velut consulens, vel ut mandans; sed de hoc satis; ad alia veniamus.

Verf. Seu præstantes eis auxiliū.

S V M M A.

- 1 *Auxiliū quodnam sit.*
- 2 *Auxiliū multis modis præstari potest.*
- 3 *Auxiliū ferentes ijs, qui in Cardinalem delictū aliquod ex dictis committere volunt, in excommunicationem incidunt: quæ excommunicationem, quousque pateat, de-*

claratur,

4 *Auxiliū præstantes ijs, qui delictum aliquod in Cardinales committere volunt, quando in excommunicationem non incidant.*

N hac parte refertur alia causa, quam obrem in excommunicationem hanc quis incidat; quæ est, ubi quis auxiliū fert ijs, qui prædicta, vel aliquid prædictorum in Cardinales committunt, scilicet qui auxiliū fert, aut ad ipsos interficiendos, aut mutilandos, aut percutiendos, aut capiendos, vel ad aliquid aliud prædictorum. Quam rem ut dilucidior habeamus, præmittendum prius est, auxiliū ferre in quibus consistat, quatenus ad rem nostram pertinet.

Auxiliū igitur est adiuuamentum ope, ac re alicui præstitum. Dixi autem ope, ac re, quo ostendatur, qui verbis iuuant, non contineri sub hac clausula de auxiliō, sed sub alia de consilio, & fauore, ut probatur in l. in furti actione. §. ope. ff. de furt. & saepe in fine. ff. de verb. sign.

Item ope ac rebus multis modis auxiliū præstari posse sciendum est, ut pote si sciens arma dedit ad Cardinalem offendendum, si sciens dedit venenum ei qui

qui Cardinalem interficere veneno volebat. arg. l. 3. ff. de fidei. Item si sciens pecuniam subministravit, quo arma emerent, vel aggressoribus daret. arg. l. si sciens. ff. de paricid. atque sic sensit Gloss. in capi. mulieres. §. fin. de sent. excom. & sequitur Socin. ibid. nu. 50. q. 11. sensit hoc etiā Nauar. in Man. capit. 27. nu. 78. 3

versū. Sexta declaratio. Qui itidem homines, & satellites ad id accommodauit. Qui funes, manicasque ferreas ad ipsum constringendum dedit, & ad eum custodiendum carcerem concessit. Ad summā, vel subministret quis instrumenta ad prædicta delicta in Cardinales committenda, vel homines, qui ipsi opem ad id ferant, vel pecuniam, quibus omnia hæc parantur, opem ferre hic dicitur.

At quid si socius eius fiat, an auxiliū hic ferre dicitur? Nauar. in Man. cap. 27. nu. 67. versū. Septima, in fine, id sensisse videtur. Ego autem sic distinguendum censeo. Aut hic iuit cum eo, qui tale delictum committere voluit, & etiam adiuuit, vel vulnerando, vel capiendo, vel aliquid huiusmodi agendo, & in hoc casu tanquam principalem hunc in excommunicationem incidere censeo. Aut iuit quidem, sed solum suā præsentiam præstitit,

nihil autem præterea fecit, sed erat illi paratus ad opem ferendum, si res id postulasset, & in hoc casu auxiliū hunc ferre censeo. arg. eorum, quæ dixit Bart. in l. qui seruo. §. si duo. ff. de furt. & nos alibi in hoc opere. His præmissis, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui auxiliū ijs ferunt, qui in Cardinalem aliquid ex prædictis committere voluit, ut habetur in versū.

Hæc autem regula, & excommunicatio locum habet, quacumque ratione auxiliū feratur; multis enim modis ferri potest, ut præmissimus, & Bulla de modo ferendi non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de prætio. ff. de publ. in rem act.

Postremò afficit excommunicatio hæc in omnibus casibus, quos in prioribus regulis posuimus.

Excipiuntur tamen quidam casus, in quibus in excommunicationem hanc quis non incidit, &

Primò, ubi quis huius rei infocius hæc præstitit, ut pote vel arma, vel socios, vel pecuniam; nam in excommunicationem hanc non incidet. arg. ca. Apostoli. x. de cler. excom. min. & c. fin. de constit. lib. 6.

Secundo excipitur etiam, ubi

R r 2 ad

ad delictum sciens praedicta accommodavit, sed ignorans tamen contra Cardinalem tale delictum parari; nam & qui percussit clericum, quem laicum esse existimabat, in excommunicationem non incidit, ut habetur in ca. si vero quis. de sent. excom. ergo idem & hic ob eandem rationem. 1

arg. c. cum dilecta. de confir. vti. vel inutil. & le. illud. ff. ad leg. Aquil. Tertiò excipitur, ubi etsi auxilium praestitit, nihil tamen deinceps actum est, nam nec ii, qui delictum illud committere volebant, incidunt, ergo multo minus qui auxilium eis tulerunt; etenim nec furti tenetur, qui operulit, nisi furtum secutum sit, ut habetur in l. si quis uxori. §. neq. verbo. ff. de furt. & in l. qui ferro. ff. eod. & habetur in l. sepe in fine. de verb. sign. atque sic dixit in re nostra Martinus Alfonsus de Viuald. in Candelabro. pa. 2. in explanatione Bullae Coenae Domini. ca. 11. nu. 89. & Jacob. de Grass. ibid. libr. 4. decis. ca. conf. nu. 103.

Postremo excipitur, ubi post delictum factum quis ipsis operulit; Bulla enim loquitur de ijs, cui opem ferunt ad delictum committendum; ergo non de ijs, qui post delictum commissum; inclusio enim unius alterius exclusio

est arg. c. non ne. de praesum. & l. cum praetor. ff. de iud. Sed iam ad alia transeamus.

Verf. Consilium.

S V M M A.

- 1 Consilium praestare quid sit.
- 2 Consilium dare quot modis contingat.
- 3 Consilium dans, ut quis Cardinalem interficiat, in excommunicationem incidit: qua excommunicationem quousque pateat, declaratur.
- 4 Consilium reuocans, quod dederat, ut Cardinalis offenderetur, quando profit, ac liberet à pena.

In hac parte refertur alia causa, quam ob rem in excommunicationem hanc quis incidit: quae est, ubi consulit, ut quis Cardinalem aut interficiat, aut mutilet, aut aliud quid agat ex praedictis antea. Quam rem, ut faciliorem habeamus, praemittendum est, quid sit consilium praestare, & quot modis in hoc contingat consilium praestari.

Quoad primum igitur consilium praestare nil aliud est (quod ad rem nostram pertinet) quam suadere, monere, instigare, suggere

re, ut aliquid ex praedictis contra Cardinalem quis molitur, vel qua ratione, & modo fiat; sic. n. de consulente ut furtum quis faciat inquit Iureconsultus in l. in furti §. consilium autem. ff. de furt. sic de consulente, ut quis in clericum manus iniiciat, dixit Mar. Socin. Sen. in c. peruenit. nu. 51. versic. Duodecimò. de sent. excom. & Syl. in verb. Excommunicatio. 6. nu. 5. versic. Quartum, ibi. Sed tamen verba talia fuerunt, & Navarra. in Man. cap. 27. nu. 78. versic. Sexta declaratio. Hoc igitur est consilium dare.

2 Quoad secundum & duobus modis contingit consilium dari. Primum, ut delictum aliquod ex delictis committatur. Deinde docendo modum, quo possit illud committi vel facile, vel sine periculo. In his igitur duobus modis consilium praestari potest. His praemissis, iam regulam ponamus.

3 In excommunicationem hanc igitur incidit & qui consilium praestitit, ut Cardinalis interficiatur, mutileturve, aut aliquid aliud ex praedictis in ipsum fiat, ut habetur in versic. proposito, iuncto initio Capituli.

Quae excommunicatio afficit, cuiuscunque rei gratia consilium praestitit, vel ut delictum committatur, vel de modo, quo committatur; nam Bulla simpliciter loqui

tur, nec distinguit; ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Item afficit excommunicatio haec, vel indirectè quis consuluerit aliquid contra Cardinalem, ut pote sciebat in quadam turri esse Cardinalem, & ob eam rem ut interficeretur, suaserit, ut bombardam admoeretur, & turris vastaretur, quo facto Cardinalis interfectus est. Idem si dixit aliquibus ex suis, quos sciebat delictum tale commissuros, vel credere debebat, vellem, si possem vindictam sumere de tali Cardinali ob iniuriam ab ipso in me illatam; nam si amici eius quid contra Cardinalem fecerint, in excommunicationem incidet.

Tertiò afficit excommunicatio haec, vel post multum temporis ii, quibus consilium hoc dedit, consilium exequantur. arg. eorum, quae dixit Inn. in c. ad audientiam. nu. 2. versic. Item non interest. de homicid. & Mar. Soci. Sen. nu. 316. q. 78. & Abba. in fine. eod. de homicid. In his igitur casibus in excommunicationem quis incidit; iam ubi ex consilio in excommunicationem quis non incidit, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui consilium dedit, ubi quod consuluit, nec factum est, nec facere illi

lud conati sunt; verba enim cū effectu intelligenda sunt. argu. l. 1. §. hæc verba. ff. quod quisq. iur. Præterea in his casibus neq. i. quibus consilium est datū, in excommunicationem incidunt; ergo nec qui consilium dedit; nam nec furri tenetur, qui consilium ad id dedit, nisi furtum factum sit. l. si quis uxori. §. neque verbo. ff. de fur. & l. sepe. in fine, ff. de verb. sig. atque sic dixit Alfonso. de Viuald. in Candelabro. p. 2. in expositione Bullæ Coenæ Domini. cas. 11. nu. 89. & Iacob. de Graff. libr. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Coenæ Domini. nu. 103.

4 Secundo loco in excommunicationem non incidit, vbi ante factum consilium reuocauit, etenim nec irregularis efficitur, qui homicidium consuluit, si sequatur homicidium, posteaquā legitimè consilium reuocauit, vt dixit Innoc. in cit. c. ad audiētiam. nu. 2. vers. Item non interest, & sequitur Abba. ibi in fine, & Mar. Socin. Sen. nu. 316. qu. 78. ergo multo minus in excommunicationem incidet, ex quo facilius quis irregularis fit, quā in excommunicationem incidat, vt antea diximus. In reuocando autem consilio non latet simpliciter reuocare consiliū, & certiore facere eum, cui consiliū

datum est, sed rationibus contrarium suadere oportet; nam sicut rationibus consilium dedit, & contrariis illud tolli debet; vnum quæve tollitur enim eo modo, quo inductum est, vt habetur in l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. & c. 1. eod. in antiqu. Nec repugnat, si dicatur, sat esse mandatū reuocare; ergo idem & de consilio; nā nihil hoc est; etenim quod mandatū nostra causa datur, ob eam rem sat est simpliciter illud reuocare, nulla reuocationis causa reddita, ex quo mandatarii nihil interest; at consilio suadet id, quod interest eius cui datur; atque idcirco, vt contrarium rationibus suadeat, necesse est; non enim facile consiliū datum relinquet, cum sua interesse sibi iam persuasum sit, nisi contrarium rationibus suadeatur, atque sic dixit Inno. in eod. c. ad audiētiam. nu. 3. vers. In eo autem, qui mandasset, & sequitur Socin. ibid. nu. 317. qui & rationem hanc communiter receptam esse testatur, idē dixit Bartol. in l. non solum. §. si mandato meo. nu. 21. vers. Quæro, quare. ff. de iniur. Immo si necesse sit, vt certiore eum faciat, quem interficiendum consuluerat, id facere debet, modo eum non patefaciat, qui interficere ipsū vult, vt dixit Inn. ibid.

Post

Postremò in excommunicationem non incidit, vbi ex suo consilio delictum securum non est, sed ob aliud, vt pote iā constituerant eum interficere. Hoc tamen mihi non satisfacit; nam esto ob suum consilium id non sequatur, incidet tamen in excommunicationem, quoniam illis fauet, quod etiam per hanc Bullā prohibitum est, vt modo videbimus.

Verf. Vel fauorem.

S V M M A.

- 1 Fauere quot modis contingat.
- 2 Fauorem præstans ad offendendū Cardinalem in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur.
- 3 Prohibere potens, ne Cardinalis offendantur, an in excommunicationem incidat.
- 4 Clamando, si quis opem ferre potuit Cardinali, an in excommunicationem incidat, si non clamauit.
- 5 Pecuniam an dare teneat ei, qui vult Cardinalem interficere, nisi pecuniam ei tribuam.
- 6 Sciens quem in mortem Cardinalis inspirasse, an in excommunicationem incidat, si id non patefecerit.
- 7 Bulla Pij V. excommunicantur, qui

non patefaciunt conspirationem factam in Cardinalem.

N hac parte alia causa refertur, quam ob rem in excommunicationem hanc quis incidit, vbi scilicet iis fauet, qui contra Cardinales aliquid ex dictis moliuntur, & sic ipsis fauet, aut ad interficiendū, aut ad mutilandū, aut ad aliqd agendum: quam rem vt dilucidiorē habeamus, præmittendū est quid sit fauere, et si de ipso egimus in cap. 1. in vers. Fautores.

Quoad rem nostram igitur sciendum est, fauere duob. modis summi generatim, & speciatim. Generatim fauere significat, quacunque ratione, re, aut consilio, ratione ve alia quis aliquem iuuet; & sic omnis, qui aut auxilium, aut consilium præstat, de quibus iam antea actum est, fauere dicitur. Speciatim vero fauere is dicitur, qui præter auxilium, & consilium ratione alia fauet, vt pote eos commendando, laudandoque, retinendo eos domi, quousque delictum committatur, auctoritate fauendo; sic enim & is, cuius auctoritate quis in simplicem clericum manus violentas iniecit, in excommunicationem incidit; vt habetur

tur in cap. mulieres. §. 1. de sent. excom. ibi. Sed eorum auctor, & vt dixit Gloss. in cap. quantæ. in verb. consentientes. eod. sic & irregularis efficitur Episcopus excommunicatus, qui auctor est, vt coram se diuina fiant, vt habetur in c. illud, & ibi not. Abb. de cler. excom. min. & facit Clem. grauis. de sent. excom. Fauere 3 quoque is dicitur, qui consultus de hoc delicto faciēdo, illud nō diuisit; etenim & delicto commissio, si mors, mutilatiove intercedat, irregularis efficitur, vt inquit Inn. & non nulli alii, quos refert, ac sequitur Mar. Soc. Se. in c. ad audientiam. nu. 352. qu. 96. de homicid. Item, qui assistit dum delictum committitur, ne quis impedimento sit, arg. cit. c. quantæ. de sent. excom. Et qui assistit, vt post delictum eos recipiat, & qui paratos equos hēt, quibus statim cum delictum cōmiserint, aufugiant, vel ad portas ciuitatis, domusve astat, ne aggressi impediatur, hi omnes enim fauere dicuntur. Hoc præmissio, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit, qui fauorem suū præstat ad delicta prædicta cōmittenda contra Cardinales, vt habetur in versicu. iuncto initio Capituli.

Quæ regula eisdem modis q

bus antecedentes amplificatur, & coarctatur. Quare neque fauens in excommunicationē incidit, esto fauorem præstiterit, si nullum delictum ex prædictis commissum sit; nam nec is, qui delictum committere volebat, in excommunicationem incidit, vbi delictum non commissit.

Verum quid si de non prohibente cum posset, ne quid prædictorum in Cardinalem committatur, an hic in excommunicationem hanc incidit? Ego cenleo & hunc in excommunicationē hanc incidere; nam & hic fauere dicitur, vt habetur in c. quantæ. de sent. excom. Quantæ præsumptionis; & temeritatis existat, dicitur enim ibi, in rectores Ecclesiæ manus iniicere violentas, & infra. Ne autem solos violentiæ huiusmodi auctores aliquorum præsumptio existimet, punientes, fauentes, & consentientes pari poena plectēdos catholica condemnat auctoritas, eos delinquentibus fauere interpretamur; qui, cum possint, manifesto facinori desinunt obuiare. Hæc ibi: si ergo fauere illi dicuntur, qui cum possunt, manifesto facinori non obuiant, ergo & qui prohibere potest, ne quid prædictorum contra Cardinalem committatur, fauere illud committentibus dicitur, & ob id in

excommunicationem hanc incidit. Atqui, quod canonem eū, cap. quantæ. DD. varie interpretantur, ob eam rem primò interpretationes communiter receptas, & minus dubias ponamus.

Primum igitur in excommunicationem hanc incident ecclesiarum Præsides, aliique laici iudices, qui potestatem, ac iurisdictionem habent in eos, q in Cardinalem aliquid committere volunt, si cum possunt non reprimant, ne quid tale in ipsum committatur; nam iidem non prohibentes, ne in Ecclesiasticam personam manus violentæ iniiciantur, in excommunicationem incidunt, ca. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. ob cita. c. quantæ; quæ interpretatio in se vera est, nam ex officio ad ipsos curare pertinet, ne cuiquam iniuria inferatur. arg. c. fortitudo. 23. q. 3. & c. duo ista nomina, ead. qu. 4. & in hoc nemo dissentit, atque sic dixit quoque Nauar. in Man. capi. 27. nu. 78. ver. Sexta declaratio, ibi Item, qui ex officio. vbi de communi sententia testatur, ergo idem & in casu nostro.

Item in excommunicationem hanc incidunt non solum, q iurisdictionem hanc habent, vt diximus, verum etiam & quiuis alius; qui ipsos Cardinales defendere pōt, sed dolo malo defen-

dere prætermittit; nam sic de eo, qui non defendit, quo minus in Ecclesiasticam personam q's manus iniiciat, dixit Innoc. in cita. c. quantæ. quem DD. communiter sequuntur, vt refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. nu. 7. versic. Extra Gloss. etenim illud cit. ca. quantæ. generaliter loquitur, ergo & generaliter intelligi dēt. arg. l. de prætio. ff. de publi. in re act. ergo idem & in casu nostro.

At quid de eo, qui potuit opem ferre, ne Cardinalis offenderetur, sed id omisit non dolo, sed aut negligentia, aut ne alieno negotio se misceret, an in excommunicationem hanc incidit? Hæc est quæstio, quæ dubia existimatur in cit. c. quantæ. Innoc. tamen ibi, cuius opinionem cōmunem testatur Soci. in excommunicationem hanc non incidere censuit; tum quod hic dolo caret, qui requiritur, vt in excommunicationem quis incidat. cita. ca. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. quod significat verbum illud suadente diabolo; tū quod, ex quo fauere hic dicitur; verbū illud Fauere, significat consensū quendam dolosum, quem hic non habet, vt in facto proponitur; ergo idem & in casu nostro, ex quo & in ipso requiritur, vt faueat, & vt dolus intercedat, & ob id mortiferum peccatum.

arg. c. nemo Episcoporum, & c. nullus. r. r. qu. 3. In hoc casu igitur in excommunicatione hanc non incidet, si non prohibuit, quo minus Cardinalis offenderetur.

Non itidem in excommunicationem incidet, qui re vera prohibere non potuit, quod minus offenderetur; ut exempli gratia errat aegrotus; qui pedibus consistere non poterat, quo casu quis excusatur. arg. l. si quis in graui ff. ad Sylla. Item timebat sibi, ne offenderetur. arg. l. e. r. §. serui quoties. ff. eod. ibi Ex eo, quod dixit, argumento sumpto à speciali. Item erat mulier, quæ id aula non est. arg. cit. versi. Ex eo. Item fecit quantum potuit, sed tamen prohibere non potuit. quod obrem quis excusatur, ut in simili habetur in cit. l. r. §. tulisse aut auxilium. ff. eod. Sicut etiã excusatur, qui, cum multi plures Cardinales offendere vellent, vni tantum Cardinali opem tulit, quoniam aliis non potuit. arg. cit. l. si quis in graui. §. si eum omnes domini. Item poenã hanc euadunt, qui ita occlusi fuerunt, ut vincula erumpere non possent, atque opem ferre, arg. cit. l. si quis in graui. §. subuenitur eis.

Postremò, & qui esto opem ferret, nihil tamen profecturus erat ob eorum multitudinem, q

Cardinalem aggressi erant, atque sic sensit Bart. in simili in cit. l. si quis in graui. ff. ad Syllan. In his igitur casib. & huiusmodi aliis, & ad summam, qui delictum hoc impedire non potest, in excommunicationem hanc non incidit.

Verum quid, si clamando potuit opem ferre, an in excommunicationem incidet, si non clamauit? Ego cenleo in excommunicationem hanc incidere, si ratione hac opem ferre se posse animaduertit, & non tulit; nam hic defendere posse dicitur, ut patet, & ut habetur in l. r. §. potuisse, & §. hoc rescriptum iudic. l. cum dominus. ff. eod. ex omnibus igitur his concludo, si sine suæ vitæ periculo subuenire clamando quis potest, ad subueniendum teneri, & non subueniendum, in excommunicationem hanc ipsum incidere. Non tamen, qui potuit re ipsa opem ferre excusatur, si solum clamaret. arg. cit. l. r. §. si tamen. ff. ad Syllan.

At quid si quis vult interficere Cardinalem; nisi ei aliquam pecuniarum quantitatem tribuã, an teneat præstare, ut liberem eum à morte? Gloss. in c. r. d. 83. ait teneri quem ad liberandum à morte ob id, quod dicitur in initio eius distinctionis, & facit c. non satis est. d. 86. hanc opinio-

nem

nem sequuntur nonnulli alii, ut ait Mar. Soci. Sen. in c. ad audientiam. nu. 355. q. 98. de homicid. eamque opinionem potiore dicit, ac sequitur; eam quoque ipse amplector, vbi ratione alia id prohibere non potest. arg. ca. pasce. d. 86. quam tamẽ ab ipso recuperabit; alioquin mea sententia peccabit, ob cit. c. pasce, & in excommunicationem incidet ob cita. ca. quantæ. de senten. excom.

6 At quid si quis scit quẽ in mortem Cardinalis conspirasse, an in excommunicationem incidet id non patefaciens? Ego cenleo, vbi dolo id tacuit, in excommunicationem hanc incidere, vbi id patefacere potuit, nã hic non defendit, cum ratione hac defendere possit. arg. l. r. §. potuisse. ff. ad Syll. nam si clamare quis debet, ut supra diximus, ergo & hoc facere; vel igitur impediatur, si potest; vel conspirationem hanc patefaciat, vide de hoc Soci. in c. ad audientiam. nu. 353. qu. 97. de homicid. ita ego de iure ob cita. ca. quantæ. sensi; quæ opinio non modo non dubia est, sed verissima, quam postea probatam reperii per Pium V. in Bulla incip. Infelicis seculi pericula miserati. lata anno 1569. Decimoquart. Calen. Ianuarii. Pont. sui anno Quarto, vbi quacunque ra-

tione quis id nouit, vel ante, vel post delictum commissum patefacere debet; alioquin præter alias poenas in excommunicationem incidit. Et quoniam Bulla hæc non passim habetur, ob eam rem, quo dilucidior res fiat, huc eam inferendam curauimus, quæ talis est.

*Pius Episcopus seruus seruorum
Dei, Ad perpetuam rei
memoriam.*

Infelicis seculi pericula miserati, dolorem comprimere non valemus, quod nefarii homines, iustorum sanguinem sitientes, ad illorum quoque perniciem infestiore animo incubant, quos spiritus Sanctus membra constituit præcipua Ecclesie Dei, quæ suo sibi sanguine acquisiuit. Magna igitur ratione post alios felicis recordationis Bonifacius Papa Octauus de fratrum suorum consilio perpetua constitutione sancit, ut si quis Sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalem hostiliter fuerit infecutus, aut perussit, aut coeperit, aut mandauerit id fieri, sociusque fuerit facientis, factumque ratum habuerit, seu dederit consilium, fauorem, aut receperit, aut defenderit scienter eundem tanquam se-

Rs 2 læ

sa maiestatis reus, perpetuò sit infamis, & præterea diffidatus, bannitus, & instabilis. Omnia eius ædificia ruinæ perpetuè subiacent, nullus ei debita reddere, nullus ei in iudicio respondere teneatur, bonis omnibus, fisco, vel reipublicæ applicatis. Item etiã feudis, beneficiis, & officiis spiritualibus, & temporalibus, sit ipso iure priuatus, sed & ipse infectans excommunicationis sententiam incurrat, quam solus Romanus Pontifex, excepto mortis articulo valeat relaxare. Sed ne hæc quidem constituti, propter abdita conscleratorum consilia, omnino satis esse noscitur ad huiusmodi sacrilegia amplius prohibenda. Qui enim vim alicui inferre sibi proponunt id secreto, in occulto ut maximè machinantur, veluti impium illud facinus indicat in personam dilecti filii nostri Caroli tituli Sanctæ Præxedis presbyteri Cardinalis Borromæi, Ecclesiam Mediolanensem sanctissimis institutis studio se informantis proxime attentatum. Quæ res nos grauius commouet, vehementiusque excitat omnia exquirere, ut nobilissime corporis nostri partes vndique protegantur. Quibus enim præfidi erimus, quibus suppetias afferemus, quos denique tutabimur, si templi Dei bases, si cla-

rissima Ecclesie lumina, si speciales filios, qui pro animabus populorum, pro fide, pro iustitia, pro vnitatis peruigilant, inultos deseramus? Itaque sanctioni prædictæ de simili fratrum nostrorum consilio adicientes, statuimus, ut quisquis, etiam à nudo consilio, aut simplici fauore, aut omnino à cæteris prædictis alienus quempiam auctorum, administratorum, vel consociorum coniuurationis, siue conspirationis, aut commissi, committende criminis in personam Cardinalis, illorumve fautorum, receptorum, vel occultatorum, siue exrenunciatione sibi protinus, vel per interpositam personam, aut litteras facta, cognouerit, siue ex scripturis, cœtu, conatu, concursu, insidiis, aliisve signis, & indicis, qualemcunque scientiam habuerit, vel etiam coniecerit, quive horum, quicumque intellexerit, quatumcunque res aliàs occulta sit, quamprimum id Rom. Pontifex, si in Curia fuerit, si autem ordinario loci, vel si Cardinalis ipse ordinarius extiterit, propinquiori Episcopo, & si crimen nondum commissum fuerit, etiã ipsi Cardinali properet reuelare. Quicumque vero etiam non subditus, & omnino extraneus fecerit, cuiuscunque dignitatis fuerit, prædicto sic excommunicationis la-

queo

queo innodatus, pariterque maiestatis reus infamiã, & omnes poenas prædictas eo ipso incurrat. Eadem nihilominus constitutione quo ad reliquas eius partes, ac ceteris omnibus sanctionibus canonicis, & ciuilibus, ad talium coercionem editis, in suo robore duraturis. Porro, si quis ad sanitatem reuertens, rem ad huc incognitam retexerit, omni noxa penitus liberetur. Ceterum loci ordinarius secretò curet casum ad se delatum, prædicto Pontifici primo quoque tempore nunciare, & interim rem omnem ab stirpe exquirere, & si necessitas tunc postulet, seculare quoque brachiũ adhibere. Sed ne quicumque horum ignorantia valeat excusare, iubemus presentes valuis Ecclesie Sancti Ioannis Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum de vrbe, vbi publicabuntur appendi, eisque detractis eorum exempla eo in loco relinqui, & ea pariter ab omnibus locorum ordinariis in suis Ecclesiis, locisque insignibus promulgari. Quia vero difficile nimis esset ipsas presentes, quocunque illas opus erit præferre, Volumus earum exempla et impressa, Notarii publici manu, & Prælati Ecclesiastici, eiusve curiæ sigillo obfirmata, eandem illam prorsus fidem in iudicio,

& extra illud vbiq; gentium facere, quam ipsæmet presentes facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ adiectionis, statuti, iussionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

Dat. Romæ Apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimonono, Quartodecimo Calen. Ianuar. Pontifex Noster, anno Quarto. † Hæc igitur est Bulla, cuius antea mentionem fecimus: Sed de Cardinalibus satis, ad alios Ecclesie Antistites, de quibus in hoc Capite agitur, veniamus; si quid enim de Cardinalibus reliqui fuerit, illud etiam explicabimus.

Verf. Ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos.

S V M M A.

Offendens uno ex prædictis modis aut Patriarchas, aut Archiepiscopos, aut Episcopos in excommunicationem incidit: qua exco-

muni-

municatio, quousque pateat, declaratur.

² *Episcopus renuncians Episcopatu, Episcopalem dignitatem nihilominus retinet, & quid si renunciet dignitati, seu ordini.*

³ *Offendens electum in Episcopu an in excommunicationem incidat.*

In hoc capite excommunicari diximus eos, qui vno ex tresdecim modis offenderent vnā ex lex personis hic expressis, vide licet aut Cardinales, aut Patriarchas, aut Archiepiscopos, aut Episcopos, aut Sedes Apostolicę Legatos, aut Nuncios: & de offendentibus Cardinales egimus; iam de offendentibus Patriarchas, Archiepiscopos, Episcoposque agamus; & quoniam, quoniam essent, in initio huius Capituli posuimus; id eo regulam de ipsis quoque more nostro ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit, qui Patriarchas Archiepiscopos, Episcoposve aut interfecerit; aut mutilauerit, aut vulnerauerit, aut percusserit, aut ceperit, aut in carcerem coniecerit, aut detinuerit, aut hostiliter insecutus sit, aut hac faciēda mandauerit, aut facta rata habuerit, aut ad hęc faciēda auxilium, fauoremve prestiterit, vt habetur in versu. propo-

sito, iunctis antecedentibus, & consequentibus huius Capituli.

Quę excommunicatio afficit offendentes prædictos in omnibus casibus, quos antea in materia de Cardinalibus posuimus.

Item afficit hos offendentes esto Episcopus renunciauerit Episcopatu, & Patriarcha patriarchatu, & Archiepiscopus Archiepiscopatu; nā nihilominus Episcopale dignitatem retinet, ac propterea & priuilegiū. arg. c. 1. de ord. ab Episc. qui renunc. episc. & vt ibi Abb. not. nu. 2.

Tertio locum habet vel renunciauerit dignitati, seu ordini; nā hic renunciat executioni, & potestati ordinis Episcopalis exercendi, vt dixit Abba. in eod. c. 1. eod. nu. 8. versic. Quid si renunciauerit simpliciter, retinet enim ordinem, & ob id ordines ab eo collati valent, vt sensit Abba. ibid. nu. 3. versic. Not. quod in ordine, & habetur in eod. c. 1. Sed iam casus, in quibus in excommunicationem quis non incidit, quos hos offendit, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit prædictos offendens in casibus, in quibus Cardinales offendens eam pœnam euadit.

Item ubi quis offendit electum in Episcopum, vel prouisum de Episcopatu, sed nō dum con-

S V M M A.

consecratum; nā, quod tunc Episcopus non est. arg. eorum, quę dixit Abba. in c. transmissam. de elect. ob eam rem nec priuilegiū hoc habet, quod Episcopali dignitati tributum est. Quare, qui solum est electus, præsentatus, confirmatus, institutus, prouisusve, etiam si ad eprus possessionem sit, tamē priuilegiū hoc non habebit, antequam priuilegium hoc consecratione consecutus sit, vt dixit Nauar. in Man. cap. 27. nu. 67. versic. Octaua, & Martinus Alfonso de Viual. in Candelabro. pa. 2. in explanatione Bullę Coenę Domini. cas. 1. nu. 88. & vid. Felin. in c. eamte, de rescrip. & Caie. in Summ. in verb. Excommunicatio. cap. 12. versic. secundus, & Tolet. in Bulla Coenę Domini, Excommunicatio. 8. nu. 3.

Non itidem Archiepiscopus antequam consecratus sit, & palium acceperit: nā ante eius traditionē non consequitur plenitudinem Pontificalis officii, nec nomē Archiepiscopi, vt habetur in cap. nisi specialis, & ibi not. Abba. num. 1. & nu. 3. de auctor. & vsu pal. Sed iam ad alia veniamus.

Verf. Sedisque Apostolicę legatos, vel Nuncios.

¹ *Offendentes Apostolicę sedis legatos, & Nuncios vno ex dictis modis in excommunicationem incidunt.*

In hac parte referuntur duo genera personarum, scilicet Apostolicę Sedis Legati, & Nuncii, quos quod offendit vno ex prædictis modis, in excommunicationem hanc incidit: sed quoniam quoniam hi sunt, in initio huius capituli id exposuimus; & quę de aliis prædictis Ecclesię præsidibus dicta sunt, & in his locum habent, ob eam rem quę huc pertinent, illinc sumemus, nosque ad alia interrim trañsibimus.

Verf. Aut eos à suis diocesis, territorijs, terris, seu dominijs eijcientes.

S V M M A.

- ¹ *Diocesis quid sit.*
- ² *Territorium quid sit.*
- ³ *Terra in quam sententiam hic accipiatur.*
- ⁴ *Dominium quid significet.*
- ⁵ *Suum quot modis accipiatur, & in quam sententiam quoad rem nostram.*

In

IN hac postrema parte huius 2
Capitis excommunicatur, q
eiciunt Cardinales, Patriar-
chas, Archiepiscopos, Episco-
pos, sed &que Apostolicæ Lega-
tos, vel Nuncios à suis diœcesi-
bus, territoriis, terris, seu domi-
niis. Verum, quo excommunica-
tio hæc, quousq; pateat, digno-
scamus, præmittenda hæc sunt.
Primum, quid sint diœceses, qd
territoriū, quid terra, seu domi-
nium. Deinde, ex quo excommu-
nicantur eicientes prædictos à 3
territoriis suis, illud Suum, in
quam partem accipiatur.

X Quoad primum igitur diœ- 4
cesis apud ius Pontificium pro
vniuersitate locorum plurium,
quæ ad vnū Ep̄m prinēt, & sub
vno Episcopatu collocata sunt,
propriè sumitur. arg. c. 1. ibi. In
diœcesi suffraganeorum, & in a 5
liis locis ibid. de off. ord. lib. 6. &
in c. si Episcopus, & in c. sequēt.
eod. siue loca illa eius diœcesis
vnius domini temporalis, siue
plurium sint. Diœcesis quoq; di-
citur tota prouincia, quæ subie-
cta est vni Archiepiscopo, sicut
etiam prouinciæ omnes, quibus
præest Patriarcha; etenim & to-
tus terrarum orbis diœcesis Ro-
mani Pont. dicitur. Hic autem
sumitur pro diœcesi tā Episco-
pi, tam Cardinalis, quā Archie-
piscopi, & Patriarchæ.

Territorium autem est vni-
uersitas agrorum intra fines cu-
iuscunque ciuitatis: quod ab eo
dictum quidam aiunt, quod ma-
gistrat⁹ eius loci intra eos fines
terrendi, id est summoendi ius
habent, vt dicitur in l. Pupillus.
§. territorium. ff. de verb. signifi-
ex quib. patet latius patere diœ-
cesim, quàm territorium; nam
diœcesis plura territoria aliquā
do continet, cum territorium lo-
ci tantum loca contineat.

Terra verò ꝑ accipitur hic ꝑ
Vrbe aliqua, vel castro, vel oppi-
do, vel Villa, cum suo territorio.

Dominium denique ꝑ sumitur 4
pro eodem, quatenus ad rem no-
stram pertinet, & ob id dicitur
in Bulla Seu dominiis, quæ di-
ctio Seu, declarationis nota est;
& de primo satis.

Quoad secundum autem ꝑ
nomen illud Suum, equiuocum
nomen est, vt sensit Bart. in l. cū
in testamento. ff. de aur. & arg. e.
leg. & in l. Quintus. §. argento.
ff. eod. & l. in l. pecunia. nu. 2.
ff. si cert. pet. Significat autē ali-
quando dominium, & proprie-
tatem, vt habetur in l. 2. ff. de re
lig. & sumpt. fun. Significat etiā
id, quod de facto teneo, vt dixit
Bart. in Rubr. nu. 5. C. de verb. fi-
gn. Significat quoque ea, quo-
rum quis administrationem ha-
bet, & curam, vt Episcopus in re
bus

S V M M A.

bus Ecclesie, vt probatur per ca-
2. iunct. Gloss. in verb. reb. suis
de iureiur. & ibi Felin. hoc sen-
sit, & not. Abba. inc. pro illorū, 1
nu. 2. de præben. Significat de-
mum ea, in quibus quis iurisdic-
tionem habet, vt not. Abba. in
cit. c. pro illorum. nu. 2. versi.
Not. 1. & Feder. de Sen. consilio.
279. incip. Quædam in suo testa-
mento, quoad rem nostram ve-
ro pronomen hoc suum, accipi- 2
tur pro eo loco, ꝑ quo antistites
prædicti; Cardinales scilicet, Pa- 3
triarchæ, Archiepiscopi, Episco-
pi, Apostolicæ Sedis Legati, &
Nuntii iurisdictionem ratione
suarum dignitatum, & qua tales
sunt, habent; siue iurisdictione illa 4
spiritualis, temporalisve sit, vt E-
piscopus Imolensis Bagnariæ, si-
ue spiritualis, vt Episcopi in suis
diœcesibus, quas habent in loca
aliorum Principum, & Legati
Apostolicæ Sedis, ac Nuntii in
suis locis, vbi ea munera obeūt,
& Patriarchæ, Archiepiscopi q;
in suis diœcesibus, & Cardina-
les in suis Ecclesijs titularibus;
nam priuilegium hoc ob eas
dignitates ipsis concessum est, 1
& ob eam rem in iis locis tantū
priuilegio hoc fruūtur, quæ ob
eas dignitates habent. His sic
præmissis; iam regulam ponam-
us, quod in sequenti præstabi-
mus.

*Eicientes à suis diœcesibus, terri-
torijs, terris, seu dominijs Cardi-
nales, Patriarchas, Archiepisco-
pos, Episcopos, Sedisque Aposto-
lica Legatos, vel Nuntios, in ex-
communicationem incidūt: qua
excommunicatio, quousque ꝑ-
teat, declaratur.*

*Legatos eicientes è suis prouincijs
in excommunicationem incidūt*

*Mandantes eiectionem prædicto-
rum fieri, vel factam ratam ha-
bentes, vel ad ipsam auxiliū, con-
siliū, fauoremve præstantes, in
excommunicationem incidunt.*

*Eicientes à suis locis Cardinales,
& reliquos prædictos in excom-
municationem non incidunt, vbi
à non suis locis eos eiciunt.*

*Item vbi à suis eiciunt quidē, sed
ab ijs, qua ratione dignitatum il-
larum non habent.*

Item, vbi legitime eos eiciunt.

I.

S Explicatis vocibus prædi-
ctis, iam regulā ponamus.
ꝑ In excommunicationem hanc
igitur incidunt, qui prædictos à
suis locis eiciunt, scilicet Cardi-
nales a suis Ecclesijs titularibus,
vel a diœcesibus, si Episcopat⁹
habent, Patriarchas a suis prouin-
cijs, & à sua diœcesi. ꝑ Apostoli-
cis, & à sua diœcesi. ꝑ Apostoli-

ce Sedis Legatos, ac Nuncios à locis ad quæ missi sunt, vt habeatur in verſ. proposito. Quare Legati è latere, quòd Cardinales sunt, priuilegium hoc habebūt, si è suis locis eiiciantur, ad quæ destinati sunt, & sic min⁹ habēt, vbi Cardinales tantum sunt, quòd sensit Nauar. in Man. cap. 27. nu. 67. verſi. Quarta.

Quæ excommunication afficit, etiam si aliàs domini non sint in temporalibus eorum locorum; nam latet iurisdictionem spiritualem in his habere, & curam; cuiusmodi Episcopi sunt; tum quòd prædicti iurisdictionem huiusmodi habēt. arg. tot. ritu. de off. ordin. tum quòd Bulla nō distinguit; ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de prætio. ff. de publ. in rem act.

Item afficit excommunicatio hæc, esto iniuste illa loca possideant, quibus eiiciuntur; antequàm enim per iudicem suum spolientur, eiici de facto non debent. arg. l. de reſtit. spol.

Tertio afficit excommunicatio hæc vel à parte loci eiiciantur, tum quòd satis à sua diocesi eiicitur, qui à parte eiicitur; tum quòd valet argumētum de toto ad partem. arg. l. quæ de toto. ff. de rei vend.

Quarto afficit excommunicatio hæc, vbi eiicitur etiam Epi-

scopus suffraganeus; nam satis hic dicitur à suo loco eiici, & à sua diocesi, cuius cura & ad ipsum pertinet: id quod multo magis locum habet in suffraganeo, qui de Romani Pont. auctoritate datus est cum spe futuræ successione.

Quinto afficit etiam vel eiiciantur à domino loci, vel ab alio priuato, & sic vel banniatur, vt ita dicam, vel simpliciter eiiciantur, nam eiicere includit et bannum; quandoquidem generalius est, quam ipsum bannire, vt dixit Nauar. in Man. capi. 27. nu. 67. verſi. Septimò; & Iacob. de Graff. li. 4. decil. cas. cons. in Expositione Bullæ. nu. 102.

Postremò excommunicatio hæc afficit eos, qui hæc faciēda mandant, vel rata habent, vel ad id auxilium, consilium, fauore, ve præstant, vt habetur in Bulla. Quare iudices, qui, cum nō possint Episcopos punire suis iussis non obtemperantes, iubent eos è suis regnis exire, in excommunicationem hanc incidunt. Immo & lictores iussa exequentes, & opem ad id ferentes in poenā hanc incidunt; vt dixit etiam Nauar. in Man. cap. 27. nu. 67. verſi. Quinta. Et ad summam amplifcatur, vt superiores regulæ, ac declaratur: iam qui poenā hanc euadunt explicemus.

Primum

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui excludit eos à diocesis, & locis, quæ sua non sunt; nam ex quo Bulla loquitur de eiicientibus è suis diocesis, ergo locus si ab alienis; limitata enim causa limitatum producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acquir. rer. dom. & inclusio vnius alteri⁹ exclusio est. arg. c. non ne. de prælu. & l. cum prætor. ff. de iud. atque sic concludit Nauar. in Man. ca. 27. nu. 67. verſi. Quinta; ibi iubentes autem exire. Quare, qui iubent eos exire à diocesi, quæ olim sua erat, non autem modo, quoniam ei renūciauit, vel à loco alterius, in hac excommunicationem non incidunt, esto malefaciant.

Item in excommunicationem hanc non incidit, qui ipsos eiicit à suis quidem locis; sed ab illis, quæ ratione illarum dignitatum non habent. Quare qui eiiceret Episcopum à suo fundo, quem ratione patrimonii hēt; qui eūdem à sua Ciuitate ratione originis, vel domicili, vel rōne etiam iurisdictionis, quā habet ratione patrimonii sui, plane in excommunicationem hanc non incidet, quandoquidem ratione dignitatum priuilegium hoc habent: id quod probatur, quod non erat necesse ipsorum

mencionem facere, si generatim ob suas res priuilegium hoc concessum esset.

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, vbi quis eos ad ea loca venientes non recipiet: nam Bulla loquitur de eiiciente; Eiicere autem significat eum expellere, qui iam receptus est, vt habetur apud Cicer. libro Decimoquarto Epistol. fam. ad Teren. ibi Eiicere nos magnum fuit, excludere facile est. Ex quo igitur eiicientes excommunicantur; ergo non ii, qui venientes nō recipiunt, præsertim quòd sum⁹ in poenis, ac propterea strictior interpretatio faciēda est. arg. cap. odia, & c. in poenis. de regu. iur. lib. 6. & l. interpretatione. ff. de pæ. etenim & grauius est quæ eiici, quàm non recipi. arg. ca. quemadmodum. de iur. iur. et enim turpius eiicitur, quàm non recipitur hospes, vt inquit Glo. ibi.

Postremò excipitur, vbi quis legitimè ipsos eiicit, vel quòd de licentia Rom. Pontificis id facit, vel quòd graue scandalum, & periculum Reipublicæ timet, nisi eiiciatur, & Romanus Pont. consuli non potest. In his igitur casibus; sicut etiam in aliis propositis in superioribus regulis poenam hanc quis effugit. His sic explicatis, restat, vt dubita-

Tt 2 tiones

tionestres dissoluamus; quod in sequenti praestabimus.

S V M M A.

- 1 Bulla Caput hoc an superuacaneū sit ob. c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. & c. felicis. de poen. lib. 6. & Clem. 1. eod.
- 2 Offendens Bullam hanc quo ad hoc caput an in excommunicationes plures incidat.
- 3 Legati è latere an absoluerè possint ab hac excommunicatione.

II.

S Dubitationes quasdam nobis dissolueudas proposuimus; iam igitur rem aggrediamur. † Prima igitur talis est, an Bulla hæc in hoc Capite superuacanea sit; id enim tria suadere videntur. Primum c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. nam ibi excommunicantur, qui violentas manus in Ecclesiasticam personam iniiciunt, & excommunicationis eius absolutio Romano Pont. reseruata est; quæ & hic efficiuntur; nam offendentes personas Ecclesiasticas hic nominatas in excommunicationem incidunt, & absolutio excommunicationis Romano Pont. reseruata est; ergo & superuacanea. Atque hoc nihil est; tum quòd vberius

prospicit caput hoc prædictis, c. c. si quis suadente, tum quòd caput hoc excommunicat persequentes prædictas personas Ecclesiasticas, & sic conantes, esto manus non iniiciant, vt supra vidimus, illud verò c. si quis suadente diabolo. solum afficit iniicientes manus violentas, & sic conatus non sufficit; tum quòd ius illud generaliter prohibet, hoc vero specialiter, quod magis operatur; nam plus timeri solet, quod specialiter iniungitur, quòd generaliter imperatur, vt dicitur in cap. si aduersus, de heret. & in c. vnic. in fine. de excess. prælat. lib. 6. Suadere itidem videtur secundo loco superuacaneum caput hoc esse ca. felicis. de poen. li. 6. nam ibi excommunicantur, qui Cardinales offendunt, sicut hic. Verum neque hoc quæquam facit; tum quòd canon ille excommunicat solum eos, qui Cardinales offendunt; Bulla vero hæc, & qui Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Apostolicæ Sedis Legatos, & Nuntios, vt vidimus; tum quòd Bulla hæc excommunicat etiam eos eiicientes è suis locis, quod non facit c. c. felicis. Postremò suadere id videtur Clem. 1. de poen. nam ibi excommunicantur, qui offendunt Pontifices, & Episcopos. At neque Canō hic obstat,

quan.

quandoquidem Bulla hæc generalior est, quoniam præter Episcopos, comprehendit etiã Cardinales, & alios, vt vidimus: sed de dubitatione hac satis, ad alteram veniamus.

- 2 Altera dubitatio est, tan in casibus, in quibus conuenit hæc Bulla cum tribus iuribus proximè citatis, offendens, in plures excommunicationes, in vnamve incidat. Ego in hoc sequor, quòd disputavi in Tractatu meo de Censuris. cap. 16. §. 3. num. 9. ibi ergo dubitationis huius solutionem videas.
- 3 Tertia dubitatio est, † an Legati è latere possint absoluerè ab hac excommunicatione. Quæ enim id possint, suadere id videtur, quod absoluunt ab excommunicatione cap. si quis suadente diabolo, vt habetur in c. trãffactionem, & in cap. excommunicati. de off. leg. & vt nos abundè id probauimus in eod. Tractatu de Censuris. cap. 10. §. 3. nu. 4. Tab. 1. Atqui cōtrarium sentio, vt in his casibus absoluerè nō possint, tum quòd vt in eo casu Legatus absoluat, consuetudine receptū est, vt in dictis locis probatum est, quæ consuetudo in casu nostro non probatur. argu. c. quod non ratione. de le. tum quod generale illud est, hoc autem speciale, & præcipuum, in toto aut

iure generi per speciem derogatur, vt habetur in cap. in toto. de regu. iur. lib. 6. cum simil. Accedit quòd derogat omnibus priuilegiis, vt habetur in tertia. p. c. 2. cum seq. immò & consuetudinibus. Quare tollitur illa dubitatio, an Cardinalis, seu Legatus è latere possit se offendentem absoluerè; nam ex dictis patet absoluerè non posse, quicquid dixerit Ioan. And. in Addi. Spectu. in tit. de legato. §. nūc dicimus. versi. Sed quæritur verum legatus, quem refert, ac sequitur Alfonso. Aluarez. in suo Thesaurō christianæ religionis in titu. de dispensatione Sanctissimorum Episcoporum cap. 17. nu. 8. versi. Sed hic insurgit dubium, quorū opinio locū habere posset, vbi non esset Bulla: Sed de hoc Capite satis, ad aliud transeamus.

De excommunicatione lata contra offendentes eos, qui pro suis causis, ac negocijs ad Romanam Curiam confugiunt. Ca. XII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel p alios personas Ecclesiasticas quascūque vel seculares ad Romanam Curiam super eo-

rum.

rum causis, & negocijs recurrentes, ac illa in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, aduocatos, procuratores, & agentes; seu etiã Auditores, vel Iudices super praedictis causis, vel negotijs deputatos occasione causarum, vel negotiorum huiusmodi occidunt, seu quoquomodo percutiunt, bonis spoliando. Seu, qui per se, vel per alios directè, vel indirectè delicta huiusmodi committere exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem praestare non verentur, cuiuscunque praeminentia, & dignitatis fuerint.

S V M M A.

- 1 Ecclesiastica persona quanam sit.
- 2 Secularis persona quanam sit.
- 3 Romana Curia qui locus sit.
- 4 Causa quid sit.
- 5 Negotium quid sit.
- 6 Recurrere quid sit.
- 7 Prosequi causam quid sit.
- 8 Procurare causam quid sit.

IN hoc Capite excommunicatur, quod offendunt triplex genus hominum ob causas, ac negotia curiae, scilicet aut Partes, quae causas, & negotia illa habent; aut eos, qui illa alterius nomine agunt; aut qui ipsorum iudices sunt, quod offendunt, inquam, vno ex tribus modis, aut occidendo, aut percutiendo, aut bonis spoliando. Quare de tribus in hoc capite agemus. Primum de offendentibus Partes. Deinde de offendentibus eos, qui alterius nomine haec agunt. Tertio de offendentibus eorum iudices. Quae ut facilius absoluantur, praemittenda nonnulla sunt. Primum quae sit persona Ecclesiastica, & quae secularis. Deinde, quae Romana curia. Tertio, quae sit causa, & quae negotia. Quarto, quid sit recurrere, & quid prosequi, & quid procurare.

I Quoad primum igitur sciendum est Ecclesiasticam personam eam esse, quae aut per ordinis susceptionem, aut per religionis ab Apostolica sede probatae ingressum se Deo dicauit, ut habetur in ca. duo sunt genera hominum. 12. q. 1. & in ca. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. siue igitur clerici sint, siue religiosi. Ecclesiasticae personae dicuntur, ac sunt.

Se-

- 2 Secularis autem persona est illa, quae neutrum praedictorum fecit, ut habetur in ca. cap. duo sunt genera; etenim cognito vno ex contrariis, cognoscitur & aliud. arg. in Instit. de iis, qui sunt sui, vel alieni iur. & §. furtorum. in fine, iunct. Gloss. in Institu. de oblig. quae ex delicto. Quare quicumque sint, comprehenduntur, ut infra videbimus.
- 3 Romana Curia verò, ut alibi declarauimus, est locus, ubi Romanus Pontifex cum suis audientis, & iudicibus moratur, siue Romana sit, siue alibi.
- 4 Causa verò est res, quae proponitur agenda in iudicio, ut habetur in ca. forus. §. causa, iunct. Gloss. in verb. causa. de verb. signific. & not. Ias. in l. postquam liti. 8. nume. 10. versi. Veritas est. C. de pac. ubi & ante, & post litem contestationem causam dici ait: ad summam ego censeo, quatenus ad rem nostram pertinet hic causam dici, de qua lis est.
- 5 Negotium autem dicitur aliquando iurgium litis, ut habetur in ca. forus, & multa alia significat. arg. tot. tit. ff. de negotiis gestis. Quoad rem nostram autem negotia hic accipi censeo pro causis quibuscunque, quae habentur coram iudicibus in curia sine lite, ut procuratio beneficij, absolutio, dispensatio à vo-

ro, & ab irregularitate, & id generis; nam omnia, quae habentur in Curia, duplicis generis sunt, aut lites, quas intelligo. ubi quis aduersarios habet, aut huiusmodi negotia praedicta, in quibus aduersarios quis non habet.

Recurrere autem nihil aliud significat, quam confugere, & ire, quod verbum ob id usurpatur celeritatem significans, quo significetur eorum celeritas, qui lites habent, quamprimum eas expediendi. Et hoc recurrere contingere potest vel appellando, vel causam inchoando.

Prosequi verò significat iam causam capram agere; dictum est enim verbum hoc à Pro, & Sequor, quasi aliquem ante euntem sequi.

Procurare demum significat rem parare, ad summam hisce verbis significatur aut litem inchoare, aut inchoatam prosequi. His sic praemissis, iam regulam primam ponamus, quod in sequenti praestabimus.

S V M M A.

- 1 Occidentes eum, qui ad Romanam Curiam pro suis causis, & negotijs vadit, in excommunicationem incidunt: quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Occidentes iudeos, & alios infideles pro suis causis, & negotijs ad Ro-

Romanam Curiam euntes, in excommunicationem incidunt.

§ Occidentes ad Romanam Curiam euntes pro suis negotijs quando in excommunicationem non incidunt.

1.

§ Vocibus dictis explicatis iam regulam de more ponamus. In excommunicationem hanc igitur primò incidunt, qui aliquem ad Romanam Curiam pro suis causis, & negotijs occasione dictarum causarum, & negotiorum occidunt, ut habetur in Bulla, & facit c. quoniam. de immunit. Eccl. lib. 6. quæ regula multis modis declaratur. Id quod fit ob defensionem Sedis Apostolicæ & libertatis Eccl. ita Tollet. in Bulla Coenæ Domini excommunicatio. 9. nu. 1.

Nam primò locum habet, quæcumque sint, qui occidant ob dictionem illam omnes, quæ neminem excludit. arg. l. Julianus. ff. de leg. 3. & c. si Romanorum. d. 19. Siue igitur iurisdictionem habeant, siue non habeant, siue viri sint, siue mulieres, siue laici, siue clerici, siue liberi, siue serui, in excommunicationem hanc incidunt. Item siue in dignitate constituti, ut Imperatores, Reges, Duces, Marchiones, & alii inferiores iudices, cum ob dictio-

nem illam propositam, tum ob verba illa in fine huius Capituli proposita Cuiuscumque præminentia, & dignitatis. Et quoniam clausula illa in fine posita est, ob eam rem ad antecedentia omnia refertur. arg. c. secundo. regis, & ibi DD. not. de appell. & l. talis scriptum, in fine. ff. de lega. 1. Ad summam ergo, siue reus cõuentus auctorem interficiat, siue auctor reum, siue tertius alterum ipsorum, vel vtrunque, in excommunicationem hanc incidet, atque sic sensit etiam Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ Coenæ Domini. art. 9. in ver. Recurrentes, ibi. Et sic comprehenduntur.

Item locum habet, siue per se, siue per alios prædictos occidat ob verba illa Per se, vel per alios. Siue ergo ipsemet quis eos interficiat, siue per alios, ut pote aut id alicui mandans, aut iubens, aut præcipiens, poenam hanc non euadet. At quid de ratum habente? Ego cenfeo hunc in excommunicationem hanc non incidere, tum quod ubi Bulla & ratum habentes cõprehendere voluit, id expressit, ut in antecedenti capite vidimus; tum quod per irati habitationem mandatū id fuisse fingitur; at, ex quo sumus in poenis, fictionem hanc admittere non debemus. arg. c. in poenis. de re-

gu.

gu. iur. lib. 6. & l. interpretatione ff. de poen. Quid autem iuris sit, si mandans mandatum reuocauerit, in antecedenti capite id quoque tradidimus.

Tertio locum habet, siue directe, siue indirecte eos interficiat ob verba illa Directe, vel indirecte. Quid sit autem directe in interficere per se patet; nã est, ubi quis immediatè quem interficit. Indirecte vero, ubi quis illud operatur, quod deinde est causa, ut occidatur, exempli gratia dolo malo quis suadet ad curiam recurrenti, ut transfret per viam, in qua sciebat exules esse vel inimicos, qui eum essent interfecuri, velequum, in quo infidebat, in sum è incitauit, quamobrem obrutus est, & id generis.

Quarto locum habet, ubi Ecclesiasticas personas occidunt, quæcumque sint, ob verba illa Personas Ecclesiasticas quascumque; dictio enim illa. Quascumque, neminem excludit. arg. c. solitæ. in fine. de maior. & obed. Siue clericus igitur sit, siue religiosus, siue in dignitate positus, siue priuatus nihil interest; nam ipsum occidens in excommunicationem hanc incidet. Immo & in aliam, & sic in duplicem, in alteram, quæ quis interficit recurrentem ad Romanam Curiam per hoc caput; in alteram, quia Ecclesiasti-

ca persona est, ob ca. si quis suadente diabolo, 17. q. 4.

Quinto locum habet, quæcumque secularis, persona sit, quæ occiditur, ob verba illa Vel seculares iuncta dictione illa Quascumque. Quare in excommunicationem hanc incidet non solum, qui christianum interficit, verum etiam, & qui non christianum, siue iudæus, siue infidelis alius pro suis negotijs ad Curiam vadat, modo venire illo possit; tum quod neminem secularem excipit Bulla, tum quod fauor hic Romanæ Curie est, non autem personarum. Quamobrem etiam fit, ut in excommunicationem incidat, vel quis interficiat excommunicatos, suspensos, interdictos, vel etiam hæreticos (modo ad Curiam veniant, quo suas causas agant, & à delicto hæresis se expurgent, absolutio nemve consequantur.) Item & exules, modo illuc ire possint, ut pote publica fide habita, id est Saluo condoto.

Sexto locum habet, ubicumque Romana Curia sit, vel Romæ, vel alibi, & apud quoscumque iudices res agatur, modo Curie iudices sint.

Septimo locum habet, vel interficiat eos, qui pro suis causis ad Romanam Curiam recurrunt, vel inchoadis, vel proficquendis,

Vv Vel

Vel pro suis negociis aliis quibuscunque, ob verba illa Super eorum causis, & negotiis. Vel igitur spirituales causae sint, vel non spirituales, vel criminales, vel civiles nihil interest; nā Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de p̄tio. ff. de publ. in rem act.

Octauò locum habet, vel hos interficiant statim atque iter ad Curiam susceperūt, & sic statim atque domo pedem posuerunt, ob verbum illud Recurrentes, quod significat actum praesentē, & successuum; statim enim atque quis domo aggressus est, ad Curiam hic recurrere dicitur, non enim ii, qui in Curia iam sunt, p̄ illud verbum significantur, quādoquidem de ipsis speciatim, & proximè ibi agitur. Ac illa in eadem Curia prosequentes, ergo de iis intelligitur, qui iam in itinere sunt: alioquin verbū illud Recurrētes, superuacaneū esset, contra ca. si Papa. de priuilegi. lib. 6.

Nonò locum habet, ad quem cumque iudicem confugiatur; nam Bulla non distinguit de iudice Curiae, sed fat est, vt ad Curiam recurrat.

Decimò locum habet, vel occidat nomine suo, vel alieno ob illa Committere, exequi; nam Committere per se nomine suo,

exequi ab alio mandatum,

Vndecimò vel procurent, id est ordinent homicidium faciendum, ob verbum illud vel p̄curare, quod significat antea curare.

Duodecimò locum habet etiam in eo, qui ad hæc facienda aut auxilium, aut consilium, aut fauorem praestat, ob verfic. Aut iisdem auxilium, consilium, vel fauorem praestare non veretur. Quid sit autem auxilium ferre, consilium, fauorēve praestare in antecedenti Capite diximus. In omnibus igitur his casibus occidens in excommunicationem hanc incidet. Quacunque ratione autē occidat, vt pote vel ferro, vel veneno, vel laqueo, nihil interest.

Postremò locū habet vel ad curiam confugiens de territorio Ecclesiastico sit, vel de alieno; nam Bulla simpliciter loquitur; praeterea Romana Curia omnium refugium est.

Excipiuntur tamen nonnulli, qui poenam hanc euadunt.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui iure id faciunt, vt exempli gratia se defendendo; quandoquidem quocunque iure defensionis licita est. l. vt vim. ff. de iur. iur. & c. dilecto. de sent. excom. & Clem. 1. de homicid. Idem cō-

seo

seo de interficiente bannitum, qui ad Curiam ire non potest, & de aliis huiusmodi casibus.

Secundo loco in excommunicationem hanc non incidunt, qui ad Curias aliorum Principū p̄ suis negociis recurrentes interficiunt; nam priuilegium hoc hi tantum habent, qui ad Romanā Curiam recurrūt, vt habetur in verfic. Ad Romanam Curiam; ergo non alii, qui ad alias Curias recurrunt. arg. l. cum praetor. ff. de iud. & c. non ne. de praesump. & §. quod alicui, in Instit. de iur. nat. gent. & Ciuil.

Tertiò excipitur, vbi interficiunt eos, qui pro aliis rebus ad Curiam eunt, vt pote animi gratia; nam Bulla excommunicat solum eos, qui pro causis, & negotiis suis agendis ad Curiam recurrentes occidunt, cuiusmodi tales non sunt: ex quo igitur Bullae verba eis non conueniūt; nec dispositio conuenire debet. arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect.

Quartò in excommunicationem hanc non incidunt, qui eos recurrētes ad Romanam Curiam interficiunt non occasione causarum, vel negotiorū huiusmodi, sed ob alias causas, vt pote vel ob inimicitias aliunde ortas, aut quo illum spoliēt, & huiusmodi; nam Bulla solum excommunicat eos, qui occasione dista-

rum causarum, vel negotiorum huiusmodi occidunt, ergo alias fecus; etenim limitata causa limitatum producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acqui. rer. dom. atque sic dixit Martinus Alfonso de Viuald. in Cādelabro. pa. 2. in explanatione Bullae Coenae Domini. ca. 12. num. 92. & Iacob. de Graff. libro. 4. decif. ca. consc. in expositione Bullae Coenae Domini. nu. 104. & Tol. eod. Excommunicatio. 9. numero 9.

Quintò in excommunicationem hanc non incidunt, qui eos interficiunt, qui per litteras negotia sua agunt, vt pote mittendo sua consilia, & id generis; nā hi ad Curiam non recurrunt, & sic verba ipsis non conueniunt: ergo nec dispositio.

Sextò, vbi interficiunt eum, qui in Curia Romana habitans causas, ac negotia sua prosequitur; nam priuilegium hoc concessum iis est, qui extra Curiam habitant, & ad ipsam confugiunt, vt probatur ex verbo illo Recurrentes.

Septimò, vbi recurreret in casu, in quo non posset; nam vbi iure id non facit, eum offendentes in excommunicationem hanc non incidunt, vt sensit Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullae Coenae Domini. arti. 9. in ver.

Recurrētes, ibi. In eadem Curia prosequentes, quod est not. dura tamen opinio hæc mihi videtur, & ideo non amplexanda.

Postremò excipiuntur hi, qui ad homicidium cōmittendū auxiliū, fauorem, consiliūve præstiterunt, sed deinceps homicidium secutum nō est; nam sicut non incidunt conantes ipsum interficere, si non interficiūt; quādoquidem Bulla requirit in hoc casu, vt homicidiū interueniat, ita nec qui consiliū, fauorem, auxiliūve præstiterunt: sed de prima hac regula satis; ad aliam transeamus.

Verf. Seu quoquomodo percutiunt.

S V M M A

- 1 Percutere quid sit.
- 2 Percutere quot modis contingat.
- 3 Percutiens recurrentes ad Romanam Curiam pro suis causis, & negotijs in excommunicationem incidit: quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur.
- 4 Infamans verbis, scriptive confugiētes ad Romanam Curiam in excommunicationē non incidit.

IN hac parte refertur alia cā, quamobrem in excommunicationem incidunt, qui ad

Curiam Romanā pro suis negotijs recurrentes offendunt; quæ est, vbi prædictos percutiūt: quæ excommunicationem, vt dilucidiorē habeamus, præmittēdū est, quid sit percutere, & quot modis quem percutere contingat.

Quoad primum igitur † Percutere nil aliud significat, quā aliquem valde ferire; dicitur enim à Per, quod valde significat & quatio, q. in c. mutato, & abiecta, a, quod significat ferio, vt habetur in Dictionario in verb. Percutio, & de hoc Primo satis.

Quoad secundum † quot modis scilicet contingat quem percuti; breuiter sciendum est duobus modis id cōtingere. Primum, vbi quis simpliciter quæ verberat, vel pugnīs, vel fuste, vel calcibus, ratione ve alia id facit. Deinde, vbi quis etiam vulnerat; nam & hic sine dubitatione percutit, vt per se patet. At quid si quis mutilat, an percutere hic dicetur? Ego censeo & hunc percutere dici posse; nam percutere vti genus quoddā est, quod cōprehendit percussionem simplicem, & percussionem, quæ vuln' infert, & ob id etiam mutilationem. His sic præmissis, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hæc igitur incidunt quoque † q. recurrentes

currētes ad Romanam Curiam pro suis negotijs, & causis earum occasione percutiunt, vt habetur in versu. proposito.

Quæ excommunicatio amplificatur, & declaratur, vt superiores regulæ, ac propterea ne actū agamus, quæ huc pertinent, illinc sumamus.

Item amplificatur, vt locū habeat, quacunque ratione percutiāt vel fuste, vel pugnīs, vel calcibus, vel armis, ratione ve alia ob eandem rationem.

Item vel vulnus inferant, vel mutilent, ob verbum illud quomodo, quod generale est, & ob id generaliter est intelligendum. arg. l. 1. §. & generaliter. ff. de leg. præstan. † Non igitur quæ verbis, scriptive infamauerit, verè, falsove, in poenam hanc incidet; nam hoc non dicit Bulla, ergo nec nos; atq. sic dixit quoque Martinus Alfonsus de Viu. in Candelabro. p. 2. in expositioe Bullæ Coenæ Domini, cas. 12. nu. 91. Atqui de his hæc tenent, ad alia veniamus.

Verf. Bonis spoliant.

S V M M A

- 1 Spoliantes bonis confugiētes ad Romanam Curiam pro suis negotijs,

& causis, in excommunicationē incidunt, si earum causarū, ac negotiorum causa id faciāt: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

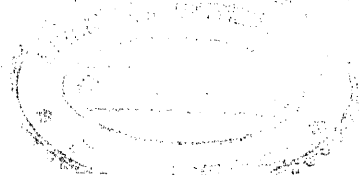
Fures spoliātes eos, qui ad Romanam Curiam confugiunt pro suis causis in excommunicationem nō incidunt, sicut nec ii qui auferūt ipsis aliquid pro eo, quod ipsis debetur.

HIC refertur alia causa, quāobrem in excommunicationem incidunt, qui offendunt recurrentes ad

Romanam Curiam pro suis negotijs, & causis earum causarū, ac negotiorum gratia, & occasione: quæ est, vbi eos bonis spoliāt. Et quoniam quid sit spoliare, & quot modis contingat quæ spoliari, & quibus rebus spoliari quem posse diximus Capite Nono in versu. Spoliant, ob eam re his omissis, quoad rem nostram dicimus, Spoliare hic intelligi, vbi quis iniuste suis rebus mobilibus, vel immobilibus, spoliat. Hoc præmissis, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hæc quoque igitur incidunt, † qui recurrentes ad Romanam Curiam pro suis causis, ac negotijs eorū occasione suis bonis spoliant vt habetur

habetur in versu. proposito.

Quæ excommunicatio eisdem modis amplificatur, & coarctatur, quibus superiores iam dictæ.

Item afficit non solum eos, qui prædictis bonis spoliant, quæ secum ferunt, verum etiam & quæ domi relinquunt; nam Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argu. l. de p̄tio. ff. de publi. in rem act. Præterea ob id hoc fit, ne auertantur, quominus ad Curiam recurrant; quæ ratio & in bonis, quæ domi relinquunt, locum habet, ergo & dispositio. argu. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & c. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. Facit postremo extrauag. diuina de priuile. vbi Ordinarii excommunicantur, si suorum subditorum, qui pro suis negotiis Romam eunt, Ecclesiastica beneficia aliis conferant. Quare si iudex, à quo ad Romanam Curiam appellatum est, spoliat bonis, quæ domi reliquit, ipsum appellantem, in excommunicationem hanc incidet.

Excipiuntur tamē casus omnes, quos in antecedentibus regulis excepimus. Si ergo non occasione dictarum causarum, negotiorumve quis prædictos spoliet, in excommunicationem hanc non incidet. Quare fures, latronesve ob id immunes ab hac p̄na

erunt, multo magis, qui furantur eis, eo quod ab ipsis suum consequi non potest, vel quod non audeat ob eorum potentiam in ius ipsius vocare; modò tamen iure debitum sit, & certum, & alias recuperare nequeat, & non accipiat ultra debitum, ita dixit Martin. Alfonsus de Viuald. in candelabro in explanatione Bullæ Cœnæ Domini cas. 12. num. 93. Sed de his hætenus, ad alia veniamus.

Verf. Ac illa in eadem Curia prosequentes, aut procurantes.

S V M M A.

Offendens vno ex dictis modis eos, qui ad Romanam Curiam pro suis negotiis confugerunt, dum in Curia ea prosequuntur, aut procurant, ac demum, vbi à Curia discedunt, in excommunicationem incidunt.

In hac postrema parte huius primæ partis excommunicantur, qui offendunt aut occidendo, aut percutiendo, aut suis bonis spoliando eos, qui ad Romanam Curiam pro eorum causis, ac negotiis recurrunt

currunt occasione earum causarum, & negotiorum, dum illa in eadem Curia prosequuntur, aut procurant, vt habetur in versu. proposito. Et quoniam quid sit occidere, percutere, & spoliare antea vidimus; ob eam rem quæ supra diximus, dum recurrunt ad Curiam, locum habent, & dum in Curia sunt; ob eam rem ne actum agamus, quæ huc pertinent, illinc sumemus, siue occidantur, siue percutiantur, siue bonis spoliantur.

Illud vnū quæri potest, an priuilegium hoc habeant, vbi à Curia recedunt, & ad domos suas redeunt; nam hoc prætermisum est in hoc capite. Ego tamen censeo, & tunc priuilegium hoc ipsos habere; tum quòd in simili expressum id habemus in Capite 9. in versu. Recedentes, ergo idem & hic; vna enim lex aliam declarat. argu. l. non est nouum, cum sequen. ff. de leg. tum quòd securitate publica de ueniendo ad aliquem locum alicui data, quæ vulgo dicitur Saluo condotto, & de recedendo data esse existimatur, vt id pluribus probauit Felin. in cap. fin. nu. 1. cum multis seq. de tregu. & pac. tum quòd beneficium hoc Summi Principis est, & in fauorem Romanæ Curie tributum, ergo latissime interpretandum. argu. l. benefi-

cium. ff. de constit. princ. tum de nique quòd auctor Bullæ, si de hoc interrogatus fuisset, an vellet hos tale priuilegium habere quousque domum peruenissent, sine dubitatione id concessurum esse verissimile est. arg. eius, quòd dixit Gloss. communiter recept. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactum quòd si contrarium dicemus, non satis prouisum esset recedentibus ad Romanam Curiam. Ex omnibus igitur his concludo, & in recedendo, sicut etiam in ueniendo priuilegium hoc ipsos habere, vt quod operatur propositum in proposito, operetur oppositum in opposito. arg. l. §. fin. ff. de leg. 3. ita ego censeo saluo semper Sanctæ Romanæ Ecclesiæ iudicio. Sed de primaria parte huius Capituli hætenus, ad alteram veniamus.

Verf. Negotiorumque gestores, Aduocatos, Procuratores, & agentes.

S V M M A.

- 1 Negotiorum gestor quinam sit.
- 2 Aduocati quinam sint.
- 3 Procurator quisnam sit.
- 4 Offendentes negotiorum gestores, aduocatos, procuratores, actores eorum, qui pro suis causis ad Curiam

riam confugerunt earum causarum gratia, in excommunicatione incidunt: quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

IN hac secunda parte excommunicantur, qui aut interficiunt, aut percutiunt, aut bonis spoliant negotiorum gestores, aduocatos, procuratores, & agentes, qui curam gerunt causarum, vel negotiorum eorum, qui ad Curiam pro suis causis, & negotiis recurrerunt, ubi occasione earum causarum, ac negotiorum eisdem modis offendunt, ut habetur in versu. & in sequentibus verbis Bullae. Et quoniam, quando occidentes, percutientes, nec non bonis spoliantes in excommunicationem hanc incidunt, non incidunt, in antecedenti parte posuimus; & quae ibi diximus, & hic locum habent, ob eam rem nomina haec hic tantum explicabimus.

I Negotiorum gestores igitur proprie sunt, qui sine mandato domini rem eius, ac negotium, ne pereat, agunt, & eius curam gerunt. arg. tot. tit. ff. de neg. gest. quoad rem nostram autem eos hic negotiorum gestores acci-

que consequatur, vel dispensationem, vel absolutionem, & id generis; in quibus non necessario requiritur mandatum, in quorum numero pragmaticum est accipio, seu sollicitatorem negotiorum, vel litium.

Aduocati vero sunt ii, qui apud eum, qui iurisdictioni praest, quod in iure sit, ostendunt, ut habetur in l. 1. §. postulare. ff. de postulata, & facit l. 1. §. aduocatos. ff. de vari. & extraord. cogn.

Procurator autem ad lites est is, qui mandatum habet ad litem mouendam, iudiciumque exercendum. arg. extra. de procur. & procuratoris nomine accipio est Syndicum, qui vniuersitatis procurator est, ut habetur in titu. extra. de Syndico.

Actor autem & ipse procuratoris personam sustinet, sed ab eo constituitur, qui adhuc motus causae dominus non est. Quare quod tutor, curator, ac Syndicus ante litem contestatam litis domini non sunt, atque idcirco procuratorem constituere nequeunt ob l. 1. ff. de procura. hi actorem constituunt, ut habetur in l. neque tutores, & ibi Gloss. ac DD. C. de procur.

Has personas ergo, qui vno ex tribus modis offenderit, ut pote, vel occiderit, vel percusserit, vel bonis spoliauerit occasio-

ne

ne negotiorum, ac causarum, quas gerunt eorum, qui ad Romanam Curiam recurrerunt, in excommunicationem hanc incidet. Quare aduocati, qui resident in Romana Curia, sicut etiam procuratores, & sollicitatores, & alii negotiorum huiusmodi gestores priuilegium hoc habebunt, quam diu horum causas agunt. Excipiuntur tamen casus omnes, quos in antecedentibus regulis excepimus.

Item excipitur, ubi alium deuenirent praedictae personae; nam in itinere priuilegium hoc non habebunt; quando quidem ipsis partibus tantum priuilegium hoc concessum est, ut vidimus supra, ergo alii ipso non fruuntur; inclusio enim vnius alterius exclusio est. arg. l. cum praetor. ff. de iudi. & c. non ne. de praesumpt. & limitata causa limitatum producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acqui. rer. domini. Contraria tamen opinio verior videtur, ut & hic speciatim venientes pro aliqua causa hoc priuilegio fruuntur, secus si generati, ut aduocati munere fungantur; nam in itinere priuilegio non fruuntur, secus autem ubi in Curia erunt, & venientium causas susceperint.

Postremo excipitur, ubi extra Curiam aduocati munus alterius obirent, ut consilium dando; nam

hi hoc priuilegium non habebunt, ex quo his conceditur; qui in Curia haec agunt; ut in antecedenti versu habetur. Et de hac itidem parte satis; ad postrema veniamus.

Versu. Seu etiam Auditores, vel iudices super praedictis causis, vel negotiis deputatos.

S V M M A.

1 Auditor quisnam sit.

2 Iudex quisnam sit.

3 Offendentes vno ex dictis modis Auditores, iudices, & eorum, qui pro suis causis ad Curiam confugerunt earum causarum gratia, in excommunicationem incidunt: quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

IN hac postrema parte excommunicantur, qui vno ex tribus modis offendunt eos Auditores, vel iudices, quibus causa cognoscenda, definienda, aut negotium cognoscendum, definiendum commissum est eorum, qui pro ipsis causis, ac negotiis ad Romanam Curiam recurrerunt occasione earum causarum. Et quoniam

Xx niam

niam in eisdem casibus tales offendentes excommunicantur, in quibus excommunicari eosdem in aliis superioribus partibus huius capituli diximus, ob eam rem declarationem huius illinc sumamus; hic vero breuiter quod Auditores, Iudicesve sint, explicemus.

1 Auditor igitur quatenus ad rem nostram pertinet; primo ille dicitur, cui causa cognoscenda commissa est, sed non definienda, ut scilicet Ancharan. in Clem. Auditor. nu. 5. versu. Quinto nomine de rescript. nam ibi ait; eum, cui est commissa audientiae causa, posse ferre sententiam, ubi speciatim hoc ei concessum est, ergo alias secus, ubi non est concessum. Et Auditor hic datur & à Principe seculari, & à Romano Pontifice, de quo auditore hic agitur, cuius officium ex forma ipsi tradita cognoscitur, ut dixit Zabara. in ead. Clem. num. 6. q. 2. versu. Sed officium parti, ubi & quot genera auditorum Romanae Curiae sint, declarat. Auditor etiam Camerae quoque est, qui hodie magnam potestatem habet.

2 Iudex vero est is, qui causam aut iure ordinario, aut delegato cognoscit, ac definit. arg. tot. titu. ff. de off. ordin. & de off. delegat.

His sic praemissis pro regula habebimus in excommunicationem eos incidere, qui hos auditores, aut iudices vel interfecerint, vel percusserint, vel suis bonis ob praedictas causas spoliauerint.

Quae excommunicatio eos etiam afficere sentio, quae extra Curiam praedictos datos dictis modis offenderint; nam Bulla non distinguit, ubi sint, ergo nec nos distinguere debemus, & Romanus Pontifex extra Curiam huiusmodi causas committere saepe solet. Sed de hoc capite factis, ad aliud veniamus.

De excommunicatione lata contra appellantes à decretis Iudicum Romanae Curiae ad Curias seculares, ac iudices, & contra impediētes decreta eorundem iudicum Romanae Curiae. Cap. XIII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes tam Ecclesiasticos, quam seculares cuiuscunque dignitatis, qui praetextentes friuolam quandam appellationem, a grauiamine, vel futura executione litterarum apostolicarum etiam in forma

Breuis tam gratiam, quam iustitiam concernentium. Nec non citationum, inhibitionum, sequestrorum, monitoriorum, processuum, executionalium, & aliorum decretorum à nobis, & à Sede praedicta, seu Legatis, Nuncijs, Praesidentibus Palatii nostri, & Camerae Apostolicae, Auditoribus, Commissarijs, alijsque Iudicibus, & delegatis Apostolicis emanatorum: & quae pro tempore emanauerint, aut alias, ad curias seculares, & laicam potestatem recurrunt. Et ab ea (instante etiam Fiscus procuratore, vel aduocato) appellationes huiusmodi admitti, ac litteras, citationes, inhibitiones, sequestra monitoria, & alia praedicta capi, & retineri faciunt. Quae illa simpliciter, vel sine eorum beneplacito, & consensu, vel examine executioni demandari, Aut ne tabelliones, & notarij sup

huiusmodi litterarum, & processuum executione instrumenta, vel acta conficere; aut confecta parti, cuius interest, tradere debeant, impediunt, vel prohibent. Ac etiam partes, seu eorum agentes, notarios, executores, & subexecutores litterarum, citationum, monitoriorum, & aliorum praedictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex ciuitatibus, locis, & regnis eiciunt, bonis spoliant, perterrefaciunt, concutiunt, comminantur per se, vel alium, seu alios publicè, vel occultè. Quae alias quibuscunque personis in genere, vel in specie, ne pro quibusvis eorum negotijs prosequendis, seu gratijs, vel litteris impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas, vel litteras à dicta sede impetrant; seu impetratis utentur directè, vel indirectè prohibere, statuere, seu

mandare, vel eas apud se, aut notarios, seu tabelliones, vel alias quomodolibet retinere praesumunt.

S V M M A.

- 1 Citatio quid sit, & quotuplex.
- 2 Inhibitio quid sit.
- 3 Sequester, et Sequestrum quid sint.
- 4 Monitorium quid sit.
- 5 Decretum quid sit.

C Aput hoc diuiditur in tres primarias partes: quarum secunda incipit ibi. Quive illa simpliciter. Tertia ibi. Quive alias; de quibus singulis agendum nobis est, & prius de prima; in qua excommunicantur, qui per appellacionem, rationemve aliam ob ea, quae emanant ab apostolica sede, eiusve iudicibus, ad curias seculares, laicamque potestatem confugiunt. Et praedicta recipi a laica potestate, prohiberi que faciunt: quam rem ut dilucidiosem habeamus, premienda haec sunt. Primum, quid sit Citatio. Deinde, quid inhibitio. Tertio, quid Sequestrum. Quarto, quid Monitorium. Quinto, quid Processus executivialis. Sexto, quid Decretum.

1 Quoad primum igitur Citatio

tio nil aliud est, quam vocatio alicuius ad iudicem experiundi iuris causa facta, ut probatur per l. 1. & ibi not. ff. de in ius voc. & haec Citatio verbalis citatio dicitur, quae duobus modis fit; primo per nuntium; item & per epistolam, seu praecipuum, quod passim servatur; item fit per edicta posita in loco publico, quae quidem citatio neque semper, neque a quocumque fieri potest, ut habetur in Clem. 1. & ibi no. Zaba. de iud. & de iure civili habetur in §. omnem in auth. de litigiosis, & las. in l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. Alia vero est citatio, quae dicitur Realis, quae est quando iudex personam aliquam capiendam curat, & citatio haec nil aliud est, quam curare; ut personae capiantur, ut tradidit las. in cit. l. 2. in principio. Quoad rem nostram autem, utranque citationem comprehendere censo; tum quod Bulla non distinguit; tum quod plurimum numero utitur, dum inquit Citationum; tum quod eadem ratio in utraque est.

Inhibitio autem est prohibitio, seu interdictio facta ab habente maiorem potestatem iudici, vel patri, seu alicui, ne quid faciat, ceptumve prosequatur ad iurisdictionem, & iura, & ad pacem praesertim conferuandam.

Et

Et fit aut ab homine, aut a lege, ut declaravit id Quint. Mandos. in Tractatu suo de Inhibit. q. 1. & 2. Quoad rem nostram vero hic solum agitur de inhibitionibus factis ab homine, & sic a Iudice, scilicet vel a Romano Pontifice, vel a suis Iudicibus, qui habentur, ac nominantur in hoc Capite.

3 Sequester vero dicitur ista pud quem plures eandem rem, de qua controuersia est, deposuerunt, ut habetur in le. sequester. ff. de verb. sign. & l. licet. ff. de positi. & inquit hoc Gloss. in c. examinata. de iudi. Quoad rem nostram accipitur pro re deposita, ac sequestrata. Et quoniam sequestratio duplex est, alia voluntaria, alia necessaria; & voluntaria sequestratio illa dicitur, quae de partium consensu fit; necessaria vero illa, quae a iudice etiam non consentientibus partibus, quum obrere necessaria etiam dicta est, & quatuor modis fit, ut declaravit optimè Abba. in ca. dilectus. nu. 1. r. cum multis seq. de sequestr. poss. hic accipitur pro sequestratione necessaria, & idcirco pro ea, quae fit iudicis auctoritate, & non cum iuris iudicis, sed eorum tantum, qui in hoc capite numerantur.

4 Monitorium autem est praecipuum factum sine causae cogni-

tione a iudice, id est de eius auctoritate alicui, ut aliquid faciat sub poena cum clausula, si senseris te grauarum, ut tradidit Quint. Mandos. in Tractatu suo de Monitor. q. 2.

Decretum autem vario modo accipitur, ut inquit Bart. laso. ac DD. in l. nec quicquam §. vbi decretum. ff. de off. Pro. consu. & legat. significat enim aliquando sententiam definitiuam, aliquando interlocutoriam, aliquando quicquid ordinatur a superiore, & quicquid fit a iudice cum causae cognitione; proprie tamen significat deliberatam commissiorem iudicis factam cum causae cognitione contra ordinationem, & absolutionem, ut dixit las. ibi dem nu. 1. versi. Proprie tamen, & strictè. Quoad rem nostram vero, & proprie, & improprie sumi censo, & sic pro quacunque re ordinata a dictis iudicibus, praeter praedicta speciatim nominata; nam posteaquam speciatim citationum, inhibitionum, sequestrorum, monitoriorum, processuum executivialis mentionem fecit, quo & alia si qua essent a praedictis, comprehenderet verba ea, Et aliorum decretorum, adiecit, quo ipsis reliqua omnia a praedictis speciatim nominatis comprehenderet, quod fieri solet.

Pro-

Processus autem executoriales sunt processus, ubi de exeque do aliquid mandatur. His sic premissis, iam rem aggrediamur. Et quoniam de tribus agitur in hac parte, ob eam rem tres regulas ponamus: id quod in sequenti p̄stabimus.

S V M M A.

- 1 *Recurrentes appellantesve à decretis iudicum Romanæ Curie ad laicos iudices, & curias, in excommunicationem incidunt: quæ excommunicationem, quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Recurrentes, appellantesve à decretis iudicum Romanæ Curie quando in excommunicationem non incidant.*

I.

¶ Tres regulas de materia p̄missa ponendas nobis proposuimus, iam igitur primam ponamus. † In excommunicatione hanc igitur incidunt primò, qui ab onere, vel futura executione litterarum apostolicarum etiã in forma Brevis tam gratiã, quã iustitiam cõcernentium, necnõ citationum, & aliorum p̄dictorum à Romano Pontifice, & à Sede Apostolica, seu Legatis, Nuntiis, Præsidentibus Palatii Romani Pontificis, & Camerae Apo-

stolicæ Auditoribus, Commissariis, aliisque Iudicibus, & delegatis Apostolicis emanatorum ad curias seculares, & laicam potestatem recurrunt, ut habetur in initio Capituli. Quæ excommunicatione multos afficit.

Nam primò afficit ipsos recurrentes quoscunque, ob dictio nem illam Omnes, quæ dictio neminem excludit. arg. l. Julia. ff. de leg. 3. quamobrem cõprehenduntur tam Ecclesiastici, quàm Seculares, quod & expressum habetur in Bulla in eo versu. Tam Ecclesiasticos, quàm seculares. Item, cuiuscunque dignitatis sint, comprehendit; siue igitur Patriarchæ, siue Cardinales, siue Archiepiscopi, siue alii inferiores clerici sint, siue Rex, siue Dux, siue Marchio, simplex ve laicus, poenam hanc non evadent ob verba illa Cuiuscunque dignitatis; dictio enim illa Cuiuscunque, omnes cõprehendit, ut habetur in ca. solite. in fin. de maior. & obed. & not. Ias. in l. si mihi, & Titio. §. stipulatus. nu. 2. de verb. oblig. & in l. quodcunque. ff. eod. Item comprehenduntur tam ii, qui sunt de territorio Ecclesiæ, quàm alii, qui sunt de alterius territorio; nã Bulla simpliciter, & indistinctè loquitur; ergo simpliciter, & indistinctè intelligi debet. arg. l. de pratio. ff. de

ff. de publi. in rem act. Nec ergo Galli, Hispani, alteriusve generis homines in hoc Bullam hanc offendentes poenam hanc evadunt.

Secundo loco respectu modi excommunicatio hæc afficit; nã siue per appellationem, siue per supplicationem, rationemve aliam ad seculares p̄dictos cõfugiãt, in excommunicationem hanc incident, ob versu. Qui p̄tendentes quandam friuolam appellationem. iunct. versu. Aut alias ad curias seculares; nã adverbium illud. Alias, idest alio modo significat ab appellatione, ut pote aut supplicando, aut iudicis officium implorando.

Tertiò amplificatur habito respectu ad id, unde onus sentire inquirunt, vel igitur confugiant ob executionem futuram litterarum apostolicarum quancunque, vel ob citationes, vel inhibitiones, vel sequestra, vel monitoria, vel ob processus executoriales, vel ob alia decreta, semper in excommunicationem incident, ob versu. A gravamine, &c.

Quartò amplificatur respectu habito ad eum, à quo p̄dicta emanarunt; vel igitur à Romano Pontifice, vel à Collegio Cardinalium sede vacante, vel à successore huius Romani Pontificis

p̄dictæ litteræ, citationes, & reliqua alia emanaverint, cõfugiẽtes in excommunicationem incident, ob verba illa A Nobis, quod significat auctorem huius Bullæ. Et à Sede Apostolica, quod significat successorem, vel Collegium Cardinalium. Item si à Legatis emanaverint. Item si à Nuntiis. Item si vel à Præsidentibus Palatii Romani Pontificis. Item à Camerae Apostolicæ Auditoribus, Commissariis, aliisque Iudicibus, & delegatis Apostolicis, ut habetur in versu. Seu Legatis, & cæt. Ex quibus patet nõ solum comprehendi iudices Apostolicos, qui in Romana Curia morantur, verum etiam & qui extra Curiam, ut Legati, & Nuntii. arg. titu. de off. leg. Item Commissarii, Iudicesque alii Apostolici delegati: idque iure merito; nam derogatur auctoritati Sedis Apostolicæ, quæ suprema est. arg. c. cuncta per mundum. q. 93. ex quo ab inferioribus sua decreta impediri volunt, quod iniquum est.

Quintò locū habet respectu causæ, de qua agitur. Siue igitur causæ Ecclesiasticæ sint, siue p̄fanæ, ad iudices laicos, seculares que curias confugere non possunt; nam Bulla non distinguit, ergo nec nos. arg. l. de pratio. ff. de publi. in rem act.

Sextò locum habet respectu habito ad eum, ad quem confugitur; vel igitur ad Curiam Principum, vel ad alium iudicem laicum confugiant, nihil interest; nam in excommunicatione nihilominus incident, ob verba illa Ad curias seculares, & laicam potestatem recurrunt.

Septimò locum habet, esto praedicta impediri faciant instante procuratore, vel aduocato fiscali, & appellationem etiam admittit, ut habetur in versic. Et ab ea, instante etiam fiscali procuratore appellationes huiusmodi admittit, ac litteras, citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, & alia praedicta capi, & retineri faciunt.

Postremò locum habet, etiam si iudices, ad quos confugiunt, alias Ecclesiae iudices sint, cuiusmodi sunt Gubernatores Ciuitatum; nam ipsi habent potestatem laicam, & ob id ad ipsam confugere ob praedicta nequeunt. Hi omnes ergo in excommunicationem incident; iam, qui poenam hanc euadant, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui probabili inscitia ductus id faceret, ut potest si esset rusticus. arg. c. apostolicae. de cle. excom. min. & c. fin. de constit. lib. 6.

Secundò, ubi quis appellat ab

aliis iudicibus Ecclesiasticis apud dictis; qui ergo ab Episcopis, & eorumve Vicariis ad iudices laicos appellat, in excommunicationem hanc non incidit; ex quo enim de iudicibus iam dictis agit Bulla, ergo secus de aliis; nam inclusio vnius, alterius exclusio est. arg. c. non ne. de praesump. & l. cum praetor. ff. de iudic. multo minus ergo qui à laicis iudicibus ad laicos iudices alios appellat.

Tertiò in excommunicationem hanc non incidit, ubi quis appellaret, seu confugeret ad iudicem Ecclesiasticum; nam ex quo excommunicantur pro praedictis causis appellantes ad iudicem secularem, ergo secus, si ad iudicem Ecclesiasticum; limitata. n. causa limitatum producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. Quae diximus de confugientibus, eadem sentim⁹ de iis, qui faciunt eas appellationes admitti; & praedicta impediri, & haec erunt pro aliis duabus regulis, quas hic ponendas antea nobis proposuimus. Sed de prima huius capituli parte satis; iam alteram aggrediamur.

Vers. Quive illa simpliciter, vel sine eorum beneplacito & consensu, vel examine executioni demandari. Aut

ne tabelliones, & notarii, super huiusmodi litterarum, & processuum executione instrumenta, vel acta conficere; aut confecta parti, cuius interest, tradere debeant, impediunt, vel prohibent. Ac etiam partes, seu eorum agentes, notarios, executores, & subexecutores litterarum, citationum, monitoriorum, vel aliorum praedictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent; ex ciuitatibus, locis, & regnis eiiciunt, bonis spoliunt, perterrefaciunt, conculciunt, & comminantur per se, vel alium, seu alios publice, vel occulte.

S V M M A.

Impedientes, ne executioni mandentur decreta à iudicibus Romanae Curiae in excommunicatione incident: quae excommunicatio declaratur, quousque pateat.

Principes, qui nolunt in suis Regnis clericos beneficiorum, quae ab Apostolica Sede habuerunt, possessionem recipere, in excommunicationem incident.

Impedientes, ne decreta iudicum Romanae Curiae executioni mandentur, quando in excommunicationem non incident,

In hac parte de tribus agitur, & tria hominum genera excommunicantur. Quare ob id tres regulas ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incident, qui, ne praedicta executioni mandentur, impediunt, ut habetur in versic. Quive illa. Quare, si quis, ne citatio fiat, monitoria, & alia praedicta impediatur, in excommunicationem hanc incidit.

Quae excommunicatio declaratur, ut locum habeat, quicumque sit, quae hanc impedit, & sic vel iudex secularis, vel Ecclesiasticus, vel propria auctoritate, vel praedictorum, & sic vel priuata; vel publica auctoritate, ut asseruit Nauar. in Man. cap. 27. num. 68. versic. Quinta, & sequitur Viuald. in Candelabro, in expositione Bullae Coenae Domini. ca. 13. num. 95. & quodcumque sit, quod impeditur, ut ex eo versic. patet.

Item excommunicatio haec afficit eos, qui simpliciter impediunt, id est, qui nulla ratione volunt praedicta executioni mandari, sed omnino impediunt, aduer-

Yy bium

bium enim illud simpliciter (quod idem significat, quod sine plica, ut dixit Gloss. in Clemē. saepe in verb. simpliciter. de verb. sign. & indistinctè, ut id pluribus tradidit Iaso. in l. 1. §. si quis simpliciter. num. 8. ff. de verb. obligat.) ostendit, atque significat hos omnino impedire.

Tertio afficit excommunicatione hæc eos, qui non simpliciter, sed secundum quid impediunt, ut pote si permittere nolunt, ut prædicta executioni mandentur, nisi aut eorum beneplacitum, & consensus intercedat, aut examen, id est nisi ipsi suum consensum prius tribuerint, & beneplacitum, vel prædicta examinauerint, scilicet litteras illas, citationes, & reliqua, ut habetur in versic. Vel sine eorum beneplacito, & consensu, vel examine. † Quare Principes, qui nolunt in suis locis clericos, qui beneficium à Sede Apostolica obtinuerunt, possessionem eius accipere, & ingredi, nisi suum beneplacitum habeant, & consensum, in excommunicationem hanc incidunt, quod est not. sicut & notauit id Felin. pluribus, in c. Ecclesia Sanctæ Marię. nu. 123. versic. Vnde cum quæro. de consti.

Quarto excommunicatio hæc afficit vel simpliciter, & apertè prædicta impediunt, ut pote p-

hibendo expressè, ne citationes, monitoria, sequestrave fiant, aliave prædicta executioni mandentur, vel ratione alia impediunt, ut exempli gratia non mittendo executores in sua territoria ingredi, vel à quoquam recipi. arg. c. fin. de immunit. Eccl. lib. 6. ut habetur in versic. Impediunt, vel prohibent; nã verbum prohibere significat aperte resistere, & vetare, verbum autem Impedire, significat ratione alia quacunque morari.

Quinto excommunicatio hæc afficit etiam eos, qui de mandato alterius id faciunt, ut pote Dux mandat suis magistratibus, ne admittant clericos ad possessionem beneficiorum accipiendam in suis locis, si enim ipsis in hoc parauerint, in excommunicationem hanc incident; non enim in hoc parere ei tenentur, & mandas igitur, & mandatarius in excommunicationem incident. Immo quod rati habitio mandato comparatur, ut dicitur in c. rati habitio. de regu. iur. lib. 6. si quis ratam habuerit in expeditionem hanc factam nomine suo ab aliquo, in excommunicationem hanc incidet. arg. c. cum quis. de sent. excom. eod. lib. atque sic respondit consultus Nauarr. in consili. 37. de sent. excom. lib. 5. ubi & in utroq. foro locū id habere ait.

Postre

Postremo afficit excommunicatione etiã eos, qui priuati homines sunt, & sic de facto impediunt, ut pote quis beneficiū habuit à Romano Pōtifice, & litteris expeditis vult possessionem accipere; homines verò eius loci id prohibent, & nolunt; nam in excommunicationem hanc & ipsi incident; si enim non excusantur, qui iurisdictionem in locis illis habent, multo minus qui priuati sunt. arg. auth. multo magis. C. de sacrosanct. Eccl. atque sic sensit Nauar. & Vuald. in citatis locis, etenim & Bulla simpliciter loquitur, & hoc notandum est; quoniam sapius parochiani in huiusmodi casibus repugnare solent. Sed iam eos, qui poenam hanc euadunt, explicemus.

3 Primum igitur in excommunicationem hanc quis non incidit in illis casibus, quos in antecedenti regula posuimus.

Item excommunicationem hanc euadit, qui de licentia Romani Pontificis id facit, vel eorum, qui hoc concedendi facultatem habent. arg. ca. qui peccat. 23. q. 4. qua ratione fortasse excusari Principes possunt id facientes. Sed de regula hac satis, ad aliam veniamus.

In excommunicationem hanc quoque incident, qui impediunt,

prohibentve, ne tabelliones, & notarii de his instrumenta faciāt, vel acta, ut habetur in versic. Aut ne tabelliones. Quæ regula declarat ut superior. Tabelliones autem, & notarii sunt publici scribæ.

Item in excommunicationem hanc incident; qui cōfecta de ipsis, aut instrumenta, aut acta prohibent, impediuntve, ne parti tradantur, cuius interfunt, ut habetur in versic. Aut cōfecta parti, cuius interest, tradere; quæ regula, ut superiores, declarat. Sed iam tertiam partem aggrediamur.

In excommunicationem hanc etiã incident, qui offendunt partes (vel actor, vel reus sit.) qui prædicta scilicet monitoria, citationes, decreta, & alia prædicta faciēda curarunt, ut habetur in versic. Ac etiam partes. Quæ excommunicatio afficit, quacunque ratione ex decem illis propositis offendunt, scilicet Vel capiant, vel percutiant, vel vulnerent, vel in carcerem conijciāt, vel detineant, vel ex ciuitatibus locis, & regnis eiciāt, vel bonis spolient (quæcunque bona sint, vel mobilia, vel immobilia) vel perterrefaciant; quod ego intelligo, modo terror grauis sit, vel concutiant, id est nomine magistratus metum inferant, quod pe-

cuniam ab illis extorqueant, vt pote afferendo se iudices esse, vel mandatum à iudice habere eos capiendi, quo pecuniam extorqueant; hoc est enim concutere, vt habetur in l. 1. & 2. ff. de concuf. Veleis minentur scilicet verbis grauibus; nam minæ verbis fiunt, perterrefactio autē factis. Quacunquē ratione igitur hos offendant, in excommunicationem hanc incidunt, vt habetur in verfi Capiunt.

Quæ excommunicatio afficit quicumque sint, qui hæc agunt, sicut in antecedentibus vidim⁹.

Item vel per se, vel per alios. Tertio publicè, vel occultè, vt habetur in versicu. Per se, vel alium.

Quarto vel in suis terris, vel in alienis hoc agant; simpliciter enim Bulla loquitur, ergo simpliciter intelligi debet. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Postremo vel auctoritate priuata, vel publica laica, vel Ecclesiastica hæc faciant, vt afferuit Nauar. in Man. c. 2. nu. 68. versu. Quinta, & sequitur Viuald. in Candelabro, in expositione Bullæ Coenæ Domini. capit. 13. nu. 95. quamuis de personis publicis, & aliàs iurisdictionem habentibus in primis hic agatur mea sententia.

Excipitur tamen, vbi ob aliã

causam dictis modis prædictos offenderent, vt pote ob inimicitias ipsos interficiendo, vel ob auaritias ipsos spoliando, vel ob metum pestilentiae eos à locis suis eiiciendo; nam Bulla ipsos excommunicat, vbi eos offendunt, ob prædicta scilicet, vel citationes, vel monitoria, & alia prædicta; ergo aliàs secus; actus enim agentis non operatur contra intentionem. arg. l. non omnis. ff. si cert. pet. & inclusio vnius alteri⁹ exclusio est. arg. l. cum prætor. ff. de iud. & c. non ne. de plump. atque sic dixit Tolet. in Bulla Coenæ Domini, excommunicatione. 9. num. 4. versu. Et intelligitur ratione dictarum.

Hæc autem; quæ diximus de offendentibus partes, reum, scilicet, & actorem, locum habent in offendentibus eadem ratione ob easdem causas dictarum partium procuratores, item notarios, vel executores, vel subexecutores litterarum Apostolicarum, & aliorum, quæ dicta sunt, vt habetur in versu. Seu eorum agentes. Sed iam postremam partem huius Capituli aggrediamur.

Verfi. Quive aliàs quibuscunque personis in genere, vel in specie, ne pro quibusvis eorum

eorum negotijs prosequendis, seu gratijs, vel litteris, impetrandis ad Romanam Curiam accedat, aut recursum habeat. Seu gratias ipsas, vel litteras à dicta Sede impetrent. Seu impetratis vtantur; directè, vel indirectè prohibere, statuere, seu mandare. Veleas apud se, aut notarios, seu tabelliones, vel alias quomodolibet retinere præsumunt.

S V M M A.

- 1 Prohibentes, ne quis ad Romanam Curiam accedat pro suis negotijs, in excommunicationem incidunt: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Impediētes, ne quis gratias, vel litteras à Sede Apostolica impetret, in excommunicationem incidunt: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 3 Impediētes, ne quis impetratis gratijs, litterisve à Sede Apostolica vtatur, in excommunicationem incidunt.
- 4 Retinentes prædictas gratias, litterasve impetratas à Sede Apostolica in excommunicationem incidunt.

IN hac parte, quæ quatuor partes habet, quatuor regulæ conformandæ sunt; quarum prima hæc est.

In excommunicatione hanc quoque incidunt, qui audent prohibere, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recursum habeat, vt aliàs habetur in versu. Quive aliàs.

Quæ excommunicatio declaratur, vt locum habeat, quicumque sit, qui hoc præsumit, vt habetur ex initio huius Capituli, & ob relatiuum illud Quive; nam generaliter intelligi debet, ex quo indeterminatè Bulla loquitur. arg. l. e. i. §. & generaliter. ff. de leg. præstan. quare personæ Ecclesiasticæ, laicæve sint, iurisdictionem aliàs habentes, Bullam in hoc offendentes, in excommunicationem hanc incident, nam de personis publicis offendentibus Bullam in hoc capite in primis agitur: atque sic afferuit Nauar. in Man. cap. 27. nu. 68. versu. Quinta.

Item afficit excommunicatio hæc, vel generatim, vel speciatim hoc prohibendo. Generatim si iudex est, vel proclama faciēdo, seu per edictum generale vtando, ne quis ad Romanam Curiam pro re villa accedat, vel statutum faciēdo eadem ratione; his enim modis in genere quis prohibetur.

betur. arg. c. à nobis. r. de sentē. excom. in antiq. & c. fin. de constit. lib. 6. vel generatim prohibendo, ne quis alios iudices ad eat pro quacunque causa. Speciatim verò mandando huic, vel illi, ne ad curiam accedat, vel simpliciter; declarant hæc verba illa In genere, vel in specie; ūctis verbis illis Prohibere; statuere, seu mandare præsumunt; nam primum ad edictum pertinet, alterum ad statutum, quib. generatim quis prohibetur. arg. c. r. & c. fin. de constit. & l. leges, iuncta. l. legis virtus. ff. de l. tertium verò, vbi speciatim mandatur.

Tertio afficit excommunicatione hæc, pro quibuscunque negotiis prosequendis, seu gratiis litterisve impetrandis ad Romanam Curiam quem accedere quis prohibeat, ob versic. Ne pro quibusuis eorum negotiis prosequendis, seu gratiis, vel litteris impetrandis. Quare qui, vel ut beneficiū, pensionem, magistratumve aliquem consequatur; quod vt absolutionem à celsuris; dispensationem aut à voto, aut ab irregularitate; aut ad matrimoniū contrahendum à cognitione habeat, ob aliāve causam, vt pote vt pensiones sibi remittantur, vel vt ad litem iudex sibi detur, pro aliisve huiusmodi negotiis, &

c. causis ad Romanam Curiam accedere vult, hunc impediens in excommunicationem hanc incidet: qui ergo opus aliquod, vt pote librum Romano Pontifici dicatum dono dare vult, & idcirco ad Curiam accedere, eadem ratione impediri non potest.

Quarto excommunicatione hæc afficit impediens; vel sponte, & nullo cogente ad Romanam Curiam euntem, ratione ve quapiam coactum impediens; sponte, vt si eat, quod gratiam aliquā consequatur, vt beneficium, vel pensionem; contra voluntatem verò, vbi exempli gratia à iudice iniuria ipsi illata est; declarant hoc verba illa Accedant, aut recursum habeant; nam verbum illud Accedant, significat sponte euntes; Recursum habeant, significat vbi molestia aliqua, & iniuria affecti sunt, & ob id ad Curiam confugiant.

Quinto excommunicatione hæc afficit directè, vel indirectè impediens. Directè, prohibendo, & mandando simpliciter, ne ad Romanam Curiam accedant. Indirectè, vt pote vel curando, vt in loco lites ei moueatur aliqua, vel iubendo, vt aliquid agat, quod obrem ad Curiam accedere non possit. arg. c. fin. de immunit. Eccl. lib. 6. & hoc ob verba illa Directè, vel indirectè.

Po.

Postremo excommunicatione hæc afficit hos impediens, qui cunque sint, qui impediuntur ob verba illa Quibuscunque personis. Quare vel sint sui subditi, vel non subditi, in excommunicationem hanc incidet ipsos impediens.

Excipitur tamen, vt in excommunicationem hanc non incidat, qui ob iustam causam id faceret, & non dolo malo, vt exempli gratia Princeps edictum facit, ne quis ad Curiam Romanam accedat, quoniam ibi pestilentiam adesse scitur, ac dicitur; si ergo ob id, ne rediens Ciuitatem suam ex morbo inficiat, prohibet, ne illuc eat, quod dolo malo id non facit; quem dolo Bulla requirit ob illud verbum Presumunt, in excommunicationem hanc non incidet. Si ite retineatur, quoniam Princeps eius operam plurimum eget ob periculum graue, quod ciuitati imminet, ob eandem rationem & hic peenam euadit.

Postremo excommunicationem hanc quis euadit, qui ob alias causas à prædictis ad Curiam euntem impediret: limitata enim causa limitatum producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. vt pote si iret eius Curiam visendi gratia; nam ad Curiam accedere, quod ad

rem nostram pertinet, ille dicitur, qui eo perficitur, vt aliquid, quod ordinis, aut iurisdictionis sit, consequatur, sicut supra alibi diximus. Et de hac prima regula satis.

Altera regula hæc est. In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui eadem ratione præsumunt impedire, ne quis gratias ipsas, vel litteras à dicta Sede impetret, vt habetur in ver. Seu gratias ipsas.

Quæ excommunicatione eisdem modis, quibus proxima declaratur. Quare qui aut odio, aut inuidia, ne quid tale impetretur, prohibet, in excommunicationem hanc incidet, esto priuata persona sit: iam ad tertiam regulam veniamus.

In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui eisdem modis impediunt, ne impetratis gratiis, litterisve vtantur, vt habetur in ver. Seu impetratis vtantur. Quare si Episcopus admittere ad ordines Spurium nolle, quod dispensationem à Sede Apostolica impetrauit, in excommunicationem hanc incidet; modo aliud non adfit, quod ipsum inhabilem reddat. In eandem poenam incidet, si beneficium primū vacans in sua diocesi ab aliquo impetratum ei non conferat: vel certum à Romano Pontifice collatum

larum ubi est, in possessione eius mittere nolit, vel gratiam alicui factam admittere renuat. Episcopi ergo, & alii iudices cauti in his sint: & de hac regula satis iam postremam aggrediamur.

In excommunicationem hanc demum incidunt, qui praesumunt retinere praedictas gratias, litterasve impetratas aut apud se, aut apud publicos scribas seu tabelliones, seu alios, ut habetur in versic. Vel eas apud se, vel notarios. Sed de hoc capite satis, ad aliud transeamus.

De excommunicatione lata contra auocates causas spirituales, eisque annexas à Iudicibus Romanae Curiae, & impediennes quacunque ratione earum cursum, necnon litterarum Apostolicarum executionem.
Cap. XIV.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui per se, vel alios auctoritate propria, ac de facto, quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apostolicarum praetextu, be-

neficiales, ac decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas ab Auditoribus, & Commissariis nostris, aliisque Iudicibus Ecclesiasticis auocant; illarumve cursum, & audientiam, ac personas, capitula, conuentus, collegia, causas ipsas prosequi volentes impediunt; ac se ad illarum cognitionem tanquam iudices interponunt. Quae partes actrices, quae illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas; & ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, a censuris, & poenis in illis contentis absolui per statutum, vel aliam compellunt. Vel executionem litterarum Apostolicarum, seu executorialium processuum, decretorum praedictorum quomolibet impediunt; vel suum ad

ad id fauorem, consilium, aut assensum praestant, etiam praetextu violentiae prohibendae, vel aliarum praetensionum, seu etiam donec ipsi ad nos informandos, ut dicunt, supplicauerint; aut supplicari fecerint, nisi supplicationes huiusmodi coram nobis, & Sede Apostolica legitime prosequantur, etiam si talia committentes fuerint Praesidentes Cancelliarum, Consiliorum, Parliamentorum, Cancellarij, Vicecancellarij, Consiliiarij, Ordinarij, vel extraordinarij quorumcunque principum secularium, etiam si Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque praefulgeant dignitate; aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarij, seu Vicarij fuerint.

S V M M A.

1 Spirituales causae quanam sint.
2 Spirituales causa annexa quanam sint.

C Aput hoc in tres partes diuiditur quarum secunda incipit ibi, quae uel partes. Tertia ibi; Vel executionem. Et quoniam in hoc capite agitur de causis spiritualibus, eisue annexis, ob eam rem causa spirituales quoniam sint, necnon ipsis annexae explicemus.

Causae spirituales igitur sunt causae, quae coram Iudice Ecclesiastico tractari debent. Haec autem sunt primò causae sacramentorum omnium; nam ipsae à iudicibus Ecclesiasticis tractari debent, ut de matrimonio asserit Trid. Synod. cano. 12. sess. 24. & Viu. in sua Sylua, opin. 1057. numer. 3. Item causae decimarum, necnon beneficiorum, ut habetur in Bulla, & ob id ius conferendi ea, & ad ipsa eligendi, praesentandi, instituendique, ut declarauit Nauar. in Rubr. de iudic. num. 29. & num. 30. & facit Clemen. disp. de iudic. de iudic. Item censurae Ecclesiasticae; nam causae spirituales sunt earum rerum, quae aut diuinitus, & supernaturaliter à Christo Domino instituta sunt, ut sacramenta, aut ab Ecclesia potestate ipsi diuinitus tradita, vel ordinis, vel iurisdictionis sint. Quare, siue causae sint, quae ad ordines spectent, siue, quae ad iurisdictionem Eccle-

Z z fia-

fiasticam, spirituales causae dicuntur, ut sentit Navar. ibid. & Abba. in c. ac si clerici. de iud. nume. 20.

- 2 Annexa vero sunt spiritualibus sunt causae iuris patronatus, ut asseruit Abba. in Rubi. de iud. nu. 4. versi. An autem sit dare iudicium mixtum, & in c. quantum, not. 1. eod. & sequitur eum ibi Felin. ubi hoc disputavit. Hoc praemissio iam rem ipsam aggrediamur. Et quoniam prima pars huius Capituli tria dicta primaria continet, ob eam rem tres regulas ponemus: id quod in sequentibus praestabimus.

S V M M A

- 1 *Auocantes causas spirituales, eisque annexas à iudicibus Romanae Curiae in excommunicationem incidunt: quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.*

I.

- ¶ Tres regulas de materia praeposita ponendas nobis praeposuimus; iam ergo primam ponamus. In excommunicatione hanc igitur incidunt primo, qui auocant causas spirituales eisque annexas ab Auditoribus, & iudicibus Ecclesiasticis Romanae Curiae, ut habetur in initio huius Capituli.

Quae excommunicatio quoscumque afficit, qui eas causas auocant ob dictiones illas Omnes, & singulos, quae dictiones neminem excludunt. arg. l. Iulianus. ff. de leg. 3. Quare vel sint personae Ecclesiasticae, ut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarii, seu Vicarii, vel seculares, ut Praesidentes Cancellariorum, Consiliorum, Parlamentorum, vel Cancellarii, Vicecancellarii, Consilarii, Ordinarii, uel Extraordinarii quorumcunque Principum secularium, vel Imperator, Rex, Dux sit, aliave dignitate praefulgeat, & ad summam, quae auctoritatem quasi habeant id faciunt, & publice personae sunt; nam de his agi potissimum hic videtur, in excommunicatione hanc incident, si huiusmodi causas, ut diximus, auocauerint, ut habetur in fine huius Capituli. ver. Etiam si talia committentes; nam clausula in fine posita refertur ad omnia antecedentia. arg. c. secundo. de appell. & ibi not.

Item afficit excommunicatio haec, vel per se, vel per alios eas causas auocent, ut habetur in versu. Qui per se, vel alios, ut pote mandando alicui, ut has causas auocet.

Tertio afficit excommunicatio haec, etiam si praetextu exemptionum vel aliarum gratiarum,

&

& litterarum Apostolicarum se id facere dicant. ob versu. Quorumcunque exemptionum.

Quarto afficit excommunicatio haec, quascunque spirituales causas, spiritualibusve annexas auocent, ut pote vel sint causae beneficiorum, vel decimarum, vel sacramentorum, vel iuris patronatus, & huiusmodi, ob versu. Beneficiales, & caetera.

Quinto afficit excommunicatio haec, a quibusvis iudicibus Ecclesiasticis Romanae Curiae eas causas auocent, ut pote vel ab Auditoribus, vel a Commissariis, & aliis huiusmodi iudicibus, ob versu. Ab Auditoribus.

Sexto afficit excommunicatio haec, quacunque ratione eas auocent, ut pote vel dolo, vel metu: exempli gratia metum iniiciendo, vel mortis, vel carceris, vel priuationis bonorum, vel praestatum, vel per mandatum; nam Bulla simpliciter excommunicat auocantes; nec modum praescribit; ergo nec nos praescribere debemus. arg. l. de praetio. ff. de publi. in rem act.

Septimo afficit excommunicatio haec; vel auocent causas antequam ad dictos iudices delatae sint, quod sentit Navar. in Rubi. de iud. nu. 68. versu. Qua ratione, & nu. 69. ergo multo magis, ubi iam delatae sunt. Hi om-

nes ergo causas huiusmodi auocando in poenam hanc incidunt; iam qui poenam hanc euadunt, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui de iure ipsos auocat, ut pote de licentia Romani Pontificis, vel legitima alia ratione; nam Bulla excommunicat solum eos, qui auocant auctoritate propria, ac de facto, ut dicitur in Bulla in versu. Auctoritate propria, ac de facto.

Item poenam hanc effugit, ubi causas non spirituales auocat; nam Bulla excommunicat solum auocantes causas spirituales, ut vidimus; ergo secus si alias. arg. c. non ne. de praesumpt. & l. cum praetor. ff. de iudic. contra hunc tamen facit excommunicatio superioris capituli.

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, qui auocat eas a iudicibus, qui non sunt Romanae Curiae; nam Bulla loquitur de iis, qui sunt Romanae Curiae, ob versu. Ab Auditoribus, & Commissariis nostris. Nec repugnant verba illa. Aliisque iudicibus Ecclesiasticis; quasi comprehendat auocantes etiam praedictas causas a iudicibus alterius Curiae a Romana; nam hoc verum non est; dictio enim illa Aliis, est relatiua similibus; at iudices an-

Zz 2 recedentes

tecedentes nominati Apostolicae Sedis iudices sunt, ergo verba illa eos significare debet; nam Apostolica sedes praeter Auditores, & Commissarios, iudices alios habet, ut per se constat.

Postremo poenam hanc effugit, quae eas auocare conatus est, sed non auocauit; nam Bulla excommunicat eos, qui auocant, ergo verba cum effectu intelligenda sunt. argu. l. i. §. haec verba. ff. quod quisqu. iur. non igitur factus est, ut auocare conentur, nisi re ipsa auocent: Sed de regula hac satis, ad alteram veniamus, quod in seq. faciemus.

S V M M A.

- 1 *Impedientes, ne spirituales causas coram Iudicibus Romanae Curiae agantur, in excommunicationem incidunt: quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Interponentes se in causis, quae aguntur coram Iudicibus Romanae Curiae, tanquam iudices, in excommunicationem incidunt.*

II.

Secunda regula proponenda haec est. In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui impediunt, ne dictae causae spirituales peragantur, exempli gratia aut iudices; aut ipsas par-

tes, aut procuratores, Aduocatosve impediendo, ut habetur in versu. Illarumve cursum.

Quae excommunicatio afficit quicumque sint, qui impediuntur, siue personae, siue Capitula, siue conuentus, collegiave, ut habetur in versu. Ac personas, id est siue impediuntur singulares personae, siue Vniuersitates.

Postremo afficit excommunicatio haec in omnibus casibus, quos in antecedenti regula posuimus, et enim & eisdem modis coarctatur, atque ob id de regula hac satis; iam tertiam aggrediamur.

Tertia regula igitur haec est. In excommunicationem hanc quoque incidunt qui in praedictarum causarum cognitionibus se interponunt tanquam iudices, ut habetur in versu. Ac se ad illarum cognitionem: quae regula eisdem modis, quibus superior declaratur. Quare si a Romano Pontifice id ipsis mandaretur, in excommunicationem hanc non inciderent; sicut nec etiam si tanquam procurator, aduocatusve intercederet: sed de priori hac parte satis; ad alteram veniamus.

Versu. Quiue partes actrices, quae illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes.

tiones, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas & ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, a censuris, & poenis in illis contentis absolui per statutum, vel alias compellunt.

S V M M A.

- 1 *Compellentes actorem, reumve, quae coram iudicibus Romanae Curiae spirituales causas commiserunt, ut reuocent acta facta, in excommunicationem incidunt: quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Compellentes actorem, reumve, ut consentiant, faciantve, ut a censuris, poenisve absoluantur, contra quos emanarunt a iudicibus Romanae Curiae, in excommunicationem incidunt: quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.*

N hac parte duae causae referuntur, quam obrem quis in excommunicationem hanc incidit. Quare duas regulas ponamus.

In excommunicationem hanc igitur quoque incidunt praedi-

cti antea, & sic publicae personae, & qui iudices alias sunt, & iurisdictionem habent (de his enim potissimum hic agitur) qui compellunt partes actrices, scilicet, vel actorem, vel reum, vel utrumque (quae spirituales causas committunt in Romana Curia fecerunt, & faciunt) ut reuocent aut citationes, aut inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas, ut habetur in initio Versu. Quiue partes.

Quae excommunicatio amplifica ac declaratur, ut superior. Quare qui vel per statutum compellit, vel per decretum, vel per mandatum, in excommunicationem hanc incidet, ob versu. Per statutum, vel alias compellunt. Et sic vel per metum.

Item, uel tanquam iudices id faciant, uel tanquam privatae personae, cum obicit. Versu. Vel alias compellunt; tum ob uerba illa Auctoritate propria, ac de facto posita in initio huius Capitis: sed de regula hac satis; iam alteram ponamus.

In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui eadem ratione compellunt eosdem scilicet actorem, reumve, uel utrumque, ut faciant, uel consentiant, ut si a censuris, & poenis in illis inhibitionibus contentis absoluantur, contra quos tales inhibitiones emanarunt, ut habetur in

u. r. s.

uerfi. Et ad faciendum, per simi-
lis quoque excommunicatio ha-
betur in cap. unic. de iis, quæ ui-
metulue causa fiunt; nam & ibi
in excommunicatione incidunt,
qui compellunt Iudicem absol-
uere quem à se excommunica-
tum ab excommunicatione.

Hæc autem excommunicatio
declaratur, ut superior.

Item afficit excommunicatio
hæc, uel iniuste fuerint excom-
municati. arg. cit. c. unic. iunc.
Gloss. etenim nec Bulla distin-
guit an iuste, iniusteue censuris
irretiti sint, ergo nec nos distin-
guere debemus. arg. l. de pretio.
ff. de publ. in rem act.

Tertio afficit excommunica-
tio hæc, uel compellant eas cen-
suras reuocare, uel consentire,
ut reuocentur, ob cit. c. unic. ob
eandem rationem; aliud est enim
reuocare, ut declarauimus in
Tractatu nostro De Censuris c.
4. nu. 5. Tab. 1.

Excipitur tamen, ubi non a-
ctrices partes compellunt, sed ip-
sos iudices, qui illas tulerunt;
nam Bulla solum de compellen-
tibus actrices partes agit, ergo
secus si iudices, inclusio enim
unius alterius exclusio est. arg.
c. non ne. de præsumpt. & l. cum
prætor. ff. de iud. incident tamem
in excommunicationem eius ci-
ta. c. unic. de iis, quæ ui metulue

causa fiunt.

Item excipitur, ut in excōmu-
nicationem hanc non incidant,
ubi per uiam iuris id faciunt; nō
enim compellere, & uim facere
is dicitur, qui iudice auctore ali-
quid facit. arg. l. iuste possidet.
ff. de acqui. poss. & l. 3. §. 1. ff. de
eo, quod met. caus.

Postremo excipitur, ubi præ-
cibus, pecuniaue actrices par-
tes compellunt, ut absoluantur
prædicti, nam neque in hoc casu
compellere proprie quis dicitur,
aut uim facere. arg. l. fin. ff.
de iis, qui facere testam. prohi-
ben. Sed iam ad postremam par-
tem huius Capituli transeamus.

Verf. Vel executionem litte-
rarum Apostolicarum, seu
executorialium processuum,
decretorum prædictorum,
quomodolibet impediunt;
vel suum ad id fauorem, cō-
siliū, aut assensum præ-
stant, etiam prætextu violen-
tiæ prohibendæ, vel aliarum
prætensionum; seu etiā do-
nec ipsi ad nos informan-
dos, ut dicunt, supplicauerint,
aut supplicare fecerint,
nisi supplicationes huius-
modi coram nobis, & Sede

Apo-

Pontifici reseruatis. Pars Secunda. 367
Apostolica legitime profe-
quantur.

S V M M A.

- 1 Executiones litterarum Aposto-
licarum, decretorumue impediē-
tes in excommunicationem inci-
dunt: quæ excommunicatio, quo-
nsque pateat, declaratur.
- 2 Fauorem, consiliūue præstantes
ijs, qui impediunt executionem
prædictorum, in excommunica-
tionem incidunt.

N hac parte duo ho-
minum genera ex-
communicantur, ac
propterea duas re-
gulas ponamus.

In excommunicationem hæc
igitur quoque incidunt prædi-
cti in antecedentibus scilicet iu-
risdictionem habentes alias, de
his. n. in primis hic agit q. quo-
modocunque executionem litte-
rarum Apostolicarum, seu exe-
cutorialium processuum, decre-
torum prædictorum in dictis spi-
ritualibus. causis quomodolibet
impediunt, ut habetur in initio
verf. quæ regula, ut superior, de-
claratur.

Secundo afficit excommuni-
catio hæc, quocūque modo im-
pediant ob verbum illud Quo-
modolibet. Quare vel publicari

eas non permittant, vel referri,
vel legi, vel executioni manda-
ri, in excommunicationem hæc
incident.

Tertio afficit excommunica-
tio hæc vel executiones has im-
pediant hoc nomine, asserendo
se id facere, ne uolentia aliqua
fiat, ob uerf. Prætextu uolentia
prohibendæ. Si ergo affirmarēt
se ob id prohibuisse, quoniam
si executio illa facta esset, ad ar-
ma uentum esset, non idcirco pe-
nam hanc euadent.

Quarto in excōmunicationem
hanc incidunt executiones has
impedientes, esto asserant præ-
tensiones alias, ob uerf. Vel a-
liarum prætensionum, ut pote
vel quia inquiunt se in ea re ius
aliquod habere, vel alium, & ob
id nolle sibi, alterive præiudiciū
fieri; vel quia inquiunt per eas
executiones sibi, suoque regno
damnum, iniuriamque inferri.

Quinto afficit excōmunica-
tio non solum ubi per se, uerum
etiam & ubi per alium quis im-
pedit, ob uerba in initio Capituli
posita, quæ & per alium facien-
tem comprehendunt; uerba enim
in principio posita ad omnia se-
quentia referuntur, ita Iaso. in ff.
etsi perceperit. §. filius. nu. 20. ff.
de lib. & posthum. Id quod locū
habet, uel suo nomine gestū ra-
tum habuerit, ut dixit Nauar. in
confi.

confi. 37. de senten. excom.

Postremò excommunicatio hæc afficit vel asserant se velle prius supplicare, vel supplicari facere Romanum Pontificem, quo illum de hac re informant, & edoceant, ob versi. Seu etiam donec ipsi.

Excipitur tamen primo, vbi de licentia Romani Pontificis expressa id facerent. Secus autè, vbi sciret Principem aliquè has litteras morari, & taceret, tunc enim cum ipso dispensare nõ videtur, & consentire, vt colligitur in tertia parte Bullæ ex cap. 4. vers. Quin etiam per huiusmodi abolutionem; id quod notandum est ob dubitationes, & difficultates quasdam, quas nõnulli mouebant.

Secundo excipitur, vbi supplicare se velle dicerent Roman. Pont. ad eum informandum, & supplicationem coram eodem legitimè prosequerentur, vt habetur in versi. Quare Principes, vbi aut Episcopatus, aut aliæ dignitates Ecclesiasticæ, beneficiave iis, quibus nollent in suis regnis, collata sunt; non ipsos excludere, sed coram Romano Pontifice causas, quamobrè eos nõ recipiant, exponere debent.

Tertiò excipitur, vbi ob Bullæ huius incitiam quis hoc faceret. argu. c. Apostolicę. de cle-

excom. min. & c. fin. de constitu. lib. 6. & incitiam eius Bullæ non apud paucos est; nam à paucis scitur, esto iuris periti sint, & id circo ignorantia potest adesse. Animaduertant igitur in hoc Principes terrarum.

In excommunicatione hæc quoque incidunt, qui ad impedias huiusmodi executiones suum fauorem, consilium, assensumve præstant, ut habetur in uersic. Vel suum ad id fauorem. Quare, si dum quis petit executiones huiusmodi fieri, aliquis impediatur, quominus fiant, & iudex, qui potest hoc prohibere, non prohibet, in excommunicationem hanc incidet; nam hic fauere dicitur. arg. ca. quantæ. de senten. excom. Si itidem scit prohibentem suis militibus uti, tantundem, ubi assentitur. Qui demum hortatur, tuadet, incitat, ut quis has executiones impediat, in excommunicatione hæc ob suum consilium incidet. Hæ regulę omnes, ut superiores, declarantur. Sed de hoc Capite satis; ad aliud ueniamus.

De excommunicatione lata contra vel trahentes quacunq. ratione personas Ecclesiasticas ad laicorum tribunal, vel facientes statuta contra libertatē Ecclesiasticam.

Pontifici reseruatiss: Pars Secunda. 369

clesiasticam, contrarve iura Apostolica sedis, et quarūcunque Ecclesiarum; vel ipsi uentres. Cap. XV.

Quiue ex eorum prætēso officio, vel ad instantiam partis, aut aliorum quorumcūque personas Ecclesiasticas, Capitula, Conuentus, Collegia Ecclesiarum quarumcunque coram se, ad suū tribunal, audientiam, Cancellarium, Concilium, vel Parliamentum, præter Iuris canonici dispositionem, trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè quouis quæsito colore. Necnon qui statuta, ordinationes, constitutiones, præminentias, seu quæuis alia decreta in genere, vel in specie, ex quauis causa, & quouis quæsito colore, ac etiã prætextu cuiusuis consuetudinis, aut priuilegij, vel aliàs quomodolibet fecerint ordinauerint, publicaerint. Vel factis, & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas Ec-

clesiastica tollitur, seu in aliquo leditur, vel deprimatur, aut aliàs quouis modo restringitur. Seu nostris, & dictæ sedis, & quarumcunque Ecclesiarum iuribus, quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expresse præiudicatur.

S V M M A.

1 persona Ecclesiastica quauis sint. 2 Capitula, Conuentus, & Collegia Ecclesiastica quid sint.

N hoc capite, & in reliquis sequentibus, excommunicantur, qui libertatem Ecclesiasticam offendunt, & ob id explicandum esset, quid libertas Ecclesiastica sit, & multa alia ad rem hanc pertinentia; sed quoniam commodius hæc agentur in secunda parte huius Capituli (diuiditur enim in duas partes, quarum secunda incipit ibi. Necnon qui statuta) ob eam rem hic tantum quatuor præmittemus. Primum, in quo offendens quis libertatem Ecclesiasticam in prima parte huius Capituli, in excommunicationem hanc incidat. Deinde, quænam sint per-

A a a lonæ

sonæ Ecclesiasticæ. Tertio, quid Capitula, Conuentus, & Collegia. Postremo contra quas personas excommunicatio hæc feratur.

Quoad primum igitur excommunicatur hic, qui in hoc liberatæ Ecclesiasticam offendit vocando, & trahendo ad iudicem secularem personam Ecclesiasticam, nam Ecclesiasticæ personæ priuilegium hoc habent, vt coram Ecclesiastico iudice conueniantur, vt habetur in c. si diligenti. de for. compet. & vt id pluribus egit Diaz in sua Pract. cri. capit. 62. De offendentibus igitur priuilegium hoc hic agitur.

Quoad secundum autem personæ Ecclesiasticæ sunt eę, quæ aut per ordinis susceptionem, aut per religionis alicuius approbatem ingressum præcipuo quodammodo ad seruiendum Deo se dicant. arg. ca. duo sunt genera. 9. q. 3. hi autem sunt clerici, nec non religiosi, vt diximus supra Cap. 11. Vel nouitii sint. argu. c. religioso. §. fin. de sent. excom. lib. 6. Nec non equites, qui militiam sub regula aliqua professi sunt, cuiusmodi sunt equites S. Ioannis, qui Meliuetani dicuntur, & de Alcantara, & Calatrana; namque religiosi sunt, & priuilegium fori habent, vt asseruit Nauarr. in Tractatu de Reditib.

Eccl. q. 3. mon. 27. cum seq.

Quoad tertium Capitula, Conuentus, & Collegia Ecclesiastica, quæ nomine idem significat, nil aliud sunt, quam corpora quædam ex pluribus singularibus constantia, vno nomine comprehensa. argu. l. rerum mixtura. §. tria. ff. de vsucap. quæ corpora secundum locorum consuetudinem variè nominantur; nam aliquando corpora huiusmodi dicuntur Collegia, cuiusmodi dicitur Collegium Iesuitarum; quædoque Capitula, cuiusmodi sunt Collegia canonicorum cathedralium Ecclesiarum, de quibus habetur in tit. de iis, quæ fiunt à maior. par. capit. quandoque dicuntur Conuentus, quo nomine nominantur Collegia fratrum, & monachorum: quocumque igitur nomine nominentur, quoad rem nostram pertinet, nihil interest, modò Ecclesiastica Collegia sint, & tunc sunt, vbi ex dictis personis constant.

Quoad quartum excommunicantur tam personæ Ecclesiasticæ, quam laicæ, quæ offendunt priuilegium hoc, trahendo ad forum seculare personas Ecclesiasticas. His præmissis iam rem aggrediamur: sed quoniam de tribus agitur in hac prima parte, & tria dicta ponuntur, ob eam rem tres regulas ponamus: id quod in sequent.

quent. præstabimus.

S. V. M. M. A.

- 1 Iudices laici trahentes ad suum tribunal personas Ecclesiasticas in excommunicationem incidunt.
- 2 Iudices laici molestia afficietes colonos Ecclesiarum ob res Ecclesiasticas, in excommunicationem incidunt.
- 3 Iudices laici trahentes ad suum tribunal personam Ecclesiasticam, in excommunicationem non incidunt in his casibus, vbi.
- 4 De licentia Romani Pontificis id faciunt.
- 5 Clericum esse ignorant.
- 6 In casibus à iure canonico permisis.
- 7 Clericus succedit in causam iam ceptam coram iudice laico.
- 8 Feudum habet à laico.
- 9 Ob delictum, quod ante ordinis susceptionem commisit.
- 10 Ob reconuentionem.
- 11 Vbi priuatus est priuilegijs huiusmodi.

I.

1 S. Ex tribus regulis propositis prima hæc est. In excommunicationem hanc igitur primo incidunt iudices laici, qui trahunt ad suum tribunal, seu Audienciam, Cancellariam, vel Parlamentum (hæc enim nomina

idem significat, quod Tribunal) Ecclesiasticas personas, vt habetur in initio huius Capituli.

Quæ excommunicatio afficit, quicumque laici iudices sint; nam Bulla simpliciter loquitur, dum inquit Quive; ergo simpliciter intelligi debet, item non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de prætio. ff. de publ. in rem act. Quare vel Imperatores, vel Reges, vel Duces, vel inferiores iudices laici id faciant, in excommunicationem hanc incidunt. Imò si esset Ecclesiastica persona præsidens alicui foro laicorum, in excommunicationem hanc incidet; non enim vt persona Ecclesiastica id facit, sed vt laica, ex quo laici munere fungitur, & nomine laici, ita Caietan. in Sum. in verb. excommunicatio. cap. 29. versu. Vbi nota.

Secundo afficit excommunicatio hæc iudices ipsos laicos, vel ex officio suo id faciant, scilicet nemine petente, vel ad instantiam partis, id est aliquo petente, ob versu. Ex eorum præterito officio, vel ad instantiam partis; duobus enim modis iudex ad suum tribunal quem trahere potest, aut ex officio suo, quod dicitur officium nobile, vbi scilicet nemine id petente faciat; aut parte instante, quod dicitur officium

mercenarium, ut probatur in c. venerabilibus. §. porro. verficu. Idem est etiam de sententia excommunicationis lib. 6. & tradunt Bart. ac DD. in l. imperium. ff. de iurisd. omni. iud. Canonistae in c. quod sedes. de off. ordin. Quaecunque ratione igitur trahant, nihil interest. Quare iure in excommunicationem hanc incidisse quendam laicum iudicem respondit Nauar. in consi. 32. de sententia excommunicationis qui subdiaconum quendam in carcerem coniecit. & eum ut testem, & principalem examinavit.

Tertio afficit excommunicationem haec quaeque personas Ecclesiasticas trahant ob verba illa Personas Ecclesiasticas, Capitula, Conuentus, Collegia Ecclesiarum quarumcunque; nam personae Ecclesiasticae duplicis generis sunt, quaedam verae; quae singulares personae sunt Ecclesiasticae, quae significantur per verba illa Personas Ecclesiasticas; quaedam fictae, quae sunt Collegia, & Capitula iam dicta ex personis Ecclesiasticis veris constituta, quae significantur per verba illa Capitula, Conuentus, Collegia Ecclesiarum quarumcunque. Quare, vel trahant clericos non coniugatos, vel coniugatos, iuxta formam tamen c. 1. de clerici coniug. lib. 6. Item; vel religio-

fos monachos, qui communiter fratres dicuntur; vel milites, seu equites, qui religionem aliquam professi sunt, de quibus antea diximus; vel moniales, vel collegia, in excommunicationem hanc incident; nam indefinite loquitur, ergo indefinite, ac generaliter intelligi debet. Idem censeo, si collegia partim ex Ecclesiasticis personis, partim ex laicis consistant; nam magis dignum trahit ad se minus dignum. arg. c. vnic. de consecr. Eccl. vel altar. lib. 6. & faciunt tradita per Ias. in l. si emancipati. nu. 13. & num. 14. & num. 20. C. de coll. Item, vel sint excommunicari, suspensi, interdicti, banniti, haeretici, & schismatici; nam Bulla generaliter loquitur, ergo & generaliter intelligi debet. arg. l. 1. §. & generaliter. ff. de le. praestan. Item ob eandem rationem vel de suo territorio, vel non de suo territorio sint.

Quarto afficit excommunicationem haec, ob quamcunque causam trahant, vel ob civilem, vel ob criminalem; nam nullius causam mentionem facit, ergo nullam excludit; ubi enim lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. arg. l. de praetio. ff. de public. in rem act. Praeterea excommunicantur, qui praedictos trahunt ad suum tribunal, ergo ob quam-

cunque

cunque causam trahent; in excommunicationem hanc incident; quoniam verum est ipsos ad suum tribunal trahere, si sic verba eis conveniunt, ergo & dispositio. arg. l. 4. §. toties, ff. de damn. infect. Postremo Bulla excommunicat trahentes praedictos praeter Iuris Canonici dispositionem; at ius canonicum prohibet, ne ad iudicium seculare trahantur tam in causis Civilibus, quam in Criminalibus. arg. c. si diligenti. de for. compet. & c. at si clerici. de iud. non est igitur quod de hac re dubitemus; atque sic dixit Iacob. de Graff. lib. 4. decis. cas. c. 6. in Expositione Bullae Coenae Domini. nu. 113. in fine, specia-

4-
2-
tamen infra de causis criminalibus agit vid. cap. 19. Postremo afficit excommunicationem haec, vel indirecte ipsos trahant, ut pote molestia afficiendo suos, suaque, quod trahant ipsos ad suum iudicium. Si ergo molestia afficiunt colonos Ecclesiarum occasione rerum Ecclesiarum, ut pote onerando ipsos contra ius, & impediendo ne agros colant, detinendo ipsos impeditos in aliis rebus, vel impediendo, ne eedes Ecclesiae incolant, in excommunicationem hanc etiam incident. His igitur modis regulari haec amplificatur; iam, quae poenam hanc evadant, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incident, ubi ad id auctoritatem a Romano Pontifice habent; nam in hoc casu eximere ab hac poena ipsos censetur. arg. l. quidam consulebat. ff. de re iud. Si ergo causam clericorum cuiusdam laico deleget; laicus ille ad suum tribunal clericum trahens in excommunicationem hanc non incidet; delegare enim horum causas laico Romanus Pontifex potest, ut dixit Gloss. in c. clericus nullus. r. 1. q. 1. & facit c. 1. de elect. lib. 6. & quod dixit Abba. in fine. in cap. tua, de decim.

Secundo excommunicationem hanc effugiunt, qui trahunt clericum ad suum tribunal, quae clericum esse probabiliter ignorat; nam Bulla requirit, ut sciens hoc faciat, ob verbum illud Praetentio officio, ergo excusantur, ubi id ignorant. arg. ca. apostolicae. de cler. excom. min. & ca. fin. de constit. lib. 6. etenim nec in excommunicationem incidit, qui hunc talem clericum esse ignorans percutit, ut habetur in ca. si vero aliquis. & in c. cum non ab homine. §. in articulo. de sententia excom. esto alias clericum percutiens in excommunicationem incidat, per cap. si quis suadente diabolo. r. 7. qu. 4. Quare si nuncii publici, qui auctoritatem citandi

di

di habent, iudice non requisito, aliquo instante clericum citet, & ad tribunal laici trahat, iudex in excommunicationem hanc non incidet, modo citatione factam non probet, & clericum dimittat, ex quo ipso ignorante ad suum tribunal tractus est.

5 Tertiò in excommunicationem hanc non incidunt, qui eos trahunt ad suum tribunal in casibus à iure canonico permisis, nam Bulla excommunicat trahentes eas personas præter Iuris canonici dispositione, ut habetur in versu. Præter iuris Canonici dispositione; inclusio enim vnius alterius exclusio est. arg. l. cum prætor. ff. de iud. & c. non ne. de præsumpt. Quare quod hi multi casus sunt, in quibus ex iure Pontificio ad forum laicorum trahi clerici possunt, ob eam rem eos, ut cepimus ordinatim explicemus.

6 Quartò igitur in excommunicationem hanc non incidunt trahentes clericos laici ad seculare tribunal, vbi clerici succedunt in causam iam ceptam coram iudice laico, nam tunc coram ipso eam prosequi tenentur. arg. l. vbi ceptum. ff. de iud. & not. DD. quos refert Feli. in c. quia. vbi questionem hanc disputat de iud. & Viu. qui ipsos sequitur in sua Sylu. opin. 108. vbi opi-

nionem hanc magis communem esse testatur, & faciunt, quæ dixit Bald. & Iaso. in l. testamenta. C. de testamen. secus si ceptum iudicium non sit, ut DD. ibidem aiunt, esto succedat vna cum laico, ut asseruit Bart. in l. præcipimus. §. eodem seruando. C. de appell. quem sequitur Ias. in l. emancipati. num. 13. C. de coll. & faciunt dicta ab eod. num. 14. & num. 20.

7 Quintò in excommunicationem hanc non incidunt, vbi clericus feudum haberet à laico; nam tunc coram ipso conueniri de illo feudo potest, ut not. Abb. per eum canonem in c. cæterum. num. 6. de iud. & opinionem hanc communiter receptam esse testatur Felin. ibi. num. 3. vers. Sed quod lex canonica hoc poterit, & ab ea nulla ratione recedendum ait, & Guid. Pap. deci. 139.

8 Sextò in excommunicationem hanc non incidunt, vbi ob delictum trahunt, quod ante ordinis susceptionem commiserunt, nam sic asserit, & id communiter receptum testatur Viu. in sua Sylu. opin. 112. vbi exceptiones quasdam vident. refert.

9 Septimò in excommunicationem hanc non incidunt, vbi clericus per reconuinctionem trahitur in causa civili, ut dixit Gl. nu. 11. q. 1. & Boer. atque Affli. quos

quos refert, ac sequitur Iaco. de Graff. libr. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Coenæ Domini. num. 114. & Petrus Aduenas in Reg. 102. vbi de communi testatur, sed hoc habet locum in causa civili, ut ibidem ait, & Iul. Clar. in Pract. Crim. lib. 5. §. fin. q. 36. vers. Et hæc quidem conclusio; nam ait nec reconueniri posse coram iudice laico, non modo vbi de crimine criminaliter agitur, verum etiam neque vbi ciuilitur, & ibi multa de hac re agit vident. quod tamen dubitatione non caret, ut inquit Abb. in c. at si clerici. nu. 19. cum seq. de iud.

10 Octauò in excommunicationem hanc non incidunt, qui trahunt Ecclesiasticas personas, quæ priuilegio huiusmodi priuatae sunt, ut exempli gratia per degradationem, ut habetur in c. de gradatio. de poen. lib. 6. atque sic dixit Iacob. de Graff. ibid. vbi & alios duos casus ponit huiusmodi.

11 Nonò in excommunicationem hanc non incidit pars, quæ instat, ut trahatur; nam Bulla loquitur de iudicibus. Declarant hoc verba illa Ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam partis, quæ ostendunt de iudicibus Bullam loqui; non enim pars ex suo officio, neque ad instantiam par-

tis trahit. Declarant quoque verba illa Coram se ad suum tribunal; non enim pars coram se trahit, sed coram iudice; non etiam ad suum tribunal, quoniam nullum habet.

Decimò in excommunicationem non incidit, qui has personas nascitat, ob rationes proximè allatas.

Postremò in excommunicationem hanc non incidit iudex Ecclesiasticus, qui Ecclesiasticam personam ad suum tribunal trahit, esto non subditam trahat; nam de iudicibus solum loquitur, quæ auctoritate laica trahunt, ut sentit quoque id Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio. capi. 29. vers. Vbi nota. Hi omnes ergo poenam hanc euadunt; & de regula hac satis, ad alteram veniamus.

S V M M A

1 Trahi facientes personas Ecclesiasticas ad suum tribunal in excommunicationem incidunt
2 Procurantes trahi ad suum tribunal personas Ecclesiasticas in excommunicationem incidunt.

11.

§. Secunda regula hæc est. In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui easdem personas

sonas Ecclesiasticas, & Capitula ad suum tribunal trahi faciunt, ut habetur in versu. Vel trahi faciunt. Quæ excommunicatio, ut superior, declarat. Quare nihil est, quod huc addamus. Iam igitur tertiam regulam aggrediamur.

In excommunicationem hæc quoque incidit, qui procurat, ut prædicti ad suum tribunal trahantur, ut habetur in versu. Vel procurant. Quæ regula itidem, ut superiores, declaratur.

Item afficit directè, vel indirectè id procurant, & quouis quæsito colore, ut habetur in eodem versu. Qui ergo suadet alicui, hortaturve, ut Ecclesiasticam personam ad se trahat, in excommunicationem hanc incidet. Qui itidem molestia afficit colonos ipsarum personarum, quamobrem coguntur adire tribunal ipsius, in excommunicationem hæc incidit; indirectè enim procurant, ut trahantur; sed de priori hac parte hæcenus; ad alteram veniamus.

Versu. Nec non qui statuta, ordinationes; constitutiones, præminentias, seu quæuis alia decreta, in genere, vel in specie, ex quavis causa, vel ex quouis quæsito colo-

re, ac etiam prætextu cuiusvis consuetudinis, aut priuilegij, vel aliàs quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint. Vel factis & ordinatis vsi fuerint, unde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quouis modo restringitur. Seu nostris, & dictæ Sedis, ac quarumcunque Ecclesiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expresse præiudicatur.

S V M M A.

- 1 Statutum quid sit. Item
- 2 Ordinationes,
- 3 Constitutiones,
- 4 Præminentia,
- 5 Decreta.
- 6 Libertas Ecclesiastica quid sit.

N hac parte, quæ in tres diuiditur, excōmunicantur, qui decernunt aliquid contra libertatem Ecclesiasticam. Quam excommunicationem ut dilucidiorē habeamus, præmittē

di

da nonnulla sunt. Primum, quid statuta, ordinationes, constitutiones, præminentie, decreta-
ue sint. Deinde quid sit libertas Ecclesiastica. Tertio, in quibus versetur. Quarto à quo tributa. Quinto, quando contra ipsam statuta fieri dicantur.

1 Quoad primum igitur sciendum est statutum nil aliud esse, quam ius, quod vna quæq. Civitas sibi statuit, ut habetur in §. ius autem ciuile, in Institu. de iur. natural. gent. & ciuil.

2 Ordinationes verò sunt idè, quod statutum, sed appellatur à fine, quando quidem per ipsas ordinantur mores in iis, pro quibus fiunt.

3 Constitutiones autem proprie sunt leges generales, ut habetur in tot. tit. de constit. in antiq. & 6. hic verò sumuntur pro statutis, vel pro legibus communibus alicuius regni, & Ciuitatis.

4 Præminentie vero sunt itidem constitutiones, & ordinationes, inde fortasse dictæ, quod per illas decernatur, qua ratione quisque in suis gradibus se contineat, & ut alius alii præmineat; vel quod ab iis factæ sunt, qui aliis præminent, vel quod aliis legem ponant, atque idcirco aliis præmineant, atque præsent; nomen tamen hoc latium

non est, sed aliquo in loco ex consuetudine receptum.

Decreta denique quid proprie sint, supra diximus. Hæc autem nomina, etsi proprie significant, quæ diximus, quatenus tamen ad rem nostram pertinet, pro eodem sumuntur. Declarat hoc dictio illa seu, quæ antecedentia interpretatur, quasi dicat Bulla, Qui leges aliquas facit contra libertatem Ecclesiasticam, (uel statutum, vel ordinationes, vel constitutiones, vel præminentie, vel decreta nominentur) in excōmunicationem incidet; etenim ex quo verba ad res significandas inuenta sunt, arg. l. ad recognoscendos. C. de ingen. manumiss. c. intelligentia, extra, de verb. sign. nihil interest, quibus verbis utamur, modo res, de qua agitur intelligatur. arg. l. certum. ff. si cert. pet. & de hoc primo satis.

Quoad secundum libertas Ecclesiastica est ius quoddam inherens generatim Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis utendi priuilegiis ipsis à Deo, ab homine neve concessis tam quoad se, quàm quoad res suas, quatenus talia sunt. Dixi ius quoddam pro facultate, & potestate. Dixi inherens generatim, quoniam libertas Ecclesiastica consistit in iis, quæ generatim aut personis Ecclesiasticis omnibus eorūve bo-

Bbb nis.

nis, aut Ecclesiis, eorumve itidē bonis condonata sunt; non autē in iis, quae huic Ecclesiae, illive concessa sunt, ut sentiunt Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio, ca. 3. 1. & Nauar. in Man. cap. 27. nu. 119. & Jac. de Graff. lib. 4. decis. cas. cons. in Expositione Bullae Coenae Domini, nu. 120. & Innocen. in c. nouerit. de sent. excom. Dixi Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis, quoniam² libertatem Ecclesiasticam solū habent Ecclesiasticae personae tā quo ad se, quam sua bona; itē & Ecclesiae, & huiusmodi loca piam quoad se, quam quoad sua bona itidem. Reliqua vero descriptionis verba ex sequentibus declarabuntur. Sed iam tertium aggrediamur.

S V M M A.

- 1 *Libertas Ecclesiastica à quo sit concessa.*
- 2 *Priuelegia à Deo qua Ecclesia habeat.*
- 3 *Priuelegia à Romano Pontifice qua Ecclesia habeat.*
- 4 *Priuelegia ab Imperatore qua Ecclesia habeat.*

I.

S Tertium, quod praemittendum nobis proposuimus
1 est, à quo libertas haec Ecclesia

stica concessa sit, Inn. in c. nouerit. de sent. excomm. à Deo, & à Romano Pontifice, & ab Imperatore concessam esse dixit, quē DD. ibi communiter sequuntur, & Bald. in sua Margarita, in uer. Ecclesia, ubi multa ad rem hanc dicit, & Caieta. in Sum. in verb. Excommunicatio, cap. 3. 1. versi. Quinto not. & Nauar. in Man. c. 27. nu. 119. versi. Quinta, quod libertas Ecclesiastica. † Idque iure merito; nam primum à Deo priuilegium hoc habet, ut clericis decimae soluantur, ut dicitur in c. à nobis tua, & in c. sequenti. de decim. iunct. ca. reuertimini. 16. qu. 1. atque sic dixit quoque Innoc. in cit. ca. nouerit, & Mar. Socin. Sen. nume. 4. versi. Tertium priuilegium: id quod laicis concessum non est, & facit ca. tua. 1. de decim. Item priuilegium habent de spiritualibus disponendi, & iudicandi, ut habetur in citat. c. tua, & in c. denique, & in c. cum ad verum. d. 96. atque sic inquit Inn. in eod. c. nouerit. num. 2. & Socin. ibid. num. 4. Item clerici possunt Ecclesiastica administrare, & non laici, ut habetur in cap. fin. ubi agitur de oppugnantibus libertatem Ecclesiasticam de rebus Eccle. non alie. & inquit Inn. & Soci. ac DD. in ci. c. nouerit. Habent quoque à Christo Domino in noua lege

ge

ge & potestatem ordinis, & potestatem iurisdictionis Ecclesiasticae; nam ordinis potestatem Christus Dominus in vltima cena tribuit, quando discipulos pro ea uerba sacerdotes instituit. Haec quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis, ut diuinarum rerum scriptores communiter concludunt. Potestatem uero iurisdictionis fori poenitentiae per ea uerba tribuit, Accipite spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt, ut habetur apud San. Ioann. cap. 20. & apud Trid. Synod. de poenitentiae sacramento, 3 ca. 1. sess. 14. & communiter DD. sic sentiunt, ut ait Nauar. in cap. nouit, not. 3. num. 85. versi. Secundum. Fori autem contentiosi potestatem supremam tradidit idem Christus Dominus super Ecclesiam suam Petro Apostolo, & successoribus suis per ea uerba Pascite oues meas; quam potestatis plenitudinem declarauit illis uerbis idem Christus Dominus; Constitui te principem super oues meas, & illis; Duc in altum, ut habetur apud Lucam capitul. 5. quibus uerbis significabatur ad ipsum interpretationem grauis simarum dubitationum pertinere, ut habetur in c. per uenerabilem. §. rationibus. qui fil. sine lege

git. & eam potestatem pollicitus ipse est apud S. Matthaeum c. 16. illis uerbis: Et tibi dabo clauis regni caelorum, atque sic dixit Innoc. in eod. c. nouit. nu. 1. & sequitur ibi Mar. Socin. Sen. nume. 4. & communiter DD. Vniuersis uero Apostolis, Episcopis, & Successoribus fori contentiosi potestatem per ea uerba tribuit: Quaecunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in caelis; & quaecunque solueritis super terram, erunt soluta & in caelo, ut habetur apud S. Matthaeum. cap. 18. Quarum potestatum nullam laici habent.

A Romano Pontifice itidē † multa priuilegia habent, & primum priuilegium c. si quis iudante diabolo. 17. q. 4. quod priuilegium pertinet ad personas Ecclesiasticas, atque sic quoque dixit Iano. in eod. c. nouerit. nu. 2. & Socin. num. 4. versi. A Papa. Item ut in Legatis Ecclesiarum duo testes sat sint, per c. relatum. de testamen. Tertio priuilegium fori, ut scilicet coram Ecclesiastico iudice conueniantur, ut habetur in c. inolita, & i. c. placuit. 11. q. 1. & in c. si diligenti, ubi & DD. not. de for. compet. Quarto immunitates tam quod ad personas, quam quod ad res, & loca, ut habetur in tit. de immunitat. Ecclesi. in antiq. lib. 6. & in ritu.

Bbb 2 de

de cens. eod. lib. 6.

4 Ab Imperatore demum priuilegia concessa sunt; nam & ipse in iis concedere illa potest, in quibus iurisdictionem habet, ut habetur in tot. tit. C. de sacrosanct. Eccl. & in tit. de Episc. & cleri. & C. de iis, qui ad Eccles. confugiunt; & tam generatim, quam speciatim, concedere priuilegia hic potest, ut dixit Inn. in cit. ca. nouerit. num. 2. cum sequē. Sed quoniam his priuilegiis extant referti libri, & nouissimè Zanchius de eis egit, ob eam rem sat est exemplis explicasse à quibus priuilegia hæc concessa sint. Ex quibus etiam patet, in quibus ueretur libertas Ecclesiastica, quæ tertio loco explicandam proposueram; nam consistit in prerogatiuis, & priuilegiis quibusdam tam respectu habito ad ipsas personas Ecclesiasticas, & Ecclesias, quam ad ipsorum bona: sed iam postremum aggrediamur.

S V M M A

3 *Libertas Ecclesiastica quando uoletur, & quando contra libertatem Ecclesiasticam quid fiat.*

II.

1 *Postremum, quod præmittendum nobis proposuimus, est. Contra libertatem Ecclesia-*

sticam quādo aliquid fiat, & quā libertas Ecclesiastica uoletur. In hoc igitur DD. variū sunt. Bartol. in auth. cassa. num. 5. C. de sacrosanct. Eccl. ait ea esse contra libertatem Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum, per quæ ipsæ redduntur magis timidae, & laici magis audaces. argu. l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quar. rerum act. non detur, & hanc opinionem sequitur Abba. in cit. c. nouerit. num. 2. uerfi. Sed Bartol. de sent. excomm. exempli gratia statuto cauetur, ut qui laicum vulnerat, grauissimè puniatur, quod uerò clericum, leuiter. Hæc opinio Bartol. mihi non satisfacit, nam generalis non est, & capita omnia libertatis Ecclesiasticæ non compræhendit; quid enim, si statuto caueatur, ut clerici pro suis rebus uectigal soluant? plane contra libertatem Ecclesiasticam hoc est, & tamen non ob id clerici timidiore laicis fiunt, quoniam & ipsi uectigalia præstant; opinio igitur hæc tenenda non est generatim, quamuis in illo casu uera sit. Quare Fel. fuit in alia sententia in eod. c. nouerit in fine; nam inquit ibi statutū illud esse contra libertatem Ecclesiasticam, per quod prohibet personis Ecclesiasticis illud, quod de iure diuino, & humano non erat illis prohibitum. Et hoc ob

eam

eam rationē, quoniam libertas est naturalis facultas faciendi, quod alicui libet, nisi iure prohibeatur, ut dicitur in l. libertas. ff. de stat. homin. Hæc opinio etiā mihi non probatur; nam libertas hæc non est Ecclesiastica, ita ut laicis non conueniat; sed est communis tam laicis, quam Ecclesiasticis personis, ut per se patet. Tertia fuit opinio Inn. in eod. ca. nouerit. num. 2. ubi sensit contra libertatem Ecclesiasticam eū facere, qui uenit contra priuilegiū Dei, uel Imperatoris super temporalibus, uel Papæ super spiritualibus, modò priuilegia illa concessa Ecclesiæ uniuersali sint, & cum hac opinione transeunt DD. Canonistæ, ut ait Abba. ibi num. 2. uerfi. Sed quæro; sequitur quoque cum Mar. Soci. Sen. in eod. c. nouerit. num. 5. uerfi. Breuiter dic, & Bald. in auth. cassa. num. 2. uerfi. Sed quæro de alia questione.

Contra opinionem hanc tamen facere uidetur c. fin. de immunit. Eccl. lib. 6. ubi contra libertatem Ecclesiasticam facere dicitur, qui prohibet, ne clericis panem quis coquat, & alia huiusmodi. Atqui ad hoc respōderi potest; nam non ibi dicitur fieri contra libertatem Ecclesiasticam per eam prohibitionem, sed præsumi: idque merito; nam

per se non tangit Ecclesiam, quatenus Ecclesia est, sed quatenus est congregatio hominum, atque sic dixit Caieta. in Sum. in uerb. Excommunicatio. cap. 31. uerfi. Quinto not. ibi. Et quod ita canones intelligant, & eod. ca. 37. in uer. Et not. quod ista non sunt. Quid igitur concludendum? Ego sententiam Inn. sequor; quæ tamen sic interpretanda, ac reformanda censeo, scilicet contra libertatem Ecclesiasticam fieri primò, ac per se, ubi Ecclesiasticæ personæ impediuntur, & Ecclesiæ quò minus utantur priuilegiis tam à Deo, quam ab homine generaliter ipsis condonatis; nam si libertas Ecclesiastica in illis priuilegiis continetur, ut supra uidimus; ergo, ubi contra ea priuilegia fit, contra libertatem Ecclesiasticam fieri dicem⁹. Quare statuta, quibus cauetur, ut uectigalia, portoriaue soluāt, contra libertatem Ecclesiasticam sunt, nam priuilegiū concessum est, ne ad hæc præstanda obligetur, ut habetur in c. 1. & in c. clericis. de immunit. Eccl. lib. 6. & in c. quanquam. de cens. eod. lib. statutum itidem, quo cauetur, ut clericus coram iudice laico conueniatur, contra eandem libertatem est, nam ex priuilegio coram Ecclesiastico iudice conueniri tantum potest, ut habetur

in

in c. si diligenti, de for. cōpē. statutum itidem, quo permittitur, vt confugientes ad Ecclesiam in de extrahantur, contra eandem libertatem est, ob c. inter alia. de immunit. Eccl. sicut etiam statuta, quibus cauetur, vt secularia iudicia in Ecclesiis exerceantur, contra c. cum Ecclesia. de immunita. Eccl. in antiq. & in c. decet. eod. lib. 6. cum multis aliis, quae refert Mar. Socin. Sen. in cit. ca. nouerit. nume. 5. versi. Breuiter de senten. excommu. His igitur modis contra libertatem Ecclesiasticam fit. Sed iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

Statuta contra libertatem Ecclesiasticam facientes in excommunicationem incidunt: quae excommunicationem, quousque pateat, declaratur.

III.

S. Præmissis iam dictis, regulam de more ponamus. In excommunicationem hanc igitur incidunt primò, qui faciunt, ac publicant statuta cōtra libertatem Ecclesiasticam, vt habetur in versi. proposito.

Quae excommunicatio afficit statuentes, quicumque sint; tum ob dictionem illam omnes, quae

habetur in antecedentibus, ad quae refertur principium huius versi. tum quòd Bulla non distinguit; ergo nec nos distinguere debemus. argu. l. de prætio. ff. de publ. in rem acti. Vel igitur Imperatores, vel Reges, vel Iudices alii inferiores aliquid huiusmodi statuunt, in excommunicationem hanc incident.

Item excommunicatio hæc afficit non solum laicos huiusmodi hæc statuentes, verum etiam & clericos ob eadem rationes; imò magis ipsi puniendi videntur, qui contra ecclesiam veniunt, quam omnium maximè fouere deberent. argu. c. fin. de postulā. Quare vel Cardinales sint, vel Patriarchæ, vel Archiepiscopi, vel episcopi, inferioresve alii ecclesiae præfides, poenam hanc non euadent, vt & sensit Mariā. Socin. Sen. in eod. c. nouerit. nume. 7. versi. Sed circa hoc dubitatur.

Tertiò excommunicatio hæc afficit, vel per statutum veniant contra libertatem ecclesiasticam, vel per legem aliam generalem, quocūque nomine nominentur, ob verba illa Statuta, Ordinationes, Constitutiones, Præeminētias, seu quæuis alia decreta: ad summam vel sit lex generalis, & communis alicuius Imperii, vel Regni; vel propria alicuius loci,

loci, poenam hanc non effugiet legentem ferentes.

Quartò afficit excommunicatio hæc, vel in genere, vel in specie id statuunt, ob verba illa In genere, vel in specie, quae verba in varias sententias trahi possunt. Primò in genere statuendo exempli gratia, vt omnis pro rebus suis portorium soluat, cuiuscunque conditionis, ordinisve sit. In specie statuendo, vt portoria ecclesiasticæ personæ etiam soluant. Item alio modo ea verba interpretari possumus. In genere statuendo, vt clerici vectigalia soluant; In specie statuendo, vt ecclesiasticæ personæ alicuius loci prædicta præstent. Tertio modo interpretari possumus: in genere statuendo contra omnia priuilegia ecclesiastica; In specie statuendo contra aliquam tantum. Quartò, in genere, vt supra, in specie contra aliquam singularem personam. Quare si iudex decernat, vt confugiens ad ecclesiam, inde extrahatur, in poenam hanc incidet: nihil tamē interest, quàm interpretationem ex his accipiamus; nam statuentes in excommunicationem semper incident, quando quidē contra libertatem semper faciunt; primo casu excepto, & ob id potest episcopus cogere statuētes, quo declarent ecc. personas nō

comprehendi, vt dixit Iacob. de Graff. libr. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Coenæ Domini. num. 119. secutus Lap. & Bal. ab eo citat. etsi nolint, sed velint etiam personas ecclesiasticas comprehendi, hac poena afficiuntur.

Quintò afficit excommunicatio hæc statuentes, quacunque ex causa id statuunt, ob verba illa ex quauis causa; vt pote vel ne superiores sint laicis; vel quo aliis exemplo sint, si statuāt ipsi poenas in clericos delinquentes. Item, si quò Ciuitas rebus abundet, & onera debita sustineat, militibus stipendium præbeat, vel ob aduentum Principis sumptus faciat, statuunt, vt pro rebus suis vectigalia præstent; quacunque igitur ratione id statuunt, poenam hanc non euadent, ob verba illa, & quousque quæsito colore.

Sextò afficit excommunicatio hæc, vel statuentes allegent in hoc cōsuetudinem, aut priuilegium; nam, esto asserant cōsuetudinem esse, vt clerici vectigalia soluant, vel priuilegiū in hoc se habere, aliudve quid tale, in excommunicationem hanc incident tamen ob verba illa, Ac etiam prætextu cuiusuis consuetudinis, aut priuilegii: vel alias quomodolibet.

Septimò

Septimò afficit excommunicatio hæc non solum, vbi libertas Ecclesiastica omnino tollit, verum etiam, & vbi in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quouis modo restringitur, ob verba illa. Vnde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quouis modo restringitur; tum quòd valet argumentum à toto ad partes. arg. l. quæ de tota. ff. de rei ven. tum quòd, qui in aliquo ex dictis offendit, contra Ecclesiasticam libertatem facit, vt per se patet. Quare, si statutum fiat, vt Ecclesiasticæ personæ p suis rebus vectigalia soluant, sed nō tantum, quantum laici, tamē pē nam hanc non euadent; nam nihilominus Ecclesiastica libertas læditur, ac deprimitur, quando quidem ad nihil tenentur. Si quoque statuant, vt pro frumento tantum vectigalia soluant: nō autem pro vino & aliis reb. Vel pro iis tantum, quæ ad ipsas Ecclesiasticas personas pertinent, à vectigalibus immunes sint, nō autem ab iis, quæ ad eorum familiam. Vel statuant, vt immunes sint à vectigalibus pro iis, q̄ ad diuina facienda pertinent, vt pote ne quid soluatur pro calice, missali, vestibus ad diuina facienda pertinentibus, cum emūtur, vel per aliqua loca exportā-

tur, vt exempli gratia. Bononia clericum pannum pro indumentis ad diuina facienda pertinentibus Barbianum vehitur, & quæ res talis est, Imolæ nihil petitur, sed pro aliis pānis, quibus se clericus induere vult, vectigal petitur, quod m̄hi contigit; sanè in excommunicationem hanc incidit; quādoquidem libertas Ecclesiastica hic læditur, deprimitur, ac restringitur; nam pro nulla re ad vectigalia præstanda Ecclesiasticæ personæ tenentur, & sic nec pro frumento, nec pro vino, & aliis rebus, quod priuilegium habent non solum pro rebus ad victum suum pertinentibus, verum etiam, & familiæ suæ, & ob id non restringitur priuilegium ad ea, quæ pertinent ad diuina tantum facienda.

Octauò excommunicatio hæc afficit vel indirectè contra libertatem Ecclesiasticam faciāt statuta, vel tacitè, ob verba illa Directè, vel indirectè, Tacitè, vel expresse. Quare, si statutum fiat, vt coloni clericorum pro fructibus, quos ex rebus Ecclesiæ colligunt, ac percipiunt, vectigalia præstent, ad onera ob ealdē res Ecclesiæ tam personarum, quā rerum obligati sint, in excommunicationem hanc incidit; nam per obliquum læduntur Ecclesiasticæ personæ, quandoquidē

deter-

IV.

deteriori conditione ob onera prædicta bona ecclesiæ locātur, ad eave colenda difficilior partiarum coloni inueniuntur.

Postremò excommunicatio hæc afficit, esto statuta hæc fiat contra Ecclesiasticas personas, quæ excommunicatæ, interdictæ, suspensæve sint; nam nihilominus in excommunicationem hanc incidunt; tum quod restringitur libertas Ecclesiastica, vt per se patet, quod est cōtra Bullam hanc; tum quod censuris irretiti sua priuilegia non amittunt, vt probauimus in Tractatu nostro de Censuris, capit. 13. §. 15. num. 7. cum multis seq. Tabula. 1. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidit, esto statutum nondum vsu receptū sit, & ex eo nihil sit iudicatum; iam eos explicemus, qui penam hanc euadunt; id quod in sequenti tractabimus.

S V M M A.

- 1 Statutum faciens contra libertatē Ecclesiasticam quando in excommunicationem non incidat.
- 2 Statutum faciens, vt in funeribus, in primis missis tot sumptus non fiant, & tot religiones vocentur, & cruces adsint, an in excommunicationem incidat.

Statuta facientes contra libertatē Ecclesiasticā quādo in excommunicationem incidere, vidimus, modò v' deamus, qui in eam non incidant. † Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit Romanus Pontifex, si quid contra libertatem Ecclesiasticam statuatur; tum quod ipsum excommunicare nemo potest, vt dixit Inno. in c. qd̄ in dubiis. de senten. excomm. & Abba. in cap. vniuersitatis. eod. in fine; tum quod statuto, quo excommunicatio fertur, statuēs non obligatur, vt hæc nos abundè probauimus in Tractatu nostro de Censuris Cap. 2. §. 8. Ta. 1. atque sic dixit Mar. Soci. Sen. in c. nouerit. numer. 7. vers. Sed circa hoc dubitatur. de senten. excomm. Ac planè, vbi statuit contra priuilegia à se, ab Imperatoreve concessa, dubitationem nullam res hæc habet: nam præst Imperatori, præst & suo iuri. arg. c. proposuit. de concess. præben. & qui legem tulit, etiam eam tollere potest, vt dixit Gloss. in c. maior, de maior. & obediē. cum similibus. Quoad priuilegia verò à Deo concessa dubitat Soci. quāuis demum nec in hoc casu in excommunicationem incidere cōseatur; quæ opinio verissima est, quandoquidem excommunica-

Ccc tio

tio hæc à iure positiuo lata est, cui ipse non subicitur. arg. cap. propoluit. de concess. præben. & l. digna vox. C. de leg. quamuis si sine causa id faciat, à peccato immunis non sit, vt alibi diximus.

Secundo loco in excommunicationem hanc non incidunt statuentes, vbi de licentia, & cõsensu Romani Pontificis id faciunt ob rationes proximè allatas, nam à sua poena quem eximere Romanus Põtifex potest. Atqui an Romanus Pontifex cõcedere potest, ne in excommunicationem incidat clericum percutiens? Abb. sic distinguit. Aut Romanus Pontifex id sine causa facit, & in hoc casu id facere ipsum non posse ait, quandoquidem de honestate vniuersalis Ecclesiæ status, propterea quod Ecclesiasticæ personæ cõtemnerentur. Aut cum causa, & tunc id posse sensit, hancque opinionem communiter receptã esse testatur Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 395. versu. & prædicta etiam faciunt ad decisionem. de sent. excom. Hostiẽ. autem simpliciter Romanũ Põtificem id posse ait. Quid igitur concludendum? Ego sic distinguendum, & has opiniones inter se sic conciliandas esse censeo. Aut quæritur, an Romanus

Põtifex tollere possit, ne q̄s violentas manus in Ecclesiasticam personam iniiciens in excõmunicationem incidat, c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. & in hoc casu opinionem Hostien. verissimam censeo; nam poena illa à Cõcilio lata est, supra quod Romanus Pontifex est, vt antea vidimus in cap. 1. ergo illã tollere potest. Aut quæritur, an peccet hoc faciendo, & in hoc casu sic distinguo. Aut ex iusta causa id facit, & tunc non peccat, nam in multis casibus id fecisse legitur in c. ex tenore, & in aliis iuribus. de sentent. excom. ergo si causa adsit, omnino ipsam tollere potest, valet enim argumentum de toto ad partem; & è contrario. arg. l. quæ de tota. ff. de rei vind. Aut sine causa id facit, & tunc secus, & in hoc casu sententia communis locum habebit. Quæ diximus autem de hoc privilegio clericorum, de aliis privilegiis hoc quoque sentimus.

Verum quid de Imperatore, an privilegia à se concessa adimens in excommunicationem hanc incidet? Ego sentio, vbi à Romano Pontifice probata non sunt, in excommunicationem ipsum non incidere: secus autem si sint approbata, vt sua; nam etsi suis legibus nemo obligatur, tamen, ex quo à Romano Pontifice

ce

ce probata sunt, Ecclesiastica facta esse censentur. arg. l. unic. C. de veter. iur. enucl. Præterea poena excommunicationis ab Imperatore lata non est, ita igitur sentio, saluo, & ceter.

Tertiò in excommunicationem hanc non incidunt, vbi statutum illud non promulgassent; nam ante promulgationem nec obligat, nec operatur, vt habetur, in cap. in istis. §. leges instituantur. d. 4. Præterea in Bulla dicitur fecerint, ordinauerint, & publicauerint, ergo ob copulam illam Et, concurrere omnia illa debent. arg. l. si hæredi plures. ff. de cognit. insti. Postremò sumus in poenis, ergo benignior interpretatio facienda est. arg. c. odia, & c. in poenis. de reg. iur. lib. 6. & l. interpretatone. ff. de poen. multo minus ergo in poenam hanc incidet, qui statuta huiusmodi facere ceperunt, & deinceps desierunt; præsertim quod verbum illud, fecerint rem perfectam significat per l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. not. Felin. in c. nouerint. num. 4. versu. Item adde, de sentent. excomm.

Quartò in excommunicationem hanc non incidunt, vbi ex ignorantia probabili statutum huiusmodi faciunt, ignorantes ipsum esse contra libertatem Ecclesiasticam. arg. c. fin. de con-

stit. lib. 6. & c. Apostolicę. de cle. ri. excõ. min. in antiq. atque sic dixit Mar. Socin. Sen. in eod. canouerit. numer. 16. versu. Circa quartum, iunct. num. 15. & Iaco. de Graff. lib. 4. Decis. Cas. consc. in expositione Bullę Coenæ Domini. nu. 122. Quare si in aliquo Oppido, & Villa, vbi de Consilio sunt tantum rustici, & litterarum imperiti aliquid tale nõ do malo statuatur, statuentes in excommunicationem hanc nõ incident; nam mortiferè nõ peccant, & ob id in excommunicationem non incidunt. arg. c. nemo Episcoporum, & ca. nullus, 11. q. 3. atque sic dixit Inn. in cit. cap. nouerit, propè finem. Si itidem statuentes peritos DD. cõfuluerunt, an id, quod statuunt, contra libertatem Ecclesiasticã sit, nolentes eam offendere, & ipsi responderint nihil in statuto contra libertatem Ecclesiasticã esse, statuentes in excommunicationem hanc non incident, cõsto aliquid sit contra libertatem Ecclesiasticam; nam ignorantia maximè probabili laborant; ex quo quantum ipsos decuit, fecerunt, & neque apud Deum, neque apud Ecclesiam Ecclesiasticam libertatem offendunt, atque sic asseruit Caieta. in Sum. in verb. Excommunicatione. capit. 31. versu. Quartò not. & Nauarr. in Man.

Ccc 2 cap.

cap. 27. num. 119. versu. Quarta. Quare, ubi ignorant, an quidpiam sit contra libertatem Ecclesiasticam, cautione hac uti poterunt, quod dubitationem omnem tollant. Et si in statutis per nos editis aliquid in sit, quod directè, vel indirectè, tacitè, vel expresse, in totum, vel in partem cōtra libertatem Ecclesiasticam sit, ex nūc statuta talia cassamus, tollimus, & pro cassis, irritis, & nullis haberi volumus; nam quod dolo carent, in excommunicationem hanc non incident. Quæ tamen cautio non proderit iis, qui scirent aliquid esse contra libertatem Ecclesiasticam, nec etiam ad evitandam excommunicationem eius c. nouerit. de sent. excom. vt tradunt DD. ibi & Mar. Socin. Sen.

Quintò in excommunicationem hanc non incident, qui Ecclesiasticam libertatem offendunt de facto, nulla ordinatione, statutove facto, vt exempli gratia qs de Ecclesia extrahit, qui ad ipsam confugit; planè in excommunicationem hic nō incidet, si statutum ibi non sit, vt liceat ad Ecclesiam confugientē inde extrahere; Bulla enim loquitur solum de offendente statutis faciendis, atque sic sensit Gl. x. in c. um pro causa. de sent. excom. & sequuntur DD. nōnul

li, ac Mar. Soci. Sen. qui ipsos refert in ca. nouerit. nu. 5. versu. Et ex prædictis inferitur.

Sextò in excommunicationē hanc non incidit Vniuersitas, q̄ statutum huiusmodi fecit; nam Vniuersitas excommunicationis capax non est, vt habetur in ca. Romana. §. in vniuersitatem. de senten. excom. lib. 6. & vt nos in Tractatu nostro abundè id egimus, & in prima parte huius operis; extraordinaria igitur poena punietur.

Septimò in excommunicationem hanc non incident, qui statutis offendunt, seu violant priuilegia concessa alicui speciali ecclesie; nam tunc non violatur libertas Ecclesiastica, sed eius ecclesie; at in excommunicationē hanc quis incidit, ubi violat priuilegia concessa Ecclesie vniuersali, ita Inn. inquit in c. nouerit. quem sequuntur Felin. ac DD. de senten. excom. & Tho. Zerola in sua Prax. Episc. o. in verb. libertas Ecclesiastica. In sequentem tamen incident.

Postremò in excommunicationem hanc non incident, ubi statutum hoc animo, ac proposito factum non est cōtra Ecclesiasticam libertatem, & sic non est de eo, quod per se, & sua natura Ecclesiasticæ libertati deroget, esto per accidens aliquid offendatur

pendatur Ecclesia, vt asseruit Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 31. versu. Sextò not. & Nauar. in Man. cap. 27. num. 120. versu. Nona; & Abba. in ca. fin. de reb. Eccle. non alien. in fine, & Iacob. de Graff. lib. 4. dec. cal. confc. in expositione Bullæ Coenæ Domini. nu. 121. Quare si statuto cautum sit, ne in honorem familiæ in funeribus, in nuptiis, in primis missis tot sumptus fiant, sed moderati, & ad formam à statuto traditam; & hoc ob eam rationem, ne grauissimis sumptibus inanis gloriæ causa familiæ se exhauriant, statuentes in excommunicationem hanc non incident; quandoquidem ad ostentationem tollendam, & bonorum iacturam vitandam, non autem ad Dei honorem minuendum, Ecclesiasticamve libertatem offendendam statutum factum est, atque sic sensit Abba. ibid. & Iacob. de Graff.

Excipitur tamen, ubi de reb. iis statuerent, quæ per se ad Dei laudem, animarumque salutem pertinerent, vt exempli gratia, si statuerent, ne pro mortuo nisi tot missæ celebrarentur; nam statutum hoc non valeret; quandoquidem & diuino cultui, & animarum saluti derogat, vt habetur in cap. fin. de rebus Eccle. non alien. & vt dixit Caietan. ibidē.

De his autem statutis, & de hac materia libertatis Ecclesiasticæ agunt Felin. ac DD. in ca. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de consti. Sed de prima parte huius partis factis, ad alteram partem veniam, in qua excommunicantur, q̄ dictis statutis vsi fuerint; quare & de hoc regulam infra ponemus.

S V M M A.

Statutis contra libertatem factis vtentes in excommunicationem incident.

V.

De iis, qui vtuntur statutis cōtra libertatem Ecclesiasticam agendum nobis proposuimus; iam igitur regulam de ipsis more nostro ponamus.

In excommunicationem hanc ergo incident, qui dictis statutis contra libertatem Ecclesiasticam vtuntur, vt habetur in versu. Vel factis, & ordinatis vsi fuerint, & cetera. Quare iudices, si in loco extet statutum, vt Ecclesiasticæ personæ pro suis rebus vectigalia soluant, in excommunicationem hanc incident, si ob id contra Ecclesiasticas personas, ubi casus contingit, sententiā tulerint, & ad vectigalia soluenda obligatas eas esse declararint; si itidem publicani beneficium

ficio statuti vfi fuerint, in eandē poenam incident. Vel igitur in iudicio, vel extra iudicium statuti huiusmodi vtantur, in excommunicationem hanc incident. Quæ excommunicatio, quoniā iisdem modis, quibus superior, declaratur, ob eam rem ad tertiam partem trāseamus. Et quoniam in ipsa excommunicantur, qui offendunt iura Apostolicæ sedis, & aliarum ecclesiarum; ob eam rem & hic regulam ponamus: id quod in sequenti faciemus.

S V M M A.

- 1 Statutum facientes, vnde præiudicatur Romano Pontifici, & iuribus Apostolicæ Sedis, necnon iuribus quarumcunque Ecclesiarum, in excommunicationem incident.
- 2 Materia huius Capituli iure antiquo quoque acta est.

VI.

S De facientibus statuta, vnde præiudicium fit iuribus Romani Pontificis, & Apostolicæ Sedis, necnon aliis Ecclesiis, hic videndum est; quare & hic regulam de his ponamus.

In excommunicationem hanc ergo incidunt, qui statutum fecerint, vnde præiudicetur Romani Pontificis iuribus, & dictæ le-

dis, vel iuribus quarumcunque aliarum Ecclesiarum, vt habetur in ver. Seu nostris, & dictæ sedis. Quæ excommunicatio eisdem modis declaratur, quibus superiores regulæ. Differt tamen ab illis, quoniam in prædictis casibus excommunicantur, qui statuta faciunt contra priuilegia communia concessa omnibus Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis. Hic autem excommunicantur, qui faciunt statuta contra priuilegia præcipua, ac propria huius, vel illius Ecclesiæ; quamuis in cap. nouerit. de sentent. excomm. per illud ius id non caueri DD. communiter senserint, & Caietan. & Naua. in cit. locis. Differt etiam in hoc a prædictis, quoniam supra agitur de offendentibus Ecclesiasticam libertatem, hic autem de omnibus iuribus. nā indefinitè loquitur, ergo indefinitè, & generaliter intelligi debet. Quare si vna Ecclesia ius habet colligendi decimas in alterius Parochia, vel ex præscriptione, vel ex cōsuetudine, vt est Arimini, vbi decimæ prædiorum quæ sunt in alterius Parochia, ex parte præstantur parochis, & Ecclesiis, à quibus Domini prædiorum sacramenta recipiunt; Episcopus suo statuto ius hoc tollere non potest, nisi hi consentiant, quorum interest, dummodo

do

do cōsentire in hoc possint. Idē, etsi in aliis iuribus præiudiciū facere voluerit. Differt quoque quoniam supra excommunicantur statuētes contra libertatem Ecclesiasticam tam personarum, quàm rerum. Hic autem statuentes contra ius Ecclesiarum, vt patet. Differt demum etiā in hoc, quoniam supra excommunicantur, qui statuūt contra priuilegia Ecclesiæ concessa tam a Deo, quàm à Romano Pontifice, & ab Imperatore. Hic autem, qui statuunt contra iura, à quocunque illa habuerint, modo ea concedēdi facultatem haberet.

2 Atqui de Capite hoc satis, si illud addiderim, & iure antiquo prohibitum id fuisse excommunicatione proposita, ne quis libertatem Ecclesiasticam offenderet, scilicet. Primo iure ciuili, in auth. cassa. C. de sacrosan. Eccl. vbi statuta hæc nulla redduntur, & statuentes puniuntur, vt ibi habetur, quæ differt ab hac Bulla præter alia, & quo ad poenam. Item iure canonico in cap. nouerit. de sentent. excomm. nam ibi excommunicantur, qui seruare faciunt statuta edita, & cōsuetudines introductas contra Ecclesiasticam libertatem. Itē, qui statuta huiusmodi faciunt. Tertio, qui ea scripserunt. Quarto, qui secundum ea præsumpse-

runt iudicare. Postremò, qui iudicata in publicam formam scribere præsumpserint. Qui canon in aliquibus latius prouidet, in aliquibus arctius, quàm Bulla, vt ex dictis, & ex eo iure percipi potest. Se habent igitur inter se sicut excedens, & excessum. De hac quoque re agitur in ca. grauem, eod. de sent. excomm. Sed iam ad aliud caput veniamus.

De excommunicatione lata contra impediētes Iudices Ecclesiasticos, quo minus sua iurisdictione Ecclesiastica vtantur, & contra eos, qui ab ipsis Iudicibus Ecclesiasticis ad seculares iudices confugiunt, & contra ipsos aliquid decerni curāt.
Cap. XVI.

Necnō, qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosq; superiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunq; iudices Ecclesiasticos Ordinarios quomodolibet impediunt, quo minus sua iurisdictione Ecclesiastica cōtra quoscunque vtantur, secundum quod canones, & sacre Constitutiones Eccle-

clesiastica, & decreta Conciliorum generalium, & p̄sertim Tridentini statuunt. Ac etiam eos, qui post ipsorum ordinationum, vel etiã ab eis delegatorum quorumcunque sentētias, & decreta, aut aliàs iudicium eludentes ad Cancellarias, & aliàs Curias seculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiã penalia ordinarijs, aut delegatis prædictis decerni, & cōtra illos exequi procurant. Eos quoque, qui hæc decernunt, & exequuntur. Seudant auxilium, consilium, patrocinium, & fauorem in eisdem.

S V M M A.

- 1 Impedire quid sit.
- 2 Impedire aliquid quot modis contingat.
- 3 Iurisdicctio Ecclesiastica quid sit.

IN prima parte huius capituli, quod diuiditur in quatuor partes, quarum secunda incipit ibi. Ac etiam eos. Tertia

ibi eos quoque. Quarta ibi seudant auxilium; in prima in quã parte excommunicantur, qui impediunt iudices Ecclesiasticos, quo minus sua iurisdicctio ne Ecclesiastica secundum Canones vtantur; quam rem vt dilucidior rem habeamus, sicut etiam reliquas partes huius Capituli præmittenda nonnulla sunt. Primũ, quid sit impedire, quot modis contingat quem impediri, quibus rationibus contingat impediri. Item præmittendum est, quod sit Iurisdicctio Ecclesiastica, in quibus versetur, & de qua hic agatur.

¹ Quoad primum igitur Impedire nil aliud est, quã aduersariũ aliquod opponere, quã ob rem quis id, quod volebat, facere non potest, vt colligitur ex dictis à nobis antea in Cap. vii. num. i.

² Hoc autem duobus modis contingere potest, scilicet & de iure, & de facto; de iure, vbi quod legitime impeditur: in quam sententiam hic non accipitur; nã Bulla prohibet solum, ne impediãtur ecclesiastici iudices, quo minus iurisdicctio sua vtantur secundum canones; at qui iuste ipsos impediunt, tunc non impediũt; si enim iuste ipsi impediunt, illi iniuste iurisdicctio vtuntur, & sic contra canones. De facto ve-

ro

ro, vbi quis iniuste impedit; & in hanc sententiam hic accipitur; nam Bulla iniusta, non iusta punnit.

Modi autem impediendi duplicis generis sunt; nam iudices Ecclesiastici aut volentes impediuntur, aut inuiti. Volentes aut ducti præmio, aut præcibus, aut amore, & huiusmodi; his enim rationibus iudices sæpius subornantur, & ad aliquid contra iustitiam faciendum mouentur. arg. Clem. i. §. verum. de hæret. & c. i. de re iud. lib. 6. in quã sententiam hic non accipitur; nam ratione hac impediendo quis proprie non impedit. arg. l. fin. C. si quis aliquem testari prohibuerit, & l. fin. ff. eod. iuncto ipso tit. etenim per vim id factũ non dicitur, vt habetur in proximè cit. l. fin. nam prohibens alicui, ne testamentum faciat, vt mutetve per vim, aut metum in pœnam incidit, vt habetur in citat. tit. quam pœnam tamen euadit. qui præcibus impetrauit, vt in citat. iuribus habetur. Inuiti vero aut vi, aut metu. arg. c. vnic. de iis, quæ vi, metuue causa fiunt. Et in hanc sententiam impedi hic accipitur. Quod sit aut damnum vitæ, reive familiaris suæ, suorumve inferendo, exẽpli gratia, aut occidendo, aut mutilando, aut in carcerem coniciendo,

aut vulnerando, & id generis. aut auferendo eius bona, aut p̄hibendo, ne quis suos fundos colat, neve quis ab ipsis emat, & id generis, aut metum huiusmodi iniiciendo. arg. c. quicumque. de sentent. excommun. lib. 6. & ca. fin. de immunit. Ecclesiar. eod. lib. & ca. grauem. de sentent. excommun. in antiqui. Ea vero, in quibus impediũtur, triplicis generis esse possunt. Aut ne fiant ea, quæ ad iurisdicctioem pertinent; aut ne facta executioni mãdentur; aut quæ executioni mãdata sunt, vt reuocentur, vt de primo, & tertio habet apud Trident Synod. sess. 25. cap. 3. vers. Nefas autem sit. De reform. Nefas sit seculari cuiilibet magistratu, dicitur enim ibi, prohibere ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet. Hæc ibi, ex quibus duo dicta probantur, primum scilicet, & tertium, quod tertium probatur etiam in cit. c. vnic. de iis, quæ vi, metuue causa fiunt, lib. 6. vbi excommunicatur, qui vi, metuue absolutionem, reuocationemve censuræ latam obtinet. Secundum autem habetur supra, cap. 14. vbi multa, quæ de iudicibus Apostolicæ Sedis dicta sunt, ad caput hoc nostrum explicandum pertinent: sed de

Ddd primo

primo satis, ad aliud veniamus.

3 Iurisdicatio igitur Ecclesiastica generatim sumpta est iurisdicatio ad iudicandum à Christo Domino ad fidelium salutem tributa.

Dixi Iurisdicatio, pro genere; nam dicitur de iurisdictione Ecclesiastica, & de laica, ut per se patet.

Dixi Ad iudicandum; nam iurisdicatio dicta est à Ius, & Dico, ius autem dicere nil aliud est, quàm iudicis partes agere, & iudicare, arg. l. pen. ff. de iustit. & iur.

Dixi A Christo Domino instituta; nam, vel fori poenitentiae, & ob id interioris iurisdictione, vel exterioris inspiciamus, utraque à Christo Domino tributa est. Fori poenitentiae, quando in sufflavit in discipulos suos dicens: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, ut habetur apud S. Ioann. cap. 20. Fori autem exterioris per ea verba, quae habentur apud San. Matthaeum. capi. 18. Quaecunque alligaueritis, super terram, erunt ligata & in caelis; & quaecunque solueritis super terram, erunt soluta & in caelis.

Dixi demum Ad salutem fidelium; nam quaecunque operatus est Christus Dominus, ad salutem nostram operatus est; etenim ob

hanc rationem, & de caelis descendit, ut habetur in Symbolo Niceno ibi, Qui propter nos, & propter nostram salutem descendit de caelis. Ex his iam patet iurisdictionem Ecclesiasticam duplicem esse, alteram fori poenitentiae, alteram fori exterioris. Quoad rem nostram autem hic nomine iurisdictionis Ecclesiasticae accipitur iurisdicatio fori exterioris, ut ex capite ipso habetur, non enim in foro poenitentiae, sententia à sacerdote lata, recurrunt poenitentes ad Cancellarias, & ad alias curias seculares ob sententias à sacerdote latas, quod ne fiat, hic prohibetur, de iurisdictione Fori exterioris igitur hic agi concludendum est. Quae iurisdicatio versatur in iudicando, in excommunicando, censurasque alias ferendo, in corrigendo, in recipiendo iuramentum à vasallis, in confirmando, in instituendo, in beneficiis conferendis, adimendis, & in similibus, ut inquit Glo. communiter recepta in c. transmissam. de elec. His sic praemissis iam regulam ponamus: id quod in sequenti praestabimus.

S V M M A.

Impediens Iudices ecclesiasticos, quò minus iurisdictione utantur,

Pontifici reservatis.

in excommunicationem incidit: quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

I.

¶ Praemissis: quae diximus, iam regulam de more ponam. In excommunicatione hac igitur incidunt, qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, & inferiores Praelatos, & omnes alios quoscunque iudices Ecclesiasticos impediunt, quò minus sua iurisdictione utantur, ut habetur in initio huius Capituli.

Quae excommunicatio multis modis declaratur. Nam primò afficit quoscunque impediētes ob relatiuum illud Qui, quod refertur ad antecedens illud Caput, quod incipit Excommunicamus omnes, & cetera. ex quo enim omnes excommunicantur, ergo nemo excluditur. arg. l. Iulianus. ff. de legat. 3. & facit Glo. 1. in Clemen. 1. de sepult. Quare vel publica persona sit, vel privata, vel Ecclesiastica, vel secularis, & idcirco vel Imperator, vel Rex, vel Dux, vel Marchio, vel Patriarcha, vel Archiepiscopus, vel mulier, vel vir, in excommunicationem hanc incidet, ita Nauar. in cap. 27. num. 70. ubi sentit hos praelatos Ecclesiasticos tunc comprehendendi, quādo auctoritate lai-

Pars Secunda.

ca iudiciali id faciunt.

Item afficit excommunicatio haec impediētes, quoscunque iudices impediunt, cum ob dictionem illam Omnes; tum ob illam Quoscunque, quae neminem excludunt, ut habetur in ca. solitae, propè finem. de maiorit. & obediē. Quare, qui aut impedit Cardinales, ne sua iurisdictione in Ecclesia sua titulari utantur, in qua iurisdictionem Episcopalem habent. arg. ca. his quae. & ibi DD. not. de maiorit. & obediē. Aut Episcopos cuiuscunque speciei sint, in sua dicecesi. Aut Patriarchas, Archiepiscoposve, ne in suis prouinciis, aut alios inferiores iudices ordinarios, ut Abbates, sicut etiam Generales, & Prouinciales Ordinum. Aut legatos à latere, aut Nuncios, in excommunicationem hanc incidit. Item & qui Episcoporum Vicarios; nam & hi Praelati nomine continentur, ut dixit Pau. Fuchs. lib. 1. de Visite. & Regimi. Eccl. capi. 15. num. 32. & pertinent huc dicta à Panormitan. in c. cum ab Ecclesiarum. de off. ordinar. nam Bulla excommunicat etiam impediētes superiores Archiepiscopos, & Episcopos, cuiusmodi sunt Legati à latere, & Nuntii, Patriarchae, & Cardinales, & inferiores ipsi Episcopos, & Archiepiscopos, cuiusmodi sunt Abbates,

bates, Priores, Generales, & Provinciales Ordinum. Item omnes alios quoscunque iudices ordinarios, cuiusmodi sunt Vicarii, qui ordinariam iurisdictionem & ipsi habent.

Verum quid de iis, qui Episcopi electi, ac confirmati sunt, sed nondum consecrati, qui tamen iurisdictionem hanc habent, ut tradidit Gloss. communiter recept. in cap. transmissum. de electi. libr. 6. an ipsos impediens in excommunicationem hanc incidet. Planè concludendum est & ipsum in excommunicationem hanc incidere, quandoquidem priuilegium hoc non solum Episcopis concessum est, verum etiam & aliis prelatiis, & aliis Iudicibus Ecclesiasticis ordinariis, ut habetur in Bulla, in quorum numero sine dubitatione hi sunt ex quo post confirmationem iurisdictionem habent, ut ait Glo. communiter recepta in c. transmissam. de electi.

Tertiò afficit excommunicationem hanc impediens, quacunque ratione impediens, ob aduerbiū illud Quomodolibet. Vel igitur vi, vel metu, ut antea præmissimus. vel per se, vel per alios im-

pediant, in pœnam hanc incidet, ex quo generaliter Bulla loquitur. Item vel impediens, ne quid agant, vel ne actum execu-

tionem mandetur, vel ut executioni mandatum reuocetur, ut antea præmissimus; qua ratione autem quis impediatur, ne executioni mandetur, haberi etiam potest ex Cap. xiv. huius Bullæ. Quartò afficit excommunicationem hanc impediens, in quoscunque iurisdictionem Ecclesiasticam prædicti iudices utantur, ob verba illa Contra quoscunque, quod verbū generale est, ut habetur in c. solitæ, in fin. de maio. & obediens. Vel igitur ne contra Ecclesiasticas personas, vel ne contra laicos quoscunque, vel ne contra Vniuersitates utantur iurisdictionem, quis impediatur, in excommunicationem hanc incidet.

Postremò afficit in quocunque actu impediens, vel ne citatio fiat, vel sequestrum, vel missio in possessionem, vel pignus accipiatur, & ad summam ne iurisdictione exerceatur, ut dicitur in Bulla. Sed iam, qui pœnam hanc euadunt, explicemus, quod in sequen. faciemus.

S V M M A

Impediens iudicem Ecclesiasticum, quo minus sua iurisdictione utatur, quando in excommunicationem non incidat.

§. Qui

§ Qui in excommunicationem incidunt ob id, quod impediunt iudices Ecclesiasticos, quo minus sua iurisdictione utantur, vidimus; iam quando in excommunicationem non incidunt, videamus. Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui delegatum iudicem impedit; nam Bulla loquitur solum de impediendis ordinariis iudicibus; declarat hoc nomen illud Ordinarios, ergo secus de impediendis delegatos, limitata enim causa limitatum producit effectum. argum. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. & l. cum pretor. ff. de iud. & c. non ne. de præsumpt. præsertim quod sumus in pœnis, atque idcirco à verbis Bullæ discedendum non est. argu. c. in pœnis. de regu. iur. libr. 6. & l. interpretatione. ff. de pœ. & iurisdictione ordinaria fauorabilis est, ut sensit Gloss. communiter recept. in Clem. 2. in verb. Nolumus. de off. ordi. Repugnare tamen videtur versiculus sequens: quare id cogita, ego excommunicationem hanc non probo.

Secundò in excommunicationem hanc non incidit impediens prædictos iudices, ne iurisdictione profana utantur; nam Bulla excommunicat solum, qui impediunt ipsos, ne iurisdictionem Ec-

clesiastica utantur, ergo secus, si, ne profana, eisdem impediatur, ob rationes proximè allatas. Quare impediens Imolensem Episcopum, ne iurisdictionem profana in homines Bagnariæ utatur, in excommunicationem hanc non incidet; esto ob Episcopatum iurisdictionem illam habeat.

Tertiò in excommunicationem hanc non incidit, qui impedit iudices alios Ecclesiæ, qui iurisdictionem Ecclesiasticam non habent; nam Bulla loquitur solum de habentibus iurisdictionem Ecclesiasticam; non igitur in pœnam hanc incidit, qui impediunt Governatores terrarum, Comites, Præsides Ecclesiæ, quo minus sua iurisdictione laica utantur, esto ipsæ personæ Ecclesiasticæ sint.

Quarto in excommunicationem hanc non incidit, ubi eos impedit, ne utantur iurisdictione contra canones, nam Bulla punit solum impediens, ubi impediunt iurisdictionem utentes secundum canones: ergo secus si contra canones utantur; valet enim argumentum à contrario sensu, ut habetur in l. 1. & ibi DD. not. ff. de off. eius. Quare si quis ipsos impediatur, vel quod sunt notoriè excommunicati, denunciati uè, nec non à iurisdictione suspensi, quo casu iurisdictionis usum non habent,

habēt, & ab ipsis acta nulla sunt, vt habetur in ca. ad probandum, & ibi communiter not. de re iudi. in excommunicationē hanc non incidunt. Si quoque ob id, quod subditi eius non sunt, quo casu tunc priuatæ personæ existimantur. argu. c. fin. de constit. lib. 6. & l. fin. ff. de iurisdic. om. iud. tantundem. Si itidem, quod causæ, quas agunt, ad iurisdictionem suam non pertinent, vt pote quia aut causæ spirituales nō sunt, vel personæ, in quas iurisdictionem exercent, non sunt Ecclesiasticæ. Vel esto causæ Ecclesiasticæ sint, tamen ad suam iurisdictionem non pertinent; Bulla enim punit impediētem, ne sua iurisdictione vtatur, non autem ne aliena; in his omnibus casibus pœnam hanc euadet, si cut etiam in causis mixtis, vt crimen vsuræ, adulterium, & huiusmodi, si iudex laicus ecclesiasticum præuenerit, non dicitur impedire; nā in his causis locus est præuentioni, vbi à laico cōmittuntur, vt dixit Abba. in c. 1. nu. 3. de fortil. atque sic dixit Iacob. de Graff. libr. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. num. 126. cum sequē. sicut etiam si impediret, vbi non seruariēnt formam traditam p. canones, & à Trident. Synod. cap. 20. de reform. s. ff. 24. Et ad sum

mam, vbi de iure ipsos impedit, vel modis legitimis, id est remediis à iure inuentis, vt appellatione; nam in omnibus his casibus, impediunt vtentes iurisdictione contra canones; Bulla verò excommunicat, qui impediunt vtentes ea secundum canones.

Postremò in excommunicationem hanc non incidit, q. aut præcibus, aut præmio impedit, quo minus sua iurisdictione vtatur, ob ea, quæ in præmissis diximus: Quare si Episcopus aliquid contra laicum facit, & iudex secularis eū hortetur, ne id agat, in excommunicationem non incidit, vt dixit Iacob. de Graff. li. 4. decis. cas. consc. in Expositione Bullæ Cœnæ Domini. num. 124. Sed iam ad alteram partē huius Capituli veniamus.

Verf. Ac etiam eos, qui post ipsorum ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum, quorumcunque sententias, & decreta, aut aliàs iudiciū eludentes, ad Cancellarias, & aliàs Curias seculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam pœnalia ordinaris, aut delegatis prædictis decerni,

&

& contra illos exequi procurant.

S V M M A.

- 1 Recurrentes à decretis iudicū Ecclesiasticorum ad iudices seculares in excommunicationem incidunt: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Recurrentes à iudicibus Ecclesiasticis ad iudices seculares quando in excommunicationem non incidunt.
- 3 Curantes, vt mandata fiant iudicibus Ecclesiasticis à secularibus, in excommunicationem incidunt.

In hac secunda parte huius capituli duo genera hominum excommunicantur. Quare duas regulas ponamus.

- 1 In excommunicationem hanc igitur incidunt primò, qui post sententias, & decreta, & alia huiusmodi iudicium Ecclesiasticorum, ordinariorum, & delegatorum recurrunt ad Cancellarias, & alias Curias seculares, & curant per ipsas, vt prohibitiones decernantur, & exequantur contra prædictas sententias, & decreta; & sic procurant, vt impediantur, ne executioni mandentur, vt habetur in vers. proposi-

to. Quæ excommunicatio afficit in omnibus casibus, quos in antecedenti regula posuimus; nā de ipsis agitur, & ad ea refertur, vt per se patet.

Item afficit excommunicatio hæc non solum, qui curat, vt acta ab ordinariis prædictis prohibeantur per curias seculares, verum etiam & qui curant per easdem prohiberi acta à delegatis eorum ordinariorum, ob illa verba, Vel ab eis delegatorum, quorumcunque.

Excipiuntur tamen casus positi in antecedenti regula.

Item, vbi solum recurrēt, sed nihil præterea facerent contra acta dictorum ordinariorum; tū quod verba cum effectu sunt intelligenda. argu. l. 1. §. hæc verba. ff. quod quisque iur. tum qd̄ tria requiruntur, quo in excommunicationem hanc incidat, scilicet, vt recurrant ad Curias seculares; & curent decerni prohibitiones contra ipsos iudices; & cōtra ipsos exequi, declarat hoc Copulla illa Et, quæ simul illa tria coniungit, atque idcirco simul esse debent. arg. l. si hæredi plures. ff. de constit. institu. Esto igitur recurrant ad Curias seculares: esto curent decerni prohibitiones, tamen nisi curent executioni mandari, & sic vt fiat ad monitiones ipsis iudicibus, in

ex-

excommunicationem hanc non incident. Sed iam alteram regulam ponamus.

In excommunicationem hanc quoque incident, qui post ipsorum ordinariorum, delegatorumve ipsorum sententias, & decreta ad Curias seculares recurrentes curant mandata poenalia fieri ipsis ordinariis, aut delegatis, ob verba illa Et mandata est poenalia. Quae excommunicatio eisdem modis, quibus superiores, declaratur; iam ad tertiam partem veniamus.

Verf. Eos quoque, qui haec decernunt, & exequantur.

S V M M A.

- 1 *Iudices seculares decernentes aliquid contra iudices Ecclesiasticos in excommunicationem incident: quae excommunicatio etiam, quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Exequentes mandata facta a iudicibus laicis contra iudices Ecclesiasticos in excommunicationem incident.*

In hac parte duo genera hominum excommunicantur, duas ergo regulas & hic ponamus.

In excommunicationem hanc ergo incident iudices, qui ipsis iudicibus Ecclesiasticis prohibitiones, mandatave poenalia praedicta decernunt, ut habetur in versu proposito. Quae excommunicatio declaratur, ut superior.

Item afficit excommunicatio haec, statim atque huiusmodi haec decreuerunt, esto adhuc executioni mandata non sint, ob verba illa, Qui haec decernunt; nam decernere est actus diuersus ab executione. Sed iam alteram regulam ponamus.

In excommunicationem hanc etiam incident, qui mandata poenalia contra ecclesiasticos iudices praedictos exequantur, ob verbum illud Exequantur. Quare apparitores, plazarii vulgo dicti, seu Sbirri in excommunicationem hanc incident praedicta exequentes. Quae excommunicatio etiam declaratur, ut superiores.

Excipitur tamen primo, ubi id se non posse ignorarent, quod saepius contingere potest, nam tunc exculantur. arg. c. Apostolicae. de cler. excom. min.

Item excipitur, ubi ad id cogentur; nam tunc etiam poenam hanc euadent, ubi tamen probabilis metus ipsis iniiceretur; non enim verisimile est Ecclesiam cum graui periculo voluisse

se quem excommunicatione afficeret: sed iam ad postremam partem huius Capituli veniamus.

Verf. Seu dant auxilium, consilium, patrociniū, & fauorem in eisdem.

S V M M A.

- 1 *Auxilium, consilium, fauoremve praestantes iudicibus secularibus contra Ecclesiasticos Iudices in praedictis, in excommunicationem incident.*

In hac parte excommunicantur, qui fauent in praedictis casibus vno ex quatuor modis. Quare vnam tantum regulam ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incident, qui auxilium ad praedicta dant, quod multis modis fit, vel re, vel verbis, ut alibi declarauimus.

Item, qui ad haec facienda consilium dant, exempli gratia, vel ut fiant, vel quo modo fiant. Item, qui patrociniū ad eadem praestant, ut pote apud Cancellarias, & Curias seculares, & sic in iudicio. arg. c. 1. de postul. Quare & procuratores, & aduocati, qui rem hanc agunt, in poe-

nam hanc incident.

Postremo & qui fauorem praebet, quod multis modis fieri potest, ut pote in iudicio curando, ut facilem ingressum ad Curias seculares hi habeant. Item curando, ut quae primum res expediantur, quod faciunt ii, qui vulgo dicuntur Solicitatores. Item scribendo praedictas inhibitiones, et mandata poenalia, quod faciunt publici scribae. Extra iudicium vero multis modis, ut alibi diximus. Hi omnes ergo in excommunicationem incident: quae excommunicatio, ut superiores, declaratur.

Excipitur tamen, ubi executio facta non esset; nam si is, cuius de re agitur, in excommunicationem non incidit; nec ii, qui ad id opem tulerunt. Atqui de Capite hoc satis; ad aliud transeamus.

De excommunicatione lata contra Usurpantes fructus Ecclesiasticos, vel eosdem sine legitima licentia sequestrantes:
Cap. XVII.

Quae iurisdictiones, seu fructus, redditus, & prouentus, ad nos, & Sedem Apostolicam, & quascunque Ecclesiasticas,

siasticas personas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes, vsurpant. Vel etiã quauis occasione, vel causa sine Romani Põtificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentiũ exprefsa licentia, fequestrant.

S V M M A.

1 Iurisdicctio quid fit.

2 Fructus quid, & quotuplex sint.

3 Reditus, & prouentus quid significant.

4 Vsurpare quid significet.

5 Ecclesiarum nomine qua comprehendantur.

6 Monasteriorum nomine qua comprehendantur.

C Aput hoc in duas partes diuiditur; secunda incipit ibi, Vel etiam, de quibus singulis agendum est, et prius de prima, in qua excommunicantur vsurpantes iurisdictionem, fructus, redditus, & prouentus Ecclesiasticos. Verum, quò dilucidior res fiat. premittenda hæc sunt. Primum, quid sit Iurisdicctio. Item, quid fructus, redditus, & prouen-

tus Ecclesiastici. Tertio, quid significet verbum hoc vsurpare. Postremò, Ecclesiarum, & monasteriorum nomine quænam comprehendantur.

Quoad primum igitur iurisdicctio nil aliud est, quam iurisdicendi facultas, vt habetur in l. imperium. ff. de iurisd. omni. iud. Et diuiditur in Ecclesiasticam, & secularem: quod ad rem nostram autem pertinet, pro vtraque iurisdicctione hic accipitur, vt ex iis, quæ infra dicemus, apparet: in quibus autem consistat iurisdicctio Ecclesiastica, declarauit, & docuit Gloss. in cap. transmissam. de elec. & nos in antecedenti Capite: in quibus verò iurisdicctio secularis, tradunt DD. in cit. l. imperium.

Fructus autem sunt redditus, qui ex re aliqua percipiuntur; & hi partim sunt ciuiles, vt pensiones domorum, vecturæ nauium, & id generis, qui non ex re, sed propter rem hominis industria & cura feruntur, quamobrem industriales eos appellauit Coualib. 1. variar. resol. capi. 3. partim naturales, & hi sunt ii, in quibus modica, aut nulla hominis industria requiritur ad eos habèdos, vt poma, & id generis, partim naturales, & industriales, in quibus multa opera hominis requiritur, vt segetes, frumentum, & id

ge

generis, atque sic tradidit, ac declarauit Bart. in l. ex diuerso. numer. 1. ff. de rei vind. & sequitur Abba. in c. grauis. num. 3. de restit. spol. quoad rem nostram verò pertinet, vniuersi accipiuntur, vt infra probabimus.

3 Reditus autem et prouentus idem significant, quod fructus; & reditus dicti sunt à verbo Redeo, quia quot annis è fundo, vel prædio ad nos redeunt, seu veniunt, vt asseruit Nauar. in Tractatu de re dit. Eccl. q. 1. in 1. monitione in fine. Prouentus verò à verbo Prouenio: idcirco autè nomina hæc tria posita sunt, quod significarentur vniuersa, quæ percipiuntur ratione Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum.

4 Vsurpare autem nil aliud significat, quod ad rem nostram pertinet, quàm ius alicuius rei, siue aliquid sibi arrogare, tanquam auctoritatem ad id habeat, & id possit, vt sensit Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio. capi. 27. in Secunda parte versi. Quarta, ibi Ex qua forte, & habetur in Clem. 1. in verb. Vsurpare. & ibi Zabar. de decim. & in c. generali. de elect. lib. 6.

5 Ecclesiarum nomine autem intelliguntur Episcopatus, Archiepiscopatus, Patriarchatus, nec non beneficia alia Ecclesia-

stica curam animarum habentia, vel non habentia; quamobrem comprehenditur etiam Papalis Episcopatus. Item canonicatus, & præbendæ.

Monasteriorum demum nomine accipiuntur monasteria quorumcunque regularium, & tam virorum, quàm mulierum. arg. c. Ioãnes iunct. c. cum virũ, de regular. His sic præmissis, iã regulam ponamus.

S V M M A.

1 Vsurpantes fructus Ecclesiarum quorumcunque, seu Ecclesiasticos fructus, in excommunicationem incurrunt, qua excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

1.

S Præmissis antecedentibus; iam regulam, vt polliciti sumus, ponamus. In excommunicationem hæc igitur incidunt, qui vsurpant fructus Ecclesiarum quorumcunque, vt habetur in initio Capitis.

Quæ excommunicatio afficit primò, quicumque sit, qui vsurpet; cum ob dictionem illã omnes, positam in Capite xiv. ad quam refertur principium huius Capitis; tum ob relativum, Qui hic positum, quæ duoneminem excludunt. arg. l. Iulia.

Ecc 2 nus.

nus. ff. de leg. 3. iunct. Gloss. Clemen. 1. de sepult. Quare, vel Imperator, vel Rex, vel Dux, vel inferior alia persona laica, tã priuata, quã publica hæc usurpet; in excommunicationem hæc incidet. Item vel Cardinalis, vel Patriarcha, vel Episcopi, aliue inferiores clerici.

Item excommunicatio hæc afficit quoscunque fructus Ecclesiarum quis usurpet, ob verba illa Iurisdictiones, seu fructus, redditus, & prouentus. Qui ergo in aliqua Ecclesia, seu Episcopatu, in quo ius non habet, aut censuras fert, aut iudicat, aut beneficia confert, & id generis, quod iurisdictionem Ecclesie, & iurisdictionis fructus usurpat (collatio enim beneficiorum in fructu mensæ Episcopalis est, vt dixit Gloss. in cap. cum olim, de maiorit. & obedi.) in excommunicationem hanc incidet. Et quoniã Ecclesie aliquæ iurisdictionem secularem etiam habent, vt Ecclesia Romana, quæ & prouincias sub se habet, in quibus iurisdictionem secularem etiam exercet, sicut etiam Episcopatus Imolensis, Bagnariæ, & Archiepiscopatus Bononiensis in aliis locis; ob eam rem & in his iurisdictionem sibi usurpans in poenam hanc incidet. Qui itidem agrorum fructus alicuius Eccle-

się, vel ædium usurpabit, poenã hanc non euadet, quocunque fructus percipia, vel industriales, vel naturales, vel ciuiles; nã, ex quo multiplicis generis sunt, vt præmissimus, & Bulla indistinctè, & generaliter loquitur, indistinctè, & generaliter intelligit. arg. l. de pretio. ff. de pub. in rem act. Hinc, qui ab emphyteuta Ecclesie Canonem sibi præstandam curat, qui & redditus dicitur in l. 2. in verb. Ne autem. C. de iur. emphyt. Item & qui oblationes in Ecclesiis factas etiam usurpat (nam ratione Ecclesiarum habentur, & ad Ecclesiasticas personas pertinent, vt habetur in c. hanc consuetudinem. 10. qu. 3.) hi omnes in excommunicationem hanc incident.

Tertiò excommunicatio hæc afficit bona hæc usurpantes, ad quascunque personas Ecclesiasticas ipsa pertineant, ob verba illa Ad nos, & Sedem Apostolicam, & quascunque Ecclesiasticas personas pertinentes. Siue igitur ad Romanum Pontificem, Siue ad Cardinales, siue ad Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates; inferioresve clericos, religiosos, religiosasve pertineant, in excommunicationem incident ea bona usurpantes. Quare, & qui bona Ecclesiarum, quæ commendatæ sunt eq-

tibus,

tibus S. Ioannis, qui Meliuetani dicuntur, vel Calatrauæ, vel Alcantaræ, usurpauerint, quoniã & hæc bona Ecclesiastica sunt, & equites illi Ecclesiasticæ personæ, vt diximus antea, poenam hanc non euadent.

Quartò excommunicatio hæc afficit, quarumcunque Ecclesiarum ratione bona hæc ad Ecclesiasticas dictas personas pertineant, vt pote vel sint monasteria, vel sint beneficia animarum curam habentia, vel simplicia, ob verba illa Ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum.

Quintò afficit excommunicatio prædicta bona usurpantes; vel beneficia illa vacent, cum ob rationes, quas reddidit Nauarr. in Man. cap. 27. num. 70. vers. Sexta ibi, Neque, qui capiunt; tum ob verbum illud Ad nos, & Sedem Apostolicam; nam illud pro nomen Nos, significat, dum Romanus Pontifex viuit, illud vero Et Sedem Apostolicam, quãdo & mortuus est, & sic vbi Sedes Apostolica vacat; nam ipsa nunquam moritur, vt habetur in c. si gratiosè. de rescrip. lib. 6. ergo idem & de aliis Ecclesiis vacantibus dicendum est; vna enim pars legis, aliam declarat. Quare opinio Caietan. non est accipienda, qui contrarium sensit in

Summa, in verb. Excommunicatio. cap. 27. vers. Tertia. In omnibus igitur his casibus Ecclesiastica bona usurpans in excommunicationem hanc incidet; sed iã casus explicemus, in quibus poenam hanc quis euadat: id quod in sequenti explicabimus.

S V M M A.

1 Usurpantes Ecclesiastica bona quãdo in excommunicationem non incidant.

2 Usurpantes fructus Ecclesie in excommunicationem non incidunt.

11.

Vidimus, qui in excommunicationem hanc incidunt; modo videamus, qui non incidunt. Primum igitur in excommunicationem hanc quis non incidit, qui Ecclesias ipsas usurpat, id est occupat; nam Bulla excommunicat solum usurpantes fructus, & prouentus Ecclesiarum; ergo secus si occupet beneficia; non enim fructuum nomine beneficia continentur: ex quo igitur Bullæ verba hæc non conueniunt, ergo nec dispositio. arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. quãuis aliàs grauissimè peccent, & puniantur. Hæc tamen exceptio mihi non omnino probatur; nam occupata ecclesia, & reliqua

reliqua occupata censentur. argu. ca. accessoriam. de regu. iur. lib. 6.

Secundò in excommunicationem hanc non incidit, q̄ fructus ad Ecclesiasticas personas aliū de, quàm ab Ecclesiis, monasteriisve pertinentes vsurpant; nā Bulla excommunicat solū vsurpantes fructus ad ecclesiasticas personas pertinentes, quos habēt ratione Ecclesiarum, & Monasteriorum; ergo secus si aliunde; inclusio enim vnus alterius exclusio est. arg. capi. non ne. de p̄sumpt. & l. cum p̄tor. ff. de iud. atque sic dixit Caiet. in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 27. versic. Prima ex parte rei acceptæ, & Nauar. in Man. cap. 27. num. 70. ver. Sexta. ibi Primum. & Tolet. in Bulla Coenę Domini, excommunicatio. 9. numero 12. Quare si bona Ecclesiasticarum personarum quis vsurpet, quæ ratione sui patrimonii habent, vel aliundè acquisita, in excommunicationem hanc nō incidet, atque sic dixit Iacob. de Graff. libr. 4. Decis. cal. cons. in expositione Bullæ Coenę Domini. num. 130. Sicut nec is, qui vsurparet fructus fundi empti ex fructibus Ecclesiæ nomine ipsius Ecclesiasticæ personæ. Sec⁹ tamen de eo dicendum est, qui vsurpat fructus patrimonii; qđ

pro titulo alicui est assignatum, iuxta decretum Trid. Synod. nā patrimonium hoc priuilegiaborum Ecclesiæ habet, vt dixit Glos. in c. episcopi. de p̄bend. & ibi Dec. nu. 11. & Felin. in ca. Sanctæ Mariæ. nu. 14. versic. Adde. D. Card. de constit. & Naua. in consil. 1. de immunit. Eccl. li. 3. Hæc igitur & huiusmodi vsurpantes in excommunicationem hanc non incident.

Tertiò excommunicationem hanc effugiunt, qui fructus p̄dictos occupāt, non quasi hoc eis liceat, & possint, & sic auctoritatem habeant, quod verbum vsurpare significat, sed vt res aliās surripiunt; nam Bulla excommunicat vsurpantes tales fructus, quod verbum vsurpare significat ex auctoritate id facere, & auctoritatiuè, quod aiunt, vt dixit Caietan. ibid. versic. Ex qua forte: nam, vt ipse ait, factus est Canon iste contra Dominos, q̄ hæc vsurpant, quasi potestatem in hoc habentes, quamuis omnes comprehendat tam priuatas personas, quàm publicas, modo id ex auctoritate faciāt, & sequitur Nauar. ibid. & Tolet. cod. vbi infra. Quod est notandum contra eos, qui vsurpāt fructus Ecclesiæ quasi id eis liceat, vt Barbiana factum audiui; ex quo igitur non hoc animo occupant,

cupant, p̄enam hanc euadent. † Quare qui furantur fructus Ecclesiæ, & sic fures, latrones, & milites, quòd nō hoc animo occupāt, in excommunicationem hanc non incident, vt dixit Caietan. ibid. versic. Secunda, ibi Et per hanc, & Nau. eo. versic. Quare latrones, & Iac. de Graff. ibid. & Tolet. in Bulla Coenę Domini Excommunicati. 9. n. 12. ver. Tertiò; sicut nec etiam, qui neecessitatis causa, quive, vt suum hēat, hos fructus surripit, vt consuluit Nauar. in cons. 30. de senten. excom. lib. 5.

Postremò, vbi vsurpans constitutionem hanc probabiliter ignorat; nam neque hic in excommunicationem hanc incidet. argu. c. fin. de constit. lib. 6. & ca. si quis cum eo, de senten. excom. in antiq. Quare, quòd Bulla hæc raro publicatur in Villis, & à rusticis ob id ignoratur, p̄enam hanc euadent fructus hos vsurpantes, quod est notandum; quādoquidem rustici existimant sibi hoc licere, & nisi ratione hac excusentur, p̄enam hanc non euadunt; idem de iis cōcludimus, qui vsurpant ea bona, sed nesciunt, an sint Ecclesiastica, sed vt alia quæuis bona capiuntur; necessario enim requiritur, vt capiantur, tanquam Ecclesiastica, vt sensit Nauar. ibid. Non ite-

dem qui de licēria legitimè id facit, vt dixit Iacob. de Graff. ibidem, & Nauar.

Verf. Vel etiam quauis occasione, vel causa sine Romani Pontificis, vel aliorū ad id legitimam facultatem habentium expressa licentia, sequestrant.

S V M M A.

Sequestrantes sine licentia legitima fructus Ecclesiasticos in excommunicationem incidunt: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

N hac postrema parte huius Capituli excommunicantur laici iudices, qui fructus p̄dictos Ecclesiarum quarumcunque, & beneficiorum ad Ecclesiasticas personas pertinentes sine expressa licentia eorum, qui id possunt, sequestrant. Cuius rei cognitio vt dilucidior fit (quoniam quid sit sequestratio, & quotuplex, declarauimus in cap. x i i.) vnum hic dicimus agi in hac parte de sequestratione necessaria, quæ est illa, q̄ iussu iudicis fit, vt declarauit Abb.

in

in c. 2. num. 1. r. verfi. Quædam enim est sequestratio voluntaria de sequestr. & in c. 1. nu. 19. in fine, eod. Hoc præmissis, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hæc igitur incidunt laici iudices, qui sine legitima licentia prædictos fructus sequestrant, ut habetur in proposito verfi. Quæ excommunicatio afficit sequestrantes vel iudices ordinarii, vel delegati sint; nam tam ordinarius, quam delegatus sequestrum facere potest, ut dixit Abb. in cit. c. 2. num. 2. r. verfi. Secundò not. de sequestra. & Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de prætio. ff. de publ. in re act. & ob id tam ordinarios, quam delegatos excommunicatio hæc afficit.

Postremò excommunicatio hæc afficit sequestrantes quacumque occasione, vel causa sequestrat, ob verba illa, Vel etiã quavis occasione, vel causa. Vel igitur sequestrum faciant, ne seditio fiat, ad armam veniatur, vel ne fructus auferantur, consumantur, vel ne possessor eorum fiat non soluendo, ad summam ob quamcumque causam, & rationem, id faciant, poenam hanc non evadent.

Excipitur tamen primò, vbi de expressa licentia Romani Põ

tificis, vel alterius ad id facultatem habentis sequestrum faciunt, nam tunc poenam hanc evadent, ob verba illa Sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id facultatem legitimam habentium expressa licentia; ergo secus si cum licentia eorum; valet enim argumentum à contrario sensu. arg. l. 1. & ibi communiter no. ff. de off. eius. Quare, qui ab Episcopis, eorumve Vicariis facultatem hanc habent, in poenam hanc non incident.

Excipitur etiam, vbi sequestrum fit ab iis, qui suo iure id possunt, cuiusmodi sunt Episcopi, eorumve Vicarii, & iudices Ecclesiastici; nam, si ipsi facultatem hanc aliis tribuere queunt, multo magis eam exercere ipsi valent; arg. auth. multo magis. C. de sacrosanct. Ecc. Quare vel iniuste sequestrum faciant, poenam hanc evadent; nam & iniusta sententia tenet. ar. c. sacro. de senten. excomm. & ca. 1. de re iud. lib. 6. etenim canon hic contra laicos factum est.

Tertiò excipitur is, qui id faciendum per iudices prædictos curavit; ex quo enim Bulla excommunicat sequestrantes, ergo non eos, qui sequestrandum curant per iudices, tum quod sumus in poenis, & idcirco sunt coarctandi. l. interpretatione. ff. de poen.

tum

tum quòd positum in vno casu non extenditur ad alium c. poen. de poenit. d. 1. atque sic consulti Navar. in consil. 38. de sent. excomm. lib. 5.

Postremò excipitur; vbi sequestratio voluntaria fit, & sic vbi partes ipsæ inter se conveniunt, ut sequestrum fiat; nam agitur de sequestratione necessaria, ut præmissimus, id quod probatur ex Bulla, quoniam ut legitime sequestratio fiat ab iis, qui iure suo id nequeunt, licentiam habere debent, quæ non postulatur ad sequestrum voluntarium faciendum. Atqui de hoc Capite satis, ad aliud veniamus.

De excommunicatione lata contra imponentes onera Ecclesiasticis personis, eorumque bonis, nec non ea exigentes, accipientesque: itemque prædicta procurantes, ratione ve quampiam fauentes. Cap. XVIII.

Qui ve collectas, decimas, tales, præstantias, & alia onera clericis, prælatis, & alijs personis Ecclesiasticis, ac eorum Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum

bonis illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi absque simili Romani Pontificis speciali, & expressa licentia impo-
nunt. Et diuersis etiam exquisitis modis exigunt. Aut sic imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt. Nec non qui per se, vel alios directè, vel indirectè prædicta facere exequi, vel procurare, Aut in eisdem auxilium, consiliū, vel fauorem præstare non verentur; cuiuscunque sint præminentia, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Iudices, Comites, Barones, & alij Potentatus quicumque etiã Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, Terris quoquomodo Præsidentes, & Consiliarij, & Senatores, aut quauis etiam Pontificali dignitate, insigniti. Innouantes decreta super his per sacros

F ff Cano-

Canones tam in Lateranē-
si nouissimè celebrato, quā
alijs Concilijs generalibus
edita etiam cum censuris,
& poenis in eis contentis.

S V M M A.

- 1 *Collectæ, Taleæ, Præstantiæ quid sint.*
- 2 *Onera triplicis generis sunt personarum, rerum, & mixta, & quæ sint.*

IN hoc Capite, quòd
diuiditur in sex par-
tes, quarum secūda
incipit ibi. Et diuer-
fis. Tertia ibi, Aut
sic imposta. Quarta ibi. Nec nō
qui per se. Quinta. Aut in eisdē
consilium. Sexta ibi, Innouātes
decretas; in hoc, inquam; capite
excommunicantur, qui onera p-
sonis Ecclesiasticis, eorumve bo-
nis imponunt. Quam rem vt di-
lucidius explicemus præmittē-
da tria sunt. Primū nomina hæc
Collectæ, Decimæ, Taleæ, Præ-
stantiæ quid sint. Deinde, esto
sint onera, quotuplex sit onus
generatim sumptum. Postre-
mò, de quibus oneribus hic aga-
tur.

Quoad primum igitur Col-

lectæ, Decimæ, Taleæ, & Præsta-
tiæ sunt onera quædam, de qui-
bus paulo post agemus, id quod
declarat Bulla, dum subiungit il-
la verba Et alia onera; quibus
innuitur antecedētia, quæ sunt
proximè dicta, onera esse; nam
dictio Alia, est relatiuum simi-
lium. vt dixit Gloss. in l. si fugiti-
ui. C. de ser. fug. & Iaso. in l. si do-
mus. nu. 22. ff. de leg. 1.

Quoad secundum onera ge-
neratim sumpta triplicis gene-
ris sunt; partim personarum, par-
tim rerum, partim mixta. Perso-
narum onera sunt ea, in quibus
præstandis corporis labor cum
animi sollicitudine, ac vigilātia
in primis requiritur, vt tutela
munus, ac curæ cum minoris, tū
furiosi, vt dicitur in l. 1. §. illud
tenendum est, & in l. fin. ff. de
muner. & honor. Rerum verò
onera sunt, quæ soluit quis in
primis per sumptus, & ad sum-
mam, quæ sumptibus patrimo-
nii, & damnis expediūtur, vt ha-
betur in cit. l. 1. §. illud tenen-
dum est, & in ead. l. fin. §. patrimonio-
rum. Mixta verò onera sunt ea,
in quibus & corporis labor, &
rei sumptus requiruntur, vt ha-
betur in ead. l. fin. §. mixta.

Quoad tertium concludēdū
est hic agi de oneribus rerum, q̄
præstantur, vel ratione personæ,
vel rei, vt colligitur ex Bulla ip-
sa;

la; nam Collectæ, Decimæ, Ta-
leæ, & Præstantiæ soluuntur sū-
prib. patrimonii; collectæ enim,
quæ vulgo nominantur, Colæ,
pecunia soluuntur, sicut etiā de-
cimæ. arg. tot. tit. de decim. Ta-
leæ verò, quæ vulgo nominātur
Taglioni, & in hoc numero ha-
bentur; quæ ob id sic appellātur,
quoniam præscribitur cuique,
& taxatur, vt ita dicam, quantū
quisque soluere habeat. Præsta-
tiæ verò sunt, quæ vulgo dicun-
tur Præstanze; nam Domini ter-
rarum à suis subiectis eas sepius
exigunt, vbi pecunia opus ha-
bent; & quoniam accipiunt eas,
quasi mutuo, ob id sic sunt no-
minatæ. Ex his ergo apparet de
oneribus rerum solum agi. Nec
obstat clausula illa generalis Et
alia onera, quasi comprehendat
& personalia; nā, et si illa dictio
Alia, rem diuersam significat, e-
iusdem tamen qualitatis, cuius
est antecedens, esse indicat, vt
DD. communiter not. & Gloss.
in l. si fugitiui C. de ser. fugiti.
& in c. sedes. de rescript. & Iaso.
in l. si domus. nu. 22. ff. de legat.
1. at antecedentia rerum onera
sunt; ergo & quæ per ea verba
Alia, significantur, rerum onera
erunt. Hæc autem esse possunt,
vt subsidium, donū, quota, sub-
uentio, vt habetur in c. clericis,
de immunit. Eccle. libr. 6. de o-

neribus rerum ergo hic agitur:
idque meritò: nam in his pot. sū-
mum Ecclesiasticæ personæ ve-
xantur, ergo meritò fuit in his
ipsis consulendum. arg. l. nam ad
ea. ff. de leg. & c. vbi periculum.
de elec. lib. 6. etenim & in pon-
tificio iure de ipsis in tit. de im-
munit. actum est, & in ca. quan-
quam. de cen. eod. lib. His sic p̄-
missis; iam rem agamus: & quo-
niam in prima parte de sex agi-
tur, ob eam rem, vt dilucidiorē
materiam hanc habeamus, regu-
las sex ponamus.

S V M M A.

1 *Imponentes collectas, taleas, præ-
stantias, & alia onera rerum per-
sonis Ecclesiasticis in excommu-
nicationem incidunt: quæ excom-
municatio, quousque pateat, de-
claratur.*

1.

S Regulas sex ponendas no-
bis proposuimus, iam igitur
primam ponamus.

In excommunicationem hanc
igitur primò incidit, qui impo-
nit collectas, taleas, præstantias,
& alia onera rerum personis Ec-
clesiasticis, etiam beneficium ec-
cl. non habentib. vt habetur in
initio Capitis. Quæ excommu-
nicatio in multis casibus afficit.

FFF 2 Nam

Nam primò afficit, quicumque onera hæc imponit, cuiuscunque sit præ eminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, Regalive præfulgeat dignitate; seu sint Principes, Duces, Comites, Barones & alii Potentatus, quicumque etiam regnis, provinciis, Ciuitatibus, terris quoquomodo Præsidentes, & Consiliiarii, & Senatores, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti, ut habetur in versu. Cuiuscunque sint præ eminentis; etenim clausula hæc in fine posita ad antecedentia omnia refertur. arg. ca. secundò requiris, & ibi not. de appel. Vel igitur Ecclesiasticæ personæ sint, vel seculares quacunque dignitate, potestateve præditæ in excommunicationem hanc incidunt, si onera prædicta Ecclesiasticis personis imponant.

Item afficit excommunicatio huiusmodi onera imponentes, etiam si in temporalibus ordinario iure Ecclesiæ subiecti non sint; nam Imperatores, & Reges in poenam hanc incidunt, ut proximè vidimus, & tamen manifestò constat in terris suis tantum hæc imposituros. Postremò priuilegium hoc habebunt, sicut etiam priuilegium eius c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4.

Tertiò afficit excommunicatio

hæc quæcunque onera huiusmodi imponantur, & quocunque nomine nominentur, vel Colle. &æ, vel Taleæ, vel præstantiæ, ut habetur in Bulla, vel pedagia vel guidagia, aliudve onus, quod pecunia exsoluendum sit. Quare qui pro transitu aliquid ab ipsis Ecclesiasticis personis præstandum imponit, in excommunicationem hanc incidet.

Quartò excommunicatio hæc afficit, quæcunque personæ Ecclesiasticæ sint, quibus hæc onera imponuntur, ob verba illa Clericis, Prælati, & aliis personis Ecclesiasticis; nam personæ Ecclesiasticæ partim sunt clerici in clericali constituti, partim in religione aliqua, ut habetur in c. duo sunt genera. 9. q. 3. & quoniam rursus personæ huiusmodi partim iurisdictionem habent; partim non habent; ob eam re cuiuscunque generis sint, hoc Capite comprehenduntur; nam nomen illud Prælati, iurisdictionem significat, ut not. Abb. in c. cum ab Ecclesiarum. de off. ordi. Siue igitur sint simplices clerici siue in dignitate constituti, siue in religionem aliquam ingressi, & ob id siue Monaci, siue religiosi cuiuscunque ordinis, & ob id etiam Equites, qui aliquam religionem sunt professi, cuiusmodi sunt equites Malthea-

ni, Calatrava, & Alcantara priuilegio hoc fruuntur.

Quintò afficit excommunicatio hæc, vel Ecclesiasticæ personæ, quibus hæc imponuntur, excommunicatæ, suspensæ, interdicitæ sint; nam non idcirco sua priuilegia amittunt, ut nos probauimus in Tractatu nostro de Censuris, in Tab. 1. ca. 13. §. 15. num. 7. Idem & de depositis verbo dicimus, sicut etiam de relegatis alicubi, etenim Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de præcio. ff. de publ. in rem act.

Sextò afficit excommunicatio hæc, vel directè, vel indirectè prædicta onera imponantur, ob verba illa Directè vel indirectè, quæ referuntur etiam ad primum dictum huius Capituli; declarant hoc verba illa Prædicta facere; nam si in excommunicationem hanc incidunt, qui prædicta facere non verentur, in prædictis etiam habetur dictum nostrum, & regula à nobis posita. Directè, ubi ipsis imponunt. Indirectè, ubi suis famulis, ut dixit Gemin. in cap. quaquam, in fine. de cens. Item, si imponant iis, qui Ecclesiasticis personis suas operas præstāt, & huiusmodi. Item, ubi imponuntur laicis, & à clericis deinceps exiguntur, quod est contra capitulum Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, de con-

stit. & ea, quæ tradit Abba. in c. fin. num. 3. de rebus Eccl. non alienan. & Felin. in cit. c. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ. num. 78. & Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 72. statutum. 5. & Viu. in sua Sylua. opin. 741. num. 2. & opin. 745. & Nauar. in Man. cap. 17. numer. 203. versic. Rogatus à multis: idque contra Bart. in l. cunctos populos. C. de Sum. Trinit. & fid. Cathol. non enim generale statutum à laicis factum ad clericos pertinet, ut allegati DD. afferunt.

Postremò excommunicatio hæc afficit, vel cōsuetudo adfit, ut onera hæc imponantur: nam non valet, ex quo contra libertatem Ecclesiasticam est. arg. c. 1. de consuetu. & auth. cassa. C. de sacrosanct. Eccl. & auth. ite nulla. C. de Episcop. & cleric. atque sic dixit in simili Abba. in c. non minus. num. 17. versic. Tertiò facit. de immunit. In omnibus his igitur casibus onera hæc imponentes Ecclesiasticis personis in excommunicationem hanc incidunt; iam explicemus eosque ui poenam hanc euadunt.

S V M M A.

1 Imponens onera Ecclesiasticis personis quando in excommunicationem non incidat.

2 Licentia imponendi onera Ecclesiasticis personis.

siasticis personis quando concessa intelligatur.

3 *Genus quid sit.*

4 *Species quid sit.*

5 *Individuum quid sit.*

6 *Expressum tribus modis dicitur.*

11.

S Qui in excommunicationē hanc incidunt vidimus; iā qui eam euadunt, videamus.

1 Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui licentiam speciatim, & exp̄sam habent à Romano Pontifice onera hæc imponendi, vt dicitur in versic. Abique simili Romani Pontificis speciali, & expressa licentia. † Ex quibus verbis patet generalem quamcunque non sufficere: idque merito; nam ex quo speciatim cautū est, ne huiusmodi onera Ecclesiasticis personis sine speciali licētia imponantur, per generalem cōcessionem, & licentiam. speciali huic derogatum esse non censeatur; nō enim genus derogat speciei, sed species generi, vt dicitur in cap. in toto. de regu. iur. lib. 6. Quare qui licentiam habet imponendi onera hæc omnibus, & quibuscunque personis, hac cōcessione, & licētia clericis ea imponere huic non licebit.

Atqui quando specialis, & expressa licentia concessa intelli-

getur? Quò id dilucidius habemus, præmittendum est hos terminos nos habere genus, sp̄m, & individuum. † Genus est vox, quæ prædicatur de pluribus differentibus specie, vt animal, & contractus. † Sp̄s verò est vox, quæ prædicatur de pluribus differentibus numero, vt homo, & commodatum. † Individuū verò est vox, quæ de nullo dicitur, & sunt singularia ipsa, vt Socrates, Titius, & huiusmodi; sic. n. docuit Philosophus in prædicamentis, in cap. de genere, & specie. † Secundò præmittendū est expressum trib. modis dici. Primò illud, quod generatim est expressum. Secundò illud, quod speciatim. Tertio illud, quod proprio nomine, vt tradidit Bart. cōmuniter recept. in l. 1. num. 7. versic. Ad sciendum. ff. de vulga. & pupill. His præmissis, quod ad rem nostram pertinet, dico tria. Primum generalem licentiam non sat esse: nam specialis licentia requiritur in Bulla; at vbi requiritur specialiter aliquid fieri, non fati fit, si generatim illud fiat, vt dixit Gloss. in l. 1. in verb. Specialiter. ff. si quis in ius vocat. non ierit, & eam sequuntur Bart. ibi nume. 4. & communiter DD. vt ait Ias. in l. quod in rerum. §. & si nauem. num. 4. ff. de leg. 1. idque merito; nā, vt præmissimus, sp̄s

a

a genere differt, ergo ex quo specialis, & expressa licentia requiritur, generalis non sat erit. arg. l. Papinianus exuli. ff. de mino. Quare si concedatur licētia à Romano Pontifice, vt omnibus onera hæc imponantur; nō idcirco tamen Ecclesiasticis personis imponi poterunt. Secundò dico non requiri licentiam, vt in diuiduis, id est singularibus clericis onera hæc imponi queant, exempli gratia, huic, vel illi clerico; nam Bulla requirit solū specialem expressam licentiam, at sp̄s ab individuo differt, vt præmissimus, ergo nō necessario id postulatur, vt in individuo concedatur. Tertio dico requiri, vt speciatim licētia hæc tribuatur, scilicet, vt possint onera etiā hæc imponi Ecclesiasticis personis; esto enim deinceps non exprimantur, quænam sint Ecclesiasticæ personæ; vt pote vel religio. si, vel clerici, tamen imponi licet ip̄s poterunt, atque sic dixit in simili Bart. in cit. l. 1. in fin. ff. si quis in ius vocat. non ierit. De expressa igitur licentia Romani Pontificis onera hæc Ecclesiasticis personis imponenda in excommunicationem hanc non incidunt.

Secundò in excommunicationem hanc non incidunt, vbi onera hæc Ecclesiasticis personis im-

ponunt, quæ Ecclesiastica priuilegia amiserunt, nam cessante causa priuilegii cessat priuilegium. arg. c. cum cessante. de appell. Quare si clericus degradatus sit, quoniam tūc priuilegiis omnibus nudatur, vt habetur in c. degradatio, in fine. de poen. li. 6. huic si onera hæc imponantur, in excommunicationem hanc imponentes non incidēt; sicut nec etiam si iis imponantur, qui in religionem aliquam ingressi profiteri in ea noluerunt, sed ab ea egressi sunt; nam etsi quādiu nouicii in religione sunt ante professionem, Ecclesiastica priuilegia habent, arg. c. religioso. §. si. de sent. excom. lib. 6. inde tamen egressi ea amittunt.

Postremò in excommunicationem hanc non incidunt, qui onera hæc clericis coniugatis imponunt; nam huiusmodi clerici horum munerum immunitatem non habent, sed duo tantū priuilegia fori scilicet, & capi. si quis suadente diabolo. r. 7. qu. 4. vt habetur in c. vnic. de cler. cōiug. libr. 6. Sed de hac regula satis; iam alteram ponamus.

S V M M A.

Imponentes onera bonis personarū Ecclesiasticarum, quæ aliunde habent, quàm ab Ecclesiis, in ex-

c. 172-

communicationem incidunt.

- 2 Imponentes onera bonis personarum Ecclesiasticarum, quae aliunde habent, quae ab Ecclesiis, quando in excommunicationem non incidant.
- 3 Ecclesiastica persona pro rebus suis, quas non habent ab Ecclesiis, ordinaria onera, & naturalia solvere tenentur.

III.

- I **S.** Secunda regula haec est. † In excommunicationem hanc quoque incidit, qui praedicta onera bonis personarum Ecclesiasticarum, quae aliunde habent, quam ab Ecclesiis, ut pote, bonis sui patrimonii, imponit, ob verba illa Bullae, Ac eorum bonis; Non enim verba illa ad bona, quae ab Ecclesiis habent, referri possunt; quandoquidem de illis speciatim deinceps mentionem facit, & prospicit ibi Et Ecclesiarum, ad alia ergo bona, quae Ecclesiasticae personae aliunde habent, referuntur: idque iure merito, tum quod alia verba illa nihil operarentur, contra c. si papa. de privileg. lib. 6. tum ob copulam illa Et, quae inter diuersa ponitur, ut tradidit Gloss. communiter recept. in Rubr. ff. de iur. & fact. ignor. & in c. quae relata. de simon. tum quod & alia bona clericorum privilegium huius-

modi habent, ut habetur in c. 1. de immunit. Eccl. & in ca. quamquam. in versic. Cum igitur ibi. Ac res ipsarum, iunct. Gloss. de cens. lib. 6. tum quod id inquit Abba. in cap. fin. de vit. & honesta. clericor. & in ca. 1. in fine. de cens. in antiqu. & Barto. in l. placet. num. 38. C. de sacrosan. Eccl. & Syl. in verb. Immunitas, 1. num. 22. versic. Sexto ibi Tertium. Quare vel bona patrimonii sint, vel aliunde quaesita, privilegium hoc habebunt. Et haec excommunicatione, ut superior, declaratur. Nec igitur pro venditione earum rerum, nec ut tantum in libram soluant, vel tale, collectae imponi poterunt.

2 Excipiuntur tamen casus in antecedenti regula positi. Quare imponentes onera haec delicta Romani Pontificis in excommunicationem hanc non incidunt, & facit cap. aduersus. de immunit. Eccl.

Item ubi clericorum res esse desinunt: nam privilegium hoc ipsis rebus tributum est, ob personarum qualitatem, quoniam scilicet Ecclesiasticae personae ipsas habent, ergo secus, ubi earum esse desinunt. arg. c. cum cessante. de appe. & l. adigere. § quamuis. ff. de iure patron.

3 Tertio in excommunicationem hanc quis non incidit, ubi

onera

IV.

onera ordinaria imponuntur, quae annexa habebant, antequam ad clericos peruenerint, ut pote solutio talionis; nam, quod res cum onere suo transit, ob eam rem ad illud praestandum tenebuntur, ut dixit Abba. in c. 1. in fi. de cetero. secus ergo de extraordinariis impositionibus; nam haec imponi ipsis non poterunt, ut pro sumptibus factis in aduentu Regis, vel pro victoria de hostibus reportata.

Quarto in excommunicationem hanc non incidit, ubi onera imponuntur, quae natura rem ipsam sequuntur, ut pote domum quis habet, ergo plateam, quae prope domum est, & cloacam, quae per eam transit; reficere debet; onera enim haec rem ipsam sequuntur, & vniuersi ad ipsa tenentur, ut habetur in l. 3. ff. de via publ. & ut dixit Abba. in eod. c. non minus. num. 16. versic. Fator, & Bar. in l. ad institutionis. C. de sacrosanct. Eccles. & pertinent huc, quae dixit Bart. Cap. de seruit. Urban. praedior. capit. 20. versic. Tertio, ad quem spectat: sed de hac regula itidem factis; iam tertiam aggrediamur.

S V M M A.

- 1 Imponens onera bonis Ecclesiarum, in excommunicationem incidit, quae excommunicatione, quousque pateat, declaratur.

† Tertia regula haec est. † In excommunicationem hanc etiam incidit, qui praedicta onera bonis Ecclesiarum imponit, ut dicitur in Bulla ibi Et Ecclesiarum. Nomine autem Ecclesiarum hic accipiuntur Cathedrales Ecclesiae, Matrices, & Parochiales, ut habetur in Clem. 1. de sentent. excommun. Cathedralis autem Ecclesia dicitur Ecclesia Episcopalis, in qua baptizatus adest, & dicitur Matrix, quae per baptismum quasi altera mater nos generat. Parochialis vero est Ecclesia animarum curam tantum habens sine baptismo. Ecclesiae simplices intelliguntur, quae nullam animarum curam habent, ut Ecclesia Sancti Aelisei, & Sancti Antonii, de Barbiano; bonis ergo harum Ecclesiarum onera praedicta imponens in excommunicationem incidit. Bonorum autem nomine accipiuntur, vel sint fundi, vel aedes, & sic tam urbana, quam rustica praedia.

Excipiuntur tamen nonnulli casus, in quibus quis poenam hanc euadit: & Primus casus in antecedentibus regulis positi.

Item, ubi imponuntur onera à Iure Canonico permitti, ex gratia, ut soluant cathedrati

Ggg cum

cum, charitativum subsidium, & huiusmodi, de quibus agitur in capitu. conquerente. de offi. ordin.

Tertiò in pœnam hanc quis nō incidit, vbi bona hęc in emphiteusim à laicis habentur. At quid si locentur (possunt enim locari vsque ad triennium bona Ecclesiæ) an tunc onera huiusmodi imponi poterunt? Planè cenſeo id non posse, quod & ſenſit Gemin. in c. quanquam. in fine. de cenſ. lib. 6. etenim per obliquum Ecclesia offenditur; quã do quidem difficilius conductorem inueniret: atqui de hac regula etiam fatiſ; ad quartam veniamus.

S V M M A

- 1 *Imponens onera bonis Monasteriorum in excommunicationem incidit, quæ excommunicationem, quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Ordines mendicantium quinam sint.*
- 3 *Imponentes onera bonis beneficiorum Ecclesiasticorum à prædictis in excommunicationem incidunt.*
- 4 *Imponentes onera fructibus, & redditibus Ecclesiarum in excommunicationem incidunt.*

V.

- 1 *Quarta regula hæc est. † In excommunicationem hæc*

etiam incidit, qui onera prædicta bonis monasteriorum imponit, vt dicitur in Bulla ibi, Monasteriorum.

Quæ excommunicatio afficit in omnibus casibus, quos in antecedentibus regulis posuimus.

Item afficit quorumcunque monasteriorū bonis onera hæc imponantur, nam Bulla simpliciter loquitur, & nō distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. e. de prætio. ff. de publ. in rem actio. † Siue igitur sint monasteria virorum, & religionum tam mendicantium, scilicet ordinis Sancti Dominici, S. Francisci Heremitarum, Sancti Augustini, & Carmelitarum, & Seruorum Beatæ Mariæ, Minorum Sancti Francisci de Paula, & Congregationis Fratrum Sancti Hieronymi Iesuatorum, vt declarauit Pius V. in Bulla incipien. Rom. Pont. tam vniuersalis Christianæ. lata Romæ die prima Octobris 1567. Pontific. sui anno secundo, & in Bulla incipien. Apostolicę Sedis benignitas. lata Romę die 9. Nouembris 1567. eod. anno; & in Bulla incipien. Rom. Pont. priuilegia. lata die 19. Nouembris, eod. anno. Siue igitur sint Monasteria tam mendicantium, quàm non mendicantium cuiuscunque Ordinis,

dinis, & religionis. Siue mulierum, & ob id monialium, in pœnam hanc quis incidet, si onera prædicta ipsis imponat.

Excipiuntur tamē casus in antecedentibus regulis positi. Sed de hac itidē regula latis; ad quam veniamus.

In excommunicationem hæc etiam incidit, † qui aliorum beneficiorum Ecclesiasticorū bonis onera prædicta imponit, ob verba illa Et aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis. Hęc autem beneficia Ecclesiastica, præter Ecclesias, & Monasteria, sunt altaria, & capellæ, quę sunt in Ecclesiis, nec non præbendæ, quæ assignantur, & canonicis, & mansionariis; nam hæc neque Ecclesiæ, neque monasteria sunt, & ob id Bulla speciatim eorum mentionem facit. Hęc autē excommunicatio, quod eisdem modis declaratur, quibus superior, ob eam rem ad postremā regulam tranſeamus.

In excommunicationem hæc quoque incidunt, † qui fructibus, redditibus, & prouentibus Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorū, collectas, decimas, tales, & onera huiusmodi imponunt, vt habetur in verſi. Illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus. Quare qui imponit, vt tan-

tum pecuniæ detur in corbem frumenti, vel vini. Item quę quotam, in pœnam hanc incidet. Et hæc excommunicatio, vt superiores declaratur; iam ergo ad alia tranſeamus.

Verſ. Et diuerſis etiam lexquistis modis exigunt.

S V M M A.

- 1 *Exigens prædicta onera à personis Ecclesiasticis in excommunicationem incidit: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.*
- 2 *personis quæ onera imponantur. Item*
- 3 *Bonis, &*
- 4 *fructibus.*
- 5 *Exigentes à personis Ecclesiasticis vectigalia huiusmodi pro rebus, quas negotiandi causa deferunt, in excommunicationem non incidunt.*
- 6 *Furcs, & latrones rapientes bona Ecclesiastica in excommunicationem non incidunt.*
- 7 *Capietes Ecclesiasticas personas, & pro earum redemptione pretium volētes, in pœnam huius Capituli non incidunt.*
- 8 *Exigentes à personis Ecclesiasticis onera non ipsis imposita, sed laicis, in excommunicationem hanc*

non incidunt.

- 9 Pedagium, et vectigal exigens, vel sponte accipiens publicanus ab Ecclesiasticis personis in excommunicationem non incidit, ubi Ecclesiasticis personis impositum non est per statutum, decretum, ve aliud.

N prima parte huius Capituli excommunicauit Bulla imponentes onera personis ecclesiasticis, eorumque bonis, necnon bonis, fructibusve Ecclesiasticorum beneficiorum, & Ecclesiarum. Hic autem excommunicat ea onera imposita exigentes. Quare & hic regulam ponamus.

- In excommunicationem hanc ergo incidit, † qui praedicta onera exigunt, vt habetur in proposito versu. Hanc autem excommunicationem afficit, quacunque ratione exigat, ob verba illa Diuersis exquisitis modis. Et quoniam onera haec imponuntur aut personis, aut bonis Ecclesiasticis, Ecclesiarum personarumve, aut fructibus eorum bonorum, vt vidimus; & varia onera tam personis, quam rebus imponi solent, ob eam rem quoniam sint explicemus.

- 2 Personis igitur † onera haec imponi solent pedagia, quae dan-

tur pro personae transitu per aliqua loca; item guidagia, quoque turus per aliqua loca eat, vt sentit Gloss. in cap. super quibusdam. §. praeterea. in verb. Pedagium. de verb. sign. & vt nos declarauimus in Cap. V. huius Bullae, numero. i. solet quoque imponi Capitatio, de qua agitur in c. de capitat. lib. i. r.

3 Bonis vero † imponi solent talee, collectae, & huiusmodi, de quibus in hoc Capite in initio.

4 Fructibus demum † decimae & vectigalia, quae vectigalia soluntur, vel quod ipsos ex loco aliquo quis exportet, vel per aliquem locum cum ipsis transeat, vel quod ipsos vendat, vt habetur in l. inter publica. ff. de verb. sign.

Item portoria, quae dantur in eisdem casibus, ubi per mare deferuntur, vt nos declarauimus in eod. Cap. 5. in principio. Quocumque modo igitur, & ob quamcumque causam haec exigantur, vel pro personis pedagia, guidagia, ve, vel pro rebus, vel pro bonis taleae, vel collectae, vel pro fructibus decimae, vectigalia, portoria. Et ad summam, ob quamcumque causam exactio haec fiat, & quocumque nomine exacta nominentur, exigentes in poenam hanc incident; hoc enim est, quod voluit Bulla per ea verba Diuersis etiam exquisitis modis exigunt.

Postre-

Postremo excommunicatio haec afficit in omnibus casibus. in quibus & superiores excommunicationes.

Excipiuntur tamen primò, qui haec exigunt id probabiliter ignorantes; cuiusmodi esse possunt famuli à dominis hisce exactionibus propositi. arg. c. apostolicę. de cler. excomm. min. & c. fin. de constit. lib. 6.

- 5 Item, ubi exigunt † pro rebus quidem Ecclesiasticarum personarum, sed quas negociandi causa deferunt; nam tunc id possunt; vt habetur in Clem. presenti, & ibi Gloss. & DD. de cens. ubi est habetur iuriiurando deferentis standum esse, si obiiciatur non negociationis causa deferri: vide ibi, & an in suis rebus etiam alienandis locum habeat, & quis dicitur negociari.

- 6 Tertiò excipiuntur, † qui haec non quasi debita exigunt, sed vt fures, & latrones capiunt. † Quare & latrones capiētes clericos, & pro eorum redemptione tales imponentes, quod superioribus annis exules Romandiolę facta bant, in poenam huius capituli non incidebant; sicut nec etiam imponentes pro bonis, ne comburatur, quod & iidem exules saepius fecerunt; non enim quod hoc de iure possent, id sibi usurpabant, sed quod non facile ip-

sis resisti poterat.

Quartò excipiuntur, † qui exigunt onera haec aliis, & non Ecclesiasticis personis imposita; nam duo requiruntur, quò in excommunicationem hanc exigentes incident, & vt Ecclesiasticis personis imposita sint, & imposita exigantur, secus ergo si non imposita exigantur, atque sic dixit Martinus Alfonsus, de Viuald. in Candelabro. p. 2. in Explanacione Bullae Coenae Domini, casu 18. nu. 117. † Quare, si custodes Pontis, portus, fluminisve pedagium, gabellamve, aut alia onera petant ab Ecclesiasticis transeuntibus, vel sponte accipiant, non incident in hanc excommunicationem, nisi Ecclesiasticis personis sint imposita; nam Bulla requirit, vt sint imposita, secundò vt petantur, vel à voluntariè datibus accipiantur, atque sic dixit Alfonsus. ibid. quod est notandum pro illis custodibus. Incident tamen in excommunicationem c. quanquam. de cens. lib. 6. si personae singulares sint; si vniuersitas interdicto subiicitur, vt ibi habetur.

Postremo excipiuntur casus dicti in aliis regulis. Sed de hoc satis, ad alia transeamus.

Verf.

Verf. Aut sic imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt.

S V M M A.

1 Accipientes ab Ecclesiasticis personis etiam sponte dantibus pedagia, & vectigalia in excommunicationem incidunt, quae excommunicatione, quousque pateat, declaratur.

IN hac parte excommunicantur, qui praedicta onera imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt, ut habetur in versu proposito. Quae excommunicatio summo consilio lata est; nam sunt personae Ecclesiasticae sepius, quae lites, ac iurgia fugiunt, & ob id eligunt potius aliquid praedictis praestare, quam ad iudices confugere: id quod & praesertim contingit, dum per loca aliqua cum rebus transeunt; nam ne publicani iter morentur, aliquid vitro offerunt, quod & mihi non semel contigit. Haec autem excommunicatio declaratur, ut superiores.

Excipitur tamen, ubi quis exigeret onera haec, ubi non sunt Ecclesiasticis personis, & eorum bonis imposita; nam in excommu-

nicationem hanc non incidet, quandoquidem Bulla excommunicat, ubi imposita exiguntur, atque sic dixit Vivald. ibid. & nota hoc, quoniam raro incident publicani in excommunicationem Bullae, incident tamen in alias excommunicationes, & poenas, quae habentur in iuribus civitatis in ultima parte huius Capituli, & praesertim in poenas, quantumquam, de cens. lib. 6. de quibus supra actum est. Sed iam ad alia veniamus.

Verf. Nec non, qui per se, vel alios directe, vel indirecte praedicta facere, exequi, vel procurare.

S V M M A.

1 Imponentes, & per alios dicta onera Ecclesiasticis personis in excommunicationem incidunt.

2 Colonis clericorum graviora onera imponentes in excommunicationem incidunt.

3 Exequentes praedicta contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt.

4 Procurantes praedicta contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt.

Ex

EX hoc versiculo dicta plura eliciuntur, Quare ob id regulis de more singula exponamus.

In excommunicationem igitur hanc incidunt primo, qui praedicta onera non solum per se, ut vidimus; verum etiam ubi per alios imponunt, ob verbum illud Vel alios. Si ergo aut per suos Vicarios, aut per alios magistratus onera haec imponant, in excommunicationem hanc etiam incident: sicut etiam ipsimet, qui imponunt.

Postremo afficit excommunicatio haec, vel directe onera haec imponant, ob verba illa Directe, vel indirecte. Indirecte autem tunc imponuntur, ubi non ipsis personis, ac bonis, sed aliis, quorum damna ad ipsos redundant, imponuntur. Quare si statutum fiat, ut coloni clericorum gravioribus oneribus, vel eorum consanguinei, & affines afficiantur, quod onera praedictorum ad eos redundant, poenam hanc non evadent. arg. c. quicumque. de sentent. excom. lib. 6. Item, ubi compellunt sua bona alienare, nisi praedicta onera praestent. arg. c. i. versu. Nec etiam liceat. de immuni. li. 6. Sed de hac regula prima satis; declaratur enim, ut antecedentes, iam alteram ponamus.

In excommunicationem hanc

quoque incidunt non solum, qui per se haec exequentur, verum etiam & qui per alios, ob eadem verba, vel alios, iuncto verbo Exequi. Qui ergo aut per famulos aut per eos, quibus ius ea exigendi locarunt, titulo vel alio transfulerunt, haec agunt, tam ipsimet exequentes, atque exequentes, quam ipsi, qui ea exequenda, exigenda vel mandarunt, in excommunicationem hanc incident; nec famuli excusantur; nam in hoc parere dominis non debent. arg. c. Iulianus. i. r. q. 3. Et haec regula, ut superiores, declaratur: iam tertiam ponamus.

In excommunicationem hanc demum incidunt, qui ut praedicta fiant, scilicet vel ut imponantur, vel ut exigantur, procurant, ob verbum illud Vel procurare. Quare publici apparitores, qui vulgo nominantur Sbirri, in excommunicationem hanc incidunt, qui, ut onera haec praestentur, aut personas Ecclesiasticas retinent, aut pignora accipiunt, vel citant, ut ad onera haec solvenda veniant, nisi probabili infirmitate huius Bullae laborent. Et haec quoque excommunicatio, ut superiores, declaratur. Sed iam ad alia transeamus.

Verf. Aut in eisdem auxiliis,

ccn

consiliū vel fauorem præstare non verentur.

S V M M A.

- 1 *Auxilium præstantes ijs, qui imponunt onera Ecclesiasticis, seu exigunt, in excommunicationem incidunt: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Consilium præstantes ad statuta contra Ecclesiasticos facienda, & dicta onera exigenda in excommunicationem incidunt.*
- 3 *Fauorem præstantes ad prædicta in excommunicationem incidunt.*

IC tria hominum genera excommunicantur, & ob id tres regulas ponamus.

In excommunicationem hanc igitur † incidunt quoque, qui auxilium præstant, aut ad ea onera imponenda, aut ad ea exigenda. Ad imponenda, vt pote, vel scribendo statutum, constitutionemve huiusmodi. Vel ea dictando. arg. c. nouerit. versi. Item excommunicamus statutarios, & scriptores, de senten. 2 excomunic. Ad exigenda, præstando milites, qui associantur ipsos exigentes, vel arma, vel equos, vel custodiendo vias, & itinera, ne personæ Ecclesiasticæ

exactoribus ignorantibus immunes abeant, vel indicando ipsas transire, vel transuras, Et hæc excommunicatio declaratur, vt superiores.

Excipitur tamen, vbi opem ferendo ipsis Ecclesiasticis personis id in vtilitatem exactorū caderet, exempli gratia Clericus iteragens in hos exactores incidit, & vult soluere vectigal pro libris quibusdam, ne ibi contendendo moretur, sed pecuniā non habet. Plane, si quis eius miserus pecuniam ei donauerit, aut mutuam dederit, esto pecunia illa in vtilitatem exactorum redundet, tamen hic in excommunicationem non incidet; quoniā vt clerico faueret, non exactoribus in primis id fecit, atque idcirco illud quamobrem actus in primis factus est, inspiciendum, non quod consequitur, considerandum. arg. cap. cum voluntate. de sentent. excommuni. & l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. & l. sed an vltro. §. i. ff. de negoti. gest. Sed de hac regula satis; ad alteram veniamus.

In excommunicationem hanc quoque † incidunt, qui consiliū, aut ad ea statuta facienda, aut dicta onera exigenda præstant, vt habetur in versi. in verb. Consilium. Hoc autem his modis contingere potest, quò ad statutum facien

faciendum, consulendo vt fiat, hortando, suadendo, rationes, quamobrem id expediat, reddendo. Item, qua ratione conformandum sit, explicando, ac docendo, & ad summam de iure, & de facto cōsulendo. Quò ad exigendum consulendo, vt in hoc, vel in alio loco custodiæ ponatur. Vel vbi super fructus bonorum prædictorum imponuntur scilicet vel decimæ, vel quota, vt si frumentum sit, ipsæ decimæ exigantur, dum adhuc frumentum in areis est, ob vberiorē mēsuram, quæ ibi fieri solet. Item hortando ipsas personas Ecclesiasticas, vt ea soluant, modò ad fauorē exactorum hortatio fiat. His igitur, & alijs huiusmodi modis consilium præstando in excommunicationem hanc qs incidit. Quæ regula, vt superiores, declaratur. Quid aut sit cōsiliū dare, & de alijs ad materiā hanc pertinentibus; alibi diximus. Sed iam tertiam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc demum † incidunt, qui ad statuta, onerave exigenda fauorem præstant, vt habetur in versi. Vel fauorem. Quo ad statutum faciendum pollicendo, & offerendo, suam auctoritatem, & auxilium si quis repugnet. Quo ad exigendum, si, cum possint, ac debeant

prohibere, ne exigantur, non prohibent. arg. c. quantæ. de sentent. excommuni. nam & fauere percutienti clericum is dicitur, qui non prohibet, cum potest, ne percutiatur, vt dicitur in cit. c. quantæ. Quare si iudices, & domini terrarum hæc exigere in suis locis scientes non prohibent, tanquā fautores in excommunicationem hanc incidēt. Id quod multo magis afferendum est, vbi iidem domini, ac iudices aditi à personis Ecclesiasticis, & quærentibus de huiusmodi exactoribus suū auxilium non præstant, ne onera illa soluant, aut quò solum ipsis restituantur: quæ duo notatu digna sunt; nā Præsides, & Gubernatores locorum sæpius fingunt hæc nescire, & suam auctoritatem interponere nolunt. Item, si assistant ipsis exactoribus, quò metum incuriant sua præsentia, vt facilius prædicta onera exigantur. His igitur, & huiusmodi alijs modis fauorem suū in hoc præstando, in excommunicationem hanc incidunt. Sed de hac parte satis, ad postremam veniamus.

Vers. Innouantes decreta super his per sacros canones tam in Lateranensi nouissime celebrato, quam alijs

Concilijs generalibus edita, etiam cū censuris, & pœnis in eis contentis.

S V M M A.

1 *Innouantur decreta quinque per hanc Bullam, & quanam sint.*

In hac postrema parte huius Capituli innouantur decreta alijs his de rebus facta vna cum pœnis. Præter igitur excommunicationem hanc, & in alijs censuras, & pœnas per alios Canones latis incidunt, quæ in his Bullam offendunt; hi autem Canones quinam sint, iam explicemus.

Primus igitur Canon est in c. non minus. de immun. Eccl. qui canon in Lateranense Concilio latus est, ut habetur in inscript. eius c. ubi laici imponentes collectas clericis, vel Ecclesijs, seu eorum iurisdictionem usurpantes, sunt excommunicati cū suis fautoribus, si moniti non destiterint, à qua excommunicatione absolui non possunt, nisi competenter satisfecerint; Bulla tamen nostra in multis excedit, ut ex prædictis patet; nam præter alia Bulla hæc non requirit admonitionem, ut in excommunicatione

incidant, quàm requirit Canon ille. Item reseruat per Bullam hanc absolutio excommunicationis ipsi Romano Pontifici, ibi verò non reseruat.

Alter Canon habetur in cap. aduersus. eod. de immun. Eccl. & habetur in Concilio Generali; in quo hæc decernuntur. Primum, ut sententiæ, & constitutiones editæ à laicis collectas Ecclesijs imponentibus ipso iure irritæ sint. Deinde, ut rectores locorum excommunicati ob prædicta onera, remaneant excommunicati etiam, postquam è magistratu abierint. Tertio successores, nisi satisfecerint intra mensem, in eandem excommunicationem incidant. Hæc Canon ille sancit, sed absolutio excommunicationis nec ibi reseruat; in alijs quomodo à Bulla differat, ex dictis constat.

Tertius Canon est in c. i. de immun. Eccl. lib. 6. qui est Alexandri quarti, ubi hæc habetur. Primum, ne ab Ecclesijs, vel ab Ecclesiasticis personis pro rebus, pro possessionibus acquisitis, acquirèdisve quicquam exigatur. Deinde, ne compellant, ut ipsæ Ecclesiasticæ personæ eas possessiones alienent, vel extra manū suam ponant; nulla tamen poena imponitur. Ex quibus omnibus apparet, quomodo differat à Bulla

Bulla. Omitto constitutionem a liam, quæ habetur in c. clericis. de immun. Eccl. eod. lib. 6. nam correctæ est per Clem. i. eod.

Quartus Canon habetur in c. quanquam. de cens. lib. 6. qui est Bonifacii Octaui, ubi hæc decernuntur. Primum, ut vniuersitas interdicta sit, & singularis persona excommunicata, si compulerint Ecclesias, Ecclesiasticasve personas pro suis personis pedagia, guidagiave soluere, vel exactiones alias pro suis rebus, quas negociationis causa non deferunt, præstare. Item, ut absolui nequeant, nisi exacta omnino restituerint, & de delicto satisfecerint. Hic canon interdictum fert, quod non facit Caput hoc. Non reseruat tamen absolutionem, quod facit Bulla; in alijs qua ratione inter se differant, ex dictis constat.

Quintus Canon habetur in Clem. præsentis. de censu. qui est Clementis Quinti, quo iure cauetur, ut Episcopi publicent excommunicatos, & interdictos, per cit. c. quanquam. id est eos, qui exegerunt à personis Ecclesiasticis pedagia, vel guidagia, portoria, vel vectigalia, quousque satisfecerint, quod Bulla hæc non facit. Hi ergo Canones sunt, hæc decreta, quæ Bulla hæc innouat. Sed de hoc Capite satis; iam a-

liud aggrediamur.

De excommunicatione lata contra laicos interponentes se in causis criminalibus contra personas Ecclesiasticas. Cap. XIX.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoscunque magistratus, & Iudices, notarios, & scribas, executores, subexecutores quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, sine speciali, specifica, & expressa huius Sanctæ Sedis Apostolicæ licentia. Etiam si talia committentes fuerint consiliarij, Senatores, Præsidentes, Cancellarij, Vicecancellarij, aut quouis alio nomine nuncupentur.

S V M M A.

1 *Capitales Cause quanam sint.*

H. h. 2 Pro

- 2 *Processare quid sit.*
3 *Bannire quid sit.*

IC excommunicatur laici utrapantes? Ecclesiasticam iurisdictionem in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas; quam rem ut dilucidio rem habeamus, praemittenda sex sunt.

Primum Ecclesiasticas personas privilegium fori hoc habere, ut scilicet apud Iudicem Ecclesiasticum, vel civiliter, vel criminaliter agatur, non autem apud Iudicem secularem, conveniantur, ut habetur in c. inolica, & in c. placuit. r. r. q. r. & in ca. si diligenti, & ibi DD. not. de for. competen.

Secundò hic excommunicari solum eos, qui interponunt se in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, aut tanquam iudices, aut tanquam scriptores, aut tanquam executores, & ob id de Accusatoribus hic non agi, ut habetur in Bulla.

3 Tertiò causas capitales multis modis dici. Primò eas, in quibus pro poena delicto debita, vel mors, vel mutilatio imponitur. Deinde, ubi libertas adimitur, quod contingit damnatis per-

petuò ad metallum, & hodie ad triremes. Tertiò, ubi adimitur Civitas, quod de portatis contingit, & hodie bannitis simpliciter, atque sic dixit Gl. off. cõmuniter recept. in le. transigere in verb. Capitali. C. de transact. id que merito; nã & tribus his modis capitis diminutionem, quis patitur, ut habetur in Instit. de capit. dimin. & in l. fin. ff. eod. Ad dit. las. in cit. l. transigere. num. 6. versicu. Quintum, & ubi infamiae poena ponitur, capitalem causam dici; quæ causæ capitales omnes dicuntur criminales in Bulla, quoniam à crimine descendunt, & propter crimen poenae dicte inuruntur.

Quartò praemittendum est, processare aliquem nil aliud esse, quàm processum facere super aliquem in iudicio; processus incipit à citatione in civilibus, ut dixit Castrensis, quem refert, ac sequitur las. in l. postquam liti. num. 10. versicu. Veritas est. C. de pact. Et processus nil aliud est, quàm actus omnes, qui in iudicio in causa aliqua usque ad sententiam fiunt. Et fit ob id processus, ut facti veritas habeatur, quò deinceps eo diligenter inspecto, quid iuris sit in causa, cognoscatur, & sententia ferri possit. Dicitur autem processus à procedendo; fit enim gradatim procedendo; nam primò

S V M M A.

modò fit citatio; deinceps litis cõtestatio; tertio probationes, & sic deinceps quousque concludatur in causas; unc enim processus absolutus est. An autem sententia de processu sit, tradidit Viu. in sua Sylu. opin. 36. numer. 15. Hic autem agitur de processu criminali, & sic processare est contra aliquem inquirere, & reliqua ad id pertinentia facere.

3 Quintò praemittendū est Bannire nil aliud esse, quàm eicere aliquem ab aliquo loco, Civitate, vel Regno, aut perpetuò, aut ad tempus. Hoc autem duobus modis fit, aliquando simpliciter, quod fit duobus modis, aut cum in aliquo loco quis relegatur, quod dicitur deportatus, aut cum simpliciter relegatur. Aliquando adiecta simul poena, ut quisque possit bannitum huiusmodi impune offendere, & hi hostes Civitatis habentur, & difidati dicuntur, ita colligitur ex dictis Bar. in l. amissione, ubi declarat, quænam amittant banniti. ff. de capit. diminut.

Postremò praemittendū est, ut diximus antea, tria hominum genera hic excommunicari, iudices, scribas, executores, quamobrem & tres regulas conformemus.

Iudex laicus interponens se in causis capitalibus contra Ecclesiasticas personas in excommunicatione incidit: quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

I.

S Tres regulas ponendas de materia antecedenti nobis proposuimus, iam igitur eas ponamus, & prius primam.

In excommunicationem hæc igitur incidunt primò iudices laici vel magistratus, qui interponunt se in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, ut dicitur in Bulla.

Quæ excommunicatio afficit primò, quicunque iudices, ac magistratus sint, cum ob dictiones illas Omnes, & quoscunque. argu. l. Julianus. ff. de leg. 3. & c. solitæ in fine. de maiorit. & obediendum ob versi. illum Etiam si talia committentes fuerint Cõfiliarii, Senatores, Præsidentes, Cancellarii, Vicecancellarii, aut quouis alio nomine nuncupati.

Itè excommunicatio hæc afficit, quæcunque causæ criminales, ac capitales sint, in quibus se interponunt contra personas Ecclesiasticas, ob verba illa Se interponentes in causis capitalibus. seu

seu criminalibus. Vel igitur sit crimen lese maiestatis, vel homicidii, & id generis, in poenam hanc incident iudices laici in illis se interponentes; nam ex quo Bulla simpliciter loquitur, ergo simpliciter intelligi debet. arg. l. de praetio. ff. de publi. in rem act.

Tertio afficit excommunication haec, vel civiliter, vel criminaliter agatur, ob verbum illud, Quomodolibet.

Quarto afficit excommunication haec contra quascunque personas Ecclesiasticas procedant, ob verba illa Contra personas Ecclesiasticas. Siue igitur contra clericos seculares, siue contra religiosos, & regulares procedant, in poenam hanc incident, etiam si nouitii sint, ut dixit Viuald. ibid. num. 122. vel prima tonsura tantum initiati, nam & hi clerici sunt, cap. cum contingat. de ætat. & qualita. modò tamen feruent decreta Trident. Syno. sess. 23. cap. 6. de reformat. atque sic sentit Viuald. in Candelabro. p. 2. in Explanacione Bullæ Cœne Domini. cas. 19. nume. 120. cum sequē. & Diaz. idem sentit in sua Prax. crim. Canon. cap. 62. nu. 9.

Quinto afficit excommunication haec, quocunque modo contra praedictos procedant, scilicet vel processum faciendo, vel

eos banniendo, vel sententias contra illas proferendo, ob verba illa Illas processando, banniendo, seu sententias contra illas proferendo, vel derinendo, vel examinando, ut dixit Nauar. in consi. 32. de sent. excom lib. 5.

Postremo afficit excommunication haec, vel deinceps executio ni non mandentur; tum quod talia facientes excommunicat, simpliciter, & non distinguit Bulla, an executio sequatur nec ne; tum ob alternatiuas illas Seu, & Vel, quæ non requirunt, ut omnia efficiantur. arg. l. si heredi plures. ff. de cond. instit. In omnibus his igitur casibus iudices laici in excommunicationem hanc incident, iam qui poenam hanc euadunt, explicemus.

S V M M A.

Iudex laicus interponens se in causis contra personas Ecclesiasticas quando in excommunicationem non incidat.

II.

S. Qui in excommunicationem incident ob id, quod interponant se in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, vidimus, modò qui poenam hanc euadunt, videamus.

Primum

1 Primum igitur poenam hanc euadunt, qui de speciali specifica, & expressa Apostolicæ sedis licentia in his causis se interponunt, ob verba illa Sine speciali specifica, & expressa huius Sanctæ sedis Apostolicæ licentia; ergo secus si talis licentia adsit; valet enim argumentum à contrario sensu. arg. l. 1. & ibi communiter not. ff. de off. eius. Quare inferiores alii iudices, quicunque sint, & ob id nec legati è latere, nec Patriarchæ licentiam hanc impartiri possunt; idque merito, nam communi iuri derogatur, ut praemissimus in initio, cui iuri Romano Pontifice excepto, omnes subiecti sunt, ut habetur in c. 1. & c. fin. de constit. iunct. c. proposuit. de concess. preb.

Item poenam hanc euadunt, ubi in causis civilibus procedunt; nam Bulla solù loquitur in causis criminalibus; ergo secus in civilibus, limitata enim causa limitatum producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acquir. rer. dom. & l. cum praetor. ff. de iudi. & c. non ne. de praesump. nam et si clericum debitorem fugientem iudex retinendum curet, quo suo praelato eum offerat, in excommunicationem non incidit, ut DD. communiter concludunt in c. cum non ab homine. de iudi. & ut ait Nauar. in Man. capit.

27. num. 82. versi. Decimasexta, & sequitur Viuald. ibid. numer. 123. idem si capiat in delicto fragranti, quo suo iudici etiam existat, nam neque hic in excommunicationem incidit, ita DD. communiter sentiunt in eod. c. cum non ab homine, & Nauar. ibid. nu. 83.

Tertio poenam hanc euadunt, ubi Ecclesiasticam personam esse ignorarunt. arg. c. si vero quis, de sent. excom. & c. apostolicæ. de cler. excom. min.

Quarto poenam hanc euadunt, ubi Ecclesiasticæ personæ huiusmodi priuilegiū hoc fori amississent, ut pote degradatione ipsa re facta, per ipsam enim omnia priuilegia amittuntur, ut habetur in cap. 2. in fine. de poeni. lib. 6. ubi degradationis forma traditur, & in capi. nouimus. de verb. signif. in antiq. quid iudex Ecclesiasticus faciat post degradationem, docetur. Item diffidatione, & sic ubi banniti facti sunt, & impunè occidi possunt; nam nec alias eos, quis offendendo in excommunicationem incidit, ut dixit Syl. in verb. Assassini. num. 3. versi. Tertio quaeritur, ubi Quarto, iunct. traditis ab eod. in verb. Bannum in fine, ubi De bannitione, quæ est diffidatio. Item qui primam tonsuram tantum habet, sed non seruat decreta

creta à Triden. Synod. vt dixim⁹ supra, & ad summam, vbi priuilegium fori amisit, quod multis modis contingit. Iacob. de Graf. lib. 4. decil. cas. conlc. in Expositione Bullæ Cœnæ Domini. nume. 135. cum seq.

Quintò pœnam hanc euadūt iudices Ecclesiastici, qui hæc agunt; nam de laicis solum Bulla loquitur: id quod probatur, quoniam non est censendum Romanum Pontificem voluisse cõmunii iuri derogare per simplicem excommunicationis impositionem. arg. l. si aliquando. C. de in off. testam. Postremò declarant id verba illa Consilarii, Senatores, Præsidentes, Vicecancellarii, Cancellari, qui sepius laici sunt. Sed de hac regula prima satis; iam alteram aggrediamur.

S V M M A.

1. *Scribentes processum, & sententias in causis criminalibus contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt.*
2. *Executores interponentes se in criminalibus causis contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt.*

III.

1. **S** Secunda regula hæc est. † 2
In excõmunicatione hanc

quoque incidunt, qui acta hæc scribunt, & processum, & sententias, ob verba illa Notarios, Scribas; nam, ex quo ipsos notarios, & scribas Bulla excommunicat, accipiendum est ipsos excõmunicare, quatenus interponūt se in causis criminalibus contra personas Ecclesiasticas, ob verba illa se interponentibus in causis capitalibus, & cæt. at scribæ, & notarii, qua tales, interponūt se scribendo, ergo prædicta scribentes, in excõmunicationem hanc incident.

Quæ excommunicatio afficit vel publici scribæ sint, qui vulgò, & à Bulla Notarii dicuntur, vel priuati scribæ, qui scripturarum exempla faciunt, & nostratilingua dicuntur Scriuani.

Item afficit excommunicatio hæc, vel actus tantum aliquos processusve scribant; nã Bulla excõmunicat interponentes se in huiusmodi causis; at qui facit actum aliquem, sine dubitatione se interponit, ergo & in pœnam incidet; cui enim verba legis conueniunt, & dispositio conuenit. arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infest. Excipiuntur tamen casus prædicti in antecedenti regula. Atq; tertiam iam aggrediamur.

In excõmunicationem hæc demum † incidunt executores, & subexecutores, ob verba illa executores,

utores, & subexecutores, quomodolibet le interponentes, ergo milites publici, seu apparitores, qui vulgò nominantur Sbirri, qui interponunt se in huiusmodi causis contra personas Ecclesiasticas aut ipsas capiendo, aut in carcerem coniiciendo, aut quæstionibus subiiciendo, in pœnam hanc incident; sicut etiam carnifex, qui aut ipsas laqueo suspendit, ratione ue alia necat, aut obtruocat, punire.

Excipiuntur tamen casus prædicti in antecedentibus.

Item, vbi essent requisiti à iudice Ecclesiastico, quo ipsi opẽ ferrent. arg. ca. præidentes. de hæret. lib. 6. & ca. at si clerici. de iudi. Sed de hoc capite satis, ad postremum veniamus. Si hoc ad diderimus supra Capit. 15. hac de re generatim actum esse.

De excommunicatione lata contra occupantes Ciuitates, ac loca, necnon iura ad Romanam Ecclesiam pertinentia C. XX.

Item excommunicamus, & Anathematizamus omnes illos, qui per se, seu alios directè, vel indirectè sub quo cunque titulo, vel colore in

uadere, destruere, occupare, detinere præsumperint, in totum, vel in partem Almam Urbem, Regnum Sicilia, Insulas Sardinia, & Corsica, Terras citra Pharrum, Patrimonium Beati Petri in Tuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Vennayfinũ, Sabinensem, Marchia Anconitanæ, Massa Trebaria, Romanodiola, Campania, & Maritimas Prouincias, illarumque Terras, & loca, ac Terras specialis commissionis Arnulforum, Ciuitatesque nostras Bononiam, Cæsenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionẽ, Ciuitatem Castelli, Tudertum, & alias Ciuitates, Terras, & loca, vel iura ad ipsã Romanam Ecclesiam pertinentia, dictæque Romanae Ecclesiae mediatè, vel immediatè subiecta. Necnon supremam iurisdictionem in illis nobis, & eidem Romanæ Ecclesiae compe-

tentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare varijs modis presumunt. Necnon adhærentes, fautores, & defensores eorū, seu illis auxilium, consilium, vel fauorē quomodo libet præstantes.

S V M M A.

- 1 *Loca, quæ habet Romana Ecclesia, quo iure habeat.*
- 2 *Constantinus Imperator Syluestro Pontifici Maximo, ac eius successoribus loca multa concessit.*
- 3 *Inuadere quid sit.*
- 4 *Destruere quid significet. Item &*
- 5 *Occupare, &*
- 6 *Detinere.*
- 7 *Immediatè, mediateve loca subiecta quanam sint.*

CAput hoc postremum in trēs partes diuiditur; quarum secunda incipit ibi, Nec non superiorem iurisdictionem. Tertia ibi, Necnon adhærentes: de quibus singulis agendum est, & prius de prima, in qua excommunicantur, qui præsumunt inuadere, destruere; occupare, detinere Regna, Urbem, & Ciuitates, & loca, iurave ad Romanam Eccle-

siam pertinentia: quam rem ut dilucidiores habeamus, tria præmittenda sunt. Primum, quo iure Romana Ecclesia loca in hoc Capite nominata possideat, & eorum domina sit. Item quid sit Inuadere, Destruere, Occupare, & Detinere, & qua ratione inter se differant. Tertiò, quæ loca Romanæ Ecclesiæ subiecta immediatè, & quæ mediatè dicantur.

I Quoad primum igitur sciendum est prædicta loca, in quibus Ecclesia tam temporalem, quàm spirituales iurisdictionem hêt, ut dixit Rebuff. in Prax. benefic. in Expositione Bullæ Cænæ Domini. art. 12. in verb. Ciuitatesque, & Constantino Imperatore S. Hælenæ filio Romanæ Ecclesiæ habere capisse; nam postquam baptismum suscepit, & à lepra liberatus est, Coronam, Regiamque dignitatem omnem in Vrbe Romana, & in Italia, & in partibus occidentalibus Syluestro Pontifici Maximo, & successoribus suis concessit, ut habetur in c. Constantinus. 1. & 2. d. 96. Vnde, dicitur enim ibi, ut Pontificalis apex non vilescat, sed magis quàm terreni Imperii dignitas gloria, & potètia decoretur, ecce tam Palatium nostrum, quàm Romanam Urbem, & omnes Italiae, siue occidenta-

lium regionum prouincias, loca, ciuitates Beatissimo Pontifici, & vniuersali Papæ Syluestro concedimus, & relinquimus, & ab eo, & à successoribus eius per pragmaticum constitutum, decernimus disponenda. Hæc ibi, ex quibus manifesto constat Romanæ Ecclesiæ tam Urbem, quàm omnes Italiae, siue occidentaliū regionum prouincias, ciuitates, & loca commissa, & data esse à Constantino prædicto; cuius munificentie meminit quoque Sixtus Quintus in Bulla incipien. Laudemus viros gloriosos ibi, Magni tamen Constantini. lata anno 1587. Calen. Decembris. Pontificatus sui anno Tertiò. At in Italia, & in occidentaliū partibus prædicta loca sunt, quæ in Bulla recententur; nam sexdecim regiones continet, & in his Regnum Siciliae. quæ Italiae insula est; quæ ad Romanam Ecclesiam spectare probat Clem. 2. in versu. Ut illud tantum notissimum. Iunct. versu. Rursus, de re iud. & c. 2. versu. Præter hæc regnum Siciliae, quod est speciale Patrimonium Beati Petri. eod. lib. 6. & ibi not. Gemin. De Roma etiam habetur in c. fundamenta. de elect. li. 6. De Sardinia, quod eam habuerit à Constantino dixit quoque Abba. in ca. si diligenti. nu. 1. per eū

Canonem, de præscript. De Patrimonio Beati Petri in Thulcia, & de alijs omnibus locis adiacentibus Romæ, habetur etiam in c. ego Ludouicus. dif. 63. Ego Ludouicus Imperator Romanus Augustus, dicitur enim ibi, statuo, & concedo per hoc pactum confirmationis nostræ tibi Beato Petro Principi Apostolorum, & per te Vicario tuo Domino Paschali Summo Pontifici, & successoribus eius in perpetuum. sicut à prædecessoribus vestris vique nunc in vestra potestate, & ditione tenuistis, & disposuistis, Romanam Ciuitatem cum ducatu suo, & Suburbanis, & vilicatis omnibus, & territoriis eius montanis, & maritimis litoribus, & portibus, seu cunctis Ciuitatibus, Castellis, oppidis, ac Villis in Thulcie partibus. Hæc ibi; ex quibus apparet multa nominari, quæ in hac Bulla habentur. De his quoque egit Felin. in c. si diligenti, in principio, de præscript. Sed de hoc primo satis; ad alterum veniamus.

3 Quoad secundum autem Inuadere nil aliud est, quàm hostili animo aggredi, iuxta illud Virgi. Aeneid. lib. 2. Inuadunt urbem vino, somnoque sepultam. Inuasio autem fit, vel ut locus inuasus destruat, vel spoliatur, vel detineatur, vel occupetur; quæ

Græci in Troianos fecerunt. po-
 4 stea quam Troiam inuaserunt. †
 Destruere verò significat id, quod
 structum est, diruerere, & vastare.
 5 † Occupare verò significat cap-
 6 tum vi illud tenere. † Detinere
 autem significat sponte, postea-
 quam n quis aliquid adeptus est,
 tenere, vbi nec ipse occupauit,
 nec inuasit, sed successione ali-
 qua habuit. Ex his iam patet, qua
 ratione verba hæc inter se diffe-
 rant, & quid significent; iam ter-
 tium agere rediamur.
 7 Quo ad tertium † immediatè
 subiecta Ecclesiæ Romanæ sunt
 loca, in quibus Romana Eccle-
 sia iudicat, & magistrat⁹ ponit,
 cuiusmodi sunt omnes Ciuita-
 tes Romandiolæ, & Ciuitates Pi-
 ceni, vt Ancona, ad quas guber-
 nandas Romanus Pontifex ipse
 met Præsides, Gubernatores,
 Commissarios, & huiusmodi Iudi-
 ces mittit; nullo enim medio in-
 tercedente ipsi Ecclesiæ loca hu-
 iusmodi subiecta sunt. Mediatè
 verò subiecta sunt loca, quæ re-
 guntur, ac gubernantur à locis
 immediatè subiectis, quæ proxi-
 mè diximus, exempli gratia, op-
 pida territorii Ariminensis, vt S.
 Laudium, Mons columbarum,
 Germanum, & Milanum, quæ
 oppida subiecta sunt Ciuitati A-
 rimini, & a se gubernantur. Ci-
 uitas ipsa iudices mittit. Hæc igitur

tur oppida, & loca mediatè Ec-
 clesiæ Romanæ subiecta sunt; nã
 quod subiecta sunt primò ipsi
 Ciuitati Rimini, ob eam rem ei
 Vrbi immediatè subiecta dicun-
 tur; quod verò Ariminum Eccle-
 siæ Romanæ subiectum est, ob
 eam rem & ipsa loca subiecta sunt
 sed nō immediatè, sed mediatè,
 scilicet ob ipsum Ariminum, quod
 si subiectum Romanæ Ecclesiæ
 nō esset, nec ipsa subiecta essent,
 Nec audiendi sunt ii, qui dicunt
 mediatè subiecta esse loca, quæ
 in feudo concessa sunt; nam loca
 illa immediatè sunt subiecta; re-
 tinetur enim dominium directum
 in ipsis, etsi vtile feudatarij ha-
 bent; & hæc notanda sunt, quæ
 non passim inueniuntur. His sic
 præmissis reliquum est, vt rem
 aggrediamur. Sed quoniam ob
 quatuor causas primarias in
 hac prima parte excommunicatio
 fertur, ob eam rem & regu-
 las quatuor ponamus.

S V M M A.

*Inuadentes almam Urbem, locave
 alia Romana Ecclesia in excom-
 municationem incidunt: quæ ex-
 communicatio, quousque pateat,
 declaratur.*

I.

§. Quatuor regulas ponendas
 de materia antecedenti no-
 bis

bis proposuimus, iam igitur eas
 ponamus & prius primam.

In excommunicationem hæc
 igitur incidit primò, qui in uadunt
 almam Urbem, locave alia
 in Bulla nominata, vt habetur in
 prima parte huius capituli. Quæ
 excommunicatio vniuersos affi-
 cit, qui hoc facere præsumunt:
 nam Bulla excommunicat om-
 nes, vt in initio capituli habetur,
 ergo neminem excludit. argu. l.
 Iulianus. ff. de lega. 3. Vel igitur
 Cardinales, Patriarchæ, Eccle-
 siasticæve aliæ personæ id præsu-
 mant, vel Imperatores, Reges in-
 ferioresve laici id conentur, in
 excommunicationem hanc inci-
 dent. Quare qui Arcem Imo-
 læ superioribus annis inuasit, vt
 principi cuidam viro eam trade-
 ret, in excommunicationem hanc
 incidit.

Secundò excommunicatio hæc
 afficit vel per se, vel per alios id
 conentur, ob verba illa Per se, seu
 alios. Per se, vt inuasor ille Arcis
 Imolæ. Per alios, vt qui milites,
 exercitumve mittunt, quo casu
 & mittens, & missi, si inuadant,
 in excommunicationem inci-
 dent.

Tertiò excommunicatio hæc
 afficit, vel directè, vel indirectè
 prædicta loca occupent, ob ver-
 ba illa Directè, vel indirectè Di-
 rectè tundo ipsi, vel mittendo

milites, qui ipsa occupent. Indi-
 rectè suadendo, & subornando
 homines locorum; vt se illi de-
 dant ab Ecclesia deficientes.

Quartò afficit excommunica-
 tio hæc, quocunque titulo, vel
 colore inuadere præsumant, ob
 verba illa, Sub quocunque titu-
 lo, vel colore. Vel igitur afferant
 à locis illis iniuriam, damnave,
 ipsis illata, vel ius in his se habe-
 re, aut vi donationis, aut præscri-
 ptionis, aut iure belli, in excom-
 municationem hanc incident,
 nã ex quo in possessione Eccle-
 sia est, non licet ipsis ius sibi di-
 cere. argu. tot. titu. C. ne quis
 in prop. caus.

Quintò afficit excommunica-
 tio hæc, quemcunque locum ex-
 dictis, vel in totum, vel in partem
 occupent, ob verba illa In totum,
 vel in partem; etenim valet ar-
 gumentum de toto ad partem,
 & è contrario. argu. l. quæ de
 tota. ff. de rei vendi. & §. fulloni
 in Instit. de obligat. quæ ex de-
 lict. nasc.

Postremò excommunicatio
 hæc afficit, vel occupet loca sub-
 iecta immediatè, vel mediatè Ro-
 manæ Ecclesiæ, ob verba illa Me-
 diatè, vel immediatè subiecta;
 hæc autem loca quænam sint in
 præmissis declarauimus. Hi om-
 nes ergo in excommunicationem
 hanc incidunt: quam tamē
 etiam

etiam nonnulli euadunt.

Nam primò, qui loca Eccle-
siae in feudum habent, vt hodie
Siciliam Philippus Hispaniarū
Rex, & Montem Scutulū, pa-
triam meam Fabricius Bagnus
Marchio, si dicta loca, quæ in
feudum habent, ab ipsis deficiāt
quibus in feudum data sunt, iu-
re bellum in ea mouēt, inuadūt,
& capiunt, & detinent. Nec repu-
gnant verba illa, Sub quocunq;
titulo, vel colore; quandoquidē
intelliguntur de titulo, & colo-
re iniusto, non autem iusto; non
enim Ecclesia iniustitiā fouet,
quæ aliis vt iustitia fiat, opera-
tur. argum. c. 2. de re iud. lib. 6. &
facit le. meminerint. C. vnde vi.

Secundò in poenam hanc nō
incidunt, qui occupant aliquid,
quod sit alicuius priuati eorū
locorum, vt pote ædes, fundum,
& id generis; nam Bulla eos ex-
communicat, qui iurisdictionem
publicam, & ius publicum vsur-
pant, non autem qui priuatum.
Quare fures, & latrones, q̄ huic,
vel illi aliquid subripiunt, in pœ-
nam hanc non incidunt. Non ē
Marcus Saria, qui oppida ingre-
diebatur Ecclesiae, vt inde victū
sibi, suisque pararet; nam non id
faciebat, vt dominus huiusmo-
di locorum fieret. Sed de hac re-
gula satis, ad alterā veniamus.

S V M M A.

- 1 *Destruentes loca Romana Ecclesia in excommunicationem incidunt.*
- Item &
- 2 *Occupantes, &*
- 3 *Detinentes.*
- 4 *Inuadens, occupans, & destruens loca Ecclesia Romana an in unā pluresve excommunicationes incidat.*

II.

Secunda regula hæc est, †
In excommunicationē hanc
etiam incidunt, qui prædicta lo-
ca Romanæ Ecclesiae destruunt,
ob verbum illud Destruere. Qua-
re si quis Ciuitatem obsederit,
& aut bombardis, aliisque belli-
cis instrumētis eam vastauerit,
vel captam direptioni, incendio
ve dederit, in excommunicationem
hanc incidet.

Quæ excōmunicatio, vt supe-
rior declaratur. Non igitur in
poenam hanc incidet, qui priua-
to odio ædes alicuius incēderit,
aut destruxerit. Sed iam ad ter-
tiam regulam veniamus.

In excommunicationem hæc
etiam incidunt, † qui prædicta lo-
ca occupāt, ob verbum illud oc-
cupare. Quæ excommunicatio,

vt

vt superiores, declaratur, & ob
id nihil addentes, ad postremā
transeamus.

In excommunicationem hæc
demum incidunt, † qui prædicta
loca habentes detinere illa præ-
sumunt, ob verba illa Detinere
præsumperint. Si ergo quis hu-
iusmodi loca occupauit, & filius
id non ignorans, post patris obi-
tum ea retinet, in excommuni-
cationem hanc incidet, esto ipse
non inuaserit, atque occupaue-
rit: hoc enim propriè significat
detinere in hoc casu, vt præmissi
mus: hæredes igitur Principum
virorū in hoc cauti sint. Et hæc
excommunicatio, vt superiores,
quoque declaratur.

Verum quid, † si quis loca hu-
iusmodi inuadat, occupet, & de-
struat (quod fecerunt Borbonii
exercitus, ac milites ad Urbem,
quam inuaserunt, multis in par-
tibus destruxerūt, & per aliquot
dies occupatam tenuerūt) an in
excommunicationes plures, v-
t namve incidet? Ego censeo in
plures excōmunicationes inci-
dere. Primò, quia ex his actioni-
bus vna sub alia non est, sed æq̄
principales, ergo singulæ per se
operantur. argu. eorum, quæ di-
xit Bart. in l. i. ff. de iis, quæ not.
infami. Præterea, quoniam pro
singulis excōmunicatio lata est
vt habetur in Bulla, & si contra-

rium diceremus, à verbis eius di-
scederemus, quod non est faciē-
dum. arg. l. non aliter. ff. deleg.
3. Postremò, si non pro singulis
in excommunicationem quis in-
cideret, pro qua? Concludo igitur
in plures excōmunicationes
hunc incidere, & facit l. si feru?
feruum ff. ad leg. aquil. Sed iam
ad alteram partem Capitis de-
scendamus.

Verf. Nec non supremam iu-
risdictionem in illis nobis,
& eidem Romanæ Eccle-
siae competentem de facto
vsurpare, perturbare, retine-
re, vexare varijs modis præ-
sumunt.

S V M M A.

- 1 *Iurisdictio suprema quanam sit.*
- 2 *Nobis, & Romanæ Ecclesia, id est verba hæc quid significant.*
- 3 *Vsurpare quid significet. Item*
- 4 *Perturbare,*
- 5 *Retinere, &*
- 6 *Vexare.*
- 7 *Vsurpantes supremam iurisdictionem, quam habet Romanus Pontifex in terris Ecclesia, in excommunicationem incidunt, sicut etiam Perturbantes, & Retinentes, nec non vexantes.*

IN hac secunda parte huius Capituli excōmunicantur, qui pręsumunt vsurpare, perturbare, retinere, & vexare supremam iurisdictionē in prædictis locis competentē Romano Pontifici, & Romanę Ecclesię: quam excommunicationem, vt dilucidiorē habeamus, præmittenda tria sunt. Primum, Suprema iurisdicō quę nam sit. Deinde, verba illa Nobis, & eidem Romanę Ecclesię, quid significant. Postremò, verba illa vsurpare, Perturbare, Retinere, & Vexare, quid significant.

1 Quoad primum igitur † Suprema iurisdicō merum imperium significat, vt habetur in le. imperium. ff. de iurisd. omn. iud. iunct. Gloss. in c. quod translatiōem. in verb. Reservata. de offi. deleg. Hic autem accipio pro dominio directo, & etiam utili, quod habet Ecclesia in huiusmodi locis, & iurisdictione.

2 Quoad secundum † verba illa Nobis, & Romanę Ecclesię sic accipienda censeo, Nobis id est Romano Pontifici mediatē iurisdictionem competentē. Romanę Ecclesię immediatē; nam iura eorum locorum inhærent, primò ipsi Romanę Ecclesię, deinceps Romano Pontifici, tanquā

Vicario, & eius sponso. Et pro hac sententiā facit c. si diligenti. de præscrip. ibi. Tibi non licuit pro te, vel Ecclesia tua, & in Clement. 2. in versi. Rursus non est silentio relinquendum, quod ipse Rex noster; & Ecclesię Romanę ratione regni prædicti notariē subditus: ex quibus patet ea, quę sunt Ecclesię alicuius, dici esse & Ecclesię, & eius prælati, ob administrationem, & medietatē. Vel dici potest illud Nobis, scilicet viuis, illud Romanę Ecclesię post mortem, quamuis prior interpretatio magis mihi arrideat, præsertim quod & hęc secum continet. Et quę dixim⁹ de huiusmodi verbis Nobis, & Romanę Ecclesię, idem sentimus, vbi dicitur nos, & Sedes Apostolica: & de hoc itidē satis.

3 Quoad tertium † Vsurpare, vt alibi diximus, est contra ius, quasi tamen ius habeat, rem aliam quam sibi sumere. † Perturbare vero significat eum, qui in possessione est, molestia afficere, vt ipse rem habeat, & possidentem expellat, vnde interdictum etiā datur. † Retinere autem significat eum, qui est in possessione, vt diximus antea. † Vexare demum significat molestia afficere, esto possessionem non adimat. His præmissis, iam rem aggrediamur: & quoniam ob quatuor causas excom-

7 communicatio hic fertur, ob eā rem quatuor regulas ponamus. In excommunicationem hęc igitur incidunt, † qui vsurpāt supremam iurisdictionem, quam habet Romanus Pontifex, & Ecclesia Romana in prædictis locis, vt habetur in versi. proposito.

Quę excommunicatio, vt superiores, declaratur. Qui ergo nullum ius in illis locis habet, si quid iuris sibi vsurpet, in pœnā hanc incidet. Item, si vtile dominium tantum habeat, vt directū etiam vsurpet tantundem; exempli gratia nolens agnoscere pro domina Ecclesia, nec Romanum Pontificem, & ob id Canonem, & id quod debet, non soluit.

Excipitur tamen, vbi de iure id faceret, nam Bulla excommunicat vsurpantes de facto, vt in ipsa habetur; ergo secus si de iure. arg. c. non ne. de præsump. & l. cum prætor. ff. de iud. Quare 2 Principes, qui in prædictis locis 2 supremam iurisdictionem legitime concessam habent, in excōmunicationem hanc non incidunt. Sed de hac regula satis, ad aliam veniamus.

In hęc excommunicationem quoque incidunt, qui eādem iurisdictionem perturbant. Quę excommunicatio, vt superior,

declaratur. Quare qui ius dicere, tributa que exigere Ecclesię debita conatur, in pœnā hęc incidet.

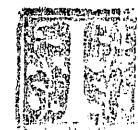
In excommunicationem eandem incidunt, qui quasi in possessione existentes eam retinere præsumunt, ob verbum illud Retinere. Quę excommunicatio, vt superiores, etiam declaratur. Excipitur tamen vbi de iure ipsam retinerent.

Hęc eadem sentimus de Vexante, ob verbum illud vexare. Sed iam tertiam partem aggrediamur.

Vers. Necnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodo libet præstantes.

S V M M A.

2 Adhærentes quinam sint.
2 Adhærentes ijs, qui Apostolicā Sedem in prædictis offendunt, in excommunicationem incidunt: quę excōicatio etiā declaratur.

IN hac parte excommunicantur adhærentes, fautores, & defensori prædictorum. Sed quoniam qui sint fautores,

tores, & defensores, & qui dicantur auxilium, consilium, vel fauorem prestare, multis in locis diximus, ob eam rem horum explanatione omissa, quinam adhaerentes dicantur, explicemus.

1 Adhaerentes igitur sunt ii, qui nulla pacto intercedere, sed mera voluntate alicuius factionem sequuntur, & differunt a confederatis, & sociis; nam hi factiones ineunt, & societatem, ut habetur lib. 1. Machabeorum. cap. 8. Hoc praemisso regulam ponamus.

2 In excommunicationem hanc tandem incidunt adhaerentes, qui praedicta contra Romanam

Ecclesiam praesumunt, scilicet prestando eis auxilium, consilium, vel fauorem, ut dicitur in versu. Qui ergo suadet, incitat, hortatur ad praedicta quempiam contra Ecclesiam. Qui pecuniam, arma, milites, equos, comeatus, & alia subministrat, in poenam hanc incidit. Quae excommunicatio, ut superiores, declaratur. Excipitur tamen, ubi nihil praedictorum secutum est ex eorum consilio, auxilio, vel fauore. Haec sunt, quae de secunda huius operis parte, Dei benignitate, habuimus; iam postremam aggrediamur.

PARS TERTIA

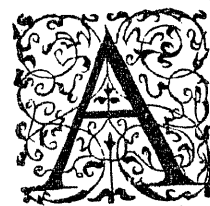
De duratione huius Bullae Cap. I.

Volentes praesentes nostros processus, ac omnia, & quaecumque his litteris contenta quousque; alij huiusmodi processus a nobis, aut a Rom. Pontifice pro tempore existenti fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omnino fortiri.

S V M M A.

1 Excommunicationes interdicta, ac reliqua contenta in hac Bulla etiam post mortem Rom. Pontificis obligant, ac durant: quare regula, quousque pateat, declaratur.

2 Bulla haec durat, esto qui illam tulit moriatur, vel E Pontificatu se abdicauerit, vel Ob heresim depositus sit, vel Esto alia facta sit, sed non promulgata.

Aboluim⁹ Dei benig-
nitate duas
huius Bullae
partes: reliqua
est: ut tertia ac
postremam ag-
grediamur. Et quonia octo par-
tes continet, ob eam rem, ut ap-
tior, faciliorque ipsarum cog-
nitio habeatur, in octo capita ip-
sam diuidemus; in quorum pri-
mo de duratione huius Bullae,
in reliquis de aliis agemus.

2 Quoad primum igitur, ne ab

institutio nostro discedamus re-
gulam ponamus.

Excommunicationes igitur, interdicta, ac reliqua contenta in hac Bulla durant, & obligant non solum viuente Clemete octa-
uo Pont. Max. qui illam tulit, ve-
rum etiam & post mortem eius,
ut habetur in verbis Bullae; nam
ex quo vult hos processus dura-
re, quousque aut a se, aut a Ro-
ma. Pontifice pro tempore exi-
stente alii fiant, & publicentur;
ergo vult etiam post obitum
suum durare; nam alius Ponti-
fex esse non potest, qui proces-
sus hos faciat, dum ipse viuit; con-
sequitur ergo, ex quo vult, ut du-
rent, quousque alius Pontifex pro-
cessus alios faciat, aut publicet,
& ipso mortuo ipsos durare vel-
le; qui enim vult consequens, &
antecedens velle intelligitur. ar-
gu. §. idemque iuris. Instit. quib.
ex caus. manumitt. non lic.

2 Haec autem regula, ut Bulla
haec etiam post mortem duret, lo-

Kkk cum

cum habet, esto ciuilitur moria
tur, quod Deus Opt. Max. auer-
tat, vt pote ab hostibus captus;
non mors naturalis, aut Ciuilis
in hoc similes sunt. arg. ca. si E-
pif. opus. de supplen. neg. præla-
to. lib. 6. etenim nec tunc Sedes
vacat; nam nec S. Petro in carce-
rem incluso alius in eius locum
suffectus est, sed oratio sine in-
termissione fiebat ab Ecclesia
ad Deum pro eo, vt habetur in a-
ctis Apostolorum. cap. 12.

Item regula hæc locum hêt, si
è Pontificatu se abdicasset, id est
renunciasset; id enim potest, vt
dicitur in cap. 1. de renuncia. li.
6. & facit citat. ca. si Episcopus.
iunct. Gloss. Mortem. de supplé.
neg. prælaro.

Tertio durat Bulla, esto ob he-
refim depositus sit. arg. cit. cap. si
Episcopus. iunct. Gloss. Mortem.
Et ad summam, quacunque ra-
tione vacet Sedes Apostolica,
durat hæc Bulla.

Quarto durat etiam, esto alia
facta sit, sed non promulgata;
nam ante promulgationem nõ
obligat. argu. auth. vt fact. nou.
const. & §. leges instituntur. dif. 1
4. idque merito, iniquum enim
videretur quem incium legis
ea obligari.

Postremò durat Bulla hæc e-
tiam, postquam nouus Pontifex
creatus est, & aliam non fecit;

nam vult auctor huius Bullæ;
eiusque durare, quousque vel
ipse, vel alius, & sic successor, p-
cessus alios facit, vel publicat,
vt habetur in capite proposito.
Imò, etsi primus successor id nõ
fecerit, vel secundus, vel tertius,
& ad summam nemo alius, sem-
per hæc duraret, ob verba illa.
Aut Romano Pontifice pro tẽ-
pore existẽte. Quousque igitur
Bulla hæc durabit, quicunque ip-
sam offendit, in prædictas pœ-
nas incidet: Sed iam casus, in quibus
Bulla hæc tollitur, explicemus,
id quod in sequẽt. præstabi-
mus.

S V M M A.

*1 Bulla hæc quot modis extinguatur.
2 Excommunicati per hanc Bullam,
nisi absoluantur, semper sunt ex-
communicati.*

I.

S Proposui nobis expli-
candum, in quibus casibus
Bulla hæc tollatur; iam ergo rẽ
aggrediamur.

Primum igitur Bulla hæc tol-
litur, vbi auctor eius aliam pro-
mulgavit vt dicitur in verbis.
Non enim fat est, vt fiat, sed ne-
cesse etiam est, vt promulgetur,
vt proxime dixi. Nec repugnãt
verba illa fiant, aut publicentur,
quasi

quasi fat sit, ob alternatiuam il-
lam Aut. que vnum tantum ad-
impleri requirit, arg. l. si hæredi
plures. ff. de cond. instit. proces-
sus huiusmodi alios aut fieri, aut
publicari, quo Bulla hæc tolla-
tur; nam ea verba in hanc senten-
tiam accipiuntur; fiant, scilicet
denuo ab ipso met Pontifice, Pu-
blicentur, scilicet ab alio facti,
quasi dicat vel Pontifex Roma-
nus nouos processus ipsemet fa-
ciat, vel factos ab alio promul-
get, exempli gratia a Pio quin-
to factos, nihil interest, sic enim
& Imperator hac loquendi for-
ma vsus est in proemio Institut.
dum inquit. Omnes vero populi
legibus tam à nobis promulga-
tis, quam compositis reguntur.
Hæc ibi Imperator, ex quibus ap-
paret illud compositis pro fa-
ctis intelligi, vt Gloss. ibi decla-
rat, & tamen leges non obligãt,
nec ipsis populi reguntur, ante-
quam promulgentur, aut publi-
centur. arg. cit. auth. vt fact. nou.
const. & §. leges instituntur.
dist. 4. Nec repugnat dictio illa
Aut; nam quod verba secundum
subiectam materiam accipiun-
tur. arg. l. si vno. ff. locat. & l. ple-
num. §. equitii. ff. de vsu & habi.
dictio illa alternatiua vel, pro
coniuncta accipitur, quod ali-
quando potest, vbi materia id
suadet, vt habetur in l. cum qui-

dam. C. de ver. sign. & l. sepe. ff.
de verb. sign. vel verbo illi fiat,
intelligetur adiuncta publica-
tione. Alterius igitur Bullæ pro
mulgatione hæc ipso iure tolle-
tur.

Secundo loco tollitur Bulla
hæc, vbi auctor ipse eam abro-
gavit; esto aliam non tulit, id-
que iure merito, eius enim est
tollere, cuius est ponere, vt tra-
didit Gloss. magistr. in c. cum in
ferior. de maior. & obediẽt. idẽ
dicimus, si successor eam abro-
get; nam prædecessor legem suc-
cessori dicere non potest, à qua
discedere successor neqat; par
enim in parem imperium, ac iur-
isdictionem non habet, vt habe-
tur in cap. innotuit. vers. Quam-
uis de elect. & in l. ille. à quo. §.
temporarium. ff. ad Trebell.

Postremo extinguatur, & tol-
litur Bulla morte, vbi non cauis-
set, vt post mortem duraret; nã
ex quo nõ lex, sed sententia est,
vt probauimus in prima parte
huius operis, generales senten-
tiæ eas ferentis morte tolluntur
sicut etiam singulares. arg. l. fin.
ff. de pœn. & l. i. C. de furt. & vt
nos in nostro tractatu probaui-
mus. Quam rem animaduerten-
tes Romani Põtifices clausulam
hanc durationis addere cœpe-
runt; vt Pius V. Gregorius XI I I.
Sixtus V. & nouissime Clemens

² VI I I. † Quod autem diximus, nisi clausula illa addita esset, Bullam non operaturam, in eā sententiam accipiendum est, quoad futurum; ut scilicet, qui eam offenderent, in eius poenam non inciderent; non autem quo ad eos, qui iam in ipsius poenam inciderunt; quousque enim absoluantur, hi semper censuris eius constricti erunt, ut probauimus in tractatu nostro de censuris. Nisi sic abrogaretur a Rom. Pont. ut pro infecta eam haberi velit, tunc enim ipso iure absoluti essent, id quod etiam absoluimus in tractatu eodem: sed de duratione huius Bullae satis; ad alia transeamus.

De eo, qui absoluere ab his censuris potest. Cap. II.

Ceterum à praedictis sententijs nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiae mandatis, & satisfaciendo cautione praestita absolui possit. Etiam praetextu, quarumvis facultatum, & indultorum quibuscunque perso-

nis Ecclesiasticis secularibus, & quorumvis Ordinū, etiam Mendicantium, ac Militiarum regularibus, etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate praeditis, ipsisque Ordinibus, & eorum Monasterijs, Conuētibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis pijs, nec non laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia munda na excellentia fulgentibus, per nos, & dictam Sedem, ac cuiusvis Concilij decreta verbo, litteris, aut alia quacunque scriptura in genere, & in specie concessorum, & inuouatorum, ac concedendorum, & inuouandorum. Nisi in eis etiam casus praesentibus litteris expressi comprehendantur.

S V M M A.

¹ Censurae aut ab homine, aut à Iure fruntur.

Ab-

- ² Absoluere à censuris à Iure latis Episcopus potest.
- ³ Absoluere à censuris ab homine latis potest, qui eas tulit.
- ⁴ Absoluere à censuris ab homine generaliter latis Episcopus et potest. ¹
- ⁵ Absoluere à censuris Bulla Cæna Domini non potest.
Vicarius Papa.
Legatus à latere.
Patriarcha.
Archiepiscopus.
Episcopus.
His inferior.
Collegium Cardinalium.
Concilium generale.
- ⁶ Absoluere potest à censuris Bulla Cæna Domini Rom. Pontifex, qui eas tulit, nec non eius successor. ²
- ⁷ Absoluere non potest à censuris Bulla Cæna Domini Rom. Pontifex, qui se Pontificatu abdicauit, vel rationis usum amisit.

CAPVT hoc quò eius cognitionem lucidiorē habeamus, in quinque partes diuidimus: quarum secūda incipit ibi. Nisi in mortis articulo. Tertia ibi. Nec etiam tunc. Quarta ibi, etiam praetextu: Quinta ibi. Nisi in eis etiam; de quibus sigillatim agendum est, & prius de prima. In hac igitur parte duo dicta habentur; quorum primum est, Nullū, seu nemine inferiore iplo Rom. Pon. absoluere posse.

Alterum est, solum Roma. Pontificem eisdem irretitum censuris per hanc Bullam absoluere posse: quæ duo dicta; ut lucidiora habeamus.

Præmitto primum sententias, aut ab homine, aut à iure ferri, ut inquit Innoc. in ca. 1. & ibi quoque Mar. Soci. Sen. nu. 9. de sentent. excom. & Host. in Sum. eod. nu. 2. & Abb. in Rubr. eo. & communiter DD. ut id diximus in Tractatu nostro de censuris. cap. 2. §. 1. Tab. 1. Censuras autem per hanc Bullam latas esse ab homine, ut probauimus in prima parte huius operis.

Secundo præmitto sententias a censuris à iure latis absoluere Episcopos posse, nisi legislator abolutionem sibi reseruauerit, ut habetur in ca. nuper, & ibi DD. de sentent. excom. & Mar. Soc. Sen. in c. officii, ubi materiam hanc tractauit. num. 1. 1. Verf. Quo ad primum tolle hanc regulam. de sentent. excom. & Couar. in capi. al. ma. p. 1. §. 12. nu. 4. verf. Absolutio vero de excommunicatione lata, & nos abunde in ead. Tab. Cap. 10. A censuris vero ab homine latis absoluere eum tantum posse, qui illas tulit. argu. ca. pastoralis. §. praeterea. de off. ordi. & ut dixit Gloss. in Clem. 1. in verb. a canone. de priuileg. & Couar. eod. §. 12. nu. 2. versicu.

Quis

Quis autem possit absolvere, & nos in ead. Tab. i. capi. 4. vbi vberissime materiam hanc declarauimus.

4 Præmitto demum à censuris per sententias generales ab homine latis Episcopos etiam absolvere posse, vt dixit Imol. in c. graue. col. 4. de præbend. quem sequitur Gundis. de Villadiego in tractatu suo de legato, q. 13. Versi. Aut sumus in secundo membro, & nonnulli alii, quos refert, ac sequitur Nauar. in Man. capi. 27. nu. 44. & Couar. in eod. §. vbi & ipse alios refert. nu. 4. versic. est hæc regula. Hoc tamen locum habet, vbi tam legislator absolutionem sibi non reseruauit, quã is, qui per sententias generales censuras tulit, vt habetur in cit. c. nuper, & allegati DD. inquit. His sic præmissis, ex quo dicta sunt duo in hac prima parte, duas quoque regulas ponamus, quarum prima hæc est.

5 Nullus Ro. Pontifex inferior absolvere potest excommunicatos, & irretitos censuris huius Bullæ, vt habetur in initio huius Capituli; idque merito, nam Ro. Pontifex absolutionem sibi solum reseruauit, vt habetur in ipsa Bulla, ergo nemo alius ab ipso absolvere poterit. arg. cita. c. nuper. de sentent. excom. & eorum, quæ præmissimus. Hæc aut

regula locum habet, vel sit Vicarius Papæ, vel Legati à latere, vel Patriarchæ, vel Archiepiscopi, vel Episcopi, & multo min^o inferiores; nam ex quo nullum absolvere vult præter Rom. Pontificem, ergo neminem excipit. arg. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & l. cum prætor. ff. de iud. & ca. nonne de præsumpt.

Item absolvere ab his censuris non potest nec Collegium Cardinalium, ob eandem rationem, nam ex quo præter Roma. Pontificem nullus absolvere potest, Collegium non est Ro. Pontifex, ergo nec absolvere potest; cui enim verba legis non conueniunt, nec dispositio conuenit, arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infec. etenim & hoc prohibere ipsi Collegio Rom. Pontifex potest, vt habetur in c. vnic. in versic. excommunicationis sententia, de schis. lib. 6.

Postremò nec Concilium generale; nam nec ipsum Ro. Pontifex est, sed eius auctoritate congregatur, et ipsi præest, vt supra vidimus; ergo ex quo est inferius ipso Rom. Pontifice, nec ipsum absolvere potest, nisi ab ipso facultatem hanc habeat; Idque multo magis hodie ob decretum de mandato Sanctissimi D. N. D. Clementis Papæ, Octaui in lucem nouissime editum;

cuius

cuius cognitio, quòd ad materiam absolutionis cum censuram huius Bullæ, tum casuum,

quos Ordinarii sibi reseruant, pertinet, ob eam rem inferendum, huc curauimus, & est hoc.

Decretum

Ne regulares cuiuscunque Ordinis absoluant à casibus in Bulla Cœnæ Domini Sedi Apostolicæ reseruatis, vel ab ijs, quos ordinarij locorum sibi reseruant.

SACRA Congregatio S. R. E. Cardinalium negociis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium preposita, iustis, & grauibus causis id exigentibus, ac de Sanctissimi D. N. Clementis Papæ Octaui speciali mandato, viuæ vocis oraculo desuper habito, Sacerdotibus omnibus tam secularibus, quam regularibus per vniuersam Italiam extra Urbem degentibus; ad confessiones audiendas probatis, quorumuis Ordinum etiam Mendicantium, Militiarum, aut Congregationum Societatis Iesu, & generaliter quarumcunque aliarum, quouis nomine nuncupentur, iubet, & præcipit, ne quis eorum sub prætextu priuilegiorum, indultorum, aut facultatum generaliter, vel specificè, scripto, aut viuæ vocis oraculo, vel per communicationem à Sede Apostolica, vel eius auctoritate, eorum Ordinibus, Congregationibus, Collegiis, vel societatibus, aut Archiconfraternitatibus secularium, aut singularibus personis, seu alias quomodocunque sub quibusuis tenoribus, formis, & clausulis etiam derogatoriis derogatoriis, ad cuiusuis, etiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum instantiam concessarum, seu confirmatarum, alicui cuiusuis status, gradus, & conditionis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quam secularis, etiam Regiæ, vel Imperialis, ab vilo ex casibus clare, vel dubiè in Bulla in die Cœnæ Domini legi solita contentis, vel alias quomodocunque Sedi Apostolicæ reseruatis, aut in futurum per Sanctitatem suam, eiusve successores pro tempore, in eadem Bulla; vel aliter reseruandis, nec etiam à casibus, quos ordinarij locorum hæctenus reseruarunt, vel in posterum sibi reseruabunt, nullo

casu etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, secum noua & speciali Sanctitatis suae, aut successorum suorum, vel Ordinariorum, quoad casus ab ipsis tantum reseruat, respectiue, impetrata in scriptis licentia, ordinariis locorum exhibenda, absolutionis beneficium de caetero impendere audeat, vel praesumat, sed cum opus fuerit poenitentes ad superiores, legitimosque Iudices suos accedere consulant: sub poena contrafacientibus tam regularibus, quam secularibus, excommunicationis, priuationis officiorum, & dignitatum, aut beneficiorum, inhabilitatis item audiendi confessiones, & ad quaecunque officia, praelaturas, & beneficia in posterum obtinenda, ipso facto, absque vlla alia declaratione, incurrenda; Super quibus a nemine, nisi a Romano Pontifice habitatio, dispensatio, aut absolutio, praeterquam in mortis articulo, possit impartiri, Sanctitas enim sua (quatenus opus sit facultates, & concessiones ipsas in hac parte uti cassas, & irritas haberi de caetero voluit, & vult, non obstantibus quibuscunque.

Præterea nouerint poenitentes absolutionem, si quam obtinebunt contra huiusmodi prohibitionem, esse nullam, nulliusque roboris, & momenti.

Et ne locorum ordinarii, quibus ius hoc reseruandorum casuum competit, plurium, quam opus sit, reseruatione, subditis, aut Confessariis in animarum salute procuranda cooperatoribus sint onerosi, monentur omnes, ut paucos, eosque tantum, quos ad christianam disciplinam retinendam, animarumque sibi creditarum salutem pro cuiusvis Diocesis statu, & qualitate necessario reseruandos esse iudicauerint, reseruent. In quorum fidem &c. Dat. Romae die nona mensis Ianuarii Anni M D C I. † *Hoc est Decretum.*

Sed de hac regula satis; ad alteram veniamus.

6 Absoluere igitur ab his censuris potest Roma. Pontifex, ex quo ipse eas tulit, & earum absolutionem sibi reseruauit, ut habetur in initio huius Capituli, & ob ea, quae praemisimus.

Item absoluere Rom. Pontifex potest etiam, qui eas non tu-

lit, sed successor eius est; nam qui in alicuius locum succedit, eius potestatem accipit, ut id nos in hac materia probauimus in tractatu nostro de Censuris, in Tab. 1. cap. 4. §. 1.

7 Excipitur tamen ubi abdicasset se a Pontificatu; id enim potest, ut habetur in ca. 1. de renunc. lib. 6. nam tunc Pontifex esse

esse definit. arg. cap. 1. & 2. de ordinat. ab iis, qui Episcop. renū.

Postremo excipitur, ubi ratio nis usum non haberet, ut pote quia in furorem, & in amentiam incidisset, nam quod tunc non intelligit quod agit, ob eam rem absoluere non potest. At quid tunc fiet? dabitur curator a Collegio Cardinalium, qui absolute, & reliqua aget.

Verf. Nisi in mortis articulo constitutus.

S V M M A.

1 *Articulus mortis quisnam dicatur.*

EX hac parte colligitur excommunicatum, ac censuris obligatum per hanc Bullam in articulo mortis ab alio, quam a Rom. Pontifice absolui posse, idque semper uatur, ut habetur in Decreto praemisso; quam rem, ut absolutam habeamus, haec explicanda sunt. Primum, quid articulus mortis sit, & quando in articulo mortis quis constitutus dicatur, quo ab alio absolui possit. Deinde, an si Rom. Pontifex id non dixisset, in eo articulo constitutus ab alio, quam a Roma. Pontifice ab-

solui posset. Tertio, quinam sint, qui tunc absoluere possint. Quarto, an laici. Quinto, quid si impediatur ratione alia, quod minus Rom. Pontificem adest, quid tunc faciendum. Postremo, quid si absoluentis a censuris, & a peccatis sit, & ob temporis angustiam absolui is nequeat, quid tunc agendum. His enim praemis, absolutam partem hanc habebimus.

Quoad primam quaestionem igitur articulus mortis is dicitur, ubi quis moritur, aut probabiliter moriturus existimatur. arg. l. 3. cum seq. ff. de dona. cau. mort. atque ita sentiunt DD. Bal. in c. pastoralis. num. 4. & Abbanu. 3. de off. ordin. & Bart. in l. 1. quem sequitur ibi Ias. num. 28. C. de sacrosanct. Eccles. & Nauar. in Man. cap. 2. num. 9. & ca. 26. num. 31. Quare si quis in mari sit, tempestateque graui orta naufragium probabiliter imminet, huc in articulo mortis constitutum dicimus. Idem sentimus de eo, qui praelium ingressurus sit. Idem concludimus de iis, qui a carnifice necandi sunt, & qui se castrandos tribuunt, sicut etiam de muliere partui proxima, ubi difficiliter parere solet, ubi primo parit; hi omnes ergo, & horum similes, vel in mortis articulo sunt, vel mortis articulus

faltem imminet, quod fat est, vt probatur per ca. eos. de sentent. excom. vers. propter imminētis mortis periculum, atque sic asseruit Rebuff. in Prax. benefic. in exposit. Bullæ Coenę Domini. artic. 13. vers. Mortis. in verb. Articulo; nam ibi ait in articulo mortis eum esse in re nostra non solum, vbi ob morbum in tali statu est, verum etiam vbi mortis periculum est, aut ab hoste, aut à prædonibus, aut ob nauigationem, aut ob iter periculosum, aut ob senectutem, & ob huiusmodi alia pericula, vt pote vel est damnatus ad mortem. Quãuis Sot. contrarium senserit q. 18. q. 4. art. 4. vers. Quæris autē quis dicatur. lib. 4. vbi aliud esse periculum mortis, aliud articulum mortis sensit, cuius sententiam improbauit, ac re. de Naua. cap. 27. num. 172. vers. cæterum faceffat. & hoc ob cit. ca. eos. Et sententia hæc, vt idem sint, quò ad effectum hunc absolutionis articulus mortis, & periculum mortis, communis est, vt testat Couar. in cap. Alma. pa. 1. §. 11. num. 8. vers. Tertia. de sent. excom. lib. 6. quamuis ipse opinio nem hanc non admittat, nisi graue, & morti proximum periculum sit. Hic ergo articulus mortis dicitur quo ad rem nostram. Et quoniam diutius durare po-

te sit, ob eam rem excommunicatus absolui semper poterit; qd enim si in naui decem, quindecimve dies graui tempestate orta huc, illucve fluctibus quis impellatur? plane in articulo mortis semper hic esse dicitur. Quo igitur ab alio, quàm à Rom. Pōtifice ab his censuris quis absoluat, in articulo mortis existēs, & in his angustiis depræhēsus esse debet. Postremo requiritur etiam, vt eius facultas nō derur, à quo iure communi absolui debet, vt probatur in cit. ca. eos. de sent. excom. vers. Cum ad illū, à quo aliàs de iure fuerant absoluedi; etenim vt quis à non suo iudice absoluat, extraordinarium remedium est, vt vero qd à suo iudice absoluat, remediū ordinarium. arg. c. omnis. de pœnit. in antiq. & c. fin. de constit. & l. fin. ff. de iurisd. iud. At vbi remedium ordinarium locum habere potest, extraordinario loc⁹ non est. arg. le. in causæ. 2. ff. de min. & l. in prouinciali. §. si in loco communi, vbi Bartol. lafo. ac DD. not. ff. de oper. nou. nun. ergo vbi aliàs proprii iudicis facultas non datur, extraordinario huic locus erit. Quare si in articulo mortis constitutus Roma. Pōtificis facultatem habet, absolui ab alio non poterit. Facultatem autem ordinarii tunc quis

quis non habet, vbi periculum est, si ipse adeat, ne in censura cōstitutus interim decedat. arg. c. qua fronte. de Appell. versicu. Ne in excommunicatione decidat. in antiq. & c. venerabilibus. §. sanè. vers. Nisi periculum, de sent. excomm. lib. 6. & cit. cap. eos. ead. Et de hac prima quæstione satis iam ad aliam trāseamus.

S V M M A.

1 *Absolui an potuisset quis in articulo mortis ab alio quàm à Rom. Pontifice à censuris huius Bullæ, si Roma. Pontifex id non concessisset.*

1.

1 **S** Secunda quæstio est, † an scilicet potuisset quis in articulo mortis constitutus absolui ab alio, quàm à Rom. Pontifice, si id non dixisset, concludo & tunc ipsum absolui potuisse. Primò, quia semper clausula hæc addi solet, vt scilicet in articulo mortis possit quis absolui ab alio, ab eo, cui reseruata est absolutio, vt habetur in c. si quis sua dente diabolo. 17. q. 4. & c. clericis. §. à supradictis, & ibi not. Gl. in verb. Mortis. de immun. Eccl. lib. 6. & in cap. filius §. præsentis. ibi nisi duntaxat. de pœn. eod. li.

& in ca. pastoralis. §. 1. de off. ordin. in antiq. & Clem. 1. §. pen. in fine. & ibi not. Glo. in verb. mortis. de hære. & in Clem. 1. paulo post principium. de pœnit. & in extrauag. suscepti regiminis. §. si vero aliqua singularis persona. de elect. cum similibus. si ergo apponi semper solet, & omiffa pro apposita nihilominus habetur; nam clausulæ in actu aliquo apponi solitæ, etiam si omnino omiffæ sint, pro appositis tamen, & expressis habentur, vt probatur per l. fin. in fine. C. de fi dei iuss. & ibi not. Bald. & laf. cōmuniter hoc receptum sensit in l. argētarius. num. 7. cum seq. ff. de eden. idem quoque sensit Felin. in c. cum M. Ferrariensis. nu. 7. cum multis seq. versicul. Not. quartò. de cōstit. non est igitur quod de hoc dubitemus. Secundò facit, quia si de hoc Ro. Pontifex interrogatus esset, an tūc vellet quē absolui in huiusmodi articulo constitutum, esto id non dixerit, sine dubitatione dicendum est id se velle responsum; nam ex quo eius vicarius est, qui quacunque hora ingemuerit peccator peccata sua, nō recordatur amplius, eius vestigia quoad fieri potest, eum imitari censendum est. arg. ca. super litteris. in fine. de rescript. at vbi legislator id, quod omiffit, di-

rus fuisset, & concessurus, si de hoc interrogaretur, perinde habetur, atque si id dixerit, atque concesserit, ut tradidit Gloss. communiter recepta in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. Postremò facit de cefio, ac declaratio Trid. Synod. de poenit. cap. 7. l. 14. nam cõsuetudinem hanc semper fuisse restatur, ut nulla sit referuatio in articulo mortis tam peccatorum, quam censurarum, Veruntamen piè ad modum, dicitur enim ibi, ne hac ipsa occasione, aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit referuatio in articulo mortis: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet poenitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluerè possunt. Hæc ibi San. Synod. ex quibus proposita conclusio solidissime probatur, esto igitur Rom. Pontifex id non expressisset, tamè pro expresso haberetur: sed de quæstione hac itidem satis, ad tertiam veniamus.

S V M M A.

- 1 Absoluere in articulo mortis sacerdos potest à censuris Bulla Cœnæ Domini, & ab alijs: quæ regula multis modis amplificatur.
- 2 Absolui potest excommunicatus in articulo mortis constitutus, e-

sto a peccatis non absoluat.

3 Absoluere in articulo mortis Episcopus potest excommunicatum à quocunque, quæ regula multis modis amplificatur.

4 Absolutus in articulo mortis à censuris absolutio alia non eget, si periculum illud euadat.

II.

§. Tertia quæstio est, quis in articulo mortis absoluerè possit, concludendum est Episcopos, & sacerdotes absoluerè posse, de quibus singulis agendum est, & prius de sacerdote.

Sacerdos igitur, † vbi Roma. Pontificis facultas non datur, in articulo mortis, absoluerè his censuris constrictum potest: nam generatim de excommunicatione probatur in cap. fin. de sepult. & in cap. litteris. de rapt. & cap. pastoralis. §. præterea, & ibi nota. Glo. in verb. præterquam. & Abba. num. 2. de off. ordin. in antiq. & in c. eos. de sentent. excom. l. 6. ac nouissime Trid. Synod. l. 14. cap. 7. de cal. referuat. Naua. in Man. cap. 26. num. 26. vbi rem hanc pluribus egit, & Couar. in c. Alma. p. 1. §. 11. num. 8. versu. Quòd si mortuus. de sentent. excom. lib. 6. Idque merito, etenim excommunicatio fertur in primis, ut contumacia compressa saluus quis fiat, ut probauimus

in

in Tractatu nostro de Censuris cap. 1. cum seq. Tab. 1. verum, quòd contingere potest, ut ea constrictum contumaciæ poeniteat, & mortis periculū ipsum occupet, occuparive se existimet, eius verò, à quo iure communi absoluerè erat, facultatem non habeat, atque idcirco miser ille grauiter confluetur; ob eam rem pia mater Ecclesia, quæ ad se redeunti sinum non claudit, arg. c. ex litteris. de constit. & c. super eo. de heret. lib. 6. ne sic affectus aut salutem suam desperet, aut diuinis præfidijs nudatus periculosissimo huiusmodi tempore iaceat, absoluedi ab excommunicatione, & à censuris sacerdotibus facultatè benignè concessit, sicut Trid. Synod. eod. cap. 7. declarauit. Sacerdos igitur excommunicatum in articulo mortis constitutum absoluerè potest.

Quæ regula amplificatur, ut locum habeat in alia censura: nã Trid. Synod. in cit. cap. 7. nullam excipit, veruntamè, inquit enim ibi, piè admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei semper custoditū fuit, ut nulla sit referuatio in articulo mortis; atque iò omnes sacerdotes quoslibet poenitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluerè possunt. Hæc

ibi Trid. Synod. ex quibus patet in huiusmodi casu à quibusuis censuris sacerdotem absoluerè posse.

Item locum sibi regula hæc vendicat, etiam si Rom. Pontifici referuata sit, ut in casu nostro, arg. Clem. 1. de priuilegi. iunct. Gloss. absoluedi, & ut not. Abba. in c. fin. numer. 2. de sepult. & Couar. in eod. versu. citato.

Tertiò locum habet regula hæc, vel ab homine, vel a iure censura hæc lata sit; nam præterquam quod communis DD. sententia hæc est, & quod Abba. id not. in c. fin. numer. 2. de sepult. Trid. Synod. generaliter loquitur in eod. cap. 7. nec à quo censura lata sit, rationem habet: ergo nec nos contrariū dicemus.

Postremò à quocunque excommunicatio lata sit; nam rō quam ob rem Ecclesia facultatem hanc condonat, ne scilicet, aliquis pereat, & hic locū habet, ergo & dispositio locum habere debet. arg. ca. cum dilecta. de confirm. vtil. & l. illud ff. ad leg. Aquil.

Quartò in huiusmodi casibus absoluit sacerdos, etiam si eius parochus non sit quem absoluit, ut inquit Syl. in verb. absolutio. 1. num. 8. versu. Et intellige, & Sot. d. 18. q. 4. artic. 4. versu. de substantia. lib. 4. & Nauar.

uar. in Man. cap. 26. nume. 26. & Couar. eod. versu. Etenim Trid. Syn. eod. cap. 7. in huiusmodi casu constitutos ab omnibus sacerdotibus absolui posse ait; ergo & non parochus absoluet, quā sententiam sensit esse communem Sot. eod. art. 4. versu. At verò non nihil.

Quintò absoluit Sacerdos, quā uis & ipse aut excommunicatus, aut iurisdictione suspensus sit, sed tamen nondum denunciatus, notoriusve nam quoad ea, quę ad iurisdictionem pertinent, p̄ nō excommunicato habetur, argu. c. ad probandum. de re iud. & ob extrauag. ad euitanda, atque ita etiam sensit Nauar. eod. nu. 26. versu. dixi catholicus.

Sextò absoluit sacerdos, ubi etiam censuris irretitus, aut denunciatus, aut notorius est; nā in articulo mortis ait Trid. Synod. eod. capi. 7. omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes absolue posse à quibusuis censuris: cū igitur sacerdotes omnes cōpræhendat, & eum, qui notoriè censura cōstrictus est, pro talive denunciatus, comprehendit, præterea piam matrem Ecclesiā ob animarum salutem hoc concessisse veri simile est, atque ita sensit Nauar. in Man. eod. ca. 26. nu. 26. versu. Quamuis autem, & cap. 27. num. 272. versu. Septi-

mò quòd per eadem verba: quā uis San. Trid. Syno. contrariam opinionem cōmunem fuisse referat. Verum, an sacerdos ob hæresim excommunicatus absolue tunc poterit? Sot. dis. 18. q. 4. art. 4. versu. At verò, absolue hunc non posse existimauit; eandem opinionem sequitur Nauar. in Man. cap. 26. versu. Et idem credimus. Contraria sententia verior videtur; tum quòd non sacerdotum gratia, sed eorum, quibus censuris cōstricti sunt, absoluedi facultas in hoc casu sacerdotibus data est, ut innuit Trident. Synod. ead. sess. 14. Cap. 7. versu. Ne hac ipsa occasione; unde quocunque vitio sacerdos affectus sit, nihil interesse videtur, Tum quòd sacerdos ob hæresim excommunicatus non magis excommunicatus eo est, qui ob aliam causam eodem vinculo est cōstrictus; quamuis ipsa hæresis delictum omnium grauissimum sit; at delicta per se non efficiunt, quo minus Ecclesię ministri sua munera obeant, quousque ab Ecclesia tolerantur. argu. c. vestra, & c. fin. de cohabit. cler. & mul. cum igitur neq. delictum obstet, neque excommunicatio repugnet, & hæreticus sacerdos in hoc casu absolue posse videtur. Accedit, præterquam quod Trid. Synod. genera-

liter

liter loquitur in eod. cap. 7. prior sententiam nulla solidiori ratione fulciri; Hęc tamen opinio locū habere fortasse posset, ubi periculum non est, ne hæreticus in errorem absoluedum inducat. Idem sentimus & de schismatico: nam & ita de schismatico non hæretico sensit Nauar. eod. cap. 7. versu. Dixi catholicus. num. 26. Excipio tamen & hic, ubi periculum esset, ne in errorem excommunicatum traheret; nam tūc reiiciendum omnino ipsum esse censerem. Idem & de deposito, ac de degradato, ob easdē rationes, ut absolue possint, concludimus.

Septimò absolue quoque potest sacerdos excommunicatum in articulo mortis constitutum, quamuis à peccatis eundē non absoluat, ut pote quando excommunicatus morte occupatus, mutusve factus, rationis vsu amisso confiteri peccata nulla potuit; nam sacerdos in hoc casu non minus à censuris, quā à peccatis absolue potest, ut probatur apud Trid. Syno. eod. cap. 7. Præterea à censuris absoluitur quis etiam sine peccati absolutione; atque ubi cōtritionis signa dedit, non est, quod dubitemus; nam & post mortem hic absoluitur, esto à peccatis per sacerdotem absolucus non sit,

ut habetur in c. sacris. & in ca. a nobis. 2. de sentē. excom. a. q. ita in hoc casu sensit Nauar. in Man. cap. 27. nu. 272. versu. Sextò quòd per hoc; sed de sacerdote satis; de Episcopo iam agamus.

Episcopus ergo potest absolue & ipse potest excommunicatū in hoc articulo mortis constitutum; nam excommunicatio reſeruata tunc non est, quo casu Episcopus absoluit, ut habetur in c. nuper, & ibi communiter notē sentent. excom. Præterea Episcopus sacerdos est; non enim Episcopus consecratur, nisi sacerdos sit, ut DD. communiter inquirunt; at sacerdos absolue potest, ut iam vidimus. Hęc regula eisdem modis, quibus superior de sacerdote amplificatur.

Item locum habet vel dignitati, vel ordini renunciauerit, nā quòd nihi ominis & sacerdos, & Episcopus remanet, absolue poterit. arg. tot. tit. de ordin. ab Episc. qui Episcop. renunc.

Tertiò absolue potest, etiā si nondum consecratus sit, sed tātum confirmatus aut institutus, aut prouisus; nam tunc ea, quę iurisdictionis sunt, exercere potest, ut tradidit Gloss. communiter recepta in cap. transmissam. de elect. Quare & Vicarius ab eo institutus absolue poterit, esto sacerdos non sit; cū modo enim

Mmm sit

fit clericus, in cuius numerū q̄s adscribitur per primæ tonsuræ susceptionem, ut habetur in ca. cum contingat, in fine. de ætat. & qualitat. à censuris absolueri potest; nam & vt quis censuras ferat, sat est, vt primam tonsurā habeat vna cū iurisdictione Ecclesiastica, vt probauimus in c. 2. §. 10. nu. 8. in Tractatu nostro de Censuris Tab. jr. Excipitur tamen solennis absolutio; nam nisi sacerdos sit, ea ratione absolueri non potest, vt probauimus in eod. §. 10. num. 6. Item excipitur peccatorum absolutio, & in hoc casu etiam sacerdos esse debet. arg. ca. omnis. de pœnit. & vt probauimus in comētario nostro. de pœni. Tab. 1. Vicarius Episcopi, ergo absolueri poterit excommunicatum in hoc articulo constitutum tam subditū, quàm non subditum, etiam si sacerdos non sit; tum quòd & sacerdos in hoc casu alterius Parochiæ pœnitenti abolutionē tribuit, vt sensit Trid. Synod. ca. 7. & nos idē comprobauimus in ead. Tab. 5. cap. 2. num. 2. versic. Aut delegatum; ergo idē & hic, cum in vtroque casu eadem ratio, scilicet animarum fauor agatur, vt probatur apud Tridē. Synod. eod. cap. 7. versic. veruntamen piē admodum, iunct. cap. sacris, & cap. à nobis, 2. de senten.

excō. tum quòd verisimile est, Ecclesiam de hoc interrogatam concessuram id fuisse, ergo perinde est, atque si id concessisset, vt tradidit Glo. communiter recepta in l. tale pactum. §. si. ff. de pact. Nec repugnat apud Trid. Synod. in eod. cap. 7. sacerdotes nominatos tantum esse, qui in hoc casu absoluant. & in ca. fin. de sepult. nam ob id in eo cap. 7. sacerdotis mentio fit, quoniam de ministro pœnitentiæ, ibi agitur, qui solus sacerdos esse pōt, vt habetur in ead. sess. cap. 6. Præterea sacerdotis mentio etiā facta est, quoniam qui in eo articulo constitutus est, confessionis susceptione obligatur, vt cōcludimus in ead. Tab. 5. cap. 26. nume. 5. ac propterea frequentip̄ sacerdos accersitur. Accedit quod tunc, qui vult absolui, eū peccati pœniteat; & ob id, quoniam pœnitens cupit à peccatis etiam absolui, ob eam rē sacerdos accersitur; præterquā quod in promptu magis sunt sacerdotes, quā Vicarii huiusmodi; nullus enim locus tam paruus est, qui non habeat sacerdotem aliquem: quòd igitur frequentius sacerdotes accersuntur, ob eam rem mentio eorum facta est; nō idcirco tamen Vicarii excluduntur. arg. l. vnic. iunct. Gloss. C. de rapt. virg. Non repugnat demū,

cit.

cit. ca. fin. de sepult. nam præter rationes proximè allatas, quid ibi factum sit, narratur. A proposito igitur conclusione discedendum non est.

Episcopus ergo & sacerdos, absolueri ab his censuris possunt, vt probauimus. † Quæ absolutio liberat ipsum excommunicatum ab excommunicatione, vt nulla deinceps requiratur alia absolutio, vel moriatur, vel non moriatur, vt de communitentia testatur Couar. in cit. cap. Alma. p. 1. §. 11. num. 8. versic. quòd si mortuus. nam verè absolutus est; vt ait Nauar. in Man. cap. 26. num. 26. versic. An autem, qui absoluitur. ibi, tum quia licet excommunicatus, & Sot. d. 18. q. 4. artic. 4. in solut. secund. argument. lib. 4. vbi & Sa. Thom. idem sentire ait. Nec repugnat, si dicatur huic, vbi periculum illud euasit, eum ad eūdem esse, à quo iure ordinario absolueri uendus erat; quasi vere absolutus non sit, vt habetur in ca. de cetero, & in cap. ea noscitur. de sent. excom. in antiq. & in c. eos. eod. lib. 6. nam non aditur, quo absoluitur, sed quòd mandatum recipiat ab eo illius, quod fieri à se velit, sicut dicitur in cit. iuribus. Id quod etiam hinc comprobatur, quoniam vbi superiorē nō adit, in eandem excommunica-

tionem specie, & nō numero incidit. ob cit. c. eos. de sent. excō. at si non esset vere absolutus, non rectè diceretur in excōmunicationem eadem incidere, in qua iam est. argum. §. extraneis, iunct. Gloss. de adeunda. Instit. de hæred. qual. & diff. Vere igitur absolutus est. Verū quid de laico? in sequenti præstabitur.

S V M M A.

Laicus an absolueri possit à censuris, & ab excommunicatione in mortis articulo constitutum.

III.

Quæstio hæc nobis explicanda proposita est, an laicus in articulo mortis constitutum absolueri ab excommunicatione possit, Gloss. in c. pastoralis. §. præterea. de off. ordin. & Gloss. in c. à nobis. 2. in verb. nō potuerit. de senten. excom. laicū abolutionem hanc tribuere existimarunt, & opinionem hanc benignam, tutamque dixere: has Gloss. notandas inquit Abba. in cit. c. à nobis. num. 10. eadem sequitur Rip. vbi & modernos ita tenere ait in Tractatu de peste. cap. de priuilegi. iudi. causa pestis. num. 46. item Syl. in ver. absolutio. 1. num. 8. versic. Imò in dicto casu, & Tabi. eod. 2. nume.

M m m 2 8. &

8. & Armill. eod. nu. 40. Pro quo rum sententia citatur primò ca. sanctum est. de consecrat. dist. 4. ubi poenitentem in huiusmodi articulo constitutum à laico reconciliatum legitur; ergo ex cōmunicatus à laico reconciliari, atque absolui potest; nam excommunicati, dum absoluuntur, reconciliari videntur, ut habetur 26. q. 6. atqui responderi potest primum, quid ibi factum sit, narrari; an autem reconciliatio illa valuerit, non dici. præterea de poenitente ibi solenniter agitur, qui nō necessario excommunicatus est, ut dixit quoque Nauar. capi. 1. in principio. num. 86. ibi, non obstant. de poenit. d. 6. & Glos. sensit etiam in c. a nobis. 2. in verb. non potuerit. de sentent. excomm. Nec repugnat 26. q. 6. nam, quod & animaduertit ibi Archid. in initio, Gratianus questionem proposuit de excommunicato, auctoritates verò quas citat, de solenniter poenitente agunt: postremò esto ibi de excommunicato agatur, tamen nunquam laicum, sed sacerdotem solum in huiusmodi articulo reconciliare posse ibi dicitur, non ergo ea questione eorum sententia comprobatur: secundo loco pro hac sententia sic argumentantur, poenitēs in articulo mortis constitutus

laico peccata confiteri potest, ut habetur in ca. quem poenitet. de poenit. d. 1. ergo & excommunicatus in eodem statu constitutus à laico absolui poterit. Verū neque ratione hac ipso opinio nititur; nam esto fieri possit laico peccatorum confessio, & ob ruborem poenitenti profiti; non idcirco tamen poenitentē confessum absolui laicus poterit, quod erat probandum; nā laicus absoluendi à peccatis potestatem non habet, ut dicitur in cit. c. quem poenitet. vers. Et si ille, & asseruit Trid. Synod. sess. 14. de ministro poenitentiae. ca. 6. & nos in comentario nostro de poenit. id explicauimus. capi. 2. num. 3. non modo igitur ratio hæc eorum sententiam non tueretur, sed contra potius ipsam oppugnat; nam sicut in eo articulo laicus à peccatis non absoluit, quamuis ea confessio, ut diximus, ipsi profiti, ita neque à censura absoluet; quamquam si excommunicatus a laico absolutionem peteret, in hoc absolutio ei prodesset, quod mortuus absolutionem consequeretur, ut qui ea ratione contritionis signa derit: quod, ut quis post mortem absoluatur, requiritur. arg. ca. sacris. & c. a nobis. 2. de sentent. excom.

Quare cum nulla probabili ratione

ratione sententia hæc nitatur, contrariam amplexati sunt Sot. d. 18. q. 4. art. 4. vers. Vtrum verò, ubi & Palud. idem asserere ait. lib. 4. & Nauar. in Man. capi. 26. num. 26. vers. Dixi præbyter, & cap. 27. num. 252. vers. Sextò, & vers. Septimò, & in c. 1. in principio. num. 83. cum sequen. de poenit. d. 6. ubi quaestio nem hanc disputauit, & Couar. in c. Alma. p. 1. §. 1. num. 9. de sentent. excom. lib. 6. vers. sed Glos. in dict. c. a nobis, & Iacob. de Graff. cap. 15. num. 55. lib. 4. decil. ca. conf. Probatur autem sententia hæc primò, quoniā facultas absoluendi ab excommunicatione, ut ait Palud. idcirco ei, qui aliàs non potest, in huiusmodi articulo tribuitur, quo peccatorum absolutio tribuatur; ergo laicis facultas hæc tributa non est, cum à peccatis absolui nequeat, ut iam vidimus: hæc ratio mihi non satisfacit; nam & que facultas absoluendi à peccatis, atque à censuris in hoc casu tributa est, ut habetur apud Trid. Synod. ead. sess. 14. capi. 7. Vnde secundo dicebat idem Palud. absolutio facta à laico, neque corpori, neque animæ prodest, nam, si excommunicatus Deo amicus ab hac vita migrauerit, post mortem absolui poterit, atque tunc corpus Ecclesiastica se-

pultura donabitur, anima vero Ecclesiæ suffragiis adiuuabitur; hæc itidem ratio mihi non arripet, quid enim si Rom. Pontifex qui longe abest, & ad quem difficilis aditus sunt, absolui hūc haberet? arg. c. à nobis. 2. de sentent. excomm. plane interim & corpus Ecclesiastica sepultura carebit, & anima Ecclesiæ suffragiis priuabitur. arg. ca. sacris. & ca. à nobis. 2. de sentent. excom. neque igitur ratio hæc firma videtur. Tertio sic dicebat Nauar. facultas absoluendi a censuris in articulo mortis sacerdotibus condonata est, ut habetur apud Trid. Synod. eod. cap. 7. ergo aliis denegata videtur. arg. l. cum prætor. ff. de iudi. & cap. non ne de præsumpt. ad hanc rationem per ea, quæ in antecedenti quaestione attulimus, responderi potest. Quid igitur concludendum? Ego sententiam hanc uti verissimam amplector, quam & his rationibus probo. Primum, quoniam si laicus à censuris absolueret, plura specialia, ut ita dicam, eodem concuterent, scilicet, ut laicus habilis fieret ad Ecclesiasticas res tractandas, contra c. decernimus. de iud. & ut alterius iurisdictionem exerceret, contra c. fin. de constit. libr. 6. & l. fin. ff. de iurisd. omni. iudi. quæ in sacerdote simul non contingunt;

gunt: at plura specialia circa idē concurrere non possunt. argu. l. 1. & ibi communiter not. C. de dot. promif. Deinde quoniam 2 ubi Ecclesia laicum aliquid Ecclesiasticū facere posse voluit, id exprefsit, & declarauit, vt dixit Gloss. fin. in c. fin. 24. qu. 1. & sequitur eam Nauar. in cap. 1. in 3 principio. nu. 87. de poenit. di. 6. & Couar. in ca. Alma. p. 2. §. 11. num. 9. versi. Nihilominus opinio contraria. de senten. excom. lib. 6. Declaratur hoc de baptismo in necessitate. de consecr. di. 4. & in c. vbi periculum. §. prete rea, & ibi not. Gloss. in verb. prefu. nat. de ele. 2. lib. 6. cum simif. Cum igitur nusquā in iure quo ad absolutionem hanc in huiusmodi casu mentionem laici fecerit, nusquam laico potestatem hanc dederit, neque nos illi eā dare debemus, vitanda enim legum correctio est. arg. capi. cum expediat. de elect. lib. 6. & l. precipimus. C. de Appell. & l. iubemus. C. de testament. laicus ergo neque in hoc casu à censuris absoluit. Et de hac questione itidem satis, iam aliam quaestionem aggrediamur; quā in sequenti absoluemus.

S V M M A.

1 Impeditus, quo minus Rom. Ponti.

adeat, per hanc Bullam excommunicatus, an ab alio absolui possit, & quis absoluat.

Impedimentum legitimum quodnam sit, quò ab alio quàm à Rom. Pontifice extra mortis articulum absolui possit ab excommunicatione.

Articulo mortis existente, si excommunicatus ab excommunicatione, & à peccatis absolui non possit, ob mortis angustias. quid tunc faciendum.

IV.

§. Quarta quaestio est, † quid si in mortis articulo excommunicatus non sit, sed tamen ratione alia impediatur, quò minus Rom. Pontificem adeat, vt pote aut paupertate, aut inimicitias, aut senectute, aut huiusmodi aliis impedimentis, quæ habentur in ca. quod de iis, & in c. ea noscitur. & in c. quamuis. de senten. excom. quid tunc faciendum, & sic an ab alio, quàm à Rom. Pontifice absolui possit? Hanc quaestionem, vt absolutam magis habeamus, generatim eam disputabimus; præmissis tamen nonnullis prius. Præmitto igitur primum, vbi quis in excommunicationem incidit eius ca. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. id est ob clerici percussione, si Rom. Pontifex adiri non possit (est

Est enim ei excommunicationis huiusmodi absolutio seruata) à proprio Episcopo hunc, absolui posse, vt habetur in cit. ca. quamuis, et in c. ea noscitur, & in c. de cætero. de senten. excom. Item præmitto à proprio Episcopo, proprio ve sacerdote absolui eum posse, qui in excommunicationem incidit, propterea quod versatus est in crimine cum eo, qui ob illud erat excommunicatus, vbi a dire eum non potest, cui eius excommunicationis absolutionem Canon reseruauit, vt habetur in cit. c. nuper. de senten. excom. & in his terminis quaestio hæc nõ disputatur. Postremò præmitto, quaestionem hanc disputari in aliis censuris à quocumque iure laicis & etiam ab homine, quarum absolutionem alteri, ac præsertim Ro. Pontifici reseruatae sunt. His sic præmissis, duo inuestiganda nobis sunt; an scilicet, vbi excommunicatus impeditur, quo minus iudicem adeat, qui communi iure absoluendi potestatem habet, ab alio absolui possit. Postremò esto id possit, quisnam tunc eum absoluat.

Quo ad primum igitur Inno. in c. quamuis. versi. sed si aliàs. de senten. excom. excommunicatum ob aliam causam, quàm ob clerici percussione, si impediatur, quò minus eum adeat,

ad quem absolutionis tributio iure ordinario pertinet, ab alio absolui non posse existimauit. Et hoc ob eam rationem, quoniam in excommunicato ob clerici percussione hoc tantum promissum reperitur in cit. c. de cætero, & in c. ea noscitur, & ca. quamuis. de senten. excom. ergo secus de aliis excommunicatis sentendum est; exceptio enim contrariam regulam esse significat. argu. l. nam quod liquida. §. fin. ff. de pen. leg. & le. cum prætor. ff. de iud. & c. non ne. de præsump. Felin. qui contrarium sentit, rationem hanc improbat, nam in capi. ea noscitur, & in c. quod de his, excommunicatum extra mortis articulum constitutum, impeditum tamen, quò minus ordinarium absolutorem adeat, absolui posse dicitur, & tamen ibi non speciatim de excommunicato ob clerici percussione, sed generatim de excommunicato agitur, ergo ob aliam causam excommunicatus, & impeditus, vt diximus, absolui ab alio poterit. Hæc Felin. quem sequitur Sylu. in verb. absolutio. 4. num. 7. versi. Quarto. Verum responsio hæc mihi non satisfacit, nec vera est; nam ibi de excommunicato ob Clerici percussione agitur; id quod hinc probatur, quoniam in cit. c. quod de his Rom. Pontifex

tifex inquit eum, qui se afferit in Canonem latae sententię incidisse, non aliter quàm per Sedem Apostolicam, vel eius legatum absolutionis beneficium obtinere posse; et Sedis Apostolicę legatus ex omnibus excommunicationibus, quarum absolutio Pontifici Maxi. reservata est, eius excommunicationis absolutionem tantum tribuit, qua clericorum percussores constringuntur, ut probatur in capitul. quod translationem. de off. leg. vbi Abba. atque DD. not. ergo de ipsa excommunicatione agi concludendum est, & quamvis specialiter excommunicationis huius mentio ibi non fiat, tamen ex quo ad aliam excommunicationem ea iura referri nequeunt, de hac ibi agi necessario fateri debemus. arg. l. nominatim, cū traditis ibi à DD. ff. de lib. & posthum. Quare cum nulla ratione opinio hæc nitatur, contrariam amplexati sunt Felin. in cit. cap. quamvis, & Abba. sibi contrarius in cit. c. de cætero nu. 1. versi. Et circa hoc, & Ancharan. in c. eos. num. 1. versi. Tertio nota. ibi, Sed hic queritur. & Gemin. num. 5. eod. de senten. excomm. lib. 6. & Syl. in verb. absolutio. 4. num. 7. versi. Quarto, vbi de cõmuni testatur & Nauar. in Man. cap. 27. num. 89. versi. ad primã

Probatur autem sententia hæc, quam uti verissimam ego etiam sequor, quoniam ratio reddi nõ potest alia diuersa, quam obrem id. in excommunicatione clerici permittatur, & non in aliis excommunicationibus; cum igitur & eadem ratio & in aliis sit, idem statui & de ipsis debet. arg. c. cū dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. Aquil. Confirmatur hoc, quoniam si in tam graui casu, vbi Dei ministri offenduntur. arg. c. quantæ. de senten. excomm. vt absoluat, pmissum est, multo magis & in aliis id permissum esse debet, arg. auth. multo magis. C. de sacrosanct. Eccl. Postremò probatur etiam per cap. eos. de senten. excomm. lib. 6. nam pro certo ibi habetur generaliter hoc cõcessum esse, vt excommunicatus ab alio absoluat, vbi impeditur, quò minus eum adeat, a quo iure ordinario absolendus erat; Eos, qui à sententia Canonis, vel hominis, dicitur enim ibi, cū ad illum, a quo alias fuerant absoluedi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud legitimum impedimētum pro absolutionis beneficio habere recursum, ab alio absoluitur, & cæt. Ecce hic generaliter Rom. Pontifex loquitur; tum quã non distinguit, quamobrem sententia

rentia censuræ lata sit; tum quã tam de sententia ab homine, quàm à iure lata agit, ac pro certo habet, vbi cunque quis legitime impeditur, quò minus eum adeat, à quo iure ordinario fuerat absoluedus, vel ab homine, vel à iure censura cõstructus sit, & ex quacunque causa absolui ab alio posse: ergo & generaliter intelligi debet. arg. l. de prætio. ff. de publ. in rem act. & l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præstan. Ab hac igitur sententia non discedemus.

Quæ locum habet etiam, vbi quis & ab homine censura cõstructus est, ob cit. c. eos, vbi Gemin. & Ancharan. id not.

Item locum sibi vendicat, esto excommunicatus ad absolutorem ordinarium procuratorem mittere possit; nam nihilominus absoluetur, quamvis procuratorem non mittat; quandoquidẽ à lege ad id non obligatur, atq. ita dixit Nauar. in Man. cap. 27. numero 90. versic. Ad quintam.

Atqui an in excommunicatis per hanc Bullam proposita sententia locum etiam habebit? Ob hanc enim rationem antecedentem quæstionem disputabimus. Ego censeo & in his excommunicatis locum habere. Primum, quia hi duo casus (vt excommunicatus absolui ab alio possit,

vbi nequit, aut propter imminentis mortis articulum, aut propter aliud legitimum impedimētum pro absolutionis beneficio ad illum habere recursum, à quo alias de iure fuerat absoluedus) æquiparantur per cit. ca. eos. de senten. excomm. li. 6. Eos, dicitur enim ibi, qui à sententia Canonis, vel hominis, cū ad illũ, à quo alias de iure fuerant absoluedi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud legitimum impedimētum pro absolutionis beneficio habere recursum, ab alio absoluentur, & cæt. Ecce hic per Canonem hi duo casus æquiparantur, ex quo eodem iure ipsos facit; ergo ex quo Rom. Pontifex permittit, vt in articulo mortis excommunicati per hanc Bullam ab alio absoluantur, vt idem possint illi, q. ad ipsum cõfugere nequeunt, concessisse dicendum est; nam vbi lex duo æquiparat, quod de vno deinceps statuit, & de alio statuisse intelligitur, vt not. Gl. fin. in l. 1. & ibi Bart. ac DD. C. de furt. & Gloss. in l. vero quod contra. ff. de leg. & id locum habet etiam in materia correctoria, vt ait Bart. in l. Marcellus, in pri. ff. ad Treb. & sequitur las. in l. 1. num. 27. ff. de lega. 1. Secundo facit, quoniam ratio, quamobrem id conceditur in articulo

N n n mortis,

mortis, ea est, ne contingat quæ excommunicatum sine absolutione mori, ut sensit Trid. Syno. sess. 14. cap. 7. de cal. reservat. at hæc ratio in impeditis huiusmodi etiam locum habet. argum. c. qua fronte. de appell. ergo & dispositio vigere debet. arg. ca. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. Aquil. Postremò facit, quoniam si contrarium diceremus, ad impossibile quodammodo quis obligaretur contra ca. erit autem lex. d. 4. & l. impossibilium. ff. de reg. iur. Ac planè qua ratione pauper, senioque confectus, qui vix pedibus consistit, Rom. Pontifi. adibit? Nec obstat mentionem articuli mortis tantum factam esse; nam ob consuetudinem id receptum est; non autem quò alter casus excluderetur; ita igitur in hoc sentio, salvo & cæt.

Verum quis in hoc casu absoluet? Videbatur dicendum & sacerdotem, & Episcopum absolvere posse; nam & sic de articulo mortis iam antea conclusimus. Atqui contrariam sententiam amplector, ut scilicet Episcopus tantum hic possit. Primò arg. cit. c. ea noscitur, & c. de cæ-

si tantum absolvere queunt, atque sic not. Gloss. in cit. c. de cætero. in verb. licet, & ibi quoque not. Abb. num. 1. & sic asserunt Syl. in verb. absolutio. 4. num. 7. & Nauar. in Man. cap. 27. nume. 89. versicul. Ad primam vero, & vers. Ad septimam. Præterea cõfirmatur hæc, quoniam, vbi auctor excommunicationis huiusmodi absolutionem sibi non reservat, absolutio communi iure reservatur Episcopo tantum, mortis articulo excepto, ut habetur in cit. cap. nuper. de sent. excom. & ut nos in tractatu nostro id probauimus, ergo idè & in casu nostro; nam vbi auctor in aliqua dispositione quid faciendum sit, non prescribit, ad ius commune confugitur. arg. l. commodissimè. ff. de li. & posthum. Nec obstat, quod diximus supra de articulo mortis; nã ob eam rem ibi conclusimus & sacerdotem absolvere posse, quoniam sic iure in eo casu cautum est, ad quod confugitur, vbi auctor dispositionis speciatim nõ disposuit, ut proxime probauimus, quod in casu nostro factum est.

Atqui ¶ legitimum impedimentum quodnam dicitur? deinde quandiu impedimentum hoc durare debet? Quoad primum sentio impedimentum il-

lud

¶ illegitimum esse, vbi excommunicatus eum adeundo, à quo iure ordinario absolendus est, aut vitæ, aut famæ probabile periculum adit, aut rei familiaris, grauem iacturam facit, aut aliis detrimento graui est. arg. cit. c. de cætero, & ca. quod de his, & c. mulieres. de senten. excom. & multo magis qui nulla ratione ire potest. Quare qui ad eum senex est, ut itineris labores nõ ferat, qui victum sibi, suæque familiæ quærit, mulieres ob sexus verècundiam: qui inimicos verètur: hi omnes, ut legitime impediti, absolui à suo ordinario poterunt: quamuis in hoc plurimum iudicis arbitrium versetur. arg. l. 1. ff. de iure deliberan. & ca. de causis. de off. deleg.

Quo ad alterum vero, quantum temporis impedimentum hoc durare debeat, quicquid dixerit Nauar. in Man. cap. 27. nu. 90. re hanc his regulis concludendam censem. Prima quarum hæc est; si impedimentum hoc quãdiu permãsurum sit, ignoretur, vel diuturnum fore pro certo habeatur, probabiliterve existimetur, hic sic à censuris impeditus absolui poterit; tum quòd sic impedito iucurritur, ne excommunicatus moriatur, contra ca. qua fronte. de appe. itemque ne diutius Ecclesiæ præsidis priue-

tur, quod ab Ecclesiæ pietate alienum est, quæ nemini ad se redeunti sinum claudit. arg. ca. ex litteris. de constit. in antiq. & c. super eo, de hæret. lib. 6. tum quòd & alteri offenso subuenitur, quãdo quidem impedimento cessante, quam primum eum adire debet, à quo fuerat absolendus; alioquin in eandem excommunicationem rursus incidit. ob c. eos. de senten. excom. lib. 6. multo magis autem hæc locum habebunt in impedito in perpetuum. Altera verò regula hæc est, vbi vel pro certo habetur, vel probabiliter existimatur impedimentum hoc ad absolutionem tribuendam non prodesse; tum quòd pauci temporis ratio haberi non debet. arg. l. scio. ff. de integr. restitu. tum quòd iactura Ecclesiæ suffragium obediētis, paciētis que bono sarcitur: impedimentum autem quodnam diuturnum sit, in arbitrio iudicis collocatur. arg. l. 1. ff. de iur. deliberand. Hæc locum habent de iure communi antiquo; at hodie per Decretum Cõgregationis Cardinalium supra positum non licet, nisi in mortis articulo; Quare in alio impedimento licentia erit impetranda, vel à Ro. Pontifice, quoad casus suos, vel à prælatis quoad casus ipsius

Nan 2 re-

reseruatos; quò ab alio absoluatur. Sed de hac quaestione satis, ad postremam veniamus.

3 Quoad postremam quaestionem, scilicet quid faciendum sit, si excommunicatus in articulo mortis constitutus, & ab excommunicatione, & à peccatis absoluendus sit, ob temporis angustias verò forma absolutionis ab excommunicatione, & formam absolutionis à peccatis proferri nequeant. In tractatu meo de censuris. cap. 7. §. 2. nu. 7. Tab. 2. Ioã. Medin. conclusi omnia excommunicationis absolutione, ob rationes ibi allatas, à peccatis absoluendum hunc esse. Modò, re diligentius perspecta, concludo vno verbo praedictum & ab excommunicatione, & à peccatis absolui posse: quod ut facilius appareat, praemitto in absolutione tam excommunicationis, quam peccati non necessario requirimentum censuræ, & peccatorum, ut probauimus in tractatu nostro de censuris, Tab. 1. ca. 23. nume. 2. & in commentatio de poenitentia. cap. 22. nu. 2. Itaque est, ut dicatur (vel à peccatis, vel ab excommunicatione censurisve absoluat) Absoluo te, omittis à peccatis, & à censura. Secundo praemitto idem verbum ad diuersa relatū diuerso modo accipi posse. arg. c. ab excommu-

nicato, de rescript. & l. 1. ff. de off. fi. procons. & legat. & ibi communiter not. His sic praemissis, concludo hac forma, utendo Absoluo te, & ab excommunicatione, & à peccatis hunc absolui: modo absoluens hoc animo affectus, ut & ab excommunicatione, & à peccatis absoluere velit; quo animo sunt omnes ferè affecti, qui absoluunt, saltem virtute, ut dixit singulariter Ioã. Gerfo. quem refert, sequitur, ac commendat Nauarr. in c. consideret. §. cautus, propè finem, vers. Que moderatio est vera. de poenit. d. 5. & in c. 1. in principio. nume. 22. & num. 28. versic. Ex his inferitur vnum mirabile. de poenit. d. 6. idque merito, nam ex quo non requiritur, ut in forma absolutionis excommunicationis, peccatorumve mentio fiat; & idem verbum ad diuersa relatū diuersè accipiatur, ut praemissimus, quatenus illud Absoluo, refertur ad excommunicationem, absolutionem fori contentiosum significabit; quatenus refertur ad absolutionem peccatorum, sacramentalem absolutionem notabit. Et quoniam absolutio excommunicationis peccatorum absolutionem antecedere debet, ut probauimus in Tractatu nostro de censuris, cap. 7. §. 2. numero. 5. Tab. 2. ob eam rem absolutio

tio excommunicationis (quod hoc animo absoluere sacerdos censetur, quò actus valeat. arg. l. 3. ff. de mil. testam.) peccatorum absolutionem antecedere existimabitur; etenim & ubi adsunt duo instrumenta eadem die facta, nec constat, quod prius factum sit: existimatur, ac praesumitur illud praecessisse, quod continet actum, qui facit vtrūque valere, & ob id, si duo instrumenta sint, vnum testamentum filii, & aliud instrumentum emancipationis eiusdem filii, de quibus dubitetur, quodnam ex ipsis prius factum sit, instrumentum emancipationis antecessisse testamentum filii existimatur; nam aliàs testamentum non valeret, hanc regulam ponunt Cyn. & Bal. in l. cum in testamento. §. hec verba ff. de hæred. instit. quam commendat plurimum Alexã. in l. diuortio. nume. 9. versic. sed circa hoc hic vnum incidenter. ff. sol. matr. & l. in l. fin. nume. 35. C. de edict. diu. Adrian. toll. ergo idem & in calu nostro, ob eandem rationem. Hac igitur forma huic necessitati commodè, & utiliter subuenietur. Imò in reconciliationibus, ubi frequens populus adest, hac forma vti poterimus. Modo sub conditione tacita absoluamus à censuris, quatenus illis poenitens constrictus

fit: sed de hoc versiculo satis, ad alium transeamus.

Vers. Nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesie mandatis, & satisfaciendo cautione praestita absolui possit.

S V M M A.

- 1 Cautio, quam Bulla praestari iubet, antequam à censuris quis absoluat, quanam sit.
- 2 Ecclesie nomine quid significatur, ubi Bulla iubet, ut absolueudus à censuris caueat de stando mandatis Ecclesie.
- 3 Index Ecclesiasticus quanam sit, cuius mandatis absolueudus à censuris parere debet.
- 4 Mandata Ecclesie qua absolueuda à censuris dari debent, quanam sint.
- 5 Cautio de satisfaciendo quanam sit.

N hac parte restringit, & coarctat facultatem proximè concessam absoluendi excommunicatum per hanc Bullam in articulo mortis, ut scilicet absoluat quidè; sed non prius quam cauerit, de stando Ecclesie mandatis, & satisfaciendo, simile habetur in Clem.

Clem. 1. §. pen. de heret. Verum, vt rem hanc dilucidiorē habeamus, prēmittenda hęc sunt. Primum, cautio hęc quānā sit. Deinde Ecclesię nomine quid intelligatur. Tertiō mandata hęc quānam sint. Postremō illud satisfaciendo quid significet.

1 Quoad primum, cautio hęc quānam sit, Ego intelligo, & interpretor cautionem iuratoriā esse, quę exigitur ante absolutionem excommunicationis; nam verba secundum subiectam materiam accipienda sunt. arg. le. si vno. ff. locat. & l. plenum. §. equitii. ff. de vlu. & habita. at cautio, quę pręstatur ab excommunicatione ante absolutionem, iuratoriā cautio est, vt habetur in cap. cum desideres. versic. Cum cautio iuratoriā. de senten. excom. ergo de cautione hac hic agit. Postremō Bulla pręcipit, & vult, vt ante absolutionem excommunicatus hic caueat de stando Ecclesię mandatis, & satisfaciēdo; aut cautio hęc iuratoriā cautio est, vt probatur in ca. ex tenore. versic. Excepto ab eo iuramento, quod tuo debeat mandato parere. de senten. excom. & in ca. ad hęc. 2. de appellati. Pręterea de iis, qui iuramentum pręstant, dicitur enim ibi, quod Ecclesię stabunt iudicio, & cetera. Ecce hic iusiurandum est, quod cautio iu-

ratoriā dicitur in cit. c. cum desideres; in hanc igitur sententiam cautionem hanc accipiendā censeo. Et de hoc primo satis.

2 Quo ad secundum, Ecclesię nomine etsi multa significatur, vt declarauit Gloss. in ca. fin. ne pręlat. vic. suas, & nos in Tractatu nostro de Censuris. capi. 8. §. vlt. Tab. 2. tamen quod ad rem nostrā pro iudice Ecclesiastico accipitur, vt probatur in cita. ca. ad hęc. 2. de appell. & c. ex parte. 1. in fine. de verb. signifi. iunct. ca. ex tenore. & c. de cetero, & cap. quamuis. de sent. excom. nam in c. ad hęc, & in c. ex parte de hoc iureiurando dato de parendo Ecclesię agit, & in c. de cetero, virtute illius iurandi iungendum esse dicitur excommunicato absoluto, vt Romanū Pontificem adeat. Sed est illi sub iuramento iungendum, dicitur enim ibi, vt quam citius opportunitatem habuerit, Romanum Pontificem adeat mandatū Apostolicū suscepturus. Ecce hic agit de illo iureiurando facto de stando, & parendo mandatis Ecclesię, & Romanū Pontificē esse, à quo mandatū ibi suscipiatur, dicitur ergo ibi Ecclesię nomine Romanus Pontifex accipitur, sicut habetur in c. quamuis. in fine eod. Idem habetur in cit. c. ex tenore. Mandamus itaque qua-

quatenus recepto ab eo iuramento, quod tuo debeat mandato parere, ipsum vice nostra à sententia, qua tenetur, absolvas. Ecce hic quoque agitur de eodem iuramento, & quod aliās dicitur, vt recipiatur iuramentū de stando Ecclesię mandatis, ibi Romanus Pontifex iubet illi Archiepiscopo, atque scribit, vt recipiat ab excommunicato iuramentū, vt suo debeat mandato parere. Ecce hic Ecclesię nomine accipitur Archiepiscopus. Iudex ergo Ecclesiasticus est ille, qui Ecclesię nomine dicitur, vnde illud Euangelii apud Matthæū. 18. Si non audierit, dic Ecclesię.

3 Atquit Iudex hic quinam erit? Ego in hac re sic concludendum censeo. Aut is, qui absolutionem excommunicationis tribuit, suo iure id facit, vt pote vel quod ipse excommunicauit, vel quod est excommunicatio, etsi ab alio lata, ea tamen, quā ordinario iure tollere ipse potest; & in hoc casu ipse iudex hic erit, & Ecclesia illa, cui de stando mandatis iurare debet; nam ad ipsum pertinet poenitentiam iniungere, & satisfactiones ob offensam factam ipsi excommunicatori. Aut non suo iure absolutionem tribuit, sed alieno, quod contingit in excommunicationibus aut ab homine superiore

latis, aut à iure, vbi absolutio alteri reseruata est; & in hoc casu Iudex, cuius mandatis stare excommunicatus iurare debet in manu absoluentis, est is, qui ordinario, & proprio iure absolvere potest. Id quod hinc probat, quoniam absolutio ab excommunicatione, in quam incidet, ob violentam clerici percussione, Romanum Pontificem adire debet, vt habetur in cit. ca. de cetero, & in cit. cap. quamuis; absolutio enim huius excommunicationis ipsi reseruata est; ergo idē & de excommunicationibus aliorū inferiorum censeo, vt habetur in c. eos, de senten. excom. lib. 6. Quare sacerdos, qui excommunicatum à suo Episcopo, in articulo mortis constitutum absoluit, ante absolutionem iuratoriā cautionem hanc de stando mandatis Ecclesię exigens pro Episcopo cautionem hanc exigit, & sic Ecclesię nomine Episcopus accipietur, vt iudex erit. arg. cit. cap. eos. Excipitur tamen, vbi ordinario iure, & proprio absolvere potest, absoluendi facultatem omnem alteri delegat; nā delegatus hic exigendo iuratoriā cautionem ab excommunicato de stando mandatis Ecclesię intelligetur nomine Ecclesię, ipsemet delegatus, vt habetur in cit. c. ex tenore, in versic.

Mandamus itaque, quatenus recepto ab eo iuramento, quod tuo debeat mandato parere, ipsum vice nostra a sententia, qua tenetur, absolvas. Ex quibus verbis apparet iusiurandum de stando mandatis Ecclesie nil aliud esse, quam iusiurandum de parendo mandatis eorum, qui absoluendi predictam facultatem habent. Et de hoc itidem satis.

4 Quoad tertium mandata Ecclesie quoniam sint, dico si is absoluit, qui iure proprio absolue re potest, mandata hec dare debere. Primum, ne deinceps delictum illud committat, quamobrem in excommunicatione incidit, ut habetur in cit. c. ex tenore. de sent. excom. Deinde, ut penam, seu satisfactionem aliquam iniungat. Si vero non iure proprio id facit vi iusiurandi eius precipiet, ut excommunicatori, eive, a quo alias iure absolvendus erat, se presentem offerat, ut habetur in c. de cetero. de sent. excom. & in ca. ea noscitur, in fine, & in c. quod de his, eod. & generatim in c. eos. de sent. excō. & ut nos abunde id declarauimus in Tractatu nostro de Censuris. cap. 19. §. 5. num. 2. Tab. 1. Et de hoc etiam satis.

5 Quod ad quartum, scilicet illud satisfaciendo in quam parte accipitur, in duas accipiendum

censo. Primum, ut explicet illud de stando Ecclesie mandatis, ut scilicet illud stando significet satisfaciendo, & sic dictio illa Et, pro idest, accipiat, & ob id proinde fit, ac si dixisset. Nec etiam tunc absoluitur in articulo mortis, nisi de satisfaciendo Ecclesie mandatis cauerit; & hoc facit c. ex parte. 1. in fine. de verb. signific. Secundò intelligi potest, ut sit diuersum a priore; nam copula Et, inter diuersa ponitur, ut inquit Gloss. in Rubr. ff. de iur. & fact. ignor. & ob id significet, ut excommunicatus hic, antequam absoluitur, caueat non solum de stando mandatis Ecclesie, verum etiam & de satisfaciendo illis, quos laetit; hoc enim facere excommunicatus etiam debet, ut habetur in c. cum desideres, in fine. de sent. excom. quæ interpretatio mihi non displicet; nam, vel deinceps moriatur excommunicatus, obligatio illa ad heredes etiam transit. arg. c. a nobis. 2. de sent. excom. Et de hoc itidem satis. His præmissis, iam regulam ponamus.

S V M M A

1 *Articulo mortis existente, inferior Romano Pontifice absolue excommunicatum per Bullam non potest, nisi de stando mandatis Ecclesie cauerit.*

2 *Cau-*

2 *Cautioe ommissa ab excommunicato nihilominus valet.*

3 *Forma necessaria absolutionis ab excommunicatione adhibenda est: alioquin absolutio non valet.*

4 *Forma non necessaria ad absoluentem quam sit, & quando adhibenda.*

1.

§. De proposita re nobis regulam ponendam proposuimus; iam igitur ipsam ponamus.

In articulo mortis ergo constitutum excommunicatum per hanc Bullam absolue re non potest inferior Romano Pontifice, nisi de stando Ecclesie mandato, & satisfaciendo excommunicatus ipse prius cauerit, ut habetur in proposito versu. Quæ regula locum habet, quicumque sit hic excommunicatus, & ob quam eumque causam positam in hac Bulla.

Excipitur tamen primò, ubi excommunicatus id non potest; exempli gratia excommunicatus huiusmodi morbo oppressus dolet se Deum offendisse, & inquit se paratū esse facere omnia, quæ vult Ecclesia, & curat accersiri ad se parochum, qui eum absoluat; sed ubi venit excommunicatus ille, iam rationis vltum amittit, & ob id iuratoriam

cautionem præstare non potuit; planè hic absolui a parocho valebit, & debeat. arg. ca. a nobis. 2. de sentent. excom. etenim ad impossibile nemo obligatur. l. impossibile. ff. de reg. iur.

At quid si cautio hæc omitatur, cum præstari posset, an absolutio valebit? Communiter concluditur absolutionem hæc valere, ut disputauimus in Tractatu nostro de Censuris ca. 19. §. 5. num. 3. Tab. 1. valebit igitur absolutio. Hucusque vidimus ad absolutionem hanc consequendam in mortis articulo satisfactionem hanc requiri.

Verum an reliqua ad absolutionem tribuendam pertinentia adhibebuntur, & sic an forma ordinaria seruabitur, ex quo nihil præter cautionem prædictam Bulla expressit? Planè forma necessaria, quæ est Absoluo te, sine dubitatione adhibenda est, alioquin nihil fieret; non enim quibuscunque verbis, & quacunque ratione, Romano Pontifice excepto, excommunicationis absolutio tribui potest, ut id sensu Gloss. communiter recepta in Clem. fin. in fin. de sentent. excom. & ut nos id pluribus probauimus in Tractatu de Censuris, Tab. 1. capit. 22.

De forma vero non necessaria, & de ordine obseruari solito

ooo in

in absolute idem sentimus, vt scilicet adhibeatur, videlicet.

Primum præter iusiurandum de parendo mandatis Ecclesiæ, vt laico satisfaciatur, si potest; alioquin aut pignoribus, aut fideiussoribus, & quando nihil horum adest, iure iurando caueat de satisfaciendo, vt habetur in ca. ex parte. 1. iunct. Gloss. de verb. sig. & vt dixit Nauar. in Man. ca. 26. nu. 7. & nos in ead. Tab. 1. capi. 19. §. 6. vbi abunde rem hanc egimus.

Secundò, vt virga cedatur Psalmi pœnitentis alicuius recitatione adhibita.

Tertiò, vt addantur etiam præces illæ Kyriæ eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, & Pater noster, & quatuor versiculi cū suis responsis, scilicet.

Vers. Saluum fac seruum tuum. Resp. Deus meus sperantē in te.

Vers. Domine exaudi orationem meam. Respon. Et clamor meus ad te veniat.

Vers. Dominus Vobiscum. Resp. & cum spiritu tuo. Et oratio illa Oremus. Deus, cuius propriū est misereri semper, & parcere, suscipe deprecationem nostram, & hunc famulum tuum, quem excommunicationis catena constringit, miseratio tuæ pietatis clementer absoluat, vt habetur in ca. à nobis. 2. in fine,

& ibi DD. no. de senten. excom. & nos in Tractatu de Censuris abunde rem hanc egimus c. 31. Tab. 2. hæc inquam omnia faciēda sunt, vbi potest quis ea facere, ac debet, vt habetur in eodē cap. 31. §. 1. cum duobus sequēt. Nam vbi princeps alicui concedit, vt actum faciat, quem aliàs de iure non poterat, intelligitur non cessisse secundum formam solitam fieri. arg. l. si quando. C. de inoff. testam. Præter cautionem iuratoriam illam igitur expressam à Bulla, & dicta proxime absolvens adhibebit.

Imò, vbi quis vult absolui ab excommunicatione, in quam incidit, ob hæresim, vel schisma, vel apostasiam, quæ hæresim cōiunctam habent (quod quando fiat suo loco declarauimus) prius hic abiurare hæresim, vel schisma, vel apostasiam debet, vt habetur in capi. ad abolendam. de hæret. & in c. ego Berengarius, de cons. dist. 2. & in c. saluberrimam. 1. quæ. 7. atque sic tradidit Nauar. in cons. 1. quæ. 25. nu. 61. de cōstit. & Alvarez in suo Speculo Summorum Pontif. Impe. ac Reg. in capit. de abiurationis forma obseruanda per hæreticos, cum cōtingit eos ad fidem, & ad Ecclesiam redire, vbi & formam etiam abiurationis ponit pag. 281. Hæc autem abiura-

tio

tic fit ad arbitrium Ep̄i, vel Inquisitoris, & in foro exteriori, vt colligitur ex verbis eius abiurationis.

Hæreticus mentalis autem absolute ab excommunicatione non eget; nam in eam non incidit, vt probauimus supra in 2. p. cap. 1. §. 1. nu. 16. Sicut nec etiam in ipsam incidit, vbi rescipiscēs & ab errore discedens cōfiteatur hæresim alicui vel in foro pœnitentiæ, vel extra, quod sciat qua ratione se eo peccato liberet. Tum quod non se hæreticum esse, sed fuisse hac ratione indicat, ex quo eam iam detestatus est. Tum quod pœnitens hæresis, eamque in foro conscientię explicans in excommunicationem incidere, quod absurdum est; nam quando hæresim confitetur, iam ipsam detestatus est, & eam confitendo non peccat, immò meretur, in excommunicationem autem quis non incidit, vbi meretur, sed vbi peccat. c. nullus, & c. nemo Episcoporum. 1. 1. q. 3. & facit ca. cum voluntate. de sent. excom. atque sic dixit Couar. in Reg. Peccatum. 2. p. in initio. num. 7. in fine, vbi & Frā. Victor. & alium quendam id tenuisse testatur, ac sequitur.

Quod itidem dictum est in antecedenti Vers. vbi excommunicatus impedimento aliquo detinetur, quominus adeat excōmu-

nicatorem ab inferiore absolui posse etiam si in mortis articulo non sit, locum non habet hodie ob decretum incip. Sacra Congregatio, quod ponendū in hac parte curauimus, ob verba hæc in eo posita, Nullo casu etiā necessitatis, vel impedimenti iunc. Inō est nouum, cum duabus sequen. ff. de. ll. correctum enim est per ipsum decretum in foro conscientię. c. eos. de sent. excō. lib. 6. Sed de his hæc tenus, ad alia transeamus.

Vers. etiam prætextu quatuor facultatum, & indultorum quibuscunque personis Ecclesiasticis secularibus, & quorumuis ordinū, etiam Mendicantium, ac Militarium regularibus, etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate præditis, ipsisque ordinibus, ac eorū Monasterijs, Cōuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Cōgregationibus, Hospitalibus, & locis pijs, necnon laicis etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus per

nos, & dictam sedem, ac cuiusvis Concilij, decreta, verbo, litteris, aut alia quacunque scriptura in genere, & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum, & innouandorum.

S V M M A.

- 1 *Absolui excommunicati per hanc Bullam ab eo non possunt, qui inferior est Romano Pontifice, esto priuilegium habeant, ut absolui possint: quae regula multis modis amplificatur, ac declaratur.*
- 2 *Confratres Sanctissimi Corporis Christi, Sanctissimi uel Rosarij, et huiusmodi absolui nequeunt ab his censuris, esto priuilegium ad id habeant, ob illas confraternitates.*
- 3 *Episcopis facultas data absoluedi haereticos occultos per Tridentinam Synodum, an reuocata sit per hanc Bullam, et quid de alijs casibus occultis.*

N hac parte reuocantur priuilegia omnia tam praesentia, quam futura, quibus permittitur, ut quis ab alio, quam a Romano Pontifice ab his censuris absoluantur. Et quoniam nihil est, quod premiti necesse sit,

si quid enim declaratione egebit, suo loco declarabimus, ob eam rem regulam ponamus.

Absolui ergo non possunt excommunicati per hanc Bullam ab eo, qui inferior est ipso Romano Pontifice, esto ad id priuilegium habeant.

Id quod locum habet, primo vel personae Ecclesiasticae seculares sint quaecunque, quae priuilegium hoc habeant, ut scilicet excommunicati per Bullam Censurae Domini absolui ab alio, quam a Romano Pontifice possint; ob uerba illa Quibuscunque personis Ecclesiasticis secularibus. Haec autem sunt clerici, qui nullam religionem profitentur, neque ingrediuntur, & dicuntur seculares, quoniam a seculo, & a secularibus se non remouent, sed cum illis uiuunt.

Item locum habet vel personae huiusmodi Ecclesiasticae regulares sint, vel Mendicantium, vel non Mendicantium, vel militiarum, ob uerba illa Et quorumuis Ordinum etiam mendicantium, vel militiarum regularibus. Regulares autem personae sunt, quae in aliquam religionem ingressae sunt, ut habetur in titulo de regularibus, & de statuto Monachorum, & hi triplicis generis sunt fratres Minores Sancti Francisci, aliae de ordine non mendicantium,

rium, cuiusmodi sunt fratres, & Monaci Sancti Benedicti; aliae sunt de Militia aliqua, cuiusmodi sunt Equites Meliuetani, & Calatrauae; nam & ipsi regulam profitentur, & dicuntur de Militia, quoniam ipsorum munus est pro Christi fide militare.

Tertio locum habet, esto personae excommunicati priuilegium habentes Episcopali, maiorive dignitate praediti sint, ut pote vel Patriarchae, vel Archiepiscopi, vel Cardinales, & hoc ob uerba illa Etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate praeditis.

Quarto locum habet, esto priuilegium hoc habeant ratione ordinis, de quo sunt, ob uerba illa ipsique ordinibus, ut exempli gratia concessum est ordini Fratrum Minorum tale priuilegium; fratribus ergo huius ordinis priuilegium hoc non proderit, quo ad hanc Bullam.

Quinto locum habet, esto priuilegium hoc habeant ratione loci, in quo sunt, ut pote concessum est priuilegium aliquibus monasterijs, ut sui fratres possint absolui ab alio, quam a Romano Pontifice, & hoc ob ea uerba & eorum monasterijs, Conuentibus & Domibus monasteria uel Conuentus, & Domus pro istis locis accipiuntur, sed pro locorum consuetudine uari-

riè nominantur; id enim monasterium, Conuentus, & Domus sunt.

Sexto locum habet, esto priuilegium hoc habeant ratione congregationis, vel uniuersitatis de qua sunt, ob uerba illa Ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Capitulis, cuiusmodi est Collegium canonicorum Ecclesiae Imolensis; Collegiis, cuiusmodi est collegium Iesuitarum; Confraternitatibus, cuiusmodi est Societas Sanctissimi Corporis Christi, & Societas Sanctissimi Rosarii Beatissimae Virginis, Congregationibus, cuiusmodi est congregatio illa clericorum Sanctae Mariae de Nauicella Romae. Si ergo uniuersitates haec, & congregationes priuilegium hoc habent, ut qui de ipsis fiunt, ac sunt, absolui ab aliis possint, tamen ob hanc Bullam eis non proderit.

Septimo locum habet, esto priuilegium hoc habeant ratione hospitalium, locorum uel priorum, ob uerba illa Hospitalibus, & locis pijs, ut exempli gratia, quae sunt de aliquo Hospitali, vel alio loco pio concessum est, ut absolui possint ab alio, quam a Romano Pontifice.

Octaudo locum habet, esto laici sint, qui priuilegium hoc habent, quaecunque dignitate praediti,

dit, etiam Imperiali, Regali, & alia, ob verba illa Necnon laicis etiam Imperiali, Regali, & a 3
lia mundana Excellentia fulgē-
tibus; esto igitur Imperatores,
Regesve priuilegium hoc ha-
beant, tamen quoad hanc Bul-
lam eis non proderit.

Nonò habet vel priuilegium concessum sit ab hoc Romano Pontifice, vel per antecessorē, vel successorem, vel per decreta cuiusuis Concilii, ob verba illa Per nos, & dictam Sedem, ac cuiusuis Cōcilii decreta. Sedes autem dicta est Sedes Apostolica, & accipitur vel pro successore, vel antecessore huius Romani Pontificis. Illud autem cuiusuis Concilii accipiendum est pro Concilio generali; nam alia Concilia scilicet prouincialia, vel diocesana, quoniam inferiora sunt ipso Romano Pontifice, priuilegia huiusmodi concedere nequeūt, arg. c. cum inferior. de maior. & obedi. De Concilio generali igitur accipiendū illud est, quod auctoritate Romani Pontificis congregatur, & ab eodem cōfirmatur, vt de Trident. Synod. habetur in fin. Nec repugnat illud Cuiusuis, quasi complectatur Cōcilium prouinciale, & diocesenum; nam inteligitur de quocunque Concilio generali, vt pote vel sit Conci-

lium Lateranense, Meliuetanū, & huiusmodi.

An igitur † per hanc Bullam derogatum est Trident. Syno. c. 6. de reform. sess. 24. vbi conceditur Episcopis facultas absoluedi in quibuscunque casibus occultis, & etiam ab hæresi, vt scilicet Episcopi absoluere possint ab hæresi, & ab aliis casibus huius Bullæ, vbi occulti sunt? In hac quæstione varię DD. sententię sunt, quarum prima fuit Feliciani Episcopi Scalensis in suo Enchiridio de Excommun. ca. 18. vbi dixit potestatem per Cōcilium traditam suspensam esse, eandē sequitur Paul. Fusch. quo ad absolutionē ab hæresi in Tractatu suo de uisit. & regim. Eccl. cap. 3. r. nu. 5. lib. 2. vbi & Gregorium XI r. r. viux vocis oraculo ita id declarasse testatur; & quò ad hæresis absolutionem dixit Nauar. se audisse Romanum Pontificem id nō permittere, in Man. cap. 27. num. 760. versu. Secūdo dico, ibi Huic. §. Probari autem potest horum sententia, quoniam Bulla derogat cuiusuis Concilii, vt vidimus, ergo & decretis Concilii Trident. ex quo enim cuiusuis derogat; ergo omnibus derogat; ergo nullum excludit. arg. c. solitā, in fine. de maior. & obedi. & l. Iulianus. ff. de leg. 3.

Con-

Contrariam sententiā sequuntur nonnulli alii, quos refert, ac sequitur Martinus Alfonsus de Viualdo in Candelabro. in p. r. eius Tractatus de Absolutione, & in 2. p. in explanatione Bullæ Coenæ Domini. §. quod si forte. num. 141. Probatur autem p ipsum. Primò hac ratione, quia sic ait Pium Quintū de hoc interrogatum respōdisse, & DD. Salmaticę ita tenere. Hęc ratio nihil facit; nam cū facti sit, facta non presuntur, nisi probentur. arg. ca. 1. de constit. lib. 6. ex quo igitur per Bullam Pii Quinti id nō apparet, dicere id non debemus; nam contrarium Gregorium XI r. r. respōdisse supra dixi. Nō illud etiā de DD. Salmanticę quicquā facit; quādo quidem nec rationem, nec legem vllam ab ipsis allegatā refert, ergo nihil interest; erubescimus enim cum sine ratione loquimur. §. consideremus. in authent. de trient. & semiff. Secūdo dicit idem Viualdus multos Episcopos in Hispania vti facultate ipsis à Trident. Synod. tradita. Hęc ratio etiam mihi nihil quadrat; nam non hic quęritur, quid fiat; sed an id iure fiat, & ob id exemplis iudicandum non est. argumen. l. nemo. C. de sentent. Tertiò ait idem Viual-

duus conceditur Episcopis, vt absoluant hereticum occultum, quod est plus, ergo & vt alios excommunicatos occultos per hanc Bullam concessum esse dicendum est, argum. c. cui conceditur. de regu. iur. lib. 6. Ad hoc argumentum infra respondebitur. Postremò dicebat, vbi Papa legi alicuius Concilii derogat, oportet, vt exprimat, quod hic non est factum per Bullam. Ad hoc responderetur satis id expressisse, ex quo cuiusuis Cōcilii decreta tollit. argu. l. nominatim. ff. de lib. & posthu. Postremò negatur id oportere, arg. c. propositum. de concess. præbend. Tertia fuit opinio Nauar. qui dicebat hanc Bullam limitari per Trident. Synod. eod. ca. vt scilicet locum non habeat, vbi occulti sunt, q in excommunicationes has inciderunt, nam Trident. Synod. loquitur de occultis, Bulla vero generaliter, & hanc opinionem probat Nauar. hac ratione, quoniam lex specialis non censetur tolli per generalem, siue præcedat, siue sequatur, vt dixit Gloss. recepta. in authent. offerat. C. de licent. & facit ca. in toto iure. de regu. iur. lib. 6.

Quid igitur concludendum? Antequam quæstionem hanc absoluam, præmitto quæstionē, hanc

hanc de iure disputari, & nō qđ hi, illive Episcopi seruēt. Postremò disputari in casu, vbi Romanus Pontifex quid ipse velit, nō declarauit; nam tunc ab eius declaratione dilcedendum nō est; eius enim est legem interpretari, cuius est eam ferre. arg. l. fin. C. de leg. His præmissis lequor opinionem hāc, s̄per Bullā Cęnæ Domini sublatam esse facultatē Ep̄is absoluendi hæreticos occultos, concessam alias eis à Trid. Synod. sess. 24. de reform. ca. 6. quam opinionem vti verisimā sequēdā, & vbi casus occurrit, executioni mādandā concludo. Nā à fide dignis audiui ita interpretatos esse Illustrissimos ac Reuerendissimos Cardinales qui sacre Congregationi Concilii deputati sunt. Ita quoq. in sacropœnitentieriq̄ foro resolutum esse.

Ita deniq. vbiq. locorū seruari, cū in Romana Curia quæ aliarū norma & magistra est, vt supra decretum fuerit.

Quo ad alios casus in dicta Bulla Cęnæ Domini reseruatos idem penitus dicendum est, qđ diximus de hēresi occulta, nam hoc idem pluries cōclusum est Romę in Sacra Cōgregatione Concilij, & in foro sacre pœnitentierie antedictis, & hanc ve-

ritatem docet etiam Naua. To. 1. capi. 27. num. 275. & tandem amplexus est etiam Martin. Alfonso de Viualdo in suo Candelabro hoc anno 1602. recognito, & nuper Venetiis impresso prima par. de absol. sacrā. tit. 11. nu. 13. quicquid igitur alii sentiant, ab hac opinione discedendum non est.

Verum quod supra Episcoporum mentio facta est, & Episcoporum gradus quatuor sunt, vt supra declarauimus Cap. 11. num. 2. cum multis sequent. hic Episcoporum nomine Romano Pont. excepto, compræhenduntur omnes alii inferiores prælati, scilicet Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, & multo magis his inferiores, vt colligitur ex hac Bulla.

Decimò locum habet, vt nō absoluantur prædicti per priuilegia quacunque ratione cōcessa, scilicet aut verbis, aut litteris, aut alia quacūque scriptura, ob verba illa Verbo, litteris, aut alia quacunque scriptura.

Vndecimò locū habet, vt nō absoluantur prædicti per priuilegia, vel generatim, vel speciatim concedatur. Generatim exempli gratia, si dicatur. Concedimus licētiam, vt possint absolui ab excommunicationibus, &

cen-

censuris reseruatis Romano Pontifici, qui cooptantur in Societate Sanctissimi Corporis Christi. Speciatim si concedatur eadem licentia, exempli gratia absoluendi à censuris Bullæ Cęnæ Domini, & hoc ob verba illa, In genere, vel in specie.

Postremò locū habet, vt non absoluantur prædicti per priuilegia, vel sint innouata, vel nūc recenter concessa, ob verba illa Concessorum, & innouatorum, ac concedendorum, & innouandorum. In omnibus igitur his casibus priuilegia nō profunt. Sed iam casus, in quibus profunt, & p̄ quæ priuilegia facultas hæc datur, cōtemplemur: id quod in sequenti versiculo præstabimus. 1

Verf. Nisi in eis etiam casus præsentibus litteris expressi compræhendantur.

S V M M A.

- 1 Absoluere à censuris Bulla huius potest, qui priuilegium habet absoluendi continens in indiuiduo casus ipsius Bulla.
- 2 Absoluendi facultate data ab omnibus censuris etiam Romano Pontifici reseruatis in Bulla Cęnæ Domini, absolutio tribui nihilo magis poterit censurarum, qua

in Bulla habentur.

Absoluendi facultate data in indiuiduo in casu aliquo Bulla Cęnæ Domini, in alijs autem generatim, an absolutio tribui possit à casibus generatim expressis.

Absolutio tribui potest à casibus Bulla Cęnæ Domini, vbi generatim absoluendi facultas tributa est, modo derogatum sit clausula prohibenti absolutionem, nisi in indiuiduo facultas tributa sit, ex quo modo ipsi derogetur.

IC explicatur, quibus priuilegijs inferior Romano Pontifice facultatem absoluendi ab his casibus ha-

beat; & sunt ea quibus casus huius Bullæ compræhenduntur, id est vbi in concessione absolutionis in indiuiduo facultas datur absoluendi à casibus, qui in Bulla sunt, exempli gratia, vbi dicitur Concedimus licētiam absoluendi ab excommunicatione, inquam quis aut ob hēresim incurrit, aut ob armorum delationem ad Christiani nominis hostes. Ex quo habemus alium casum, vbi quis à Censuris huius Bullæ absoluere potest. Et hic ergo regulam de more ponamus.

Absoluere igitur inferior Romano Pontifice ab his censuris Ppp potest,

potest, qui priuilegium habet absoluendi ab his censuris continens casus ipsius Bullæ eodem modo, quo exemplis proximè declarauimus, vt habetur in versu. In indiuiduo; ergo expressi casus hi in concessione esse debent, nam Bulla vult, vt casus hi comprehendantur in priuilegio; at casus huiusmodi in indiuiduo sunt, vt p se patet: ergo in indiuiduo exprimi debent. Quare si facultas simpliciter absoluendi ab omnibus censuris concedatur, de reseruatis in Bulla non intelligatur concessa; nam in hac concessione casus Bullæ in indiuiduo non continetur, vt per se patet, & facit c. pen. §. fin. de poenit. li. 6. Hac igitur facultate absolute poterit à Censuris omnibus, sed non reseruatis Romano Pontifici.

2 Si itidem facultas concedatur absoluendi ab omnibus censuris etiam Romano Pontifici reseruatis, neq; hic à censuris Bullæ quis absoluetur; tum quod casus Bullæ non continentur in hac concessione in indiuiduo, quod requiritur, vt habetur in versu. proposito; tum quod vbi speciatim exprimi quid debet, non fat est generalis, & quæcunque expressio, vt dixit Gloss. in c. inquirentes in verb. expresse. de hæret. lib. 6. quam sequitur ibi Ge-

min. & Philipp. Franc. idem inquit cit. auctores in c. periculum. de sent. excom. eod. lib.

Non demum, si concedatur facultas absoluendi à censuris, seu reseruatis in Bulla Coenæ Domini; nam non in indiuiduo, sed generatim, & vniuerse expressi sunt.

3 Verum, quid si casus vnus exprimat in indiuiduo, reliquæ vero generatim, & vniuerse, vt exempli gratia concedimus licentiam absoluendi ab excommunicatione, in quam quis incidit, ob violatam Ecclesiasticam libertatem, exigendo vectigalia à personis Ecclesiasticis, & à reliquis etiam excommunicationibus, quæ sunt in Bulla Coenæ Domini. Ego censeo neque in hoc casu à censuris generatim expressis absolui quem posse; nam sicut vbi nullus casus expressus est, absolui nequit, ita & vbi aliquis tantum à reliquis, qui non sunt expressi, absolui non valebit; valet enim argumentum de toto ad partem. arg. l. quæ de tota. ff. de rei vind. Nec repugnat ca. qui ad agendum. §. fin. de procurat. lib. 6. vbi expresso vno casu ex iis, quæ speciale mandatum requirunt, omnes alii concessi intelliguntur; nam pro forma hic datum est, vt casus expressi in indiuiduo sint, vbi vero secus; nisi ergo in

con

concessione casus Bullæ exprimat, absolui ab ipsis quis non poterit, vel nisi concedatur absolutio à grauiore, vt supra diximus de absoluteione ab hæresi.

4 Excipitur tamē vbi illi clausulæ Romanus Pontifex derogaret, quod duobus modis fieri potest. Primò, vbi vel directè in concessione se velle casus prædictos pro expresse contentis, & expressis, ac si ad verbum inserti essent. Vel vbi diceret, Non obstantibus quibuscunque, etiam si essent talia, quorum mentio facienda esset de verbo ad verbum, quorum tenores volumus haberi pro expressis; nam per hanc clausulam tollitur necessitas illa tenorem contrariorum inferendi, vt id pluribus probauit Nauar. in cap. si quando, excep. 1. num. 1. de rescript. & Viu. in sua Sylu. opinio. 95. & Coua. in Rubr. de testam. p. 2. num. 20. quod seruauit auctor huius Bullæ in Bulla Iubilei publicata anno 1594. tertio Non. Decembris Pont. sui anno tertio; nam dans licentiam absoluendi ab omnibus censuris, etiā in litteris Coenæ Domini contentis sic inquit: Quorum tenores præsentibus haberi volumus pro plenè, & sufficienter expressis, ac si ad verbum insererentur. Et ex hoc habemus aliū casum, in quo quis absoluere potest, vbi

scilicet ei clausulæ modis prædictis derogatum est.

Secundo derogatur huic clausulæ, idque omnino, vbi illa tolleretur, vel auctor huius Bullæ, vel eius successor; id enim potest, ex quo antecessor successor legè dicere non potest, à qua discedere non liceat, c. innotuit. de elec. Sed de hoc capite satis, ad aliud veniamus.

De poenis absoluentium excommunicatos per hanc Bullam sine licentia. Cap. III.

Quod si fortè aliqui contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absoluteionis beneficium impendere de facto præsumperint, eos excommunicationis sententia innodamus, grauius contra eos spiritualiter, & temporaliter, prout expedire noverimus processuri.

S V M M A.

1 Absoluens sine licentia excommunicatos per hanc Bullam in ex-

Ppp 2 com-

communicationem incidit: quæ excommunicatio, quousq. pateat, declaratur.

- 2 Absoluens una absolutione plures sine licentia in plures excommunicationes incidit.
- 3 Absoluens sine licentia excommunicatos per hanc Bullam in quibus casibus in excommunicationem non incidat.
- 4 Absolutio excommunicationis eius, in quam incidit absoluens excommunicatos per hanc Bullam sine licentia, an Romano Pontifici reservata sit.

N hoc Capite de eorum poenis agitur, quæ irritos censuris per hanc Bullam sine licentia, & de facto absolunt; & quoniam poena duplex est, alia excommunicationis, alia arbitraria; ob eam rem duas regulas, quarum una de excommunicatione erit, altera de secunda, ponamus.

Absoluens igitur sine licentia, & ubi quis facultatem absolventi non habet excommunicatos, & his censuris irritos per hanc Bullam, in excommunicationem ipso iure incidit, ut habetur in Capite proposito.

Quæ excommunicatio afficit, quicumque sit, qui absoluere conatur, cum ob dictionem illam

Alicui, quæ neminem præferbit; tum quod (exceptis casibus prædictis in antecedenti Capite) præter Romanum Pontificem nemo alius absoluere potest, vel igitur clericus secularis, vel regularis sit, & quacunque dignitate, ordineve insignitus in excommunicationem hanc incidit. Quare & si Episcopi alias privilegia habent, ne in suspensionem incidant, nisi eorum merito expressa fiat, ut habetur in cap. quia periculosum, de sent. excō. libr. 6. tamen quod privilegium illud huc non pertinet, ob eam rem poenam hanc sine licentia hos absolventes non evadent.

Secundò afficit excommunicatio hæc, vel unum, vel plures quis absoluat, ob verba illa Anathemate laqueatis, vel eorum alicui.

At quid si eadem absolutione plures absoluat, an in unam, pluresve excommunicationes incidet? Ego censeo in plures excommunicationes eum incidere, in tot scilicet, quot sunt, qui absoluntur, ut diximus in Tractatu nostro de Censuris de percussione plures clericos una percussione.

Tertiò excommunicatio hæc afficit, quicumque sit, qui absoluatur; tum quod Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus.

debemus. arg. l. de prærio. ff. de publ. in rem act. tum quod quacunque ratione quis privilegium habeat, absolvi non potest præterquam à Romano Pontifice, ut vidimus in antecedenti Capite, nisi contineat casus Bullæ in individuo, vel nisi ei clausulæ omnino derogatum sit.

Quartò absolutio nulla est; nam ad eam tribuendam potestas requiritur necessario, ergo nulla est, tributa ab eo, qui potestatem non habet, atque sic dixit Armil. in verb. Excom. 87. & est communis, ut ait Viuald. in Candelab. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. §. quod si forte. nu. 139. & habetur in decreto Clementis Octavi supra posito. In omnibus igitur his casibus in excommunicationem quis incidit.

Postremò aliis poenis afficitur relatis, & iniustis eod. Decreto Clementis Octavi; Sed iam casus ponamus, in quibus quis excommunicationem, & alias poenas evadit.

- 3 Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit absolventi, qui incertitia, & ignorantia non tamen crassa, obliuione incogitantiave absoluit, ut potest est sacerdos non litteratus, & homo simplex, qui se absoluere posse existimat; vel poenitens inquit se habere privilegia aliqua,

quæ tamen non habent clausulam prædictam, nec eius revocationem; hic ergo in excommunicationem non incidet, nam non ex præsumptione id facit, quod requirit Bulla, ob verbum illud Præsumpserint, sed ex ignorantia; ex quo igitur verba ei non conveniunt; ergo nec dispositio. arg. l. 4. §. toties. ff. de dam. infec. Nec repugnat si dicatur probabilem ignorantiam hunc non habere, quoniam quisque scire debet, quæ ad suum officium pertinent. arg. §. Imperitia, in Insti. de leg. aqu. cum cit. ibi à Gloss. & quisq. parochus penes se Bullam hanc habere debet, ut infra videbimus; nam et si in hoc peccat, non tamen ex præsumptione, quæ ad hanc excommunicationem subeundam requiritur; etenim aliàs, etsi religiosi absolventes à censuris, & administrantes sacramenta quædam sine licentia contra Clem. 1. de privileg. in excommunicationem eius Clem. 1. incidunt, ubi ex præsumptione id faciunt: religiosus tamen vir, qui ex ignorantia id facit, excommunicationem eam non incurrit, ut dixit Zabar. ibid. qu. 22. nu. 39. & Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 64. ibi not. 1. & Armil. in verb. Excommunicatio. 49. nam in hoc præsumptio non est, quæ signifi-

cat

cat dolum, & cōtemptum; ergo idem & hic, atque sic dixit Nauar. in Man. cap. 27. num. 73. ver sic. Declaratio prima, & in c. accepta, opp. 8. num. 32. de restitu. spol. & in conf. 19. de reb. eccle. non alienan. nu. 3. libr. 3. & Martin. Alfons. de Viuald. in Candelabro, in Explanacione Bullę. §. quod si forte. nu. 138.

Secūdo in excommunicationem hanc non incidit, qui p̄babili metu, vel vi absoluit, exempli gratia excommunicatus minatur mortem suo Parocho nisi eum absoluat; nam & hic cessat p̄sumptio, quæ requiritur, ut quis in p̄nam incidat, & facit c. vnic. de iis, quæ vi metusve caus. fiunt. lib. 6.

Tertiò in excommunicationē hanc non incidit, qui solū à peccato absoluit, quamobrem in excommunicationem Bullę incidit; nam solum excommunicatur absolvens à censuris, ergo secus si à peccatis; inclusio enim vnius alterius exclusio est. argu. c. non ne. de p̄sumpt. & l. cum p̄tor. ff. de iudic. & ex diuersis 4 non fit illatio. arg. l. Papinianus exuli. ff. de min. atque sic dixit in simil. Zab. in cit. Clem. 1. in principio. nu. 21. q. 37.

Quartò in excommunicationem non incidit, vbi ioco absoluit; nam hic absolvere non intē-

dit, & ob id nec absolvere p̄sumit, quod requiritur, ut antea vidimus, quò in excommunicationem quis incidat.

Postremò in excommunicationē hanc nō incidit laicus, qui absolvere p̄sumit, tum quò materia hæc ei non conuenit, & ob id Romanū Pont. de ipso sensisse existimandum non est. arg. l. si vno. ff. locat. tum quòd laicus nō dicitur absolutionem p̄stare, sed abuti, atq. sic in simili dixit idem Zab. in ead. Clem. 1. num. 1. q. 5. versi. Ex hoc infertur, vbi aliter laicos puniendos esse ait. Quare nec mulieres etiam moniales, nec etiam religiosus conuersus, vbi ordinem non habet, in excommunicationem incidit ut dixit Zab. in ead. q. ergo idem & hic. Ego tamen excipio, vbi laicus absoluēdi facultatem ab aliis censuris à Romano Pontif. haberet, & ea auctoritate fretus absolvere conaretur; nam hic p̄sumptio notatur. In his igitur casibus quis p̄nam hanc euadit.

Atqui tan absolutio excōmunicationis eius Romano Pon. reseruata est? Nauar. in Man. capit. 27. num. 73. versi. Secunda reseruata non esse ait, & hoc ob eā rationem, quoniam Romanus Pont. eam sibi non reseruatur; ergo ordinariis concessa esse cēse-

tur

tur. arg. c. nuper. de sent. excom.

Contrariam sententiam tamen tenet Caieran. in Summ. in verb. excommunicatio. cap. 77. & Armil. in verb. excommunicatio. 87. & Syl. in verb. absolutio. 1. nu. 10. in fine; hanc tenet etiā Martinus Alfons. de Viuald. in Candelabro, in. 2. p. in explanatione Bullę. §. quod si fortè. nu. 140. & Rebuff. in Prax. benefi. in expositi. Bullę Coenę Domini. art. 13. versi. Illos autem. ibi. Prima est, hæc ego quoque sequor. Probatur autem horum sententia hac ratione, quoniam in fine huius clausulę dicitur, Grauius contra hos spiritualiter, & tēporaliter, ut expedire nouerit, se p̄cessurum; at noscere non potest quid expediat, nisi ipse absoluat, & in excommunicationem eos incidisse sciat. Postremò, quoniam sibi aliam p̄nam. s. arbitrariā reseruatur, ergo & absolutionem huius excommunicationis; vna enim pars legis aliā declarat iuribus vulgaribus, ex quibus apparet tacitò absolutionē hanc sibi reseruare, quod idē est etsi expresse; par enim virtus taciti, & expressi est. arg. l. cū quid. ff. si cert. petat. Addo ego nullam dubitationē hoc habere, ob Decretum quò supra posuimus Clementis Octaui: sed de hac regula latis; ad aliam veniamus; si il-

lud prius addiderimus hic casū haberi, in quo quis de facto absolvens in excommunicationē incidit, cuiusmodi etiam habetur casus in Clem. 1. de priuile.

Absolvens ab hac excommunicatione arbitraria p̄na etiā punitur, vel temporalis, vel spirituali, ut dicitur in fine huius Capituli. Quæ p̄na declaratur eisdem modis, quibus excommunicatio p̄dicta, & Rom. Pontifici reseruata est: sed iam ad aliud Caput veniamus.

De absolutione tributa ab excōmunicationibus huius Bullę, quibus excommunicatis nō pro sit, & quo modo iuribus Sedis Apostolicę, ac Sanctę Rom Ecclēsię non obsit. Cap. IV.

Declarantes, ac protestātes quamcunque absolutionē, etiam solemniter per nos faciendam, p̄dictos excōmunicatos sub p̄sentibus comprehensos, nisi prius à p̄missis cum vero proposito vterius similia non cōmittendi destiterint; ac quo ad eos, qui contra libertatē Ecclesiasticam, ut p̄mittitur,

titur, statuta fecerint, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmatikas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex archiuijs, seu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & cassari, ac nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari. Quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscūque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostrā vel successorum nostrorū, quantocumque tempore cōtinuatam in præmissis omnibus, & singulis, ac quibuscunque iuribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vndecumque, & quandocumque quæsitis, vel quærendis nullatenus præiudicari posse, aut debere.

S V M M A.

1 *Absolutio excommunicationis solemniter, & non solemniter tribui potest.*

Speciatim, & Generatim.

Purè, aut sub conditione.

Aliquando ad aliquem actum tantum.

2 *Absolutio tributa à Rom. Pontifice à censuris per Bullam latis non eos iuuat, qui à delictis non desistunt, quamobrem excommunicati sunt: quæ regula est declaratur.*

3 *Absolutio, quæ tribuitur ad aliquem actum gerendum, an prosit excommunicatis per hanc Bullam.*

4 *Absolutio tributa à Rom. Pontifice excommunicatis per hanc Bullam quando prosit ijs, qui contra Ecclesiasticam libertatem statuta fecerunt.*

CAPVT hoc in duas partes diuiditur, quarū secūda incipit ibi. Quin etiam. In prima parte declarat, & protestatur Ro. Pontifex se nolle absolutionem vllā à se faciendam excommunicatis per hanc Bullam prodesse, nisi duo seruēt, quorum primum generale, & ad excommunicatos omnes per hanc Bullā pertinet; alterum ad quosdam tātum, iuxta quæ duas regulas ponemus.

Verum,

verū, quo dilucidiora hæc fiant, non nulla de absolutione præmittenda sunt.

1 Præmitto igitur primum † absolutionem excommunicationis duobus modis tribui, solemniter, & non solemniter. Solemniter secundum formam c. à nobis. 2. de senten. excom. quæ habetur in tractatu nostro de censuris Tab. 2. cap. 3 1. quam & supra posuimus. Non solemniter, vbi necessaria forma tantum adhibetur, scilicet Absoluo te, nihil aliud faciendo.

Secundò præmitto absolutionem excommunicationis aliquando speciatim, aliquando generatim tribui. Speciatim, vbi singularis persona, ac certa absoluitur, vt pote Titius, vel Seius. Generatim, vbi plures certi, vel incerti absoluntur, cuiusmodi fuit absolutio illa tributa anno 1593. Pontificatus Clementis 2 vbi 11. iis, qui in excommunicationem inciderant, aut ob extractionem frumenti, aut ob delationem armorum prohibitorū, aut ob receptionem exulum, q̄ Bulla incipit: Inter cæteras curas; nam permisit ibi, vt sacerdotes, & Ecclesiæ Antistites generatim hos absoluerent.

Tertiò præmitto absolutionem hanc tribui, aut purè, aut sub conditione, quæ dicitur ab-

solutio ad cautelam, quæ datur infirmis, vbi quis dubitat excommunicatus nec ne sit, de qua egi abundè in Tractatu meo decenjuris. cap. 22. §. 1. Tab. 1.

Quartò præmitto absolutionem excommunicationis aliquando ad actum aliquem tātum gerendum tribui, vt pote ad testimonium ferendum, de qua habetur in c. veniens. 2. de test. Itē, vt collatio beneficii valeat, de qua egit Rebuff. in Prax. benefici. in versi. Teque ab soluētes, de clar. nou. prouis. & in repe. cap. postulasti. not. 2. nu. 109. cum multis seq. de cler. excom. min. & Felin. in c. apostolicę. in fine, de except. & Quint. Mandos. in tractat. de signat. grat. in ca. absolutio ab excommunicatione, & Boer. deci. 190. num. 3. His sic præmissis, iam regulam primam ponamus.

2 Absolutio igitur † tributa à Rom. Pontifice non iuuat, nec comprehendit eos, qui à delictis, quamobrem excommunicati sunt, non desistunt, cum vero proposito vltius similia non committendi, vt habetur in initio huius Capit. Quare si hæretico absolutio tribuatur, qui hæresim non deserit, vel propositum habet iterum ad hæresim reuertendi; huic absolutio non prodest, & absolutus non est,

sicut nec etiam qui non definit arma ferre ad christiani nominis hostes, vel animū habet iterum ea deferendi.

Hæc autem regula locum habet, vel solemniter, vel non solē niter absolutus sit, ob verba illa Quamcunque absolutionem; nā ex quo protestatur, & declarat quamcunque absolutionem his non prodesse, ergo nec solēnis proderit; dictio enim illa Quamcunque omnem absolutionem, atque idcirco & solemnem comprehendit, arg. c. solitæ. de maior. & obediē.

Item locum habet, vel speciatim, vel generatim absolutio tributa sit, ob rationem proximè allatam; Quare absolutio tributa beneficio Bullæ Clementis vi. i. i. casibus prædictis hisce nihil profuit.

Tertio locum habet, & sic nō prodest absolutio, vel pure, vel ad cautelam tributa sit, ob eandem quoque rationem.

3 At qui de absolutione, tque ad actum aliquem tantum gerē dum tribuitur, quo absoluto ipso iure in excommunicationem iterum incidit, an excommunicatis per hanc Bullam proderit?

Quo ad testimonium ferendum, ubi aliunde testimonium haberi non potest, absolutio p-

derit, modò absolutus habilis ad testimonium ferendum remaneat, vt probauimus in tractatu nostro de censuris, vbi rem hæc egimus cap. 4. num. 18. Tab. 1. Quare excommunicato propter hæresim absolutio hæc nō proderit, quoniam nec absolutus testimonium ferre potest, atque sic DD. tradunt in ci. c. veniens, de testib.

Quod ad absolutionem verò, vt actus valeat, quæ hac forma tribui solet, Teque à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pēnis à iure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolutes, & absolutum fore censentes, & cat. vt refert Rebuff. in sua Prax. benefi. in forma nou. prouis. ipsam prodesse cōcludo; nam propriè absolutio hæc non est. Excipitur tamen vbi hæretico tribuit; nam illa clauſula & absolutio, non prodest hæreticis, vt dixit Rebuff. in repet. c. postulastis. in 2. not. num. 10. r. de cler. ex. om. in. & in Praxi, in declaratione nou. prouis. num. 9. versic. Vnde hæc absolutio, & Quin. Mandos. in tractat. de signat. grat. in titulo

lo de absolutione ab excommunicatione propè finem. Itē non prodest iis, qui litteras Ro. Pontificis falsassent. Item nec impedientibus Nūcios Apostolicos, vt cita. auctores eisdem in locis inquirunt, Rebuff. in eod. not. nu. 12. & in Praxi ibid. num. 11. & Mandos. eod. in loco propè finē. Non prodest etiam ei, qui vltra annum contumax in excommunicatione perseuerauit, vt asserunt cit. auctores Rebuff. in eo. not. nu. 13. & in Prax. nu. 10. & Mandos. ibid. Postremò non prodest etiam aliis quibusdam, vt statuit Iulius Tertius, cuius constitutionem refert Rebuff. in Prax. eod. in loco. num. 12. cuius constitutionem hic ponendam censuimus.

Statuit, & ordinauit Pōtifex hic huiusmodi absolutionē non suffragari non parentibus rei iudicatę, incendiariis, violatoribus Ecclesiarum, falsificatoribus, & falsificari procurantibus litteras, & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus, receptatoribus, & fautoribus eorum, ac res veritas ad infideles deferentibus, violatoribus Ecclesiasticæ libertatis, via facti, ausu temerario, Apostolicis mandatis non obtēperantibus, & nūcios, vel executores Apostolicæ Sedis, & eius officialium, eis com-

missa exequentes impediētib. Qui propter præmissa, vel aliqđ eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor mēses sciēter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, & generaliter quibuscunque aliis, qui cēsuris aliquibus, etiam aliis, quam vt præferatur, quomodolibet ligati in illis per annum cōtinuum inforduerint. Hęc ibi, his ergo absolutio hæc non proderit: sed de hac regula satis, ad alteram veniamus.

4 Nō prodest etiam absolutio à Rom. Pontifice tributa excommunicatis per hanc Bullam, propterea quod statuta cōtra libertatem Ecclesiasticam fecerint, nisi præter duo prædicta in prima regula tria hæc fecerint. Primum reuocauerint statuta hæc, & decreta quęcunque publicè. Publice autem intelligo per proclamam, scilicet per præconem significando populo statuta talia sublata esse, vel publicè, scilicet in consilio, dum senatus habetur. Item amouerint ex archiuio aliove loco, vbi sunt, & deleuerint. Postremò de his Romanū Pontificem certiore fecerint, tunc enim & non aliàs absolutio hæc ipsis proderit, vt habetur in versu. Ac quo ad eos, qui contra libertatem: sed de hac parte huius capituli satis, ad po-

stremam veniamus.

Verf. Quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tollerantiam nostram, vel successorum nostrorum quacumque tempore continuatam in praemissis omnibus, & singulis, ac quibuscunque iuribus Sedis Apostolicae, ac Sanctae Romanae Ecclesiae vndeque, & quandocunque quaeritis, vel quaerendis nullatenus praedudicari posse, aut debere.

S V M M A.

Tolerantia, & patientia Rom. Pontificis erga eos, qui contra contenta in hac Bulla venerint, nec non absolutio tributa, iuribus Apostolicae Sedis, ac Sanctae Rom. Ecclesiae nullum praedudicium faciunt.

In hac postrema parte huius capitis protestatur, ac declarat se nolle per absolutionem huiusmodi, per aliamve rationem

iuribus Sedis Apostolicae, ac Sanctae Romanae Ecclesiae tam quaeritis, quam quaerendis praedudicium fieri. Si ergo Rom. Pontifex absoluerit excommunicatos per hanc Bullam, non idcirco tamen propositum habet praedudicium facere iuribus iam dictis. Quare qui occupavit bona Sedis Apostolicae, ac Romanae Ecclesiae, quamobrem excommunicatur per hanc Bullam, ut vidimus, esto absoluator, non tamen praedudicium facit Apostolicae Sedi, quin suum habeat; idque merito; nam qui excommunicatus est alicuius gratia, ad eius interesse tenetur. argu. c. cum desideres. §. fin. de sent. excom. Si quoque non per absolutionem, sed per alios actus contrarios, quibus videtur praedudicium fieri Sedi Apostolicae, aliquid fiat, tantundem. Si demum patiatur, ac toleret Roma. Pontifex aliquid, non intendit tamen praedudicium fieri dictae Sedi. Quare principes, qui retinent loca Ecclesiae, & non restituunt, esto Roma. Pontifex toleret, & id patiatur, fortasse ne bellum moueat, non idcirco tamen praedudicium Sedi Apostolicae facit, nec ob id dispensare cum dicta bona occupantibus censetur, esto alias patientia, & tolerantia dispensationem aliquando operetur, ut tradidit

didit pluribus id Felin. in c. treugas, de treug. & pac. Imo nec absolutio tributa talia occupantibus proderit; nam ut vidimus in prima parte huius Capitis, absolutio iis non prodest, qui a delicto non desistunt, quamobrem in excommunicationem Bullae inciderunt: sed de hoc capite satis, ad aliud veniamus.

De derogatione eorum, quae impediunt, quod minus quis in excommunicationes huius Bullae incidat, & suum effectum consequatur. Cap. V.

Non obstantibus priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus supradictis, vel eorum alicui, seu aliquibus alijs cuiuscunque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, & praeminentiae fuerint, etiam si, ut praemittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quauis Ecclesiastica, & mundana praefulgeant dignitate: Vel eorum Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, seu locis a praedicta se

de, ex quauis causa etiam per viam contractus, aut remunerationis, & sub quauis alia forma, & tenore, ac cum quibusuis clausulis, etiam derogatarum derogatorijs concessis, etiam continentibus, quod excommunicari, anathematizari, vel interdici non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus proprijs, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem, nec non consuetudinibus, etiam immemorabilibus, ac praescriptionibus, quacumque longissimis, & alijs quibuslibet obseruantijs, scriptis, vel non scriptis; per quae contra hos nostros processus, ac sententias, quod minus includantur, in eis se iuuare valeant, vel tueri. Quae omnia quod ad hoc eorum omnium tenores, ac si ad verbum, nihil penitus omissio

missio infererentur praesentibus pro expressis habentes penitus tollimus, & omnino reuocamus, caeterisque contrarijs quibuscunque.

S V M M A.

- 1 Privilegia quaecunque
 2 Consuetudines et immemorabiles
 3 Praescriptiones quaecunque
 4 Observantiae quaecunque
- non prosunt, quod minus offendentes hanc Bullam in eius poenas incidant.

In hoc capite tolluntur, & reuocantur privilegia, consuetudines, praescriptiones, & vniuersa alia, quibus impeditur, quo minus hanc Bullam offendentes eius poenis comprehendantur; quam rem ut lucidior habeamus, regulam more nostro ponamus. In hac censura, & poenas igitur per hanc Bullam latas, eam offendentes, quicumque sint, & quodcunque privilegium habent, incidunt.

Nam primo regula haec locum habet, ubi privilegium indulgentiae, & litterae Apostolicae generales, specialesve, quibus contra hanc Bullam se tueri possunt, ipsis concessa sunt, ne haec Bulla comprehendantur; tunc enim cuiuscunque ordinis, status, & qualitatis sint, & ob id vel clerici, vel laici, sive in dignitate constituti Ecclesiastica, non

Ecclesiasticae, & Cardinales, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, alique inferiores Ecclesiae Antistites, necnon Imperatores, Reges, alique Principes viri Bullam hanc offendentes eius poenis obligabuntur.

Item, ubi privilegia haec concessa sunt eorum Regnis, Provinciis, ciuitatibus, locisve aliis, id est ratione suorum locorum privilegia haec habent.

Tertio, ex quacunque causa concessa sunt, etiam si per contractum, aut remunerationis causa, ob verba illa Ex quavis causa, etiam per viam contractus, aut remunerationis: quibus casibus non facile privilegia reuocantur, sicut ea, quae per gratiam conceduntur, ut sensit Bald. in l. qui se patris. num. 12. C. vnde liberi, & l. aso. in l. non amplius. §. si certum. num. 14. ff. de leg. 1. Quarto quacunque forma, ac tenore privilegia concessa sunt, ob ver-

ba

ba illa Sub quavis forma; esto igitur motu proprio, qui multum operatur, concessa sint, hic tamen nihil proderunt; sicut nec etiam quibuscunque generalibus verbis concepta. Quinto, quibuscunque clausulis privilegia munita sint, etiam si essent clausulae derogantes iis, quae ipsis privilegiis derogarent, ut exempli gratia si concessum esset privilegium, ne quis Bullis huiusmodi comprehenderetur, & in eo esset inserta clausula, quae derogaret omnibus aliis, quae derogarent illi privilegio, ob verba illa Ac cum quibusuis clausulis etiam derogatoriorum derogatoriis concessis. Sexto, quamuis dicta privilegia contineant, quod ex communicari, anathematizari, vel interdicti non possint per litteras Apostolicas, nisi faciant plenam, & expressam mentionem, ac de verbo ad verbum huius privilegii, nec non ordinum, locorum, nominum priorum, cognominum, & dignitatum, ob verba illa Etiam continentibus, quod excommunicari & caetera. idque merito, tum quod nemo potest eam sibi legem dicere, à qua discedere non liceat, tum quod Roma Pontifex non potest eximere quem à sua potestate, quod minus illi censuris afficere possit; esset enim hic acephalus.

Secundo loco regula haec locum habet, ut scilicet haec Bulla comprehendantur eam offendentes, esto iam consuetudines etiam immemorabiles sint, ut scilicet censuris irretiri huiusmodi non possint, ob verba illa Nec non consuetudinibus etiam immemorabilibus; nam consuetudines huiusmodi, quarum memoria non extat, vim pacti, privilegii, actuli habent, ut dixit Gloss. in causa super quibusdam. §. praeterea. in versic. non extat memoria, & ibi Abba. num. 8. de verb. sig. & l. as. in l. quo minus. numer. 96. ff. de flum.

Tertio loco regula haec locum habet, ut Bulla haec comprehendat offendentes quoscunque, etiam si se praescripisse assererent longissimis praescriptionibus, ne litteris huiusmodi comprehendantur, ob verba illa Ac praescriptionibus quantumcunque longissimis: haec autem sunt, quarum initium memoria in contrarium non extat, & multum operantur, ut sensit Felin. in Rubr. de praescrip. nu. 8. vers. Fallit tertio. & in ea. cum officii, c. 1.

Postremo loco regula haec locum habet, ut Bullam hanc offendentes per ipsam coerceantur, esto asserant observantias esse scriptas, vel non scriptas, quibus nituntur probare se his litteris non comprehendi

prehendi, ob verba illa, Et aliis quibuslibet obseruatis scriptis, vel non scriptis. Nulla ratione igitur se tueri quis potest, quò minus hanc Bullam offendens ipse poenis non coerceatur.

Et ex his habemus amplificationes ad praedicta omnia, ut scilicet Bullam offendentes in censuras ipsius incidant. Primum priuilegium quodcumque quis habeant. Item quaecumque consuetudo extet. Tertio quamuis praescriptio longissima intercesserit. Postremo, esto essent aliae obseruantiae; his enim non obstantibus tamen offendentes in poenas Bullae incidunt. Excipio tamen, ubi Rom. Pontifex huic clausulae derogaret; id enim potest. argu. c. proposuit. de concess. praebend. Sed de hoc capite satis, ad aliud veniamus.

De modis, quibus ad notitiam omnium Bulla haec veniat.

Cap. VI.

Vt verò praesentes nostri processus ad publicam omnium notitiam facilius deducantur, chartas, seu membranas processus ipsos continentes valuis Ecclesiae Sancti Ioannis Lateranensis. & Basilicae

Principis Apostolorum de Vrbe appendi faciemus, ut ipsi, quos processus huiusmodi concernunt, quod ad ipsos non peruenierint, aut quod ipsos ignorauerint, nullam possint excusationem praetendere, aut ignorantiam allegare; cum non sit verisimile id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur. Insuper, ut processus ipsi, & praesentes litterae, ac omnia, & singula in eis contenta eo fiat notiora, quò in plerisque ciuitatibus, & locis fuerint publicata vniuersis, & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum ordinarijs, & praelatis vbilibet constitutis, per haec scripta committimus, & in virtute Sanctae obedientiae directe praecipiendo mandamus, & per se, vel alium, seu alios praesentes litteras, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno,

anno, aut si expedire viderint, etiam pluries in Ecclesijs suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solemniter publicent, & ad Christi fidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

S V M M A.

1 *Lateranensis Ecclesia omnium Ecclesiarum totius orbis princeps est.*

Eius clerici alijs praecedunt.

A Constantino Imperatore Salonatori fuit dicata.

Cur sic nominata.

2 *Basilica Principis Apostolorum de Vrbe est Ecclesia Sancti Petri in Vaticano Monte.*

3 *Bulla haec cur in valuis praedictarum Ecclesiarum affixa fuerit.*

CAput hoc in duas partes diuiditur, secunda pars incipit ibi, ut processus. In prima parte, quo Bulla haec, & in ipsa contenta ad omnium aures, & notitiam perueniant, ut in duabus principibus Ecclesijs vrbis hi processus, ac litterae affigantur, se curaturum Rom. Pontif. pollicetur: quam rem ut dilucidorem ha-

beamus, tria explicanda sunt. Primum, Ecclesia Lateranensis quae nam sit. Item, quae Basilica Principis Apostolorum. Postremo, cur harum Ecclesiarum valuis hanc Bullam affigi velit.

Quò ad primum igitur Ecclesia Lateranensis est Ecclesia Sancti Ioannis. Haec Ecclesia principem locum inter omnes Ecclesias tam vrbis, quam orbis tenet, & omnium Ecclesiarum, etiam Basilicae Sancti Petri vrbis Romanae caput est, ut declarauit, ac definiuit Grego. XI. in Bulla incip. Super vniuersas orbis Ecclesias. lata Auinioni decimo Cal. Februarii Pontificatus sui anno secundo; eandem comprobauit Pius V. per Bullam incip. Infirmata, lata Romae 1569. calen. Ianuarii, Pon. sui anno Quarto. Quare clerici, et canonici eius Ecclesiae tam in publicis supplicationibus, quae fiunt eundo, quam in alijs, praecedunt clericis, ac canonicis Ecclesiae Sancti Petri, ut per eandem Bullam Pius V. declarauit. Item est propria Sedes Rom. Pontificis inter alias vrbes, & ob id possessione sui Pontificatus accepturus Roma. Pontifex creatus, eandem Ecclesiam adit, ut consuetudo declarat, ut habetur in Bullis proximè citat. Fuit autem constructa ex suo Palatio à Constanti-

no Imperatore, & Saluatori dicata, posteaquam lepra diuinitus liberatus est, & Baptismum suscepit, vt habetur in ead. Bulla Gregor. x. & facit c. constantinus. 2. disti. 86. Dicta est autem Ecclesia Lateranensis, quoniam in eo loco constructa est, vbi olim erat Palatium Lateranensium clarissimè apud Romanos familiæ, vt habetur in Lexicon, in verb. Lateranensis. Frequenter demum Ecclesia hæc plurimum ob sanctorum reliquias plurimas, quæ ibi habentur, quæ omnia cognosci posse ex libello eo inscripto Mirabilia Romæ.

2. Quò ad secundum † Basilica Principis Apostolorum de Vrbe est Ecclesia Sancti Petri in Vaticano, quæ & ipsa celeberrima est. Idcirco autem in Vaticano dicitur, quoniam in Vaticano Colle sita est; nominatus est autem collis ille Vaticanus, quoniam eo Roma. Populus vatum respòso expulsis Hetruscis positus sit, vel à Vaticiniis, quæ ibi haberi solebant, videtamen de hoc Lexicon in ver. Vaticanus.

3. Quò ad tertium † idcirco valnis Ecclesiarum affigi Bullam voluit, quoniam Ecclesie huiusmodi ob earum dignitatem, ac sanctitatem omnium aliarum maximè frequentantur, & ob id ad notitiam hominum facile ve-

nire potest. His præmissis iam habemus, quomobrem in his locis affigi Bullam hæc Roman. Pontifex velit, & quæ loca hæc sint: sed de hac parte fati, ad alteram veniamus.

Verf. Insuper, vt processus ipsi, & præsentis litteræ, ac omnia, & singula in eis contenta eò fiant notiora, quò in plerisque Ciuitatibus, & locis fuerint publicata, vniuersis, & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorū ordinarijs, & Prælati vbi libet constitutis per hæc scripta committimus, & in virtute Sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt per se, vel alium, seu alios præsentis litteras, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut si expedire viderint, etiã pluries in Ecclesijs suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solemniter publicent, & ad Christi, fidelium mentes re-

ducant,

ducant, nuncient, & declarent.

S V M M A.

1. In virtute Sanctæ obedientiæ præceptum quid significet, & operetur.
2. Publicationis solemnis huius Bullæ forma quænam sit.
3. Publicare hanc Bullam Ecclesiæ assistites, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & huiusmodi solènter in suis Ecclesijs debent, & quoties, & quinam excusentur ab obligatione.

N hac parte præcipit Rom. Pontifex, quò notior hæc Bulla fiat omnibus Ecclesiæ p̄fidibus, & Prælati. vt in suis Ecclesijs solemniter eam publicent, ac declarent. Verum, quo rem hanc absolutam magis habeamus, duo præmittenda sunt. Primum, quoniam in virtute Sanctæ obedientiæ hoc illis præcipit, quid præceptum hoc operetur. Deinde, quoniam solemnis publicatio vt fiat, præcipitur, solemnis publicatio hæc quænam sit.

Quò ad primum igitur † quidnam operetur præceptum illud in virtute Sanctæ obedientiæ, variæ hac de re DD. sententiæ sūt; 3

nam alii volunt poenam priuationis esse, alii peccatum infidelitatis, vt ait Gloss. in cap. dolentes. de celebr. Miss. & Paul. Fusch. de visit. & regimin. Ecclesi. cap. 3. num. 8. libr. 1. Ego autè, quoniam inobedientia graue peccatum est. argu. ca. 2. de maior. & obediens. ob eam rem non obediens primū peccare mortiferè sentio: deinde, ex quo nulla poena proposita certa est, ad arbitrium Rom. Pontificis puniri posse. argu. c. de causis. de off. deleg. & l. 1. ff. de iur. delib.

2. Quò ad secundum † qua forma solemnis publicatio fiat, dico hac forma faciendam esse, Episcopus Pontificiis vestibus indutus cum mitra, & Baculo assistentibus ipsi alijs clericis, & sacerdotibus clericalibus vestibus indutis, cereo accenso præsentem populo Bullam publicabit, vel alius de eius mandato ipso præsentem; ac deinceps publicata campana breuiter pulsabitur, & cereus in terram proiectus pedibus conculcabitur. arg. Clem. 1. §. & quia, de p̄n. & extrauag. incip. infidelis. & stolidè. de fur. & sic etiam Rom. Pontifex solènter in die iouis sancto publice consuevit, campanæ sono excepto. His præmissis iam regulam ponamus.

3. Ecclesiæ prælati ergo † siue Patriarchæ,

Rrr 2 triarchæ,

triarchæ, siue Archiepiscopi, siue Episcopi, vel alii Ecclesiæ Antistites in suis Ecclesiis Bullam hanc solemniter, dum maior populi frequentia aderit, publicabunt, vel perse, vel per alios.

Item non tantum semel in annum, verum etiam & sæpius, si id expedire animaduernerint, ob verba illa semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries. Excipitur tamen, vbi Episcopus titularis tantum esset, & sic Ecclesiam non haberet, nam ex quo Ecclesia caret, & populo, & ob id Bullæ verba ipsi non cõueniunt, ergo nec dispositio arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infest.

Postremo excipiuntur, alii clerici, qui iurisdictionem non habent; nam Bulla solum de his loquitur; nam prælatorum nomine hi solum comprehenduntur, qui iurisdictionem habent, vt dixit Abba. in cap. cum ab Ecclesiarum. de off. ordin. non igitur simplices parochi ad hoc tenentur; nam si & ipsos obligare voluisset, eorum mentionem fecisset, sicut fecit in sequenti Capite, Nec non rectores, cæterique curam animarum exercentes.

Atqui, an qui contra hanc Bullam venerint, eam probabiliter ignorantes, isto valuis di-

ctarum Ecclesiarum affixa sit, & alibi etiam publicata, an inquã in poenas ipsius incident? Hanc quæstionem in prima parte huius operis absoluiimus: Sed iam ad aliud caput veniamus.

De personis, quæ penes se hanc Bullam habere debent. C. VII.

Cæterum Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, alijque locorum Ordinarij, & Ecclesiarum prælati, nec non Rectores, cæterique curam animarum exercentes, ac præsbiteri seculares, & quorumuis ordinum regulares, ad audiendas peccatorum confessiones quauis auctoritate deputati, transumptum litterarum penes se habeant, easque diligenter legere, & percipere studeant. Volentes earum præsentium transumptis, etiam impressis, notarij publici manu subscriptis, & sigillo iudicis ordinarij Romanæ curiæ, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica cõstitutæ mun-

nitis,

nitis, eandem prorsus fidẽ in iudicio, & extra illud vbi que locorum adhibendam fore, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

S V M M A.

1 Bullam hanc habere debent omnes animarum curam habentes, vt.

Patriarcha.

Archiepiscopi.

Episcopi.

Abbatas.

Parochi.

Vicarij perpetui.

Capellani.

Sacerdotes tam regulares, quam seculares ad sacramentum pœnitentiæ administrandum admissi.

2 Bullam hanc quinam habere non tenentur.

CAput hoc diuiditur in duas partes, quarum secundam incipit ibi Volentes eorundem. De prima igitur primò agamus, in qua numerantur personæ, quæ Bullam hanc penes se habere, ac percipere eam debent: quàm rem vt dilucidiorẽ habeamus, regulam more nostro ponamus.

Omnes igitur animarum curam habentes Bullam hanc penes se habere debent, vt colligitur ex prima parte huius Capituli. Nam primò ipsam habere debent Episcopi, siue Patriarchæ, siue Archiepiscopi, siue simplices Episcopi sint, ob verba illa Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, (etenim quadripartiti Episcoporum gradus sunt, vt habetur in cap. 1. d. 2. §. Episcoporum.) Item alii locorum ordinarij, & Ecclesiarum prælati. (Hi verò sunt Episcoporum Vicarii, Abbates, & huiusmodi.) Tertio parochi, ob verba illa Nec non rectores. Quarto cæteri curam animarum gerentes, ob verba illa Cæterique curam animarum exercentes. (Hi verò sunt Vicarij perpetui, qui & ipsi parochorum vicem gerunt, & in multis eodem iure censentur, quo ipsi parochi, vt habetur in Clemen. vnic. de off. Vicar.) Item Capellani; nam & hi curam animarum habent. Postremò sacerdotes alij tam seculares, quam regulares ad sacramentum pœnitentiæ administrandum admissi, ob verba illa, Ac præsbiteri seculares, & quorumuis ordinum regulares ad audiendum peccatorum confessiones quauis auctoritate deputati. Hi quoque igitur Bullam hanc ha-

Rrr 3 bebunt,

bebunt, à quocunque ad audien-
das poenitentias admitti sint. Si
ergo Bullam hanc predicti ha-
bere debēt; ergo qui curam ani-
marum gerunt, ipsam habebūt;
nam hi omnes animarum curā
gerunt, vt per se patet.

Item quoniam verba cum ef-
fectu sunt intelligenda arg. l. 1.
§. 1. ff. quod quisque iur. ob eam
rem oportet, vt etiam eius uim,
& sentētiam norint, id quod fit
eam legendo, & quid velit per-
cipiendo, & ob eam rem vult
Rom. Pontifex, vt eam legāt, &
percipiant, ob verba illa. Etque
diligenter legere, & percipere
studeant. Non igitur fat est eam
habere, ac legere: qđ summa ra-
tione factum est; nam, cum con-
tingat poenitentes ad ipsos ve-
nire, qui his celsuris irretiti sint,
à quibus absolueri nequeunt, vt
habetur in Cap. 2. huius tertiae
partis, & non absoluti sacramen-
ti poenitētia absolutionis parti-
cipes esse nō possunt. arg. c. nu p.
de sentent. excomm. & vt nos e-
gimus abūde in tractatu nostro
de censuris, ob eam rem ne cla-
uium auctoritate abutantur, &
poenitentes decipiātur, iure prae-
ceptum est, vt Bullam hanc apud
se habeant; diligenter legant, ac
percipiant.

Excipiuntur tamen, † qui cu-
ram animarum non habent, nā

hi, vel Episcopi, vel sacerdotes
sint, eam apud se habere non co-
guntur; nam ex quo de curā ani-
marum habentibus Bulla loqui-
tur, ergo secus de aliis. arg. l. cū
prætor. ff. de iudi. & c. non ne. de
præsumpt. etenim cessat ratio,
quamobrem ipsi eam habere de-
bent, & ob id & dispositio. argu.
c. cum cessante. de appell. & l. a-
digere. §. quamuis. ff. de iur. pa-
tron.

Postremò excipiuntur, qui e-
tiam curam animarum habent,
sed nondum sacerdotes sunt; nā
ex quo sacramenta administrare
nequeūt, periculum predictum,
& ratio in ipsis locum non hēt,
ergo nec Bulla.

Atqui an ipsam non habentes
mortiferè peccent? Ego cē-
seo mortiferè hos peccare tum
quod Bulla imperandi modo v-
titur, dum inquit Habeant, &
studeant, & res grauis hęc est; tū
quod non solum vult, vt habeāt
hanc Bullam penes se, verū etiā
vt studeant diligenter eam lege-
re, & percipere; quę verborum
multiplicatio hęc omnino Ro.
Pontificem voluisse ostendit, &
sic præceptum esse, & ob id ei
parendum; alioquin peccant. ar-
gu. cap. 2. de maior. & obedient.
Sed de hac prima parte satis, ad
alteram veniamus.

Verf.

Verf. Volentes earundem
præsentium transumptis, etiā
impressis notarij publi-
ci manu subscriptis, & sigil-
lo iudicis ordinarij Roma-
næ curiæ, vel alterius perso-
næ in dignitate Ecclesiasti-
ca munitis, eandem pror-
sus fidem in iudicio, & ex-
tra illud, vbique locorū ad-
hibendam fore, quæ ipsis p-
sentibus adhiberetur, si ef-
sent exhibitę, vel ostensæ.

curię, vel alterius personę in di-
gnitate Ecclesiastica constitutę
signata, vt habetur in Verf. Qua-
re si quis affereret in excommu-
nicationem aliquam huius Bul-
lę incidisse ob noui vectigalis
impositionem, cum id non pos-
set; si negaret in hoc casu excom-
mun. latam esse, producens exē-
plum huius Bullę coram iudice
munitum, vt dixi, conuictum ta-
lem habebit: Sed de hoc satis, ad
postremum caput veniamus.

De pœna frangentium hanc Bul-
lam, vel contra ipsam venien-
tium. Cap. VIII.

S V M M A.

1 *Exempla deprompta ex Bulla, etiā
si impressa non sint, fidem faciūt,
modo manu publici notarij sub-
scripti sint, & signo iudicis Ro-
manæ Curia, vel alterius persona
in dignitate Ecclesiastica consti-
tuta munita.*

1 N hac parte † vult Ro-
ma. Pōrifex, vt fides
adhibeatur tam in
iudicio, quàm extra
illud & vbique locorum exēplis
depromptis ex ipsa Bulla, etiā
si impressa non sint, modo duo
ad sint. Primum subscripta manu
publici notarii sint. Deinde si-
gno iudicis ordinarii Romanæ

Nulli ergo omnino hominū
liceat hanc paginam nostræ
excommunicationis, ana-
thematizationis, interdi-
cti, innouationis, innoda-
tionis, declarationis, prote-
stationis, sublationis, reno-
uationis, commissionis, mā-
dati, & voluntatis infringe-
re, vel ei ausu temerario cō-
traire. Si quis autem hoc at-
tentare præsumpserit, indi-
gnationem omnipotentis
Dei, ac Beatorum Petri, &
Pauli Apostolorum eius se-
nouerit

nouerit incurfurum. Datū Romæ, & cæt.

S V M M A.

- 1 Bullam hanc offendi quot modis contingat.
- 2 Indignatio Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli, quæ pena sit.
- 3 Bulla hæc cur tot nominibus appellatur.
- 4 Indignationem Omnipotentis Dei habent, qui hanc Bullam offendunt.
- 5 Auctoritatem Rom. Pontificis negans, ut hæreticus punitur.

IN hoc capite imponitur pœna iis, qui contra hanc Bullam veniunt, quæ est indignatio Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum contra se. Verùm quò rem hanc dilucidiorē habeamus, præmittenda tria sunt. Primum, quot modis cōtingat Bullam hanc offendi. Deinde, indignatio Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli, quæ pena sit. Tertio, cur tot nominibus Bullam hanc appellet Rom. Pontifex.

- 1 Quò ad primum igitur trib. modis contra hanc Bullam veniri concludo. Primum frangen-

do ipsam, & conscindendo. Deinde contra ipsam faciendū, scilicet delictis committendis, quæ per Bullam prohibita sunt. Tertio negando Rom. Pontificem hæc facere posse, ut hæc per se patent.

Quò ad secundum, Indignatio omnipotentis Dei, & Apostolorum id operatur, & hæc pœnam infert, quoniam Dei gratia priuatur; nam Deus Opt. & Maxi. & Sancti Apostoli nemini indignantur, nisi ob mortiferum peccatum, quia igitur contraueniendo quis mortiferè peccat; mortiferum autem peccatū priuat quem gratia diuina, ob eam rem indignationem prædictorū incurrere hunc ait, atque sic in simili dixit Rebuff. in Prax. benef. Forma, & declaratio nou. prouif. in clausula. Nulli ergo hominum. Ego autē præterea.

Quò ad tertium † paginam hanc multis nominibus nominat, quoniam multa in ipsa decernit.

Nam primò appellat paginā excommunicationis, quoniam per ipsam excommunicat.

Secundò anathematis, quoniam anathema fert, ut habetur in initio ferè omnium capitum secundæ partis.

Tertio interdicti; quoniam etiam interdicat in Capite secundo

do secundæ partis vers. Vniuersitates.

Quartò in nouationis, quoniā in nouat decreta quædam antiqua, ut habetur in Capite Decimo octauo secundæ partis, vers. Innouantes.

Quintò innodationis, quoniā innodat excommunicatione in tertio Capite. 3. p. incip. Quod si fortè.

Sextò declarationis, & protestationis, quoniam declarat, & protestatur quædam in Capite Quarto incip. Declarantes. p. 3.

Septimò sublationis, & reuocationis, quoniam reuocat, & tollit quædam in Capite quarto, incip. Quæ omnia. 3. p.

Octauò commissionis, & mandati, quoniam mandat, & ordinat in Capite quinto, vers. Insuper & processus. 3. p.

Nonò voluntatis, quoniam in ipsa ait se velle durare hos processus etiam post mortem, in Capite. Primo. 3. p. incipi. Volentes. Item se velle fidem adhibere exemplis huius Bullæ signatis in Capite septimo. 3. p. His præmissis, iam rem aggrediamur, & regulam ponamus.

- 3 In indignationem igitur omnipotentis Dei incidunt, quicunque hanc Bullam offendunt, vel eam frangendo, vel contra ipsam

faciendo, vel Rom. Pontificem id non posse negando, tot enim modis Bullæ contraueniri præmissimus.

Item in eandem indignationem, id est in peccatum mortiferum incurrit, qui alicui ex nouè prædictis contrauenit; nam sic ipse in Bulla id vult.

Tertio contraueniēs ipsi Bullæ, quò ad prohibita delicta, in excommunicationes iā dictas incidit, & pœnas, ut vidimus.

Postremò † negans auctoritatem Ro. Pontificis, ut hæreticus punitur, atque sic in simili dixit Gloss. in c. generali. in verb. inhibemus, & ibi DD. de electi. li. 6. & Rebuff. in Prax. benef. Forma, & declaratio nouè prouif. in clausula Nulli ergo hominū, ibi Imo si quis non obtemperet; ac deniq. prædicti omnes arbitraria pœna puniuntur. Quicquid dixerunt DD. citati à Rebuff. in eadem clausula qui priuatione beneficij significari existimarūt per eam clausulam Indignationem omnipotentis Dei, & Apostolorum, quod probabili ratione nulla nititur. Sed de Bulla Cœnæ Domini hætenus; iam ad explicandos alios casus Romano Pontifici reſeruatos tranſeamus, id quod Deo adiuuante prope diem præstabis.

F I N I S.